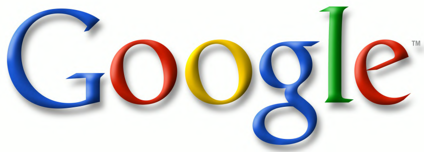
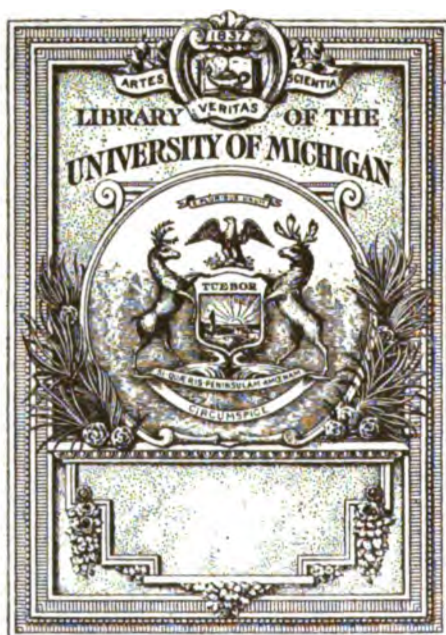

1837
ARTES
VERITAS
SCIENTIA
LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF MICHIGAN
TUEBOR
CIRCUMSPICE

JAARBOEKEN

VAN HET

KONINGRIJK DER NEDERLANDEN

DOOR

MARTINUS STUART,

GESCHIEDSCHRIJVER DES RIJKS.

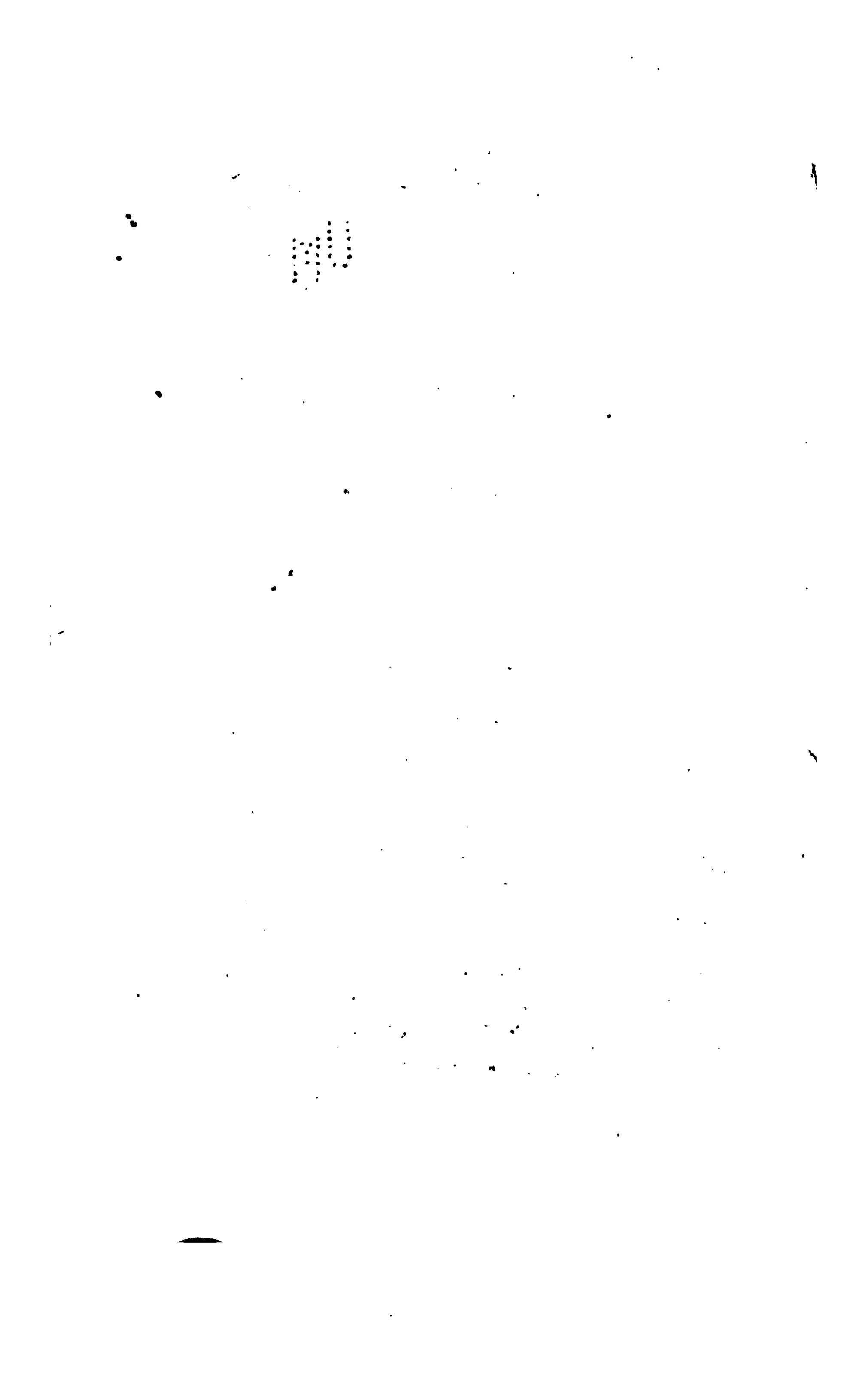
1822.

TE AMSTERDAM,

Bij E. MAASKAMP.

1826.

JAARBOEK

VAN

1822.

Het streelend vooruitzigt eener gebeurtenis, welke, op het einde des jongstverloopen jaars, aller harten met eene blijde verwachting had vervuld, zag zich aanvankelijk met eene gewenschte uitkomst bekroond, door de gelukkige bevalling der Prinses *van Oranje* van eenen zoon, in welks bezit echter de natie zich slechts zeer kortstondig mogt verheugen. Hoezeer het vroegtijdig afsterven dezes vorstelijken telgs bij alle de leden van het Koninklijk geslacht eenen diepen indruk verwekte, zoo zag hetzelve echter, gedurende den loop van dit jaar, door geen ander toeval van ernstigen aard, eenige stoornis te weeg gebragt in het onderling heil en genot van hartelijke liefde en eensgezindheid. Hierdoor, alsmede door eene, zoowel binnen als buiten 's lands, ongestoorde rust, niettegenstaande de toenemende *zorgelijke* stand der Europesche Staatshandelingen en gebeurtenissen, zoowel voor als na de opening van het congres te Verona, vond het eerbiedwaardig Hoofd van den Staat eene gunstige gelegenheid tot voltooijing, in overeenstemming met de vertegenwoordigers der natie, van onderscheidene hoogst belangrijke maatregelen van wetgeving, waaraan een aanmerkelijk gedeelte des jaars werd toegewijd, nadat hiertoe, gedeeltelijk, reeds in het vorige jaar de grond was gelegd. Bovendien zag men, in het aangeboden ontwerp eens Wetboeks van Koophandel een weldadig blijk Inleiding.

JAARBOEK

VAN

1822.

Het streelend vooruitzigt eener gebeurtenis, welke, op het einde des jongstverloopen jaars, aller harten met eene blijde verwachting had vervuld, zag zich aanvankelijk met eene gewenschte uitkomst bekroond, door de gelukkige bevalling der Prinses *van Oranje* van eenen zoon, in welks bezit echter de natie zich slechts zeer kortstondig mogt verheugen. Hoezeer het vroegtijdig afsterven dezes vorstelijken telgs bij alle de leden van het Koninklijk geslacht eenen diepen indruk verwekte, zoo zag hetzelve echter, gedurende den loop van dit jaar, door geen ander toeval van ernstigen aard, eenige stoornis te weeg gebragt in het onderling heil en genot van hartelijke liefde en eensgezindheid. Hierdoor, alsmede door eene, zoowel binnen als buiten 's lands, ongestoorde rust, niettegenstaande de toenemende zorgelijke stand der Europesche Staatshandelingen en gebeurtenissen, zoowel voor als na de opening van het congres te Verona, vond het eerbiedwaardig Hoofd van den Staat eene gunstige gelegenheid tot voltooijing, in overeenstemming met de vertegenwoordigers der natie, van onderscheidene hoogst belangrijke maatregelen van wetgeving, waaraan een aanmerkelijk gedeelte des jaars werd toegewijd, nadat hiertoe, gedeeltelijk, reeds in het vorige jaar de grond was gelegd. Bovendien zag men, in het aangeboden ontwerp eens Wetboeks van Koophandel een weldadig blijk Inleiding.

van den ijver des Bestuurs tot eene bespoedigde daarstelling der meest dringend geoordeelde organieke maatregelen, en, zoowel hierin als in de oprigting eener Nederlandsche Maatschappij van volksnijverheid, alsmede in den onafgebroken voortgang der ondernomene belangrijke werken, een bewijs van deszelfs bezorgdheid ter opbeuring van de kwijnende hoofdtakken des volksbestaans. Eene steeds afnemende noodzakelijkheid, om door middel van strenge toepassing der bestaande wetsbepalingen, sommige overtredingen, waardoor de openbare rust inzonderheid bedreigd werd, te straffen, wekte de hoop op, dat met de meer en meer toenemende hechtheid en vastheid des geheelen staatsgebouws, ook deszelfs onderscheidene deelen meer tot elkander passen en zich tot het geheel voegen zouden. Voorts bleef eene meer en meer opgewekte godsdienstigheid bij het edelst gedeelte der bevolking, als eene blijde verschijning van den tijd, wederom niet onopgemerkt, terwijl de steeds klimmende belangstelling in al wat den geest opheft en veredelt het vooruitzigt opende, dat het herboren Nederland zich deszelfs, eenmaal zoo roemrijk bekleede, plaats in het vak der kunsten en wetenschappen meer en meer waardig zoude betoonen, en hierin met de overige beschaafde natiën gelijken tred houden. Bijzondere rampen, welke van tijd tot tijd, als zoo vele donkere wolken, het tafereel der jaargebeurtenissen verduisteren, en inzonderheid in de hoofdstad Amsterdam, alsmede in het Luxemburgsche, droevige sporen achterlieten, vonden in de algemeene liefdadigheid en hulpvaardigheid, ook bij andere gelegenheden ten toon gespreid, deels eene volkomene heeling, deels eene zeer merkelijke verzachting. Het een en ander zal, vertrouwen wij, bij de mededeeling der bijzonderheden des afgeloopen jaarkrings, geene onbeduidende stoffe ter vermelding opleveren, hoezeer dan ook het oordeel des tijdgenoots over de belangrijkheid van het verhaalde niet steeds tot veilige leiddraad voor den teboeksteller dienen kan, welke zich

de ſtriktſte volledigheid en naauwkeurigheid met de meest mogelijke beknoptheid tot onveranderlijke wet heeft geſteld.

Het Koninklijk Huis, hetwelk aanhoudend ten verheven voorbeeld van ſtille en, alle openbare geruchtmaking vermijdende, huiſelijke deugden verſtrekte, zag hiervoor wederom een zoet loon bereid in de teekenen van hartelijke verkleefdheid, bij onderſcheidene heugelijke gelegenheden, door den landzaat aan den dag gelegd.

De vijfde verjaardag van Z. K. H. den Erfprins *van Oranje* werd, op den 19den Februarij, behalve door andere bij dergelijke feestvieringen gebruikelijke plegtigheden, in de reſidentie 's Gravenhage mede gevierd, met het geven eener ſerenade, door de muzijkanten van het garnizoen voor het paleis van den Prins *van Oranje*. — Te Weesp, alwaar deze feestdag in dit jaar te gelijk met het vijftigjarig jubel van het Raadhuis dier ſtad, met regt als een pronkſtuk van bouwkunde beroemd, inviel, werd door burgemeesteren een prachtige maaltijd van bijna 50 couverts gegeven, op welken, onder andere, de bouwgereedſchappen, bij het leggen van den eerſten ſteen gediend hebbende, ten toon geſpreid waren. Aan de leden der dienstdoende ſchutterij werd brood, kaas en wijn uitgedeeld, zijnde de voorgevel van het raadhuis zelve, des avonds, op eene ſierlijke wijze verlicht. Verjaardag van den Prins *van Oranje*.

De verjaardag van Z. K. H. Prins *Frederik* werd insgelijks gevierd met het geven eener ſerenade, onder de venſters van het paleis, door Z. K. H. bewoond. Na een dejeuner bij den Prins had, des namiddags, een luisterrijk maal en des avonds een bal en gala ten hove plaats. Van Prins *Frederik*.

Z. K. H. vereerde in de maand April, benevens Prins *Frederik Wilhelm Lodewijk* van Pruisſen, de ſtad Leyden met een kortſtondig doch heugelijk bezoek. Op den 10den van evengemelde maand des Z. K. H. bezoekt Leyden.

ochtends ten 8 ure, aan het huis van den hoogleeraar Mr. *C. J. van Assen* afgestapt zijnde, begaven zich HH. KK. HH., na eenige oogenblikken vertoevens, in gezelschap van voornoemden hoogleeraar en die des hoogleeraars *J. Clarisse*, naar de akademie ter bezigtiging van den senaat-kamer, vervolgens den *ortus medicus*, het anatomisch-physiologisch kabiet en verdere bezienswaardigheden bezoekende. Van daar terug gekomen vertoefden de Prinsen nog omtrent een half uur aan het huis van meergemelden hoogleeraar, zich te half elf op weg naar Amsterdam begevende.

De Koninklijke familie te Amsterdam.

Ten vier ure kwamen HH. KK. HH. ter gemelde stede aan, zijnde ruim twee uren vroeger, aldaar mede aangekomen HH. MM., benevens Prinses *Marianne*, welke zich in denzelfden voormiddag van 's Gravenhage derwaarts op reis begeven hadden. — Des anderen daags werd het zich aldaar bevindend luisterrijk gezelschap, tot niet geringe vreugde der ingezetenen, nog vergroot door de aankomst van Z. K. H. den Prins *van Oranje*, welke ten half tien ure des ochtends aan het paleis afstapte. Z. M. verleende ten half elf ure gehoor aan de officieren der schutterij en van het garnizoen der stad, waarna, ten elf ure, de algemeene groote audientie plaats had, welke buitengewoon luisterrijk was. Des middags was er diner ten hove, en des avonds werd de schouwburg met de tegenwoordigheid der hooge aanwezige Vorstelijke personen vereerd. — Op den 12den bezochten HH. MM. de akademie van beeldende kunsten, onlangs in de hoofdstad in werking gekomen, zich voorts des avonds naar den Hoogduitschen schouwburg begevende, alwaar de Koninklijke familie, zoo als mede des anderen daags in den Franschen, met alle blijken van eerbied en toegenegenheid ontvangen werd. —— Op den 14den, zijnde zondag, werd de ochtend-godsdienst door Hoogstdezelve bijgewoond in de Nieuwe Kerk, onder het gehoor van den Eerw. *J. Fabius*, sedert den jare 1820 Predikant ter genoemde stede. — Den 15den des avonds bezocht de Koninklijke fa-

milie andermaal den Stads Schouwburg, alwaar het oorſpronkelijk, door den heer *J. van Walree* vervaardigd, treurſpel *Diederijk en Willem van Holland* vertoond werd, en HH. MM. zoowel bij Hoogstderzelver komst als bij het verlaten van den ſchouwburg, op het einde der vertooning, door een talrijk en aanzienlijk publiek met hartelijke toejuichingen begroet werden. Des anderen daags, 's ochtends ten $6\frac{1}{2}$ ure, reed Z. M. uit, ten einde het op de voormalige Oost-Indiſche Compagnies-werf, door een noodlottig toeval, grootendeels ingeſtort gebouw in oogenſchouw te nemen. Z. M. begaf zich te dien einde aldaar in een vaartuig, liet zich achter om het gebouw rond varen, en voorts wegens de bijzonderheden van deze ramp op het naauwkeurigst onderrigten. Aan het paleis terug gekeerd, verliet Z. M., benevens Hoogstdeszelfs doorluchtige gemalin en H. K. H. Prinſesſe *Marianne* de ſtad, zich op weg naar Soestdijk begevende. Z. K. H. Prins *Frederik* vertrok een weinig later, in gezelſchap van den Prins *van Pruisſen*, nadat laatstgenoemde Prins van eene ligte onpasſelijkheid, door de zorg van den geneesheer *van Maanen*, gelukkig herſteld was.

Reeds op den 15den bevorens had men te Utrecht, te 5 ure des avonds, HH. KK. HH. de Prins en Prinſes *van Oranje*, benevens de jonge Prinſen derzelver zonen, in een jagt zien aankomen, wordende hetzelve van een tweede gevolgd, waarin zich het gevolg van HH. MM. bevond. Uit het jagt komende ſtapten HH. KK. HH. in de aldaar op hen wachtende rijtuigen, waarmede Hoogstdezelve, langs den ſtads ſingel, naar Soestdijk vertrokken. Prins *van Oranje* naar Soestdijk.

In den namiddag van den 18den keerde H. M. benevens Prinſes *Marianne* in de reſidentie terug, wordende aldaar, op denzelfden dag, gevolgd door Prins *Frederik* en Prins *Frederik Wilhelm Lodewijk van Pruisſen*, van een uitſtap naar de Helder terug keerende. Terugkomst der Koninklijke familie in de reſidentie.

Ten gemelden dage vertrok Z. M., des morgens Z. M. te Brusſel.

ten 5 ure, van 's Gravenhage naar Brussel, alwaar Hoogstdezelve des avonds aankwam. — Op den 21sten was Z. M. aldaar in den schouwburg tegenwoordig, telkens, bij het inkomen en vertrekken, met de levendigste toejuichingen ontvangen wordende.

Reis van den Prins van Pruissen in de Nederlanden.

Op den 29sten had de stad Antwerpen het geluk Prins *Frederik*, benevens deszelfs doorluchtigen reisgenoot, den Prins *van Pruissen*, in haar midden te zien aankomen, hebbende HH. KK. HH. derzelver intrek in het *hotel du grand Laboureur* genomen. Den volgenden morgen reden zij vroegtijdig uit, ten einde het garnizoen en de vesting-werken te inspekteren, waarna dezelven ten half een uur de stad wederom verlieten, zich over Gent naar Brugge op weg begevende. — HH. KK. HH. bezochten hierop achtervolgens Ostende, IJperen en Doornik, in laatstgemelde plaats op den 2den Mei aangekomen, ten einde des anderen daags de bezetting en vestingwerken in oogenschouw te nemen. — Van Rijssel, alwaar de Prinsen op den 4den aankwamen, keerden dezelve op den 8sten te 's Gravenhage terug, alwaar, daags te voren, H. M. benevens Prinses *Marianne*, na afwezen van eenige dagen, van eene reis naar Soestdijk terug gekomen waren.

H. M. naar Soestdijk.

H. M. verliet, op den 13den, benevens Hoogstderzelver dochter, evengenoemde residentie, ten einde zich andermaal naar Soestdijk te begeven, alwaar eerlang aan Hoogstdezelve, benevens de overige leden des Vorstelijken gezins, eene blijde en gelukkige vervulling der zoo vuriglijk gekoesterde wenschen te wachten stond.

Bevalling van de Prinses *van Oranje*.

Het was namelijk op den 22sten, des ochtends ten half acht ure, dat het lossen van het geschut en het uitsteken der vlaggen aan de ingezetenen der residentie de blijde mare verkondigden wegens de gelukkige bevalling van H. K. H. de Prinses *van Oranje*, op den 21sten, des ochtends, van eenen Prins. Ook bij deze gelegenheid legde men door het bespelen van het carillon, het uitsteken der

vlaggen van publieke en andere gebouwen enz., de blijken der hartelijkste en algemeene deelneming aan den dag.

Z. M. van het Loo terug gekeerd.

Z. M. op den 23sten te 's Gravenhage, benevens Z. K. H. Prins *Frederik*, van het Loo terug gekeerd, op welk lustverblijf de Koning zich sedert den 15den bevorens had bevonden, ontving menig streelend bewijs dezer ongeveinsde deelneming, alsmede der niet minder hartelijke dankbaarheid des geheele Nederlandschen volks voor dezen nieuwen zegen, door de gunst van den Algoeden, aan het Doorluchtig Stamhuis verleend. Voor het overige ging de herstelling der Prinses op de meest geregelde en gelukkige wijze voort, zoodat de, openbaar gemaakte, hof-berigten aanhoudend niet dan de meest voldoende tijdingen, wegens de welstand van H. K. H. en dien des jongen Vorst, behelsden. — H. M. de Koningin keerde, op den 13den Junij, benevens Prinses *Marianne* te 's Gravenhage terug.

Doop van den jongen Prins in de hoofdstad.

De gedenkwaardige dag van den 18den Junij, tot de plegtigheid van den H. Doop des jonggeboren Prinsen bestemd zijnde, welke, ingevolge een besluit des Konings, van den 29sten Mei, en een dien overeenkomstig uitgevaardigd programma, op den 11den Junij (1), te Amsterdam zoude gevierd worden, zag men in den avond van den 16den HH. MM., alsmede HH. KK. HH. Prins *Frederik* en Prinses *Marianne*, omstreeks acht ure, in de hoofdstad aankomen, alwaar in den namiddag van den volgenden dag insgelijks *Z. K. H.* de *Prins van Oranje* en de jong geboren Prins, Hoogstdeszelfs vierde zoon, benevens aanzienlijk gevolg, aankwamen. — In den morgen van laatstgemelden dag had, na den afloop van het gehoor, door Z. M. verleend aan de gezamenlijke officieren, zoowel der Koninklijke marine als van de schutterij en het garnizoen, een even schitterende als talrijke algemeene audientie op

(1) Staatscour. No. 140.

het paleis plaats, wordende des middags door een luisterijk middagmaal ten hove gevolgd. — De godsdienstige stemming van den gemelden dag van den 18den Junij, nu nog merkelijk verhoogd door een innig en hartelijk gevoel van dankbaarheid voor den nieuwen en pas verkregen zegen, werd bij de ingezetenen der hoofdstad ten sterkste opgewekt, toen ten 8 ure des morgens het luiden der stads klokken de plegtigheid van den dag aankondigde. Nadat zulks ten twaalf ure, na het eindigen van den ochtend-godsdienst, herhaald was, deed het klokkenspel het geliefd *Wilhelmus van Nassauwen* hooren, zulks alle kwartier uren tot na den afloop der plegtigheid herhalende. Ten drie ure in den namiddag vertrokken HH. MM. van het Koninklijk paleis naar de Nieuwe Kerk, hetgeen door 51 kanonschoten werd aangekondigd, gaande Z. M. te voet naar het kerkgebouw, voorafgegaan door de officieren van Hoogstdeszelfs Huis, en nevens zich hebbende den Prins *van Oranje*, benevens deszelfs broeder Prins *Frederik*. De adjudanten des Konings, benevens die der beide Prinsen, volgden hierop onmiddellijk, terwijl H. M. de Koningin gelijktijdig, nevens Prinses *Marianne*, in eene koets met twee paarden bespannen, het paleis verliet, vergezeld van drie andere koetsen, waarin de Grootmeesteresse van H. M. en verder gevolg. Aan het portaal der groote ingangdeur van de Nieuwe Kerk zich ontmoetende, traden HH. MM. te zamen de kerk binnen, wordende, bij den ingang, ontvangen door den Direkteur-Generaal voor de zaken der Hervormde Kerk en eenige leden van den Kerkeraad, en voorts, in gepaste orde, naar de, voor Hoogstdezelve bestemde, zitplaatsen geleid. Gedurende dit binnenkomen deed zich het orgel hooren, tot dat HH. MM., benevens hun gevolg, plaats hadden genomen, waarna de godsdienst-plegtigheid dadelijk eenen aanvang nam met een doelmatig kerkgezang. Nadat de trein, bestaande uit drie koetsen, ieder met zes paarden bespannen en voorafgegaan en be-

sloten door een detachement kavallerie, een kwartier uurs nadat HH. MM. het paleis verlaten hadden, aan de kerk was aangekomen, en de jong geboren Prins, door eene kommissie uit den kerkeraad ontvangen, naar de kamer der regenten was geleid, werd dezelve, tegen het einde der kerkelijke redevoering, uitgesproken door den Predikant en Hofkappellaan *Dermout*, ter kerke binnen gebragt, waarbij de redenaar in zijne redevoering ophield, tot dat de Prins op de voor hem bestemde stoel, binnen het parket, tegen over den predikstoel, geplaatst was. De redevoering geëindigd zijnde, geschiedde de bediening van den H. Doop aan den Vorstelijken telg, op eene treffende wijze, door evengemelden Hofkappellaan, waarbij Z. K. H. den naam ontving van WILLEM ALEXANDER FREDERIK ERNST KASIMIR. De godsdienstige plegtigheid werd met een gebed en gezang besloten, waarna de Koninklijke familie, even als bij derzelver komst, de kerk verliet, hetgeen insgelijks door een salvo van 50 kanonschoten werd verkondigd, hebbende deze plegtigheid, waarbij drie bataillons der schutterij benevens het garnizoen den wapendienst verrigtten, met de meest gepaste orde plaats gehad, terwijl er overigens, zoowel binnen als buiten de kerk, welke op eene doelmatige wijze hiertoe ingerigt en met driekleurig vlaggen-doek versierd was, alle noodige maatregelen tot voorkoming van wanorde en stoornis genomen waren. — Kort na de aankomst der *Koninklijke* familie op het paleis, verschenen HH. MM., benevens den Prins *van Oranje* en deszels pas gedoopten zoon, op het balkon, wordende door eene onafzienbare menigte, welke den Dam en omliggende plaatsen vervulde, en de gebouwen overdekte, met uitbundig gejuich van *Hoezee! Oranje boven!* ontvangen. HH. MM. en de Prins hierop de menigte op eene minzame wijze gegroet hebbende, nam Z. K. H. de jong geboren telg in de armen dezelve opheffende en, als het ware, aan het volk toereikende, hetwelk hierdoor ten sterkste getroffen

met algemeene zigtbare aandoening en luide vreugde-kreeten de bedoeling des Prinsen toonde verstaan te hebben, als hebbende hiermede, in het aangezigt van God en des Nederlandschen volks, zijnen zoon aan het welzijn des vaderlands, in het algemeen, en van het dierbaar Amsterdam in het bijzonder, toegewijd. Hierop werd de jong gedoopte Prins door deszelfs hooge bloedverwanten hartelijk gekust, waarna de Koninklijke familie, onder herhaald vreugde-gejuich, in het paleis terug keerde. — Wijders had er, gedurende dezen dag, eene luisterrijke parade, zoowel der schutterij als van het garnizoen, plaats, nadat vooraf aan laatsgemelde, zoowel als aan de geheele burgerij, gelegenheid tot gepaste godsdienst-viering was gegeven, waartoe de Koninklijke familie, door het bijwonen der vroeg-predikatie, onder het gehoor van den Eerw. *Broes*, het voorbeeld had gegeven. Na den afloop der plegtigheid had ten hove een luisterijk maal van omtrent 100 couverts plaats.

Vertrek uit de hoofdstad.

De jong geboren Prins in den middag van den volgenden dag, benevens de Baronnesse *Fagel*, Grootmeesteresse van H. K. H., wederom naar Soestdijk vertrekkende, welk vertrek spoedig door dat van den Prins *van Oranje*, en, op den 20sten, door dat van HH. MM. gevolgd werd, had er op deze terug reize nog eene bijzonderheid plaats, welke wij niet onvermeld mogen laten. In het nabij de hoofdstad gelegen dorp Diemerbrug, alwaar het rijtuig, waarin zich de jonge Prins bevond, een oogenblik moest vertoeven, werd hetzelve opgewacht door den Roomsch-Katholieken Pastoor dier gemeente, welke, verlof verzocht hebbende, om den jong geboren te zien, en zulks goedgunstig verworven hebbende, op eene ongekunstelde wijze, zijne hartelijke wenschen voor 's Hemels steeds blijvende zegen over dit nieuw en dierbaar pand uitboezemde: eene oplettendheid, welke door de tegenwoordig zijnde Grootmeesteresse met gepasten dank werd beantwoord, belovende Hare Doorluchtige gebiederesse hier-

van niet onkundig te zullen laten, en zulks tevens van een mild geschenk, voor de armen der parochie, verzeld doende gaan.

Feestviering bij deze gelegenheid.

Behalve de gebruikelijke godsdienstige plegtigheden, waarmede het feest van den 18den Junij alom werd gevierd, alsmede eene algemeene illuminatie te Brussel, werd insgelijks te dezer gelegenheid door burgemeesteren van evengenoemde stad, op eene plegtige wijze en in tegenwoordigheid van den Gouverneur, het kollegie der gedeputeerde staten en van het stedelijk bestuur, de eerste steen gelegd aan de verlenging van de Koningstraat aldaar, tot nieuw sieraad dezer, van dag tot dag in luister en uitgebreidheid toenemende, residentie moetende strekken.

Z. M. op het Loo.

Een groot gedeelte der maand Julij en de eerste helft van Augustus werd door den Koning op het lust-paleis van het Loo doorgebragt, wordende in dien tusschen tijd deze gewesten achtervolgens door onderscheidene buitenlandsche gasten van het hoogst aanzien bezocht, welke op deze stille en vreedzame plek, voor een oogenblik, met innig welgevallen, eene aangename verpozing schenen te vinden van staatszorgen en andere veelvuldige bekommeringen des levens.

Komst van den Hertog *van Gloucester.*

Op den 11den Julij kwam Z. K. H. de Hertog *van Gloucester*, reizende onder den naam van Graaf *van Cannaught*, uit Engeland, ter reede van Vlissingen aan, des voormiddags de stad met een bezoek vereerende. Aan het hotel van den Gouverneur der provincie afgestapt zijnde, vertoefde Z. K. H. aldaar eene korte poos, en bezocht voorts, in gezelschap van den Gouverneur, het merkwaardigste. Z. K. H. zette des anderen daags, na eene toer door het eiland gemaakt te hebben, deszelfs reize over Zuid-Beveland naar Antwerpen voort.

Bezoek van den Koning *van Wurtemburg.*

Z. M. de Koning *van Wurtemburg*, onder den naam van graaf *von Teck*, door dit rijk reizende, legde, onder anderen, een bezoek af op het vor-

ſtelijk kasteel van Soestdijk, na, op den 18den, van Brugge komende, door Utrecht gepasſeerd te zijn.

Van den Kroonprins van Zweden.

Op den 30ſten Julij legde insgelijks Z. K. H. de Kroonprins van Zweden, reizende onder den naam van graaf *van Schoonen*, en verzeld van een aanzienlijk gevolg, beſtaande uit den graaf *van Witterſtedt*, den graaf *d'Ohsſon*, Minister van Zweden bij Z. M., de Graven *van Posſen* en *van Lowenhjelm*, enz. een bezoek af bij HH. MM., wordende door Hoogstdezelve op eene zeer minzame wijze ontvangen. — Na den geheelen dag van den 1ſten Augustus met de Koninklijke familie te hebben doorgebragt, vertrok de Prins naar Soestdijk, ten einde aldaar insgelijks een bezoek bij HH. KK. HH. den Prins en Prinſes *van Oranje* af te leggen, en voorts de reize naar Amſterdam te vervolgen. — Z. K. H. kwam van laatstgemelde ſtad, op den 4den Augustus, te 's Gravenhage aan, deszelfs intrek in het hotel *Bellevue*, op den bezuidenhoutſchen weg, nemende. De officieren van het garnizoen maakten aldaar dadelijk hunne opwachting bij Z. K. H., van wien hun eene zeer vleijende ontvangst te beurt viel. Des anderen daags gaven de muzijkanten van het garnizoen eene ſerenade aan het logement van Z. K. H., die vervolgens, na het merkwaardigst der reſidentie bezigtigd, en de zitting der Staten - Generaal bijgewoond te hebben, deszelfs reize over Rotterdam voortzette.

De Prins van Denemarken te Amſterdam enz.

Gedurende de eerſte week der maand Augustus genoot de ſtad Amſterdam insgelijks de eer, dat Z. K. H. Prins *Christiaan Frederik* van Denemarken, vermoedelijk opvolger van de Deenſche kroon, onder het ſtrengst incognito, als Graaf *van Oldenburg* reizende, zich eenige dagen in die ſtad ophield, alleenlijk verzeld van den Baron *von Selby*, gezant van het hof van Denemarken bij dit Rijk. Na het bezien der voornaamſte merkwaardigheden der ſtad en derzelver ommeſtreken, vervolgde de Prins de reis naar Utrecht,

aldaar in den avond van den 6den aankomende, en zich voorts naar Soestdijk en het Loo, tot het afleggen eens bezoeks bij de Koninklijke familie, begevende. H. K. H. Hoogstdeszelfs doorluchtige gemalin, welke zich, uit hoofde eener vrij ernstige ongesteldheid, eenigen tijd te 's Gravenhage moest ophouden, waardoor men zich te Amsterdam van het bezoek der Vorstin verstoken zag, begaf zich insgelijks, op den 7den Augustus, na te Utrecht van paarden verwisseld te hebben, naar het kasteel van het Loo, alwaar ook Z. K. H. Prins *Frederik* van Pruissen, benevens deszelfs gemalin, omstreeks denzelfden tijd aankwam.

Behalve door de gemelde hooge vorstelijke personen werden de Nederlanden insgelijks met een bezoek vereerd door de Koningin van Zweden, Hertogin van Gotland, welke, benevens haren zoon, Prins *Oscar*, en gevolg, op den 7den Augustus, den Koninklijken schouwburg te Brussel bezocht. Op den 10den des ochtends vertrok dit aanzienlijk gezelschap over Luik naar Aken, na den nacht in eerstgemelde plaats doorgebragt te hebben. — Ten zelfden dage zag men te Nijmegen den Prins *van Hessen Darmstadt* van Kleef aankomen, en, na van paarden verwisseld te hebben, deszelfs weg naar het Loo nemen. De Koningin van Zweden bezoekt mede dit Rijk.

Nadat Z. M., benevens Prins *Frederik*, op den 14den van het Loo te 's Gravenhage was aangekomen, had aldaar de viering van 's Konings verjaardag, op den 24sten Augustus, met gepasten luister en onderscheidene vreugdebetoonningen, plaats, even gelijk zulks in het vorige jaar was geschied, en ook in Brussel en Amsterdam plaats had. — Te Goes, in Zeeland, werd onder andere, met de heugelijke feestvieringen van dezen dag, op eene zeer doelmatige wijze, eene uitdeeling, verbonden van twee zilveren medailles en verdere eerepenningen aan de leerlingen der teekenschool, opgerigt door de Maatschappij *Tot Nut van 't Algemeen*, te welken einde door Z. M. op eene hoogst vereerende wijze de toe- Viering van 's Konings verjaardag.

zending der beide zilveren medailles geschied was. — Te Assen werd eene fraaije harddraverij van paarden gehouden, ook uit naburige provinciën derwaarts gekomen, en welke, in tegenwoordigheid van eene talrijke menigte van aanschouwers, en afgepoosd door eene fraaije muzijk, onder begunstiging van het schoonste weder, plaats had. De prijs, bestaande uit twee zeer fraaije met zilver versierde hoofdstellen, werd aan het paard van de wed. *G. Rinnes Synia* te Morra toegekend, en eene premie van een paar zilveren sporen aan dat van *S. Douma* te Bergum. Het feest van den dag, met de meeste vrolijkheid en betaamlijkheid tevens gevierd, werd in den avond met onderscheidene illuminatiën en een bal bij den Gouverneur der provincie besloten.

Hof-benoeming.

Tot Hofmaarschalk van Z. K. H. den Prins *van Oranje* werd door Z. M. benoemd de Vice-Admiraal Jhr. *J. F. van der Capellen*.

De Prins en Prinses *van Oranje* te Amsterdam.

Op den 3den September had men te Amsterdam het genoegen Z. K. H. den Prins *van Oranje*, benevens Hoogstdeszelfs doorluchtige gemalin, omstreeks acht ure des avonds, te zien aankomen. HH. KK. HH. des anderen daags de burgemeesteren der stad bij zich ontvangen hebbende, begaven zich vervolgens, te voet en te midden eener talrijke zamengevloeide juichende menigte, naar het Damrak, alwaar het Koninklijk binnenjagt gereed lag, ten einde, door de groote Koninklijke en nog eene andere sloep geboegseerd, de Vorstelijke personen naar het dorp Buiksloot over te brengen. Van daar begaven zich HH. KK. HH. naar het dorp Broek, en vervolgens naar Zaandam, alwaar Hoogstdezelve het huisje, vroeger door Czaar *Peter* bewoond, bezigtigden, en voorts in het logement *de Otter* eenige verversching en gebruikten.

Prins *Frederik* te Zwolle enz.

Te Zwolle genoot men, op den 16den, het onverwacht geluk, Z. M. benevens Prins *Frederik* binnen de stad te zien. Bij de aankomst aan het Katerveer werden Hoogstde-

zelve opgewacht door den Gouverneur der provincie, benevens den provincialen Kommandant, zijnde Z. M. en de Prins mede verzeld van een aanzienlijk gevolg, bestaande uit de heeren: Graaf *van Heerdt tot Eversberg*, Opperstalmeester; Baron *Fagel*, Luitenant-generaal; *Singendonk*, Luitenant-kolonel, adjudant bij Z. M.; *Harbaur*, Inspekteur van den geneeskundigen dienst, geneesheer des Konings. Dadelijk begaf zich het gansche luisterijk gezelschap in het jagt *de Eolus*, gereed liggende aan den ingang van de sluis der Willemsvaart, waarmede men evengemelde vaart doorvoer, tot aan de stads haven en den rooden toren. Aldaar door heeren burgemeesteren opgewacht en begroet zijnde, begaven Z. M. en Hoogstdeszelfs doorluchtige Zoon zich, te voet, onder de luide vreugde-kreten eener onoverzienbare menigte, het luiden der klokken en het wapperen der vlaggen, naar het Gouvernementshuis. Na aldaar gebruik te hebben gemaakt van eenige ververschingen, werden de civiele en militaire autoriteiten, geestelijke korporatiën, ambtenaren en andere aanzienlijke personen ten gehoor toegelaten, waarop de maaltijd op het stadhuis, aan Z. M. van stadswege aangeboden, werd genomen. Dezelve bestond uit zestig converts, en werd tot omtrent 11 ure des avonds met de tegenwoordigheid des Konings vereerd, wanneer Hoogstdezelve met de hartelijkste tevredenheids betuiging het afscheid nam. De avond en een gedeelte van den nacht werden door de ingezetenen met onderscheidene vreugdebedrijven doorgebragt, zijnde de hoofdwacht aan de markt hierbij met veel smaak verlicht. — Den volgenden morgen vroegtijdig werd Z. M., benevens Prins *Frederik*, nogmaals door den burgemeester gekomplimenteerd, onder dankbetuiging voor de eer aan de stad betoond. Van Zwolle naar Steenwijk, onder geleide van den Gouverneur der provincie, vertrokken, werden vervolgens, na het verleenen van eene audientie op het raadhuis en het nuttigen van eenige ververschingen, ter laatstge-

melde plaatse, door Hoogstdezelve de koloniën Willems-oord en Frederiks-oord in zeer naauwkeurige oogenschijn genomen. Omstreeks half twee ure aanvaardde Z. M., benevens de Prins, de terugreize over het katerveer voorbij de stad Zwolle, den weg naar het Loo nemende.

Z. M. benevens gevolg te Utrecht.

Z. M. verzeld van Z. D. H. den Prins *van Hessen Darmstadt*, Prins *Frederik* enz. kwam, op den 8sten October, van bovengemeld lustslot te Utrecht aan, aldaar afstappende aan het lokaal van 's Rijks vee-artsenijschool en opgewacht wordende door den Minister voor het Publieke Onderwijs en de Nationale Nijverheid, benevens den direkteur der school. Onmiddellijk na Hoogstdeszelfs komst bezigtigde Z. M. de evengemelde inrigting, in alle deszelfs deelen, met de grootste belangstelling, en vervolgens ook het zoölogisch kabinet van den heer *van Lidth de Jeude*, betuigende Z. M. over het een en ander Hoogstdeszelfs bijzondere tevredenheid. Tegen vier ure nam Z. M. het middagmaal, waarop behalve de generaals en verdere hoofd-officieren uit het kamp, Z. Exc. de Minister van het Publiek Onderwijs enz. de Gouverneur der provincie, de plaatselijke Kommandant en de Direkteur der vee-artsenijschool tegenwoordig waren. — Ten 6½ uur verleende Z. M. gehoor aan de hooge civiele en militaire autoriteiten, den akademischen senaat, de professoren der vee-artsenijschool, den grooten kerkeraad en eenige verdere personen van aanzien. Z. M. hield met Hoogstdeszelfs gevolg het nachtverblijf in het lokaal der school zelve, waarin eenige vertrekken, die niet voor het onderwijs of ten gebruike der kweekelingen bestemd waren, door den direkteur waren in gereedheid gebragt; terwijl hij zelf de eer genoot van Z. K. H. Prins *Frederik*, benevens den adjudant *d'Yvoy*, te huisvesten. — Het aandenken aan dit bezoek bleef, als een bijzonder blijk van 's Konings belangstelling in eene voor het geheele Rijk allernuttigste inrigting, nog lang in dankbaar geheugen.

Op

Op den 16den derzelfde maand bezocht Z. M. de stad Antwerpen, aldaar even over 9 ure des avonds aankomende, ter bijwoning van de plegtige opening eener ijzeren brug, tusschen de beide havensluizen der stad liggende en door de heeren *Coquerill* van Luik vervaardigd. Z. M. vond, bij deszelfs komst, de straten zeer fraai geïllumineerd, als ook de plaats, de Meir genaamd, alwaar eene ontzaggelijke menigte volks was zamengevloeid en welke een bekoorlijk gezigt opleverde. Boven de lichtkolommen, van welke het plein schitterde, verrees eene vlam, welke op het altaar van een, aldaar geplaatst, cirkelvormig gedenkteeken brandde; ook zag men een kolossaal beeld der getrouwheid, welks edele omtrekken zich op eene zeer voordeelige wijze in de donkere lucht vertoonden. Het hôtel van den Gouverneur was mede met eene bijzondere smaak zoo aan den voorgevel als aan de zijmuren, tot in de tuinen toe, verlicht. Aan het einde was aldaar, tot aangename gezigts-verpoozing, een borstbeeld des Konings geplaatst met het opschrift: *Onder de schaduwe van Oranje rusten wij veilig.* — Den volgenden dag bezocht Z. M. in den ochtend het gesticht van St. Bernard, waarna de burgerlijke en militaire autoriteiten ten gehoor werden toegelaten. Ten half een ure begaf zich de Koning van den Gouverneur, den Burgermeester, alsmede de Generaals en Opperofficieren van het Garnizoen verzeld, naar de dokken, alwaar de beide slagdeuren van den ijzeren brug opgehaald waren. Nadat eene naar Batavia bestemde Nederlandsche brik, *de Unie* genaamd, onder het luid geroep van *leve de Koning*, van het eerste naar het tweede dok was overgebragt, werd de brug overgedraaid en het eerst door Z. M., benevens een talrijk gevolg, gepasseerd, terwijl de Koning zich ten hoogste voldaan toonde over een werk, het eerste van dien aard in de Nederlanden, waarbij zich sierlijkheid, gemak en veiligheid op het uitnemendst vereenigen. Onmiddellijk daarna deed men een zwaar geladen rijtuig over dezelve gaan, om de kracht van den

De Koning bezoekt Antwerpen.

bouw te bewijzen. — Z. M. verliet des namiddags ten 4 ure de stad, omstreeks acht ure des avonds te Brussel aankomende, alwaar het eerste openbaar gehoor op den 23sten plaats had.

Dood van den jong geboren Prins.

Het Koninklijk huis werd omtrent dezen tijd in droefheid gedompeld, met onderwerping echter aan den wijzen en goeden wil des Allerhoogsten, door het overlijden van den jongen Prins, waarvan H. K. H. de Prinses van *Oranje* op den 20sten Mei dezes jaars gelukkig was bevallen en bij wiens belangrijke doopplegtigheid eene zoo hartelijke ineensmelting van wenschen en gevoelens had plaats gegrepen, welke in een duurzaam bezit van dit beminlijk pand niets dan heil had doen hoopen. Z. K. H., welke bij den doop den naam van *Willem Alexander Fredrik Ernst Casimier* had bekomen, overleed in den avond van den 22sten, omstreeks 8 ure, aan de gevolgen eener ziekte, waarvan dezelve sedert eenigen tijd was aangetast geworden. — Deszelfs stoffelijk overblijfsel werd in een kistje van mahonijhout, waarop eene gouden plaat, plegtiglijk ter aarde besteld in de Hervormde kerk te Brussel.

Het hof in den schouwburg te Brussel.

HH. MM., benevens HH. KK. HH. de Prins en Prinses van *Oranje* en Prinses *Marianne*, woonden, op den 3den November, te Brussel eene tooneelvertooning bij van *Ferdinand Cortez en Cephise*, wordende, als gewoonlijk, met de meeste geestdrift door een talrijk Publiek ontvangen. De verlichting van het gebouw des schouwburgs, door middel van gaz, welke bij deze gelegenheid voor het eerst plaats had, voldeed op eene uitmemende wijze. — Z. K. H. Prins *Fredrik* keerde des anderendaags te Brussel weder, van 's Gravenhage komende.

Verjaardag van H. M. en eedaflegging der Schutterij.

De heugelijke verjaardag van H. M. de Koningin werd ten Hove door een bal en souper gevierd, zijnde de residentie Brussel des avonds op eene luisterrijke wijze geïllumineerd. — Te Amsterdam, alwaar deze dag tevens tot herinnering van 's lands verkregene onafhankelijkheid strekt, werd op denzelven, op de parade, aan de nog onbeëedigde

manschappen van het 2de regement Schutterij door de heeren Burgemeesteren de eed afgenomen, nadat dezelve aan elk der bataillons was voorgelezen. De President-Burgermeester besloot deszelfs aanspraak, waarin de tevredenheid des Bestuurs over het gedrag der Schutterij te kennen werd gegeven, met den hartelijken roep van *Leve de Koning! Leve de Koningin! Oranje boven!* welke kreet alsnu langs alle de gelederen weêrgalmde en door de zamengevloeide menigte telkens werd herhaald. Na den afloop der parade werden de Burgermeesteren, benevens de Hoofd-Officieren, welke dezelve hadden bijgewoond, ten huize van de Generaal-Majoor, Kommandant en Chef der Schutterij en Militairen-Kommandant der stad, onthaald.

Verjaardag van den Prins van *Oranje*. Op eene gelijke wijze geschiedde de plegtige eedaflegging door het derde regement der Schutterij, op den 6den December (1), zijnde de verjaardag van Z. K. H. den Prins van *Oranje*, bij welke gelegenheid de stad Brusfel; even als bij vorige gelegenheden, zich door eene illuminatie onderscheidde.

Brand te Ter Vuere. Eene brand, welke in den nacht van den 16den tot den 17den December, omstreeks half twee uur, in het Paleis van Z. K. H. den Prins van *Oranje* te Ter Vuere ontstond, had, door dat men dezelve bij tijds gewaar werd, alsmede door de zeer spoedige aangebragte en wel bestuurde hulp, gelukkiglijk geene noodlottige gevolgen, zijnde de schade te weeg gebragt door dit toeval, welks oorzaak onbekend bleef, mede zeer gering en onbeduidend.

Buitenlandsche betrekkingen. Ten opzigte der betrekkingen met vreemde Staten en Mogendheden, alsmede der buitenlandsche staatsgebeurtenissen, voor zoo verre derzelver vermelding

(1) Op den 4den October bevorens had zulks plaats gehad bij het eerste regement, bij gelegenheid der voorstelling van den, door Z. M. nieuw aangestelden, Kolonel Jonkhr. Mr. *A. C. W. Munter*.

namelijk tot onze taak behoort, is ons voor dit jaar slechts weinig ter overneming geschikt voorgekomen.

Vrijheidskamp der Grieken.

In het Oosten van Europa duurde de bloedige vrijheidskamp der Grieken tegen de Turksche overheersching, met afwisselende kans, voort; nadat op eene bijeenkomst des geheelen Griekschen volks te Epidaurus gehouden, op den 1sten Januarij, was verklaard geworden, dat hetzelve voortaan als een afzonderlijke en onafhankelijke staat wilde beschouwd worden en door eene provisorische staatsregeling van den 25sten daaraanvolgende, geteekend door den President der Volksvergadering *Maurocordato*, het algemeen bestuur van dezen staat aan vaste bepalingen was onderworpen geworden (1). — Ten einde de overige Christen-Staten van Europa, aangaande welker deelneming in dezen volksworsteling de tegenstrijdigste geruchten elkander gestadig afwisselden, voor de zaak der Grieksche onafhankelijkheid te winnen, werd op den 15den April (o. s.) te Korinthe eene verklaring, uit naam der Grieksche republiek uitgevaardigd, welke wij gemeend hebben alhier eene plaats te moeten inruimen. De inhoud dezer verklaring, gerigt aan de Christen-Mogendheden en geteekend door *Alexander Maurocordato* en verdere leden des provisionelen bestuurs, komt, overeenkomstig het medegedeelde in de nieuws-bladen, op het volgende neder:

De kampstrijd, waarin de Grieksche natie gewikkeld is, houdt geheel Europa bezig. Op het eerste sein van denzelven hebben alle de vrienden der Grieken uitgeroepen: „Griekenland strijdt voor deszelfs vrijheid," en de beschaafde wereld heeft in de rampen van dat land deel genomen. De menschheid eischt luide deszelfs bevrijding, en Europa het herstel van deszelfs belangrijk-

(1) Zij is, in hare geheele uitgebreidheid, medegedeeld in de belangrijke verzameling van Europeesche Constitutiën, uitgegeven door een beroemd Hoogleeraar der Universiteit te Leipzig. *Die Constitutionen der Europäischen Staaten*, Th. 4. S. 987—1004. (Leipzig 1825.)

die gedeelte. De eeuwige regtvaardigheid heeft den sluijer voor den troon des Allerhoogsten verscheurd en de heiligschennende verguizers der geheimenissen van de Christenheid, de bloedige roovers der wettige bezittingen, en de onderdrukkers van weduwen en weezen, aangeklaagd. Hoe kan de staatkunde, in plaats van aan zulke regtvaardige pogingen behulpzaam te wezen, alzoo haren eigen aard miskennen?

Hoe kan eene ongehoorde kwaadwilligheid de oogmerken van een onderdrukt volk belasteren en eene onderneming, welke geene regtvaardiging behoeft, trachten te doen miskennen? Is de opstand der Grieken dan niet door de nog zoo kort geleden buitensporigheid van de tirannij der Turken gewettigd? Wist men dan niet, dat de wanhoop en de wapenen weldra de middelen zouden opleveren, om tot de onafhankelijkheid en tot eene op regt en billijkheid gegronde vrijheid te geraken? Wat overigens de aanleiding, het voorwendsel of de omstandigheden van den opstand hebben mogen zijn, zoo is het niet minder baarblijkelijk, dat dezelve haren oorsprong hadden in een ingeworteld, algemeen, sedert verscheiden eeuwen, gekoesterd misnoegen, welks vreesselijke gevolgen, vroeg of laat, den grond van Griekenland moesten omvatten. De vlugt, welke deze natie heeft genomen, is overigens even zoo min een volksoproer als een opstand. Even zoo min is dezelve eene ijdele praal, een stoffelijk of zedelijk gevolg van die politieke schokken, welker dubbelzinnige aard de bedenking van verstandige mannen heeft moeten gaande maken. De monsterachtige knevelarijen, aan welke Griekenland blootgesteld geweest is, kondigden vrij luide aan, dat wij aan geene wettige en beschermende magt gehoorzaamden, en dat de legitimiteit zelve zich zou bezoedelen, wanneer zij hare zaak verwarren kon met de handelwijze van die onverbiddelijke barbaren, die onze politieke verguizing niet heeft kunnen vermurwen en die door eene schaduw van burgelijke vrijheid in woede gebragt worden.

Geene eeden, geene overeenkomsten verbinden ons aan eene ons door geweld opgelegde overheersching, welke, aan eene verderfelijke pest gelijk, de lucht van ons vaderland besmet heeft. Onafhankelijk van het vooruitzigt op de gelukkigste gevolgen, was het oogenblik gekomen, niet om eenen nationalen en geëerbiedigden troon omverre te werpen, niet om eenen, in weerwil van deszelfs onvolkomendheden, dragelijken toestand aan den

schijn van eene ingebeelde volmaaktheid op te offeren, neen, maar om de ijzeren roede van onze vervolgers te verbreken, geweld met geweld te keeren en een onwraakbaar regt in plaats van eene onrustbarende, onwettige en vervolgzuchtige overheersching te stellen.

Eene verfoeijelijke administratie, de waardige dochter van het roofzuchtig bestuur van *Mahomet III*, dat voorbeeld van plundering en roofzucht, welks gestrengheid, dagelijks, naar willekeur der regering, toenam, ontrukte het verguisde volk tot den laatsten droppel van deszelfs bloed. Te vergeefs vermenigvuldigden zich de klagten der ongelukkigen; dezelve weergalmden zonder ooit de plaats te kunnen bereiken, waar die magt, welke ons met voeten trad, haren zetel hield. Reeds boden wanhoop en verlatenheid van alles, aan eenige provinciën, de afvalligheid van derzelver godsdienst als het eenig middel van rust aan, en het Evangelie werd bedreigd met het verlies van de onverjaarbare regten, die hetzelve op de godvruchtige erkentenis des Griekschen volks had verworven. Zou Europa dezen monsterlijken meineed zonder afgrijzen aanschouwd hebben? Zou hetzelve, fier op deszelfs volkomen Christelijke vereeniging, dezen nieuwen triomf van den Koran op de Heilige Schrift, van de barbaarschheid op de beschaving, hebben aanschouwd?

Wij moesten derhalve naar de wapenen grijpen, om ten minste met eer te bezwijken. Men bedriege zich niet in de oplossing van dit groot vraagstuk. Zoowel in het vak der staatkunde, als in iedere andere zaak, volgt de straf op de dwaling, en deze regelt zich steeds naar den maatstaf van miskende belangen en omstandigheden. In het geval voorhanden hangt alles van de kracht der omstandigheden af. De eerste stap gedaan zijnde, zoo moest men, hoe onverhoeds, hoe geweldig die ook geschied was, op straffe van vernietiging, in denzelven volharden. De revolutie, volkslievend in hare oorzaken, moest zulks nog meer worden door de gebeurtenissen, welke haar gevolgd zijn. Het vreesselijk moodlot van alles, wat de Grieksche natie aan uitstekende mannen en doorluchtige geslachten telde, de vernietiging van kerken en scholen, de buitensporigheden van eene woeste wraak, alles wees den afgrond aan, waarin de natie moest verzwolgen worden, indien zij de lafhartigheid had gehad van zich te onderwerpen.

Welke waarborgen voor hare veiligheid kon de natie verwachten van barbaren, die alles, wat Grieksch is,

verachten en schenden? Door de gevaren van haren toestand gewekt, zag zij zich, door de geweldige uitberfting der eerste bewegingen, in de noodzakelijkheid gebragt van te vergaan of van hare verlossing te bewerken. Zwak en van alles verstoken, zou zij indedaad zonder herstel ten ondergang gebragt wezen, zoo de Goddelijke Voorzienigheid zelve het wonder van hare behaalde voordeelen niet had gewrocht en het opmerkzaam Europa niet op nieuw had aangekondigd, dat zij de onderdrukten te hulp komt en in de zwakke hare magt betoont. Hoe, zou men dan, slechts korte jaren na de verlossing van Europa, welke de magtigen en opperhoofden der natiën als een' wenk van de goddelijke genade hebben beschouwd, de staatkunde moeten herinneren, dat de Almagt over het gedrag van Koningen en volken waakt en dat dezelve den heilstand der toekomstige geslachten uit het bloed doet ontspruiten, hetwelk de tegenwoordige met eene grootmoedige zelfsopoffering storten.

Onze volken hebben, sedert dertien maanden, vrij meer gedaan, dan zij durfden hopen. Van het overige der aarde verlaten, het aandenken van een roemrijk verleden achter zich hebbende, door deszelfs rampen aangedreven, zal Griekenland steeds de moeijelijke loopbaan, welke het zich geopend heeft, volgen, en aan de volken, zoo wel als aan de beschikkers van deszelfs noodlot, die ongetwijfeld niet ongevoelig daarvoor zijn, het schouwspel opleveren van een volk, dat voor zijn vaderland strijdt, en dat besloten heeft, in dezen kampstrijd te zegepralen of om te komen. Zie daar het doel en de bestemming, die hetzelve van de Voorzienigheid heeft bekomen. Volharding is deszelfs pligt; alleen in zijne bevrijding stelt het zijne eenige, zijne laatste hoop. Indien het echter aan onze natie was voorbeschikt, om onder het geweld van het aantal der ontzaggelijk hulpmiddelen van haren doodvijand te vallen, dan zullen de Turken ten minste haren val met hun bloed bekoopen; de natie zal, op de wijze, waarop zij begonnen heeft te handelen, haren ondergang vindende, het nageslacht dwingen, te bekennen, dat zij een beter lot verdiend had.

De natie, in de personen harer vertegenwoordigers vereenigd, na zich zelve een provinsioneel gouvernement, dat alle de gedeelten en alle de belangen van Griekenland omvat, te hebben gegeven, heeft gemeend, eene pligt te vervullen en de zaak der volken, aan wel-

ker hoofd hare vertegenwoordigers geplaatst zijn, te dienen, met openhartiglijk haren toestand en besluiten, die zij heeft genomen, aan de Mogendheden van Europa bloot te leggen. De goede uitslag, welken zij, sints zij zich heeft geconstitueerd, heeft bekomen, versterken haar in den hoop van de vrede in de nationale onafhankelijkheid te zullen vinden, en van de weldaden der Europeesche beschaving te zullen genieten. Zij protesteert bij voorraad tegen alle schennis van de onverjaarbare regten, welke zij door ontzaggelijke opofferingen heeft verworven. Menschelijkheid en godsdienst, de overwegingen der staatkunde en der betrekkingen, welke de natie moet aanknoopen, zullen, in deze omstandigheid, aan de Christen-mogendheden, in de wijsheid harer beraadslagingen, de daden aanwijzen, die met de belangen harer volken en derzelver eigen roem, welke zij zich voornemen aan de geschiedenis en aan het nageslacht na te laten, overeenkomen (1).

Staats-stormen in Spanje.

Spanje, sedert de gebeurtenissen van het Italiaansch schier-eiland, door staatsstormen en partijschappen heen en weder geslingerd, zag zich van buiten mede door gestadig op elkander pakkende onweêrswolken bedreigd. Inzonderheid werd dit gevaar vermeerderd na het mislukken van den aanslag der Koninklijke lijfwacht op den 7den Julij, strekkende, om zich van den persoon des Konings meester te maken, en aldus eene tegenomwenteling te bewerken, waarbij stroomen burgerbloeds in de straten van Madrid geplengd werden. De gezanten der hoven van Oostenrijk, Rusland, Frankrijk en Pruissen deden, bij deze gelegenheid, aan den Spaanschen Minister van buitenlandsche zaken eene nota toekomen van den volgenden inhoud:

„ Na de beklagelijke gebeurtenissen, welke in deze hoofdstad hebben plaats gehad, wenden zich de ondergeteekenden, die ten prooi zijn aan de hevigste ongerustheid, zoo over den ijsselijken tegenwoordigen toestand van Z. Kath. Maj. en deszelfs koninklijke familie, als over de gevaren, welke over derzelver doorluchtige hoofden schijnen te zweven, zich op nieuw tot Z. Exc. den heer *Martinez de la Rosa*, minister van buitenlandsche zaken, om hem, met al de plegtigheid, welke zul-

(1) Staatscour. No. 167.

ke uitstekende belangen vorderen, de mondelinge verklaringen te herhalen, welke zij de eer gehad hebben, hem, gisteren, gezamenlijk te doen. Het lot van Spanje en van geheel Europa hangt thans van de veiligheid en onschendbaarheid van den persoon Zijner Kathol. Maj. en van dien van deszelfs doorluchtige familie af; dit kostbaar onderpand berust in handen van 's Konings gouvernement, en het is den ondergeteekenden aangenaam, de uitdrukking te herhalen van hun gevoelen, dat dit onderpand aan geene meer geachte en meer vertrouwenswaardige ministers kon worden toebetrouwd.

„ De ondergeteekenden, hoezeer volkomen te vreden met de explicatie vol edelaardigheid, braafheid en verknochtheid aan den persoon des Konings, welke zij gisteren uit den mond van Z. Exc. den minister van buitenlandsche zaken hebben bekomen, zouden niettemin den heiligsten hunner pligten te kort doen, zoo zij niet, in dit oogenblik, in naam hunner respective Souvereinen, en op de plegtigste wijze, de verklaring herhaalden, dat de betrekkingen van Spanje met geheel Europa onherroepelijk zullen afhangen van het gedrag, dat jegens Z. Kath. M. zal worden gehouden, en dat de geringste, der Koninklijke Majesteit aangedane hoon, Spanje in eenen afgrond van rampen zou storten."

Terwijl de Ambassadeur van Engeland en de zaakgelastigde der Vereenigde Staten de onderteekening dezer nota weigerden, en ieder hunner eene afzonderlijke nota aan den Minister deden toekomen, behoort het niet onopgemerkt, dat de gevolmagtigde Minister der Nederlanden, daags na het gebeurde, Madrid had verlaten, zijnde deszelfs aankomst aan het Lazaret van Bayonne, kort na de tijding wegens het voorgevallene, alhier bekend geworden. **De Nederlandsche Gezant te Bayonne.**

De onverwachte tijding wegens den dood van den Engelschen Staats-Minister Markies *van Londondery* (Lord *Castlereagh*), welke, na gedurende eene ongesteldheid, in een hevigen aanval van zwaarmoedigheid, de linker hals-slagader met een pennemes geopend te hebben, op den 12den Augustus, op deszelfs landgoed Nordcray, aan de gevolgen was overleden, bragt niet alleen in Engeland maar ook al- **Dood van den Markies *van Londondery*.**

hier en overal elders eene groote ontzetting te weeg. — Te Brussel werd deze tijding, op den 14den, door eenen Engelschen kabinets-koerier aangebragt, welke zich dadelijk naar de Markies *van Wellington*, aldaar vertoevende, begaf, waarop Z. H. zonder verwijl de reis naar London aanvaardde. — De Markies *van Londonderry* werd in de maand September door den heer *Canning* in het Ministerie opgevolgd.

Benoeming van Ambassadeurs.

Het was tegen het einde van Augustus, dat het algemeen kennis kreeg van onderscheidene veranderingen in het personeel der buitenlandsche gezantschappen, hebbende Z. M. benoemd: tot buitengewoon Gezant en gevolmagtigd Minister aan het hof van Beijeren, den Baron *W. Mollerus*, laatstelijk in gemelde hoedanigheid aan het hof van Portugal geresideerd hebbende; — tot Zaakgelastigde bij het hof van Madrid, den Burggraaf *de Quabeck*, tot dus verre Zaakgelastigde bij de Vereenigde Staten van Noord-Amerika; — tot Zaakgelastigde bij het hof van Lissabon, den Baron *W. Fagel*, Gezantschap-Sekretaris in Engeland; — tot Zaakgelastigde, bij het hof van Baden, den heer *A. W. Z. M. Heldewier*, ad *interim* bij het hof van Madrid fungerende; — tot Gezantschap-Sekretaris te London, Jhr. *J. Boreel*, gewezen buitengewoon Gezant en gevolmagtigd Minister bij den Koning der beide Siciliën. — Voorts benoemde Z. M. tot Zaakgelastigde bij de vereenigde Staten van Noord-Amerika, den Baron *J. D. B. A. van Heeckeren van Enghuizen*, Sekretaris van legatie bij het hof van Pruissen.

De Baron W. Fagel overleden.

De Baron *W. Fagel* echter had het geluk niet de plaats zijner bestemming te bereiken, zijnde hij, gedurende deszelfs reize derwaarts, op den 17den November, en slechts nog drie mijlen van den Taag verwijderd, overleden. — Deszelfs lijk werd te Lissabon met zoo vele plegtigheid, als de kortheid van den tijd toeliet, ter aarde besteld. De trein, waarbij zich insgelijks het Corps diplomatique en de Konsuls bevonden, werd gevolgd door de officie-

ren van het Nederlandsch fregat *Diana*, terwijl van minuut tot minuut salvo's uit het geschut gelost werden. Alle, die den overledenen gekend hadden, hetzij te 's Gravenhage, hetzij op deszelfs vroegere standplaats te London, betreurden op eene ongeveinsde wijze deszelfs verlies.

Opening van het Congres te Verona enz.

Nadat in de maand October de aanzienlijke legermagt, welke Frankrijk op de grenzen van Spanje, onder den naam van een gezondheids-cordon, had onderhouden, volgens besluit des Konings, in een observatie-leger was veranderd, had tevens, in dezelfde maand, de opening eener sedert lang beraamde bijeenkomst der groote Mogendheden, wegens den toestand van zaken in Europa, plaats. Dit congres werd gehouden te Verona en duurde tot de helft der maand December, hebbende zich in Spanje inmiddels als tegenomwentelings-bestuur een regentschap gevestigd, met den Hertog *van Infantado* aan het hoofd, hetwelk deszelfs zetel eerst te Urgel en naderhand te Puycerda hield.

Sterkte van het Duitsche bondsleger.

Door de Militaire Kommissie van de Duitsche Bondsvergadering werd in dit jaar de sterkte van het bondgenootschappelijk leger bepaaldelijk vastgesteld, zullende het geheele bedrag in tijd van vrede zijn 301,637 man en 612 stukken geschut. — Het 9de legerkorps, waarvan de eerste afdeeling door het Koningrijk Saksen, Saksen-Gotha, Saksen-Coburg, Saksen-Meiningen, Saksen-Hildburghausen en twee Vorstelijke huizen van Reuss; de tweede door het Keurvorstendom Hessen, Luxemburg, Nassau, Saksen-Weimar, de Hertogdommen Anhalt en de twee Vorstendommen Schwarzenberg geleverd moest worden, bedroeg 31,036 man en 64 stukken geschut (1).

Overeenkomst met Pruissen. (Staatsbl. N°. 41.)

Wegens het *pro Deo* bedienen van wederzijdsche behoeftige onderdanen voor de Pruisische en Nederlandsche regtbanken werd door den Minister van buitenlandsche zaken met den Zaakgelastigden van Z. M. den Koning van Pruissen gereekend en

(1) Staatscour. N°. 236.

uitgewisseld eene verklaring en weder-verklaring, gedagteekend van den 21sten Augustus en, overeenkomstig een Koninklijk besluit van den 21sten daaraanvolgende, door middel van het Staatsblad ter algemeene kennisse gebragt, zijnde de inhoud als volgt:

Het Nederlandsch gouvernement, van wege dat van Pruissen, het voorstel ontvangen hebbende, om de behoeftige Pruissische onderdanen, even als de Nederlandsche onderdanen, toe te laten tot het gratis voeren van geregtszaken voor de Nederlandsche regtbanken; en Z. M. de Koning der Nederlanden, zich bereid getoond hebbende, om daarin toe te stemmen, onder voorwaarde van eene onvolkomen wederkeerige behandeling ten aanzien van de behoeftige Nederlandsche onderdanen voor de Pruissische regtbanken; met dien verstande nogtans, dat de zoodanige vreemdelingen, welke zouden mogen verzoeken, om *pro Deo* in regten te worden bediend, aan dezelfde formaliteiten als de inboorlingen of ingezetenen zullen onderworpen zijn, en onder de uitdrukkelijke bepaling, dat, door de te sluiten overeenkomst, in geenen deele eenig nadeel of hinder zoude worden toegebragt aan het regt, dat de wet in de beide Rijken aan de ingezetenen toekent, om, in zekere gevallen, van de vreemdelingen eenen borgtogt te kunnen vorderen.

Zoo is het, dat de heer ridder *de Salviati*, zaakgelastigde van Z. M. den Koning van Pruissen, ingevolge de voorschriften, waarmede hij voorzien is, verklaart, dat zijn gouvernement de voorschreven wijzigingen aanneemt, en toestaat, dezelve als een werkelijk deel van het gedaan voorstel te beschouwen.

En dat de Minister van Buitenlandsche Zaken van Z. M. den Koning der Nederlanden, als daartoe insgelijks gemagtigd, verklaart, dat zijn gouvernement de gezegde verklaring aanneemt, en dat, door de uitwisseling van de vorenstaande verklaring en contra-verklaring, alsmede door de bekendmaking van dezelve in de beide Rijken, de voorgenomen schikking gehouden wordt hare volle bekrachtiging te hebben verkregen (1).

Huwelijk van den Prins van Canino.

Te Brussel werd, op den 29sten Junij dezes jaars, een huwelijk gesloten tusschen den oudsten minderjarigen zoon van den Prins van Canino, *Lucien Buonaparte*, en de oudste dochter van *Joseph Buo-*

(1) Staatsbl. N°. 41.

naparte, Graaf van Survilliers, benevens deszelfs echtgenoot *Marie Julie Clary*, Gravin van Survilliers, ter gemelde stede deszelfs woonplaats hebbende.

Vergadering der Staten-Generaal.

Verslag der Kommissie wegens Palembang.

In de eerste bijeenkomst der Staten-Generaal, gedurende dit jaar gehouden, op den 4den Januarij, werd door den heer *van Alphen* verslag uitgebragt namens de leden dezer Kamer, benevens die der Eerste Kamer, eene Kommissie uitgemaakt hebbende, om Z. M. geluk te wenschen met de behaalde overwinning van Palembang; wordende de Kommissie voor de wijze, op welke dezelve zich van deze taak had gekweten door den Voorzitter bedankt, en het verslag voor kennisgeving aangenomen.

Wet nopens beschikkingen aangaande het regt van de jagt. (Staatsbl. N°. 6.)

Voorts werd ter tafel gebragt het centraal verslag nopens de nieuwe redactie van het ontwerp van Wet omtrent de uitoefening van de jagt in den lande van Overmaze, op den 18den December jongstleden ingekomen (1). — De beraadslagingen hadden op den 11den daaraanvolgende plaats, wordende het ontwerp, nadat de heeren *Nicolai*, *Reyphins*, *de Serret*, *Stassart*, *Marechal*, *Trenteseaux*, *Fabry Longrée* en *Dotrenge*, alsmede de Ministers van Binnenlandsche zaken, het woord over hetzelve hadden gevoerd, met een meerderheid van 60 stemmen tegen 2 aangenomen. — De bekrachtiging der Eerste Kamer kwam in op den 22sten Februarij, zijnde de Wet onder dagteekening van den 21sten Februarij uitgevaardigd en van dezen inhoud:

„ Alzoo Wij in overweging hebben genomen, dat, zoo lange bij geene algemeene wet, gelijkvormige bepalingen op het stuk der jagt voor het gansche Koningrijk zullen zijn gemaakt, het doelmatig is, de verordeningen, welke, door den gouverneur-generaal van den Neder- en

(1) Jaarb. 1821. St. II. bl. 231. Het verslag wordt gevonden in de Staatscour. N°. 11.

Vergadering der Staten-Generaal.

Midden-Rijn, op dat stuk zijn daargesteld, te doen vervallen:

„Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord, en met gemeen overleg van de Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze, dat aan diegenen, welke onmiddelijk vóór de dagteekening van het besluit van den gouverneur-generaal van den Neder- en Midden-Rijn, van den 18den Augustus 1814, het regt van de jagt hadden, dat regt zal worden terug gegeven, tot dat op het stuk der jagt, bij eene algemeene wet, gelijkvormige bepalingen voor het gansche Koningrijk zullen zijn gemaakt, mits zij zich gedragen naar de wetten, reglementen en besluiten, opzigtelijk de jagt, welke in werking zijn in dat gedeelte van het Rijk, waarop de wet van den 11den Julij 1814 (1), niet van toepassing is.

Nieuwe Ontwerpen voor het Burgerlijk Wetboek.

In dezelfde zitting werd gelezen eene boodschap des Konings ten geleide van eene nieuwe redactie van Titel VI van het ontwerp van Burgerlijk Wetboek, handelende *van de werkelijke gemeenschap van goederen en derzelver gevolgen*, ter vervanging van dien, welke bij Koninklijke missive van den 22sten November 1820 aan de Vergadering was toegezonden; wordende deze nieuwe redactie echter, op den 15den Maart, nogmaals door eene nadere redactie vervangen. — Hetzelfde had plaats omtrent eene nieuwe redactie van Titel VII, handelende over *de scheiding der goederen* (2), ingekomen op den 11den Januarij en op den 15den Maart, tevens met den VIden Titel, door eene nadere redactie vervangen.

Uitloting der uitgestelde schuld.

De centrale afdeeling bragt in gemelde zitting van den 11den Januarij het algemeen verslag uit nopens het plaats gehad hebbend onderzoek van de voordragt der Wet, betreffende de zevende uitloting der uitgestelde schuld (3). — De beraadslagingen deswege

(1) Jaarb. 1814. bl. 405—415. Deze nadere redactie wordt gevonden in de Staatscour. N°. 14.

(2) Staatscour. 1822. N°. 16.

(3) Jaarb. 1821. St. I. bl. 239 en Staatscour. 1822. N°. 17.

hadden op den 18den plaats. De Baron *de Serret* bragt een kort advies uit, waarin hij de beweegredenen ontwikkelde, welke hem tegen het ontwerp van Wet zouden doen stemmen. De Minister van Financiën hierop geantwoord hebbende, ontstond er nog eene korte discussie, waarbij de heeren *Trentesaux*, *Le Cocq* en *Kemper* het woord voerden en de Minister nogmaals kortelijk antwoordde. Het ontwerp werd hierop met eene meerderheid van 60 stemmen tegen 2 aangenomen en ter bekrachtiging naar de Eerste Kamer verzonden. — Deze kwam in op den 22sten Februarij, blijvende in de Wet, welke van den 21sten derzelfde maand dagteekent het montant, waarover de gemelde uitlooting zoude plaats hebben, op den 1sten Maart, bepaald op eene somme van vijf millioenen guldens, terwijl, als gewoonlijk, nog voor dien tijd eene som van tien millioenen guldens uitgestelde schuld, met de daarbij behoorende kansbiljetten, zoude worden vernietigd (1). Vergadering der Staten-Generaal.

Insgelijks werd op den 11den Januarij gelezen eene boodschap des Konings, ten geleide van een ontwerp van Wet, houdende verordeningen omtrent de heffing der belasting op de suiker, bepaald bij de Wet van den 12den Julij 1821, zijnde dit ontwerp vergezeld van eene memorie van toelichting omtrent deszelfs bepalingen. — Na tot onderscheidene bedenkingen in de afdeelingen aanleiding gegeven te hebben, werd het ontwerp op den 15den Maart door eene nadere redactie vervangen, waaromtrent de centrale afdeeling het rapport op den 29den Junij uitbragt. Te gelijker tijd bragt dezelve rapport uit wegens het ontwerp tot regeling van de heffing der belasting op de wijnen, omtrent welke eene Concept-wet was ingekomen, op den 30sten Januarij, alsmede eene nieuwe redactie op den 22sten Maart (2). — De twee rapporten in beide de talen Belasting op de suiker en wijnen.

(1) Staatsbl. N°. 5.
(2) Men vindt beide de rapporten in de Staatscour. N°. 143 en 144.

Vergadering der Staten-Generaal. voorgelezen en tot het drukken en ronddeelen derzelve besloten zijnde, stelde de President voor de beraadslagingen over het een en ander dezer ontwerpen aan de orde te stellen tegen den 21sten. De heer *Reyphins*, ondersteund door den Baron *de Stassart*, gaf hierop in bedenking, of het niet verkieselijker ware bij de discussiën over de afzonderlijke Wetten, voortvloeijende uit de Wet van den 12den Julij 1821, de volgorde der belastingen, zoo als die bij gemelde Wet voorkwam, in acht te nemen. De Voorzitter hierop geantwoord hebbende: „dat hij de twee Wetten op de suiker en de wijnen in de eerste plaats had aan de orde gesteld, dewijl de rapporten der centrale afdeeling op dezelve het eerst gereed waren, en derhalve ter bespoediging van de beraadslagingen van H.-Edel Mogende, dewijl over verscheidene andere aanhangige ontwerpen van Wetten, de werkzaamheden der afdeelingen nog niet waren tot die rijpheid geraakt," besloot de Vergadering, de discussiën over de twee medegedeelde Wetten aan de orde te stellen tegen den gemelden 21sten der maand. — Alstoen werden de beraadslagingen het eerst geopend over het ontwerp omtrent de belasting op de suiker, waarbij de heeren *Werbrouck*, *Serruys*, *Lec Cocq*, Graaf *van Hogendorp*, *van Alphen*, *Dotrenge* en *Reyphins*, hetzij vóór hetzij tegen de concept-wet, het woord voerden, welke verdedigd werd door den Minister, belast met de generale directie van 's Rijks ontvangsten (1). De heeren *Dotrenge* en *Reyphins*, nog kortelijk gesproken hebbende, werden de discussiën gesloten, waarna de Wet in omvraag gebragt zijnde, 77 leden vóór en 7 tegen stemden, wordende dezelve alzoo aangenomen en tot verzending naar de Eerste Kamer besloten. Vervolgens werden de beraadslagingen geopend over het ontwerp, regelende de wijze van heffing der belasting op de wijnen. De heeren *Werbrouck*, Graaf *van Hogendorp*

(1) Men vindt de adviezen in de Staatscour. N°. 149, 152, 155 en 160.

dorp, Baron *de Stassart*, *Dotrenge* en *Le Cocq*, deels vóór deels tegen het ontwerp, het woord gevoerd en gemelde Minister ter verdediging gesproken hebbende, verklaarden zich, na de sluiting der discussiën, 55 leden vóór en 29 tegen het voorstel, wordende derhalve ook deze Wet als aangenomen geproclameerd en ter bekrachtiging naar de Eerste Kamer verzonden. — Deze vereenigde zich, volgens hare kennisgeving, op den 29sten Julij ingekomen, met beide de Wetten, welke van den 27sten Julij dagteekenen (1).

Vergadering der Staten-Generaal.

Op den 18den Januarij werd in de Tweede Kamer zitting genomen door den heer *van Hulthem*, wegens de Provincie Oost-Vlaanderen tot lid derzelve benoemd.

De heer *van Hulthem* neemt zitting.

Den 30sten daaraanvolgende werd aan de Kamer eene missive medegedeeld van de Baronesse-Douairiere *van Rhemen tot Remershuizen*, daarbij berigt gevende van den dood haars echtgenoots, Jhr. *A. van Rhemen tot Rhemershuizen*, lid der Tweede Kamer, alsmede Kamerheer van Z. M. en Raad der stad Leyden, welke op den 25sten Januarij, ter laatstgemelde stede, in eenen ouderdom van even 39 jaren, was overleden. — In deszelfs plaats werd later benoemd de heer *van der Goes*, welke op den 11den Julij zitting nam.

Overlijden van Jhr. *van Rhemen*.

In gemelde zitting van den 30sten Januarij werd, overeenkomstig gedane kennisgeving van den Staatsraad, belast met de directie van de Staats-Secretarie, bij missive van den 28sten Januarij, door den Minister van Financiën, als daartoe door Z. M. gelast, de navolgende voordragt gedaan.

Mededeeling van een ontwerp van domein-loterij.

Edel Mogende Heeren!

Het nieuwe stelsel van belastingen levert een gunstig vooruitzigt op ten aanzien van den geldelijken stand des Rijks.

(1) Overeenkomstig een besluit des Konings van den 18den October, hetwelk beneden nader zal voorkomen, waren zoowel deze als alle de overige belasting-wetten, uitgevaardigd ten gevolge het nieuwe belastingstelsel van van den 21sten Julij des vorigen jaars, eerst van kracht op den 1sten Januarij 1823.

Vergadering der Staten-Generaal.

De jaarlijksche inkomsten zullen in het toekomende voldoende zijn, tot de betaling der jaarlijksche uitgaven. De bezuinigingen, waaraan Z. M. niet ophoudt te denken en te doen arbeiden, zullen welligt tot nog betere uitkomst leiden.

Daartoe evenwel mag de zorg der Hooge regering zich niet bepalen.

Er moet meer gedaan: de aanwezige achterstand van vroegere jaren, en het, bij art. 3 der wet van den 28sten December 1821, vooruit gezien te kort van het tegenwoordige moet aangevuld.

Buitengewone uitgaven, uit verschillende oorzaken ontsproten of te ontspruiten, moeten gedekt worden, daartoe worden middelen buiten de begrooting vereischt, wil men eenmaal zich uit alle beslommeringen gered zien.

De wet, welke U E. Mog. thans aangeboden wordt, bevat die middelen, welke evenwel noch tot vermeerdering der nationale schuld noch tot bezwaar der ingezetenen strekken zullen.

De Koning heeft gemeend het redmiddel in de eigendommen van den Staat, de Domeinen, te moeten zoeken.

Te meermalen is tot dezelve toevlugt genomen, maar de wijze, welke nu wordt voorgesteld, schijnt verkiesselijk boven andere te wezen.

Zoo toch de vervreemding van de domeinen op zich zelve reeds in meer dan één opzigt nuttig is, zij wordt het in eene hoogere mate, wanneer men daarmede zulke voordeelen paren kan, als het tegenwoordige ontwerp schijnt aan te bieden.

De domeinen zullen dienen tot onderpand en aflossing eener leening, welke het domein-bestuur in staat stelt, om, door eene langzame en doelmatige afzetting van dezelve, door eene voorzigtige uitgifte van papier, hetwelk ten allen tijde voor klinkende munt verwisselbaar is, en door een voordeelig gebruik van de gelden, hetzelve aankomende, niet alleenlijk in de behoeften van den Staat te voorzien, maar na afloop van alle betalingen nog een overschot te behouden, ruim geëvenredigd aan de waarde der vervreemde eigendommen.

Het gezegde verdient eenige ontwikkeling.

De tot nu gehouden openbare veilingen van de domeinen hebben niet altijd eenen even gewenschten uitslag gehad; en wanneer men uit de hoeveelheid, welke ter verkoop aangeslagen is, besluit tot de veel grootere, welke te gelde zal moeten gemaakt worden, dan schijnt de ge-

wone wijze van verkoop niet die zekerheid te geven, welke noodig is; en, hetzij men uit het beloop van die onzekere opbrengsten, de behoeften onmiddelijk zou willen voldoen, of wel daarin alleen de aflossing vinden van eene vroegere op te nemen hoofdsom; in beide gevallen blijft de onzekerheid dezelfde, en het Rijk vermindert deszelfs eigendommen aanmerkelijk en onherroepelijk.

Vergadering der Staten-Generaal.

Het tegenwoordig ontwerp althans wijst voor de opgenomen gelden een voordeeliger gebruik aan. Een kapitaal, hetwelk niet hooger dan twintig millioenen guldens klimmen mag, zal worden opgenomen, en gevestigd op eene waarde van vijf en zeventig millioenen; niet om dadelijk te worden gebruikt, maar om daarin, zoo wel als in de domeinen zelve, te vinden eene zekerheid voor de geldschieters, en voor de rigtige betaling der domeinbiljetten, welke door het bestuur zullen worden uitgegeven tot de einden, in het ontwerp bepaald, en waarvan straks nader.

De deelneming in deze leening, welke eene rente van 5½ ten honderd verzekert, en bij jaarlijksche lotingen, aanvang nemende met den jare 1830, zal worden afgelost, schijnt niet te kunnen achterblijven; genoegzame zekerheid en voordeel waarborgen die uitkomst.

Voor den Staat zelve is deze leening, meer dan anders leeningen zijn, voordeelig en nuttig; zij maakt de sterkte uit van eene tweede geldelijke handeling, die weder op hare beurt de gelegenheid doet geboren worden, dat de Staat zich op eene meer zekere wijze van deszelfs domeinen ontdoen kan; namelijk door verloting.

Het is zoo: bij het zoeken naar vaste goederen hebben vele omstandigheden, onder anderen ook de ligging, op de keus invloed; maar het is ook waar, dat, juist om die reden, domeinen moeijelijk te verkoopen zijn; het is daarenboven niet altijd het geval, dat juist de nabij wonende de meest geschikte koopers zijn, ook hebben de laatste tijden bewezen, dat menig een zich het bezit heeft aangeschaft van ver afgelegene goederen; nog valt aan te merken, dat het aankoopen en de kans tot trekking twee zeer onderscheiden zaken zijn.

Eindelijk is ook te dezen aanzien belangrijk de bepaling bij de ontworpen wet, welke aan de trekking van prijzen, beloopende *f* 3000 of minder, geld voor goed aanbiedt, hun, des verkiezende losrenten gevende ten bedrage van eene som, gelijk staande aan de zuivere inkomsten, waarop de getrokken prijzen geraamd zijn, met verzekering van eene redelijke aflossing van de hoofdsom

Vergadering der Staten-Generaal.

zelve. Terwijl voorts de kans wordt open gezet tot het trekken van geldprijzen, welker bedrag tot eene aanzienlijke hoogte gebragt is.

Vijf loterijen zullen er plaats hebben, waarvan elke bestaan zal uit 15 millioenen goederen en acht millioenen geld.

Tot voldoening van deze geldprijzen zullen domeinbiljetten worden uitgegeven, welke ten alle tijde in gereed geld verwisselbaar zijn, en in alle des Rijks belastingen als zoodanig zullen worden aangenomen, terwijl ook het domein-bestuur deze biljetten in alle deszelfs geldelijke handelingen met bijzondere personen, onder dezelfde voorwaarden, zal kunnen uitgeven.

De vruchten, welke de nederlandsche bank-biljetten aanbrengen, en die, welke van zoodanig papier in onze O. I. bezittingen, na derzelver terugname in 1816, getrokken zijn, zijn bekend. De voorzigtige behandeling te dezen aanzien däär en hier bewijst, wat men veiliglijk doen kan; de nu uit te geven biljetten zullen een nog uitgebreider nut hebben.

Het voornemen des Konings is een op zich zelven staande Domein-Bestuur op te rigten, en in Brussel te vestigen: dat bestuur zal zich met de Nederlandsche Bank kunnen verstaan, en het is uit den aard der zaak, uit het wederzijdsch belang van beide inrigtingen, uit de personen, aan welke het bestuur der Nederlandsche Bank is, en dat van de Domeinen zal worden toebetrouwd, te wachten, dat zij zich gemakkelijk zullen verstaan, om gezamenlijk ten algemeene nutte, ten gerieve van den Staat en van deszelfs ingezetenen, te arbeiden; alzoo zullen beider biljetten allerwege bekend en gangbaar worden, en daarin, weder, zal een geschikt middel te vinden zijn, om den tegenwoordigen nadeeligen stand des wissels te verëvenen.

Het zal niet noodig wezen, om nu in meer bijzonderheden, de domein-loterijen betreffende, uit te weiden, het ontwerp is daaromtrent duidelijk en behoeft geene uitlegging.

Dit alleen dient welligt nog aangemerkt, dat de inlage in deze loterijen gemakkelijk gemaakt is door de bevoegdheid, om tegen eenen redelijken en voor de houders voordeeligen prijs, 's lands effecten in betaling te geven; dat de waarde der te verlaten domeinen, naar een inkomen van 3 ten honderd, berekend zijnde, voor een bijzonderen eigenaar, althans hoogst redelijk is; dat de getrokken domeinen, ten aanzien der grondbelasting

in eenen voordeeligen ſtaat gebragt worden, daar, eerſtelijk, van de berekende waarde, een achtſte voor die belasting worde afgetrokken, terwijl zij, tot aan de invoering van het kadaster, niet meer dan voor een achtſte van het inkomen, zonder eenige opcenten zullen worden aangeſlagen: genoeg om aan te toonen, dat ook deze loterijen op liefhebbers rekenen mogen.

Het zal er nu op aankomen om aan te toonen, op welke wijze in de behoeften van den Staat, door de voorzeide maatregelen voorzien wordt.

Aan de eene zijde ſtaat de ſchatkist eenige tijdelijke voordeelen af, om, langs eenen anderen weg, zich rijkelijk vergoed te zien.

Straks heb ik te kennen gegeven, dat een op zich zelf ſtaande domein-beſtuur zal worden daargeſteld. Reeds is Z. M. bezig met voorbereidende maatregelen. Alzoo wordt de beheering van de domeinen afgeſcheiden van de onmiddellijke zorg der regering. Alle de inkomſten, welke van de domeinen, en ter gelegenheid van dezen geheelen maatregel, zullen genoten worden, blijven aan het domein-beſtuur, en komen niet in des Rijks ſchatkist: op gelijke wijze doet de ſchatkist afſtand van de voordeelen, uit de beide thans beſtaande loterijen voortvloeijende, welker zorge en behandeling almede aan het domein-beſtuur overgaat.

Dit verlies, evenwel, wordt aan den Lande vergoed door eene bepaaldelijke jaarlijkſche uitkeering, van wege het domein-beſtuur, naar den ſtand der zaken berekend.

Behalve deze uitkeering worden nog op het domeinbeſtuur overgebragt de verpligtingen, welke de wetten van den 9den Februarij 1818 en 31ſten December 1819, tot ſtijving van de amortiſatie-kas voorſchrijven.

Even zoo is het gelegen met alle de andere buitengewone behoeften van den Staat, welke in het ontwerp van de wet duidelijk omſchreven en bepaald zijn.

Het domein-beſtuur, vrij in keuze tusſchen de aangewezen middelen, moet zorgen, dat aan de ſchatkist worden geleverd de gelden, tot voorziening in die behoeften vereischt wordende, ſommige dezer gelden worden geheel renteloos verſtrekt, om dat het domein-beſtuur te dien aanzien op eene andere wijze wordt ſchadeloos geſteld uit de voordeelen, welke aan hetzelve te dien einde worden verzekerd, en welke anders gedeeltelijk aan de ſchatkist komen zouden; van andere voorſchotten trekt hetzelve van den Lande de matige rente van vier

Vergadering der Staten-Generaal. ten honderd; ook dit alles wordt in het ontwerp zelve op eene zoo klare wijze voorgedragen, dat het geene toelichting schijnt te behoeven.

Aanzienlijk zeker is de som, welke het Land zal noodig hebben; aan den Koning wordt daarom bij het ontwerp een kredit geopend van vijftig millioenen, om daarvan geheel of gedeeltelijk en in zoodanige tijdvakken als de behoeften het zullen vereischen, gebruik te maken.

Deze laatste bepaling moet allen schrikbarenden indruk, welke in den eersten opslag mogt gemaakt zijn, wegnemen.

De som van vijftig millioenen is bij raming opgegeven; zij is het waarschijnlijk bedrag der behoeften; maar eene bloote inzage daarenboven van den staat, daaromtrent opgemaakt, en bij het ontwerp gevoegd, doet zien, dat ook die som niet op eens maar over een zeer lang tijdperk zal behooren gevonden te worden; zij bevat toch niet alleenlijk reeds gemaakte, maar nog te maken onkosten, in welke het echter voorzigtig en raadzaam is nu reeds te voorzien, te meer, daar in waarheid de wijze dezer voorziening op zich zelve gemakkelijk, voor de ingezetenen niet het geringste ongerieflijk, voor het Rijk onkostbaar, ja in het eind voordeelig is. Men make dan uit deze raming der behoeften niet op, dat er eene leening van 50 millioenen noodig is, welker renten en aflossing uit de domeinen moeten gevonden worden.

Reeds vroeger is aangemerkt, dat de op te nemen gelden het bedrag van twintig millioenen niet zullen mogen te boven gaan, dat nog die 20 millioonen niet geschikt zijn tot dadelijke voldoening der schulden, maar veeleeer om daarop andere geldelijke handelingen te bouwen, uit welker winsten en voordeelen de lasten gevonden zullen worden, en wel zoo ruim, dat, indien niet alle berekening ontvalt, eene waarde zal worden overgehouden, meer dan geëvenredigd aan die der vervreemde domein-goederen, welk overschot eindelijk aan 's Lands schatkist te bate komt.

Zulke berekeningen in derzelver bijzonderheden behoren niet tot het wezen der wet; van te voren toch blijven zij alle slechts ramingen, want de omstandigheden zijn niet te dwingen. De gemaakte berekeningen, welke thans aan U Ed. Mog. worden aangeboden, moeten daarom als loutere ophelderingen der wet worden aangezien, gelijk zij dan ook alleenlijk over de helfte

van het bedrag der leening loopen, terwijl zij voor het overige matiglijk zijn ingerigt en op redelijke gronden rusten.

Vergadering der Staten-Generaal.

Ik ga nu over tot de lezing van het ontwerp van wet, hetwelk de Koning mij gelast heeft ter dezer vergadering over te brengen; Z. M. vertrouwt vastelijk, dat deze maatregel, met gemeen overleg van U Ed. Mog. daargesteld, de heilrijkste gevolgen voor ons vaderland zal te weeg brengen.

— Vervolgens tot de lezing van het ontwerp overgaande, na de verklaring, dat Z. M. vastelijk vertrouwde, dat deze maatregel, met gemeen overleg van H. Ed. Mogende daargesteld, de heilrijkste gevolgen voor het Vaderland zoude te weeg brengen (1), werd gelijktijdig met het ontwerp door den Minister overgelegd eene nota van het waarschijnlijk bedrag der behoeften van de schatkist, in welke door het domein-bestuur zoude moeten worden voorzien, en eenige berekeningen, met aanwijzing van den waarschijnlijken loop der operatiën van het domeinbestuur. Ten aanzien dezer stukken, wier omslagtigheid derzelver geheele overneming verbiedt, werd ter algemeene kennisse gebragt: „Dat de behoeften van de schatkist, welke in de nota werden aangetroffen, dezelfde waren, die in het 24ste artikel van het ontwerp van Wet waren opgenoemd; dezelve konden worden gesplitst in twee afdeelingen, waarvan de eerste de zoodanige bevatte, waarvan het domein-bestuur aan de schatkist zoude voorschot doen, tegen eene jaarlijksche rente van 4 ten honderd, en de andere die, welke renteloos door het bestuur zouden verstrekt worden: het gezamenlijk bedrag der eersten was bij raming gesteld op 37 millioenen, dat der andere op 13 millioenen, te zamen 50 millioenen, welke nogtans niet in eens aan de schatkist zouden behoeven te worden verstrekt, maar slechts in den loop van 5 jaren, naarmate de dienst

(1) Het ontwerp wordt gevonden in de Staatscour. N°. 27.

Vergadering der Staten-Generaal.

zulks vorderen zoude. — De berekeningen waren geheel en al bij raming ingesteld, zoo als ook de aard der zaak medegebragt, loopende over een tijdvak van 28 jaren, te rekenen van 1822 tot 1849. — Bij de instelling derzelve had men aangenomen, dat tien millioenen gereed geld voor een gelijk bedrag aan domein-obligatiën zouden gefourneerd worden, hoezeer deze leening tot twintig millioenen konde worden opgevoerd, en dat, van de vijf en zeventig millioenen, waarop de waarde der te vervreemde domein-goederen berekend werd, een bedrag van vijf en twintig millioenen aan het bestuur zou worden overgelaten, voor welke losrenten tegen 3 pCt. zouden worden afgegeven. — Over elk jaar werden de inkomsten van het bestuur in ontvang gebragt, welke zamengesteld waren uit de zuivere opbrengsten der domeinen gesteld op ƒ 2,250,000 en afloopende, naarmate derzelver vervreemding zou plaats hebben, uit de zuivere opbrengsten der thans bestaande loterijen ten montant van ƒ 950,000, uit de renten die door de schatkist betaald zouden worden, uit het voorschot van de opbrengst der tollen op de groote wegen, wanneer de negotiatiën, daarop gevestigd, zouden zijn afgeloopen, en uit de inkomsten van de kanalen en wegen, die uit de gemelde som van dertien millioenen gemaakt zouden worden, berekend op slechts 2½ pCt.; zoo mede uit de renten, die het domein-bestuur zou kunnen trekken van de gelden en kapitalen, die in onderscheidene vijf domein-loterijen gefourneerd zouden worden, voor zoo verre die niet dadelijk tot het doen van betalingen gebezigd zouden moeten worden, en welke renten berekend werden op vijf ten honderd. — De onderscheidene lasten van het bestuur, in de Wet aangewezen, werden daarentegen jaarlijks in uitgave gebragt, wordende, op die wijze, de waarschijnlijke staat van het domein-bestuur, op het einde van 1849 aangetoond, hierop nederkomende, dat het domein-bestuur, na aftrek van de in omloop zijnde domein-biljetten en van de dan nog niet afgeloste losrenten, op ultimo December 1849,

Vergadering der Staten-Generaal.

zoo aan gereed geld als aan rentgevende effekten zou overhouden eene reële waarde van ruim zestien millioenen guldens, behalve den eigendom van de aan hetzelve overgelaten domeinen, berekend op eene waarde van 25 millioenen, en gevende jaarlijks aan zuivere inkomsten *f* 750,000, dit laatste in de veronderstelling, dat het bestuur de gelegenheid niet mogt hebben kunnen vinden, om dezelve op eene geschikte wijze te plaatsen." — Het medegedeelde ontwerp werd echter op den 22sten Maart door de navolgende nadere redactie vervangen:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben,

Dat, krachtens de wet van den 24sten December 1820 (*Staatsblad* N°. 29), in het verschil tusschen de som, waarop de gezamenlijke opbrengst der aangewezen middelen geraamd is, en het geraamde bedrag der uitgaven, over den jare 1821, door nadere wettelijke bepalingen moet worden voorzien;

Dat daarenboven door de werkelijk mindere opbrengst van de aangewezen middelen over de jaren 1820 en 1821, dan waarop dezelve geraamd zijn, een aanzienlijk te kort zal blijven bestaan, gelijk ook de latere invoering der belastingen, bij de wet van den 12 Julij 1821 (*Staatsblad* N°. 9) vastgesteld, op den dienst van 1822 een te kort zal overlaten;

Dat al verder moet gezorgd worden voor de middelen, ter voldoening van zoodanige uitgaven, als, ten gevolge van aangegane verbindtenissen ten algemeenen nutte des Rijks, en ter kwijting van vorderingen aan Onze eigene onderdanen, of ook wel aan vreemden verschuldigd, zouden moeten worden gedaan;

Dat het afzonderlijk fonds voor de bevestiging en wapening van het Zuidelijk Frontier niet genoegzaam zijnde, om alle de kosten, tot deze bevestiging en wapening vereischt wordende, te kunnen dekken, mitsdien zal moeten worden aangevuld;

Dat wijders, naar aanleiding van de wetten van 28 en 29 Januarij 1817 (*Staatsblad* N°. 8 en 9), almede moet worden voorzien in de voldoening van de daarbij aangegane verbindtenissen, terwijl het ook wenschelijk is de verbetering van de groote land- en water-communicatiën voort te zetten en, in het belang der nijverheid, nieuwe communicatiën aan te leggen;

Vergadering der Staten-Generaal.

Dat ook, bij het 1ste art. der wet van den 27sten December 1815 (*Staatsblad* N°. 57) bepaald zijnde, dat, in onze Residentie-stad Brussel, ten koste der publieke schatkist, een Paleis zal worden aangekocht en behoorlijk gemeubeleerd, om aan Onzen beminden Zoon den Prins van Oranje, als een bewijs der nationale achting en erkentelijkheid, in vrijen en vollen eigendom te worden overgedragen, tot de aanschaffing van zoodanig Paleis met hetgeen daartoe behoort, de noodige gelden moeten worden aangewezen;

Dat ook, voor den geheelen afbouw van Ons Paleis te Brussel, en tot de herstelling en verderen opbouw van de gebouwen te Brussel, door den brand van den 29sten December 1820 vernield, zoo mede voor den buitengewonen aanbouw van schepen en vaartuigen van oorlog, ter vervanging der door ongelukken vernietigde of der gesloopte, gelden noodig zijn.

Dat echter de bovengemelde uitgaven, uit geene der beide afdeelingen van de begrooting kunnende worden bestreden, daartoe buitengewone middelen behooren te worden gevonden;

En nademaal Ons hartelijk verlangen is, zoodanige middelen te bezigen, als welke noch tot bezwaar van den lande, noch tot ongerief van de goede ingezetenen strekken, maar veeleer aan beider belang bevordelijk zijn:

Zoo is het, dat Wij den Raad van State gehoord, en met gemeen overleg van de Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Art 1. Het middel, om in de buitengewone behoeften, in den hoofde dezes gemeld, te voorzien, zal zijn eene daartoe geschikte vervreemding van des Rijks domeinen.

2. Ten einde bijzonderlijk die vervreemding voor de schatkist zekerder te maken, dan zij tot nu toe door gewone verkoopingen bevonden is te wezen, zullen dezelve domeinen, bij wege van loterijen, worden te gelde gemaakt.

3. Dien ten gevolge zullen de verkoopingen van domeinen, die thans, krachtens en ter voldoening aan de bepalingen van de wetten van den 9den Februarij 1818 (*Staatsblad* N°. 7), en 31 December 1819 (*Staatsblad* N°. 62), behooren plaats te hebben, ophouden.

4. Aan de verpligtingen, bij die wetten op de domeinen gelegd, zal voor het vervolg op de hierna te bepalen wijze worden voldaan.

5. Ten einde het domein-bestuur in staat te stellen, om reeds aanvankelijk aan de verpligtigingen, bij het vorig artikel omschreven, zoo wel als aan die, welke bij deze wet, op hetzelve gelegd worden, te voldoen, en om wijders de toebereidselen, tot het daarstellen der domein-loterijen, met wat daaraan vast is, te bespoedigen, zoo wordt hetzelve bestuur, bij deze, gemagtigd, tot het uitgeven van domein-obligatiën. Vergadering der Staten-Generaal.

De gelden, die voor deze obligatiën zullen worden gefourneerd, zullen, gezamenlijk met de Rijks' domeinen, het oorspronkelijk fonds of kapitaal van het domein-bestuur uitmaken.

Het domein-bestuur wordt, bij deze gemagtigd, om tot zekerheid van het kapitaal en de renten van deze obligatiën te verbinden alle des Rijks domeinen, en alle de gelden uit de vervreemding derzelve zullende voortvloeijen, zoo ook de effekten en geldswaarden, die daar voor zullen worden aangekocht; in het generaal alle de baten en inkomsten van het domein-bestuur.

6. Het gezamenlijk bedrag van de alzoo uit te geven obligatiën zal niet mogen te boven gaan een kapitaal van *twintig millioenen guldens.*

7. Elke obligatie zal worden uitgegeven ten beloope van *duizend guldens* en tegen eene rente van 5½ ten honderd in het jaar, aanvang nemende met den eersten dag van de maand, waarin zullen worden gedaan; zullende de termijn tot het doen van de fournissementen door Ons worden bepaald.

8. De fournissementen tot betaling van deze obligatiën zullen moeten worden gedaan in gereed geld.

9. De obligatiën zullen bij de Algemeene Rekenkamer worden geregistreerd en gecontrasigneerd, ten blijke van echtheid en, tot waarborg dat het maximum van *twintig millioenen guldens* niet kan worden overschreden.

10. Bij deze obligatiën zullen worden afgegeven coupons, houdende het bedrag der jaarlijksche renten.

Deze coupons zullen op den vervaltijd worden betaald door het domein-bestuur of deszelfs correspondenten, gelijk mede voor rekening van dat bestuur, door alle de ontvangers-generaal in de onderscheidene provinciën van het Rijk.

11. De hoofdsom dezer obligatiën zal worden afgelost bij jaarlijksche lotingen; aanvang nemende met den jare 1830, telken jare voor een kapitaal van *een millioen guldens*, wel meerder maar niet minder.

12. De vervreemding der domeinen zal verdeeld worden in vijf loterijen.

Vergadering der Staten-Generaal.

De eerste loterij zal plaats hebben, zoo spoedig doenlijk, en door de volgende loterijen worden opgevolgd met naar de omstandigheden geschikte tusschenpozingen, welke nogtans den tijd van één jaar, te rekenen van den afloop der trekking van de éene tot de openstelling van de andere loterij, niet zullen mogen te boven gaan.

13. Elke loterij zal loopen over eene waarde van *vijftien millioenen guldens* in domein-goederen en van *acht millioenen guldens* in geldprijzen.

14. De inlage in elke loterij zal zijn ten bedrage van *twintig millioenen guldens*, te verdeelen in twintig duizend loten of aandeelen, elk ten bedrage van *duizend guldens*.

15. De inlage geschiedt in gereed geld, of in de hierna te vermelden domein-biljetten.

Ten einde echter aan de houders van 's lands effecten gelegenheid te geven, om zonder het te gelde maken van dezelve in de loterijen deel te nemen, zullen, als gereed geld, in de fournissementen der eerste loterij, worden aangenomen:

a. De schuldbekentenissen van het Syndikaat der Nederlanden, 1ste series, rentende 5 pCt., tegen 100 pCt.

b. De schuldbekentenissen van het Syndikaat der Nederlanden, 2 series, rentende 5 pCt. tegen 99½ pCt

c. De obligatiën uit de negociatie van *f* 450,000 tot bestrating en verbetering van eenige groote wegen in de Noordelijke provinciën des Rijks, ingevolge de wet van 24 Februarij 1815, rentende 6 pCt., tegen 103½ pCt.

d. De obligatiën uit de negotiatie van *f* 1,118,000, tot vinding der kosten van de werken aan het Nieuwe Diep, en van de bedijking van het Koegras, ingevolge de wet van den 28sten Januarij 1817, rentende 6 pCt, tegen 102½ pCt.

e. De obligatiën uit de negotiatie *f* 6,000,000 voor het verbeteren der groote communicatiën van het Rijk, ingevolge de wet van 30 Januarij 1817, rentende 6 pCt., tegen 103½ pCt.

f. De inschrijvingen op het Grootboek der nationale werkelijke rentgevende schuld à 2½ pCt., zoo mede de certificaten van aandeel in dezelfde schuld, door bijzondere administratie-kantoren uitgegeven, tegen 47½ pCt., alle met bijrekening van de renten, verschenen tot den dag van het fournissement.

g. De inschrijvingen op het Grootboek der nationale

uitgestelde schuld, zoo mede de certificaten van aandeel in dezelve schuld door bijzondere administratie-kantoren uitgegeven tegen 1½ pCt. Vergadering der Staten-Generaal.

h. De kans-biljetten tot de uitgestelde schuld behoorende, tegen *veertig guldens vijf en zeventig cents* het stuk.

Wel verstaande, dat geene uitgestelde schuld, noch geene kans-biljetten elk afzonderlijk zullen kunnen worden gefourneerd, maar dat, bij elk fournissement van *duizend guldens* werkelijke rentegevende schuld, *twee duizend guldens* aan uitgestelde schuld en twee kans-biljetten zullen kunnen worden in betaling gegeven.

Van alle de fournissementen, welke, hetzij voor het geheel, hetzij voor een gedeelte, in de voorschreven effecten gedaan worden, zal door de betaalders kunnen worden gekort eene somme gelijk staande aan twee ten honderd van het gefourneerde in zoodanige effecten.

16. De waarde, waarvoor de voorsz. effecten in de tweede, derde, vierde en vijfde loterijen zullen worden aangenomen zal telkens door Ons worden geregeld.

17. Aan elk lot of aandeel in de onderscheidene loterijen zal worden verzekerd een prijs van ten minste *duizend guldens* in geld of domeinnen, of wel in beide te zamen.

Zullende de verdeeling der prijzen, en alle verdere schikkingen, de loterijen betreffende, door Ons nader worden vastgesteld.

18. De waarde der te verloten domeinen zal worden berekend tegen een zuiver inkomen van *drie* ten honderd.

Bij het berekenen van deze waarde, zal, bij het tegenwoordig inkomen ook gelet worden op de waarde van den grond en de daarop staande boomgewassen en gebouwen, doch daarentegen zal, bij al zulke perceelen, die thans niet in de grondbelasting zijn aangeslagen, een achtste van de waarde worden afgetrokken als eene vergoeding voor de grondbelasting, die, na dat dezelve een bijzonder eigendom zullen zijn geworden, daarop zal worden gelegd.

Tot aan de daarstelling van het kadaster zal de grondbelasting van deze perceelen afzonderlijk ten behoeve van 's Rijks schatkist worden geheven en zonder dat dezelve zal worden vermengd met de sommen, waarvoor de provinciën en de gemeenten, waarin dezelve gelegen zijn, thans in de grondbelasting zijn aangeslagen.

De aanslag van die perceelen wordt bepaald op een

Vergadering der Staten-Generaal. achtste gedeelte van de inkomsten derzelve, zullende, tot aan de invoering van het kadaster, deze aanslag met geene opcenten, noch ten behoeve van het Rijk, noch ten behoeve van de provinciën of de gemeenten, waarin dezelve gelegen zijn, kunnen worden verhoogd.

19. De goederen zullen aan den verkrijger worden opgedragen, zonder eenige onkosten, en zonder betaling van het regt van registratie.

20. De geldprijzen zullen betaald worden in domein-biljetten, aan toonder betaalbaar.

Deze biljetten zullen ten alle tijde, door het domein-bestuur of deszelfs correspondenten, op vertooning moeten worden ingewisseld tegen klinkende munt, terwijl dezelve voorts in alle des Rijksbelastingen en in alle betalingen, aan het domein-bestuur gedaan wordende, tegen de nominale waarde als geld zullen worden aangenomen.

21. De voorschreven domein-biljetten, welke ook tot andere betalingen door het domein-bestuur zullen kunnen gebezigd worden, zullen mogen worden uitgegeven tot eene hoeveelheid, die de som van *veertig millioenen guldens* niet zal mogen te boven gaan.

22. Deze domein-biljetten zullen bij de Algemeene Rekenkamer worden geregistreed en gecontrasigneerd, ten blijke van echtheid, en tot waarborg dat het maximum van *veertig millioenen guldens* niet kan worden overschreden.

23. Aan de houders van loten of aandeelen in de onderscheiden loterijen, op welke een prijs van *drie duizend guldens* en daar beneden mogt worden getrokken, wordt de vrijheid gelaten, om de hun te beurt gevallen prijzen niet aan te nemen, maar dezelve aan het domein-bestuur over te laten, in welk geval het domein-bestuur aan zoodanige houders, in plaats der aan hen te beurt gevallene perceelen, zal afgeven één of meer losrente-brieven aan toonder ten laste der domeinen, hetzij alleen of wel te zamen, bedragende eene som, gelijk staande aan de zuivere revenuen, waarop de getrokken prijzen zijn geraamd geworden.

24. Het domein-bestuur zal ook, op daartoe aan hetzelve te doene verzoeken, en naar gelang van omstandigheden, gelijke losrente-brieven kunnen afgeven aan de houders van loten of aandeelen in de onderscheidene loterijen, op welke een prijs van meer dan *drie duizend guldens* mogt zijn getrokken.

25. De losrente-brieven zullen bij de Algemee-

ne Rekenkamer worden geregistreerd en gecontrasigneerd. Vergadering der Staten-Generaal.

26. De renten van dezelven zullen jaarlijks op den vervaltijd aan de houders worden voldaan, door het domein-bestuur of deszelfs correspondenten, gelijk mede, voor rekening van dat bestuur, door alle de ontvangers-generaal in de onderscheiden provinciën van het Rijk.

27. De voorsz. losrente-brieven zullen door het domein-bestuur worden afgelost tegen de penning 33⅓, en dus met *duizend guldens* voor elke *dertig guldens* in de losrente-brieven uitgedrukt.

28. Deze aflossing zal geschieden bij loting, aan te vangen met den jare 1840, of zoo veel vroeger, als de staat der fondsen van het domein-bestuur zulks zal kunnen veroorloven; telken jare zal het bedrag van *dertig duizend guldens* aan rente en alzoo *een millioen* kapitaal worden afgelost, wel meerder doch niet minder.

29. Ten einde aan 's Rijks schatkist te vergoeden het gemis der inkomsten, welke dezelve uit de opbrengst van de domeinen geniet, zal door het domein-bestuur, aan dezelve jaarlijks worden uitgekeerd eene somme van *een millioen viermaal honderd en vijftig duizend guldens* onder aftrek van zoodanige rente, als het domein-bestuur, wegens de voorschotten, door hetzelve aan de schatkist te doen en hierna aangewezen, te vorderen zal hebben.

30. Het Domein-Bestuur wordt belast:

1°. Met de uitkeering aan de amortisatie-kas van zoodanige sommen, als jaarlijks vereischt worden ter voldoening aan de wetten van 9 Februarij 1818, (*Staatsblad*, N°. 7), en 31 December 1819, (*Staatsblad*, N°. 62).

2°. Met het renteloos voorschot aan 's Rijks schatkist van hetgeen, door deze, krachtens de wetten van den 28sten en 30sten Januarij 1817 (*Staatsblad* N°. 8 *en* 9), zal bevonden worden verschuldigd te zijn, en van zoodanige sommen, als meer dan het bedrag der daarbij opgenomen gelden zoude mogen bevonden worden noodig te zijn, om, gezamenlijk met die fondsen, zoo voor 's Rijks rekening, als bij wege van onderstand aan de provinciale Staten, te strekken tot voltooijing der groote land- en water-communicatiën van het Rijk.

3°. Met het voorschot aan 's Rijks schatkist tegen eene jaarlijksche rente van 4 ten honderd, van zoodanige sommen als noodig zullen zijn:

a. Tot het dekken van hetgeen de inkomsten over 1820 minder hebben opgebragt, dan waarop zij bij de geraamde opbrengst zijn berekend.

Vergadering der Staten-Generaal.

b. Tot eene gelijke dekking over den jare 1821.

c. Tot dekking van het verschil in de opbrengst der middelen en inkomsten over 1822, voorzien bij art. 3. der wet van den 28sten December 1821 (*Staatsblad* N°. 26).

d. Tot het aanvullen van het verschil tusschen de toegestane uitgaven en de aangewezen middelen, bij de wet van den 24sten December 1820 (*Staatsblad* N°. 29).

e. Tot het aanvullen van het te kort, dat mogt bevonden worden te bestaan bij den geheelen afloop van de werkzaamheden, aan de algemeene commissie van liquidatie opgedragen.

f. Tot het aanvullen van het afzonderlijk fonds voor de bevestiging en wapening van het zuidelijk frontier.

g. Tot de voldoening van het mogelijk verschuldigde aan vreemde mogendheden of wel derzelver onderdanen, wegens nog niet afgeloopen vereveningen.

h. Tot de aanschaffing en het ameublement van het Paleis te Brussel voor Onzen beminden Zoon den Prins van Oranje bestemd, zoo mede tot den geheelen afbouw van Ons Paleis te Brussel en tot verderen opbouw en herstelling van de gebouwen aldaar, door den brand van den 29sten December 1820 vernield.

i. Tot buitengewonen aanbouw van schepen en vaartuigen van oorlog, ter vervanging der door ongelukken vernietigde of der gesloopte.

31. Tot dekking van alle de kosten, in het vorig artikel aangewezen, wordt aan den Koning geopend een krediet van vijftig millioenen guldens, waarvan gebruik zal worden gemaakt geheel of gedeeltelijk en in zoodanige tijdvakken als de behoeften het zullen vereischen.

Van dit gebruik zal telkens blijken in de jaarlijksche rekening van 's Rijks inkomsten en uitgaven.

32. Aan het domein-bestuur worden afgestaan:

a. De gewone inkomsten van de Domeinen.

b. De opbrengsten van de Domein-Loterijen.

c. De opbrengsten van de groote wegen en vaarten, die, uit het voorschot, bij § 2 van art. 30 bedoeld, zullen worden aangelegd (bijzonderlijk van het Noord-Hollandsche Kanaal), en de inkomsten, welke ter gelegenheid van dezelve zullen genoten worden, zoo mede het overschot van de opbrengst

van

van de tollen op de thans bestaande wegen en groote communicatiën van het Rijk, zoodra de negotiatiën, daarop gevestigd, zullen zijn afgelost, en zulks tot het domein-bestuur door een en ander schadeloos zal gesteld zijn voor het renteloos voorschot, krachtens § 2 van art. 30, door hetzelve te doen. Vergadering der Staten-Generaal.

d. De renten van het voorschot, door het domein-bestuur aan 's Rijks schatkist te doen, zoo als hetzelve bij § 3 van het 30sten art. is omschreven, voorbehoudens nogtans de bevoegdheid van 's Rijks schatkist, om, wanneer zulks met hare financiële belangen mogt overeenkomen, dit voorschot geheel of gedeeltelijk af te lossen.

e. De renten en voordeelen der onderscheidene geldswaarden, welke het domein-bestuur door geldelijke handelingen zal kunnen trekken.

33. Ten einde de voordeelen, bij het laatste gedeelte van het vorig artikel bedoeld, te bevorderen, zal het domein-bestuur de gelden en waarde, onder hetzelve berustende, kunnen uitzetten en vruchtbaar maken, met bijzondere personen geldelijke handelingen aangaan, en zich met de Nederlandsche bank tot onderling voordeel verstaan, terwijl hetzelve voorts in de onderscheidene steden van het Rijk correspondenten zal kunnen aanstellen.

34. Het domein-bestuur is wegens alle deszelfs verrigtingen aan Ons verantwoordelijk.

35. De rekening van het gehouden beheer zal door hetzelve jaarlijks Ons worden aangeboden, en vervolgens worden onderzocht, opgenomen en gesloten, als, bij art. 5 van de wet van den 12den Januarij 1816 (*Staatsblad* N°. 5), ten aanzien van het opnemen en sluiten der rekening van de amortisatie-kas, is bepaald.

36. Onverminderd het bepaalde in het vorige artikel, zal in het jaar, volgende op de laatste der vijf loterijen, bij art. 12 vermeld, aan de Staten-Generaal worden medegedeeld eene rekening van den staat van het domein-bestuur, waarmede telken vijf jaren zal worden voortgegaan tot aan den geheelen afloop der zaak.

De centrale afdeeling bragt hierop in de zitting van den 28sten Mei een zeer omstandig rapport uit, zijnde de processen-verbaal van de raadplegingen der afdeelingen, over de eerste redactie, afzonderlijk gedrukt en de antwoorden op dezelve, onder-

Vergadering der Staten-Generaal.

zocht en overwogen (1). — De beraadslagingen tegen den 5den Junij aan de orde gesteld zijnde, werd het woord gevoerd door de heeren *van Alphen*, *van Boetzelaar*, *Werbrouck*, Baron *de Serret*, *Collot d'Escury van Heinenoord*, Graaf *van Hogendorp* en *Reyphins*, waarop de Voorzitter ten 4 ure de Vergadering wilde adjourneren tegen den 7den des morgens; doch vele leden zich daartegen verklarende, werd de voortzetting der beraadslagingen bepaald, om in eene avondzitting, nog denzelfden dag afgedaan te worden. Hiermede bij half acht ure een aanvang gemaakt zijnde, spraken de heeren *de Stassart*, *Geelhand della Faille*, *Pirson*, *Le Cocq*, *Warin*, *de Visscher de Celles*, *Dotrenge*, *Kemper*, *Sandberg*, deels vóór deels tegen het ontwerp, en nadat de heer *van Boetzelaer* nog eenige gronden van het door hem des morgens uitgebragt advies nader had ontwikkeld, werd het woord achtervolgens gevoerd door de Ministers van Binnenlandsche Zaken en Waterstaat en van Financiën, welke laatste het voorstel zeer breedvoerig tegen de onderscheidene bedenkingen verdedigde. Het ontwerp in omvraag gebragt zijnde, werd, nadat zich 20 leden vóór en 75 tegen hetzelve verklaard hadden, besloten, overeenkomstig de bepaling der grondwet, Z. M. te verzoeken het voorstel in nadere overweging te nemen (2).

Mededeeling van een traktaat.

In de zitting van den 8sten werd gelezen eene boodschap des Konings, strekkende ten geleide van het afschrift eener overeenkomst gesloten met Z. M. den Koning van Sardinië, omtrent de wederkerige afschaffing van het regt op de erfenissen, enz.; wordende deze boodschap voor notificatie aangenomen en wegens dezelve het gewoon besluit, wegens drukken en doen ronddeelen aan de leden, genomen (3).

(1) Het rapport, waarbij de nadere aanmerkingen van iedere afdeeling afzonderlijk voorgesteld worden, vindt men in de Staatscour. N°. 129 en 130.

(2) Staatscour. N°. 133.

(3) Het traktaat wordt gevonden in het Jaarb. 1821. St. I. bl. 19—20.

Tevens werd in dezelfde zitting aan de Kamer medegedeeld eene nieuwe redactie van den 4den en 5den Titel van het ontwerp eens Burgelijken Wetboeks, bij missive van den Staatsraad, belast met de directie der Staats-Secretarie, op last van Z. M. ingezonden. — Het was in de zitting van den 1sten Maart, dat de centrale afdeeling het rapport omtrent deze tweede redactie uitbragt, waarop de beraadslagingen tegen den 8sten aan de orde werden gesteld (1). — Na de opening derzelve op den gemelden dag werd door den Voorzitter, in de eerste plaats, het woord verleend aan den heer *Nicolai*. Daar dit lid echter verhinderd werd in persoon zijn advies uit te brengen, geschiedde zulks, op deszelfs verzoek, in zijne plaats, door den heer *van Crombrugghe*, welke het zeer uitgebreid advies van den heer *Nicolai* voorlas, behelzende eene ontwikkeling der beweeggronden van de voornaamste bepalingen der in overweging zijnde titels, en strekkende tot adstructie derzelve. Vervolgens voerden het woord de heeren *van Crombrugghe*, voor zich zelven, *de Stassart*, *van Alphen*, *Dijckmeester*, *Sypkens*, *Liefmans*, *Reyphins*, *Dotrenge*. De invallende duisternis het laatstgemeld lid verhinderd hebbende in de uitbrenging van deszelfs volledig advies en het uur reeds ver gevorderd zijnde, werd, op aanzoek van vele leden, de voortzetting der discussiën tegen den volgenden dag bepaald, waarop de heer *Dotrenge* deszelfs, in de vorige zitting afgebroken, advies vervolgde. Daarna voerden het woord de heeren *de Celles*, *Dijkmeester*, *van Alphen* en *Trentesceaux*, hetzij vóór hetzij tegen het ontwerp. De heer *Reyphins* sprak nog kortelijk tot toelichting van het vroeger door hem uitgebragt gevoelen, waarop de heeren *van Crombrugghe* en *Kemper* vele der voornaamste en belangrijkste tegenwerpingen beantwoordden. Z. Exc. de Minister van Justitie hield vervolgens eene redevoering ten betoog, dat de redactie der Wetten, over wel-

Vergadering der Staten-Generaal.

Titel IV en V van het Burg. Wetboek aangenomen.

(1) Men vindt het rapport in de Staatscour. N°. 57.

Vergadering der Staten-Generaal.

ke beraadslaagd werd, het gevolg der verlangens van de meerderheid der Kamer zelve was, en hoe Z. M. begrepen had, dat aan de aanmerkingen der Kamer, ten deze, aan Hoogstdenzelven voorgelegd, kon worden voldaan, weshalve de onderhavige redactie als het eigen werk der Kamer moest beschouwd worden. De uitslag der stemming was, dat het eerste ontwerp, behelzende Titel IV *over het huwelijk*, met eene meerderheid van 69 tegen 8 stemmen, en het 2de, bevattende Tit. V *van de regten en pligten der echtgenooten*, met eenparigheid van stemmen werd aangenomen (1). — De bekrachtiging der Eerste Kamer kwam in op den 25sten Junij, zijnde de plaatsing der Wetten in het Staatsblad, onder dagteekening van den 26sten Junij, geschied (2), overeenkomstig het navolgend besluit, daartoe door Z. M. op den 12den bevorens uitgevaardigd:

Besluit van 22 Junij wegens afkondiging van het Burg Wetboek. (Staatsbl. No. 8.)

In aanmerking nemende, dat, hoezeer de reeds aangenomen en nog aan te nemen *gedeelten* van het Burgerlijk wetboek, naar aanleiding van art. 1 der *algemeene bepalingen* van hetzelve wetboek, niet vroeger kunnen in werking komen, dan van het oogenblik, waarop het Burgerlijk Wetboek voor het Koningrijk der Nederlanden zal van kracht zijn, het echter, zoo voor alle Onze onderdanen in het algemeen, als voor de regters en regtsbeoefenaren in het bijzonder, van aanbelang is, zich die gedeelten afzonderlijk, en naar mate dezelve zullen in het licht komen, te kunnen aanschaffen;

Gezien het rapport van Onzen Minister van Justitie van den 6den Julij 1821;

Gelet op het advies van den Raad van State, van den 23sten Julij 1821;

Gezien het nader rapport van Onzen Minister van Justitie, van den 4den Augustus ll.;

Gezien het nader advies van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken en Waterstaat, van den 21sten November 1821;

(1) Men vindt sommige der adviezen, benevens de redevoering des Ministers, in de Staatscour. N°. 63, 64, 65, 67—70.

(2) Staatsbl. N°. 12 en 13 (N°. III en IV). — Staatscour. N°. 164 en 165. Volgens eene latere verbetering moet in Art. 57 gelezen worden: „De huwelijken in een vreemd land aangegaan, hetzij tusschen Nederlanders, hetzij tusschen Nederlanders en vreemdelingen."

Den Raad van State nader gehoord (advies 10 December 1821), N°. 12; *Vergadering der Staten-Generaal.*

Gezien het nader rapport van Onzen laatstgemelden Minister, van den 8sten dezer;

Gezien het door hem en Onzen Minister van Justitie, op denzelfden dag, uitgebragt gemeenschappelijk rapport;

Hebben goedgevonden en verstaan te bepalen, gelijk geschiedt bij deze, dat, door de zorg van Onzen Staatsraad, belast met de directie der Staatsfekretarij, aan ieder nommer van het *Staatsblad*, bevattende een gedeelte van het Burgerlijk Wetboek, behalve het gewoon, nog een *buitengewoon* en doorloopend nommer zal worden gegeven, en dat wijders, laatstgemelde *Staatsbladen afzonderlijk* zullen worden verkrijgbaar gesteld.

Op den 22sten Februarij werd aan de Kamer medegedeeld een missive der Gravin-Douariere *Dumonceau*, daarbij kennis gevende van het overlijden van haren echtgenoot den Luitenant-Generaal Graaf *Dumonceau*, gewezen lid der Kamer, op den 21sten December des vorigen jaars; zich verontschuldigende van hieromtrent tot dusverre in gebreke te zijn gebleven. — De missive werd voor notificatie aangenomen, en, in plaats van het overleden lid, op den 17den Julij in de Kamer zitting genomen door den heer *Barthelemy*. *Overlijden van den Graaf Dumonceau.*

De Kamer ontving in de gemelde zitting van den 22sten insgelijks mededeeling eener Koninklijke boodschap, ten geleide van een ontwerp van Wet tot regeling der heffing van de belasting op het gemaal, voorgedragen bij de Wet van den 12 Julij 1821; vergezeld van eene memorie tot toelichting van het ontwerp. — Na de afdeeling verzonden zijnde gaf deze Wet aanleiding tot een langdurig onderzoek en tot onderscheidene bezwaren, bij wijze van petitiën, aan de Kamer medegedeeld en in de deswege gedrukte rapporten uiteengezet. Dezelve werd op den 20sten Mei door eene tweede redactie vervangen, waartegen insgelijks wederom onderscheidene redenen van bezwaar inkwamen. — Op de uitnoodiging van den Voorzitter aan de Presidenten der sectiën, op den 18den daaraanvolgende, gedaan, van zich, gedurende den loop der week, met het onderzoek dezer tweede redactie in de onderscheidene af- *Belasting op het gemaal.*

Vergadering der Staten-Generaal. deelingen bezig te houden, werd het algemeen verslag, op den 11den Julij, ter tafel gebragt en werden de beraadslagingen tegen den 17den vastgesteld. — Ten gemelden dage voerden het woord de heeren *van Boetzelaer*, *de la Motte Baraffe*, *van Hogendorp*, *Le Cocq*, *d'Escury van Heinenoord*, *Fabry Longrée* en *van Alphen*, waarop het uur reeds ver gevorderd en een gelijk getal leden tot het uitbrengen hunner adviezen ingeschreven zijnde, de voortzetting der beraadslagingen door den Voorzitter tegen den volgenden dag bepaald werd. Eenige leden begeerden, dat de deliberatiën in eene avondzitting zouden vervolgd worden, andere verlangden eene stemming, waartegen door den Voorzitter werd beweerd, dat het regt van het beleggen der zittingen aan hem was voorbehouden, scheidende de mitsdien de Vergadering tot des anderen daags 's morgens ten 9 ure. Dadelijk na het openen der Vergadering, in welke geene lezing der notulen van de vorige zitting, als nog niet afgeloopen zijnde, plaats had, begon de Voorzitter, met te zeggen: „ dat hij gisteren vermeend had het reglement der Kamer te handhaven, door het gebruik maken van het aan den President daarbij toegekend regt van de werkzaamheden der Kamer te regelen. Sommige der leden hadden voorgesteld, de deliberatiën tegen den avond te hervatten, terwijl andere die tegen heden morgen wilden bepaald hebben. Hij zelf was van gevoelen geweest, dat er geene dringende redenen bestonden, om de leden der Vergadering te noodzaken, na eene reeds langdurige zitting van den dag, den geheelen avond en een deel van den nacht, welke de beraadslagingen voorzeker zouden hebben gevorderd, met opoffering der gezondheid van sommige leden, in de Vergadering door te brengen. Indien er eenige der leden in dit door hem gehouden gedrag stof tot eenig voorstel meenden te vinden had men zich hieromtrent, volgens zijn gevoelen, te gedragen naar het reglement der Kamer." De beraadslagingen over de wet hierop hervat zijnde, werd het woord gevoerd door de hee-

Vergadering der Staten-Generaal.

…Andringa de Kempenaer, Tinant, Wa-…brouck, Liefmans, Angillis, Duval, …andberg, van Crombrugghe, de Secus, …x, de Stasſart, Reyphins, Geelhand …le, de Celles, de Moor en de Jonge. …van Alphen en Crombrugghe gaven nog …elderingen omtrent door hen gedane be-… over de hoegrootheid der belasting enz., …n andere leden het woord in eene daarop … avondzitting werd verleend. In dezelve …e heeren Warin, Dotrenge, Kemper, …len van Hoevelaken, Reyphins, van Mar-…er, Sandberg en Liefmans min of meer … over het ontwerp, hetwelk vervolgens … Minister van Staat, belast met de alge-…ectie van 's Rijks ontvangſten, in een uit-…ertoog, werd toegelicht en verdedigd. Bij …lijke oproeping, waarbij de Kamer, uit …i beſtaande, zich voltallig bijeen vond, werd het ontwerp afgeſtemd, doordien zich 54 leden vóór en 56 tegen hetzelve verklaarden (1); wordende echter, acht dagen later, door eene nieuwe Concept-wet, betrekkelijk hetzelfde onderwerp, vervangen.

Belasting op het Perſoneel.

Eene nieuwe redactie der in het vorige jaar aan de Kamer voorgedragene Concept-wet, betreffende de regeling der wijze van heffing eener belasting, onder den naam van *perſoneel*, bij de Wet van den 12den Julij deszelfden jaars vastgeſteld (2), kwam in op den 8ſten Maart, met welker onderzoek de afdeelingen zich dadelijk onledig hielden. — Het algemeen verſlag deswege werd uitgebragt in de zitting van den 25ſten April, met tijdsbepaling der beraadſlagingen tegen den 6den Mei (3). — Dezelve hadden echter eerst op den 14den plaats, wordende alstoen het woord gevoerd door de heeren

(1) Staatscour. N°. 167—169.
(2) Jaarb. 1821. St. I. bl. 237.
(3) Het uitgebreide rapport wordt gevonden in de Staatscour. N°. 105 en 106.

Vergadering der Staten-Generaal.

Werbrouck, *Bijleveld*, *Fabry Longrée*, *Tinant*, *van Andringa de Kempenaer*, *Le Cocq*, *Marechal*, Baron *de Stassart*, *Poullet*, *Pirson*, *Angillis*, *Geelhand Della Faille* en den Baron *de Serret*. De beraadslagingen den volgenden dag voortgezet zijnde, spraken wederom min of meer breedvoerig, deels voor deels tegen de conceptwet, de heeren Baron *de Visscher de Celles*, *Serruys*, *Liefmans*, *van Alphen*, Baron *de Secus*, Baron *Duval de Beaulieu*, Graaf *van Hogendorp*, *van Eysinga*, *Rosier*, *Sandberg*, *Reyphins*, *Trentesaux* en *de Moor*, en, in eene avondzitting van denzelfden dag, de heeren *van Crombrugghe* en *Dotrenge* tegen het ontwerp. De heer *Kemper* bragt hierop deszelfs advies ten voordeele der concept-wet uit in een breedvoerig vertoog, hetwelk hij, voor de vuist, in de Nederlandsche taal uitsprak en waarin hij de voornaamste bedenkingen, bij dezelve in het midden gebragt, achtervolgens naarging en wederlegde. Nadat de heeren *Warin* en *de Moor* hierop nog kortelijk hadden gesproken, bekwam de Minister *Appelius* het woord, welke een uitgebreid vertoog, grootendeels in de Fransche taal, tot verdediging van het ontwerp, uitsprak, waarna het ontwerp in omvraag wordende gebragt, met eene meerderheid van 54 tegen 51 stemmen werd aangekomen (1). — De bekrachtiging der Eerste Kamer kwam in op den 25sten Junij; de Wet zelve heeft den 28sten tot dagteekening.

Belasting op het geslagt.

Tevens met het nieuwe ontwerp, rakende de belasting op het personeel, was eene nieuwe redactie van het ontwerp, betreffende de belasting op het geslagt, in de zitting van den 15den December des vorigen jaars ingekomen (2), aan de Tweede Kamer aangeboden. —— Nadat het algemeen verslag deswege op den 15den Julij was ter tafel gebragt, hadden de beraadslagingen op den 19den

(1) De adviezen in de Staatscour. N°. 109—122, 127, 128 en 132.

(2) Jaarb. 1821. St. I. bl. 238.

daaraanvolgende plaats. De heeren *van Boetzelaer*, Graaf *van Hogendorp*, Baron *de Stassart*, *Le Cocq*, *Tinant*, *Liefmans*, *van Alphen* en *Kemper* voerden het woord over het in deliberatie zijnde ontwerp, hetwelk door den Minister van Staat *Appelius* verdedigd en vervolgens, met eene meerderheid van 57 stemmen voor en 52 tegen, werd aangenomen; zijnde bij deze zitting, slechts één lid, uithoofde van ongesteldheid, afwezig gebleven. — Ter bekrachtiging naar de Eerste Kamer verzonden zijnde, kwam de boodschap wegens derzelver vereeniging met het besluit der Tweede Kamer in op den 1sten Augustus, zijnde de Wet op den 2den derzelfde maand uitgevaardigd. Vergadering der Staten-Generaal.

Op den 15den Maart werd gelezen eene missive, waarbij werd ingezonden eene nieuwe redactie van het ontwerp van wet, omtrent de heffing der belasting op het zout, waarvan de eerste redactie op den 22sten December bevorens was ingekomen (1). — Zoowel de eerste als deze tweede redactie hadden aanleiding tot een aantal petitiën en vertoogen gegeven en, in de afdeelingen, onderscheidene bedenkingen doen ontstaan; blijkens het algemeen verslag op den 21sten Junij ter tafel gebragt (2). — De deliberatiën tegen den 27sten aan de orde gesteld zijnde, werd het woord gevoerd door de heeren *Le Cocq*, Graaf *van Hogendorp*, *Serruys*, Baron *de Stassart*, *Werbrouck*, *Boëyé*, *Liefmans*, *Fabry Longrée*, *van Alphen*, *Reyphins*, *Angillis*, *Dotrenge*, *Pirson*, *Della Faille*, *de Secus*, *de Celles* en *Kemper*, waarna het ontwerp door meergenoemde Minister van Staat werd verdedigd. Na eenige verdere discussiën werden de beraadslagingen gesloten en ging men tot de stemming over, waarbij zich 47 leden voor en 49 tegen het ontwerp verklaarden. Men besloot mitsdien Z. M. eerbiediglijk te verzoeken hetzelve ontwerp in nadere overweging te willen nemen, hetwelk Belasting op het zout.

(1) Jaarb. 1821. St. I. bl. 239.
(2) Staatscour. No. 149.

Vergadering der Staten-Generaal.

geen op den 24sten Julij eene nieuwe Concept-wet, rakende hetzelfde onderwerp, ten gevolge had.

Burgerlijk Wetboek.

Voorts werd in bovengemelde zitting van den 15den Maart aan de Kamer, op last des Konings, medegedeeld eene nieuwe redactie van Titel VI en VII van het Burgerlijk Wetboek, opgesteld naar aanleiding van de bedenkingen bij de afdeelingen der Kamer over de vroegere redactie dier Titels gemaakt (1). — Op den 20sten Mei kwam het algemeen verslag in nopens de eerstgemelde Titel, zijnde de 7de eerst later tegelijk met eenige achtervolgens ingezondene Titels in beraad gekomen, waarop de beraadslagingen tegen den 28sten vastgesteld werden (2). — De heeren *Nicolai*, *van Alphen*, *Angillis*, *de Rouck*, *Liefmans*, *Reyphins*, *Dotrenge* en *Scheltinga* voerden alstoen het woord, wordende het ontwerp door den Minister van Justitie verdedigd. De uitslag der stemming was dat van 68 aanwezige leden, 59 voor en 9 tegen het ontwerp stemden, wordende mitsdien het ontwerp aangenomen en naar de Eerste Kamer verzonden. — Dezelve vereenigde zich insgelijks met het ontwerp, blijkens eenen kennisgeving van den 25sten Junij. De wet zelve werd, te gelijk met den Titel IV en V, en op de vastgestelde en boven door ons medegedeelde wijze, onder dagteekening van den 26sten Junij, in het Staatsblad opgenomen (3).

De heer *Kemper* ontslagen van het Voorzitterschap zijner afdeeling.

De Voorzitter gaf in meergemelde zitting van den 15den Maart kennis, dat de heer *Kemper*, President van de derde afdeeling, verlangd hebbende van die betrekking ontslagen te zijn, uithoofde van de menigvuldige afwezendheid, door zijne andere betrekkingen veroorzaakt, de gemelde afdeeling tot haren Voorzitter had gekozen den heer *van Andringa de Kempenaer*.

Belasting op de Bieren en Azijnen.

Nadat de openbare zitting op den 22sten Maart, uithoofde der op handen zijnde feestdagen, tot den

(1) Verg. boven bl. 30.

(2) Men vindt het verslag in de Staatscour. N°. 125.

(3) Staatsbl. N°. 14. (N°. V.); boven bl. 52.

Vergadering der Staten-Generaal.

25sten April geädjourneerd was, werd in de Vergadering van laatstgemelden dag eene boodfchap des Konings gelezen, ftrekkende ten geleide van een ontwerp van Wet ter regeling van de heffing der belasting op de binnenlandfche bieren en azijnen, voorgefchreven bij de Wet van den 12den Julij 1821. — Het ontwerp, met eene daartoe behoorende memorie van toelichting, aan de afdeelingen van de maand October verzonden zijnde, ten einde in dezelve te worden overwogen, bragt de centrale afdeeling het rapport deswege uit in de Zitting van den 20ften Julij. — Overeenkomftig het alstoen bepaalde hadden de beraadflagingen op den 3den Julij plaats. De heeren *Liefmans*, Graaf *van Hogendorp*, Baron *de Stasfart*, *Serruys*, *Dotrenge*, *Duval*, *Reyphins* en *Trentefeaux*, het woord gevoerd hebbende over de in deliberatie zijnde Wet en de Minister van Staat, belast met de generale directie van 's Rijks ontvangften, dezelve verdedigd hebbende, ging de vergadering tot de ftemming over, waarvan de uitkomst was, dat 69 leden voor en 16 tegen het ontwerp ftemden, en hetzelve dien ten gevolge als aangenomen werd afgekondigd. — De bekrachtiging der Eerfte Kamer kwam in op den 1ften Augustus. De uitvaardiging der Wet gefchiedde op den 2den.

De heer Voet van Winsfen overleden.

Eene misfive van Mevrouw de Weduwe *Voet van Winsfen van Zevenhoven*, wegens den onverwachten dood van haren echtgenoot, den heer Mr. *P. E. Voet van Winsfen*, lid der Tweede Kamer, zijnde op den 24ften Maart, in eenen ouderdom van 66 jaren, door een ongeluk aan het rijtuig, te Leyden overleden, werd voor kennisgeving aangenomen.

Aanmoediging van den landbouw.

Bij gelegenheid van het inkomen eens grooten aantals verzoekfchriften uit onderfcheidene oorden, ftrekkende ter verkrijging van wetgevende bepalingen ten voordeele van den Nationalen landbouw, vroeg en bekwam de Graaf *van Hogendorp*, op den 25ften April, het woord, te kennen gevende: „ dat de Vergadering van tijd tot tijd reeds onderfcheidene foortgelijke verzoekfchriften had ontvangen; dat de rap-

Vergadering der Staten-Generaal.

porten, op dezelve uitgebragt, waren gedrukt en aan de leden rondgedeeld en ook publiek geworden; dat hij ook eene enkele reis daarover het woord had gevoerd en dat het gewigt des onderwerps hem had genoopt, gedurende de vacantie, zijne gedachten daarover bij een te brengen in eene memorie, welke hij verzocht dat ter griffie mogt worden nedergelegd, opdat zijne geëerde medeleden, welke zulks begeerden, daarvan inzage zouden kunnen bekomen." — De Vergadering een besluit, overeenkomstig dit door het achtingswaardig lid uitgedrukt verlangen, genomen hebbende, besloot dien onverminderd tot het doen drukken en ronddeelen van dezelve aan de leden (1).

Nationale taal.

De heer *van Boetzelaer*, namens de Kommissie tot de petiën, op den 11den Mei rapport uitgebragt en zulks verzeld hebbende doen gaan van den korten inhoud van hetzelve in de Fransche taal, ten gerieve van zoodanige leden, welke de Nederlandsche taal niet of niet genoegzaam verstonden, werd door de heeren *Fontein Verschuir* en *Warin* ook eene zoodanige mededeeling in de Nederlandsche taal verzocht van twee andere, ter zelfde Vergadering, in het Fransch uitgebragte rapporten. Deze vordering tot eene korte discussie aanleiding hebbende gegeven, werd door den President voorgesteld en door de Vergadering besloten: „dat, voortaan, elk der rapporteurs van de Kommissie tot de petitiën het uit te brengen verslag zoude doen verzeld gaan van den zakelijken inhoud van hetzelve in de andere taal; en dat, zoo de rapporteur zoodanige vertaling zelf niet verkoos te vervaardigen, hij zich daartoe aan de griffie zoude hebben te vervoegen."

Belasting op het Buitenlandsch gedisteleerd.

In de Zitting van den 24sten Mei werd gelezen eene boodschap des Konings, strekkende ten geleide van een ontwerp van Wet tot regeling van de heffing der belasting op het Buitenlandsch gedisteleerd, voorgeschreven bij meergenoemde Wet van den

(1) Staatscour. N°. 99. — Zie des Graven *Bijdragen tot de huishouding van Staat*, D. VI, bl. 446, enz.

Vergadering der Staten-Generaal.

den 12den Julij 1821. — Nadat de Voorzitter de afdeelingen op den 11den Julij had uitgenoodigd, zich den volgenden dag met het onderzoek van dit ontwerp bezig te houden, werd hetzelve den 25sten van evengenoemde maand door eene nadere redactie vervangen, waarvan de afdeelingen, op de uitnoodiging des Voorzitters, des anderen daags een onderwerp van beraad hadden te maken. — Op den 1sten Julij werd het algemeen verslag wegens deze nieuwe redactie ter tafel gebragt en de beraadslagingen tegen den 5den aan de orde gesteld. — Het woord werd alstoen gevoerd door de heeren *Liefmans*, Graaf *van Hogendorp*, *Dotrenge* en *de Stassart*, en het ontwerp, tegen de weinige omtrent hetzelve in het midden gebragte bedenkingen, door den Minister *Appelius* verdedigd. — Bij hoofdelijke stemming verklaarden zich 61 leden voor en 25 tegen de Wet, welke mede door de Eerste Kamer, blijkens kennisgeving van den 1sten Augustus, aangenomen zijnde, onder dagteekening van den 2den der evengemelde maand werd uitgevaardigd.

Eene Concept-wet op het stuk der haringvisscherij, insgelijks in de Zitting van den 24sten Mei ingekomen, werd ter overweging naar de afdeelingen der loopende maand gezonden, waarop de centrale sectie, reeds op den 10den der volgende maand, het algemeen verslag deswege konde uitbrengen. — De beraadslagingen tegen 's anderendaags vastgesteld zijnde, werd het woord, aangaande het ontwerp, kortelijk gevoerd door de heeren Graaf *van Hogendorp*, *Werbrouck*, *Reyphins* en *Kemper*. De Graaf *van Hogendorp* betuigde: „des te liever zijne toestemming aan het ontwerp van Wet te geven, dewijl door hetzelve het getal der bestaande verbods-wetten verminderd werd;" bij welke gelegenheid de spreker, min of meer, over het geheele verbodstelsel uitweidde ter wederlegging der redeneringen, welke, bij eene vorige gelegenheid, uit de jongste maatregelen van vreemde Staten, op het stuk van den handel, waren afgeleid (1). — De heer

(1) Men vindt dit advies in de Staatscour. N°. 148.

Vergadering der Staten-Generaal.

Werbrouck gaf zijnen wensch te kennen: „ dat de in deliberatie zijnde verandering verzeld had mogen gaan van een voorstel tot intrekking der bepalingen omtrent de Panharing-visscherij, in Art. 17 en 18 der Wet van den 12den Maart 1818 voorkomende." De heeren *Reyphins* en *Kemper* vervolgens in herinnering gebragt hebbende het verhandelde bij het tot stand brengen dezer laatste Wet, gaf Z. E. de Minister voor de Nationale Nijverheid enz., bij de beraadslagingen tegenwoordig, de verzekering: „ dat de reclamatiën door de Provinciale Staten van Antwerpen tegen gemelde artikelen, bij voortduring, een onderwerp waren van de ernstige overwegingen van het bestuur;" waarop de concept-wet, met eenparigheid van stemmen, werd aangenomen en tot de verzending naar de Eerste Kamer besloten. —— De goedkeuring van laatstgemelde kwamen in op den 15den Junij, zijnde de Wet, op den 14den, in dezer voege uitgevaardigd.

Wet van 14 Junij wegens Haringjagers. (Staatsbl. N°. 9).

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat de belangen van de groote visscherij zouden worden bevorderd door te vergunnen, dat eenige Haringjagers uit de haringvloot regtstreeks naar de Elve of Wezer wierden gezonden;

Zoo is het dat Wij, den Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze, dat het voortaan, met alteratie, in zoo verre van artikel 32 en 34 der wet van 12 Maart 1818 (Staatsbl. N°. 15), zal vrijstaan, om eenige haringjagers uit de vloot regtstreeks naar de Elve of Wezer te zenden, ten einde hunne overgenomen haring te Hamburg, Bremen of daar omliggende plaatsen te verkoopen.

Bevalling der Prinses van *Oranje*.

Op den 28sten Mei werd aan de Kamer medegedeeld eene boodschap van Z. M. den Koning, houdende mededeeling der heugelijke gebeurtenis van de verlossing van H. K. H. de Prinses van *Oranje* van eenen Prins. — De Vergadering besloten hebbende tot het benoemen eener Kommissie, ten

einde een antwoord op gemelde Koninklijke boodschap te ontwerpen en voor te dragen, werden hiertoe door den Voorzitter benoemd de heeren *Rosier*, *van der Kemp*, Graaf *de Hemricourt*, *van Huijssen van Kattendijke* en *van Hulthem*. Het door deze Kommissie ontworpen adres goedgekeurd zijnde en de Eerste Kamer zich mede, volgens kennisgeving van den 15den Junij, vereenigd hebbende met het voorstel der Tweede, betrekkelijk het gemeenschappelijk aanbieden van dit adres der Staten-Generaal aan Z. M., werd eene Kommissie uit leden der beide Kamers, met den Graaf *de Thiennes de Lombize* aan het hoofd, op den 15den Junij bij Z. M. ten gehoor toegelaten, welke daarop, aan Hoogstdenzelven het navolgend adres overhandigde: Vergadering der Staten-Generaal.

De Staten-Generaal komen met diepen eerbied aan Uwe Majesteit de gevoelens van vreugde betuigen, welke de mededeeling der gelukkige bevalling van Hare Keizerlijke Koninklijke Hoogheid Mevrouwe de Prinses van Oranje, Uwer Majesteits beminde Dochter, bij hen heeft opgewekt.

De natie, Sire, deelt met ons in het gevoel van dezen nieuwen zegen, door de Goddelijke Voorzienigheid aan de Koninklijke Familie geschonken.

Mogt deze dierbare Telg, opgevoed onder het moederlijk oog eener Doorluchtige Vorstin, het sieraad harer kunne, en onder de lauweren van den Held van *Quatre-bras* en *Waterloo*, de wenschen van Uwe Majesteit vervullen, door de erfelijke deugden van het geslacht van *Nassau* voort te planten; en aan de nakomelingschap de liefdezorg van Zijne Edele Voorvaderen voor het Nederlandsche Volk overbrengen, door zich steeds als den vasten steun van deszelfs vrijheden te vertoonen.

Uwe Majesteit gelieve de hulde aan te nemen onzer liefde voor Zijnen Persoon en van onze geheele gehechtheid aan Hoogstdeszelfs roemrijk geslacht, aan welks voortdurend bestaan het geluk der Nederlanden onafscheidbaar is verknocht

Z. M. antwoordde hierop: „ dat hij zeer gevoelig was over de blijken van verknochtheid, wel-

Vergadering der Staten-Generaal.

ke de Staten-Generaal, bij deze gelegenheid, voor Zijne Persoon en Zijn geslacht aan den dag legden, en dat Hij zeker was dat zijn klein-zoon, zoowel als de andere leden van Hoogstdeszelfs Vorstelijk Huis, ten allen tijde, niet slechts het vertrouwen der Staten-Generaal, maar derzelver liefde en die der Natie zoude verdienen;" waarop de Kommissie met het gebruikelijk ceremoniëel, even als bij het binnentreden, terugkeerde (1).

Amortisatie-Syndicaat.

Nog werd gelezen in de Zitting van den 28sten Mei een boodschap des Konings van den navolgenden inhoud:

Bij Onze boodschap van den 21sten December 1821, gaven Wij aan U Ed. Mog. kennis; dat Onze overwegingen gevestigd waren op de vraag, of 's lands Amortisatie-kas de vernietiging der uitgestelde schuld bij voortduring zoude kunnen voortzetten op den laatstaangenomen voet, en dat het Onze bedoeling was, daaromtrent, te zijner tijd, aan uwe vergadering de vereischte voorstellen te doen.

De aandachtige beschouwing van dit aangelegen onderwerp heeft Ons overtuigd van de noodzakelijkheid, om, bij den verhoogden stand van den prijs der uitgestelde schuld en der daartoe behoorende kansbiljetten, maatregelen te dezen te nemen, zal men de verpligting ontgaan, om het vermogen der Amortisatie-kas, en bij gevolg het bezwaar voor de schatpligtigen, te vermeerderen.

Bij deze maatregelen moesten de verkregen regten van de rentheffers van den Staat met naauwgezetheid in acht worden genomen, en Wij hebben Ons daarom bepaald tot het denkbeeld van een aanbod van vrijwillige verwisseling der uitgestelde schuld en kans-biljetten, tegen rentegevende schuld, met instandhouding der bestaande verordeningen omtrent de amortisatie en overgang, voor die houders, welke niet mogten verkiezen aan de verwisseling deel te nemen.

Met dit hoofd-denkbeeld hebben Wij tevens getracht andere gewigtige oogmerken te verbinden, namelijk om

(1) Zie het Verslag deswege uitgebragt in de Zitting van den 19den Junij, door den heer *Roser*, Staatscour. N°. 151.

voortam meer bepaaldelijk de amortisatie der nationale schuld te bevorderen, en de moeijelijkheden uit den weg te ruimen, die, voor de bewoners van sommige provinciën, de deelneming in de werkelijke schuld verhinderen, en ook bijzonderlijk, om, door eene doelmatige vereeniging van de tegenwoordige besturen van het Syndicaat en van de Amortisatie-kas, weldra eene vermindering der op-centen van het Syndicaat mogelijk te maken. Vergadering der Staten-Generaal.

De voordeelen, die hier uit zullen voortspruiten, zullen niet alleen bestaan in het besparen aan de schatpligtigen van 15 op-centen van het personeel, en 2 op-centen van alle andere belastingen aan het Syndicaat onderworpen, hetgeen voor dezelve eene jaarlijksche vermindering van *f* 1,850,000 bedraagt, maar ook daarin, dat, behalve de regten van in-, en uit- en doorvoer, tot welke de verhouding der op-centen verschillend is, om dat dezelve ter bestrijding der buitengewone begrooting van staatsbehoeften zijn bestemd, alle andere belastingen op deze wijze een gelijk getal op-centen zullen dragen, en de onevenredigheid, welke er bestond, doordien sommige met Syndicaat op-centen, en andere met op-centen ten voordeele van provinciën en gemeenten waren bezwaard, terwijl het personeel aan dezen dubbelden last was onderworpen, geheel zal ophouden.

Daarenboven zal het Amortisatie-Syndicaat nimmer in de verlegenheid kunnen geraken, waaraan de Amortisatie-kas bij eenen verhoogden koers der effecten was blootgesteld, vermits niet meer zal worden bepaald de nominale hoeveelheid der schuld, welke zoude in te koopen of in te trekken zijn, maar jaarlijks aan U Ed. Mog. zal worden voorgedragen de hoegrootheid der som, welke tot aankoop van schuld zal kunnen en behooren te worden besteed. Hierin zullen de schatpligtigen den waarborg vinden, dat de eens vastgestelde jaarlijksche bijdrage voor de Amortisatie-kas niet zal behoeven te worden vermeerderd, en de schuldeischers of renteheffers zullen weten, hoeveel rentegevende schuld er in den loop van één jaar uit den omloop zal geraken, zoodra de jaarlijksche uitloting der uitgestelde schuld, door de algemeene deelneming aan de verwisseling, zal hebben opgehouden. Intusschen zal deze uitloting worden voortgezet; het voorgedragen crediet van 116 millioenen à 4½ pCt. rente stelt het Amortisatie Syndicaat in het geval, om aan de wet van den 9den Februarij 1818 te voldoen uit dat gedeelte van hetzelve, wat onverwisseld blijft.

Vergadering der Staten-Generaal.

Er zoude zelfs voor het Amortisatie-Syndicaat eenig voordeel in gelegen zijn, wanneer de geheele schuldverwisseling niet wierd tot stand gebragt, en dit levert oogenschijnlijk het beste bewijs op, dat deze maatregel ook de belangen der schuldhouders behartigt.

Behalve deze onmiddelijke voordeelen, welke, zoo Wij vertrouwen, reeds met 1823 aan de natie zullen kunnen worden verzekerd, zal zij daarenboven twee jaren vroeger, dan gedacht was, in het genot komen der vermindering, welke aan haar eerst met 1825 moest te beurt vallen, en, zoo als Wij, bij Onze boodschap van den 30sten April 1821, aan U Ed. Mog. te kennen gaven, eenen zeer voordeeligen invloed op de begrootings-opcenten hebben moet. De te betalen renten van de 2 seriës der schuldbekentenissen van het Syndicaat, welke, voor 1822, nog eene som van *f* 1,950,000 bedragen, zullen met 1823 geheel ophouden. De *f* 250,000, welke, ingevolge de wet van den 24sten December 1820 (*Staatsblad* N°. 30) bestemd zijn ter rentebetaling en successive aflossing van 8 millioenen nieuwe werkelijke schuld, zullen niet meer worden vereischt, en het wegvallen dezer twee sommen van de aanstaande begrooting, in verhouding tot de tegenwoordige, zal eene vermindering van *f* 2,200,000, en daar door eene verligting van 4 à 5 opcenten aan de schatpligtigen verzekeren.

Indien de daarstelling, met het aanstaande jaar, van eene zoo aanzienlijke vermindering van lasten voor de natie reeds op zich zelven een groot voorregt is, zij is het in de tegenwoordige omstandigheden dubbel, om dat daar door aan alle schatpligtigen verligting wordt bezorgd, en de landeigenaars en landbouwers, dank zij de wet van den 12den Julij ll. (*Staatsblad* N°. 9), insgelijks daarin zullen deelen.

Intusschen zal deze gedeeltelijke te gemoetkoming voor Ons geen' grond opleveren om daarbij stil te staan. Het overleg der maatregelen, welke tot opbeuring en hulp van den landbouw kunnen dienstig wezen, zonder andere takken van nationale welvaart op te offeren, blijft altoos het onderwerp onzer ernstige zorgen, en, voortgaande met de daarstelling van alle bezuinigingen, waarvoor 's Rijks uitgaven vatbaar zijn, mogen Wij de streelende hoop koesteren, dat, ondersteund door de medewerking van U Edel Mog. in het vaststellen der verschillende wetten, aan hen reeds voorgedragen en in het bijzonder van die, welke bij deze aan uwe vergadering wordt overgelegd, Wij zullen worden in staat gesteld, om het alge-

meen welzijn te bevorderen door eene vermindering van lasten, die reeds in 1823 aanzienlijker zijn zal dan de berekende ƒ 4,000,000. Vergadering der Staten-Generaal.

Het bijgaande ontwerp is noodwendig gegrond op het aanwezen van een stelsel van financiën, door hetwelk in de jaarlijksche behoeften van het Rijk regelmatig kan worden voorzien, en op het bestaan van middelen, om den aanwezigen achterstand en de te dekken buitengewone uitgaven te bestrijden.

Hetzelve staat vooral in verband met het ontwerp, hetwelk aan U Ed. Mog. Ontzentwege, op den 30sten Januarij ll, is aangeboden, want Wij zouden anderzins, wel verre van eene vermindering der op-centen van het Syndicaat te kunnen voorstellen, integendeel op eene vermeerdering van de hulpbronnen der schatkist moeten bedacht zijn.

Wij beschouwen het nevensgaande ontwerp van wet als, gezamenlijk met het zoo evengenoemde, 's Rijks geldelijke aangelegenheden op eenen vasten en duurzamen voet te zullen vestigen, en vermeenen gevolgelijk, dat de aanneming dier wetten door U Ed. Mog. Ons plaatsen zal in dien gelukkigen; en te regt bij meer dan eene gelegenheid, in uwe vergadering als wenschelijk opgegeven stand, van Ons, zonder financiële zorgen, voortaan meer bepaaldelijk met andere onderwerpen, tot de welvaart van 's Lands ingezetenen betrekking hebbende, te kunnen bezig houden.

In allen gevalle is, door het voorslaan van dit ontwerp aan U Edel Mog., de laatste steen gelegd aan Onze financiële instellingen, voor zoo veel zulks door Ons kan gedaan worden. Aan den Koning is, volgens de Grondwet, het opperbestuur der algemeene geldmiddelen opgedragen; door Hem of van Zijnent wege moeten aan de Staten-Generaal worden voorgedragen de financiële maatregelen, welke 's Rijks belang vereischen en die in het voordeel der rentheffers behooren genomen te worden; doch hier houdt de verpligting des Konings op; aan U Ed. Mog. is het voorbehouden de koninklijke voorstellen te overwegen, en, dezelve overeenstemmend vindende met het nationaal belang, door de aanneming, het gemeen overleg van den Koning en de Staten-Generaal, door Onze Grondwet voorgeschreven, daar te stellen. Eerst dan, wanneer zulks geschied is, rust er wederom eene groote zorg op den Koning; doch tot op dat oogenblik blijft dezelve geheel voor de Staten-Generaal, welke aan de natie rekenschap verschuldigd zijn

Vergadering der Staten-Generaal.

van het deelnemen in maatregelen, die met het algemeen belang in geene overeenstemming mogten wezen; maar ook even zeer de verantwoording op zich laden van de schromelijke gevolgen, welke het niet aannemen van heilzame en voordeelige bepalingen voor de natie kunnen hebben.

In de gesteldheid van 's Rijks financiën, bij de, van alle oorden des Rijks, algemeen opgegane klagten over het financiëel stelsel, zelfs van die genen, welke later alle pogingen tot verandering gelaakt hebben, en den lof van hetzelve doen hooren, om wederom klagten van eenen anderen aard te verheffen, en, bij het jaarlijksch te kort, dat niet enkel door bezuinigingen kon worden gedekt, was het noodzakelijk geworden, de financiële instellingen in nadere overweging te nemen, en, bij het beramen van een stelsel, hetwelk de gewone behoeften verzekert, en in staat stelt, om, met gemeen overleg der Staten-Generaal, ook bij ontstaande nieuwe uitgaven, dezelve met het minste bezwaar voor de natie, en in evenredigheid der middelen van de schatpligtigen, te bestrijden, was het pligt, insgelijks te zorgen, dat de achterstand en de buitengewone lasten op het Rijk rustende, wierden bestreden op eene wijze, onafhankelijk van den loopenden dienst, en die denzelven noch bezwaren noch belemmeren kon.

Het was daarenboven pligt, niet alleen te waken, dat, bij het voldoen aan de verpligtingen jegens de schuldeischers van den Staat, de natie aan geen' nieuwen last in het belang derzelve wierd onderworpen, maar ook naar middelen om te zien, om de meerdere lasten, welke aan de natie moesten worden opgelegd, ten einde het jaarlijksch te kort te doen verdwijnen en den loopenden dienst te verzekeren, zoo veel, en zoo spoedig mogelijk, van hare schouders weder af te nemen.

Wij hebben al het moeijelijke van deze taak ingezien en overwogen, doch geene moeijelijkheden mogten Ons wederhouden, daar het het welzijn des volks betrof, van een volk, hetwelk alle aanspraak heeft, en tot aan Onzen laatsten ademtogt behouden zal, op Onze liefde en op Onze wenschen voor zijn geluk, onafhankelijkheid en zelfstandigheid. Onze boodschap van den 30sten April 1821 is daarvan een gevolg geweest. Wij voorzagen den kamp, dien de verschillende denkwijzen zouden doen ontstaan, doch hebben Ons daaraan blootgesteld, in het vast vertrouwen, dat de overweging van het ontwerp van wet, aan U Ed. Mog., toen voorgeslagen

Vergadering der Staten-Generaal.

gelegenheid zoude geven, om nader de wijzigingen te overleggen, welke voordeelig voor de natie mogten geacht worden, en dat, alhoewel voorflagen tot nieuw bezwaar altijd aan tegenkanting zijn blootgefteld, evenwel de erkende noodzakelijkheid daarvan, alsmede de gronden van billijkheid en evenredigheid, waarop het financiëel ftelfel gebouwd is, den bijval der meerderheid uwer vergadering zouden blijven waarborgen.

De hoop, van later, in dezen, door de natie met billijkheid beoordeeld te worden, heeft Ons doen heen ftappen over de verkeerde indrukken, welke men van vele kanten getracht heeeft bij dezelve te veroorzaken; doch, zoo Wij Ons niet hebben laten afhouden, om het onaangenaamfte gedeelte van de op Ons rustende verpligting te vervullen, veel aangenamer is het Ons geweest, aan U Ed. Mog., op den 30ften Januarij ll., een ontwerp van wet te kunnen doen overbrengen, welks aanneming in den achterftand en in de buitengewone lasten op 's Rijks fchatkist rustende, voorzien en tevens de middelen zal aanbieden, om de belangen der nationale nijverheid, door het aanleggen van nieuwe land- en water-communicatiën, te behartigen, zonder bezwaar voor de natie, ja zelfs met aanmerkelijk voordeel voor dezelve.

Thans evenwel ondervinden Wij een bijzonder groot genoegen, nu Wij aan de deliberatiën van U Ed. Mog. kunnen onderwerpen een ontwerp van wet, waaruit niet alleen geen bezwaar, maar zelfs onmiddellijk eene aanzienlijke verligting voor de natie voortvloeit. Wij vertrouwen, dat het U Ed. Mog. even welgevallig zijn zal, in de gelegenheid gefteld te worden, om, met gemeen overleg van den Koning, deze voordeelige bepalingen vast te ftellen, als Wij Ons beijverd hebben, dezelve aan Uwe vergadering voor te flaan. Wij zijn eindelijk gekomen tot het tijdftip, waarop onze financiële inftellingen de gelegenheid aanbieden, om te overleggen, wat de natie kan en moet dragen, en welke opofferingen aan haar kunnen worden befpaard.

De Algoede Voorzienigheid behoude Ons dezen ftaat van zaken, zij verwijdere gunftig alles, wat nieuwe rampen zoude kunnen veroorzaken, en het Nederlandfche Volk moge, onder Hare bijzondere hoede, deelachtig worden de grootst mogelijke nationale welvaart en eer, waarvoor de gefteldheid van zijn grondgebied, en zijn ftand onder de volken van Europa, hetzelve vatbaar maken.

Vergadering der Staten-Generaal.

De boodschap, benevens het ontwerp (1), nog denzelfden avond gedrukt, werden aan de afdeelingen verzonden, na gedane uitnoodiging van den Voorzitter, om zich met het onderzoek, te beginnen met den eerstkomende maandag, bezig te houden, wordende de Concept-wet echter later bij eene missive van den 14den Junij, ter gelegenheid eener nieuwe voordragt, voor ingetrokken verklaard.

Belasting op het Binnenlandsch gedisteleerd.

In de openbare Zitting, gehouden den 5den Junij, werd aan de Kamer medegedeeld eene boodschap des Konings, strekkende ten geleide van een ontwerp van Wet, ter regeling der belasting op het Binnenlandsche gedisteleerd, mede naar aanleiding der Wet van 12 Julij 1821. Naar de afdeeling verzonden zijnde, gaf deze Concept-wet aanleiding tot menigvuldig aangebragte bezwaren en werd, ten gevolge der gemaakte bedenkingen, op den 29sten Julij door eene nadere redactie vervangen. — Het centraal verslag werd hierop, den 5den Augustus, ter tafel gebragt en de beraadslagingen tegen den 7den aan de orde gesteld. — De heeren Graaf *van Hogendorp*, *Serruys*, *van Alphen*, *Liefmans*, *de Stassart*, *Bijleveld*, *van Andringa de Kempenaer*, *van Suchtelen tot de Haer*, *d'Escury van Heinenoord* en *Duval de Beaulieu* voerden daarover het woord, waarna de Minister van Staat, belast met de generale directie van 's Rijks ontvangsten, in een uitgebreid voor de vuist uitgesproken vertoog, het ontwerp tegen de voornaamste geopperde bedenkingen verdedigde. Eenige aanmerkingen, door den heer *van Alphen* in het midden gebragt, werden nogmaals door den Minister beantwoord, waarop de Graaf *van Hogendorp* nog kortelijk zijn gevoelen, strekkende ter verwerping der in deliberatie zijnde Wet, ontwikkelde (2). De Wet werd, met eene meerderheid van 14 stemmen tegen 30, aangenomen, en, naar de Eerste Kamer ver-

(1) Men vindt hetzelve in de Staatscour. N°. 125.

(2) Het uitgebreid advies van den heer *van Alphen* wordt gevonden in de Staatscour. N°. 206; dat van den Graaf *van Hogendorp* in deszelfs Bijdragen. D. VI. bl. 327—330.

zonden zijnde, ook aldaar goedgekeurd, zijnde de uitvaardiging op den 26sten Augustus geschied. Vergadering der Staten-Generaal.

Naar aanleiding der aanmerkingen, door de afdeelingen gemaakt op het ontwerp van Wet, regelende de regten op den in-, uit- en doorvoer van goederen, waren en koopmanschappen, enz. den 18den December des vorigen jaars ingezonden (1), werd door Z. M. een nieuw en meer uitgebreid ontwerp medegedeeld in de zitting van den 13den Junij, aan de Kamer voorgedragen. De aanmerkingen der afdeelingen, namelijk, door Z. M. overwogen zijnde in verband met de gelijksoortige bepalingen, welke met opzigt tot de accijnsen aan Hun Ed. Mogende moesten voorgedragen wotden, kwam het Hoogstdenzelven voor, dat de duidelijkheid en eenvoudigheid, en daardoor het gerijf der belanghebbenden zeer veel zoude worden bevorderd, wanneer alle de verordeningen in eene algemeene Wet wierden vereenigd; weshalve naar aanleiding van het bepaalde bij art. 2, onderdeel III en IV, alsmede bij de art. 3, 4, 5, 6, 10 en 11 der Wet van den 12den Julij 1821, Z. M. aan H. Ed. Mogenden deed toekomen een ontwerp van Wet, in dien geest ingerigt, met bijvoeging van eene memorie tot toelichting van de daarin vervatte bepalingen (2). — Beide, het ontwerp namelijk en de memorie, aan de afdeelingen verzonden zijnde, werd het centraal rapport op den 10den Augustus ter tafel gebragt, bevattende zoo wel de bij dit tweede onderzoek geopperde zwarigheden, als de door den Minister gegeven oplossingen in twee conferentiën met denzelven door de centrale afdeeling gehouden (3). De Voorzitter de beraadslagingen over het ontwerp hierop tegen den 14den aan de orde willende stellen, gaf de In-, uit- en doorvoer der accijnsen.

(1) Jaarb. 1821. St. I. bl. 283.

(2) De Memorie wordt gevonden in de Staatscour. N°. 145.

(3) Staatscour. N°. 193. — De groote uitgebreidheid verhinderde de openbare mededeeling dier bedenkingen en oplossingen.

Vergadering der Staten-Generaal.

heer *Le Cocq* in bedenking, dat, aangezien een groot aantal leden naar huis gekeerd waren, die beraadslagingen, om de belangrijkheid, uitgesteld en de leden daartoe opgeroepen mogten worden. De heer *de Stassart* ondersteunde dit gevoelen met den wensch van een uitstel tot den 19den, waartegen de heer *Sypkens* beweerde, dat dit voorstel niet in aanmerking behoorde te komen, en dat de leden, die tegenwoordig waren, hun verblijf, ten gevalle der afwezenden, niet konden verlengen. De heer *Bijleveld* echter uitte zich mede voor de verschuiving der discussiën, niet zoo zeer uit aanmerking der afwezendheid van sommige leden, maar omdat de waardigheid der Vergadering vorderde, dat aan deze belangrijke zaak de noodige tijd van onderzoek werd gegeven. Nadat verscheidene leden dit gevoelen hadden ondersteund en er nog eenige verdere discussiën hadden plaats gehad, werden de beraadslagingen tegen den 17den vastgesteld. — Alstoen werd het woord gevoerd door de heeren *van Alphen* en *de Stassart*, en het ontwerp door den Minister *Appelius* verdedigd, zonder dat iemand der leden het woord vroeg, waarop de discussiën gesloten werden en de Wet, in omvraag gebragt zijnde, met eene meerderheid van 61 stemmen tegen 3 werd aangenomen (1). — De bekrachtiging der Eerste Kamer kwam in op den 24sten Augustus, zijnde de Wet, behelzende bepalingen over de heffing der regten van In-, Uit- en Doorvoer en van de Accijnsen, alsmede van het tonnegeld der zeeschepen, op den 26sten uitgevaardigd.

Tarief van in- en uitgaande regten.

Ten zelfden dage, waarop de aanneming der evengemelde Wet bij de Tweede Kamer plaats had, werd het algemeen Verslag uitgebragt nopens het tarief der regten op den in-, uit- en doorvoer van goederen en koopwaren en aangaande het ontwerp van Wet daarbij behoorende, ingekomen op den 9den Julij en alstoen, benevens eene daarbij behoo-

(1) Het uitgebreid advies van den heer *van Alphen* wordt gevonden in de Staatscour. N°. 227, 232 en 233.

zende Memorie van toelichting, naar de afdeeling verzonden. — De beraadslagingen hierover hadden plaats in de Zitting van den 20sten Augustus, waarbij de Ministers *Appelius* en *Falck* tegenwoordig waren. De heeren *Le Cocq*, *van de Poll*, *de Stassart*, *d'Escury van Heinenoord*, *van Alphen*, *van Hogendorp*, *Geelhand Della Faille* en *van Boetzelaer* voerden achtervolgens het woord over het ontwerp, hetwelk door gemelde Ministers werd verdedigd (1), waarna men tot de stemming overging en de Wet met eenparigheid van stemmen werd aangenomen. — De Eerste Kamer deed het berigt wegens hare bekrachtiging van dit ontwerp te gelijk met dat aangaande de Wet op den in-, uit- en doorvoer enz. aan de Tweede Kamer toekomen, zijnde het tarief onder dezelfde dagteekening als evengenoemde Wet uitgevaardigd. **Vergadering der Staten-Generaal.**

Op den 15den Junij bevorens was gelezen de navolgende boodschap des Konings:

Wij zijn door U Ed. Mog. verzocht, om in nadere overweging te nemen het voorstel, hetwelk, op den 30sten Januarij ll., Onzentwege aan uwe vergadering was aangeboden, om te voorzien in den aanwezigen achterstand en in onderscheidene buitengewone uitgaven.

Dat voorstel, de vrucht van een tweejarig naauwgezet onderzoek, had ten doel om die voorziening daar te stellen, zonder eenig bezwaar, ja zelfs met aanzienlijk voordeel voor de natie; Wij hadden en behouden de overtuiging, dat hetzelve aan dat doel volledig zoude hebben beantwoord, en Wij zullen Ons steeds met zelfsvoldoening herinneren, dat die voordragt onder de handelingen van Onze regering is opgeteekend als een duurzaam bewijs van Onze bezorgdheid voor de belangen en het welzijn Onzer onderdanen.

Het kan U Ed. Mog. dan ook niet bevreemden, dat Wij den uitslag uwer deliberatiën over die voordragt met het meeste leedwezen hebben vernomen, want Wij zien daardoor grootendeels verdwijnen de gunstige uitzigten, welke Wij, bij Onze boodschap van den 28sten Mei

(1) Het advies van den heer *Della Faille* is te vinden in de Staatscour. N°. 218.

Vergadering der Staten-Generaal. jongstleden, omtrent 's Rijks geldelijke aangelegenheden, aan uwe vergadering hadden medegedeeld.

Van den eenen kant legt de behoefte van de schatkist, waarin onverwijld behoort te worden voorzien, zal er geen stilstand in de betalingen plaats hebben, Ons thans de onaangename verpligting op, om voordeelige door bezwarende maatregelen te doen vervangen; en aan de andere zijde, worden Wij thans verhinderd, om aan de natie, voor als nog, die vermindering van lasten te verzekeren waartoe het ontwerp van wet, ten aanzien der schuldverwisseling, aan U Ed. Mog., op den 28sten Mei ll. aangeboden, moest leiden.

Het was alleen door eene vervreemding op zoodanige wijze, als aan U Ed. Mog. was voorgedragen, dat de domeinen, daartoe bestemd, tot de berekende waarde konden worden gebragt.

Het Rijk was meester, die waarde te bepalen; doch wanneer de opbrengst van de aanbiedingen der koopers afhankelijk moet gelaten worden, zullen diezelfden domeinen, gedeeltelijk onvervreemdbaar zijn, en althans, door elkander genomen, veel minder opleveren, vooral bij de tegenwoordige lage prijzen der voortbrengselen van het land.

Bij zulk eene verminderde en onzekere waarde, kunnen Wij, voor het oogenblik, tot dekking der onmiddellijke behoeften, geene middelen aan Uwe vergadering voordragen, die op den verkoop der domeinen gegrond zijn. Ook houden Wij Ons bezig met de overweging, wat er, nu Ons voorstel van den 30sten Januarij ll. niet is aangenomen, ten aanzien van het bepaalde bij Artikel 31 der Grondwet, dient gedaan te worden; het vordert dus rijper overleg, dan de drang der omstandigheden Ons nu heeft toegelaten, om te kunnen beoordeelen, op welk eene wijze, eene vervreemding der domeinen nog met het meeste nut en voordeel zal kunnen bewerkstelligd, en tevens voldaan worden aan de verpligtigen, bij de wetten van den 9den Februarij 1818 (*Staatsblad* N°. 7), en 31 December 1819 (*Staatsblad* N°. 62), op de domeinen gelegd.

Deze verpligtingen, welke door het domein-bestuur op eene andere wijze met volkomene zekerheid zouden zijn vervuld geworden, moeten nu blijven bestaan op den voet bij die wetten bepaald. Wij kunnen dus voor het tegenwoordige even min aan eene verwisseling der syndikaats-bons, en mitsdien aan eene vermindering der syndikaats-opcenten denken; maar Wij behouden Ons

voor, dienaangaande later aan U Ed. Mog. voorstellen aan te bieden, hadat, met rijpen rade, zal zijn overwogen, wat er in 's Rijks belang te doen is, ten einde van de voordeelen, die Wij aan de schatpligtigen hadden willen verzekeren, zoo weinig mogelijk verloren ga. Vergadering der Staten-Generaal.

In de tegenwoordige gesteldheid van zaken, hebben Wij gemeend de toevlugt te moeten nemen tot gelijksoortige middelen, als bij de wetten van den 31sten December 1819 (*Staatsblad* N°. 62), en van den 24sten December 1820 (*Staatsblad* N°. 30), in gevallen van dien aard, zijn vastgesteld geworden.

Tot dekking van eene behoefte van *f* 26,985,000, wordt aan U Ed. Mog. voorgeslagen de creatie van een kapitaal werkelijke schuld van *f* 57.5000,000.

Die behoefte is gegrond op den achterstand van vroegere jaren, alsmede op de noodzakelijkheid, om de inkomsten der groote communicatiën aan te vullen tot kwijting van de intresten en aflossingen daarop aangewezen; om 's Lands amortisatie-kas in staat te stellen, over 1822 te voldoen aan de bepalingen der wetten van den 9den Februarij 1818 (*Staatsblad* N°. 7), en 31 December 1819 (*Staatsblad* N°. 62), om den buitengewonen aanbouw van schepen te bestrijden, en om, met vervulling der aangegane verbindtenissen, de aangevangene werken voort te zetten, aan het paleis te Brussel, voor Onzen beminden Zoon den Prins van Oranje bestemd; aan Ons Paleis aldaar; aan de gebouwen door den brand van den 29sten December 1820 vernield; aan eenige groote wegen; aan het groote kanaal door Noord-Holland, en aan het kanaal van Maastricht tot 's Hertogenbosch, welker anderzins onvermijdelijke staking hoogst bezwarende gevolgen voor het Rijk zoude hebben, en duizende handen oogenblikkelijk werkeloos zoude laten.

Uit die creatie zal eene nieuwe last van *f* 1,725,000 's jaars op de staatsbegrooting ontstaan. Het grieft Ons diep, Wij moeten het aan U Ed. Mog. herhalen, dat Wij, na de aangegane uitzigten, welke Wij, nog weinige dagen geleden, hadden, zulk een' last moeten voorslaan; maar Ons blijft geene andere keuze overig, vermits het Onze eerste pligt is te zorgen, dat 's lands zaken gaande kunnen gehouden worden.

Onze beminde onderdanen kunnen zich niettemin overtuigd houden dat geene teleurstelling in Onze verwachtingen immer de bezorgdheid zal kunnen doen verminde-

Vergadering der Staten-Generaal.

ren, die Wij voor hunne belangen koesteren; veeleer zal het bezwaar, hetwelk thans geboren wordt, Ons des te meer krachtiger aansporen, om allerwege op middelen bedacht te zijn, ten einde hetzelve zoodra mogelijk wederom van hunne schouderen af te nemen.

Wij geven dan ook de hoop niet op, dat de maatregelen, welke door Ons zullen kunnen worden genomen, in verband met de voordragten, welke Wij later aan U Ed. Mog. zullen aanbieden, ten gevolge mogen hebben, dat, met bezuinigingen en andere schikkingen, de behoeften voor 1823 die voor 1822 niet te boven gaan.

Wanneer die hoop vervuld wordt, dan zal de natie wel is waar, een' *betrekkelijk* meerderen last van *f* 5,775,000 over 1823, moeten dragen, in verhouding tot de verligting, welke Wij Ons gelukkig geacht hadden haar te verzekeren, maar zij zal dan evenwel geen *stellig* bezwaar ondervinden.

Bij deze pogingen om het algemeen welzijn te bevorderen, zullen Wij het niet laten berusten, en zoo het thans al onmogelijk is, de lasten der natie in gelijke mate en even spoedig te verminderen, als Onze boodschap van den 28sten Mei ll., en het daarbij gevoegd ontwerp deden vooruitzien, zullen Wij Ons nogtans beijveren aan U Ed. Mog. in hunne volgende zitting nadere voorstellen te doen, welker verwezenlijking de vooruitzigten van verligting de schatpligtigen zoo weinig doenlijk beperke.

Indien eene andere wijze van beschouwing U Ed. Mog. heeft verhinderd de onlangs aangebodene financiële voordeelen aan de natie al aanstonds te verzekeren, Wij blijven niet te min van de vaderlandsliefde Uwer vergadering verwachten, dat zij Ons in Onze verdere pogingen tot bevordering van het algemeen welzijn en tot vermindering der lasten zal ondersteunen, opdat dezelve met eenen gelukkiger uitslag voor Ons bemind volk mogen worden bekroond.

Als dan zal het uitstel in de vervulling Onzer bedoelingen niet lang genoeg zijn om aan de natie groote opofferingen te veroorzaken, en Wij mogen Ons vleijen, dat zij zich dezelve te eerder zal getroosten, naarmate zij in Ons koninklijk woord de waarborg vindt, dat Wij onophoudelijk voor hare belangen zullen werkzaam zijn.

Op alle deze gronden dragen Wij aan Uwe vergadering het nevensgaand ontwerp van wet voor; het onverwijld

onderzoek daarvan is voor 's Rijks belangen wenschelijk, en Wij mogen dus hetzelve met vertrouwen aan U Ed. Mog. aanbevelen.

Vergadering der Staten-Generaal.

Wij verklaren wijders te houden voor ingetrokken het ontwerp van wet, bij Onze boodschap van den 28sten Mei ll., aan uwe vergadering overgelegd, en verlangen dat hetzelve door U Ed. Mog. buiten verdere deliberatiën gelaten worde.

De boodschap, benevens het ontwerp, aan de afdeelingen verzonden zijnde, en aldaar aanleiding tot rijp onderzoek gegeven hebbende, gaf de Voorzitter, op den 1sten Julij, te kennen, dat de antwoorden van den Minister van Financiën, op de aanmerkingen der afdeelingen gemaakt, ingekomen en gedrukt waren en nog denzelfden dag aan de leden zouden worden rondgedeeld, waarop de centrale afdeeling haar rapport op den 11den Julij uitbragt. — Bij gelegenheid der beraadslagingen, op den 15 daaraanvolgende gehouden, werd het woord gevoerd door de heeren *de Celles*, *van Toulon*, *van Boetzelaer*, *de Stassart*, *d'Escury van Heinenoord*, *Liefmans*, *Maréchal*, *van Hogendorp*, *Reyphins*, *de Serret*, *Duval*, *Sandberg*, *Dotrenge*, *Pirson*, *Warin* en *van Alphen*, wordende het ontwerp door de Ministers van Binnenlandsche Zaken en van Financiën verdedigd. Bij de hoofdelijke oproeping verklaarde zich 80 leden voor en 25 tegen de Wet, welke dienvolgens ter bekrachtiging naar de Eerste Kamer werd verzonden (1). — Deze kwam in op den 1sten Augustus, terwijl de uitvaardigiging der wet, op den 2den, in dezer voege geschiedde:

Wet van 1 Augustus wegens vermeerdering van schuld. (Staatsbl. No. 24.)

Alzoo wij in overweging hebben genomen dat, in afwachting, dat door nadere wettelijke bepalingen zullen kunnen worden daargesteld de middelen, om het geheel bestaande te kort te dekken en in al de dringende behoeften te voorzien, 's Rijks schatkist tot de geregelde

(1) De adviezen worden gevonden in de Staatscour. N°. 177—179, 181 en 184.

Vergadering der Staten-Generaal. voortzetting van derzelver betalingen behoort te worden in staat gesteld;

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan, bij deze:

Art. 1. Ter voorziening in de behoeften van 's Rijks schatkist, zal successivelijk worden gecreëerd eene hoeveelheid werkelijke rentegevende schuld, genoegzaam:

1°.	Ter aanvulling van het verschil tusschen de toegestane uitgaven en de aangewezene middelen bij de wet van 24 December 1820 (*Staatsblad* N°. 29).	f 4,000,000
2°.	Tot het dekken van hetgeen de inkomsten over 1820 en 1821 minder hebben opgebragt, dan waar op zij bij de geraamde opbrengst zijn berekend.	8,770,000
3°.	Tot de aanschaffing en het ameublement van het paleis te Brussel, voor Onzen beminden Zoon den Prins van Oranje bestemd, zoo mede tot den geheelen afbouw van Ons Paleis te Brussel, en tot verdere opbouw en herstelling van de gebouwen aldaar, door den brand van den 29sten December 1820 vernield.	3,000,000
4°.	Tot aanvulling van de inkomsten der groote communicatiën van het Rijk, ten einde dezelve in staat te stellen om te dragen de intressen en aflossingen van de negociatiën daarop geaffecteerd over 1822.	515,000
5°.	Tot buitengewone aanbouw van schepen en vaartuigen van Oorlog, ter vervanging der door ongelukken vernietigde of der gesloopte.	1,000,000
6°.	Tot verdere voortzetting der groote land- en water-communicatiën van het Rijk.	6,000,000
7°.	Tot het subsidiëren van 's Lands amortisatie-kas, ten einde dezelve in staat te stellen om over 1822 te voldoen aan de bepalingen der wetten van 9 Februarij 1818 (*Staatsblad* N°. 7), en 31 December 1819 (*Staatsblad* N°. 62),	

waartoe anderzins domeinen zouden hebben moeten worden verkocht. . . . 3,700,000 Vergadering der Staten-Generaal.

ƒ 26,985,000

2. De dienvolgens in het grootboek der werkelijke schuld in te schrijven kapitalen zullen in alle opzigten een gewoon gedeelte derzelfde schuld uitmaken, en rente dragen van den dag af van het half jaar, waarin de inschrijving geschiedt.

3. De aldus daar te stellen werkelijke schuld, welke de som van zeven en vijftig millioen vijfmaal honderd duizend guldens nominaal kapitaal niet zal mogen te boven gaan, zal, door tusschenkomst van 's Lands amortisatie-kas, worden te gelde gemaakt, en zal door dezelve kas succesfivelijk een gelijk montant weder worden vernietigd.

4. Ten einde 's Lands amortisatie-kas hiertoe in staat te stellen, alsmede tot vinding van de sommen, benoodigd om de verschuldigde renten te voldoen, zal jaarlijks, te beginnen met het jaar 1823, aan dezelve kas worden verstrekt eene somma van een millioen zevenmaal honderd vijf en twintig duizend guldens, met dien verstande, dat al hetgeen van voorz. som van een millioen zevenmaal honderd vijf en twintig duizend guldens zal komen te resteren, na afbetaling der verschuldigde renten, dadelijk zal worden besteed tot inkoop van werkelijke schuld, welke ingekochte schuld telkens vernietigd zal worden op den eersten Januarij van het volgende jaar.

5. De voorz. somme van een millioen zevenmaal honderd vijf en twintig duizend guldens zal, jaarlijks, te beginnen met den jare 1823, op de tweede afdeeling der begrooting van staatsuitgaven worden gebragt, ten ware dezelve door andere middelen kunne worden gevonden.

6. Van het gebruik der gelden, voortspruitende uit de, bij deze wet, geautoriseerde inschrijving van werkelijke rentgevende schuld, zal blijken in de jaarlijksche rekening van 's Rijks inkomsten en uitgaven: zullende de verantwoording der bij 's lands amortisatie-kas dienvolgens te doene operatiën (tot welke nimmer zullen kunnen worden gebezigd de kapitalen of jaarlijksche toelagen, thans aan de gezegde kas toebehoorende, of bij vervolg van tijd, door dezelve, hetzij uit eigene middelen, hetzij naar aanleiding van art. 199 der grondwet,

Vergadering der Staten-Generaal. te acquireren), worden begrepen in een afzonderlijk kapittel van derzelver gewone rekening, en het, naar aanleiding van het laatst voorgaand artikel, vernietigd gedeelte der werkelijke schuld, telken jare, bij openbare aankondiging worden bekend gemaakt.

Te gelijker tijd met het ontwerp was bij de Kamer ingekomen een ander, regelende de wijze van afkondiging der wetten, besluiten en reglementen van algemeen bestuur, naar aanleiding van het 9de artikel der reeds door de Staten-Generaal aangenomene algemeene bepalingen, voorafgaande het Burgerlijk Wetboek van het Koningrijk. — Het ontwerp werd den 1sten Julij door eene nadere redactie vervangen, waaromtrent de Centrale afdeeling haar verslag op den 6den uitbragt. Zes afdeelingen hadden verklaard geene aanmerkingen te hebben; terwijl door eene afdeeling te kennen gegeven was, dat de besluiten en reglementen van algemeen bestuur noodwendig in het Staatsblad moesten komen, zoo men wilde, dat dezelve verbindend zouden zijn, en dat dienvolgens niet het geheele derde artikel had moeten achterblijven, maar slechts het laatste gedeelte daarvan, bepalende: „ dat de plaatsing in het Staatsblad zoude kunnen geschieden (1)." — Het ontwerp werd den 9den, zonder dat iemand der leden het woord over hetzelve had gevraagd, met eenparigheid van stemmen aangenomen. — Ook de Eerste Kamer zich, blijkens kennisgeving van den 1sten Augustus, met de Concept-wet vereenigd hebbende, had de uitvaardiging op den 2den Augustus plaats, luidende de wet aldus:

Wet van 2 Augustus wegens promulgatie. (Staatsbl. No. 33.) Alzoo Wij in overweging genomen hebben het ongerijf, hetwelk voortspruit uit de verschillende beginselen, welke in dit Rijk worden gevolgd omtrent de afkondiging der wetten, en omtrent het tijdstip waarop dezelve aanvangen verbindende te zijn;

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord, en

(1) Staatscour. N°. 159.

met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan te bepalen: Vergadering der Staten-Generaal.

Art. 1. De wetten zijn in het geheele koningrijk verbindende, uit kracht van derzelver afkondiging door den Koning gedaan.

Zij werken terstond na dat derzelver afkondiging in alle deelen van het koningrijk zal kunnen bekend zijn.

2. Wanneer bij de wet geen ander tijdstip is vastgesteld, wordt de afkondiging gerekend in het geheele koningrijk bekend te zijn op den twintigsten dag na dien der dagteekening van het *Staatsblad*, in hetwelk de wet geplaatst is.

Ter vervanging van vroeger ingekomene ontwerpen, geschiedde op den 19den Junij inzending eener nieuwe redactie van Titel VIII, IX, X en XI van het ontwerp van Burgerlijk Wetboek, vervat in vier onderscheidene conceptwetten. — De Centrale afdeeling bragt hierop wegens de twee laatstgemelde dezer Titels, benevens den vroeger ingekomen 7den Titel (1), in de zitting van den 3den Julij, het algemeen Verslag uit, waarop de beraadslagingen over dezelve in openbare Zitting op den 6den plaats hadden. De heeren *Nicolai*, *Surmont de Volsbergh*, *Liefmans*, *Fabry Longrée*, *van Boetzelaer*, *de Rouck*, *de Stassart*, *Serruis*, *van Alphen* en *Trentesaux* min of meer uitvoerig over de onderscheidene Titels, doch meer bijzonder over den 10den, gesproken hebbende, vatte de heer *Kemper* het woord op en sprak, deels in de Nederlandsche, deels in de Fransche taal, eene redevoering uit, waarin hij de bedenkingen, gedurende den loop der discussiën in het midden gebragt, bijzonder die betreffende de echtscheiding, wederlegde. Hierop voerde de Minister van Justitie het woord ter verdediging der Concept-wetten, waarna men tot de stemming overging, zijnde de uitslag als volgt: eerste ontwerp, bevattende Titel VII *van de scheiding* Burgerlijk Wetboek. Titel VII—XI.

(1) Zie boven bl. 58.

Vergadering der Staten-Generaal. *der goederen*, eenparig aangenomen; — tweede ontwerp, bevattende Titel X *van de ontbinding des huwelijks*, aangenomen met 62 stemmen tegen 18; — derde ontwerp, bevattede Titel XI *van de scheiding van tafel en bed*, eenparig aangenomen. — De bekrachtiging der Eerste Kamer kwam in op den 1sten Augustus, zijnde de opname in het Staatsblad onder dagteekening van den 2den Augustus geschied (1).

Het rapport wegens den 8sten en 9den Titel werd, na de aanneming der bovengemelde Titels op den 6den Julij, door den Voorzitter ter tafel gebragt, en de beraadslagingen over dezelve op den 9den geopend. De heeren *Nicolaï*, *Liefmans*, *de Rouck* en *Kemper* voerden bij deze gelegenheid het woord, waarna de stemming, welke over beide de ontwerpen afzonderlijk plaats had, dezen uitslag opleverde, dat zoowel Titel VIII *van de huwelijksche voorwaarden*, als Titel IX *van tweede huwelijken*, met eenparigheid van stemmen werd aangenomen. — De bekrachtiging der Eerste Kamer kwam, tevens met die der drie vroeger gemelde Titels, in op den 1sten Augustus. De Wetten zijn, mede als de vorige, onder dagteekening van den 2den Augustus, in het Staatsblad geplaatst (2).

Missive wegens domeinen. In de Zitting van den 25sten Junij werd gelezen de navolgende boodschap des Konings:

Volgens de Grondwet (art. 31) kan bij de wet worden bepaald, dat aan den tegenwoordigen Koning, des verkiezende, tot gedeeltelijke voldoening van het jaarlijksch inkomen aan hem verzekerd (art. 30), in vollen eigendom, als patrimonieel goed, zullen worden overgegeven zoo veel domeinen, als een zuiver inkomen van vijf tonnen gouds opbrengen.

Wij hadden tot dus verre geen gebruik gemaakt van Onze bevoegdheid, tot het voordragen van eene wet daartoe strekkende, om dat Wij vermeenden, dat van die

(1) Staatsbl. N°. 25 (VI); 28 (IX); 29 (X).
(2) N°. 26 (VII) en 27 (VIII).

domeinen meer voordeel voor de natie zoude kunnen worden getrokken.

Vergadering der Staten-Generaal.

De deliberatiën van U Edel Mogenden over het voorstel, hetwelk U Onzentwege op den 30sten Januarij ll. was aangeboden, hebben Onze uitzigten te dezen doen vervallen, en Ons daarentegen overtuigd, dat het, in het algemeen belang, nuttig zijn kan, dat aan artikel 31 der Grondwet gevolg worde gegeven.

Wij doen tot dat einde het nevensgaand ontwerp aan Uwe vergadering toekomen, en bevelen U, Edel Mog. Heeren, in Godes heilige bescherming.

Het ontwerp in de afdeeling onderzocht zijnde, kondigde de Voorzitter in de Zitting van den 10den Augustus aan, dat de antwoorden op de aanmerkingen, door dezelve gemaakt, uiterlijk den volgenden dag zouden worden rondgedeeld, wordende deze mededeeling op den 15den door het rapport der Centrale afdeeling gevolgd (1). — In de Vergadering van den 19den, waarop de beraadslagingen aan de orde stonden, waren tegenwoordig de Ministers van Buitenlandsche Zaken, van Justitie, van Financiën en der Ontvangsten. De heeren *Sypkens*, *Nicolaï*, *Dijkmeester*, *van Boetselaer*, *Gockinga*, *van der Kemp*, *van Bommel*, *van Lochteren Stakebrand*, *van Andringa de Kempenaer*, *Warin*, *van Alphen*, *van Lyclama van Nyeholt* voerden het woord en, nadat de deliberatiën in de avond-zitting voortgezet waren, de heeren *de Stassart*, *de Moor*, *Geelhand*, *de Rouck*, *van Asch van Wijk*, *Scheltinga*, *van der Goes*, *van Hogendorp*, *Bijleveld* en *Sandberg*. Het ontwerp werd hierop verdedigd door den Minister van Staat belast met de generale directie der ontvangsten, alsmede door de Ministers van Justitie en van Financiën, ieder voor zoo ver zulks tot zijne administratie betrekking had, waarna de Wet in omvraag werd gebragt (2). Het ontwerp werd met eene

(1) Men vindt hetzelve in de Staatscour. N°. 194.

(2) De adviezen en redevoeringen vindt men in de Staatscour. N°. 200—204 en 212.

Vergadering der Staten-Generaal.

Wet van 26 Augustus, waarbij aan den Koning worden evorgegeven zoo veel domeinen als een zuiver inkomdn van vijf tonnen gouds opbrengen. (Staatsbl No. 40.)

meerderheid van 39 tegen 21 ftemmen aangenomen en naar de Eerfte Kamer verzonden, zonder refumtie. De bekrachtiging van laatstgemelde kwam in op den 24ften Augustus. — De Wet op den 26ften derzelfder maand uitgevaardigd hield in, dat Z. M. in overweging genomen hebbende Art. 30 en 31 der Grondwet, den Raad van State gehoord en met algemeen overleg van de Staten-Generaal had goedgevonden en verftaan: 1°. „ In mindering der fom van ƒ2,400,000 jaarlijks, welke Hoogstdenzelven, naar luid art. 30 der Grondwet, uit 's lands kas mogt worden betaald, en in gedeeltelijke voldoening derzelve ter concurrentie van vijf tonnen-gouds, aanvaardde Z. M. in vollen eigendom, als patrimoniëel goed, zoo als aan Hoogstdenzelven bij deze, in vollen eigendom, als patrimoniëel goed, werden overgedragen de domeinen, achtervolgens vermeld (1), en zulks onder verpligting aan de zijde van den Staat, tot alle zoodanige vrijwaring, als waartoe ieder, afftand doende van onroerende goederen, onder omfchreven titel, ten behoeve van den verkrijger, naar de wetten gehouden is; — 2°. De in genot treding werd bepaald op den 1ften Julij 1822. Alle loopende pachten zouden tusfchen 's lands fchatkist en die des Koninge wordenververdeeld, naar eene berekening van dezelve over een jaar van 360 dagen, zoodanig, dat aan 's Rijks fchatkist zou toebehooren het bedrag, overeenkomende met het getal dagen, die er zouden zijn verloopen federt den eerften dag van den, voor den 1ften Julij 1822 aangevangen betalingstermijn, tot dien datum toe, terwijl aan 's Konings fchatkist zou toekomen het bedrag, overeenkomende met de daarop volgende dagen. De inkomften der gedane

(1) Dezelve beftaan uit onderfcheidene domein-goederen, gelegen in de Provinciën Noord-Braband, Zeeland, Zuid-Holland, Gelderland, Limburg en Utrecht, benevens een aantal bosfchen in de Provinciën Zuid-Braband, Namen, Henegouwen, Luik en Limburg, wier opfomming gezamenlijk, in eene der talen, ruim 200 bladzijden in 8vo. beflaat.

houtverkoopingen voor den dienst van 1822 (ordinaire 1822) zouden tusschen 's lands schatkist en die van Z. M. verdeeld en door ieder, voor de helft, genoten worden. Dit zoude mede plaats hebben voor de inkomsten der landen die voor het loopende jaar of een gedeelte van hetzelve, vroeger dan den 1sten Julij, waren verpacht. De tienden van den oogst van 1821 zouden geheel toebehooren aan 's Rijks schatkist; die van den oogst van 1822 geheel aan die van Z. M. De renten, uitgangen, erfpachten, lands-, provinciale, plaatselijke, ambts-, dijk- en polderlasten, van het loopend jaar, zouden door 's lands schatkist en de Koninklijke ieder voor de helft worden gedragen; 's Rijks beambten bleven belast met de invordering der pachten en inkomsten, welke tusschen 's lands schatkist en de Koninklijke moesten worden verdeeld, gelijk mede met de aanzuivering der lasten van het loopend jaar. Wanneer echter de betalingstermijn voor eenige pacht of ander objekt van inkomsten was verschenen, zou het aandeel van 's Konings schatkist daarin, na aftrek van dat der lasten, hetwelk zij daarvoor dragen moest, aan haar door 's lands schatkist worden uitbetaald. — 3°. De Wet zou, voor zoo veel het art. 1 betrof, extractsgewijze, en voor de verdere artikelen, in derzelver geheel, kosteloos worden overgeschreven op de kantoren van de bewaring der hypotheken, in welker ressorten de goederen gelegen waren (1). **Vergadering der Staten-Generaal.**

Een besluit des Konings, gegeven op het Loo den 24sten Junij en behelzende het verleenen van ontslag als Lid der Tweede Kamer der Staten-Generaal, te rekenen van den aanvang der volgende zitting, aan den heer *P. J. van Wickevoort Crommelin*, op het, door denzelven, daartoe aan Z. M. gedaan verzoek, werd, benevens de missive ten geleide van het voormeld besluit, in de zitting van 27sten Junij gelezen, zoo als mede plaats had met de missive van den heer *Wickevoort Crommelin*, **Ontslag van den heer *van Wickevoort Crommelin*.**

(1) Staatsbl. N°. 40.

Vergadering der Staten-Generaal. aan de Kamer kennis gevende van het door hem aan Z. M. gedaan verzoek ten gemelde einde. Alle deze stukken werden voor notificatie aangenomen.

Nieuwe leden der 2de Kamer. Op den 11den Julij werd in de Kamer zitting genomen door de heeren *H. M. van der Goes* en *H. M. A. J. van Asch van Wijck*, gekozen tot leden der Kamer door de Staten der Provinciën Holland en Utrecht, ter vervulling der opengevallene plaatsen van den heere Baron *van Rhemen* en *Voet van Winssen*, welke in 1823 hadden moeten aftreden. — Insgelijks werd op den 17den Julij zitting genomen door den heer *A. J. Barthelemy* voor de Provincie Zuid-Braband verkozen, in plaats van wijle den Graaf *Dumonceau*, welke in 1824 had moeten aftreden.

Belasting op het zout. In de daaraanvolgende Zitting van den 24sten Julij werd gelezen eene boodschap des Konings, waarbij Z. M. in aanmerking genomen de bezwaren die bij Hun Ed. Mog. waren gevallen op het ontwerp van Wet, regelende de wijze van heffing der belasting op het zout, een nieuw ontwerp op dat stuk aan de Staten-Generaal inzond (1). — De ververanderingen van deze nieuwe Conceptwet gedrukt, en zoo spoedig mogelijk rondgedeeld zullende worden, werd het ontwerp ten onderzoek aan de afdeelingen verzonden, met uitnoodiging des Voorzitters van zich met den meesten spoed daarmede bezig te houden. — Ook werd het algemeen verslag reeds in de eerst daaraankomende Zitting van den 29sten ter tafel gebragt, waarop de beraadslagingen tegen den 2den Augustus werden vastgesteld. — De heeren *Serruys*, *de Stassart*, *Liefmans*, *Sandberg*, *Werbrouck*, *Le Cocq*, *Geelhand Della Faille*, *van Alphen* en *Kemper* voerden het woord over het ontwerp, waarop, na eenige verdere discussiën, de Minister *Appelius* hetzelve tegen de in het midden gebragte bedenkingen verdedigde. Voor de stem-

(1) Zie wegens een vroeger afgestemd ontwerp boven bl. 57.

ming verklaarde de heer *Liefmans* nog kortelijk, dat hij in het antwoord des Ministers, op eene door hem gedane vraag genoegen nemende, voor de Wet zoude stemmen, welke daarop in omvraag werd gebragt en met eene meerderheid van 69 stemmen tegen 37 aangenomen. — Het voorstel ter bekrachtiging naar de Eerste Kamer verzonden zijnde, kwam deze in op den 24sten Augustus, terwijl de Wet van den 21sten dagteekende. Vergadering der Staten-Generaal.

Ook wegens de belasting op het gemaal, waaromtrent een vroeger voorstel door de Tweede Kamer niet was aangenomen (1), werd het ontwerp door Z. M., met te gemoet koming aan de bedenkingen der Vergadering en met zoodanige verandering als welke deze Wet alsnu, met het gemeen overleg der Staten-Generaal, zou kunnen doen vaststellen, in de gemelde Zitting van den 24sten Julij op nieuw ingezonden. — Het rapport deswege kwam in op den 1sten Augustus (2), waarop de beraadslagingen den 5den plaats hadden. De leden, welke min of meer breedvoerig over het ontwerp het woord voerden, waren de heeren *Fabry Longrée*, *de la Motte Baraffe*, *Maréchal*, *Pirson*, *de Stassart*, *de Secus*, *Werbrouck*, *van Andringa de Kempenaer*, *Warin*, *van Alphen*, *Duval de Beaulieu*, *Sandberg*, *Le Cocq*, *Kemper*, *van Velsen*, *Dotrenge* en *Geelhand Della Faille*, wordende hetzelve vervolgens door den Minister *Appelius*, welke reeds gedurende de discussiën eenige inlichtingen had gegeven, in een vrij breedvoerig vertoog verdedigd (3). Bij het appel nominaal verklaarden zich 59 leden voor en 50 tegen de Wet, wier aanneming aldus door den Voorzitter werd afgekondigd. — De notulen van het verhandelde in deze Zitting, op den 7den gearresteerd zullende worden, Belasting op het gemaal.

(1) Boven bl. 53—55.
(2) Hetzelve wordt gevonden in de Staatscour. Nº. 183.
(3) De adviezen van de Heeren *van Andringa* en *Geelhand*, worden gevonden in de Staatscour. Nº. 185 en 189.

Vergadering der Staten-Generaal. stelde de heer *Dotrenge* voor: „ dat de verklaring door den Minister der Ontvangsten, in de vorige Zitting, op de daartoe gedane aanvrage van eenige der sprekers, gedaan, betrekkelijk den waren zin van Art. 40 der alstoen in deliberatie zijnde Wet in de notulen zoude worden geplaats;" hetgeen aanleiding gaf tot eene vrij langdurige discussie, waarin, behalve de Minister, welke de verklaring had gedaan, de heeren *Dotrenge*, *Sandberg*, *Kemper*, *Warin* en *Geelhand* het woord voerden. De Minister gaf te kennen, dat hij niet konde toestemmen tot zoodanige insertie in de notulen, zonder daartoe door Z. M. gemagtigd te zijn, zich echter bereid verklarende van zijn gegeven antwoord wegens het gemeld artikel te doen drukken en daarvan in een toereikend getal exemplaren aan de Kamer hulde te bewijzen. De heer *Kemper* stelde voor, dat van de motie van den heer *Dotrenge* en des Ministers antwoord, alsmede van het gedane aanbod in de notulen der plaats hebbende Zitting zoude worden melding gemaakt en legde een opstel van zoodanige insertie op het bureau neder. De Voorzitter vervolgens in omvraag gebragt hebbende, of zoodanige vermelding in de notulen zou plaats hebben, dan niet, verklaarden zich 83 leden voor en 5 tegen dezelve, ten gevolge waarvan zij geschiedde. Het hierop ingekomen antwoord des Ministers in de Zitting van den 19den werd, overeenkomstig een alstoen genomen besluit, met vermelding in de notulen, in de boekerij der Kamer geplaatst, hebbende de Minister vervolgens in de Zitting van den 20sten, op de vraag van den heer *Geelhand Della Faille*, of de ingezondene verklaring niet gedrukt aan de leden zouden worden medegedeeld, geantwoord, dat daartoe bereids het noodig getal exemplaren ter griffie was geleverd. — De Wet werd, nadat ook de Eerste Kamer hare bekrachtiging aan dezelve had verleend, op den 21sten Augustus uitgevaardigd.

Verslag wegens onderwijs en armen. Het jaarlijksch verslag wegens den staat der behoeftigen en armen-inrigtingen, alsmede dat nopens

het hooger, middelbaar en lager onderwijs, werd in de zitting van den 17den Augustus ter tafel gebragt, en daaromtrent het gewoon besluit wegens het drukken en doen ronddeelen aan de Leden genomen. Vergadering der Staten-Generaal.

Op den 24sten daaraanvolgende had de sluiting dezer bijeenkomst, overeenkomstig een Koninklijk besluit van den 21sten, op de gewone plegtige wijze plaats, met de navolgende aanspraak des Ministers van Binnenlandsche Zaken, welke door eene Kommissie, bestaande uit de heeren Graaf *van Hogendorp*, Burggraaf *de Nieupoort*, *van Uitenhage de Mist*, *Moreau de Bioul*, *van der Kemp*, *van Hees*, *van Bommel* en *van Velsen*, binnengeleid werd. Sluiting.

Edel Mogende Heeren,

De vergadering van U Ed. Mog. in naam des Konings komende sluiten, ben ik gelast, aan dezelve Z. M. tevredenheid te kennen te geven over de aanhoudende vlijt, waarmede U Ed. Mog. hunne zoo belangrijke pligten hebben vervuld.

De Koning heeft ook, met genoegen, de kalmte en wijsheid opgemerkt, welke bij de beraadslagingen over het Burgerlijk Wetboek heben plaats gehad.

De geest, die deze beraadslagingen bestuurt, de kennis, die daarbij doorstraalt, geven de hoop op een werk, hetwelk tot het geluk der natie zal kunnen bijdragen, de vereeniging van derzelver onderscheidene deelen meer en meer bevestigen, en eene eervolle plaats bekleeden onder de belangrijke verbeteringen van allerlei aard, die men van de zorgen van den Monarch reeds verpligt is, of nog van dezelve te verwachten heeft, en welke, vereenigd, alle de groote aangelegenheden der natie omvatten, die gelijkelijk overal en ten zelfden tijde bescherming genieten.

Door de uitvoering van art. 31 der Grondwet voor te schrijven, hebben U Ed. Mog. den Koning de middelen verschaft, om aan Zijne onderdanen nieuwe blijken te geven van de liefde, welke Hoogstdezelve hun toedraagt.

De natie, in der tijd, het regt, in dat artikel vervat, toekennende, heeft alleen Zijnen Doorluchtigen Persoon bedoeld.

Vergadering der Staten-Generaal.

De Koning, van dit regt gebruik makende, heeft boven al het belang van Zijn volk bedoeld, en zal dit immer doen.

Er is door U Ed. Mog. gedurende deze zitting, voorzien in eene der eerste behoeften van eene natie, die, bij veelvuldige voordeelen, groote lasten heeft te dragen, welke van dezelve onafscheidelijk zijn. U Ed. Mog. hebben een stelsel van belastingen aangenomen, waarvan de opbrengst toereikende zal wezen, om die lasten te bestrijden, en alzoo tevens de voordeelen te kunnen behouden, welke daarmede verbonden zijn. Onder de verscheidene, met elkander in een goed verband staande gedeelten van hetzelve is dat, hetwelk de meeste zwarigheden scheen op te leveren, in de laatste zitting der beide Kamers, met bijna eenparige stemmen aangenomen.

Mogt deze eenheid van inzigten en bedoelingen het voorteeken zijn van de eendragt, die in de aanstaande, niet verre afzijnde zitting van U Ed. Mog. zal heerschen.

De Koning verlangt, dat die geest van eensgezindheid en eendragt, door U Ed. Mog., in derzelver provinciën worde overgebragt en verbreid.

Uwe regtschapene trouw zal aan deze uitnoodiging des Konings beantwoorden.

Ik verklaar, in naam des Konings, dat de vergadering der Staten-Generaal is gesloten.

De navolgende besluiten en beschikkingen door Z. M., staande de bijeenkomst van dit jaar, genomen, schijnen ons alhier ter inlassching geschikt, voor en aleer wij het meest aanteekenenswaardige, in de achtste gewone bijeenkomst, gedurende de laatste maanden des jaars, plaats gehad hebbende, vermelden.

Z. M. gelet hebbende op art. 63 der grondwet, op art. 259 van het lijfstraffelijk Wetboek, mitsgaders op de Wet van 6 Maart 1818 (1); willende aan zoodanige van Hoogstderzelver onderdanen, wier verzoeken om erkenning of inlijving in den Nederlandschen Adelstand door Hoogstdenzelven waren toegestaan,

(1) Jaarb. 1818. St. I. bl. 128—129.

of die door Hoogstdenzelven in den Adelstand waren verheven en met adelijke titels begunstigd, het genot dier vergunning op eene regelmatige wijze verzekeren; gezien de adressen van eenige ridderschappen enz., den Raad van Staten gehoord, besloot op den 26sten Januarij het volgende:

Besluit van 26sten Januarij, betreffende titels van adeldom enz. (Staatsbl. No. 1.)

Art. 1. Aan al de hoven en regtbanken, de ambtenaren van den burgerlijken stand, de notarissen, en alle andere openbare beambten, hoe ook genaamd, wordt bevolen, om, in hunne akten, aan de personen, daarin voorkomende, toe te schrijven de adelijke titels of kwalificatiën, waarmede zij, door Ons, zijn erkend of begiftigd, zoo dat dezelve personen in alle authentieke stukken, niet anders, dan met de hun toekomende titels en kwalificatiën worden aangeduid; verbiedende Wij daarentegen uitdrukkelijk aan de voormelde hoven, regtbanken, ambtenaren van den burgerlijken stand, notarissen en aan alle andere openbare beambten, om in hunne akten eenige adelijke titels of kwalificatiën toe te kennen aan personen, welke daarmede, door Ons, niet erkend of begiftigd zijn.

2. Ten einde aan het bepaalde bij art. 1 behoorlijk kunne worden voldaan, zal de Hooge Raad van Adel Ons, in eene alphabetische orde ingerigt, voorleggen algemeene lijsten van de personen of geslachten, wier titels en adeldom op zijne registers zijn ingeschreven, en wel zoodanig ingerigt, dat dezelve bevatten:

1°. Den naam, de voornamen en de woonplaats van den titularis.

2°. Den titel en het predikaat, waartoe dezelve geregtigd is, en

3°. Den titel en het predikaat, welke daaruit, ten behoeve van de leden van zijn geslacht, hetzij reeds gedurende het leven van den titularis, hetzij na deszelfs overlijden, voortvloeijen.

Dezelve lijsten zullen, door middel van het *Staatsblad*, de vereischte publiciteit verkrijgen, en zulks tot narigt van elk en een iegelijk, en inzonderheid van alle openbare beambten.

3. Aan zoodanige adelijke personen of familiën, welke zich nog niet tot bevestiging of erkenning van hunnen adeldom hebben aangemeld, of die, reeds bij den Hoogen Raad van Adel zijnde ingeschreven, mogten vermeenen eene billijke aanspraak te kunnen maken op andere

titels, dan die, waaronder zij op de registers van dat kollegie bekend staan, wordt verleend een termijn van *zes maanden*, te rekenen van de dagteekening van Ons tegenwoordig besluit, ten einde zich tot zoodanige bevestiging, erkenning of verandering in de registers, bij den Hoogen Raad van Adel, aan te melden.

4. De Hooge Raad van Adel zal Ons, successivelijk, de adressen aanbieden van alle zoodanige personen of familiën, die zich, ingevolge de in art. 3 voorkomende vergunning, bij hem zullen hebben aangemeld, en zulks met bijvoeging van zijne consideratiën op die adressen respectivelijk, ten einde Wij (na zoo veel noodig de belanghebbenden in de gelegenheid te hebben gesteld, om nog nader hun beweren te staven) daarop zouden kunnen disponeren, zoo als Wij zullen oordeelen te behooren.

5. De Hooge Raad van Adel zal wijders Ons, van tijd tot tijd, van alle zoodanige personen en familiën, wier titels of adeldom, ten gevolge der bepalingen, voorkomende in de beide voorgaande artikelen, op zijne registers zijn ingeschreven, mitsgaders van alle degenen, die door Ons, bij vervolg, in den Nederlandschen Adelstand ingelijfd, of tot den Adelstand verheven, of met adelijke titels begunstigd mogten worden, en even zeer op voorz. registers mogten zijn ingeschreven, aanvullingslijsten aanbieden, ten einde, daaromtrent, te worden gehandeld in gelijken voege als bij art. 2 is bepaald.

Besluit van 2 Julij wegens het drukken enz. van Staatsstukken. (Staatsbl. No. 16).

Betrekkelijk het doen drukken en uitgeven van Staatsstukken werd door den Koning, op den 2den Julij, het navolgend besluit genomen.

In aanmerking nemende, dat, op het eigendoms-regt van den Staat op alle deszelfs staatsstukken, door onderscheidene ingezetenen inbreuk is gemaakt, door het doen drukken en uitgeven van menigvuldige staatsstukken, zonder daartoe van Ons verlof gevraagd of bekomen te hebben;

Gezien de wet van den 25sten Januarij 1817 (*Staatsblad*, N°. 5), de regten bepalende, die, in de *Nederlanden*, ten opzigte van het drukken en uitgeven van letter- en kunstwerken, kunnen worden uitgeoefend.

Gezien de ter dezer zake uitgebragte rapporten van Onze Ministers van Binnenlandsche Zaken en Waterstaat, van Financiën, van Justitie en van Onzen Commissaris-Generaal van Oorlog;

Den Raad van State gehoord,
Hebben besloten en besluiten:

Art. 1. Het zal aan elk en een' iegelijk vrijstaan, om alle zoodanige staatsstukken, als op eene officiële wijze van gouvernementswege ter kennisse van het publiek zijn gebragt, in dagbladen, nieuwspapieren en andere periodieke geschriften, mitsgaders in werken, de geschied- en staatkunde van het Rijk betreffende, over te nemen, alsmede om dezelve gezamenlijk of afzonderlijk te drukken en uit te geven, ten zij het regt tot den gezamenlijken of afzonderlijken druk, en tot de uitsluitende uitgave van zoodanige stukken, uitdrukkelijk, door Ons, ten behoeve der landsdrukkerij moge zijn gereserveerd, of ten zij daartoe door ons speciale vergunningen of octroijen mogten zijn verleend, en zulks zonder prejudicie van vorige wettig verkregene octroijen of concessiën.

2. De, bij de wet van den 25sten Januarij 1817 (*Staatsblad* N°. 5), tegen het nadrukken van oorspronkelijke stukken, bedreigde strafbepalingen zullen mitsdien alleen kunnen en moeten worden toegepast op die genen, welke zich het nadrukken mogten veroorlooven van zoodanige stukken, waarop Wij het regt tot den gezamenlijken of afzonderlijken druk en de uitsluitende uitgave ten behoeve der Lands-Drukkerij mogten hebben gereserveerd, of waarvoor Wij dat regt, bij speciale vergunningen of oktroijen, aan partikulieren zullen hebben afgestaan.

3. Alle zoodanige, ten behoeve der Lands-Drukkerij, gedane reserves, en alle door Ons, ten behoeve van partikulieren, verleende speciale vergunningen of oktroijen, zullen in het *Staatsblad* worden vermeld.

Naar aanleiding van het evengemeld besluit van den 2den Julij werd op den 30sten een nader besluit genomen, houdende verklaring: „ dat, ten behoeve der Lands-drukkerij werd gereserveerd het regt tot den druk en tot de uitsluitende, zoo gezamenlijke als afzonderlijke, uitgave van het *Staatsblad* en *Journal Officiel*, behoudens dat het aan elk en een iegelijk zoude vrijstaan, om de daarin voorkomende wetten, reglementen, besluiten in dagbladen, nieuwspapieren en andere periodische geschriften, mitsgaders in werken de Geschied- en Staatkunde van het Rijk betreffende, over te nemen." Nader besluit deswege. (Staatsbl. No. 22.)

Volgens eene vroegere missive van den Minister Verordeningen we-

gens Staten Provinciaal. (Bijv. tot het Staatsbl. D. IX. St. 2. bl. 1498—1502.)

van Binnenlandsche Zaken, op den 8sten Februarij ter algemeene kennisse gebragt, had Z. M., bij besluit van den 2den September 1820, bepaald: „dat een plaatsvervanger van de Provinciale Staten, die, na verloop van drie jaren, zijn radicaal tot optreding had verloren en gevolgelijk geacht moest worden *per se* van de lijst te zijn afgevoerd, op de lijst, zelfs in geval van oogenblikkelijke verkiezing, of vermeende verkiezing, niet anders kon worden gebragt, dan in de volgorde, welke zoo door het jaar der benoeming, als door de uitslag der stemming, respektivelijk zoude worden aangewezen." — Voorts had de Koning, ter wegneming van de daaromtrent in eene der Provinciën ontstane twijfeling, bij besluit van den 10den Mei 1821 N°. 88, verklaard, „dat de post van ontvanger partikulier niet moest beschouwd worden onvereenigbaar te zijn met het lidmaatschap der Staten."

Besluit van 8 Augustus wegens benoemingen enz. van kandidaten bij Gemeente-Besturen. (Bijv. tot het Staatsbl. D. IX. St. 3. bl. 1786—1789.)

Wegens het doen van benoemingen of van voordragten bij de Gemeente-Besturen ten platte Lande werd op den 8sten Augustus het volgend Koninklijk besluit uitgevaardigd:

Art. 1. Wanneer een Gemeente-Bestuur ten platten Lande eenige benoeming zal hebben te verrigten, of wanneer hetzelve eenige voordragt van kandidaten zal hebben te doen, zullen de leden des Gemeente-Bestuurs, ten minste drie dagen te voren, tot het houden der vergadering, waarin over de benoeming of voordragt zal gestemd worden, moeten worden opgeroepen, en bij die oproeping, aan hen van het oogenblik der oproeping, uitdrukkelijk kennis worden gegeven.

2. De stemming zal geschieden bij besloten en ongeteekende briefjes, welke door den Voorzitter zullen worden verzameld, en waarvan hij vervolgens den inhoud zal oplezen; terwijl de twee der tegenwoordig zijnde Leden des Gemeente-Bestuurs, naar rang van inschrijving op de lijst der assesforen of Schepenen, het eerstvolgende, zich zullen bezig houden, de eerste met den inhoud der biljetten successivelijk op te teekenen en de tweede met van die opteekening contra-lijst te houden, alle welke verrigtingen in tegenwoordigheid der Vergadering zullen plaats hebben.

3. Voor elken vacanten post of bediening, waarvan de benoeming moet gedaan worden, gelijk mede voor ieder der kandidaten op eene voordragts-lijst te plaatsen, zal afzonderlijk worden gestemd.

4. Geene stembiljetten van afwezende Leden zullen in aanmerking genomen worden.

5. Die blijken zal de volstrekte meerderheid, dat is meer dan de helft van de uitgebragte stemmen, welke in aanmerking kunnen worden genomen, voor zich te hebben, zal benoemd zijn; zoo de stemmen mogten staken, zal het lot beslissen.

6. Bij gebreke van eene volstrekte meerderheid, zal er op nieuw gestemd worden, over de twee, welke de meeste stemmen hebben bekomen; zullende, wanneer bij deze herstemming, de stemming tusschen die twee mogten staken, almede het lot beslissen.

7. Bijaldien in het geval, bij het vorig artikel voorzien, niet bepaaldelijk twee personen de meeste stemmen zullen hebben verkregen, maar een of meer met hen, zal er op nieuw gestemd worden, zoodanig, dat wanneer, bij voorbeeld, drie personen ieder twee stemmen hebben, over die drie personen zal worden herstemd; en dat bijaldien bij die herstemming, geen hunner de volstrekte meerderheid mogt verkrijgen, en verder zal worden te werk gegaan, zoo als bij art. 5 er 6 is voorgeschreven, en dat, wanneer bij voorbeeld, van drie personen, welke de meeste stemmen hebben, één hunner drie en de twee andere ieder twee stemmen hebben, diegeen, welke drie stemmen heeft, *per se* zijn zal één der twee personen, waarvoor, ingevolge art. 6, moet worden herstemd; terwijl bij eene nieuwe stemming over de twee andere, zal worden uitgemaakt, wie hunner de tweede zal zijn; indien bij de nieuwe stemming de stemmen mogten staken, zal het lot beslissen.

8. Een stem-biljet is van onwaarde, wanneer de aanwijzing van den persoon niet duidelijk genoeg is, of wanneer om andere welgegronde redenen, het biljet niet kan worden in aanmerking genomen, zullende echter de nulliteit van een of meer stem-biljetten, gelijk ook het vinden van blank gelatene biljetten, geene nietigheid der stem-opneming te weeg brengen.

9. De keuze volbragt zijnde, wordt daarvan eene aanteekening of relaas gemaakt, en door den Voorzitter met de verder tegenwoordig zijnde Leden des Gemeente-Bestuurs onderteekend; welk relaas mede zal moeten

bevatten eene volledige vermelding, van het getal der tegenwoordig zijnde Leden van al de perfonen, op welke voor iedere vacature of kandidaats-plaats refpectivelijke ftemmen zijn uitgebragt, en van het getal ftemmen, hetwelk ieder derzelve heeft bekomen. Dat relaas wordt ter gemeentelijke Secretarie bewaard, terwijl, wanneer hetzelve tot voordragt van kandidaten betrekking heeft, een geauthentifeerd affchrift daarvan, bij de in te zenden voordragts-lijst, zal moeten worden overgelegd; op welke voordragts-lijst de kandidaten refpectivelijk gebragt zullen worden in de volgorde, zoo als zij verkozen zijn.

Befluit van 25 September wegens verwijdering van ambtenaren van hunne posten. (Bijv. tot het Staatsbl. D. IX. St. 1. bl. 398—400.)

Ook behaagde het den Koning, bij befluit van den 25ften September, de navolgende belangrijke bepalingen vast te ftellen:

Overwegende dat fommige ambtenaren, wanneer zij benoemd of geroepen worden tot eenige andere publieke betrekking, welke moet uitgeoefend worden op eene andere plaats, dan die van derzelver gewone residentie, en dus eene temporaire afwezigheid van langeren of korteren duur vordert, in gebreke blijven, om van die te maken abfentie kennis te geven aan die autoriteit of fuperieuren ambtenaar, welke, volgens de beftaande reglementen en verorderingen, of uit den aard der zaken, zoowel daarvan behoort kennis te dragen, als goed te keuren de fchikkingen, die zoodanige ambtenaar, alvorens die bediening te aanvaarden, verpligt is te maken op de behoorlijke waarneming zijner gewone ambtsbezigheden;

En willende in zoodanige verzuimen voorzien, en tevens zorgen, dat orde en regelmatigheid in den dienst en eene welvoegelijke ondergefchiktheid in zoodanige gevallen worden nagekomen;

Gezien de rapporten van onze Ministers van Justitie en van Binnenlandfche Zaken en Waterftaat. enz.

Den Raad van State gehoord,

Hebben befloten en befluiten:

Ieder ambtenaar, die uit hoofde van eene andere aan hem opgedragen openbare bediening of kommisfie (voor zoo verre die opdragt of benoeming niet incompatibel kan gerekend worden, met deszelfs ambt), zich voor eenigen tijd van de waarnemingen van zijn ambt zoude moeten verwijderen, zal verpligt zijn aan de autoritei-

ten of aan den superieuren ambtenaar, welke volgens de bestaande reglementen en verordeningen, of uit den aard der zake, daartoe competent is, kennis te geven, zoowel van die te maken absentie, als van de schikkingen, die hij buiten bezwaar van 's Lands of eenige andere publieke kas, omtrent de behoorlijke waarneming van deszelfs post, gedurende zijne absentie, gemaakt heeft of bereid is te maken — Bijaldien die schikkingen door gemelde autoriteit of superieuren ambtenaar voor genoegzaam voldoende worden gehouden, zal deze daarvan aan den belanghebbende kennis geven; en in allen gevalle, hetzij dezelve daarop eenige bedenkingen heeft of niet, de gemaakte of voorgestelde schikkingen brengen ter kennis van het hoofd van het departement van algemeene administratie, daarbij geconcerneerd; hetwelk daarvan aan Ons rapport zal doen, ten einde, wanneer Wij mogten oordeelen, dat door die schikkingen niet genoegzaam in de waarneming van de gewone ambtsbezigheden zoude zijn voorzien, en dat dus op die wijze de dienst zoude komen te lijden, daaromtrent door Ons zoodanig te kunnen worden gestatuëerd als Wij, naar omstandigheden van tijden en zaken, zullen vermeenen te behooren.

Voorts hebben wij gemeend het onderstaand besluit, van den 18den Januarij, wegens redactie van het Burgerlijk Wetboek, alhier het gevoegelijkst eene plaats te kunnen inruimen:

Besluit van 18 Januarij wegens redactie van het B. Wetboek. (Bijv. tot het Staatsbl. D. IX. St. 3. bl. 1763—1764.

In aanmerking nemende, dat de Kommissie van redactie voor de tweede afdeeling des Burgelijken Wetboeks, bij ons besluit van den 28sten April 1821, N°. 72, benoemd, op het punt is van te hebben afgewerkt de zaak, welke Wij aan haar hadden toevertrouwd, en dat het noodzakelijk is, dat de overige gedeelten van dat Wetboek worden ingerigt, overeenkomstig de bepalingen en regtsbeginselen, welke alreeds zijn vastgesteld bij de door de Staten-Generaal aangenomene Titels van dat Wetboek, of naar aanleiding van welke ten gevolge der raadplegingen van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, de bij die Kamer nog in deliberatie zijnde nieuw ontworpen Titels zijn opgesteld;

Gelet bovendien op den wensch van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, door haren Voorzitter aan Ons medegedeeld:

Hebben besloten en besluiten:

Art. 1. De Kommissie van redactie, zoodanig als dezelve thans is zamengesteld, wordt gecontinuëerd.

2. Zij zal successivelijk alle de Titels van het ontwerp des Burgerlijken Wetboeks in overeenstemming brengen met de bepalingen en regtsbeginselen, welke alreeds zijn vastgesteld bij de door de Staten-Generaal aangenomene Titels over dat Wetboek: mitsgaders met die bepalingen en regtsbeginselen, naar aanleiding van welke, ten gevolge der raadplegingen van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, de bij die Kamer nog in deliberatie zijnde nieuw ontworpen Titels van het Burgerlijk Wetboek zijn opgesteld.

3. Zij zal voorts, titelsgewijze, onderzoeken omtrent welke voorname punten van stellig regt, op welke de Kamer zich nog niet heeft verklaard, het nuttig en doelmatig zal zijn, de meening dier Kamer aanvankelijk te kennen.

4. Zij wordt bepaaldelijk door Ons bij deze gemagtigd, om die punten, loopende over een of meer Titels, van tijd tot tijd en met in achtneming van gepasten spoed, aan den President dier Kamer officieuselijk mede te deelen, ten einde door de Kamer te kunnen worden onderzocht, en in Commité-Generaal tot aanvankelijke conclusie te kunnen worden gebragt.

5. Wij behouden Ons voor, om, na bekomen kennis van den wensch der Kamer, ten aanzien van de punten van wetgeving, waarover zij zal hebben geraadpleegd, aan de Kommissie van redactie ons goedvinden kenbaar te maken, opzigtelijk de bepalingen en regtbeginselen, welke door haar zullen moeten in acht genomen en gevolgd worden in de nieuwe redactie der Titels, welke zij Ons successivelijk zal aanbieden.

Besluit van 28 Augustus tot daarstelling eener Naamlooze Maatschappij. (Staats-cour. No. 205.)

Het was van den 28sten Augustus, dat een hoogstbelangrijk besluit van Z. M. dagteekende, tot de oprigting eener Naamlooze Maatschappij, strekkende tot schraging en verlevendiging der voornaamste takken van volks-nijverheid. Dit besluit, hetwelk later door de uitgebreide statuten dezer Maatschappij, welke wij ter geschikte plaatse zullen mededeelen, werd gevolgd, was van den navolgenden inhoud (1).

(1) Behalve door middel van de Staatscourant, moest dit besluit, luidens deszelfs slotbepaling, door middel van het *Journal de Bruxelles* worden bekend gemaakt.

Gezien de wet van den 26sten dezer (te insereren in het *Staatsblad* onder N°. 40), waarbij, naar aanleiding van art. 31 der Grondwet aan Ons, in vollen eigendom worden overgegeven zoo veel domeinen, als een zuiver inkomen van vijf tonnen gouds opbrengen.

En verlangende, zoodra mogelijk, de maatregelen tot stand te brengen, welke Wij, bij het voordragen dier wet, ter bevordering der algemeene welvaart, en tevens ten voordeele van 's Rijks schatkist bedoelden;

Hebben goed gevonden en verstaan, dat zich eenige ervarene personen, door Ons daartoe te committeren en van de vereischte instructiën te voorzien, onverwijld zullen begeven naar Brussel, ten einde met deskundigen, aldaar of in de naburige steden woonachtig, in overleg te treden, tot oprigting eener *Naamlooze Maatschappij*, ten doel hebbende het gerief van den landbouw, fabrijken en handel, en om steeds tegen een' matigen intrest de gelden te verstrekken, welke tot het kweeken en verbreiden dier gewigtige takken van volksvlijt vereischt worden.

En zullen die gecommitteerden, bij hunne onderhandelingen deswege, in het oog houden en te kennen geven Onze stellige begeerte en voornemen:

1°. Om de domeinen-goederen, bij de, in den hoofde dezes gemelde wet, aan Ons, *Willem Frederik van Oranje-Nassau*, in vollen eigendom en als patrimonieel goed afgestaan, of wel derzelver waarde, gezamenlijk met de kapitalen, door andere deelnemers bij te dragen, tot een fonds en onderpand der opterigten *Naamlooze Maatschappij* te doen strekken.

2°, Dat echter voor dezelve geene akten van aandeel zullen worden uitgegeven, maar het bedrag van derzelver inkomsten, voor zoo ver zulks de som van *f* 500,000: to niet te boven gaat, zoo voor Ons, als voor Onze opvolgers, dienen zal tot aanvulling van het jaarlijksch inkomen aan den Koning, bij art. 30. der Grondwet, toegekend; terwijl hetgene daarop jaarlijks, meer dan de evengemelde som van *f* 500,000, mogt worden ontvangen, gestort worden zal in 's Rijks amortisatie-kas, ten einde bij te dragen tot vernietiging der openbare schuld, bijzonder en in de eerste plaats van die der onlangs gecreëerde *f* 57,500,000, en dus tot verligting, zoo veel van Ons afhangt, van den last, Onzen beminde onderdanen opgelegd.

3°. Dat, bij de ommekomst van den tijd, voor welken de bedoelde *Naamlooze Maatschappij* zal zijn opge-

Vergadering der Staten-Generaal.

De kunsten en wetenschappen bloeijen; het lager onderwijs verspreidt zijne weldaden meer en meer onder alle standen.

Vele werken van algemeen nut zijn ondernomen, of worden met nadruk voortgezet. Uit de voorstellen, aan Uwe Vergadering te doen, zal aan U Ed. Mog. kenbaar worden de wijze, waarop Ik meene, dat door het Rijk, in het algemeen belang, tot dezelve moet worden bijgedragen.

De groote wegen der eerste klasse zijn in goeden staat, en in zoodanige provinciën, welke de maatregelen van 's Lands Regering ondersteund hebben, is ook de gesteldheid der groote wegen van de tweede klasse aanmerkelijk beter dan te voren. Wanneer de achterlijke provinciën, door eigen overtuiging, het nut dier maatregelen zullen inzien, dan is er gegronde hoop, dat, binnen weinige jaren, de staat van alle bedoelde wegen niets te wenschen zal overlaten.

Het onderzoek nopens de beste afleidingen, welke aan de wateren van den Rijn en deszelfs takken zouden kunnen gegeven worden, gaat voort, met zoo veel spoed, als het groot gewigt der zaak, en de daartoe noodzakelijke opnemingen, het toelaten.

Men houdt zich onafgebroken bezig met het voltooijen en allengs in werking brengen van het stelsel, omtrent de inrigting der gevangenissen aangenomen; de voordeelige uitkomst daarvan zal reeds met het aanstaande jaar voelbaar worden.

Op onze overzeesche betrekkingen hebben de omstandigheden van den algemeenen handel derzelver invloed uitgeoefend. In de voornaamste der Nederlandsche koloniën vermeerdert desniettemin de inwendige welvaart, en worden de tevredenheid en het volksgeluk meer en meer op hechte grondslagen bevestigd. Na de roemrijke overwinning, door onze zee- en landmagt in Oost-Indië behaald, is de rust nergens gestoord noch zelfs bedreigd geworden, en onafgebroken blijft zich de zorg van het bestuur daar henen strekken, dat, ook in de verst afgelegene gewesten, ieder mijner onderdanen steeds de bewustheid hebbe, van te leven onder de welwillende bescherming, van een krachtig, en tevens vaderlijk gezag.

De jongste vergadering van U Edel Mog. was vruchtbaar in belangrijke financiële raadplegingen. De tegenwoordige zal, zoo Ik mij vleije, bijdragen tot volmaking van hetgeen in vroegere verordend is.

De raming der inkomsten, behoorende tot de tweede

Z. M. opende in perſoon de volgende gewone Vergadering der Staten-Generaal, hetwelk, op de gebruikelijke wijze, den 21ſten October, te Bruſſel plaats had. Z. M., vergezeld van de beide Prinſen, zich naar de Vergaderzaal der Tweede Kamer begeven hebbende, wier herbouwing, in dezelfde ſmaak als voor den brand van den 29ſten December 1820, nu voltooid was, en welke een even fraai als grootsch aanzien opleverde, hield, na zich op den troon geplaatst te hebben, de navolgende aanſpraak: Opening der gewone Vergadering.

Edel Mogende Heeren,

Bij het openen uwer vergadering is het Mij bijzonder aangenaam, U Ed. Mog. wederom de verzekering te kunnen geven, dat onze buitenlandſche betrekkingen, wederzijds, door vriendſchappelijke onderhandelingen, geſtadig zijn aangekweekt Wij hebben ſtof tot dankbaarheid wegens het voortdurend genot van den diebaren vrede, en mogen het ſtreelend vooruitzigt koesteren op het behoud van dien zegen.

Ook de inwendige welvaart der Nederlanden heeft toegenomen. De voortbrengſelen van den landbouw zijn, over het algemeen, overvloedig geweest; de weldadige invloed van de daaruit ontſtane lage prijzen heeft zich in de huisgezinnen der minvermogenden verſpreid. Vele landbouwers hebben daarentegen door diezelfde oorzaak geleden; hunne belangen, in verband met die der gebruikers, zijn reeds op mijn last opzettelijk onderzocht, en het verſlag deswege houdt mijne ernſtige overwegingen gaande.

Wanneer in handel en zeevaart en in de menigvuldige bedrijven, aan welke dezelve leven en kracht bijzetten, het evenwigt nog niet herſteld is, dat de gebeurtenisſen van een vroeger tijdvak hebben verbroken, zoo mogen de gematigheid en mildheid, van welke onze onlangs herziene wetten getuigenis dragen, Ons op goede gronden eene betere toekomst doen hopen. Vele takken van nationale nijverheid zullen daardoor bevorderd worden, en alle zullen begunſtiging kunnen vinden in de algemeene nationale inſtelling, waartoe Ik de domeinen, Mij, bij de wet, in eigendom toegekend, denk aan te wenden.

Vergadering der Staten-Generaal.

natie ten dezen zullen vervullen, zoo spoedig als de aard en het gewigt van zulk een werk dit gedoogen.

Eerlang zal ook het wetboek van koophandel aan Uwe beraadslagingen kunnen worden onderworpen. Eene vaderlandsche wetgeving op dat onderwerp zal voor de Nederlanders eene bijzondere weldaad zijn, en Ik ben steeds overtuigd van den ijver van U Ed. Mog., om met Mij mede te werken tot alles, wat het geluk van mijn bemind volk kan vermeerderen en duurzaam maken.

Na het eindigen dezer aanspraak verliet de Koning de zaal en werd de gemeenschappelijke zitting der beide Kamers, welke, onder voorzitterschap van den Minister van Staat Baron *W. F. Roëll*, bij Koninklijk besluit tot President der Eerste Kamer voor deze bijeenkomst benoemd, had plaats gehad, gescheiden.

Nieuwe leden der Tweede Kamer.

De eerstvolgende zitting der Tweede Kamer had op den 22sten plaats, onder voorzitterschap van den heer *van Markel Bouwer*, Oud-President, aangezien de beide Presidenten van de vorige jaren het voorzitterschap niet konden waarnemen, als behoorende tot de op nieuw gekozene leden, wier geloofs-brieven moesten onderzocht worden. Omtrent geene dezer geloofs-brieven deed zich, bij het onderzoek, eenige zwarigheid op, weshalve de toelating der tegenwoordige leden op de gewone wijze geschiedde. De leden ter aanvulling van het in dit jaar uittredend derde gedeelte, alsmede der door overlijden of ontslag opengevallene plaatsen, deels bij hernieuwing, deels voor het eerst, gekozen, waren, voor

Noord-Braband de heeren Jhr. J. C. G. van der Brugghen van Croy,
P. J. Cuypers.

Zuid-Braband . . de heeren Graaf F. M. G. Cornet de Grez,
J. de Snellinck,
H. J. A. van den Hove.

Limburg . . de heeren A. C. Membrede,
Graaf *F. de Borchgrave*.

Vergadering der Staten-Generaal.

Gelderland . . de heeren Baron van Lijnden van Hoevelaken,
Jhr. *J. A. C.* Baron *van Nagell.*

Luik . . . de heeren Jhr. D. M. de Melotte d'Envoz (1),
Graaf A. E. de Hemricourt (2).

Oost-Vlaanderen de heeren H. A. Liefmans,
W Goelens,
J. J. Huijtten Kerremans.

West-Vlaanderen de heeren J. van de Male Denys,
A. Angillis,
J. C. F. W. Mesdach.

Henegouwen . de heeren Baron C. H. de la Motte Baraffe de Lesdain,
Graaf A. E. H. M. J. Duchastel.

Holland . . de heeren Graaf G. K. van Hogendorp,
Jhr. P. S. Dedel,
L. van Toulon (3),
R. Metelerkamp,
Jhr. D. F. van Alphen,
J. C. van der Kemp,
Jhr. G. A. M. van Bommel,
R. H. Arntzenius,
D. Hooft, Jbsz. (5).

(1) Nam zitting op den 24sten.

(2) Nam zitting op den 24sten.

(3) Nam zitting op den 24sten.

(4) Nam zitting op den 24sten.

(5) In plaats van Jhr. *J. P. van Wickefoort Crommelin*, op deszelfs verzoek ontslagen, om af te treden in 1823.

Vergadering der Staten-Generaal.

Zeeland	de heer	Jhr. F. C. de Jonge.
Antwerpen . . .	de heer	C. J. Geelhand Della Faille.
Utrecht	de heer	Jhr. Pesters van Kattenbroek.
Vriesland . .	de heeren	Jhr. Lycklama à Nyeholt, *D. Fockema.*
Overijssel	de heer	J. W. A. J. van Lochteren Stakebrand.
Groningen . .	de heeren	Jhr. O. Tamminga van Alberda van Rensuma, G. H. Gockinga,
Luxemburg . . .	de heer	F. L. Tinant.

Aanstelling van den heer *van der Dussen.*

In gemelde zitting van den 22sten October bragt de Voorzitter ter kennis der Vergadering een besluit des Konings, waarbij aan den heer *Serruys*, Kommies-Griffier der Kamer, verlof werd gegeven, om, gedurende een jaar, afwezig te zijn, en waarbij voorts de heer Kommies van Staat *van der Dussen* werd toegelaten, om, in dien tusschentijd, de werkzaamheden van Kommies-Griffier waar te nemen. Dit besluit voor notificatie aangenomen zijnde, werd de heer *van der Dussen* door den Griffier binnengeleid, en legde dezelve in handen van den President den eed af bij het reglement voorgeschreven.

Nieuwe Voorzitter.

Ook had in deze zitting de benoeming plaats van drie Kandidaten voor het Voorzitterschap der Tweede Kamer, gedurende deze bijeenkomst, zijnde de heeren *Nicolaï*, *Serruijs* en *Meteleřkamp*, uit welk drietal door Z. M. werd benoemd de heer *Nicolaï*. — De nieuw benoemde Voorzitter nam als zoodanig, met een gepaste aanspraak, zitting op den 24sten October, nadat de heer *Meteleřkamp*, aan wien, als laatst gefungeerd hebbend Voorzitter, in deze Vergadering de Voorzittersstoel door den heer *Markel Bouwer* was ingeruimd, dezelve op zijne beurt

had verlaten, ten einde voor den Heer *Nicolaï* plaats te maken.

Vergadering der Staten-Generaal.

In deze zitting werden ter tafel gebragt twee Koninklijke besluiten, bij het eerste van welke aan den heer *Eysinga*, lid der Kamer, op deszelfs verzoek, ontslag in deze zijne hoedanigheid verleend werd, te rekenen van de opening der tegenwoordige bijeenkomst. — Het tweede behelsde de benoeming van den heer Baron *Roëll* tot Voorzitter der Eerste Kamer.

Ontslag van den heer *Eysinga* en benoeming van den President der Eerste Kamer.

Een Koninklijke boodschap, benevens eene Conceptwet, aangaangaande eene verbetering der grensscheiding tusschen de Provinciën Groningen en Drenthe, op den 24sten ingekomen, werd aan de afdeelingen verzonden. — De Centrale afdeeling deed verslag nopens het voorstel op den 11den November, wordende het ontwerp, op den 18den daaraanvolgende, met eenparigheid van stemmen aangenomen. — De goedkeuring der Eerste Kamer kwam in bij den aanvang des volgenden jaars, nadat de Wet, op den 21sten December, in dezer voege was uitgevaardigd:

De grensscheiding tusschen de provinciën Groningen en Drenthe daar, alwaar de gemeenten de Leek en Norgh in aanraking zijn, is bepaald als volgt:

Wet van 21 December, nopens grensscheiding tusschen Groningen en Drenthe. (Staatsbl. No. 55).

Het punt, waarvan men uitgaat, is een *driekantige paal* op de bij deze behoorende kaart met litt. A geteekend, daar de drie gemeenten de Leek, Roden en Norgh in aanraking zijn en tevens de particuliere eigendommen van elkanderen scheiden, te weten:

Het noordwestelijke, toebehoorende aan de erven en representanten van wijlen mevrouw *J. P. van Dedem*, douairière *de Lille*, het noordoostelijke, aan de marktgenooten van *Steenbergen*, en het zuidelijke, aan de marktgenooten van *Een*.

Op dit punt van zamenkomst maakt de afscheidingslijn, die het grondgebied van de gemeente Norgh van dat van de Leek zal afscheiden, met die van de Leek en Roden, eenen hoek van 101 graden en 30 minuten, loopt van hier in eene westelijke rigting lijnregt over het midden van een greppel, totdat, op de lengte van 449 ellen, eene andere greppel ontmoet wordt, litt. B,

Vergadering der Staten-Generaal.

met welke een inspringende hoek van 117 graden en 35 minuten in de gemeente Leek wordt daargesteld.

Van dezen hoek volgt de afscheidingslijn het midden van laatstgenoemde greppel naar het zuiden, tot dat zij de lengte bereikt heeft van 2369 ellen, ontmoet dan eene greppel, litt. C, rooijende van de Zwarte Dijkster Schans, tot op het punt tegen over Allardsoog. De lijn, over het midden van deze en over het midden van de even genoemde greppel rooijende, vormen eenen inspringenden hoek van 88 graden en 34 minuten in de gemeente Norgh, zijnde dit tevens het punt, waar het eigendom van de erven en representanten van wijlen mevrouw *J. P. van Dedem*, douairière *de Lille*, ophouden, ingevolge het convenant door de genoemde erven en representanten met de marktgenooten van *Een*, op den 16den October 1818, gesloten.

Van den laatstgemelden hoek (die 606 ellen westelijk afstand heeft van den voet van het Noorder-Bastion der opgemelde Schans), volgt de grenslijn het midden van voren genoemde greppel, ter lengte van 2120 ellen, zijnde dan op het punt, litt. D, tegen over Allardsoog, alwaar de provincie Vriesland begint, en alwaar de grensscheiding van de gemeente Norgh, zoo verre dezelve tegen de gemeente de Leek aangrenst, op dit punt eindigt.

Te gelijk met het evengemeld voorstel kwam eene Concept-wet in, betrekkelijk den omslag der hoofdsom van de grondbelasting op de gebouwde en ongebouwde eigendommen, voor het volgend dienstjaar. — Het verslag deswege werd ter tafel gebragt op den 18den November, zijnde, in het algemeen, tegen het voorstel geene, tegenwerpingen gemaakt en hebbende het onderzoek alleen aanleiding tot het geven van eenige inlichtingen verschaft, voornamelijk betreffende het verschil tusschen den aanslag der Provinciën voor 1822 en dien voor 1823. Ook was, bij deze gelegenheid, op nieuw de noodzakelijkheid aangedrongen der bespoedigde voortzetting en voltooijing van het kadaster (1). — De beraadslagin-

(1) Het rapport, benevens de bijgevoegde nota, wegens de verandering van de Contingenten der verschillende Provinciën en van de grondlasten tusschen 1820 en 1823, wordt gevonden in de Staatscourt. N°. 281.

Vergadering der Staten-Generaal.

gen hadden op den 25sten plaats. De heeren *Werbrouck*, *Angillis*, *de Stassart*, *Fockema*, *Fabry Longrée*, *Barthélémy*, *de Jonge*, *Liefmans* en *Sandberg* bragten eenige bedenkingen in het midden, strekkende om de ongelijkheid van den omslag te doen ophouden, welke door den Minister van 's Rijks ontvangsten werden wederlegd, en waarna de Wet met algemeene stemmen van 75 aanwezige leden werd aangenomen. — Naar de Eerste Kamer verzonden werd het voorstel ook aldaar goedgekeurd. — De Wet, op den 21sten December uitgevaardigd, behelst de volgende bepalingen:

Wet van 27 December nopens den omslag der grondbelasting. (Staatsbl. No. 53.)

De hoofdsom der grondlasten op de gebouwde en ongebouwde eigendommen, ten bedrage van *f* 16,028,160, welke volgens de Wet van den 12den Julij 1821 (Staatsbl. No. 9) moet worden geheven, zal, voor het jaar 1823, over de verschillende Provinciën worden omgeslagen tot het navolgende bedrag:

PROVINCIËN.	GRONDBELASTING.		
	GEBOUWDE EIGENDOMMEN.	ONGEBOUWDE EIGENDOMMEN.	TOTAAL.
			f
Noord-Braband	161,060	540,510	701,570
Zuid-Braband	. . . .	. . . .	1,110,335
Limburg	. . . .	. . . .	481,370
Gelderland	164,280	487,840	652,120
Luik	. . . .	. . . .	541,830
Oost-Vlaanderen	. . . .	. . . .	1,684,640
West-Vlaanderen	. . . .	. . . .	1,415,590
Henegouwen	. . . .	. . . .	905,496
Zuid-Holland	937,660	1,035,490	1,973,150
Noord-Holland	1,373,690	578,770	1,952,460
Zeeland	104,370	434,500	538,870
Namen	. . . .	. . . .	358,990
Antwerpen	. . . .	. . . .	718,245
Utrecht	203,820	319,980	523,800
Vriesland	194,340	984,660	1,179,000
Overijssel	91,250	243,090	334,340
Groningen	118,810	366,410	485,220
Drenthe	18,530	74,980	93,510
Luxemburg	. . . .	. . . .	377,624
			f 16,028,160

Vergadering der Staten-Generaal.

Dood van Prins *Willem Alexander Frederik Ernst Casimier.*

Bij een Koninklijke boodschap werd op den 26sten October aan de vergadering kennis gegeven van het overlijden van den jongsten zoon des Prinsen van *Oranje* (1), waarop besloten werd, dat, in het antwoord van de Staten-Generaal, op de aanspraak, waarmede de Koning de tegenwoordige Zitting had geopend, melding van deze droevige gebeurtenis zoude worden gemaakt. — De Kommissie tot het ontwerpen van dit antwoord, in de Zitting van den 24sten benoemd en bestaande uit de heeren *Metelerkamp*, *Dyckmeester*, *Liefmans*, *Le Cocq* en *Stassart*, hare werkzaamheden voltooid hebbende, werd het Concept-adres in Comité-Generaal van den 29sten October vastgesteld en, blijkens kennisgeving van den 11den November, insgelijks door de Eerste Kamer goedgekeurd. — Het adres, op den 2den November, op de gewone plegtige wijze aan Z. M. overhandigd door eene Kommissie der twee Kamers, met den baron *Roëll* aan het hoofd, was van den volgenden inhoud:

SIRE!

Met een levendig genoegen komen wij op nieuw aan Uwe Maj. de hulde aanbieden van onzen diepen eerbied en van onze geheele verknochtheid. Deze gevoelens, onafscheidbaar van de liefde, die ieder Nederlander koestert voor zijn Vaderland, welks belangen zoo naauw met die zijns Konings zijn verbonden, zijn onwrikbaar in onze harten gevestigd en niets kan de zuiverheid daarvan bevlekken.

Dezelfde gevoelens doen ons in de droefheid deelen, welke het Koninklijk Huis ondervindt, door het verlies van den jongen Prins *Willem Alexander Frederik Ernst Casimier*. Moge eene lange reeks van zegeningen het smartelijke van dit verlies verzachten.

Wij hebben met belangstelling de mededeeling ontvangen, die het Uwe Majesteit behaagd heeft, bij het openen onzer Vergadering, aan ons te doen, betreffende den toestand des Rijks.

Dankbaar zien wij op Hoogstdeszelfs zorgen voor het behoud van eenen staat van vrede, dien wij met Uwe Maj. beschouwen als eene weldaad der Voorzienigheid.

(1) Zie boven bl. 18.

Vergadering der Staten-Generaal.

De overvloed der voortbrengsels van den grond, welke eveneens op zich zelve eene weldaad is, oefent nogtans met eenige andere omstandigheden eenen nadeeligen invloed op de belangen van den landbouw, en deze uitwerking verdient, gelijk Uwe Maj. ons zulks aankondigt, het onderwerp uit te maken van Hoogstdeszelfs ernstige overwegingen.

Wij wenschen, dat de hoop, ons door Uwe Maj. gegeven van onzen handel, zeevaart en nijverheid aangemoedigd en bevorderd te zien, weldra wezenlijk worde.

Wij juichen de edelmoedige bedoelingen van Uwe Maj. toe, om tot dat einde domeinen, aan Hoogstdeszelven bij de Wet in eigendom toegekend, aan te wenden.

Wij beschouwen de verbreiding van kundigheden als het zekerste onderpand van het algemeen geluk. en wij zien met genoegen den voortgang van het lager onderwijs en den bloeijende toestand van kunsten en wetenschappen.

Hetgeen Uwe Maj. ons omtrent den staat der wegen, der rivieren en de andere werken van algemeenen nut mededeelt, doet ons op gunstige gevolgen hoopen.

Reeds kondigt Uwe Maj. ons den goeden uitslag aan van het aangenomen stelsel omtrent de inrigting der gevangenissen.

Onze wensch is, dat onze Koloniën meer en meer mogen bloeijen en wij twijfelen geenszins, dat, indien derzelver veiligheid op nieuw het gebruiken der wapenen kwam te vorderen, de vloot en het leger daarbij nieuwe laauweren zouden plukken.

Doch onze vurigste wenschen strekken zich uit tot eenen voldoenden toestand der geldmiddelen. Evenwigt tusschen de inkomsten en de uitgaven, vermindering dier uitgaven, en van de opcenten, door een verstandig stelsel van bezuiniging, verligting der patentpligtigen, meer doelmatige en voor de schatkist zoowel als voor de ingezetenen meer gunstige bepalingen: zoodanig zijn de voordeelen, welke Uwe Maj. ons in het verschiet doet zien, en welke wij verlangen, dat op de zekerste en voor de natie minst kostbare wijze mogen verkregen worden.

Wij zullen de voorstellen van Uwe Majesteit daaromtrent te gemoet zien, om dezelve met bedaardheid en vrijmoedigheid te onderzoeken.

Wij zullen voortgaan met ijver te arbeiden aan het ge-

Vergadering der Staten-Generaal.

wigtig werk der nationale wetgeving. Het wetboek van koophandel zal onze aandacht bezig houden.

Steeds zullen wij ons beijveren, om bij onze raadplegingen die wijsheid te doen heerschen, welke Uwe Maj. en de natie met regt van ons verwachten, om alzoo naar ons vermogen mede te werken tot het groote doel, *het algemeen geluk* (1).

Z. M. antwoordde hierop: „dat Hoogstdezelve gevoelig was over de deelneming van H. E. Mog. wegens het plaats gehad hebbend verlies en over de gevoelens, welke de Staten-Generaal aan Hoogstdezelve te kennen gaven, wenschende, dat de uitkomst daaraan mogt beantwoorden."

Wetboek van Koophandel.

Voorts werd, op den 26sten October, aan de Kamer medegedeeld de volgende boodschap des Konings, strekkende ten geleide van het ontwerp van het Wetboek van Koophandel voor de Nederlanden, verdeeld in acht onderscheidene Concept-wetten:

Edel Mogende Heeren,

Ten einde het gewigtig stuk der invoering eener Nederlandsche wetgeving zoo veel doenlijk te bespoedigen, bieden Wij bij deze aan U Ed. Mog. aan het ontwerp van het Wetboek van Koophandel voor het Koningrijk der Nederlanden, in acht concept-wetten afgedeeld.

Dat belangrijk werk is oorspronkelijk door kundige en in dat vak zeer ervaren regtsgeleerden opgesteld geworden, welke zoo van hunne eigen ondervinding, als van de vaderlandsche en vreemde commerciële wetten hebben gebruik gemaakt, en een ontwerp hebben vervaardigd, hetwelk na de gelukkige keer van zaken eenigermate omgewerkt, de goedkeuring heeft weggedragen van de kommissiën, welke, in de beide groote afdeelingen des Koningrijks, hetzelve hebben overwogen en beoordeeld.

Bij de twee boeken, welke Wij thans aan U Ed. Mog. aanbieden, was nog een derde boek gevoegd, *over de afdeelingen voor den koophandel in de arrondissements regtbanken, en de manier van procederen in zaken den koophandel betreffende.*

Daar echter de stoffe, bij dat boek behandeld, in een naauw en onafscheidbaar verband staat met de algemeene regterlijke organisatie en manier van procederen in burger-

(1) Staatscour. N°. 269.

gerlijke zaken, hebben Wij vermeend die onderwerpen door geene exceptive verordeningen te moeten vooruit loopen, en, Ons tot het stellig commercieel regt bepalende, aan Ons voorbehouden, om het zij dat derde boek, dat met de thans ingeleverde in geene verhouding staat, nader aan UEdel mogende aan te bieden, het zij die stoffe bij de algemeene regterlijke organisatie en wijze van regtspleging te doen behandelen.

Vergadering der Staten-Generaal.

Op het voorstel van den President, om de stukken te doen drukken, en ronddeelen en naar de afdeelingen te verzenden, ten einde aldaar te worden overwogen, vroeg de heer *Le Cocq*: „ of men, ten aanzien van dit Wetboek, niet dezelfde wijze van onderzoek zou volgen, als ten aanzien van het Burgerlijk Wetboek was in acht genomen geworden?" De heer *de Secus* bragt ook eenige bedenkingen in het midden, deszelfs verlangen te kennen gevende, dat dit Wetboek in Comité-Generaal wierd bediscutieerd, waarop de President antwoordde, dat alsdan daartoe een stellig voorstel bij geschrift zou moeten worden gedaan. De heer *van Crombrugghe* ondersteunde deze aanmerking. „ Het onderzoek in de afdeelingen, zeide hij, was bij het reglement voorgeschreven. De wijze van onderzoek voor het Burgerlijk Wetboek aangenomen, strekte zich niet uit tot de overige Wetboeken. Men kon een voorstel, strekkende om eene bepaling van het reglement te vernieuwen, niet aannemen, zonder dat alvorens daarvan een schriftelijk voorstel, in den gewonen vorm, gedaan en onderteekend was." De heer *Le Cocq* was van oordeel, dat de zaak in het eerstkomend Comité-Generaal behoorde te worden onderzocht, met welk gevoelen de Kamer zich vereenigde.

De zitting tegen den 9den November belegd, uithoofde van een niet genoegzaam aantal aanwezige leden, uitgesteld hebbende moeten worden, werd in de daaraanvolgende van den 11den, door den Minister van Financiën, met het doen eener mededeeling namens Z. M. belast, de navolgende aanspraak gehouden:

Vergadering der Staten-Generaal.

EDEL MOGENDE HEEREN,

Het regelen van de uitgaven behoorende tot de tweede afdeeling van de begrooting over den jare 1823, en het aanwijzen van de middelen om daarin te voorzien, zijn de onderwerpen, welke de Koning verlangt, dat aan deze aanzienlijke vergadering worden onderworpen; met het overbrengen van de wettelijke bepalingen daartoe dienstig heeft Z. M. mij belast.

De Koning heeft aan U Ed. Mog. nog andere voorstellen aangekondigd, en ook deze bied ik op hoog bevel thans aan; zij zijn vervat in een ontwerp van wet tot instelling van een Amortisatie-Syndikaat, en ter regeling van onderscheidene financiële aangelegenheden des Rijks.

Alle deze maatregelen staan tot elkander in een onafscheidelijk verband: zulks noopt mij, dezelve gezamenlijk te behandelen.

U. Ed. Mog. zullen, zoo ik vertrouw, gaarne ontheven zijn van het aanhooren eener algeheele voorlezing van de onderscheidene ontwerpen; deze toch zou zonder nut eenen kostelijken tijd wegnemen, welke beter besteed schijnt, wanneer ik bij mijne rede de hoofdbepalingen der wetten, derzelver doel, strekking en heilrijke gevolgen ontwikkel en uiteenzet, opdat U Ed. Mog., bij de gezette overweging dezer gewigtige stukken, de gegeven ophelderingen zult kunnen raadplegen.

Onafscheidelijk (zeide ik), is het verband tusschen alle de ontworpen bepalingen: dit verdient nadere ontwikkeling.

Wat er ook zijn moge van de vraag, of er geen ander middel tot het regelen van des Rijks geldelijke belangen is, dan de begrooting; het is mogelijk bevonden alle de nu bekende behoeften in de begrooting van de uitgaven te bevatten, en de Koning, aan wien elke weg, die tot heil van land en volk leidt, welgevallig is, heeft gereedelijk gestemd in den vorm, waarin thans de tweede afdeeling van de begrooting gebragt is. Zij is namelijk gesplitst in twee onderdeelen.

Het eerste onderdeel bevat alle de uitgaven, welke uit de gewone inkomsten en belastingen en de daarmede gepaarde op-centen moeten voldaan worden.

Het tweede onderdeel bevat de uitgaven, welke uit de zoo even aangewezen middelen niet te vinden zijn, maar waartoe der ingezetenen belang medebrengt, dat bijzondere middelen gezocht en vastgesteld worden, of in welke op eene andere, dan de tot nu gebruikelijke

wijze, behoort te worden voorzien.

Vergadering der Staten-Generaal.

Het eerste onderdeel van de uitgaven levert eene geraamde som op van *f* 15,886,388: 16; de uitgaven over dit loopende jaar waren, bij de wet van den 28sten December 1821, geraamd op eene som van *f* 18,688,856: 99. Dit zeer belangrijk onderscheid brengt te wege, dat de op-centen, welke voor dezen jare 1822 op 18 bepaald zijn, over 1823 tot 15½ hebben kunnen verminderd worden.

Deze gunstige staat van zaken behoort in de bijzonderheden ontwikkeld te worden.

Ik moet U Ed. Mog., in de eerste plaats, opletttend maken op de wezenlijke bezuiniging in de uitgaven.

Het departement van Buitenlandsche Zaken is met *f* 7,500: 00 verminderd; dat van Justitie met meer dan *f* 200,000: 00; voor het departement van de Hervormde en andere Kerken zijn *f* 30,000: 00; voor dat van den Roomsch-Katholieken Eeredienst *f* 21,000: 00 minder geraamd.

Het departement voor het Openbaar Onderwijs, de Nationale Nijverheid en de Koloniën heeft eene verminderde uitgave van *f* 7000: 00.

Bij het departement van Marine is eene besparing van meer dan *f* 300,000: 00 en bij dat van Oorlog eene van bijna *f* 250,000: 00 daargesteld.

Daarenboven heeft het eerste onderdeel van de begrooting nog eene vermindering ondergaan; daar veel uitgaven, welke daarop plagten gebragt te worden, daarvan zijn weggelaten, om dat dezelve op eene wijze kunnen gevonden worden, welke tot geen bezwaar van de ingezetenen strekt.

En hier doet zich het onmiddellijk verband gevoelen, dat tusschen de begrooting en de wet op het Amortisatie-Syndikaat bestaat.

Van daar het weglaten van alle de buitengewone traktementen en toelagen, welke te voren in de 2de, 3de, 5de, 9de, 10de en 11de hoofdstukken voorkwamen.

Van daar, vooral, de geheel veranderde inrigting van het 9de hoofdstuk, dat het departement van Financiën bevat, en waarvan ik straks meer opzettelijk spreken zal.

Eerst wil ik nog eenige andere hoofdstukken doorloopen, om eenige bijzondere punten aan te wijzen.

Bij het 2de hoofdstuk zijn de kosten van de Algemeene Rekenkamer omstandiger, dan voorheen, beschreven, en er is alzoo voldaan aan het verlangen, door U Ed. Mog. vroeger geuit.

Vergadering der Staten-Generaal.

De verminderingen, welke het 5de hoofdstuk ondergaan heeft, spruiten gedeeltelijk voort uit de wet van den 2den Augustus van dit jaar, gedeeltelijk uit het nieuwe ontwerp; de geheele uitgaven zouden nog bijna een en een halve ton gouds minder bedragen hebben, indien niet de werken aan het paveljoen te Tervueren, en de zoo hoog noodige behoeften van sommige zeehavens en zeewerken, welke te voorkomen buiten het menschelijk bereik is, die sommen noodig maakten.

U Ed. Mog. zullen in dit hoofdstuk nog een' post zien uitgetrokken, welke te voren alleenlijk bij memorie is gebragt geworden. De kosten namelijk van de administratie der mijnen; deze bron van welvaart voor sommige belangrijke oorden van het Rijk vordert de bijzondere zorg van de Hooge Regering, en deze zorg baart noodwendige kosten. Bij de wet van den 21sten April 1810 is bepaald, dat, behalve de vaste uitkeering, welke de eigenaars of bewerkers der mijnen aan de schatkist te betalen hebben, hun nog een andere geldelijke last kan worden opgelegd, geëvenredigd aan de zuivere opbrengst. — Dat de hoegrootheid van dezelve bij de jaarlijksche begrooting moet bepaald worden, uiterlijk op vijf ten honderd. Men heeft voor het tegenwoordige geene hoogere bepaling noodig, dan die van 2½ ten honderd, en met deze uitkeering, welke bij het 2de artikel der wet op de ontvangsten geregeld wordt, worden dan de kosten bestreden, zoo dat de ontvang en uitgave tegen elkander staat.

De inrigting van het 8ste hoofdstuk is vermeerderd met eene afdeeling, in welke nu gebragt zijn de premiën tot ondersteuning van sommige takken van nationale nijverheid, en om in het algemeen te strekken tot aanmoediging van fabrijken, trafijken, reederijen, visscherijen en landbouw, ten beloope van ƒ 1,300,000.

Hoezeer de wet van den 10den Julij 1821 eene behandeling wettigt gelijk in den voorleden jare heeft plaats gehad, zoo heeft nogtans de Koning, geheel toegevende aan de geuite wensch van deze Vergadering, mij gelast, dezen post in de begrooting te begrijpen.

Meer heb ik van het eerste onderdeel der uitgaven niet te melden: op het 9de hoofdstuk, het departement van financiën betreffende, kom ik straks terug.

De daarentegen overstaande ontvangsten, zoo als zij bij de ontworpen wet geraamd zijn, schijnen ook niet dan eene geringe toelichting te behoeven: dat daaronder niet gesteld zijn de inkomsten van de domeinen, plan-

Vergadering der Staten-Generaal.

tagiën, wateren en bosschen, is gedeeltelijk toe te schrijven aan de *wet van den 26sten Augustus* 1822, en voornamelijk aan de nieuw ontworpen wet, waarover straks nader: dat gedeelte der domeinen echter diende vermeld, hetwelk aan Z. K. H. Prins *Frederik* der Nederlanden, bij de wet van den 25sten Mei 1816, is overgedragen, en welks inkomsten tot de baten van het Rijk behooren.

Daar nu uit de inkomsten van de domeinen, welke aan Z. M. persoonlijk zijn afgestaan, een gedeelte der som, welke de Grondwet aan den Koning toekent, gevonden wordt, moest thans in de begrooting van de ontvangsten ten bate gebragt worden zoo veel, als uit dien hoofde op het eerste hoofdstuk van de eerste afdeeling der begrooting minder uitgegeven wordt, en dit wordt bij de wet aangewezen.

De opcenten zijn berekend geheel overeenkomstig de wet van den 12den Julij 1821, welker werking op 1°. Januarij aanstaande is vastgesteld.

Het tweede onderdeel van de aangeboden begrooting der uitgaven, gedurende het aanstaande dienst-jaar, beloopt eene som van *f* 9,653,579: 74½ welke over de departementen van Binnenlandsche Zaken en Waterstaat, van Financiën, van Marine en van Oorlog, verdeeld is.

Dit alles moet geheel uit de ontworpen wet, nopens het amortisatie-syndikaat en andere geldelijke aangelegenheden van het Rijk, opgehelderd worden.

Onder de zoo even opgegeven benaming, zal te Amsterdam gevestigd worden een bestuur, hetwelk de generale directie van 's Lands amortisatie-kas en het bestaande syndikaat der Nederlanden vervangen zal, en aan hetwelk de voordeelen en verpligtigen van die beide ligchamen onder zekere bepalingen zullen overgaan.

Dat bestuur zal voorts worden belast:

1°. Met de zorge voor de buitengewone uitgaven van de schatkist;

2°. Met de voldoening van de buitgewone pensioenen, lijfrenten en andere afloopende betalingen;

3°. Met het verschaffen der gelden, noodig tot uitvoering van de wet, tot regeling van het Nederlandsch Muntwezen;

4°. Met het daarstellen van de verwisseling der uitgestelde schuld, kansbiljetten en schuldbekentenissen van het Syndikaat der Nederlanden;

5°. Met de betaling van de renten der nationale werkelijke schuld;

Vergadering der Staten-Generaal.

6°. Met de toepassing der wettelijke bepalingen omtrent de amortisatie van de schuld.

Zietdaar, Ed. Mog. Heeren, de afdeelingen van het ontwerp, welker hoofdbijzonderheden te ontwikkelen nog tot mijne taak behoort.

Het is U Ed. Mog., uit vroegere voorstellen en opgaven, bekend, dat er nog buitengewone behoeften zijn, in welke door buitengewone middelen dient te worden voorzien.

Bij de wet van 2den Augustus ll., is door den Koning, met gemeen overleg van U Ed. Mog., voor sommige, gedurende het loopende jaar, gezorgd; maar ten aanzien van deze en eenige andere moeten ook voor het vervolg maatregelen genomen worden. De bepaling van deze maatregelen en hunne werking voor den jare 1823 worden thans voorgedragen.

In de domeinen van den Staat heeft men gemeend het hulpmiddel te moeten zoeken, want, welk ook het verschil van gevoelen omtrent de bijzonderheden zijn moge, het beginsel zelve heeft steeds eenen algemeenen bijval gevonden.

Te dien einde nu zal het beheer van des Rijks domeinen aan het Amortisatie-Syndikaat worden opgedragen, hetwelk gehouden zal zijn te voldoen aan de volgende verpligtingen:

a. Om, over den jare 1823, en voorts jaarlijks, aan 's Rijks schatkist uit te keeren eene somme van *f* 190,000, waarop geschat is de zuivere opbrengst der domeinen, bij de wet van den 25sten Mei 1816 (*Staatsblad*, N°. 25), aan Z. K. H. Prins *Frederik* der Nederlanden overgedragen.

b. Om, aanvankelijk over 1823 en voorts jaarlijks, het noodige voor te schieten tot aanvulling van de inkomsten der groote communicatiën van het Rijk, ten einde dezelve in staat te stellen, om te dragen de intresten en aflossingen van de negotiatiën daarop gevestigd.

c. Om te voldoen aan alle de verpligtingen op de domeinen berustende, voor zoo veel dezelve niet komen te vervallen door de bepalingen der tegenwoordige wet.

d. Om, in den loop van vijf jaren, aanvang nemende met 1823, aan 's Rijks schatkist te verstrekken eene somma van ten hoogste *dertig millioenen guldens*, welke somme zal kunnen worden aangewezen of gebruikt tot de volgende onderwerpen:

1°. Tot voltooijing der groote land- en water-communicatiën van het Rijk. Vergadering der Staten-Generaal.

2°. Tot aanvulling van het te kort, dat mogt bevonden worden te bestaan bij den geheelen afloop der werkzaamheden van de Algemeene Commissie van Liquidatie, en tot betaling van het mogelijk verschuldigde aan vreemde Mogendheden, of wel derzelver onderdanen, wegens nog niet afgeloopene vereveningen.

3°. Tot buitengewonen aanbouw van schepen en vaartuigen van oorlog, ter vervanging der door ongelukken vernietigde of der gesloopte.

4°. Tot het aanvullen van het afzonderlijk fonds voor de bevestiging en wapening van het zuidelijk frontier; en

5°. Tot aanvulling van het te kort op den dienst van den jare 1822.

Deze algemeene bepalingen intusschen bevatten alleenlijk de gronden, waarop gewerkt zal worden, en het juiste bedrag van het gedeelte dier 30 millioenen, dat voor elke soort moest vastgesteld worden, en wel, volgens het 5de artikel van het ontwerp, jaarlijks bij de wet.

Daartoe nu strekt het tweede onderdeel van de begrooting, welke aan U Ed. Mog. aangeboden wordt, en waaruit blijken zal, dat alleen voor de vervulling in den eersten, derden en vierden post voor het jaar 1823, eenige gelden noodig zijn.

Onder het hoofdstuk van het departement van Binnenlandsche Zaken en Waterstaat is voor de groote land- en water-communicatiën uitgetrokken eene som van ƒ 3,442,489: 82; welker ontwikkeling de onderscheiden werken, waarvoor zij strekken moet, kennen leert.

Onder het hoofdstuk van het departement van de Marine is gebragt ƒ 1,000,000, en bij dat van het departement van Oorlog is, voor de bevestiging en wapening van het zuidelijk frontier, voorgesteld eene som van ƒ 1,500,000.

Deze gelden moeten door het Amortisatie-Syndikaat voldaan worden uit de domeinen, en ten einde daartoe in staat gesteld te worden, wordt hetzelve, volgens art. 7 van het ontwerp, gemagtigd, om de domeinen ten beloope van eene zuivere opbrengst van ƒ 1,750,000 te vervreemden, daarop geldleeningen te doen, en dezelve wederom uit de kooppenningen af te lossen.

Het zoude voorbarig en ondoenlijk zijn, nu reeds eenige bepalingen omtrent deze vervreemding of geld-

Vergadering der Staten-Generaal.

leeningen te maken, zulks moet noodwendig eerstelijk door het Amortisatie-Syndikaat zelve, na genomen kennis van zaken, en met rijp overleg, voorgesteld worden, gelijk zulks dan ook bij het ontwerp alzoo aangewezen wordt.

De overige artikelen van deze afdeeling des ontwerps schijnen geene bijzondere opheldering te vereischen.

Liever ga ik over tot de behandeling van de tweede afdeeling, met welke het aangevraagde voor het departement van Financiën op het tweede onderdeel der begrooting in verband staat; gelijk daarbij nog moet vergeleken worden het 6de artikel der 1ste afdeeling van het 9de hoofdstuk, bij het eerste onderdeel vermeld.

Eene som namelijk van *f* 3,711,089: 92½ is daarbij uitgetrokken, als noodig in den jare 1823 tot betaling van de buitengewone pensioenen, lijfrenten en andere afloopende betalingen.

De zorg voor deze betalingen, welke tot nu op de jaarlijksche begrooting gebragt, en uit de opbrengst der belastingen en de op-centen gevonden werden, wordt, bij het meergemelde ontwerp, aan het Amortisatie-Syndikaat opgedragen, en dat alles zal aan de schatkist voortaan niet meer dan *f* 2,040,000 kosten, — eene bepaling welke reeds aanvankelijk haren heilzamen invloed op het volgende dienstjaar oefent.

Deze bepaalde som zal jaarlijks op de tweede afdeeling der begrooting gebragt worden, en wordt aan het Amortisatie-Syndikaat verstrekt, ten einde de renten, en de van tijd tot tijd noodige weder inkoop of vernietiging te kunnen betalen van een kapitaal van *f* 68,000,000 werkelijke rentegevevende schuld, waarvoor aan het Amortisatie-Syndikaat een crediet geopend wordt, om te worden ingeschreven in het grootboek met ingang van renten, sedert 1°. Julij 1822: van dat crediet evenwel zal geen verder gebruik mogen worden gemaakt, dan voor zoo verre noodig is, om het verschil aan te vullen tusschen de halfjarige betalingen, welke het Amortisatie-Syndikaat aan de schatkist doen moet, en het bedrag van de renten op hetzelve kapitaal of het overschot daarvan, telken halfjare te betalen, waarvan de noodzakelijkheid aan den Koning zal moeten worden aangetoond.

Het zal voor U Ed. Mog. geen betoog behoeven, welk eene ontlasting hierin voor de schatkist gelegen is, en hoezeer de ingezetenen zullen verligt worden, wanneer U Ed. Mog dit voorstel bekrachtigen; er is toch

Vergadering der Staten-Generaal.

hier alleen de keuze tusschen twee middelen, om deze betalingen, welke op reeds verkregen regt gegrond zijn, te vinden, uit belastingen op eene vermeerdering van opcenten, of wel uit het daarstellen van eenen maatregel, zoo als nu wordt voorgedragen, en welke ook in andere landen met goed gevolg beproefd wordt.

De dadelijke vermindering toch van eene zoo aangelegene som, als hier bespaard wordt, reeds van den beginne aan, geeft aan de schatkist een grooter voordeel, dan zij ooit uit den verminderden afloop der betalingen te wachten heeft, terwijl het Amortisatie-Syndikaat in de haar aangewezen middelen, worden zij wel besteed, den waarborg verkrijgt voor zijn belarg.

Tot dus verre handelde ik van de begrooting voor 1823, en den invloed van het ontwerp over het Amortisatie-Syndikaat op dezelve.

U Ed. Mog. zullen mij toestaan, dat ik nu overga tot de beschouwing van die andere gedeelten der wet, welke wel niet met de begrooting over het aanstaande jaar, maar met die van volgende jaren, in verband staan, en welker nuttige strekking ook elders werkt.

Al aanstonds doet zich dan hier, ter opheldering, op de afdeeling, welke de middelen inhoudt tot uitvoering van de wet ter regeling van het Nederlandsch Muntwezen.

Het zal wel niet noodig zijn, dat ik U Ed. Mog. onderhoude over den algemeenen wensch, dat toch eenmaal de nieuwe Nederlandsche munt in omloop kome: deze wensch is regtmatig. Maar het is ligter dien te uiten, dan te bevredigen. Vele omstandigheden hebben op dit belangrijk punt invloed; thans evenwel is de gelegenheid niet daar, om die alle na te gaan en te beoordeelen, zoo veel alleen dient nu gezegd, dat het brengen van eene som op de jaarlijksche begrooting een te eng werkend middel is, om met spoed en kracht de zaak door te zetten, want nog veel jaren zouden er verloopen vóór de geheele werking der wet, indien op den tegenwoordigen voet wierd voortgegaan. Er dient eene belangrijke hoofdsom ter beschikking van de hooge regering gesteld te worden, en er is geene tegenwerping groot genoeg om dit middel te bestrijden, zoo maar door de wijze, op welke die som bij een gebragt wordt, niet tevens een nieuwe en hooge last op der ingezetenen schouders geworpen wordt. Het bedoelde nut nu wordt bereikt, en alle nadeel geweerd door het voorstel, om het Amortisatie-Syndikaat te belasten met de

Vergadering der Staten-Generaal.

betaling der kosten, welke tot het verlangde einde noodig zijn, en begroot worden op eene fom van *f* 12,000,000. Daartoe wordt aan het Amortifatie-Syndikaat een crediet geopend, uiterlijk ten bedrage van *f* 26,000,000 in werkelijke rentegevende fchuld in het Grootboek in te fchrijven, waar over echter niet zal kunnen worden befchikt dan naarmate zulks tot het doen van vergoedingen aan de fchatkist van tijd tot tijd zal worden vereischt; daarentegen zal door de Schatkist jaarlijks aan het Amortifatie-Syndikaat verftrekt worden eene fom, gelijk ftaande aan *f* 30,000 voor elke millioen ingefchreven fchuld, met dien verftande, dat al hetgeen van die fom zal overblijven, na afbetaling van de verfchuldigde renten, dadelijk zal worden befteed tot inkoop van werkelijke fchuld, welke ingekochte fchuld telkens vernietigd zal worden op den 1ften Januarij van het volgende jaar, en die fommen zullen weder op de jaarlijkfche begrooting gebragt worden, ten ware dezelve door andere middelen zouden kunnen worden gevonden. En op deze wijze wordt de last over 37 jaren omgeflagen en is in waarheid niet voelbaar.

Alzoo ben ik gevorderd tot de drie laatfte afdeelingen van de wet op het Amortifatie-Syndikaat, handelende over de verwisfeling der uitgeftelde fchuld, kans-biljetten, en fchuldbekentenisfen van het Syndikaat der Nederlanden, en van de voorfchriften omtrent de nationale werkelijke fchuld, de rentebetaling van dezelve, en over de amortifatie der nationale fchuld, het beheer en de rekening van het Amortifatie-Syndikaat.

Hieromtrent echter is het niet noodig, bijzondere ophelderingen mede te deelen; al wat te dien aanzien in het nu overgegeven ontwerp gevonden wordt, is U Ed. Mog. bekend uit het ontwerp, hetwelk, bij des Konings boodfchap van den 28ften Mei laatstleden, aan deze vergadering wierd ingezonden; het nieuwe ontwerp wijkt in niet eene belangrijke bijzonderheid van het toen voorgedragene af; dezelfde bepalingen van prijs, dezelfde wijze van inwisfeling, dezelfde vermindering in de opcenten, dezelfde vernietiging van fchuld, hetzelfde beheer, alles bijna in dezelfde woorden uitgedrukt, wordt in het nu voorgedragen ontwerp terug gevonden. En inderdaad geene redenen beftaan er, om niet bij de toenmalige voordragt geheel te blijven, welker terugname enkel ten grond had de overtuiging, dat deze maatregelen in verband moeten ftaan met meer algemeene geldelijke verordeningen.

Ik mag mij dus gerustelijk onthouden, om in eenige ontwikkeling te treden van reeds bekende zaken. Vergadering der Staten-Generaal.

Enkele bijzonderheden verdienen toch uitdrukkelijke melding.

De achtste uitloting van de uitgestelde schuld wordt voorgedragen op 1°. Maart 1823, tot een bedrag van *vijf millioenen guldens*, terwijl, nog vóór dien tijd, eene som van *vijf millioenen guldens* uitgestelde schuld, met de daartoe behorende kans-biljetten, door middel van het Amortisatie-Syndikaat, zullen worden vernietigd, welk vernietigd kapitaal niet zal worden begrepen in de volgende lotingen, waarvan de wet verder handelt.

Belangrijker nog is de volgende aanmerking:

De Koning heeft niet opgehouden, krachtdadiglijk te arbeiden tot het bereiken van zijnen wensch, om de buitengewone behoeften van de schatkist buiten bezwaar der schatpligtigen te vinden, en om daaronder ook dien last, welke, bij de noodzakelijke wet van den 2den Augustus laatstleden, zijnen onderdanen is opgelegd, te begrijpen, om in het algemeen de belastingen zelve te ontheffen van eene tijdelijke vermeerdering der opcenten, hetzij dezelve op de begrooting gebragt worden, ofte wel, krachtens de bestaande wetten, ten behoeve van het Syndikaat geheven worden.

Wat de Koning zelve, tot het verwezenlijken van dien zijns harte wensch, wil bijbrengen, behoef ik, noch aan U Ed. Mog., noch aan de natie te herrinneren, maar dit meen ik te moeten opmerken, dat des Konings doel (en dit doel is ook het Uwe, Ed. Mog. Heeren), door het onderwerp van wet, welks hoofdbijzonderheden ik U Ed. Mog. heb doen kennen, volkomen bereikt wordt.

De uitgaven, in het eerste onderdeel van de tweede afdeeling der begrooting vervat, zijn minder dan die van het thans loopende jaar; de opcenten, in de wet tot regeling der ontvangsten uitgetrokken, zijn daarom ook tot een minder bedrag uitgetrokken, en zulks niettegenstaande eene post van *f* 1,725,000, voor rentebetaling en vernietiging van de onlangs bepaalde 57½ millioenen, onder de uitgaven is opgenomen.

Deze vermindering van opcenten, op welke ik nog eenmaal moet terug komen, is reeds op zich zelve eene aanprijzing van het stelsel.

Het uitzigt op de afschaffing van de 15 opcenten op het personeel, en van twee opcenten op de andere mid-

Vergadering der Staten-Generaal.

delen, is eene tweede zeer voordeelige omstandigheid, welke uit de wet voortvloeit.

Het is zoo: de mogelijkheid is daar, dat de overblijvende 13 opcenten op de laatstbedoelden middelen, voor een gedeelte, ook na het jaar 1830 zullen moeten geheven worden; maar men neme in aanmerking, dat, de berekening over een geheel jaar gemaakt wordende, de ingezetenen in zulk een tijdvak verligt worden, eerstelijk met ƒ 1,600,000, zijnde het verschil tusschen de opcenten van 1822 en 1823, wanneer bij de eerste gevoegd wordt het ⅕ gedeelte der indirecte belastingen, hetwelk nu mede door opcenten vervangen wordt; ten tweede met genoegzaam ƒ 1,900,000 waarop de ruwe opbrengst van 15 opcenten op het personeel en 2 opcenten op de verdere middelen kunnen geraamd worden; terwijl, ten gevolge der nu voorgestelde maatregelen, zelfs het brengen van ƒ 1,725,000, voortvloeit uit de wet van den 2den Augustus ll., geen bezwaar op de ingezetenen legt: deze drie sommen, over een geheel jaar gerekend, komen den last uit de overblijvende 13 opcenten al zeer nabij.

Eene ontheffing toch van meer dan vijf millioenen 's jaars, waarin de grondlasten alleen voor bijna een millioen deelen, en waarbij nog moet gevoegd worden de last, die, uit eene andere wijze van voorziening in de buitengewone behoeften, zou voortspruiten, weegt wel op tegen het bezwaar van weinig meer dan vijf millioenen, welke, zoo men al onderstelt, dat, met het jaar 1830, geene vermindering in het getal der 13 opcenten zou kunnen worden gebragt, in dat geval nog gedurende 10 jaren zouden moeten worden geheven, terwijl intusschen het redelijk vooruitzigt zich opdoet, dat, ten gevolge van de handelingen van het Amortisatie-Syndikaat, en andere voordeelen, door Z. M. zelve toegekend, reeds met 1830, vermindering in de 13 opcenten mogelijk zijn zal.

Een ander gewigtig hoofdpunt moet nog aangeroerd. De instelling namelijk van het Amortisatie-Syndikaat met alle deszelfs uitgestrekte werking en kracht.

Ik bedrieg mij zeker niet, wanneer ik vast houde, dat dezelve nuttig en aan de natie aangenaam is. Een op zich zelf werkend ligchaam, en echter in eene voegzame verhouding tot de hooge regering geplaatst, wegens deszelfs geldelijke beheer behoorlijk verantwoordelijk gesteld, vereenigt in zich zoo veel goeds, dat elk daarin (dunkt mij) moet stemmen.

Vergadering der Staten-Generaal.

Vooral zullen U Ed. Mog. deze inrigting, ja de algeheele wijze, waarop de maatregel, thans aan U Ed. Mog. aangeboden, zal werken, met gretigheid aannemen, want daarbij, en het is der moeite waard dit op te merken, is de jaarlijksche medewerking van de Staten-Generaal tot al wat heilzaam voor den lande is, zuiver bewaard; geen twijfel dus, of U Ed. Mog. zullen van hunne liefde voor het vaderland een nieuw bewijs geven, door de aanneming van de wetten, welke de onderwerpen van mijne rede geweest zijn.

Mij blijft nog overig, om gewag te maken van de rekeningen, welke betrekkelijk het geldelijk beheer van de schatkist, zoo op zich zelve, als in verband met de begrooting, aan U Ed. Mog. te dezer gelegenheid plegen overgegeven te worden.

Toen ik de eer had, in het vorig jaar, over dat onderwerp in deze vergadering te spreken, maakte ik U Ed. Mog. oplettend op de meerdere uitbreiding, welke de toen overgelegde rekeningen bekomen hadden, in vergelijking van hetgeen vroeger steeds aan de Staten-Generaal was voorgelegd, en ik gaf daarbij tevens te kennen, dat, bij eene nadere gelegenheid, zou kunnen onderzocht worden, of dat alles voor nog meerdere klaarheid vatbaar was. Deze meerdere klaarheid is wezenlijk aan de nu overgelegde rekeningen bijgezet.

Ik spreek niet van de eigenlijk gezegde kasrekeningen; deze zijn de getrouwe kopijen der boeken van de Thesaurie; maar het zijn ook niet deze rekeningen, welke voor U Ed. Mog. van het meeste belang zijn; de rekeningen der uitgaven, in verband met de begrooting, is het stuk, hetwelk aan U Ed. Mog. de inzage in het beheer der zaken geeft, en dan zullen U Ed. Mog. bevinden, dat de bijlagen der rekeningen over 1820 en 1821, tot den laatsten December 1821 opgemaakt, meer bevatten, dan te voren; dat ook, bij eenen bijzonderen staat, de opgave der uitgaven, welke ter Algemeene Rekenkamer verevend zijn over den dienst van 1821, zich uitstrekt, tot den laatsten Junij van dit jaar 1822, voorts heeft de omschrijving der deelen van betaling; in alle die staten, eene meerdere volkomenheid bereikt; daarbij is een juiste vergelijking gevoegd aan hetgeen, op elk artikel van ieder hoofdstuk, meer of minder dan waar voor dit artikel op de begrooting is uitgetrokken, verevend is, terwijl eindelijk, in eene kolom van aanmerkingen, in het algemeen melding gemaakt wordt van

Vergadering der Staten-Generaal.

de credieten en voorschotten, welke ten behoeve van eenig departement van algemeen bestuur geopend en gegeven zijn, welker verevening dus nog ter Algemeene Rekenkamer behoort gedaan te worden, doch welker algemeene opgave wederom een nieuw licht tot beoordeeling aansteekt.

U Ed. Mog. zullen daarin zeker een nieuw bewijs zien, hoezeer men er op uit is, om, hoe langer hoe meer, duidelijkheid in de verantwoording te brengen.

Ik eindig met den wensch, dat de beraadslagingen van U Ed. Mog., onder des Hemels zegen, tot nut en welzijn van Nederlandsch Volk zullen medewerken: het eenige doel van des Konings onvermoeide pogingen en van zijne heilzame voorstellen.

De hierbij overgelegde ontwerpen van Wet naar de afdeelingen verzonden zijnde (1), bragt de Centrale afdeeling haar rapport uit op den 14den December, hebbende de aanmerking der sectiën aanleiding gegeven tot twee veranderingen in de gemelde ontwerpen gemaakt, terwijl, voor het overige, het getal der aanmerkingen in het rapport slechts zeer gering was en de antwoorden gezegd werden, in het algemeen, min of meer voldoende te zijn voorgekomen aan de onderscheidene afdeelingen (2). — De deliberatiën tegen den 21sten aan de orde gesteld zijnde, verklaren de heeren *Surmont de Volsberghe*, *Fabry Longrée*, *Metelerkamp*, *Liefmans* en *van Boetzelaer* zich voor de aanneming der ontwerpen, wordende dezelve bestreden door de heeren *Werbrouck*, *de Celles*, *de Stasfart*, *de Serret*, *Fallon* en *Fockema*. De heer *van Utenhove* verklaart zich tegen de Wet tot vaststelling der middelen, om de buitengewone uitgaven voor 1823 te bestrijden, doch geeft zijne goedkeuring aan de twee overige. In de voorgezette avondzitting brengen de heeren

(1) Men vindt dezelve in de Staatscour. N°. 269.

(2) Het rapport, benevens de veranderingen in de ontwerpen gemaakt, worden gevonden in de Staatscour. N°. 301.

Arntzenius en *Kemper* uitgebreide adviesen uit, ter verdediging der Wetten en ter beantwoording der daartegen gemaakte aanmerkingen. De heeren *van der Kemp*, *Barthélémy*, *de Secus* en *Dorrenge* verklaren zich met dezelve niet te kunnen vereenigen, terwijl de Baron *Collot d'Escury* zegt, dat hij den loop der beraadslagingen zal afwachten, om daarna zijne stem te regelen. Na de verdediging der ontwerpen door den Minister van 's Rijks ontvangsten, gaat men tot de stemming over, wier uitslag was als volgt: het ontwerp tot vaststelling van de tweede afdeeling der begrooting aangenomen met 65 stemmen tegen 37; — dat tot vaststelling van een Amortisatie-Syndikaat en ter regeling van onderscheidene financiële aangelegenheden met 66 tegen 36; — dat tot vaststelling van de middelen ter bestrijding der uitgaven begrepen in de 2de afdeeling met 65 tegen 37 stemmen (1). — Alle drie de ontwerpen werden derhalve ter bekrachtiging naar de Eerste Kamer verzonden, wier vereeniging met het voorstel inkwam in het volgend jaar. Dezelve dagteekenen van den 27sten December, en zijn van dezen inhoud:

Vergadering der Staten-Generaal.

Alzoo Wij in overweging hebben genomen, dat, naar aanleiding van het 126 art. der Grondwet, de uitgaven, behoorende tot de tweede afdeeling der begrooting, slechts voor één jaar worden vastgesteld, en dat dienvolgens de vaststelling dezer uitgaven over den jare 1823 behoort plaats te hebben; voorts dat, uit hoofde van de bepalingen, gemaakt bij de wet tot instelling van een Amortisatie-Syndikaat, en ter regeling van onderscheiden financiële aangelegenheden des Rijks, een gedeelte dezer uitgaven, door uitkeeringen ten behoeve van de schatkist, buiten bezwaar der schatpligtigen, zullende gevonden worden, het gepast voorkomt, naar aanleiding daarvan, deze afdeeling der Begrooting in twee deelen te splitsen.

Wet van 27 December tot regeling van de 2de afdeeling der begrooting. (Staatsbl. No. 57.)

Zoo is het, dat Wij den Raad van State gehoord, en

(1) De adviesen in de Staatscour. N°. 306 en 1823, N°. 1, 2, 6, 7 en 12.

Vergadering der Staten-Generaal.

met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Art. 1. De tweede afdeeling der Begrooting over den jare 1823 wordt in twee onderdeelen verdeeld, en vastgesteld op den navolgenden voet:

Eerste onderdeel.

Hoofdst.	I.	Huis des Konings	*Nihil.*
———	II.	De Sekretarie van Staat, de Hooge Kollegiën en Ambtenaren, tot geen bijzonder vak van administratie behoorende *f*	226,220:00
———	III.	Het departement van Buitenlandsche Zaken	56,500:00
———	IV.	Het departement van Justitie .	3,060,000:00
———	V.	Het departement van Binnenlandsche Zaken en Waterstaat	817,488:42
———	VI.	Het departement van den Hervormden en andere Eeredienften, behalve den Roomsch-Katholieken	60,000:00
———	VII.	Het departement van den R. Katholieken Eeredienst . . .	69,933:05
———	VIII.	Het departement voor het Publieke Onderwijs, de Nationale Nijverheid en de Koloniën .	1,409,998:00
———	IX.	Het departement van Financiën	7,887,723:11
———	X.	Het departement van Marine	9,100:00
———	XI.	Het departement van Oorlog	2,289,445:58
		Te zamen . . . . . *f*	15,886,388:16

Tweede onderdeel.

Hoofdst.	I.	Huis des Konings	*Nihil.*
———	II.	De Sekretarie van Staat, de Hooge Kollegiën en Ambtenaren, tot geen bijzonder vak van administratie behoorende	*Nihil.*
———	III.	Het departement van Buitenlandsche Zaken	*Nihil.*
———	IV.	Het departement van Justitie	*Nihil.*
———	V.	Het departement van Binnenlandsche Zaken en Waterstaat	3,442,489:82

Vergadering der Staten-Generaal.

	Transport . . . . . *f*	3,442,489:82
Hoofdst. VI. Het departement van den Hervormden en andere Eeredienſten, behalve den Roomsch-Katholieken		*Nihil.*
—— VII. Het departement van den R. Katholieken Eeredienst . .		*Nihil.*
—— VIII. Het departement voor het Publiek Onderwijs, de Nationale Nijverheid en de Koloniën .		*Nihil.*
—— IX. Het departement van Financiën		3,711,089:92½
—— X. Het departement van Marine		1,000,000:00
—— XI. Het departement van Oorlog		1,500.000:00
	Te zamen . . . . . *f*	9,653,579:74½

2. Ter beſtrijding der onvoorziene behoeften, welke, gedurende den loop van het jaar 1823, mogten opkomen, wordt ter dispoſitie van den Koning geſteld eene ſom van *een millioen guldens* uiterlijk, te vinden in de eerſte plaats uit hetgeen de, in het eerſte onderdeel der tweede afdeeling van de begrooting, vermelde uitgaven beneden de ſommen daar voor toegeſtaan mogten komen te blijven; zullende het niet aldus gevondene, des noods, worden gerangſchikt onder de buitengewone uitgaven van een volgend jaar.

Alzoo Wij in overweging hebben genomen, dat, naar aanleiding van het 126ſte art. der Grondwet, de middelen ter beſtrijding der uitgaven, behoorende tot de tweede afdeeling der begrooting, ſlechts voor één jaar worden vastgeſteld, en dat dienvolgens de vastſtelling dezer middelen voor den jare 1823 behoort plaats te hebben; dat voorts, bij de wet van den 12den Julij 1821 (*Staatsblad* N°. 9), en bij de ſucceſſivelijk, naar aanleiding daarvan, gearresteerde ſpeciale wetten, de grondſlagen van het ſtelſel van 's Rijks belastingen zijn gelegd, mitsgaders dat, bij de wet, tot inſtelling van een Amortiſatie-Syndikaat, en ter regeling van onderſcheidene financiële aangelegenheden des Rijks, verſchillende uitkeeringen aan de ſchatkist zijn verzekerd, om, in ſommige behoeften te voorzien, buiten bezwaar der ſchatpligtigen.

Wet houdende vastſtelling der middelen tot beſtrijding der buitengewone uitgaven. (Staatsbl. No. 58.)

Zoo is het, dat Wij den Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goed-

Vergadering der Staten-Generaal.

gevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan, bij deze:

Art. 1. Ter bestrijding der uitgaven, begrepen in het eerste onderdeel van de tweede afdeeling der begrooting over den jare 1823, zullen worden gebezigd de volgende middelen.

a. De regten op den in-, uit- en doorvoer, het buitenlandsch tonnegeld, de watertollen en de baken of vuurgelden, onder aftrek van zoodanige som, als daaruit, overeenkomstig de wet van den 12den Julij 1821, voor gewone staatsbehoeften noodig zal bevonden worden.

b. Zoo veel op het eerste hoofdstuk van de eerste afdeeling der begrooting, *Huis des Konings*, minder zal worden uitgegeven, ten gevolge van de wet van den 26sten Augustus 1822 (*Staatsblad*, N°. 40).

c. De inkomsten der domeinen aan Onzen beminden Zoon, Prins *Frederik* der Nederlanden, overgedragen bij de wet van den 25sten Mei 1816 (*Staatsblad* N°. 25).

d. De loterijen.

e. De opbrengst van de te verkoopen goederen, buitengewone inkomsten, en alle andere toevallige baten.

f. *Vijftien en een halve op-centen* op al de direkte belastingen, indirekte belastingen en accijnsen, waarvan de heffing bij de wet van den 12 Julij 1821 is bepaald: zullende deze 15½ op-centen vervangen worden, wat het patentregt betreft, door eene zesde van het patentregt, en van het binnenlandsch tonnengeld, op den tegenwoordigen voet geheven wordende, zoo lang de tegenwoordige wet op de patenten niet zal zijn herzien of gewijzigd, en wat aanbelangt de indirekte belastingen, door een zesde van de registratie, zegel, griffie- en hypotheek- mitsgaders successie-regten, op den tegenwoordigen voet geheven wordende, zoo lang geene veranderingen in de, voor die regten bestaande, wetten zullen zijn gemaakt.

2. Naar aanleiding van de wet van den 21sten April 1810, wordt de proportionele redevance der mijnen voor den jare 1823 bepaald op *twee en een half ten honderd* van de zuivere opbrengst, waarvan afzonderlijke rekening aan de Publieke Schatkist zal worden gedaan, en

welke zal strekken tot goedmaking der kosten van administratie der mijnen, overeenkomstig art. 39 derzelve wet.

Vergadering der Staten-Generaal.

3. Ter bestrijding der uitgaven, begrepen in het tweede onderdeel van de tweede afdeeling der begrooting over den jare 1823, zullen worden gebezigd:

a. Eene uitkeering van *vijf millioenen negen honderd twee en veertig duizend vier honderd negen en tachtig guldens, twee en tachtig cents*, door het Amortisatie-Syndikaat aan de Schatkist te verstrekken, in mindering der som van *dertig millioenen guldens*, met welker voldoening die instelling belast is, volgens art. 4, § *d* der wet tot instelling van een Amortisatie-Syndikaat, en ter regeling van onderscheidene financiële aangelegenheden des Rijks.

b. Eene uitkeering van *drie millioenen zeven honderd elf duizend negen en tachtig guldens, twee en negentig en een halve cents*, door het Amortisatie-Syndikaat aan de Schatkist te doen, volgens art. 9 van de evengemelde wet, ten einde de Schatkist in staat te stellen tot betaling van de buitengewone pensioenen, lijfrenten en andere afloopende betalingen.

4. De tegenwoordige wet zal verbindend zijn met den dag dat dezelve in het *Staatsblad* zal worden geïnsereerd.

Wet van 27 December houdende instelling van een Amortisatie-Syndikaat enz. (Staatsbl. No. 59.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben: Dat de latere invoering der belastingen, bij de wet van den 12den Julij 1821 (*Staatsblad* N°. 9), vastgesteld, op den dienst van den jare 1822 een te kort zal overlaten, waarin zal moeten worden voorzien:

Dat moet gezorgd worden voor de middelen, ter voldoening van zoodanige uitgaven, als ten gevolge van aangegane verbindtenissen ten algemeenen nutte des Rijks, en ter kwijting van vorderingen aan Onze eigene onderdanen of ook wel aan vreemden verschuldigd, zouden moeten worden gedaan;

Dat het afzonderlijk fonds voor de bevestiging en wapening van het zuidelijk frontjer niet genoegzaam zijnde, om al de kosten tot deze bevestiging en wapening vereischt wordende te kunnen dekken, mitsdien zal moeten worden aangevuld;

Dat, naar aanleiding van de wetten van 28 en 30 Januarij 1817 (*Staatsblad* N°. 8 *en* 9), almede moet worden voorzien in de voldoening van de daarbij aangegane verbindtenissen, terwijl het ook wenschelijk is, den ar-

Vergadering der Staten-Generaal.

heid tot verbetering en uitbreiding van de groote land- en water-communicatiën voor te zetten, en, in het belang der nijverheid, nieuwe communicatiën aan te leggen;

Dat voor den verderen buitengewonen aanbouw van schepen en vaartuigen van oorlog, ter vervanging der door ongelukken vernietigde of der gesloopte, gelden zullen noodig zijn;

Dat ook de groote last der buitengewone pensioenen, lijfrenten en andere afloopende betalingen, welker oorsprong meerendeels reeds vóór de daarstelling van het koningrijk der Nederlanden dagteekent, wijzigingen kan ondergaan, waardoor het dragen van denzelven voor de ingezetenen minder bezwarend zal wezen;

Dat de uitvoering der wet, tot regeling van het Nederlandsche muntwezen, van den 28sten September 1816 (*Staatsblad*, N°. 50), aanleiding zal geven tot aanzienlijke uitgaven, waarvan de last zeer kan worden verligt;

Dat ook, bij den verhoogden stand van de werkelijke rentegevende schuld en van de uitgestelde schuld, met de daartoe behoorende kansbiljetten, het vermogen van de amortisatie-kas op den duur niet voldoende is, om den jaarlijkschen overgang van de uitgestelde schuld tot de werkelijke schuld, noch ook de vernietiging van uitgestelde schuld en kans-biljetten, oveeeenkomstig de bepalingen van de wet van den 9den Februarij 1818, te verzekeren;

Dat de jaarlijksche som voor inkomsten van dezelve kas, op de begrooting van 's Rijks uitgaven gebragt, niet kan verhoogd worden, zonder aan de ingezetenen in het algemeen nieuwe lasten op te leggen, welke bij eene nog meer toenemende waarde van schuld, steeds zwaarder zouden moeten worden;

Dat intusschen de gedane toezeggingen vervuld en de verkregen regten heiliglijk geëerbiedigd behooren te worden;

Dat mitsdien zoodanige middelen van voorziening de verkieslijkste zijn, waaraan de belanghebbenden zich vrijwilliglijk zullen hebben onderworpen, waartoe bijzonderlijk in aanmerking komt eene geheel ongedwongene verwisseling, door welke de uitgestelde schuld in eene werkelijke rentegevende overgaat;

Dat de tegenwoordige waarde van de schuldbekentenissen van het Syndikaat, eerste en tweede series, aan de houders geen voordeel in derzelver uitloting en aflos-

fing aanbiedt, en dat er derhalve eene gepaste gelegenheid bestaat, om dezelve schuldbekentenissen, ten behoeve van den lande tegen ander rentegevend papier in te trekken; Vergadering der Staten-Generaal.

Dat eene vereeniging van de Amortisatie-kas met het thans bestaande Syndikaat der Nederlanden, ter bevordering van het algemeen vertrouwen, zoo wel als van eene regelmatige behandeling der zaken, hoogst nuttig zijn kan;

Dat eindelijk de deelneming aan de Nationale Schuld gemakkelijker en algemeener zal gemaakt worden, door het vestigen van een bijboek dier schuld te Brussel;

En nademaal Ons hartelijk verlangen is, om ten opzigte van al het bovengemelde zoodanige middelen te bezigen, welke, niet alleen geene verhooging van lasten voor de ingezetenen ten gevolge hebben, maar integendeel kunnen leiden tot eene vermindering in het bedrag der opcenten, welke anderzins op den tegenwoordigen voet tot den jare 1819, ten behoeve van het Syndikaat der Nederlanden, moeten worden geheven;

Gelet op de bepalingen der wetten van den 14den Mei 1814 (*Staatsblad* N°. 58), van den 11den November 1815 (*Staatsblad* N°. 52), van den 12den Januarij 1816 (*Staatsblad* N°. 5), van den 9den Februarij 1818 (*Staatsblad* N°. 7), van den 31sten December 1819 (*Staatsblad* N°. 62), van den 24sten December 1820 (*Staatsblad* N°. 30), en van den 2den Augustus 1822 (*Staatsblad* N°. 24);

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan, bij deze;

Instelling van een Amortisatie-Syndikaat.

Art. 1. De generale directie van 's lands Amortisatie-kas en het Syndikaat der Nederlanden zullen worden vervangen door een nieuw in te stellen bestuur, onder den naam van *Amortisatie-Syndikaat*, gevestigd te Amsterdam, hetwelk zal worden zaamgesteld en beheerd op den voet van het tegenwoordig Syndikaat der Nederlanden.

2. De fondsen, aan beide genoemde instellingen thans toebehoorende, zullen onder de beheering komen van het Amortisatie-Syndikaat, aan hetwelk ook dezelfde baten en inkomsten verzekerd worden, behoudens de verminderde heffing der op-centen, in artikel 34 bepaald.

Vergadering der Staten-Generaal. Daarentegen zullen al de verpligtingen van deze instellingen op het Amortisatie-Syndikaat overgaan.

Wijze van voorziening in de buitengewone behoeften van de schatkist.

3. Aan het Amortisatie-Syndikaat wordt opgedragen het beheer van 's Rijks domeinen.

4. Het Amortisatie-Syndikaat zal gehouden zijn, te voldoen aan de volgende verpligtingen:

a. Om, over den jare 1823, en voorts jaarlijks, aan 's Rijks Schatkist uit te keeren, eene somme van *f* 190,000, waarop geschat is de zuivere opbrengst der domeinen, bij de wet van den 25sten Mei 1816 (*Staatsblad* N°. 25) aan Onzen beminden zoon Prins *Frederik* der Nederlanden overgedragen.

b. Om, aanvankelijk over 1823, en voorts jaarlijks, het noodige voor te schieten tot aanvulling van de inkomsten der groote communicatiën van het Rijk, ten einde dezelve in staat te stellen, om te dragen de intressen en aflossingen van de negotiatiën daarop gevestigd.

c. Om te voldoen aan alle de verpligtingen, op de domeinen berustende, voor zoo veel dezelve niet komen te vervallen door de bepalingen der tegenwoordige wet.

d. Om, in den loop van vijf jaren, aanvang nemende met 1823, aan 's Rijks schatkist te verstrekken eene somme van ten hoogste *dertig millioenen guldens*, welke somme zal kunnen worden aangewezen of gebruikt tot de volgende onderwerpen:

1°. Ter voltooijing der groote land- en water-communicatiën van het Rijk.

2°. Tot aanvulling van het te kort, dat mogt bevonden worden te bestaan bij den geheelen afloop der werkzaamheden van de algemeene commissie van liquidatie, en tot betaling van het mogelijk verschuldigde aan vreemde mogendheden of wel derzelver onderdanen, wegens nog niet afgeloopene vereveningen.

3°. Tot buitengewonen aanbouw van schepen en vaartuigen van oorlog, ter vervanging der door ongelukken vernietigde of der gesloopte.

4°. Tot het aanvullen van het afzonderlijk fonds voor de bevestiging en wapening van het zuidelijk frontier; en

5°. Tot aanvulling van het te kort op den dienst van den jare 1822. Vergadering der Staten-Generaal.

5. Bij de wet zal jaarlijks worden bepaald, welk gedeelte van de som, in het voorgaande artikel vermeld, in de schatkist zal worden gestort, alsmede tot welk montant voor ieder der hierboven genoemde onderwerpen.

6. Ter vergoeding van de voorschotten, in het 4de art., onder litt. *b* vermeld, zoo mede als eene vergoeding voor de gelden, die, naar aanleiding van het bepaalde bij evengemeld art. 4. litt. *d*, 1°., tot het daarbij aangewezen einde zullen worden verstrekt, wordt aan het Amortisatie-Syndikaat afgestaan het overschot van de opbrengst van de tollen op de thans bestaande groote wegen en communicatiën van het Rijk, nadat de op dezelve rustende negotiatiën zullen zijn afgeloopen, zoo mede de opbrengsten van de groote wegen en vaarten, die in 1822 aangevangen zijn, en van die, welke, uit de door het Amortisatie-Syndikaat te verstrekken gelden, zullen worden voortgezet en aangelegd, en zulks tot zoo lang, uit een en ander, het geheel bedrag van de, voor die beide onderwerpen, gedane betalingen aan het Amortisatie-Syndikaat zal zijn terug gegeven.

7. Ten einde zich de gelden, benoodigd tot de in het 4de artikel bedoelde betalingen te kunnen aanschaffen, wordt het Amortisatie-Syndikaat geautoriseerd, om de aan hetzelve over te geven domeinen, ter concurrentie van eene zuivere opbrengst van *f* 1,750,000, te vervreemden, daarop gelden te negotiëren, en dezelve wederom uit de kooppenningen af te lossen, alles op zoodanige wijze, als hetzelve meest geschikt zal oordeelen, en door Ons op deszelfs voordragt zal worden bepaald.

8. De dominiale perceelen, die thans niet in de grondbelasting zijn aangeslagen, zullen, bij verkoop, even als alle andere goederen, aan die belasting worden onderworpen.

De aanslagen van de provinciën en gemeenten, waarin die perceelen gelegen zijn, zullen in evenredigheid worden verhoogd."

Voorziening omtrent de buitengewone pensioenen, lijfrenten en andere afloopende betalingen.

9. Aan het Amortisatie-Syndikaat wordt de verpligting opgelegd, om 's Rijks schatkist alle half-jaren, op den 1sten Januarij en 1sten Julij, aanvang nemende met

Vergadering der Staten-Generaal.

den 1sten Januarij 1823, in staat te stellen tot betaling der buitengewone pensioenen, lijfrenten en andere afloopende betalingen, welke tot dus verre uit de tweede afdeeling der begrooting van Staatsuitgaven zijn betaald geworden, en zulks tot aan den geheelen afloop van alle die pensioenen, lijfrenten en verdere betalingen.

10. Ten einde het amortisatie-syndikaat in staat te stellen, om aan de voorzeide verpligting te voldoen, zal aan hetzelve worden geopend een crediet in werkelijke rentegevende schuld ten bedrage van *f* 68,000,000 nominaal kapitaal, hetwelk in het grootboek der werkelijke schuld zal worden ingeschreven, met ingang van renten sedert 1 Julij 1822, en hetwelk in allen opzigte een gewoon gedeelte derzelve schuld zal uitmaken.

11. Het voorz. crediet van *f* 68,000,000 werkelijke rentegevende schuld, aan het Amortisatie-Syndikaat toegestaan wordende, alleen om daarmede te voldoen aan de verpligting, in artikel 9 vermeld, zal hetzelve, alle half jaren, van dat kapitaal niet meerder vermogen te gelde te maken, dan noodig is, om aan te vullen het verschil tusschen de halfjararige betalingen, die het Amortisatie-Syndikaat aan de schatkist moet doen, en het bedrag der renten, op hetzelve kapitaal, of het restant van dien telken half jare te verschijnen; van de noodzakelijkheid van deze te geldemaking zal het Syndikaat, telkens, op den 1sten Mei en 1sten November van elk jaar, aan Ons doen blijken.

12. Tot vinding van de sommen, benoodigd, zoo om de verschuldigde renten van het voorsz. kapitaal van *f*. 68,000,000 te voldoen, als om successivelijk wederom een gelijk kapitaal te kunnen inkoopen en vernietigen, zal jaarlijks, te beginnen met het jaar 1823, aan het Amortisatie-Syndikaat worden verstrekt eene somme van *f*. 2,040,000, met dien verstande, dat al hetgeen van voorsz. som van *f* 2,040,000 zal komen over te schieten, na afbetaling der verschuldigde renten, dadelijk zal worden besteed tot inkoop van werkelijke schuld, welke ingekochte schuld telkens vernietigd zal worden op den 1sten Januarij van het volgend jaar.

13. De voorsz. somme van *f* 2,040,000 zal jaarlijks, te beginnen met den jare 1823, op de tweede afdeeling der begrooting van Staatsuitgaven worden gebragt, ten ware dezelve door andere middelen kunne worden gevonden.

Middelen ter executie van de wet tot regeling van het Nederlandsch-Muntwezen.

14. Het Amortisatie-Syndikaat zal, in den loop van 1823 en volgende jaren, aan 's Lands schatkist moeten vergoeden de kosten, welke, voor dezelve, zullen voortvloeijen uit de uitvoering der wet van den 28sten September 1816, tot regeling van het Nederlandsch-Muntwezen (*Staatsblad*, N°. 50), en zulks uiterlijk tot een beloop van f 12,000,000, waarop die kosten zijn begroot geworden.

15. Ten einde het Amortisatie-Syndikaat in staat te stellen tot de voorsz. vergoeding, wordt aan hetzelve geopend een crediet in werkelijke rentegevende schuld, uiterlijk ten bedrage van f 26,000,000, hetwelk op het grootboek niet zal worden ingeschreven, en waarover door hetzelve niet zal kunnen worden beschikt, dan naar mate zulks tot het doen van vergoedingen aan de schatkist successivelijk zal worden vereischt.

16. De alzoo in het grootboek der werkelijke schuld in te schrijven kapitalen zullen, in allen opzigte, een gewoon gedeelte derzelve schuld uitmaken, en rente dragen, van den eersten dag af van het half jaar, waarin de inschrijving geschiedt.

17. Tot vinding van de sommen, benoodigd, zoo om de verschuldigde renten van elk der kapitalen, die alzoo ten behoeve van het Amortisatie-Syndikaat zullen worden ingeschreven, te voldoen, als om successivelijk wederom gelijke kapitalen te kunnen inkoopen en vernietigen, zal jaarlijks aan het Amortisatie-Syndikaat worden verstrekt eene somme, gelijk staande aan f 30,000 voor elk millioen ingeschreven schuld, met dien verstande, dat al hetgeen van die som zal komen over te schieten, na afbetaling der verschuldigde renten, dadelijk zal worden besteed tot inkoop van werkelijke schuld, welke ingekochte schuld telkens vernietigd zal worden op den 1sten Januarij van het volgend jaar.

18. De sommen, in het voorgaande artikel bedoeld, zullen jaarlijks, te beginnen met het jaar, volgende op dat, waarin de inschrijvingen der kapitalen zullen hebben plaats gehad, op de tweede afdeeling der begrooting van Staatsuitgaven worden gebragt; ten ware dezelve door andere middelen kunnen worden gevonden.

Vergadering der Staten-Generaal.

Verwisseling der uitgestelde schuld, kans-biljetten, en schuldbekentenissen van het Syndikaat der Nederlanden.

19. Aan de houders van inschrijvingen op het Grootboek der nationale uitgestelde schuld, en van certifikaten van aandeel in dezelve schuld, door bijzondere administratie-kantoren uitgegeven, mitsgaders van de kans-biljetten, tot de uitgestelde schuld behoorende, gelijk mede aan de houders van schuldbekentenissen van het Syndikaat der Nederlanden, 1ste en 2de series; wordt bij deze toegestaan, om de genoemde effekten te verwisselen tegen schuldbekentenissen van het Amortisatie-Syndikaat, rentende vier en een half ten honderd in het jaar.

20. Iedere inschrijving of certificaat van uitgestelde schuld, groot duizend guldens, zal, met een daarbij gevoegd kans-biljet ter gelijke som, worden aangenomen voor een kapitaal van vijftig guldens; die van mindere sommen naar dezelfde evenredigheid.

21. Om te gemoet te komen aan hen, welke niet in evenredigheid bezitters zijn van uitgestelde schuld en kansbiljetten, zoo wordt den zulken toegestaan, om uitgestelde schuld zonder kans-biljetten, of kans-biljetten zonder uitgestelde schuld, ter verwisseling, aan te bieden; in welk geval, aan een nominaal kapitaal van duizend guldens uitgestelde schuld wordt toegekend eene waarde van tien guldens vijf en twintig cents, en, aan elk kans-biljet eene waarde van negen en dertig guldens vijf en zeventig cents.

22. Elke honderd guldens schuldbekentenissen van het Syndikaat der Nederlanden zullen in deze verwisseling worden aangenomen voor eene som van honderd en twaalf guldens.

23. De renten van de uitgegeven schuldbekentenissen van het Amortisatie-Syndikaat zullen ingaan met den 1sten October 1823, zullende de renten op de tegenwoordige schuldbekentenissen van het Syndikaat der Nederlanden, die ter verwisseling worden overgegeven, tot den 30sten September 1823 worden bijbetaald.

24. De eerste betaling van de renten der schuldbekentenissen van het Amortisatie-Syndikaat zal gedaan worden op den 1sten April 1824; en zullen deze renten voortaan halfjarig, op 1° October en 1° April voldaan worden op coupons, betaalbaar bij het Amortisatie-Sijndikaat, zoo mede, voor rekening van hetzelve, bij al

de ontvangers generaal in de onderscheidene provinciën van het Rijk. Vergadering der Staten-Generaal.

25. Deze schuldbekentenissen zullen worden uitgegeven ten beloope van *f* 100, *f* 500 of *f* 1000, ter keuze van de belanghebbenden.

26. De schuldbekentenissen zullen bij de Algemeene Rekenkamer worden geregistreerd, en gecontrasigneerd, ten blijke van echtheid, en tot waarborg, dat het hiervan te bepalen maximum niet worde overschreden.

27. Zij, die aan deze verwisseling wenschen deel te nemen, moeten zich deswege verklaren binnen den tijd van vier maanden, te rekenen van den eersten dag der maand, volgende op die, waarin de tegenwoordige wet zal worden afgekondigd, zullende, na verloop van dezen termijn, geene verwisseling dan op Onzen bijzonderen en uitdrukkelijken last gedaan mogen worden.

28. Alle voogden, curateuren en administrateuren van minderjarige of andere hulpbehoevende personen, de regenten en bestuurders van godshuizen en andere gestichten van liefdadigheid, de nog bestaande weesmeesmeesteren of kommissarissen, met de voortdurende vereffening, of met de afdoening van de zaken der weeskamers belast, alsmede de gemeente- en andere openbare besturen, worden bij deze gemagtigd. om aan de aangebodene verwisseling deel te nemen.

29. De achtste uitloting der uitgestelde schuld, welke op den eersten Maart 1823 zal plaats hebben, zal gaan over een montant van vijf millioenen guldens, en zal nog vóór dien tijd eene somme van vijf millioenen uitgestelde schuld, met de daartoe behoorende kans-biljetten, door middel van het amortisatie-syndikaat, worden vernietigd, welk alzoo vernietigd kapitaal in de volgende lotingen niet zal worden begrepen.

30. Ten gevolge van het vastgestelde bij artikel 20 van de wet van den 9den Februarij 1818, zal, in 1824 en vervolgens jaarlijks, worden voortgegaan met de uitloting van vijf millioenen uitgestelde schuld, en met de vernietiging van andere gelijke vijf millioenen, zoodat de uitgestelde schuld jaarlijks met tien millioenen zal verminderen, en zulks tot zoo lang het beloop van die schuld zal zijn overgebragt in handen van het openbaar bestuur; zullende tot de voorsz. jaarlijksche vernietiging in de eerste plaats gebruikt worden de kans-biljetten en uitgestelde schuld, welke, door de bepaalde inwisseling tegen schuldbekentenissen van het Amortisatie-Syndikaat, het eigendom van den lande zullen geworden zijn.

Vergadering der Staten-Generaal.

31. De alzoo door het land ingewisselde kans-biljetten zullen blijven deel nemen aan de jaarlijksche uitloting, met dien verstande nogtans, dat de uitgestelde schuld, tot de uitgeloten kans-biljetten behoorende, niet zal overgaan in de werkelijke schuld, maar vernietigd worden.

32. Van al de ingewisselde kans-biljetten inschrijvingen en certificaten van uitgestelde schuld en schuldbekentenissen van het Syndikaat der Nederlanden, zal ter Algemeene Rekenkamer aanteekening gehouden worden, uit welke blijken kan, dat dezelve tot geen ander einde, dan in de beide voorgaande artikelen bepaald is, dienen kunnen; de ingewisselde inschrijvingen en certifikaten van uitgestelde schuld, zullen daarenboven op het grootboek der nationale schuld worden overgeschreven ten name van het Amortisatie-Syndikaat, met gelijke aanteekening als hierboven is voorschreven.

33. De maandelijksche lotingen van de schuldbekentenissen van het Syndikaat der Nederlanden zullen, overeenkomstig de wetten, voortduren tot zoo lang het beloop van dezelve, of afgelost of, bij verwisseling, in handen van het openbaar bestuur overgebragt zal zijn.

De schuldbekentenissen van het Syndikaat der Nederlanden, welke, door inwisseling tegen schuldbekentenissen van het Amortisatie-Syndikaat, het eigendom van den lande zullen geworden zijn, zullen blijven deel nemen aan de uitloting, met dien verstande nogtans, dat de uitgeloten dadelijk zullen worden vernietigd en ter Algemeene Rekenkamer overgebragt.

34. Wanneer, vóór den 1sten Julij 1823, de schuldbekentenissen van het Syndikaat der Nederlanden zullen geworden zijn een Rijks eigendom, hetzij alle of wel tot zulken getale, dat derzelver tijdelijke aflossing geene meerdere zekerheid voor de bijzondere eigenaren van dezelve vordert, zal, op dit tijdstip, of anders zoodra de gemelde verwisseling plaats gevonden heeft, de belasting van de 15 opcenten, die ten behoeve van het Syndikaat nu geheven worden, geheel worden afgeschaft, voor zoo veel aangaat de belasting op het personeel, en zullen dezelve opcenten, met betrekking tot alle andere belastingen en regten, bij de wetten van 11 November 1815 en 9 Februarij 1818 opgenoemd, tot *dertien* worden verminderd.

35. Ten einde het Amortisatie-Syndikaat in staat te stellen, tot het uitvoeren van de bepalingen, in de artikelen 19 tot 34 vervat, wordt hetzelve gemagtigd tot

de uitgifte van *honderd zestien millioenen guldens* schuldbekentenissen, rentende vier en een half ten honderd in het jaar, als bevattende dezelve som het geraamde bedrag der in te wisselen, uitgestelde schuld, kans-biljetten en schuldbekentenissen van het Syndikaat der Nederlanden. Vergadering der Staten-Generaal.

36. Van het voorschreven kapitaal van *honderd zestien millioenen guldens*, zal nogtans niet meerder mogen worden uitgegeven dan noodig is om te voldoen aan de te dezen bepaalde verwisseling en aankoop van werkelijke schuld tot overgang der uitgeloten en niet ingewisselde kans-biljetten en uitgestelde schuld.

Er zal opening van het tot voorsz. einde benoodigde aan de Algemeene Rekenkamer, bij het aanbod tot registratie der nieuwe schuldbekentenissen, worden gegeven.

Voorschriften omtrent de nationale werkelijke schuld en de wijze van rentebetaling derzelve.

37. De zorg voor de halfjarige rentebetaling der nationale werkelijke rentegevende schuld wordt, aanvankelijk met den 1sten Julij 1823, opgedragen aan het Amortisatie-Syndikaat.

Te dien einde zal de som van *f* 15,650,000, in de tienjarige begrooting voor de intresten van de werkelijke rentegevende schuld begrepen, jaarlijks door 's Rijks schatkist aan het Amortisatie-Syndikaat worden uitgekeerd, en zulks telken halfjare vóór den verschijndag der renten.

38. Ten einde aan de deelhebbers van de nationale schuld, die in verafgelegen provinciën woonachtig zijn, eene gemakkelijker gelegenheid tot het ontvangen hunner renten te verschaffen, en alzoo de deelneming aan de nationale werkelijke rentegevende schuld in dat gedeelte des Rijks aannemelijker te maken, zal er een bijboek dier schuld worden aangelegd en te Brussel gevestigd, dat met het te Amsterdam gehouden wordende grootboek een geheel zal uitmaken.

Het dubbel van dat bijboek zal te Amsterdam, ter behoorlijke controle, door de administratie van het grootboek worden gehouden, en zal het bijboek te Brussel altoos gesloten worden, veertien dagen vóór het begin der rentebetaling te Amsterdam.

39. Bij het grootboek te Amsterdam zal de rentebetaling altijd beginnen met den 1sten Januarij en 1sten

Vergadering der Staten-Generaal. Julij van elk jaar; en zullen zoodanige schikkingen getroffen worden, dat deze rentebetaling in de eerste helft van elke dier beide maanden kan afloopen.

40. De schuldeischers, die op het bijboek ingeschreven zijn, zullen, even als die, welke op het grootboek te Amsterdam zijn ingeschreven, hunne vervallen renten bij het grootboek te Amsterdam kunnen ontvangen; doch, indien zij zulks niet mogten verkiezen, zullen hunne renten te Brussel worden voldaan.

Tot dat einde zal, met den 16den van den maand, waarin de renten te Amsterdam betaald worden, te Brussel een begin met de rentebetaling worden gemaakt en dezelve in veertien dagen moeten afloopen.

Amortisatie der Nationale schuld en voorzieningen, nopens het beheer en de rekening van het Amortisatie-Syndikaat.

41. Behalve de gewone overweging der schuld, die, ingevolge art. 199 der Grondwet, jaarlijks moet plaats hebben, zal de schuld, te beginnen met het jaar 1829, om de tien jaren meer bijzonder in overweging worden genomen, bij gelegenheid der vaststelling van de eerste afdeeling der begrooting van staats-behoeften over een tienjarig tijdvak.

42. Bij de jaarlijksche overweging der schuld zal, te beginnen met den jare 1824, aan de Staten-Generaal opgave worden gedaan van de hoeveelheid der ingewisselde uitgestelde schuld, kansbiljetten en schuldbekentenissen van het Syndikaat der Nederlanden, en tevens, opening worden gegeven van den inkoop van schuld, die uit de daartoe voorhanden gelden heeft plaats gehad tot aan de afsluiting der rekening van het Amortisatie-Syndikaat, en zal tevens aan de Staten-Generaal eene raming worden overgelegd der gelden, die het Amortisatie-Syndikaat, naar aanleiding van art. 46 dezer wet, zal vermeenen, in het volgend jaar, tot verderen aankoop van schuld te kunnen besteden.

43. Door eene wet zal vervolgens bepaald worden, welke hoeveelheid der voorhanden gelden tot aankoop van schuld zal worden bestemd; die inkoop zal successivelijk, en zoo veel mogelijk in gelijke hoeveelheden, geschieden, zoodanig, dat, in ieder kwartaal, een vierde gedeelte der tot inkoop bestemde som besteed worde.

44. Bij de bijzondere tienjarige overweging der schuld, zal door eene wet worden bepaald, of, en in hoeverre

in de inkomsten, die aan het Amortisatie-Syndikaat aangewezen zijn, eene verandering zal plaats hebben; de alsdan aan het Amortisatie-Syndikaat aan te wijzen inkomsten zullen wederom voor een tienjarig tijdvak worden vastgesteld, en een deel der tienjarige begrooting uitmaken.

Vergadering der Staten-Generaal.

45. Gelijktijdig zal door eene wet bepaald worden, of, en zoo ja, hoeveel van de ingekochte schuld zal worden vernietigd, terwijl het amortisatie-syndikaat, ten opzigte van dat gedeelte, hetwelk niet zal worden vernietigd, gelijke regten zal behouden als alle overige schuldeischers van het Rijk.

De renten, welke het Amortisatie-Syndikaat daarvan genieten zal, zullen tot nieuwen inkoop van schuld worden gebezigd.

46. Jaarlijks zal er eene zamenroeping plaats hebben van alle de leden van het Amortisatie-Sydikaat, even als voor het Syndikaat der Nederlanden ingevolge de wet van den 11den November 1815, is geschied.

In deze vergadering zal de rekening voorgelegd en voorloopig gesloten, alsmede de som bepaald worden, die in het volgend jaar tot inkoop van schuld zoude kunnen worden gebruikt.

47. Van den afloop dezer algemeene vergadering, zal, door het Amortisatie-Syndikaat, aan Ons berigt worden gegeven, met overlegging der voorloopig afgeslotene rekening.

48. De rekening van het Amortisatie-Syndikaar zal, door Ons, met oplegging van geheimhouding, worden gesteld in handen van eene kommissie van zeven personen, zamengesteld, zoo als ten aanzien van de rekening der Amortisatie-kas, bij de wet van 12 Januarij 1816, is bepaald, uit de eventuële voorzitters der beide Kamers van de Staten-Generaal, twee leden van den Raad van State, en drie leden van de Algemeene Rekenkamer, alle vijf telkens door Ons te benoemen; zullende die rekening vervolgens door de drie laatstgenoemden, naar aanleiding van art. 19 der, bij de wet van 21 Junij 1820 (*Staatsblad* N°. 15), gearresteerde instructie voor de Algemeene Rekenkamer, worden opgenomen en gesloten.

43. Te beginnen met het jaar 1829, en vervolgens alle tien jaren, zal aan de Staten-Generaal opening gegeven worden van den staat van het Amortisatie-Syndikaat, die vervolgens algemeen bekend gemaakt en voor een ieder verkrijgbaar gesteld zal worden.

Vergadering der Staten-Generaal.

Op den 11den November geschiedde aan de Kamer mededeeling eener Koninklijke boodschap, ten geleide eener Concept Wet, tot onderwerp hebbende den 12den Titel van het Burgerlijk Wetboek, over de registers van den burgerlijken stand, waaromtrent de Centrale afdeeling haar rapport in de maand Januarij des volgenden jaars uitbragt.

B. Wetboek. B. I. T. 12.

Dispensatiën.

Voorts werd in dezelfde zitting door den Voorzitter ter kennisse der leden gebragt een lijst van de door Z. M. verleende dispensatiën, gedurende de afwezendheid van H. Ed. Mogenden.

Belasting op het gemaal.

In de zitting van den 18den werd gelezen eene boodschap des Konings, houdende het volgende:

Volgens de speciale wetten op het Gemaal en het geslagt (*Staatsblad* N°. 31 en 36) is de accijns eerst dan verschuldigd, als het graan ter molen wordt gebragt, en als het vee zal worden geslagt.

Ten einde voor te komen, dat, bij de invoering dezer wetten, de voorraad, waarvan men zich vóór dat tijdstip zoude kunnen voorzien, aan de accijns onttrokken, dezelve voor het eerste jaar, ten werkelijken nadeele van de schatkist ontdoken, en de vermogende ten koste van den onvermogenden, die geenen voorraad kan opdoen, bevoordeeld worde, zijn voorbijgaande wettelijke bepalingen noodzakelijk bevonden; ook is het belangrijk voorgekomen, na de invoering van het nieuw financiëel stelsel, de regtspleging op het stuk der middelen op een' eenparigen voet te doen plaats hebben, en dienvolgens de verordeningen, bij de algemeene wet voor de heffing der regten van in-, uit- en doorvoer en van de accijnsen, (*Staatsblad*, N°. 38) vastgesteld, en de nog bestaande middelen toepasselijk te maken.

Tot bereiking dier oogmerken strekt het ontwerp van wet, hetwelk Wij hier nevens aan U Edel Mog. aanbieden.

De Centrale afdeeling bragt, wegens de bij deze Koninklijke boodschap ingezonden Concept-Wet, haar rapport uit op den 14den December, behelzende eenige weinige nieuwe aanmerkingen door de afdeelingen gemaakt, nadat de vorige deels tot eenige veranderingen in de eerste redactie deels tot onder-

onderscheidene antwoorden van het Gouvernement hadden aanleiding gegeven, welke gedrukt zijnde ter kennis der leden werden gebragt (1). — Op den dag der beraadslagingen, zijnde den 19den December, voerden onderscheidene redenaren het woord, wordende het ontwerp verdedigd door de heeren *Liefmans* en *Arntzenius*, en bestreden door de heeren *Dotrenge*, *de Stassart* en *Fabry Longrée*. Na een betoog des Ministers van 's Rijks ontvangsten, tot oplossing van onderscheidene bedenkingen, werd de Wet in omvraag gebragt en met eene meerderheid van 72 stemmen tegen 27 aangenomen. — De bekrachtiging der Eerste Kamer kwam in met het volgend jaar, zijnde de Wet op den 24sten December bevorens uitgevaardigd.

Vergadering der Staten-Generaal.

In afwachting, dat de ordonnantie op het regt van Patent, in haar geheel, overeenkomstig Art. 2, I. § c. der Wet van den 12den Julij 1821 (2) zoude kunnen worden herzien, werd door den Koning, ten einde al aanstonds zoodanige wijzigingen en uitbreidingen, in den geest dier Wet, daar te stellen, als voor de nijverheid voordeelig en dadelijk uitvoerbaar waren, een ontwerp van Wet toegezonden, bij eene Koninklijke boodschap van den 11den November, verklarende Z. M. te vertrouwen: „dat H. Ed. Mogende, door de aanneming van hetzelve, gaarne met Hoogstdenzelven zouden medewerken om, in het algemeen, den last der Patentpligtigen met meer dan een vierde te verminderen, en nog daarenboven eenige bedrijven bijzonderlijk te gemoet te komen." — Het ontwerp, benevens eene daarbij gevoegde memorie van toelichting, aan de afdeelingen verzonden zijnde, werd haar rapport deswege

Regt van Patent.

(1) De Concept-wet, benevens de veranderingen in dezelve gemaakt, worden gevonden in de Staatscour. No. 279 en 302.

(2) Jaarb. 1821. St. I. bl. 155. Wegens de heffing van dit regt waren in de vorige bijeenkomst, bij wijze van petitie, onderscheidene bezwaren aan de Kamer ingeleverd.

Vergadering der Staten-Generaal. insgelijks eerst in de maand Januarij des volgenden jaars ter tafel gebragt.

Nieuwe benoeming voor de Rekenkamer. Op den 2den December had, ingevolge de bepaling der grondwet en overeenkomstig het reglement der Kamer, de benoeming plaats van een drietal kandidaten, ter vervulling eener opengevallene plaats bij de Algemeene Rekenkamer, door het overlijden van den heer *de Perponcher*, waarvan op den 24sten October kennisgeving was geschied. Na onderscheidene stemmingen en herstemmingen werden als zoodanig op de lijst geplaatst: als eerste kandidaat de heer *M. B. H. W. Gevers*, Referendaris bij den Raad van State; als tweede kandidaat de heer *K. Willems*, Eerste Komies bij de Rekenkamer, en als derde kandidaat de heer *J. W. Huijssen van Kattendijke*, Kamerheer van Z. M. — De aldus opgemaakte lijst der drie kandidaten aan Z. M. door een deswege benoemde Kommissie aangeboden zijnde, deed de heer *Dijckmeester*, op den 14den December, namens dezelve verslag wegens het volbrengen van den aan haar opgelegden last, zijnde door Z. M., blijkens eene Koninklijke boodschap van den 4den, tot den opengevallen post benoemd de heer *M. B. H. W. Gevers*.

Nieuw Lid der Eerste Kamer. Z. M. benoemde den Ridder *B. de Bonis* tot Lid van de Eerste Kamer der Staten-Generaal.

Rekwest van den heer *van Bolte*. De Kommissie tot de verzoekschriften bragt op den 19den rapport uit, wegens het rekwest van den heer *van Bolte*, Concierge van het Stadhuis te Brussel, ter bekoming eener schadeloosstelling van *f* 300 voor de moeite, welke hij gehad had, gedurende den tijd dat de Kamer in het jaar 1821 aldaar hare Vergaderingen had gehouden, terwijl de Kommissie voorstelde dit stuk ter griffie neder te leggen. — De heer *Barthélémy* deed opmerken, dat de rekwestrant geen regt had op eene schadevergoeding en dat, zoo er eene mogt gegeven worden, het niet aan den Concierge van het Stadhuis, maar aan de regering der stad Brussel zoude staan, dezelve te vragen, weshalve hij verzocht, dat de Vergadering

op dat rekwest overging tot de orde van den dag, waarmede zich de Vergadering vereenigde. Vergadering der Staten-Generaal.

In de zitting van den 21sten werd, bij eene Koninklijke boodschap, ingezonden eene nadere redactie der Concept-Wet, houdende den 15den titel van het Burgerlijk Wetboek, over de vaderlijke magt handelende. — De uitslag wegens het plaats gehad hebbend onderzoek werd, benevens die van eenige andere titels, eerst in de maand Februarij daaraanvolgende ter algemeene kennisse gebragt. B. Wetboek, B. I, T. 15.

Behalve de boven door ons medegedeelde benoemingen werden insgelijks door Z. M. benoemd tot referendaris der eerste klasse Mr. *V. J. M. du Bois*; — tot referendaris der tweede klasse, de heer *de Kruijf de Gontreuil* en *W. J. Piepers*. Hooge benoemingen.

De heer Mr. *J. G. de Mey van Streefkerk*, Staatsraad, belast met de directie der Staats-Sekretarie werd door Z. M. benoemd tot Hoogstdeszelfs Sekretaris van Staat.

De heer Mr. *H. van Stralen*, Kommandeur der Orde van den Nederlandschen Leeuw en lid der Eerste Kamer van de Staten-Generaal, overleed te 's Gravenhage, op den 6den November, in eenen ouderdom van 71 jaren. Dood van den heer *van Stralen*.

Op den 26sten daaraanvolgende overleed mede te Brussel, in eenen zeer hoogen ouderdom, de Staatsraad *Limpens*, Ridder der Orde van den Nederlandschen Leeuw, en lid van de Kommissie voor den Roomsch-Katholieken Eeredienst. Van den heer *Limpens*.

De hierboven door ons aangehaalde statuten der Naamlooze Maatschappij, te Brussel op te rigten, ten gevolge van het Koninklijk besluit van den 28sten Augustus (1), en aan welke thans de naam eener Algemeene Nederlandsche Maatschappij ter begunstiging van volksvlijt werd toegekend, kwamen Statuten der Naamlooze Maatschappij.

(1) Boven bl. 98. Besluit, houdende Statuten der Naamlooze Maatschappij, Staatsc. 1823, N°. 4.

ter algemeene kennisse, kort na de uitvaardiging der drie financiële Wetten van den 27sten December, zijnde van den navolgenden inhoud:

EERSTE HOOFDSTUK.

Van de instelling, den naam en den duur der Maatschappij, en van den kring harer werkzaamheden.

Art. 1. De Maatschappij zal opgerigt worden te Brussel, onder den naam van *Algemeene Nederlandsche Maatschappij, ter begunstiging van de volks-vlijt.*

Zij zal bestaan gedurende een tijdvak van 27 jaren, te rekenen van den dag der goedkeuring van deze statuten, tot en met den 31sten December 1849.

2. De Maatschappij zal in hare handelingen nimmer inbreuk mogen maken op de voorregten, verleend, bij oktrooi van 25 Maart 1814, aan de Bank, te Amsterdam opgerigt, onder den naam van *Nederlandsche Bank.*

3. De Maatschappij is gemagtigd om agenten en correspondenten in andere steden des Rijks te hebben, ten einde aldaar den kring harer werkzaamheden uit te breiden, maar zulks zal nooit plaats kunnen hebben dan onder de voorbehouding in het vorig artikel uitgedrukt.

4. De Maatschappij zal trachten met de Nederlandsche Bank betrekkingen daar te stellen, welke het wederzijdsche voordeel der twee inrigtingen ten doel hebben.

5. De Maatschappij heeft het regt van Biljetten op zigt, aan toonder, in contant geld betaalbaar, uit te geven. De tijdperken der creatie en der uitgifte van deze Biljetten; derzelver geheele beloop, altijd geregeld naar het bedrag van het werkelijk kapitaal der Maatschappij; de waarde aan ieder biljet te geven, derzelver vorm en alle andere omstandigheden hiertoe betrekkelijk, zullen nader bepaald worden, door een reglement, hetwelk de algemeene Raad der Maatschappij, bij den aanvang der werkzaamheden en vervolgens wanneer zich daartoe redenen opdoen, aan de goedkeuring des Konings zal onderwerpen.

6. De Maatschappij zal, vóór het eindigen van het tijdstip, bij art. 1 bepaald, mogen ontbonden worden, bijaldien de meerderheid der deelnemers, bij elkander vereenigende drie vierden der akten, zulks mogten vragen.

TWEEDE HOOFDSTUK.

Van het kapitaal der Maatschappij.

Art. 7. Het fonds dezer Maatschappij zal bestaan uit vijf millioenen guldens, te weten:

1°. Uit de domeinen in natura, welke de Koning bij Hoogstdeszelfs besluit van 28 Augustus, N°. 118, heeft toegewezen, om het primitieve fonds en de waarborg der Maatschappij uit te maken, geschat op 20 millioenen tegen de penning 40, van een zuiver inkomen van 500,000 guldens;

2°. Uit zestig duizend actiën of aandeelen, elk van vijf honderd guldens.

De Maatschappij zal niet te min gerekend worden te bestaan, zoodra er tien duizend actiën zullen genomen zijn; en dezelve zal alsdan hare werkzaamheden kunnen beginnen.

8. Ten einde meer uitgebreidheid aan hare handelingen te geven, zal de Maatschappij zulks nuttig oordeelende, op haar primitief fonds, dat te dien einde tot onderpand en zekerheid zal verstrekken, gelden mogen opnemen, ten beloope van een kapitaal, hetwelk, hetzij in eens, hetzij in verschillende keeren opgenomen wordende, nimmer de som van 20 millioenen zal mogen overtreffen.

Deze geldleeningen zullen niet vermogen plaats te hebben dan met toestemming van de algemeene vergadering der deelnemers, en na dat vooraf de voorwaarden aan 's Konings goedkeuring zullen zijn onderworpen.

DERDE HOOFDSTUK.

Van de domeinen.

Art. 9. De Maatschappij zal de vrije administratie hebben van de domeinen, die, volgens art. 7, een gedeelte van haar fonds uitmaken.

Zij zal daarvan de inkomsten en vruchten genieten, te beginnen met 1 Januarij 1823 ingesloten.

Zij zal daarvan de lasten dragen, te rekenen van het zelfde tijdstip.

10. De Maatschappij zal de uitgestrektste vrijheid bezitten, met betrekking tot de vervreemding dezer domeinen, zoo mede tot de bepaling der tijdstippen, der wijze en der voorwaarden van deze vervreemdingen.

Zij zal echter een derde gedeelte van het Zeuniger-bosch (forêt de Soigne) door den Koning aan te wijzen, te reserveren, tot dat alle de overige domeinen zullen vervreemd wezen; en dan nog zal de vervreemding van dit gereserveerde derde, slechts plaats kunnen hebben in een der beide volgende gevallen, namelijk:

1°. Zoo het gebeurde, dat de prijs der andere vervreemde domeinen het beloop van twintig millioenen guldens niet bereikte;

2°. Indien, offchoon dit beloop bereikt ware, de Koning de vervreemding ook van dit overschietende gedeelte, op voorstel van den algemeenen raad, mogt goedkeuren.

In het eerste geval, zal het voorstel tot vervreemding, vooraf door de directie der Maatschappij ter kennisse van den Koning moeten gebragt worden, en zal zij tevens daarbij overleggen eenen staat der kapitalen, die de vervreemding der overige domeinen opgebragt heeft.

11. Alle de gedeelten der domeinen, het gereserveerde derde van het Zeuniger-bosch, in het vorig artikel vermeld, daarvan niet uitgezonderd, welke, bij de ontbinding der Maatschappij, niet tot geld gemaakt zullen wezen, zullen de eigendom der deelnemers blijven.

12. Tot op het tijdstip der betaling van de twintig millioenen guldens, die den prijs der domeinen, in art. 7 vermeld, uitmaken, zal daarvan als intrest betaald worden, te weten:

Aan den Koning, den 31sten December van elk jaar, te beginnen van en met 1823 tot 1849 ingesloten, eene som van vijf maal honderd duizend guldens.

En daarenboven aan de amortisatie-kas, of aan zulke andere instelling als deze zou mogen vervangen, op hetzelfde tijdstip, te beginnen met 1825 ingesloten, eene som van vijftig duizend guldens, welke vervolgens, van jaar tot jaar, met vijftig duizend guldens zal vermeerderd worden, tot dat dezelve het beloop van vijfmaal honderd duizend guldens zal bereikt hebben; op welk beloop de jaarlijksche uitbetaling steeds bepaald zal blijven, tot aan de ontbinding der Maatschappij.

Indien dringende en onvoorziene omstandigheden, het zij de invordering van de opbrengst der domeinen, het zij derzelver vervreemding mogten belemmeren, dan zal de directie dezen toestand van zaken aan den Koning mogen openleggen, ten einde eene vermindering, in de

jaarlijksche, aan de amortisatie-kas te betalene sommen, te verkrijgen.

13. Tot het tijdstip harer ontbinding gekomen zijnde, zal de Maatschappij, in 's Rijks schatkist, als den vollen prijs van alle de domeinen en om dezelven te vervangen, eene kapitale som storten van twintig millioenen guldens.

Deze betaling zal geschieden ter keuze van de Maatschappij of in contant geld, of in publieke effekten, ten laste van den Staat, waarvan de jaarlijksche renten een millioen guldens beloopen.

VIERDE HOOFDSTUK.

Van de actiën en deelnemers.

14. Alle personen, zoo ingezetenen des Rijks als vreemden, alsmede alle corporatiën, maatschappijen, vereenigingen en publieke instellingen, die bevoegd zijn hunne regten uit te oefenen, of daartoe speciaal zijn gemagtigd, zullen als deelnemers worden toegelaten.

15. De actiën zullen niet aan toonder kunnen gesteld worden. Zij zullen vertegenwoordigd worden door eene inschrijving ten name op twee eensluidende registers der Maatschappij: deze inschrijving zal tot bewijs van eigendom verstrekken.

De overdragt der actiën zal geschieden of bij autentieke akten, behoorlijk op gemelde registers ingeschreven, of slechts, door eene enkele verklaring in dezelfde registers geschreven, en, zoo, door hem, die afstand doet, als door dien, ten welken naam de afstand plaats heeft, *of wel* door gemagtigden, hiertoe bij notariële procuratie speciaal geautoriseerd, geteekend. In het een en ander geval, zal van de overdragt melding gemaakt worden op de overgedragene actie, en de akten en volmagten, die daartoe gediend hebben, zullen in de archieven der Maatschappij bewaard blijven.

16. Er zullen onderdeelen van actiën, elk van het beloop eener halve actie, of van twee honderd vijftig guldens, mogten uitgegeven worden. Deze halve actiën, onderscheiden door *eerste* en *tweede*, zullen het nummer dragen van de geheele actie, welke zij vertegenwoordigen. De beschikkingen, in het vorig artikel vermeld, zijn allezins op deze halve actiën toepasselijk.

17. Het beloop eener geheele actie zal moeten gestort worden: de helft binnen acht dagen, te rekenen

van de inschrijving; de wederhelft binnen de drie daarop volgende maanden.

Het beloop van eene halve actie moet in eens betaald worden binnen den zelfden termijn van acht dagen, te rekenen van die inschrijving.

Eene actie zal gehouden worden voor *genomen* op de voorwaarden, in art. 7 vermeld, zoodra de helft daarop betaald zal zijn.

18. De houder van eene geheele actie, welke de betaling der tweede helft binnen den tijd van drie maanden, na de inschrijving, niet gedaan zal hebben, zal het verlies ondergaan, *en* van zijne actie, *en* van de helft der door den kooper gestorte som, zonder dat eenige akte of sommatie noodig zij, aangezien men in verzuim gesteld wordt alleen door het verloop van den gestelden tijd.

19. De betaling der actiën zal kunnen plaats hebben, óf in contant geld, of in publieke effekten ten laste van den Staat. Deze effekten zullen nogtans niet aangenomen kunnen worden, dan tot den gemiddelden koers der beurse van Amsterdam of van Antwerpen, ter keuze van de directie op den dag der betaling, en voor zoo veel dezelve tot dien koers ten minste 5 pCt. intrest 's jaars opbrengen.

20. Een deelnemer zal nimmer voor eenig verlies der Maatschappij aansprakelijk zijn, boven het beloop van zijn aandeel in dezelve.

VIJFDE HOOFDSTUK.

Van de handeling der Maatschappij.

21. De Maatschappij, wier doel is, om bij te dragen tot de bevordering, de ontwikkeling en der voorspoed van landbouw, fabrijken en handel, zal echter in geen geval, noch onder eenig voorwendsel, andere approbatiën mogen doen, dan die, welke bij de wetten en bij hare statuten toegestaan zijn.

Zij zal geen eigen-handel mogen drijven, dan in gouden en zilveren munt-materialen en speciën.

22. Hare handelingen zullen bestaan:

1°. In het disconteren aan een iegelijk van wisselbrieven en andere commerciële effekten, aan order, op bepaalde vervaltijden. De maatschappij zal echter het zoogenaamde circulatie-papier, bestaande in wisselbrieven bij collusie, zonder reëele oorzaak noch waarde uitgegeven, afwijzen.

2°. In het incasseren, zoo voor partikulieren als voor publieke inrigtingen, van alle waarden haar ten dien einde overgegeven;

3° In het ontvangen, in rekening-courant, der gelden, die bij haar, hetzij door partikulieren, hetzij door publieke etablissementen gestort zullen worden; en in het voldoen der dispositiën, welke op haar zullen afgegeven, en der engagementen, welke ter harer domicilie verwezen zullen worden, beide ten beloope der geïncasseerde sommen.

4°. In het houden van eene rekening à deposito, vooral gouden en zilveren baren, munten, enz., tegens de uitkeering van zekere provisie op de getaxeerde waarde van het gedeponeerde;

5°. In het doen van voorschotten op de publieke en partikuliere effekten, mits eenen bepaalden vervaltijd hebbende, welke haar ter incassering zullen gegeven worden;

6°. In het insgelijks verleenen van voorschotten op de gouden en zilveren baren, munten, enz., die bij haar gedeponeerd zullen worden;

7°. In het geldschieten op effekten, zoo publieke als partikuliere, op goederen en op grondeigendommen, die haar ten onderpand of tegens hypotheek zullen gegeven worden;

8°. In het uitgeven van certifikaten van alle de inschrijvingen op het grootboek der werkelijke schuld, die de eigendom der Maatschappij zullen worden;

9°. In het afgeven van intrestgevende promessen op langen of korten tijd, ter keuze van hen, die, op deze wijze, zullen verlangen hunne gelden bij de Maatschappij te plaatsen.

23. Geene commerciële effekten, aan order, zullen ter discontering aangenomen worden, dan behoorlijk van zegel voorzien en gewaarborgd.

Een gefailleerde, die niet gerehabiliteerd is, kan niet ter discontering toegelaten worden.

24. De disconto zal genomen worden naar rato van het getal dagen en zelfs van eenen dag, zoo dit geval plaats heeft.

25. De Maatschappij zal nimmer, zonder voldoende zekerheid, eenig voorschot mogen doen, noch voor het gouvernement, noch voor partikulieren.

ZESDE HOOFDSTUK.

Van de balans, de dividenden en de reserve.

26. Op den 31sten December van elk jaar, te beginnen met 1823, zullen de boeken der Maatschappij gesloten worden en zal de directie de balans opmaken.

27. De balans, door de directie opgemaakt, zal aan het onderzoek der kommissarissen onderworpen worden, die eene maand zullen hebben, om dezelve te verifiëren en, daartoe termen vindende, goed te keuren.

Deze goedkeuring zal de directie verstrekken tot volkomene decharge wegens haar beheer.

De verificatie geschied zijnde, zal de algemeene raad het dividend bepalen, hetwelk op ieder actie zal uitgekeerd moeten worden.

28. Iedere actie zal een jaarlijkschen intrest genieten van 5 pCt.

Bovendien zal er een jaarlijksch dividend plaats hebben, voor zoo veel de winsten der Maatschappij het beloop overtreffen van den bepaalden intrest voor de deelnemers.

Op elk dividend zal één derde van deszelfs beloop moeten worden ingehouden als reserve.

Van deze reserve zal een afzonderlijk fonds gemaakt worden.

29. De bij het vorig artikel bepaalde intrest, zoo alsmede het aandeel van het dividend, dat aan elken deelnemer te goed komt, zullen bij de kas der Maatschappij betaalbaar wezen te rekenen van den dag en de uren door de directie bepaald, die dezelve door de officiële dagbladen zal bekend maken.

30. De goedgekeurde balans zal gedurende acht dagen ter sekretarie van de Maatschappij ter visie liggen van alle de deelnemers, welke als eigenaars van ten minste vier actiën op de registers der Maatschappij zijn ingeschreven.

ZEVENDE HOOFDSTUK.

Van de administratie der Maatschappij.

Art. 31. De Maatschappij zal beheerd worden door:

Een' Gouverneur en zes Direkteurs,

Zij zal hebben

Een' Secretaris en een' thesaurier.

Het toevoorzigt is opgedragen aan negen kommissarissen.

32. Het getal der direkteurs zal, op voorstel van den algemeenen raad en met de goedkeuring des Konings, successivelijk of in eens gebragt kunnen worden van zes op negen; in welk geval het getal der kommissarissen mede successivelijk of in eens, zal kunnen gebragt worden van negen op twaalf.

33. De gouverneur en de secretaris zullen altijd benoemd worden door den Koning, welke ook, onder de direkteurs, dien uit hun midden benoemen zal, die den gouverneur, bij overlijden, ziekte, afwezigheid of eenig ander beletsel zal vervangen. De Koning zal insgelijks den thesaurier verkiezen, uit een drietal kandidaten, hetwelk door den algemeenen raad zal opgemaakt worden.

34. De Koning zal de direkteurs benoemen uit eene drievoudige lijst, die Hoogstdenzelven door de algemeene vergadering der Maatschappij zal aangeboden worden.

De kommissarissen zullen door dezelfde algemeene vergadering benoemd worden.

35. Om gouverneur, direkteur, kommissaris, secretaris en thesaurier, der Maatschappij te wezen, behoort men in het Rijk zijne vaste woonplaats te hebben en in het genot van zijne burgerlijke en staatkundige regten te zijn.

Zij zullen hun verblijf in de stad Brussel moeten vestigen, en bovendien het bewijs leveren, bevorens in functie te treden, dat zij, op de registers der Maatschappij, als eigenaars, ingeschreven zijn, te weten:

De gouverneur, voor acht en veertig actiën;

Een direkteur, de secretaris en de thesaurier, voor vier en twintig actiën;

En elke kommissaris voor twaalf actiën.

Alle deze actiën zullen onvervreemdbaar zijn zoolang voormelde personen hunne respective posten bekleeden en tot aan de goedkeuring der balans van hun laatste dienstjaar.

36. De gouverneur en de direkteurs zullen de directie uitmaken en alle de belangen der Maatschappij administreren, op den voet en de wijze bij de tegenwoordige statuten bepaald, en zich overigens gedragen naar de wetten des Rijks.

37. De attributiën van den gouverneur en van de direkteurs; de loop en de orde der werkzaamheden der directie, zoo alsmede alle beschikkingen, waarin bij deze statuten niet voorzien is, zullen het voorwerp uitmaken van een huishoudelijk reglement, hetwelk de directie, onmiddelijk na hare installatie, aan de goedkeuring des Konings zal onderwerpen.

38. De gouverneur, de direkteurs, de secretaris en de thesaurier zullen elk een traktement of honorarium, en de kommissarissen praesentie-gelden, uit de kas der Maatschappij genieten. Een speciaal besluit des Konings zal daarvan het beloop bepalen.

39. De functiën en attributiën der kommissarissen, voor zoo verre dezelve door deze statuten niet bepaald worden, zullen ook het voorwerp zijn van het huishoudelijk reglement, aan de goedkeuring des Konings te onderwerpen.

40. De kommissarissen, vereenigd met den gouverneur en met de direkteurs, zullen den algemeenen raad der maatschappij uitmaken. De kommissarissen zullen er praesentie-gelden ontvangen.

41. De gouverneur zal den algemeenen raad kunnen bijeenroepen telkens als hij het goed zal vinden, en er de onderwerpen in overweging brengen, die hij voegzaam zal oordeelen in het belang der maatschappij. Hij zal, buitendien, gehouden zijn, dezen algemeenen raad, bijeen te roepen, telken reize, dat de meerderheid der direkteurs of die der kommissaririsfen hem daartoe eene schriftelijke aanvrage zullen doen, met opgave van het onderwerp, hetwelk de gouverneur in dat geval gehouden zal zijn in overweging te brengen.

42. De Gouverneur zal het oppertoezigt hebben over alle de handelingen der Maatschappij.

Hij zal bij de directie en den algemeenen Raad voorzitten. Geene voorwerpen zullen, noch in de eene noch in de andere vergadering, in deliberatie gebragt worden, tenzij de meerderheid der leden aldaar tegenwoordig zij. Alle besluiten zullen bij meerderheid van stemmen genomen worden; ingeval van gelijke stemmen, zal die des gouverneurs beslissende zijn. De secretaris zal de pen voeren.

De gouverneur zal alle akten van administratie onderteekenen. Geene akte noch deliberatie, hetzij van de directie, hetzij van den algemeenen raad, zal ten uitvoer mogen worden gebragt, tenzij dezelve met de handteekening des gouverneurs voorzien zijn.

Hij alleen zal ook, namens de maatschappij, alle contracten en overeenkomsten, die zij mogten sluiten, onderteekenen, alsmede de correspondentie voeren, naar hetgeen deswege door het huishoudelijk reglement zal bepaald zijn.

43. De geregtelijke actiën, als eischer en als verweerder, zullen ter diligentie van den gouverneur, in naam der directie, vervolgd worden.

44. Alle andere attributiën, regten, prerogativen en verpligtingen van den gouverneur zullen in het huishoudelijk reglement vermeld worden.

45. Geen der administrateurs, welke ook zijne kwaliteit en functie zijn moge, zal voor iets anders aansprakelijk wezen, dan voor de uitvoering van den last, die hem door de maatschappij is opgedragen, zonder ten gevolge daarvan eenige persoonlijke verpligting wegens de verbindtenissen der maatschappij aan te gaan.

46. Alvorens in functie te treden, zullen alle de leden, welke de administratie uitmaken, den volgenden eed afleggen, de gouverneur in handen des Konings; de direkteurs, kommissarissen, secretaris en thesaurier, in handen des gouverneurs, „ van wel en getrouwlijk de „ zaken der maatschappij te besturen, overeenkomstig „ hare statuten en reglementen, en onder de geheimhou- „ ding van al de handelingen."

47. De directie der maatschappij zal alle de geëmplooijeerden benoemen tot derzelver dienst, zoo in hare bureaux als overal elders benoodigd. Hun getal en functiën zullen bij het huishoudelijk reglement bepaald worden.

ACHTSTE HOOFDSTUK.

Van de algemeene vergadering der Maatschappij, de voorstelling der kandidaten tot Direkteurs, en de benoeming der kommissarissen.

Art. 48. Alle de deelnemers gezamenlijk zullen vertegenwoordigd worden door den gouverneur en de zestig onder hen, welke sedert zes maanden ingeschreven zullen zijn voor het grootste getal actiën. Ingeval van gelijkheid in het getal van actiën zullen de eerst ingeschrevenene den voorrang hebben.

Deze zestig deelnemers zullen met den gouverneur de algemeene vergadering der maatschappij uitmaken.

Om lid van deze vergadering te wezen, behoort men ingezeten des Rijks te zijn en het genot te hebben van zijne burgerlijke en staatkundige regten.

Niemand kan door een' gemagtigde aan deze vergadering deel nemen noch zijn stemregt in dezelve uitoefenen, dan alleen de Koning en de Prinsen en Prinsessen van het Koninklijk Huis, indien Hoogstdezelve deelnemers wierden.

De gouverneur is van regtswege voorzitter van de algemeene vergadering.

49. De algemeene vergadering zal van regtswege bij-

eenkomen, den eersten maandag in April van elk jaar, om rekening te hooren doen van alle de operatiën, welke plaats gehad hebben, gedurende het jaar, dat den 31sten December te voren verschenen is.

50. De algemeene vergadering zal zich nooit kunnen vereenigen dan in de gevallen, en om de redenen, welke speciaal bij de statuten en reglementen vermeld zijn.

51. De algemeene vergadering zal de kandidaten tot de functiën van direkteur en kommissarissen verkiezen, bij hoofdelijke stemming en volstrekte meerderheid van stemmen.

Indien de eerste stemopneming geene volstrekte meerderheid opleveren, zal men tot eene tweede hoofdzakelijke stemming overgaan.

Levert deze tweede stemopneming mede geene volstrekte meerderheid op, zal er eene eindelijke stemopneming plaats hebben tusschen twee personen, welke bij de tweede stemopneming de meeste stemmen zullen vereenigd hebben.

Bijaldien het gebeurde, dat bij de tweede stemopneming verscheidene personen eene gelijke meerderheid van stemmen verkregen, zal het lot tusschen hen beslissen.

Hij, welke bij stemopneming de meerderheid verkregen zal hebben, zal verklaard worden verkozen te zijn.

Zoo er alsdan nog gelijkheid van stemmen plaats had, zou hij, dien het lot aanduidde, gekozen wezen.

52. Een der direkteurs en drie der kommissarissen zullen elk jaar aftreden. De eerste aftreding zal echter geene plaats hebben dan met den 31sten December 1824. Het lot zal de orde van deze aftredingen bepalen in eene vergadering van den Algemeenen Raad, die zich te dien einde vereenigen zal den tweeden maandag van November 1824.

In het vervolg en na het afloopen van deze eerste beurtrol, zal de aftreding plaats hebben naar ouderdom van dienst. De aftredende leden zullen onmiddelijk kunnen herkozen worden.

53. Indien het getal der direkteurs en der kommissarissen vermeerderd wierd boven de primitive bepaling, in art. 31 vermeld, zal het hier bovenstaande artikel in diervoege worden gewijzigd, als men raadzaam oordeelen zal.

De wijziging zal, wanneer daartoe overgegaan wordt, te gelijker tijd, op denzelfden voet en door dezelfde beschikking geschieden, als de vermeerdering van het getal direkteurs en kommissarissen.

54. De algemeene vergadering zal zich elk jaar, te beginnen met 1824, vereenigen op den 3den maandag der maand November, ten einde over te gaan tot de keuze van de drie kandidaten, om den aftredenden direkteur te vervangen. Zoo, in de eerste negen maanden des jaars, de post van eenen direkteur, door dood, afstand of door eenige andere oorzaak, mogt openvallen, zal de gouverneur de algemeene Vergadering buitengewoon bijeen roepen, ten einde de drie kandidaten te kiezen, welke den Koning moeten aangeboden worden, ter benoeming van de vakante direkteurs-plaats.

55. Zoo dikwijls de benoeming van eenen direkteur aanleiding geven zal, om eenen kommissaris te kiezen, zal de gouverneur de algemeene Vergadering bijeen roepen onmiddellijk nadat hem de keus van den direkteur bekend zal zijn, ten einde over te gaan tot de keus van den kommissaris. Hij zal deze Vergadering ook bijeen roepen, om eenen kommissaris te vervangen, wiens plaats, gedurende de eerste negen maanden des jaars, door dood, afstand, of eenige andere oorzaak open vallen mogt.

56. De direkteurs en kommissarissen, die benoemd zullen worden om anderen te vervangen, welke opgehouden hebben functiën te vervullen, voor den gewonen tijd hunner aftreding, zullen slechts benoemd worden voor den tijd, dat zij, die aldus vervangen worden, nog in functie zouden hebben moeten blijven.

57. Het dienstjaar der direkteurs en der kommissarissen zal gerekend worden van den eersten Januarij tot den 31sten December beide ingesloten.

NEGENDE HOOFDSTUK.

Algemeene Beschikkingen.

Art. 58. Alle betalingen zullen geschieden in kontant geld en in speciën, gangbaar volgens de wetten des Rijks. Biljetten aan toonder zullen hier slechts toe gebruikt worden, met toestemming dier genen, die de betaling vragen.

59. Indien eenige gebeurtenis, staatkundige of andere, welke het ook zijn mogte, de veiligheid der maatschappij in gevaar bragt, en hare verplaatsing naar elders dan de stad Brussel noodzaakte, zal deze verplaatsing slechts kunnen geschieden met goedkeuring des Konings, op het stellig voorstel van den algemeenen raad.

60. Al hetgene betrekking heeft op de veiligheid der Maatschappij of tot dezelve bevorderlijk kan zijn, zal uitdrukkelijk aan het burgerlijk en militair gezag worden aanbevolen, en bijzonder aan de regering en aan den militairen kommandant van Brussel, welke des vereischt wordende op de eerste aanvraag van den Gouverneur of deszelfs plaatsvervanger den sterken arm en alle hulp zullen verleenen.

61. Aan den Koning wordt uitdrukkelijk voorbehouden de magt om alle handelingen der Maatschappij te beletten of te schorsen, welke Hoogstdezelve mogt vinden strijdig te zijn met de veiligheid of met de belangen van het Rijk.

TIENDE HOOFDSTUK.

Transitoire beschikkingen.

Art. 62. Het eerste maatschappelijk jaar zal bestaan in het tijdvak, begrepen tusschen den dag der instelling van de Maatschappij, en den 31sten December 1823, beide ingesloten.

63. Voor de eerstemaal zal de Koning, behalve den gouverneur en de secretaris, ook nog benoemen de zes direkteurs en den thesaurier.

Insgelijks zal de Koning ook voor de eerstemaal de direkteurs benoemen, met welke men besluiten mogt, het getal der zes te vermeerderen, waaruit de primitieve administratie moet worden zamengesteld.

64. Zoodra de Maatschappij, overeenkomstig art. 7, haar bestaan zal hebben verkregen, zal de directie die genen convoceren, welke regt hebben de gezamentlijke deelnemers te vertegenwoordigen, ten einde tot de keus der kommissarissen over te gaan.

65. De personen, welke voor de eerste maal tot de functiën van gouverneur, direkteurs, kommissaris, secretaris en thesaurier geroepen worden, zullen elk drie maanden tijd hebben, van den dag hunner benoeming, om het kapitaal te storten, waarvoor zij deelhebbers in het fonds der Maatschappij zijn moeten; onder verpligting, om van deze deelneming aan den algemeenen Raad voor den bepaalden termijn te doen blijken bij gebreke waarvan zij oogenblikkelijk hunne functiën zullen moeten staken en verlaten.

LAATSTE ARTIKEL. De tegenwoordige statuten zullen niet kunnen vermeerderd, gewijzigd of veranderd worden,

ven, ten zij met de goedkeuring des Konings, op het voorstel van den algemeenen raad der deelhebbers.

Alle deze artikelen waren goedgekeurd bij Koninklijk besluit van den 13den December, houdende, in Art. 2; dat Z. M. aan de deelnemers in deze Maatschappij Hoogstdeszelfs personeele waarborg verleende, op de jaarlijksche intrest van 5 pCt., bij Art. 28 der Statuten voorkomende. — Daar de schikkingen echter voor het lokaal en voor de organisatie der bureaus van de Maatschappij nog niet voleindigd waren, zoo konden hare werkzaamheden eerst met den 1sten Februarij 1823 eenen aanvang nemen. In dien tusschentijd werden voor een iegelijk, die genegen was, deelnemer in deze Maatschappij te worden, bij de regeringen en voornaamste Notarissen en Kooplieden van de steden des Rijks, gedrukte modellen van aanvraag verkrijgbaar gesteld, om daarin het getal actiën, dat verlangd werd, aan te vullen, welke aanvragen regtstreeks moesten worden toegezonden aan den Gouverneur der Maatschappij te Brussel.

Door Z. M. werd benoemd de Minister van Staat Jhr. *O. Repelaer van Driel* tot Gouverneur der Algemeene Nederlandsche Maatschappij ter begunstiging van de volksvlijt; de heeren *F. L. L. Rittweger Sauvage*, *F. Op den Bergh*, *L. J. Delvaux de Saive*, *Caroly*, *H. Cattoir* en *C. Morel* tot Direkteuren der voornoemde Maatschappij, en *C. Beerenbroek* tot Secretaris. Benoemingen.

Ten aanzien der financiële aangelegenheden des Rijks, aan welker bevordering wij de wetgevende Vergadering zulk eenen aanmerkelijken tijd zagen toewijden, hebben wij, voor dit jaar, nog het volgende te vermelden.

Bij de algemeene Directie der Ontvangsten werd de heer *H. van Rooijen*, Staatsraad in buitengewonen dienst, benoemd tot Administrateur voor de comptabiliteit. Benoeming voor de Financiën.

Besluit van 7 Februarij, wegens tollen. (Staatsbl. No. 4.)

Voorts werd door Z. M. omtrent de voldoening der tol-gelden op de groote en provinciale wegen des Rijks, op den 7den Februarij, het navolgend besluit genomen:

Art. 1. Niemand zal de betaling van het Tolgeld aan de opgerigte tolpalen mogen weigeren, volgens het bestaande tarief, waarvan aan hem, zoo hij zulks mogt verlangen, door den tolpachter inzage zal moeten worden gegeven.

2. Ingeval van tegenspraak of verschil, zal het bedrag van het gevorderde tolgeld, op de kwitantie, bij een pachter of tolgaarder moeten worden geconsigneerd, met aanwijzing van een domicilium in de provincie.

3. Alle weigering of bedrog in de betaling of consignatie van het tolregt, of in de opgave van een domicilium bij art. hiervoren vermeld; alle bedrog door afspanning van paarden als anderzins begaan zal gestraft worden met eene boete gelijk aan vijftigmaal het verschuldigde regt; alle beschadiging, beleediging of gewelddadigheid, gedaan aan een Tolkantoor, zal worden gestraft met eene boete van *f* 10 tot *f* 100, of eene gevangenis van ten minste één en ten langste veertien dagen, of met boete en gevangenis, ingevolge de Wet van den 6den Maart 1818 (Staatsbl. N°. 12), onverminderd de vergoeding van schaden en interessen, en de eventuële toepassing der strafwetten.

4. Het verschuldigde tolregt voor postrijtuigen en postpaarden, zoowel voor het gaan als terugkomen, zal aan den postmeester te gelijk met het postgeld moeten worden betaald.

5. Voor geene rijtuigen zullen meer dan acht paarden mogen worden gespannnen, dan bij het beklimmen van steile hellingen, die over het algemeen vijf duim per elle lengte te boven gaan, mitsgaders bij het transport van onverdeelbare voorwerpen, of bij slechtheid van den weg, veel gevallen sneeuw of andere onvoorziene, gebiedende omstandigheden; in al de laatstgemelde gevallen zullen de voerlieden moeten voorzien zijn van eene schriftelijke autorisatie van de administratie der wegen, of van het hoofd van het bestuur der plaats, waar zij zich mogten bevinden, alles op boete bij de Wet van 8 Maart 1814 (Staatsbl. N°. 12) bepaald.

6. Degenen, wier rijtuigen of paarden dikwerf een gedeelte des wegs passeren, zullen zich aan de tollen kunnen abonneren, naarmate van den afstand, welke gewoonlijk door hen wordt afgelegd.

Gedurende de maanden Junij, Julij en Augustus geschiedde de uitvaardiging der onderscheidene belasting-wetten, daargesteld ten gevolge der Wet van den 12den Julij des vorigen jaars. — De beschikkingen te dezen aanzien, aan welke achtervolgens kracht van Wet verleend werd, betroffen de belastingen op het personeel, die op de wijn, suiker, buitenlandsch gedisteleerd, het geslacht, de binnenlandsche bieren en azijnen, het zout, het gemaal, het binnenlandsch gedisteleerd, alsmede de in-, uit- en doorvoer en het tonnengeld der zeeschepen, welk laatste onderwerp, tevens met de bepalingen over de heffing der regten van de accijnsen, in eene Wet begrepen was (1). Daar derzelver uitvoerigheid alhier de overname verbiedt, zoo vergenoegen wij ons met eene verwijziging tot gemelde Wet van den 12den Julij, door ons vroeger in derzelver geheel medegedeeld, en tot grondslag van het geheele stelsel strekkende, hetwelk naderhand, in de afzonderlijke Wetten, slechts aan meer bepaalde voorschriften, inzonderheid wat de wijze der heffing betreft, is onderworpen, blijvende de hoegrootheid der belasting bepaald als in de Wet van 12 Julij. — Alleenlijk meenen wij, te dezen opzigte, eene uitzondering te moeten maken, wat betreft de Wet eene belasting, onder den naam van personeel, invoerende, alsmede ten opzigte der generale Wet, over de heffing der regten van In-, Uit- en Doorvoer, de Accijnsen en het Tonnengeld der zeeschepen, zoowel uithoofde van de meer algemeene belangrijkheid der daarin vervatte bepalingen, als uit aanmerking van het geschiedkundig verband tusschen deze en vroegere beschikkingen, door ons op eene volledige wijze medegedeeld.

Uitvaardiging van onderscheidene belasting-wetten.

Eerstgemelde dezer Wetten, van den 28sten Junij gedagteekend, behelst de volgende bepalingen (2):

(1) Staatsbl. N°. 15, 20, 21, 30, 31, 32, 35—39.

(2) De formulieren, bij deze Wet gevoegd, worden mede gevonden in de Staatscour.

Wet van 28 Junij, nopens de belasting op het personeel. (Staatsbl. No. 15.)

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat bij de wet van den 12den Julij 1821 (*Staatsblad* N°. 9), artikel 2, onderdeel I, § *b*, is bepaald, dat in het stelsel van 's Rijks belastingen zal zijn begrepen eene direkte belasting op het personeel, berekend op de zes navolgende grondslagen:

1°. De huurwaarde.
2°. De deuren en vensters.
3°. De haardsteden.
4°. Het mobilair.
5°. De dienstboden, en
6°. De paarden.

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan, bij deze:

Van het bedrag der belasting.

Art. 1. De belasting op het personeel, vastgesteld bij het 2de artikel, onderdeel I, § *b*, van de Wet van den 12den Julij 1821, zal worden geheven, op den voet in de volgende artikelen uitgedrukt.

EERSTE GRONDSLAG.

De huurwaarde.

2. De personele belasting op de huurwaarde zal bedragen *vier ten honderd* der jaarlijksche onzuivere huurwaarde van alle woningen en gebouwen.

3. Onder deze woningen en gebouwen zijn begrepen alle woonhuizen, pakhuizen, bergplaatsen, loodsen, schuren, stallen, buitenhuizen, tuinhuizen en alle gebouwen, tot welk gebruik ook dienende.

De grond, waarop de gebouwen staan, de stoepen, binnenplaatsen en pleinen der woningen en gebouwen, zijn algemeen onder de belasting begrepen, mitsgaders ook, voor zoo veel betreft de steden en de geagglomeerde huizen in de gemeenten ten platten lande, de tuinen en gronden, doch met niet meerder dan tot de grootte van vijfmalen de oppervlakte der woningen en gebouwen waarbij zij gelegen zijn, en waartoe zij behooren.

4. Van de personele belasting op den eersten grondslag worden vrijgesteld:

1°. Alle woningen beneden de *twintig guldens* jaarlijksche huurwaarde, of, bij de week verhuurd wordende, beneden de *zestig cents* huurwaarde in de week.

2°. Alle fabrijken, trafijken, gebouwen, voor zoo verre dezelve niet dienen tot berging van gefabriceerde goederen, mitsgaders alle schuren en stallen van den landbouw, kerken, schoolgebouwen, gestichten van publiek onderwijs en weldadigheid, en alle gebouwen voor den publieken Rijks, provincialen, stedelijken of plaatselijken dienst.

De gedeelten echter dier gebouwen, welke worden bewoond, of tot andere dan de hierboven genoemde einden worden gebruikt, zijn aan de belasting onderworpen.

5. In de personele belasting naar den eersten, tweeden, derden en vierden grondslag zullen niet worden aangeslagen eigenaars of huurders van huizen, welke door hen niet worden bewoond, al is het dat huisbewaarders of huisbewaarsters in dezelve zijn geplaatst, mits zich geen mobilair van den eigenaar of huurder in dezelve bevinde; zullende in dat geval dat gedeelte der woningen, hetwelk de huisbewaarder of huisbewaarster bewonen, als afzonderlijke perceelen worden beschouwd, en zij zelve, deswege, voor de vier eerste grondslagen als schatpligtigen worden beschreven.

Wanneer daarentegen mobilair van den eigenaar of huurder zich in deze huizen bevindt, zullen dezelve als bewoond worden beschouwd, en als zoodanig in derzelver geheel aan de personele belasting onderworpen zijn.

Eigenaars of huurders van huizen, welke een geheel jaar, dat is van den 1sten Januarij tot den laatsten December van het afgeloopen jaar, zijn onbewoond geweest, al is het, dat zich daarin mobilair heeft bevonden, en waarvan de eigenaars of huurders de belasting voldaan hebben, zullen over het loopende jaar niet voor dezelve in de vier eerste grondslagen worden aangeslagen, mits het jaar te voren deswege de belasting is betaald.

6. De belasting is verschuldigd door de gebruikers der woningen en gebouwen, hetzij dezelve eigenaren daarvan zijn of niet.

7. De inwonende eigenaar of inwonende gebruiker eener woning, welke gedeelten van dezelve, kamers of

vertrekken, aan anderen verhuurt of afstaat, zal de belasting van de geheele woning verschuldigd zijn, behoudens zijn regt, om dezelve van de medebruikers, in evenredigheid van de belastbare huurwaarde dier gedeelten, kamers of vertrekken, te verhalen, voor zoo ver bij de huur-contracten daaromtrent geene andere bepalingen mogten zijn of worden gemaakt.

8. Gedeelten van woningen of kamers en vertrekken in woonhuizen, welke van den uitwonenden eigenaar of uitwonenden verhuurder worden in gebruik genomen, zullen als afzonderlijke perceelen worden beschouwd, en zal de belasting door de gebruikers verschuldigd zijn.

9. Woonhuizen en gebouwen of gedeelten van dien, welke niet dan bij de maand of bij de week worden verhuurd, zullen worden beschouwd als door de eigenaars of verhuurders, offchoon uitwonende, zelve te worden gebruikt, en de belasting door hen verschuldigd zijn, behoudens het regt, om dezelve van de huurders of gebruikers te verhalen, alles op den voet hier voren art. 7 uitgedrukt.

10. De eigenaars of verhuurders, welke in de bovengenoemde gevallen zelve de belasting verschuldigd zijn, voor de gedeelten der woningen, die zij aan anderen hebben verhuurd, zullen het beloop der huurwaarde, welke minder dan *twintig guldens* jaarlijksche of *zestig cents* wekelijksche huur bedraagt, van de huurwaarde der geheele woning kunnen aftrekken en de belasting van de dan nog overblijvende huurwaarde verschuldigd zijn.

11. De onzuivere huurwaarde der woningen en gebouwen zal moeten worden opgemaakt uit de vergelijking van den huurprijs van soortgelijke of het meest daarbij komende woningen en gebouwen in de plaats, waar dezelve zich bevinden.

12. Geene splitsing der huurwaarde zal worden toegestaan aan bij elkander inwonende kinderen, ouders, broeders of zusters.

TWEEDE GRONDSLAG.

De deuren en vensters.

13. Voor al de buitendeuren en vensters, welke in de huizen en gebouwen gevonden worden, en uitkomen op de straten, plaatsen, hetzij groote of kleine tuinen,

warten of wateren, zal betaald worden naar het volgende tarief:

Deuren en vensters gelijkvloers en vensters der twee volgende verdiepingen:

In de gemeenten beneden de *vijf duizend* inwoners, voor iedere deur of venster *veertig cents*.

In de gemeenten van *vijf duizend* tot beneden *tien duizend* inwoners, voor iedere deur of venster *vijftig cents*.

In de gemeenten van *tien duizend* tot beneden *vijf en twintig duizend* inwoners, voor iedere deur of venster *zestig cents*

In de gemeenten van *vijf en twintig duizend* tot beneden *vijftig duizend* inwoners, voor iedere deur of venster *tachtig cents*.

In de gemeenten van *vijftig duizend* inwoners en daarboven, voor iedere deur of venster *een gulden tien cents*.

Vensters der hoogere verdiepingen, mitsgaders deuren en vensters der kelders, voor zoo ver dezelve bewoond worden.

In de gemeenten beneden de *vijf duizend* inwoonders *veertig cents*.

In de gemeenten van *vijf duizend* inwoners en daarboven *vijftig cents*.

14. Met betrekking tot de klasfifikatie der gemeenten naar derzelver bevolking, zal slechts tot grondslag genomen worden het getal inwoners, hetwelk in de te zamen getrokken huizen of de kom der gemeenten gevonden wordt, zonder daarbij te voegen de bevolking der huizen, die in de uitgestrektheid der gemeenten verspreid zijn, en welke zullen gerangschikt worden in de klasse, tot welke de gemeente naar de bevolking van de kom der huizen behoort.

In alle gemeenten, welke uit verschillende steden, dorpen of gehuchten bestaan, zal de bevolking, welke in de te zamen getrokken huizen of de kom van iedere stad, dorp of gehucht gevonden wordt, voor elk derzelve afzonderlijk tot grondslag der belasting worden genomen.

15. Van de personele belasting op den tweeden grondslag zijn vrijgesteld:

1°. De deuren en vensters in woonhuizen, beneden de *twintig guldens* jaarlijksche huurwaarde, of, bij de week verhuurd wordende, beneden de *zestig cents* huurwaarde in de week.

2°. De deuren en vensters, dienende om licht of lucht te geven op zolders, in kelders, en andere plaatsen, die niet tot woning van menschen strekken; voorts de deuren en vensters in fabrijken, trafijken, schuren en stallen, kerken, school-gebouwen, gestichten van publiek onderwijs en weldadigheid, en alle gebouwen voor den publieken Rijks, provincialen, stedelijken of plaatselijken dienst. De deuren en vensters, welke gevonden worden in de gedeelten dier gebouwen, welke worden bewoond, of tot andere dan de hier boven opgenoemde einden worden gebruikt, zijn aan de belasting onderworpen.

3°. De vensters welke gevonden worden in daken of dekkingen.

16. Ten aanzien van de verschuldigdheid der belasting, zal men zich exactelijk gedragen naar hetgeen hier voren art. 6 tot 9, met betrekking tot den eersten grondslag is bepaald, en aldus de deuren en vensters, en daarbij vrijgestelde gedeelten kunnen aftrekken.

17. De eigenaars of verhuurders, welke zelve de belasting verschuldigd zijn voor de deuren en vensters in de gedeelten der woningen, die zij aan anderen hebben verhuurd, zullen vrij zijn van de belasting der deuren en vensters van die gedeelten, welke eene mindere huurwaarde hebben dan *twintig guldens* jaarlijks of *zestig cents* wekelijks.

18. Geene splitsing in het getal en aanslag der deuren en vensters zal worden toegestaan aan bij elkander inwonende kinderen, ouders, broeders of zusters.

DERDE GRONDSLAG.

De haardsteden.

19. Van alle de haardsteden, welke in de huizen en gebouwen gevonden worden, zal naar evenredigheid van het getal haardsteden, worden betaald:

Wanneer er slechts eene haardstede gevonden wordt, *veertig cents.*

Wanneer er slechts twee zijn, voor ieder *vijf en zeventig cents.*

Wanneer er drie of meerder, tot en met het getal van twaalf zijn, voor ieder *een gulden vijf en zeventig cents.*

20. Door haardsteden worden verstaan alle stookplaatsen of vuursteden, geschikt om daarop of daarin vuur

te ſtoken, en welke meer bijzonder bekend zijn onder de namen van haarden, nisſen, kagchels, op welke wijze ook geplaatst, ovens, eesten, ſmidſen of hoedanig anders ook plaatſen, welke geſchikt zijn, om daarop vuur te ſtoken, mogen genoemd worden, geene uitgezonderd.

Ovens, fornuizen en dergelijke ſtookplaatſen, welke in hetzelfde vertrek, onder dezelfde ſchoorſteen van eene haardſtede zijn geplaatst of geſtookt worden, zullen niet als afzonderlijke haardſteden, maar gezamenlijk als ééne haardſtede worden beſchouwd.

21. Van de perſonele belasting, op den derden grondſlag, zijn vrijgeſteld:

1°. De haardſteden in woonhuizen van beneden de *twintig guldens* jaarlijkſche huurwaarde, of bij de week verhuurd wordende, beneden de *zestig cents* huurwaarde in de week.

2°. De haardſteden boven het getal van twaalf in ieder huis of gebouw.

3°. De haardſteden in kerken, ſchoolgebouwen, geſtichten van publiek onderwijs of weldadigheid, en in alle gebouwen voor den publieken Rijks, provincialen, ſtedelijken of plaatſelijken dienst.

De haardſteden echter, welke gevonden worden in de gedeelten dier gebouwen, welke worden bewoond of tot andere dan de hierboven genoemde einden worden gebruikt, zijn aan de belasting onderworpen.

De bak-ovens ten platten lande en in de ſteden, welke afgezonderd van de woonhuizen en gebouwen zijn opgerigt, en de haardſteden, waarvan de openingen, mitsgaders de rook-uitgangen, zijn toegemetſeld, en tot het ſtoken van vuur zijn onbruikbaar gemaakt.

22. Ten aanzien van de verſchuldigdheid der belasting, zal men zich exactelijk gedragen naar hetgeen hiervoren, art. 6 tot 9, met betrekking tot den eerſten opſlag, is bepaald, en aldus de haarſteden in de daarbij vrijgeſtelde gedeelten kunnen aftrekken.

23. De eigenaars of verhuurders, welke in de bovengenoemde gevallen zelve de belasting verſchuldigd zijn, voor de haardſteden in de gedeelten der woningen of gebouwen, die zij aan andren hebben verhuurd, zullen vrij zijn van de belasting der haardſteden van die gedeelten, welke eene mindere huurwaarde hebben dan *twintig guldens* jaarlijks, of *zestig cents* wekelijks.

24. Geene ſplitſing in het getal en aanſlag der haardſteden, ten nadeele der ſchatkist, zal worden toegeſtaan

aan bij elkander inwonende kinderen, ouders, broeders of zusters.

VIERDE GRONDSLAG.

Het mobilair.

25. Van elke honderd guldens der waarde van het mobilair, hetwelk gevonden wordt in woningen en gebouwen, behoudens het bepaalde bij art. 57, wordt betaald *één gulden.*

26. Door mobilair wordt alhier verstaan de gezamenlijke huisraad of inboedel, geschikt tot huisselijk of persoonlijk gebruik, met uitzondering van de volgende voorwerpen:

1°. Alle bouw- en tuingereedschappen tot den landakkerbouw, de veeteelt of het tuinwerk behoorende, daaronder begrepen de wagens, karren, sleden, rollen, ploegen, eggen, paardentuigen en stalgereedschappen.

2°. Alle paarden, koeijen, schapen, varkens, en allerlei rundvee; alle rijtuigen, sleden, tuigen, zadels, bitten, hoofdstellen, beugels en dergelijke, mitsgaders de stalgereedschappen van pikeurs postmeesters, stalhouders, voerlieden en slepers; voor zoo ver zij echter rijtuigen of tuigen aan andere in vaste huur afstaan, moet de belasting daarvan door de gebruikers worden betaald.

3°. De zadels, bitten, hoofdstellen, beugels, en dergelijke, dienende voor de paarden van geestelijken, militairen, ambtenaren en andere van personele belasting, op den zesden grondslag vrijgesteld.

4°. Alle fabrijk- en trafijk-gereedschappen, benevens de daarbij behoorende wagens, karren en tuigen.

5°. Alle handwerkgereedschappen en instrumenten.

6°. Alle winkel-, kantoor- en pakhuisgereedschappen, kasten, doozen, kisten, toonbanken, schalen, balanzen, maten en dergelijke.

7°. De kleederen, lijflinnen en verdere lijfstoebehooren, daaronder begrepen de paarlen, juweelen, zakhorologien, goederen en zilveren werken, welke tot lijfsieraad of kleederdragt behooren.

8°. Alle boeken, zee- en landkaarten, prenten, teekeningen en schilderijen, antiquiteiten, medailes en andere zeldzaamheden, opgezette dieren, voge-

len, kappellen, insekten, schelpen, gedierten in *liquor*, anatomische preparaten, muzijk-instrumenten, physische, mathematische, optische, chirurgicale en andere instrumenten, en in het algemeen, alles wat in eenen bepaalden zin tot voortzetting van studiën, of tot de beoefening der kunsten en wetenschappen behoort.

27. Van de personele belasting op den vierden grondslag is vrijgesteld.

1°. Het mobilair, hetwelk gevonden wordt in woonhuizen van beneden de *twintig guldens* jaarlijksche huurwaarde, of, bij de week verhuurd wordende, beneden de *zestig cents* in de week.

2°. Het mobilair in kerken, schoolgebouwen, gestichten van publiek onderwijs en weldadigheid, banken van leening, op publiek gezag erkend en bestaande, en in de gebouwen, bestemd voor den publieken Rijks, provincialen, stedelijken of plaatselijken dienst.

Dat geen echter, hetwelk gevonden wordt in de gedeelten dier gebouwen, welke worden bewoond of tot andre dan de hierboven genoemde einden worden gebruikt, is aan de belasting onderworpen.

3°. Het mobilair, hetwelk in de winkels, magazijnen of werkplaatsen der vervaardigers, verkoopers of verhuurders derzelve, ter verkoop of verhuring gevonden wordt.

28. De belasting is verschuldigd door de gebruikers der woningen en gebouwen, waarin zich het mobilair bevindt, hetzij dezelve eigenaars daarvan zijn of niet.

29. De inwonende eigenaar of inwonende gebruiker eener woning, welke gemeubileerd of ongemeubileerde gedeelten, kamers of vertrekken van dezelve aan andere verhuurt of afstaat, zal de belasting van het mobilair, berekend naar de huurwaarde, vijfmalen vermenigvuldigd, van deszelfs geheele woning, verschuldigd zijn, behoudens zijn regt, om dezelve op de medegebruikers te verhalen, in evenredigheid met hunne belastbare huurwaarde, vijfmalen vermenigvuldigd, voor zoo ver daaromtrent bij de huur-contracten geene andere bepalingen mogten zijn of worden gemaakt.

30. Gedeelten van woningen of kamers en vertrekken in woonhuizen, welke van den uitwonende eigenaar of uitwonende verhuurder worden in gebruik genomen, gemeubileerd of ongemeubileerd, zullen als afzonderlijke

perceelen worden beschouwd, en de belasting van het daarin zich bevindend mobilair, door de gebruikers verschuldigd zijn.

31. Woonhuizen en gebouwen of gedeelten van dien, welke niet dan bij de maand of bij de week worden verhuurd, zullen worden beschouwd, als door de eigenaars zelve te worden gebruikt, en de belasting door hen, van het mobilair, berekend naar de huurwaarde, vijfmalen vermenigvuldigd, van de geheele woonhuizen en gebouwen verschuldigd zijn, behoudens het vermogen, om die van de huurders of gebruikers, in eene billijke evenredigheid, te verhalen, doch niet dan op den voet bij art. 29 bepaald.

32. De eigenaars of verhuurders, welke, in de bovengenoemde gevallen, zelve de belasting verschuldigd zijn, voor het mobilair, in de gedeelten dier woningen, die zij aan anderen hebben verhuurd, zullen vrij zijn van de belasting op het mobilair, in die gedeelten, welke eene mindere huurwaarde hebben dan *twintig guldens* in het jaar, of, bij de week verhuurd wordende, dan *zestig cents* in de week, en de belasting slechts van het overblijvende mobilair, naar de overblijvende vijfmalen vermenigvuldigde huurwaarde, verschuldigd zijn, behoudens het vermogen, bij het slot van art. 31, aan de schatpligtigen toegekend.

33. Geene splitsing in den aanslag van het mobilair zal worden toegestaan aan bij elkander inwonende kinderen, ouders broeders of zusters.

VIJFDE GRONDSLAG.

De dienstboden.

Art. 34. Van al de dienstboden, welke gehouden worden door personen of huisgezinnen, zal worden betaald als volgt:

Voor iedere dienstbode *zeven gulden*.

Die genen, welke niet meer dan slechts eene vrouwelijke dienstbode houden, zullen kunnen volstaan met voor dezelve te betalen *vier guldens*.

Voor iedere werkbode, welke tevens als dienstbode wordt gebruikt, zal de belasting bedragen *drie guldens*.

35. Voor dienstboden worden gehouden zulke lieden, welke bij personen of huisgezinnen, tot derzelver staat of gevolg behooren, of tot het waarnemen van huisse-

lijke zaken in gestadigen dienst gebruikt worden, zonder onderscheid of deze lieden in- of uitwonen, en in of uit het huis van levensmiddelen worden voorzien, of dat hun kostgeld afzonderlijk wordt betaald of vergoed, en zonder dat eenige bijzondere bepalingen, hoe ook genaamd, tot uitzondering in aanmerking zullen komen.

In deze algemeene omschrijving zijn mitsdien begrepen de huishoudsters, kameniers, allerlei meiden, hofmeesters, kamerdienaars, koks, jagers, loopers, lijf- of huisknecht, jockijs, koetsiers, postillons, rijknechts, portiers, stalknechts en zoodanige bedienden van huurkoetsiers of stalmeesters, welke bepaalde personen of huisgezinnen als koetsiers bedienen, of welke andere benamingen ook aan de boven bedoelde dienstbare lieden, mogen of kunnen gegeven worden.

36. Voor werkboden, welke tevens als dienstboden worden gebruikt, worden gehouden zulke lieden, welke hoofdzakelijk en doorgaande gebruikt worden tot het verrigten van werkzaamheden in fabrijken, trafijken, den handel, landbouw, bedrijven of neringen, doch tevens bij die werkzaamheden gebruikt worden tot het verrigten van dienstbodenwerk, of huisselijke diensten.

37. Van het aantal der voorschreven dienst- en werkboden, welke in de eerste helft van ieder jaar bij de schatpligtigen in dienst zijn, of in dienst genomen worden, zal de belasting over het geheele loopende jaar verschuldigd wezen; van het aantal der voorschreven dienst- en werkboden, welke niet dan in de maanden Julij, Augustus of September in dienst zijn genomen, zal de belasting slechts over het loopende half jaar verschuldigd zijn.

Van het aantal der dienst- en werkboden, welke niet eerder in dienst zijn gekomen dan in de maanden October, November of December, zal over het loopende jaar geene belasting verschuldigd zijn.

38. Van de personele belasting op den *vijfden* grondslag zijn vrijgesteld:

1°. Werkboden van den eigenlijken gezegden landbouw, dat zijn de zoodanigen, welke in dienst zijn van de landbouwers, die in en door den landbouw hun voornaamste bestaan vinden, en aldus tot den boerenstand behooren, hetzij die werkboden bij den boerenarbeid, tevens huiswerk verrigten of niet.

2°. Minnen, zoo lang zij zogende zijn, en dienstmei-

den beneden de *vijftien* jaren oud.

3°. Gouverneurs en gouvernantes, belast met het onderwijs en bestuur van kinderen, secretarissen, klerken, tuinlieden, mits geen van allen dienstboden-werk verrigtende.

4°. Naaisters, schoonmaaksters en dergelijke lieden, mits niet meer dan doorgaans drie dagen in de week in het huis van denzelfden schatpligtigen werkende.

5°. Oppassers, mits op zich zelve wonende en meer dan één afzonderlijk wonende persoon of huisgezin bedienende.

6°. Huisbewaarders en huisbewaarsters, bij afwezendheid der bewoners het huis bewonende.

7°. Werkboden in fabrijken, trafijken, den handel landbouw, bedrijven of neringen, hetzij dezelve in- of uitwonen, mits zij bepaaldelijk en uitsluitend alleen daartoe worden gebruikt, en niet tevens verrigten dienstboden-werk of huisselijke diensten.

8°. Eindelijk alle ambachts-gezellen en daglooners, mits geen dienstboden-werk verrigtende, als daar zijn de knechts van timmerlieden, metselaars, schilders, verwers, smids, kleermakers, schoenmakers, schippers, voerlieden en dergelijke.

39. De belasting is verschuldigd door de personen of huisgezinnen, welke de dienst- of werkboden houden.

40. Zij welke bij zich hebben inwonen personen of huisgezinnen, zullen van deze inwoning bij de beschrijving kennis moet geven aan de beambten, die de beschrijving doen, op eene boete van *tien guldens*.

41. Geene splitsing in het getal dienst- of werkboden zal worden toegestaan aan bij elkander inwonende kinderen, ouders, broeders of zusters.

ZESDE GRONDSLAG.

De paarden.

42. De personele belasting op de paarden zal, wegens alle paarden, oud 3 jaar en daarenboven, geheven worden op den volgenden voet:

1°. Van elk paard, gehouden wordende door personen of huisgezinnen tot gemak en weelde, *twintig guldens*.

2°. Van elk paard, gehouden wordende door ondernemers van postwagens en diligences, pikeurs, postmeesters, stalhouders, voerlieden en verhuurders van paarden, dienende tot transport van personen, *vijf guldens.*

3°. Van elk paard, alleen en uitsluitend gehouden wordende voor den landbouw, fabrijken, trafijken, bedrijven of neringen, wanneer dezelve tevens worden gebruikt voor rijtuigen op veren of riemen, *zeven guldens.*

4°. Van elk paard der militairen en ambtenaren, welke zij verpligt zijn, volgens de dienst-reglementen, te houden, wanneer zij dezelve tot andere einden, dan bij die dienst-reglementen is bepaald, gebruiken, *zeven guldens.*

4°. Van elk paard, door militairen en ambtenaren gehouden wordende boven het getal, hetwelk zij verpligt zijn, volgens de dienst-reglementen, te houden, *twintig guldens.*

6°. De kooplieden in paarden, als zoodanig in de gemeente hunner woning algemeen bekend en gepatenteerd, en geene verhuurders van paarden zijnde, zullen in de belasting verschuldigd zijn, wanneer zij doorgaande minder dan tien paarden houden, *twintig guldens* in eens.

Doch doorgaande meer dan tien paarden houdende, *veertig guldens* in eens.

43. Door paarden van gemak en weelde worden verstaan dezulke, welke door particuliere personen of huisgezinnen worden gehouden in eigendom, of in vaste huur of vast gebruik van anderen en dienende om gebruikt te worden als rijpaarden, onder het zadel, of om gespannen te worden voor rijtuigen.

Onder vaste huur of vast gebruik, wordt de huur van paarden in de maand, en alle verdere huur-afstand of gebruik anders dan bij de reis, verstaan.

44. De belasting van *vijf guldens* van ieder paard, welke hierboven, art. 42, § 2, den pikeurs, voerlieden, stalhouders en verhuurders van paarden is opgelegd, zal in mindering kunnen strekken op de belasting wegens vaste huur, wanneer het aan den ontvanger op eene voldoende wijze zal zijn gebleken, dat de paarden, wegens welke evengemelde schatpligtigen zijn aangeslagen, aan anderen in vaste huur zijn afgestaan.

45. Van het aantal belaste paarden, welke in de eerste helft van ieder jaar door de schatpligtigen gehouden

worden zal de belasting over het geheele loopende jaar verschuldigd wezen.

Van het aantal paarden, welke niet dan in de maanden Julij, Augustus en September aanvankelijk zijn gehouden, zal de belasting slechts over het loopende half jaar verschuldigd zijn. Van het aantal paarden, welke niet eerder dan aanvankelijk in de maanden October, November en December zijn gehouden, zal over het loopende jaar geene belasting verschuldigd zijn.

46. Van de personele belasting op den zesden grondslag zijn vrijgesteld:

De paarden, welke alleen en uitsluitend worden gebruikt tot den landbouw, fabrijken, trafijken, bedrijven of neringen, zonder immer te worden gebruikt tot de einden, bij de belaste paarden, art. 42, § 3, opgenoemd; voorts de paarden der geestelijke personen ten platte lande, en eindelijk de paarden van militairen en ambtenaren tot het getal, hetwelk zij verpligt zijn volgens de dienst-reglementen te houden, mits daarvan tot geene andere einden gebruik makende, dan bij die dienst-reglementen is bepaald.

47. De belasting is verschuldigd door de personen of huisgezinnen, welke paarden houden.

48. Zij, welke bij zich hebben inwonen personen of huisgezinnen, zullen van deze inwoning bij de beschrijving kennis moeten geven aan de beambten, die de beschrijving doen, op eene boete van *tien guldens*.

Over de verdere vrijstellingen.

49. Behalve de vrijstellingen, in de voorgaande artikelen, overeenkomstig de wet van den 12den Julij 1821 (*Staatsblad* N°. 9), vermeld, zal, in de gemeenten, waarvan de bevolking, in zamengetrokken huizen of de kom van iedere stad, dorp of gehucht, *tien duizend* zielen te boven gaat, de vrijdom der personele belasting worden verleend, overeenkomstig de volgende bepalingen.

In de gemeenten van tien duizend tot vijf en twintig duizend inwoners.

Voor de gebruikers van woningen of gebouwen van *twintig* tot beneden de *vijf en twintig guldens* jaarlijksche huurwaarde, het geheele bedrag der belasting naar de tweede, derde en vierde grondslagen.

Voor de gebruikers van woningen of gebouwen van

vijf

vijf en twintig guldens tot beneden *de dertig guldens* jaarlijksche huurwaarde, de helft van het bedrag der belasting, naar de vier eerste grondslagen.

Voor de gebruikers van woningen of gebouwen van *dertig* tot beneden de *vijf en dertig guldens* jaarlijksche huurwaarde, een vierde van het bedrag der belasting naar de vier eerste grondslagen.

In de gemeenten van vijf en twintig duizend tot vijftig duizend inwoners.

Voor de gebruikers van woningen of gebouwen van *twintig* tot beneden de *vijf en twintig guldens* jaarlijksche huurwaarde, het geheele bedrag der belasting naar de vier eerste grondslagen.

Voor de gebruikers van woningen of gebouwen van *vijf en twintig* tot beneden de *dertig guldens* jaarlijksche huurwaarde, het geheele bedrag der belasting naar de tweede, derde en vierde grondslagen.

Voor de gebruikers van woningen of gebouwen van *dertig* tot beneden de *vijf en dertig guldens* jaarlijksche huurwaarde, de helft van het bedrag der belasting naar de vier eerste grondslagen.

Voor de gebruikers van woningen of gebouwen van *vijf en dertig* tot beneden de *veertig guldens* jaarlijksche huurwaarde, een vierde van het bedrag der belasting naar de vier eerste grondslagen.

In de gemeenten van vijftig duizend tot vijf en zeventig duizend inwoners.

Voor de gebruikers van woningen of gebouwen van *twintig* tot beneden de *dertig guldens* jaarlijksche huurwaarde, het geheele bedrag der belasting naar de *vier eerste* grondslagen.

Voor de gebruikers van woningen of gebouwen, van *dertig* tot beneden de *vijf en dertig guldens* jaarlijksche huurwaarde, het geheele bedrag der belasting naar de *tweede*, *derde* en *vierde* grondslagen.

Voor de gebruikers van woningen of gebouwen van *vijf en dertig* tot beneden de *veertig guldens* jaarlijksche huurwaarde, de helft van het bedrag der belasting naar de *vier eerste* grondslagen.

Voor de gebruikers van woningen of gebouwen van *veertig* tot beneden de *vijf en veertig guldens* jaarlijksche

huurwaarde, een *vierde* van het bedrag der belasting naar de *vier eerste* grondslagen.

In de gemeenten van boven vijf en zeventig duizend inwoners.

Voor de gebruikers van woningen of gebouwen van *twintig* tot beneden de *dertig guldens* jaarlijksche huurwaarde, het geheele bedrag der belasting naar de *vier eerste* grondslagen.

Voor de gebruikers van woningen of gebouwen van *dertig* tot beneden de *veertig guldens* jaarlijksche huurwaarde, het geheel bedrag der belasting naar de *tweede*, *derde* en *vierde* grondslagen.

Voor de gebruikers van woningen of gebouwen van *veertig* tot beneden de *vijf en veertig guldens* jaarlijksche huurwaarde, de helft van het bedrag der belasting naar de *vier eerste* grondslagen.

Voor de gebruikers van woningen en gebouwen van *vijf en veertig* tot beneden de *vijftig guldens* jaarlijksche huurwaarde, een *vierde* van het bedrag der belasting naar de *vier eerste* grondslagen.

50. Het zal aan de schatpligtigen, aan welke gedeeltelijk vrijdom der personele belasting naar de vier eerste grondslagen, volgens het voorgaande artikel, is toegekend, vrijstaan, om, des verkiezende, het nog verschuldigde te dier zake, bij wijze van afkoop, te voldoen.

Die afkoop wordt in dat geval bepaald op *acht ten honderd* der onzuivere huurwaarde voor de schatpligtigen, welke vrijstelling voor de helft hebben verkregen, en op *twaalf* ten *honderd* der onzuivere huurwaarde, voor hen aan welke vrijdom voor een *vierde* is toegestaan.

Van de beschrijving.

51. Bij de invoering dezer wet en vervolgens jaarlijks, zal er, tot berekening van het bedrag der personele belasting, eene beschrijving geschieden aan de woningen der ingezetenen. Dezelve zal voor de eerste reize plaats hebben onmiddelijk nadat deze wet verbindend zijn zal, en vervolgens jaarlijks zoo vroegtijdig mogelijk.

52. De hoofden der gemeente-besturen zullen, op aanvrage der ontvangers bij openbare afkondiging aan de ingezetenen, ten minste acht dagen te voren, bekend maken den tijd, wanneer de natemeldene beschrijvings-

biljetten zullen worden rondgebragt en wederom afgehaald.

53. De ontvanger zal, door een beambte, aan de woningen der ingezetenen doen bezorgen een beschrijvingsbiljet, houdende eene korte schets van de grondslagen der personele belasting, de noodige vragen ter beantwoording, volgens het formulier, achter deze wet gevoegd, en de aanwijzing der daaruit voortvloeijende verpligting jegens 's Rijks schatkist, ten einde ieder ingezeten het bedrag der grondslagen op het biljet invulle.

54. De ingezetenen zullen, ingevolge de bepaling der wet van den 12den Julij 1821, de vereischte opgaven doen, en mitsdien de in het beschrijvings biljet gedane vragen in hetzelve schriftelijk, naauwkeurig en met de vereischte ophelderingen beantwoorden, zich zelve dienvolgens quotiseren en het biljet moeten onderteekenen.

De belastings-voorwerpen, welke op den eersten Januarij van ieder jaar in gebruik zijn of gehouden worden, zullen moeten worden opgegeven en tot grondslag van den aanslag strekken.

De belastings-voorwerpen, welke de ingezetenen nog na dit tijdstip van de invulling van het beschrijvings-biljet, doch vóór het uiteinde van de drie eerste maanden van het jaar aanschaffen, zullen door de schatpligtigen nader en wel bij de aanschaffing worden opgegeven.

55. Acht dagen nadat het beschrijvings-biljet aan de woningen der ingezetenen zal zijn gebragt, zal de ontvanger, of zijn daartoe bevoegde gemagtigde, de ingevulde beantwoordings-beschrijvings-biljetten, aan de woningen der ingezetenen, tegen bewijs, afhalen.

56. De ingezetenen kunnen de invulling der beschrijvings-biljetten door den ontvanger of de daartoe gemagtigde beambten doen verrigten, naar eigene mondelinge opgave, en ook daarna dezelve biljetten, hunnentwege doen onderteekenen, mits een tweede ambtenaar of publiek persoon, of bij ontstentenis, twee andere personen, mede teekenen, en hoedanige invulling en onderteekening, in naam van den schatpligtigen, hetzelfde effekt zullen hebben, als of dezelve door hen eigenhandig gedaan waren.

57. Als eene uitzondering op den algemeenen regel voor de drie eerste grondslagen, en ter gemoetkoming van die schatpligtigen, welke zwarigheid vinden, om zich zelven door eigene en bepaalde aangifte te

quotiseren, zal het elken schatpligtigen vrijstaan, om de belastingsvoorwerpen in de vier eerste grondslagen der personele belasting, door de daartoe aangestelde schatters te doen taxeren, opnemen en tellen.

Ingeval de schatpligtige deszelfs mobilair niet verkiest te doen taxeren, zal de waarde van hetzelve berekend en bepaald worden op vijfmalen de jaarlijksche onzuivere huurwaarde der woningen en gebouwen, waarin het mobilair zich bevindt.

Wanneer de keus der schatpligtigen zich bepaalt tot de taxatie, opneming en telling, zullen dezelve geschieden buiten kosten van de schatpligtigen en geene hertaxatie, hertelling of andere opneming plaats hebben.

58. In iedere gemeente zal eene kommissie worden benoemd, te zamengesteld uit twee, door het gemeentebestuur, uit deszelfs midden, daartoe aangewezen leden, en twee door de administratie daartoe aangewezen ambtenaren.

Deze kommissie zal voor iedere gemeente benoemen de vereischt wordende schatters en bijschatters, geschikt om de noodige taxatiën, opnemingen en tellingen te verrigten.

Voor zoo verre deze kommissie bij meerderheid niet tot de benoeming van de voorschreven schatters zal kunnen besluiten, zullen de leden derzelve gezamenlijk of ieder afzonderlijk aan den Gouverneur der provincie inzenden eene opgaaf der personen, welke zij als schatters of bijschatters voordragen; de Gouverneur zal alsdan daaruit de schatters en bijschatters benoemen. De schatters en bijschatters zullen voor den vrederegter worden beëedigd.

59. De gezamenlijke mobilaire waarde aan de schatpligtigen toebehoorende, zal bij de taxatie in eene ronde som worden gesteld ten voordeele der schatpligtigen.

60. Geen aan de belasting onderworpen mobillair zal aan de taxatie mogen worden onttrokken of verdonkerd, zullende de schatpligtigen, welke tegen deze bepaling handelen, boven de belasting, naar de waarde van het onttrokkene of verdonkerde mobilair, het achtdubbele derzelve belasting als boete verbeuren. Wanneer de waarde van het onttrokkene mobilair niet meer bedraagt dan 5 pCt. der waarde van het geheele mobilair, zal dit geene boete, maar alleen de bijbetaling der belasting van het onttrokkene ten gevolge hebben.

61. De schatpligtigen, welke meer dan één woonhuis in gebruik hebben, zullen voor één of meerder woonhuizen, de waarde van het mobilair kunnen opgeven naar de huurwaarde, vijf malen genomen, en voor de andere

het mobilair kunnen doen taxeren; doch in zoodanig geval zal de mobilaire waarde, volgens de huurwaarde, moeten worden opgegeven voor dat woonhuis, waarvan de huurwaarde het hoogste is. Na de taxatie van het mobilair zal, in het huis, waarin dezelve is gedaan, in dit geval, geene verdere visitatie van het mobilair kunnen geschieden.

62. De ingezetenen, welke bij de beschrijving zijn overgeslagen, en geen beschrijvings-biljet hebben ontvangen, zijn verpligt, om, binnen acht dagen na den tijd, tot de ophaling der beschrijvings-biljetten bepaald, een biljet ten kantore van den ontvanger te doen afhalen en behoorlijk ingevuld terug te bezorgen.

63. De ingezetenen, welke nalatig zijn, om het beschrijvings-biljet, behoorlijk ingevuld, aan den ontvanger of zijn gemagtigden, over te geven of aan denzelven, bij het afhalen der biljetten, mondeling hunne antwoorden, op de in het beschrijvins-biljet gedane vragen, behoorlijk op te geven, zoo met opzigt tot de soort en het bedrag der belastings-voorwerpen, als ten aanzien van hunne keuze tot het al of niet doen taxeren, opnemen en tellen van dezelve in de vier eerste grondslagen, zullen gestraft worden met eene boete van *twintig guldens*, van welke zij zich nogtans zullen kunnen bevrijden, door, binnen acht dagen na den dag tot het afhalen der beschrijvings-biljetten gesteld geweest, al nog ten kantore van den ontvanger een beschrijvings-biljet behoorlijk te komen invullen.

Wanneer zij hieraan in gebreke blijven; zullen zij door den ontvanger worden gesommeerd, om voorschrevene invulling alsnog binnen de acht dagen na de sommatie te doen, en tevens ten zijnen kantore over te brengen de boete van *twintig guldens*; zullende ten aanzien van die genen, welke hunne biljetten binnen den, bij de sommatie bepaalden, tijd niet overbrengen, oningevuld overbrengen, of weigeren de gevorderde ophelderingen mondeling ter invulling op te geven, of, eindelijk, eenige belastings-voorwerpen verzwijgen, onverminderd de hier voor bepaalde boete van *twintig guldens*, worden gehandeld als in de volgende artikelen zal worden voorgeschreven.

64. De kommissie, welke volgens artikel 58 is aangesteld, zal dadelijk overgaan, om den schatpligtigen aan te slaan tot eene bepaalde som, welke door hem, met en benevens het vier dubbeld dier som, als penaliteit, in maandelijksche termijnen, bij twaalfden, en, be-

houdens vermeerdering of vermindering, naar rectificatie, zal moeten worden betaald.

65. Ingeval de voorſchreven ſchatpligtige belastings-voorwerpen heeft in eene andere gemeenten, zal de voorſchreven kommisſie dier andere gemeente van de nalatigheid van den ſchatpligtige door de adminiſtratie worden onderrigt, en deze kommisſie denzelven, voor de belastings-voorwerpen in hare gemeente, op gelijke wijze, tot eene bepaalde ſom aanſlaan, welke met en benevens gelijke penaliteit als boven, zal moeten worden betaald.

66. Voorſchreven aanſlag zal bij meerderheid der leden van de kommisſie worden bepaald en bijaldien geene meerderheid mogt beſtaan en de leden der kommisſie mogten verſchillen, zal de ſchatpligtige worden aangeſlagen op de middel-ſom, waarna hem het aanſlag-biljet ten zijnen koste zal worden beteekend.

67. De ſchatpligtige, welke verlangt, dat eene taxatie van wederzijde geſchiede, om den aanſlag, in de beide vorige artikelen vermeld, te doen rectificëren, zal zulks binnen acht dagen, nadat hem het aanſlag-biljet is beteekend, aan den ontvanger te kennen geven door eene ſommatie, door eenen deurwaarder te beteekenen, en behelzende de benoeming van een' perſoon als ſchatter voor iedere gemeente, waar de goederen gelegen zijn, welke de verificatie met eenen Rijks ſchatter zal moeten doen.

68. Wanneer tusſchen deze ſchatters verſchil mogt ontſtaan, zal een der bijſchatters, door of van wege den voorzitter van het gemeente-beſtuur, bij het lot worden aangewezen, welke, gezamenlijk met de twee bovengenoemde ſchatters, tot de rectificatie zal overgaan.

69. Bijaldien alle drie de ſchatters in gevoelen mogten verſchillen, zal de ſchatting, welke, voor ieder der grondſlagen, noch de hoogſte noch de laagſte is, als het bedrag worden beſchouwd, waarvan de belasting, mitsgaders het vierdubbelde derzelve, als penaliteit verſchuldigd is.

70. Voorſchreven ſchatters zullen de huurwaarde opnemen, de deuren en venſters en de haardſteden tellen, en het getal dienstboden en paarden nagaan, wegens welke de ſchatpligtige behoort te worden aangeſlagen; terwijl de waarde wegens het mobilair, in dat geval, zonder nadere taxatie, altijd op vijfmaal de huurwaarde moet worden berekend; zij zullen vervolgens den aan-

ſlag overeenkomſtig de zes grondſlagen der perſoneele belasting, naar hunne bevinding, regelen, en zal de uitſlag aan den ſchatpligtige worden beteekend.

71. Alle de kosten der ſommatie en taxatie komen in voorſchreven gevallen ten laste van den ſchatpligtige.

72. Voor zoo ver de ſchatpligtige zich niet verklaart binnen de acht dagen, hiervoren art. 67 gemeld, wordt hij gerekend af te zien van zijn regt tot rectificatie van zijnen voorloopigen aanſlag.

73. Wanneer de ſom, in het eerſte aanſlag-biljet uitgedrukt, ten gevolge der in art. 67 gemelde rectificatie, mogt zijn verminderd, zal hetgeen op de eerst vervallen maandelijkſche termijnen, zoo wegens de belasting, als wegens de penaliteit, te veel mogt zijn betaald, komen in mindering van de eerstvolgende termijnen.

Wanneer daarentegen de gerectificeerde aanſlag den eerſten aanſlag mogt te boven gaan, zullen de maandelijkſche termijnen, op den voet van den gerectificeerden aanſlag, worden vermeerderd, en de ſchatpligtige verpligt zijn, om, bij het vervallen van den eerſten termijn na de rectificatie, al dat geen bij te betalen, hetwelk hij, over de vroegere maanden, minder dan zijn verſchuldigde mogt hebben voldaan.

74. De ingezetenen zullen beſchreven worden in de gemeente, alwaar zij hunne vaste woonplaats hebben.

Zij, welke in meer dan ééne gemeente eene woning hebben, zullen beſchreven worden in die gemeente, alwaar zij in den winter woonachtig zijn. Ambtenaren echter zullen ſteeds beſchreven worden in die gemeente, alwaar zij ambtshalve verpligt zijn derzelver verblijf te houden.

75. De ingezetenen, welke in meer dan eene gemeente belastings-voorwerpen hebben of houden, zullen, in die gemeente, alwaar zij volgens art. 74 worden beſchreven, verpligt zijn, het beſchrijvings-biljet in te vullen betrekkelijk al de belastings-voorwerpen, welke zij hebben of houden, waar zich die ook bevinden, met naauwkeurige opgaaf, in welke gemeente of plaats, dezelve voorwerpen gevonden worden.

76. De ontvanger in de gemeente, alwaar de beſchrijving geſchiedt, zal een uittrekſel van het beſchrijvingsbiljet toezenden aan den ontvanger der gemeente, alwaar zich de belastings-voorwerpen bevinden, ten einde de gedane opgaaf, door laatstgemelden ontvanger, op zijn kohier, zal kunnen worden gebragt, en vervolgens onderzocht.

Dezelfde belastings-voorwerpen in de vijfde en zesde grondslagen, welke in meer dan ééne gemeente gehouden worden, zullen worden gebragt alleen op het kohier ter plaatse van het winterverblijf.

77. De beschrijvings-biljetten en de uittreksels, in het vorig artikel vermeld, zullen door den controleur der divisie en den ontvanger worden geschift

78. Zij zullen de belastings voorwerpen in de vier eerste grondslagen van de schatpligtigen, welke zulks, volgens de beschrijvings-biljetten, of de uittreksels daarvan, verlangd hebben, door de schatters doen taxeren, opnemen en tellen.

Te dien einde zullen zij twee der door de kommissie benoemde schatters schriftelijk magtigen, om de taxatien, opnemingen en tellingen te verrigten,

Wannneer deze schatters in gevoelen mogten verschillen, zal een der bijschatters bij het lot worden aangewezen, en bijaldien deze drie schatters alsdan nog niet bij meerderheid mogten kunnen beslissen, zal de schatting, welke, voor iederen grondslag, noch de hoogste noch de laagste is, als het bedrag worden beschouwd, waarvoor de belasting verschuldigd is.

Van de visitatie, en boeten ten gevolge derzelve verbeurd.

79. Het hoofd van het gemeente-bestuur, of wel een daartoe door hem gemagtigd lid van dat bestuur en de controleur zullen, in bijzijn van den ontvanger, de opgaven in de beschrijvings-biljetten naauwkeurig onderzoeken en beoordeelen.

Zij zullen die, welke aan hen beide voorkomen niet overeenkomstig de waarheid te zijn gedaan, of herziening en verificatie noodig te hebben, bij taxatiën, opnemingen of tellingen der belaste voorwerpen door de schatters doen onderzoeken.

Voor zoo verre tusschen het hoofd of lid van het gemeente-bestuur en den controleur verschil mogt ontstaan, over het al of niet laten doen der taxatiën, opnemingen en tellingen, zullen zij daarvan met redenen kennis moeten geven aan den Gouverneur der provincie, welke na gehoord te hebben den direkteur in de provincie, zal beslissen, of de taxatiën, opnemingen en tellingen al of niet zullen geschieden.

Alvorens tot de taxatien, opnemingen en tellingen over te gaan, zullen het hoofd of lid van het gemeente-

bestuur en de controleur, de schatpligtigen van het voornemen daartoe schriftelijk informeren, en dezelve uitnoodigen, om, binnen drie dagen, van zijne zijde, een persoon tot schatter te benoemen, welke met en benevens een der door de kommissie, volgens art. 58, aangestelde rijks-schatters de taxatien, opnemingen en tellingen zal kunnen verrigten; binnen den gestelden tijd van drie dagen daaraan voldoende, zal deze schatter met een der door het hoofd of lid van het gemeentebestuur en den controleur aangewezen rijks-schatter, de taxatie, opneming en telling doen.

Wanneer de schatpligtige binnen de voorsz. drie dagen geen persoon tot schatter van zijne zijde opgeeft, zullen het hoofd of lid van het gemeente-bestuur en de controleur, twee der rijks-schatters aanwijzen.

Ingeval dat tusschen de twee eerste schatters verschil in gevoelen mogt ontstaan, zal een der bijschatters door het lot worden aangewezen, welke alsdan gezamenlijk het bedrag zullen opmaken, waarnaar de belasting zal moeten worden betaald, op gelijke wijze als bij het slot van art. 78 is bepaald.

De gouverneur, mitsgaders de directeur in de provincie, zullen insgelijks zoodanige taxatiën, opnemingen of tellingen kunnen bevelen, wanneer zij, of een hunner, bij de examinatie der kohieren, daartoe termen mogten vinden.

80. De schatters, welke daartoe door het hoofd of lid van het gemeente-bestuur en den controleur schriftelijk zijn gemagtigd, zullen, gedurende den tijd van zes weken, ingaande met de dagteekening van het aanslagbiljet, in art. 95 vermeld, op de werkdagen, van 's morgens acht ure tot den ondergang der zon, den vrijen toegang hebben in de woningen en gebouwen der ingezetenen, mits voorzien van hunne kommissiën en van de voorschreven schriftelijke magtiging.

De toegang in de woningen en gebouwen der ingezetenen zal, in den voorschreven tijd, niet meer dan twee malen behoeven gedoogd te worden; de voortzetting van eene aangevangene taxatie, opneming en telling hiervan uitgezonderd.

81. De ingezetenen, welke nalatig of weigerachtig mogten zijn, om de schatters tot het doen der taxatiën, opnemingen of tellingen, den toegang in hunne woningen en gebouwen te geven, en aan hen de noodige aanwijzigingen te doen of laten doen, zullen worden gestraft met eene boete van *vijftig* tot *twee honderd gul-*

deus; zullende in dat geval vervolgens de taxatiën, opnemingen of tellingen geschieden met bijstand van den vrederegter.

82. Bij de beoordeeling der opgaven in de beschrijvings-biljetten gedaan, en bij het doen der taxatiën van de huurwaarden, zullen het hoofd of lid van het gemeente-bestuur en de controleur, mitsgaders de schatters, een vergelijkend gebruik maken van de bekende deugdelijke huur-cedullen der woningen en gebouwen in de gemeente gelegen en deze hun tot handleiding verstrekken.

83. De schatters zullen een proces-verbaal van den uitslag hunner taxatie, opneming of telling, opmaken, welke aan de schatpligtigen zal worden beteekend.

Dit proces-verbaal zal, voor zoo verre het geene overtreding constateert, geschreven worden op ongezegeld papier.

84. Het proces-verbaal van taxatie, opneming of telling, zal dienen tot grondslag, zoo van den aanslag der belasting als der bekeuring en regtsvordering.

85. Wanneer het resultaat der taxatie der huurwaarde met de opgave een achtste of minder verschilt, zal dit verschil alleen de bijbetaling der belasting ten gevolge hebben.

Wanneer het blijkt, dat de huurwaarde meer dan een achtste doch geen vierde hooger moet gesteld worden, dan de schatpligtige dezelve heeft opgegeven, zal hij gehouden zijn te betalen:

a. Het gewone regt over dat gedeelte der hoogere taxatie.

b. Eene gelijke som als boete.

c. De kosten van taxatie.

Wanneer de getaxeerde huurwaarde de aangifte met een vierde, doch met minder dan de helft te boven gaat, zal de schatpligtige moeten betalen:

a. Het gewone regt over dat gedeelte der hoogere taxatie;

b. Vier malen dezelfde som als boete, en

c. De kosten der taxatie.

Eindelijk, wanneer het bedrag der taxatie of hertaxatie de eigen opgave met de helft of meerder te boven gaat, is de schatpligtige gehouden te betalen:

a. Het gewone regt over dat gedeelte der hoogere taxatie;

b. Acht malen dezelfde som als boete, en

c. De kosten der taxatie.

86 Wanneer men bij deze opneming en telling der deuren en vensters een getal bevindt hooger dan de opgave door den schatpligtigen gedaan, en wel:

Op eene opgave van beneden de *drie* deuren en vensters, *een* deur of venster, hooger;

Op eene opgave van *drie* deuren en vensters tot beneden *tien*, *twee* deuren of vensters, hooger;

Op eene opgave van *tien* deuren en vensters, tot beneden *twintig*, *drie* deuren of vensters, hooger.

Op eene opgave van *twintig* deuren en vensters, tot beneden *veertig*, *vier* deuren of vensters, hooger,

Op eene opgave van *veertig* deuren en vensters, tot beneden *zestig*, *vijf* deuren of vensters, hooger;

Op eene opgave van *zestig* en daarboven, *zes* deuren of vensters, hooger;

zal de schatpligtige gehouden zijn te betalen:

a. Het gewone regt voor de aldus meer dan zijne opgaaf bevondene deuren en vensters.

b. Een gelijke som als boete.

c. De kosten der telling.

Wanneer het verschil grooter is, en wel:

Op eene opgaaf van *drie* deuren en vensters, tot beneden *tien* deuren of vensters, *drie* hooger;

Op een opgaaf van *tien* deuren en vensters, tot beneden *twintig* deuren of vensters, *vijf* hooger;

Op een opgaaf van *twintig* deuren en vensters, tot beneden *veertig* deuren of vensters, *zeven* hooger;

Op een opgaaf van *veertig* deuren en vensters, tot beneden *zestig* deuren of vensters, *tien* hooger;

Op een opgaaf van *zestig* en daar boven, *vijftien* hooger;

Zal de schatpligtige gehouden zijn te betalen:

a. Het gewone regt, voor de aldus meer dan zijne opgave bevondene deuren en vensters.

b. Vier malen dezelfde som als boete.

c. De kosten der telling.

Wanneer het verschil grooter is dan zoo even is opgegeven, zal de schatpligtige betalen:

a. Het gewone regt voor het hoogere bevonden getal deuren en vensters.

b. Acht malen dezelfde som als boete.

c. De kosten der telling.

Wanneer daarentegen het verschil minder bedraagt dan het getal bij het begin van dit artikel opgegeven, zal hetzelve alleen de bijbetaling der belasting ten gevolge hebben.

87. Wanneer men bij de opneming en telling der haardsteden een getal bevindt, hooger dan de opgave door de schatpligtigen gedaan, en dat deze bevinding op eene opgave van beneden de twaalf, een verschil van twee bedraagt, zal de schatpligtige moeten betalen:

a. Het gewone regt voor de haardsteden, welke boven zijne opgave zijn.

b. Eene gelijke som als boete.

c. De kosten der telling.

Bijaldien het verschil drie haardsteden beloopt, zal de schatpligtige betalen.

a. Het gewone regt voor deze meer dan zijne opgave bevonden haarsteden.

b. Vier malen dezelfde som als boete.

c. De kosten der telling.

Voor zoo ver het verschil grooter is dan van drie haarsteden, zal de schatpligtige betalen:

a. Het gewone regt voor deze haardsteden.

b. Achtmalen dezelfde som als boete.

c. De kosten der telling.

Daarentegen zal een verschil van slechts eene haardstede niet meer dan de bijbetaling ten gevolge hebben.

88. Voor zoo ver de schatpligtigen bevonden worden hunne dienst- of werkboden, of hunne paarden verzwegen of in eene verkeerde klasse te hebben opgegeven, zullen zij gehouden zijn te betalen:

a. Het gewone regt of suppletoir regt, wegens hetgeen door hen is verzwegen of verkeerd opgegeven.

b. Achtmalen dezelfde som als boete, voor hetgeen door hen is verzwegen.

c. Viermalen dezelfde som als boete, voor hetgeen door hen in eene verkeerde klasse is opgegeven.

Van het formeren van het kohier.

89. Nadat de rondgezondene beschrijvings-biljetten zullen zijn opgehaald, zal de ontvanger uit dezelve opmaken, een kohier voor elke gemeente, geheel overeenstemmende met de eigene opgave en quotisatie der schatpligtigen.

De aanslag der nalatige en weigerachtige schatpligtigen zal daarop in blanko worden gelaten, met vermelding der reden, waarom dezelve oningevuld gebleven is.

De schatpligtigen, welke met opzigt tot de vier eerste grondslagen de voorkeur aan de taxatie, opneming en telling mogten gegeven hebben, zullen, voor zoo veel die grondslagen betreft, op het eerste suppletoir kohier worden gebragt.

90. Het kohier, in het voorgaand artikel vermeld, zal, dadelijk na deszelfs zamenstelling, worden opgezonden aan den direkteur in de provincie, welke, na gedaan onderzoek, hetzelve zal overleggen aan den gouverneur der provincie, ten einde door dezen invorderbaar te worden verklaard.

91. Zoodra mogelijk en uiterlijk binnen tien dagen na de zamenstelling van het kohier, zal de ontvanger een eerste aanvullings-kohier opmaken van de schatpligtigen, welke, met opzigt tot de vier eerste grondslagen, de voorkeur aan de taxatie, opneming en telling hebben gegeven, alsmede van die, welke nalatig in hunne opgaven geweest zijnde, dezelve later hebben ingeleverd, met bijvoeging van de boeten, door dezen verbeurd; hij zal daarop tevens vermelden de uittreksels uit de beschrijving-biljetten, welke, ingevolge het bepaalde bij artikel 76, bij hem ontvangen zijn.

92. Zoodra mogelijk en uiterlijk binnen veertien dagen na de zamenstelling van het eerste aanvullings-kohier, zal de ontvanger een tweede aanvullings-kohier opmaken van den aanslag der genen, welke niet op het eerste aanvullings-kohier zijn kunnen worden gebragt, mitsgaders der weigerachtige schatpligtigen, met vermelding van de boeten door hen verbeurd.

93. De ontvanger zal verder, in den loop van het jaar, behalve de bovengemelde, achtervolgens de noodige aanvullings-kohieren opmaken van den aanslag der schatpligtigen, welke, wegens taxatiën, opnemingen, tellingen, suppletoire aangiften en rectificatiën als anderzins, niet, of niet naar behooren, op het kohier, noch op de twee eerste aanvullings-kohieren zijn kunnen, worden vermeld.

94. De aanvullings-kohieren zullen worden opgezonden en invorderbaar verklaard, op dezelfde wijze, als bij art. 90, ten aanzien der kohieren, is vastgesteld.

Van de invordering der belasting.

95. Dadelijk, nadat de kohieren door den gouverneur der provincie invorderbaar zullen zijn verklaard, zal de

ontvanger aan de woningen der schatpligtigen moeten doen bezorgen een aanslag-biljet, houdende het door hen verschuldigde in ieder der zes grondslagen van de personele belasting in de gemeente

Het hoofd van het gemeente-bestuur zal den dag der invorderbaarverklaring van de kohieren, dadelijk na de kennisbekoming daarvan, aan de ingezetenen, bij publicatie, kenbaar maken.

96. De personele belasting met hare opcenten zal moeten worden betaald in twaalf maandelijksche termijnen, ten kantore van den ontvanger of ontvangers, door welke het aanslags-biljet is uitgegeven, onverminderd de bevoegdheid der schatpligtigen, om, des verkiezende op rekening vooruit te betalen.

De eerste termijn zal verschenen zijn op den laatsten dag van Januarij, en zoo vervolgens van maand tot maand.

97. De belastingschuldigen, welke mogten sustineren, hun aanslag-biljet niet te hebben ontvangen, zullen een dubbel van hetzelve kunnen afhalen bij den ontvanger.

98. De beschrijvings- en aanslag-biljetten, mitsgaders het dubbel in het voorgaande artikel vermeld, zullen kosteloos aan de schatpligtigen worden afgegeven.

99. Voor zoo ver de schatpligtige mogten vermeenen, dat de aanslag niet is overeenkomstig met hunne gedane opgave, of met de plaats gehad hebbende taxatie, opneming en telling, en dat mitsdien eene vergissing in het aanslag-biljet heeft plaats gehad, zullen zij schriftelijk, op ongezegeld papier, hun beklag deswege aan den controleur der divisie moeten doen, binnen den tijd van eene maand, na de dagteekening van hun aanslag-biljet.

100. De controleur zal deze klagte met de oorspronkelijke bewijsstukken en zijne consideratiën aan den direkteur der belastingen inzenden, om door laatstgemelden aan den gouverneur te worden aangeboden.

De gouverneur zal op de klagte beslissen en de herstelling van den aanslag kunnen gelasten.

Het onderzoek en de beslissing zullen binnen twee maanden nadat het beklag zal zijn ingekomen, moeten afgeloopen zijn.

101. Zoo wel de direkteur als de gouverneur zijn bevoegd, om, in het geval, bij art. 99 en 100 vermeld naar bevind van zaken, de betaling der vervallen of vervallende termijnen te schorsen; buiten de speciale dispo-

fitie van een hunner tot fchorfing, moeten de termijnen, ongeacht de ingebragte klagten, worden aangezuiverd, op den voet van het uitgegeven aanflag-biljet.

102. De fchatpligtigen, welke nalatig zijn in de betaling der perfonele belasting met hare opcenten, zullen door den ontvanger tot de betaling daarvan worden gedwongen, bij parate executie, op den voet en wijze, als thans bij de grondbelasting plaats heeft.

103. De fchatpligtigen, welke vóór de voldoening van de geheele perfonele belasting, de gemeente, waarin zij zijn aangeflagen, met der woon verlaten, zijn verpligt, om, ten kantore van den ontvanger op te geven, naar welke gemeente zij zich gaan vestigen, op eene boete van *twintig guldens*; de ontvanger zal van de gedane opgave een bewijs afgeven aan de fchatpligtigen.

Zij zullen zich van deze verpligting kunnen ontheffen, door de verfchuldigde geheele belasting vóór hun vertrek te betalen.

Wanneer zij zich naar buiten 's lands gaan vestigen, moeten zij de verfchuldigde geheele belasting vóór hun vertrek voldoen.

Van de fuppletoire aangifte in de vijfde en zesde grondflagen.

104. De fchatpligtigen, welke na het doen der befchrijving tot aan den eersten Julij van het jaar, eenige meerdere dienstboden of paarden aanfchaffen, zullen verpligt zijn ten kantore van den ontvanger in de gemeente hunner vaste woonplaats, op een aanvullings-befchrijvings-biljet, daarvan fchriftelijk en met hunne onderteekening voorzien, kennis te geven binnen de veertien dagen nadat zij die hebben aangefchaft.

Zij zullen dit insgelijks moeten doen, wanneer zij, van den eersten Julij tot den laatsten September, meerdere dienstboden of paarden aanfchaffen.

105. De fchatpligtigen, welke nalatig zijn in het voldoen aan deze verpligting, zullen geftraft worden met eene boete van *twintig guldens*, onverminderd de boete bij art. 88 vastgefteld; van de boeten, in dit artikel 88 bepaald zullen zij zich kunnen bevrijden door, binnen acht dagen nadat het proces-verbaal tegen hen zal zijn opgemaakt en aan hen beteekend, als nog ten kantore van den ontvanger, op een aanvullings-befchrijvings-biljet, behoorlijk, fchriftelijk en met hunne onderteekening voorzien, kennis te geven van de meerdere door hen aangefchafte dienstboden of paarden.

106. Gedurende den tijd van eene maand na de beteekening van een proces-verbaal, of na die der kennisgeving of het aanvullings-biljet, zullen de daartoe gemagtigde beambten, den vrijen toegang hebben in de stalen en weiden der schatpligtigen, tot het doen der nadere tellingen en visitatiën, op dezelfde boete en wijze, als bij art. 80 en 81 is vastgesteld.

107. De ontvanger zal, zoo als bij de jaarlijksche beschrijving is bepaald, opmaken een aanvullings-kohier getrokken uit de aanvullings-beschrijvings-biljetten, welke, na de jaarlijksche beschrijving tot den 1sten Julij, door de schatpligtigen zijn ingevuld.

De personele belasting op de dienstboden en paarden zal daarin voor een geheel jaar worden uitgetrokken; desgelijks zal de ontvanger opmaken een aanvullings-kohier getrokken uit de aanvullings-beschrijvings-biljetten, welke, over het tijdvak van den 1sten Julij tot den laatsten September, door de schatpligtigen zijn ingevuld.

De personele belasting op de dienstboden en paarden zal daarin voor een half jaar worden uitgetrokken.

De bepalingen, voorkomende in deze wet, omtrent het onderzoek der aangifte en de invordering der belasting, zijn in deze toepasselijk.

Van de bekeuringen, de processen-verbaal en derzelver vervolging.

108. Al de ambtenaren, reforterende onder het departement der algemeene ontvangsten, mitsgaders al de ambtenaren tot de invordering der plaatselijke middelen aangesteld, zijn bevoegd tot het doen van bekeuringen, mits voorzien zijnde van hunne kommissiën.

109. De bekeurders zullen van hunne bevinding en bekeuring, op heeter daad, immers zoo spoedig mogelijk, moeten opmaken een procesverbaal, behelzende een beknopt en waarachtig verhaal der bevinding, de oorzaak van de bekeuring, met aanduiding van personen, kwaliteiten, dag en plaats.

De procesen-verbaal van bekeuring zullen door ten minste twee ambtenaren moeten worden opgemaakt.

110. Het proces-verbaal zal binnen tweemaal vier en twintig uren na den dag, waarop de bekeuring is geschied, moeten worden beëedigdigd voor den vrederegter of het hoofd van het gemeente-bestuur, waar de bekeuring heeft plaats gehad.

111. Binnen de viermaal vier en twintig uren na den dag,

dag, waarop de bekeuring is geschied, zal het proces-verbaal worden geregistreerd.

De zon- en wettige feestdagen worden in de tijdbepaling van het voorgaande en van het tegenwoordig artikel niet medegerekend.

112. De bekeurde tegenwoordig zijnde bij de bekeuring, zal worden uitgenoodigd, om bij de opmaking van het proces-verbaal tegenwoordig te zijn en hetzelve te teekenen.

Wanneer dezelve afwezend is, zal een afschrift van het proces-verbaal, binnen vier en twintig uren na de registratie, aan de woning van den bekeurden moeten worden bezorgd, wanneer dezelve woonachtig is in de gemeente, alwaar de bekeuring is geschied, doch ingeval dezelve in eene andere gemeente is, ten raadhuize of bij den voorzitter van het bestuur der gemeente, in welke de bekeuring is geschied, moeten worden gedeponeerd.

113. De processen-verbaal der ambtenaren, wegens derzelver handelingen en ambtsverrigtingen, verdienen volle geloof in regten, totdat het tegendeel bewezen wordt.

De onnaauwkeurigheden, ten aanzien der reden van bekeuring of toepassing der boeten, zullen aan het proces-verbaal deszelfs kracht niet ontnemen, doch bij het exploit van dagvaarding moeten worden hersteld. Slechts dan, wanneer de beëediging of registratie niet binnen den bepaalden tijd is geschied, of wanneer het proces-verbaal door *één* ambtenaar is opgemaakt, zal het op zich zelve geen bewijs opleveren.

114. Wegens alle overtredingen, waarop eenige geldboete is gesteld, is het geoorloofd den bekeurden tot transactie toe te laten, welke echter nimmer zal mogen strekken tot eenige vermindering op de verschuldigde belasting.

De transactiën zullen onderworpen zijn aan de goedkeuring der administratie.

115. Het product van alle boeten en transactiën, welke volgens deze wet worden verbeurd en aangegaan, zal ten voordeele komen van 's Rijks schatkist.

Hiervan zal echter uitgezonderd zijn het product van zoodanige boeten en transactiën, welke het gevolg zijn van, door de in art. 108 opgenoemde ambtenaren, gedane ontdekkingen van gepleegde fraudes of contraventiën; zullende dezelve op zulk eene wijze worden verdeeld, als nader door Ons zal worden bepaald.

116. Alle overtredingen van de bepalingen in deze wet gemaakt, behooren tot de kennis van de regtbanken van correctionele politie.

Alle actiën, strekkende tot toepassing van boeten, zullen voor dezelfde regtbanken worden aangelegd en vervolgd, door of in naam van het departement der algemeene ontvangsten; de regtbanken zullen daarin echter geen regt spreken, dan na de conclusiën van het openbaar ministerie te hebben gehoord.

In de regtspleging, ter zake voorschreven, zullen ook ten aanzien van het appel en de voorziening in cassatie, de bestaande wetten, in betrekking tot correctionele zaken, worden gevolgd.

117. Alle actiën, wegens overtreding der tegenwoordige wet, zullen zijn geprescribeerd, wanneer dezelve niet worden vervolgd binnen den tijd van één jaar na de dagteekening van het proces-verbaal, wegens de overtreding opgemaakt.

Wet van 26 Augustus, over de heffing der regten van In- Uit- en Doorvoer en van de Accijnsen, alsmede van het Tonnegeld der zeeschepen. (Staatsbl. No. 38).

De algemeene Wet over de heffing der regten van In-, Uit- en Doorvoer en van de Accijnsen, alsmede van het Tonnegeld der zeeschepen, dagteekent van den 26sten Augustus en bevat het volgende:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat, bij de wet van den 12den Julij 1821, (*Staatsblad* N°. 9), houdende de grondslagen van het in te voeren stelsel van 's Rijks belastingen, en wel bij art. 10, litt. a, is onbeslist gelaten, of bij de daarstelling der wetten op den ophef der in- en uitgaande regten en van de accijnsen, de bepalingen, welke omtrent den in-, uit- en doorvoer gemeen zijn, zoo met betrekking tot de goederen, aan de in- en uitgaande regten onderworpen, als aan de accijnsen subject, in eene algemeene wet, dan wel in twee wetten, respectivelijk voor elk vak, zullen worden uiteen gezet en omschreven, en Wij de overtuiging hebben verkregen, dat het, ter bevordering van duidelijkheid en eenvoudigheid, meest doelmatig zijn zal, die bepalingen te omvatten in eene algemeene wet, met bijvoeging in dezelve van de noodige afzonderlijke voorschriften, ten aanzien der accijnsen, in verband met de bijzondere wetten daaromtrent;

En voorts gelet op artikel 2, onderdeelen III en V, en de artikelen 3, 4, 5, 6, 10 en 11 der voormelde wet van 12 Julij 1821, betreffende den ophef, zoo der

regten van in-, uit-, en doorvoer en der accijnsen, als van het buitenlandsch tonnengeld;

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan, bij deze:

EERSTE HOOFDSTUK.

Van de afschaffing en vervanging van vroegere wetten, en van de verschuldigdheid der regten.

Art. 1. Op het tijdstip, door Ons te bepalen, worden ingetrokken en gesteld buiten werking, de algemeene wet op den ophef der inkomende en uitgaande regten en van de accijnsen, mitsgaders de wet, houdende het tarief der regten van in- en uitvoer en van waag en ronde maat, de wet op het last- of tonnegeld, zoo veel aangaat de zeeschepen, alsmede de wetten van belasting op het buitenlands gedisteleerd, den wijn, de buiten- en binnenlandsche bieren en azijnen, het zout en de pekel, den turf, de steenkolen, de zeep, potasch, parelasch, souda en weedasch, alle van den 12den Mei 1819 (*Staatsblad* N°. 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28 en 29) voorts de wetten op de koffij en de suiker, beide van den 21sten Mei 1819 (*Staatsblad* N°. 32 en 33); de wet op het binnenlandsch gedisteleerd, van 15 September 1816 (*Staatsblad* N°. 40), en eindelijk de wet van den 12den Maart 1818 (*Staatsblad* N°. 17) voor zoo veel deze laatste het binnenlandsch gedisteleerd betreft.

2. De voorschrevene algemeene en bijzondere wetten zullen worden vervangen door de tegenwoordige algemeene wet en het gelijktijdig in te voeren tarief van regten op in-, uit- en doorvoer, mitsgaders door de bijzondere wetten op de accijnsen, welke reeds zijn, of vervolgens nader, zullen worden daargesteld.

3. Hetzelve tarief zal worden toegepast op alle zoodanige goederen, als, na het voorschreven tijdstip, in de zeegaten zullen worden binnengebragt, of anders op het grondgebied des Rijks aankomen, en op alle dezulken, welke, na dienzelfden tijd, op de kantoren ten uitvoer, of uit de entrepôts, tot verblijf binnen 's lands, of ten doorvoer zullen worden aangegeven.

Door goederen worden in deze wet begrepen, alle wa-

ren en koopmanschappen, geene uitgezonderd, mitsgaders paarden en allerhande vee.

Goederen, welke met accijns zijn bezwaard, zullen in de bepalingen dezer wet, die op dezelve bijzonder toepasselijk zijn, of speciaal worden genoemd, of in het gemeen worden aangeduid door de benaming van accijnsgoederen; en worden door regten alleen verstaan die, welke op den in-, uit- en doorvoer zijn gelegd.

4. Des Rijks inkomende, uitgaande en transito-regten zijn van alle daarvan niet expresselijk vrijgestelde goederen verschuldigd, zoo menigmalen dezelve het Rijk worden in-, uit of doorgevoerd.

TWEEDE HOOFDSTUK.

Van de vrijdommen in het algemeen.

5. Behalve de goederen, welke, bij het voormelde tarief, van de voldoening van regten zijn vrijgesteld, zullen van de betaling daarvan zijn ontheven:

1°. De ammunitie van oorlog, levensmiddelen en andere behoeften, die aan en van onze legers, alsmede naar en van de forten en plaatsen, door dezelve bezet, verzonden worden, door of van wege het departement van Oorlog; op aanzoek van hetzelve, zullen door de administratie de vereischte vrijpaspoorten worden verleend.

2°. De aan regten onderworpene goederen, aan onze ambassadeurs of ministers, bij vreemde mogendheden, toebehoorende en die, ter gelegenheid van hun eerste vertrek, van hier zullen worden uitgevoerd. Ten opzigte van goederen, toebehoorende aan ambassadeurs of ministers van vreemde mogendheden, bij Ons residerende, zal gelijke vrijdom van regten kunnen genoten worden, als omtrent de goederen onzer gezanten, bij die mogendheden, door dezelve mogt zijn of worden toegestaan.

De alhier vermelde vrijdommen kunnen zich mede uitstrekken tot de accijnsen.

Geen, uit krachte hiervan te verleenen, vrijpaspoort zal door de administratie worden afgegeven, dan op aanvrage van het departement van Buitenlandsche Zaken; en de houder van het paspoort zal, overigens, de formaliteiten dezer wet moeten in acht nemen.

3°. De paarden en rijtuigen, die gebruikt worden tot eene reize naar of buiten 's Lands, mitgaders de gewone bagaadje, welke reizende perſonen met zich voeren tot hun lijfsgebruik, in onderſcheiding van voorwerpen van koopmanſchap.

4°. Paarden en beesten, ſchapen en varkens daaronder begrepen, welke door onze onderdanen op hunne landen, buiten het Rijk, doch op deszelfs grenzen gelegen, of van naburigen grond, op de grenzen van het Rijk, ter weide zullen gebragt worden: hetwelk zal kunnen geſchieden, op een wei-paspoort, onder borgtogt, ten beloope der regten, voor den weder in- of uitvoer, vóór het einde van elk jaar, en de vereischte voorzorgen tot herkenning.

Ten opzigte van het grazend vee, dat elken avond of tusſchentijds naar de ſtallen terugkeert, om daarna weder ter weide te gaan, zal de administratie, in het belang van den landbouw, en tegen misbruik, bijzondere bepalingen daarſtellen.

5°. Alle boom en veldvruchten en gewasſen, gewonnen op landen, gelegen op vreemd grondgebied aan de grenzen des Rijks, en toebehoorende aan onze ingezetenen, of bij hen in gebruik; gelijk mede mest-ſtoffen en zaden, noodzakelijk tot de bebouwing dier landen, mitsgaders de middelen van transport; mits dat die uit- of invoer altijd geſchiede tusſchen zons- op- en ondergang, en in het gewone ſatzoen van den oogst of der cultuur van elke ſoort van voortbrengſel, en wijders, dat het bezit of gebruik der voorſchrevene grenslanden jaarlijks worden bewezen, op de reſpektive kantoren, door eene verklaring van den ontvanger of gaarder der grondbelastingen, alwaar dezelve landen op het kohier zijn gebragt, of door een huur-contract.

De vrijſtelling van regten, in de §§ 4 en 5, hierboven vermeld, zal ook aan ingezetenen van naburige Staten, die landen op 's Rijks grondgebied aan de grenzen in bezit of gebruik hebben, verleend worden; doch niet anders, dan wanneer onze onderdanen gelijke vrijſtelling genieten, bij het inkomen en uitgaan op en van de landen dier naburen.

6°. Alle victualie en ſcheepsbehoeften, welke gele-

verd zullen worden aan onze schepen van oorlog, partikuliere kommissie-vaarders, of aan schepen ter commercie of ter visscherij uitgaande, door den eersten ambtenaar ter plaatse, in redelijkheid te berekenen, naar het getal der aan boord zijnde koppen, en den aard en afstand der reis; mitsgaders de provisiën tot scheeps-consumtie, zich aan boord der binnenkomende schepen bevindende, als zoodanig opgegeven en erkend en mits blijvende ongelost. Deze vrijdom is mede toepasselijk op de accijnsen. Van het meerdere zullen de regten en accijnsen verschuldigd zijn, ten zij hetzelve tot de weder uitvaart van het schip worde opgeslagen in een Rijks pakhuis, of dat men, van de zijde der administratie, zich zonder dien opslag mogt kunnen verzekeren tegen alle verandering of ontlossing, en alzoo harentwege in het aan boord blijven werd toegestemd.

7°. Alle koopmanschappen, behoeften, eet- en drinkwaren, die, voor rekening van het gouvernement, naar de overzeesche bezittingen van den Staat, of naar onze buiten 's lands zich bevindende eskaders, schepen en vaartuigen van oorlog, uitgevoerd, of van daar binnen dit Koningrijk aangebragt worden; zullende de departementen voor de marine daarvan ten genoege doen blijken aan de administratie.

8°. De goederen, gaande naar, of komende van de Nederlandsche bezittingen op de kust van Guinéa, zoo lang zulks door Ons zal worden noodig geoordeeld; mits, vóór de inlading of lossing, daartoe de vereischte dokumenten ten kantore zijn verleend, en voorbehoudens de noodige voorzorgen tegen alle misbruik.

9°. De goederen (uitgezonderd de *thee*, gemerkt de daaromtrent afzonderlijk bestaande wettelijke bepalingen), welke in Nederlandsche schepen, uit de Oost-Indische bezittingen van den Staat, regtstreeks, en met ongebrokene ladingen, in eene have van het moederland zullen worden aangebragt, en zulks zoo veel de inkomende regten betreft; mits aan de administratie deugdelijk bewezen worde, dat, aan de Nederlandsche autoriteiten in dezelve bezittingen, van de geheele ladingen van zoodanige schepen, de vastgestelde uitgaande regten zijn betaald geworden.

Van goederen, inkomende als voren, met schepen onder vreemde vlag, zal dezelfde vrijdom genoten worden, voorloopig tot den laatsten december 1824, behalve van de koffij, bij welker invoer, met zoodanige vreemde schepen, de bij het tarief bepaalde regten, in allen geval, zullen moeten worden voldaan.

10°. De goederen, welke met Nederlandsche schepen, uit Nederlandsche havens, worden vervoerd naar Suriname.

11°. Goederen, met Nederlandsche schepen, uit zee aangebragt, en, op voorafgaande schriftelijke permissie van den naastbij zijnden ambtenaar, hooger in graad dan de ontvanger, ter eerste wacht overgeladen in andere schepen, om dadelijk, langs hetzelfde zeegat, weder te worden uitgevoerd;

En eindelijk:

12°. Terugkomende goederen uit de overzeesche bezittingen van den Staat, of welke zijn bestemd geweest voor eene plaats, alwaar dezelve, krachtens een verbod, eerst na hun vertrek bij den afzender hier te lande bekend geworden, niet mogten worden toegelaten; ook zullen de daarvan bij het uitgaan betaalde regten worden terug gegeven; een en ander, indien van de waarheid der zaak en identiteit der goederen, aan de administratie blijke.

Deze vrijdom strekt zich niet uit tot doorgevoerde goederen.

Wij behouden Ons voor, vrijdom van inkomende regten te verleenen, voor fabrijk- of andere goederen van erkenden inlandschen oorsprong, naar vreemde markten of anderzins uitgevoerd, doch van daar, onverkocht of ongeaccepteerd, terug komende.

DERDE HOOFDSTUK.

Van den invoer uit zee.

6. Aan de zeezijde mogen geene goederen anders worden ingevoerd, dan langs de eerste wachten, welke in de monden der zeegaten reeds bestaan, of verder door Ons mogten worden aangewezen, noch gelost, dan volgens daartoe, op bepaalde losplaatsen, verkregene dokumenten, en op den voet, en behoudens de uitzonderin-

gen, in deze wet omschreven.

7. De administratie zal zorgen, dat de inkomende schippers, alomme op de eerste wacht, onderrigting kunnen bekomen van de orders, bij deze wet, vooral op het stuk der generale verklaring, gesteld, en dat een uittreksel derzelve, in de Nederduitsche, Hoogduitsche, Engelsche, Fransche, Deensche, Zweedsche, Russische en zoodanige andere talen, als in het belang van den handel noodig zal bevonden worden, aldaar verkrijgbaar zij. De loodsen zullen hetzelve *gratis* kunnen bekomen, zoo ter eigener inlichting, als om daarvan voorloopige inzage te geven aan de door hen bediend wordende schippers.

8. Alle schippers en stuurlieden zijn gehouden, ten langste binnen vier en twintig uren na hunne aankomst ter eerste wacht tot inklaring, aldaar hunne generale verklaring, aan de daartoe gestelde ambtenaren, onder vertooning hunner scheeps- en ladingspapieren, te doen, alvorens te mogen opzeilen.

Op zondagen en wettige feestdagen wordt, gewoonlijk, de generale verklaring niet gedaan.

De ambtenaren zijn echter bevoegd, om den schipper en stuurman, dadelijk na de aankomst van het schip, te vermanen, om, zonder verwijl, de generale verklaring over te leggen, en, bijaldien de schipper en stuurman daaraan niet voldoen, op het schip eene wacht te stellen; hetgeen zij even zeer mogen doen, indien men, met het schip zich tusschen den mond van het zeegat en de eerste wacht mogt blijven ophouden, zijnde, terstond na aankomst op het gebied van den Staat, van toepassing, alle de bepalingen dezer wet, opzigtelijk het lossen, ligten, of over boord zetten van goederen.

9. De generale verklaring moet inhouden, de lijst van alle de ingeladene goederen, met uitdrukking van derzelver soort, en van het getal en de merken der vaten, balen, pakken, kisten, kassen, enz., mitsgaders van de plaats der bestemming van het schip, welke zal moeten zijn, eene der, door Ons bepaalde of te bepalen losplaatsen, alwaar, ten kantore van betaling, de nadere aangifte tot lossing moet geschieden.

10. De voormelde generale verklaring moet *in triplo* worden geschreven en onderteekend door den schipper, stuurman en de ambtenaren tot de inklaring; wordende voor dezelve vastgesteld het volgende formulier:

„ Wij ondergeschreven, schipper en stuurman van het „ schip, genaamd . . . .

„ te huis behoorende . . . . in . . . .
„ onze tegenwoordige lading ingenomen hebbende te
„ . . . . en bestemd naar . . . .
„ . . . . verklaren, dat wij geene andere of
„ meerdere goederen, waren of koopmanschappen, in of
„ binnen de zeegaten van het koningrijk der Nederlanden
„ hebben gebragt, dan die genoemd en uitgedrukt zijn
„ in deze onze generale verklaring; dat ook geene van
„ onze ingeladene goederen zijn verpakt, veranderd,
„ verwisseld of verminderd, in het geheel of ten deele,
„ gelijk wij ook beloven, geene zoodanige verandering,
„ verpakking of vermindering, in het geheel of ten deele,
„ te zullen bevelen of toelaten; en verbinden ons om,
„ in cas van ligting, geene goederen in den ligter te
„ zullen overladen, dan op den voet, bij de artikelen
„ 19, 20, 21, en 22 van de wet, bepaald; dat wij ook,
„ in deze generale opgave, alle de goederen, onder
„ hunne regte, ware en gewone benaming, voor zoo
„ verre de goederen aan ons bekend waren, hebben op-
„ gegeven, en generaallijk, dat in deze opgave geene
„ fraude is gepleegd, noch eenige goederen zijn verzwe-
„ gen, noch ondernomen of gepoogd is, om directelijk
„ of indirectelijk, 's Rijks geregtigdheden te verkorten;
„ belovende eindelijk, voorschreven goederen alle te zul-
„ len overbrengen, of doen overbrengen, naar de plaats
„ of plaatsen, werwaarts ons schip is bestemd.

„ *Actum*."

Wanneer de schepen ledig of in ballast inkomen, het-
welk geenszins ontslaat van de verpligting tot het doen
der generale verklaring, wordt deze omstandigheid op
die verklaring vermeld, daar, alwaar anders de opgave
der goederen gesteld wordt.

11. Het duplikaat derzelve zal, door de ambtenaren
ter uiterste wacht, worden opgezonden naar de plaats
der eindelijke bestemming, en het triplikaat aan den schip-
per gegeven, tevens strekkende tot consent ter opzeiling;
met vermelding van de route, langs welke de reis moet
worden volbragt.

12. De schippers en stuurlieden kunnen de generale
verklaring ook doen, door middel van overgifte van een
dubbel van derzelver manifesten, of andere publieke ak-
ten van hunne lading, welke alsdan door de ambtenaren,
met het zegel der administratie, zullen gehecht worden
aan het duplikaat der akte van inklaring, hetwelk, onder

uitdrukking van het getal en korte omschrijving der overgelegde stukken, naar dezelve zal verwijzen, en dien onverminderd, door schipper, stuurman en ambtenaren moeten worden onderteekend, om in alles hetzelfde effekt te hebben als eene gewone inklaring.

13. Zoo meer dan ééne losplaats zich voordoet, in de route naar de eindelijke bestemmingsplaats van het schip, kan de inklaring ook op de eerste luiden, voor dat gedeelte der lading, hetwelk daarheen bestemd is; doch ter laatste losplaats mag de afrekening, hierna, artikel 138, gemeld, niet verleend worden, dan op bewijs, dat ook omtrent de elders geloste goederen, aan de wet is voldaan.

Hetzelfde mag geschieden ten opzigte van fruiten of andere, aan onmiddellijk bederf onderhevige, accijnsvrije goederen, die men mogt verlangen, dadelijk na inklaring, aan eene eerste wacht, waar tevens een kantoor bestaat, offschoon geene gewone losplaats zijnde, tegen betaling der regten, en overigens op den voet bij deze wet bepaald, aldaar te lossen.

14. Geene losplaatsen kunnen worden opgegeven, dan die behooren tot het vaarwater der binnenkomst, ten zij, om bijzondere redenen, eene afwijking van dezen regel, door den direkteur in de directie, mogt zijn veroorloofd, of dat er overlading plaats hebbe, en de vervoer der goederen geschiede op volgbrieven, in zoo verre op den voet van het 6de hoofdstuk; omtrent de accijnsgoederen zal, in deze gevallen, de voorzorg van bewaking, en, des noods, tevens die van verzegeling van de toegangen tot de ladingsplaats, dat is de plaats, alwaar aan boord de goederen zich bevinden, genomen moeten worden.

15. Alle stuk-goederen, welke bij de inklaring worden opgegeven als onbekend, of onder de algemeene benaming van koopmanschappen, zullen worden gelood, verzegeld of bewaakt, tot bij de lossing, op behoorlijke aangifte door de belanghebbenden ter losplaats, des noods in bezigtiging, of tot den opslag in 's Rijks pakhuizen, op den voet van het 12de hoofdstuk. De looden tot zegels zullen niet op de fusten of emballagiën, maar op de luiken van het schip, en op alle verdere toegangen tot de plaats, alwaar aan boord de goederen zich bevinden, zoo veel noodig worden gesteld, indien de wijze van belading, het groot getal vaten, balen of pakken, of andere omstandigheden, zulks, in het voordeel van den handel, verkieslijk maken.

16. De bewaking of verzegeling van de ladingsplaats

kan ook geschieden omtrent gestorte goederen, waarvan de hoeveelheid is uitgedrukt in vreemde maat of gewigt.

En zullen geene paspoorten of consenten tot lossing voor zoodanige goederen worden verleend, dan na dat de schippers en stuurlieden, zich tot de overbrenging in Nederlandsche maat of gewigt in staat gesteld hebbende, bij nadere verklaring, de hoeveelheid in Nederlandsche maat of gewigt op de akte stellen, en met hunne onderteekening bekrachtigen, of zulks hunnent wege doen verrigten.

Bij merkbare onnaauwkeurigheid in de opgegevene verhouding tusschen de vreemde en Nederlandsche maat of gewigt, zal de al of niet juistheid daarvan, op de vordering der ambtenaren, bij attest van twee, of des noods van drie deskundige personen, waarvan één door den hoogsten ambtenaar ter plaatse, één door of van wege den schipper, en de derde, indien hij noodig zijn mogt, door het hoofd van het gemeente bestuur, te benoemen, ten koste van ongelijk, worden beslist; aan welke beslissing partijen zich zullen moeten onderwerpen, zonder eenig verder beroep: te dien effekte, dat, in de verdere toepassing dezer wet, de generale verklaring zal gerekend worden te bevatten zoodanige hoeveelheid in Nederlandsche maat of gewigt, bij de binnenkomst opgegeven, in voege voorsz. herleid, zal bedragen.

17. Wanneer een schipper of bevelvoerder, bij het inkomen uit zee, door storm, ijsgang, of andere onvermijdelijke omstandigheden, verhinderd wordt de eerste wacht aan te doen, en verpligt is de rivier of het vaarwater op te zeilen, moet deszelve hiervan voldoende doen blijken.

18. De schipper of bevelvoerder moet, in dat geval, de naaste haven, welke het hem mogelijk zijn zal, te bereiken, aandoen, aldaar met den stuurman dadelijk al dat gene verrigten, hetwelk hier boven, ten aanzien der generale verklaring, is bepaald.

19. Geen schipper van een uit zee inkomend schip zal zijne lading geheel of gedeeltelijk mogen ligten, dat is overzetten in andere vaartuigen, om daarmede naar de losplaats te worden overgebragt, dan op ligtingsplaatsen, welke, zoo aan wal als op stroom, voor de bijzondere zeegaten, door Ons zijn, of verder zullen worden aangewezen, en na daartoe bekomen consent van den eersten ambtenaar aldaar, of op het naast bij zijnde kantoor van betaling of inklaring.

20. Op het consent tot ligting zal moeten worden aangeteekend: van de overgeladene goederen in fust of

embalagie, de soort derzelve, alsmede het getal en de merken der vaten, kisten, balen, enz.; en van de losse of gestorte goederen, de globale hoeveelheid, bevestigd door de onderteekening van den schipper en stuurman, of iemand hunnentwege, en van den ligter-schipper; blijvende de schipper en stuurman verantwoordelijk voor de aankomst ter losplaats van de goederen, aldus in het consent of den ligterbrief vermeld.

21. De ligter-vaartuigen zijn aan gelijke voorzorgen tegen ongeoorloofde lossing, als de zeeschepen, en de ligtingen aan gelijk toezigt, als de lossingen, onderworpen, behoudens het geval in het volgend artikel omschreven.

22. In geval storm of onvoorziene ongevallen het vragen van consent tot ligting onmogelijk mogten maken, zal het den schipper geoorloofd zijn, goederen in ligters over te doen, mits doende blijken van voldoende redenen, welke hem het vooraf vragen van consent hebben onmogelijk gemaakt, en ieder ligter-schipper worde voorzien van eene verklaring, door den zeeschipper en stuurman geteekend, en bevattende opgave der goederen, aan den ligter mede gegeven.

Nalatigheid in de afgifte van zoodanige verklaring doet den zeeschipper in eene boete van *honderd guldens*, en den stuurman, alsmede iederen ligterschipper, die zonder dezelve mogt vertrekken, in eene boete van *vijftig guldens* vervallen.

23. Het zeeschip of de ligter ter losplaats zijnde aangekomen, zal de schipper verpligt zijn, van zijne komst, binnen veertien uren daarna, zon- en wettige feestdagen niet mede gerekend, aan den ontvanger aldaar kennis te geven, op eene boete van *vijftig guldens*; en zal, vervolgens, vóór alle lossing, aangifte moeten geschieden, en overigens gehandeld worden, als in het 13de hoofdstuk en verder in deze wet is voorgeschreven.

Bij voorschrevene kennisgeving mag worden verzocht permissie tot herstel van het abuis, dat bij de inklaring mogt begaan zijn. De ontvanger doet van het verzoek, met bijvoeging der acte van inklaring en openlegging der omstandigheden, die tot het abuis zouden hebben aanleiding gegeven, mededeeling aan den direkteur in de directie, waar onder hij behoort, die, bij overtuiging, dat de fout aan geene frauduleuse oogmerken is toe te schrijven, het verzoek, bij wege van aanteekening op de acte, zal toestaan, zonder dat, ingeval van weige-

ring zulks in regten kan werken tegen de toepassing der straffen, op verkeerde of kwade inklaringen gesteld.

Ingeval van twijfeling, vraagt de direkteur de beslissing der administratie. En zal in steden, alwaar een direkteur is, het verzoek regtstreeks aan denzelven kunnen gedaan worden.

24. De schippers of bevelhebbers der schepen van de groote visscherij of haringvangst, de ventjagers daaronder begrepen, en van die van de zoute- en versche visch dezer landen, komende van de nering, zijn niet aan inklaring onderworpen, doch, op eene boete van *vijftig guldens*, verpligt, om, ten einde als zoodanig herkend en niet opgehouden te worden, bij binnenkomst in een der zeegaten, en vóór het passeren der eerste wacht, van den top der mast eene mand, of ander, tusschen de reederijen en de administratie overeen te komen, sein teeken, te vertoonen, en tot aan de losplaats aldus te blijven vertoonen, op dat de ambtenaren geschiktelijk in de gelegenheid zijn zouden, om, zonder dat zulks aan de voortzetting der reis hinderlijk zij, aan boord te komen tot de visitatie.

VIERDE HOOFDSTUK.

Van de bijleggers.

25. Bijleggers worden genaamd de schepen, naar elders bestemd, met welke men uit zee binnen valt uit nood, of om te overwinteren, als ook dezulke, die geene bepaalde bestemming hebben en waarmede men eene der zeehavens aandoet om orders.

De schippers en stuurlieden van zoodanige schepen zijn verpligt, ter eerste wacht, verklaring te doen van de bij hen geladene goederen, en zulks op denzelfden voet, als hiervoren omtrent het inklaren uit zee is bepaald.

26. Het zal vrijstaan, met deze schepen en in hebbende ladingen weder te vertrekken, zonder betaling van regten of accijnsen, en zullen dezelve inmiddels moeten blijven onder het bijzonder toezigt van de ambtenaren aan den post van inklaring, op zoodanige ligplaats, als door dezelve daartoe zal worden aangewezen.

Doch voor zoo verre de inklarings-post niet aan wal is gevestigd, of geene geschikte ligplaats, noch gelegenheid tot herstel der zeeschade, aanbiedt, zal het aan de schippers vergund worden, op te zeilen naar eene nabij gelegene haven, alwaar een kantoor is, om al-

daar, onder bijzondere toezigt, als voren gesteld te worden.

27. Indien de aard der lading, in betrekking tot de hoegrootheid der op den invoer bepaalde regten, of om het onderworpene der goederen aan accijnsen, of wel om verbod van invoer, zulks vordert, zal de ladingsplaats van het schip worden verzegeld, of eene wacht aan boord geplaatst, ten ware de schipper mogt verkiezen de lading, tot de weder uitvaart, in een Rijks pakhuis; of in eene partikuliere wel verzekerde bergplaats, onder wederzijdsche sluiting, te doen opslaan, of, voor zoo verre derzelver aard zulks niet meer mogt gedoogen, zoo bij nacht als dag, onder opzigt en bewaring te doen stellen, buiten kosten van den lande.

28. Wanneer deze schepen last breken, dat is, wanneer het geheel of een gedeelte der lading, uit ten invoer gepermitteerde goederen bestaande, bestemd wordt tot lossing, om niet weder te worden ingenomen, als ook wanneer eenige andere goederen dan alleen ter gewone scheepsconsumtie worden bijgeladen, zullen 's Rijks regten en accijnsen daarvan verschuldigd zijn, en ten aanzien van de lossing en lading moeten worden in acht genomen, al hetgeen omtrent het ter zee inkomen of uitgaan van goederen bij deze wet is bepaald.

29. Door lastbreken wordt daarentegen niet verstaan het, voor korten tijd, over boord zetten van goederen, om gehavend te worden, om het schip te kunnen repareren, of om andere voldoende redenen; mits zulks geschiede op schriftelijke permissie van den eersten ambtenaar ter plaatse, en de lossing, havening en weder inlading geen plaats hebben, dan onder gedurige tegenwoordigheid van de ambtenaren.

VIJFDE HOOFDSTUK.

Van gestrande en geborgen goederen.

30. Indien goederen aan de kusten van het Rijk worden geborgen of opgevischt, herkomstig uit gestrande of verongelukte schepen, of uit nood in zee geworpen, moeten degenen, die zulks verrigten of het toezigt er over hebben, daarvan zoo spoedig mogelijk, doen kennis bekomen aan de naastbij zijnde beambten, ten einde zich met dezelve, naar gelang der omstandigheden, te verstaan omtrent de voorloopige verzekering van de belangen der administratie.

En zullen geene goederen als strandgoederen worden erkend, welke, anders dan na aankomst en met medeweten der beambten, door partikuliere personen mogten worden gebragt verder dan op de kruin der dijken of zoodanige plaatsen op het strand, alwaar dezelve tegen verdere beschadiging van het water bevrijd zijn.

31. Wanneer goederen uit schepen, op 's Rijks kusten gestrand of verongelukt, in ligters overgenomen zijn, zullen de ligterschippers, die, in zoo verre, onder dezelfde verpligting liggen als inkomende zeeschippers, met de aldus zonder voorafgegane verklaring overgenomen goederen, niet verder mogen varen dan de naaste genaakbare haven, en aldaar onverwijld, nevens de equipagie van het zeeschip, voor zoo ver dezelve mede aan wal is gekomen, hunne verklaring doen, en voorts zich met de abtenaren verstaan, als bij het voorgaande artikel is gemeld.

32. De aard en hoeveelheid der goederen zal, zoo dra mogelijk, door of ten overstaan der beambten globaal worden onderzocht, en van de bevinding procesverbaal opgemaakt.

33. Zoo lang de goederen blijven onder het medetoezigt der administratie, in voege, dat zij zich kan verzekerd houden van derzelver identieit, zijn de belanghebbenden bevoegd tot den wederuitvoer, binnen den tijd, op de daartoe te verkrijgene transito-paspoorten uit te drukken.

34. De strandgoederen, omtrent welke van de bovengemelde bevoegdheid geen gebruik wordt gemarkt, zullen ten aanzien der regten en accijnsen worden gelijk gesteld met inkomende goederen, onder toepassing, voor zoo veel de regten betreft, der beginselen van art. 126, naar de omstandigheden gewijzigd; doch dezulke, waarvan de invoer is verboden, kunnen niet worden afgegeven dan onder voorwaarde en verzekering van wederuitvoer, tenzij in dit Rijk afgeladen geweest.

35. Voor zoo ver blijkt, dat strandgoederen geladen geweest zijn in schepen, uit de havens van het Rijk vertrokken, en op derzelver uitreis verongelukt, zal niet alleen vrijdom van inkomende regten genoten worden, maar ook teruggave geschieden van de daarvan betaalde uitgaande regten; en zullen dezelve goederen, met betrekking tot de accijns, worden beschouwd als niet uitgevoerd geweest. Van de getransiëerd hebbende goederen, die niet weder uitgaan, zal moeten worden bijbetaald hetgeen het inkomende, meerder dan het transito-

regt mogt bedragen, en de accijns verschuldigd worden als bij invoer.

36. Wrakken, masten, zeilen, ankers, touwen en andere gereedschappen van op de kusten geblevene schepen geborgen, alsmede de ankers en touwen, voor de kust in zee opgevischt, mitsgaders de tuigagie en gereedschappen van Nederlandsche schepen, op vreemde kusten gestrand, en, binnen zes maanden na het ongeluk, naar dit Rijk afgezonden, zullen vrij zijn van alle regten, mits van een en ander voldoende blijkt.

ZESDE HOOFDSTUK.

Van den invoer langs de rivieren en te lande.

37. Bij invoer langs de rivieren en te lande, moeten de invoerders, hetzij schippers, voerlieden of andere, de bij hen in- of opgeladene of bij zich hebbende goederen, aanbrengen en aangeven op de eerste wachten of expeditie-kantoren, aan de rivieren en aan de grenzen gevestigd, in de steden en plaatsen, welke door Ons reeds zijn of verder zullen worden bepaald en bekend gemaakt; zoo tot invoer in het gemeen, als in het bijzonder ten opzigte van accijns-goederen, of sommige van dezelve.

38. Alle invoer te lande is verboden, anders dan langs de routes of heerbanen, die door Ons tot zekeren afstand van de grenzen, zijn of nader mogten worden aangewezen, en die moeten worden aangedaan en gevolgd, van het oogenblik af aan, dat men met de goederen het vreemd grondgebied verlaat.

Ook zullen door Ons worden aangewezen de wegen, langs welke alleen goederen, bestemd voor de dagelijksche behoeften der grensbewoners, en tegen kontante betaling, ook van den accijns, mogen worden ingevoerd naar een der kantoren, tot den ontvangst der regten en accijnsen van zulke goederen expresselijk en uitsluitend daargesteld, of verder daar te stellen, en hoedanige wegen hiertoe met de heerbanen worden geacht gelijk te staan.

39. Tusschen het vreemd grondgebied en de expeditie-kantoren aan de grenzen, zullen zijn geplaatst palen, met de woorden: *Rijks regten*, ten einde de invoerders te waarschuwen, dat zij tot de plaats zijn gekomen, in welker nabijheid is gevestigd het kantoor, alwaar de aangifte der goederen moet geschieden, en tot het-

hetwelk zij met dezelve, tusfchen zons op- en ondergang, en langs de heerbanen, mogen naderen.

40. De aangifte zal, naar het algemeen voorfchrift en op den voet van het 13de hoofdftuk, moeten bevatten de kwantiteit, kwaliteit, nummers en merken, alsmede de waarde der, na de waarde betalende, goederen, en derzelver herkomst en beftemming, hetzij tot verblijf binnen 's lands, ten doorvoer of op entrepot, en eindelijk de plaatfen van losfing en opflag in entrepot; zullende, nadat borg zal gefteld zijn voor de inkomende regten en de accijnsen, en de grondige verificatie der daaraan onderworpene goederen heeft plaats gehad, worden afgegeven een of meer, voor de accijns-goederen altoos afzonderlijke, volgbrieven, ten geleide naar de kantoren van betaling op de plaatfen der losfing, of van opflag in entrepot der daarvoor beftemde goederen, aan den ontvanger of entrepofeur, alwaar, ten zelven dage, immers zoodra mogelijk, een extrakt van elken volgbrief zal moeten gezonden worden.

Indien, bij invoer langs de rivieren en te lande, wordt gebruik gemaakt van de bevoegdheid, in artikel 122 verleend, zal de verificatie der hoeveelheid van hetgeen, op den voet van dat artikel, is aangegeven, moeten gefchieden aan de eerfte wachten, die daartoe zullen worden aangewezen, en anderzins op het eerstvolgende kantoor van betaling in de route.

Bij dezen invoer moet de verificatie van accijns-goederen altoos op zoodanige eerfte wachten of kantoren gedaan worden.

41. Wanneer echter de wijze van belading der langs rivieren inkomende goederen niet toelaat, ter eerfte wacht of op het eerfte kantoor van betaling, zich van de hoeveelheid en den aard derzelve, zonder losfing, genoegzaam te verzekeren, zal de grondige verificatie of vifitatie kunnen worden verfchoven tot bij de losfing op de opgegeven losplaatfen, onder toepasfing alsdan, zoo veel noodig, der voorzorg van bewaking, plombering of verzegeling, doch zonder dat zulks aan de ambtenaren op de eerfte wacht of eerfte kantoor van betaling de bevoegdheid ontneemt, om de dadelijke losfing van het geheel of zoodanig gedeelte eener lading of vracht, als waarop hunne verdenking van kwade aangifte mogt gevallen zijn, te vorderen, ten einde aldaar te worden gevifiteerd of geverifiëerd, ten koste van ongelijk.

42. Tot de losfing kunnen alleen worden opgegeven de plaatfen, alwaar de kantoren van betaling beftaan,

of door Ons zullen worden gevestigd; te water voor elke rivier afzonderlijk, en te lande het naast bij zijnde kantoor, langs de heerbaan of verder binnenwaarts aanwezig, en tot opslag in entrepot geene andere plaatsen, dan aan welke de gunst van entrepot is of zal worden toegekend.

43. Op de daartoe te bestemmen eerste wachten of kantoren zullen, wanneer zulks wordt verlangd, voor zulke goederen, die tot verblijf binnen 's lands bestemd, en niet aan accijns onderworpen zijn, in stede van volgbrieven, worden verleend inkomende paspoorten van betaling, luidende, even als de volgbrieven, op de plaatsen der lossing, en die mede tot nalossing en visitatie aldaar bij de goederen moeten verblijven.

Ter losplaats zullen deze paspoorten aan den eersten ambtenaar tot de surveillance moeten worden bezorgd, om, na visitatie, vóór of bij de lossing, afgeteekend en ingetrokken, en vervolgens naar het kantoor van uitgifte terug gezonden te worden.

44. Voor zoo ver de ingebragte accijnsvrije goederen bestemd zijn naar dezelfde plaats, alwaar de aangifte geschiedt, en deze niet tevens is losplaats, of voor eene plaats, tusschen de eerste wacht, of expeditie-kantoor, en het eerste kantoor van betaling gelegen, moeten van dezelve ter eerste wacht de regten betaald worden; doch de hoeveelheid mag niet zoo groot zijn, dat zij, gevonden wordende op het terrein, in art. 177 omschreven, zoude kunnen geacht worden eene verbodene nederlaag uit te maken; zullende, na visitatie der goederen en afteekening van het paspoort van betaling, hetzelve worden ingetrokken en verwisseld tegen een renversaal, geschikt tot geleide en aflading der goederen naar en ter bestemmingsplaats, binnen den bepaalden tijd en met aanwijzing der te houdene route.

En zal ook invoer, met bestemming als boven, van ruw zout beneden de honderd ponden, ruwe suiker beneden de honderd ponden, wijn beneden de vijftig kannen en buitenlandsch gedisteleerd beneden de vijftig kannen, mogen geschieden tegen kontante betaling van den accijns op dezelfde eerste kantoren; doch zal de kwitantie van betaalden accijns niet worden ingetrokken, maar in zoo verre, even als het renversaal, tevens dienen tot gelei-biljet.

45. Ook zullen op dezelfde eerste wachten of kantoren, als in art. 43 zijn gemeld, des verlangd wordende, voor de, ten doorvoer bestemde, goederen dadelijk tran-

fito-paspoorten kunnen worden afgegeven, op den voet als in het 10de hoofdstuk is omschreven; mits dat omtrent de goederen, onderworpen aan grondige verificatie, dezelve de afgifte van het transito-paspoort hebbe vooraf-gegaan.

46. Wanneer de schippers of voerlieden meer dan eene plaats tot losfing opgeven, zullen afzonderlijke volgbrieven, of, in het geval art. 43 gemeld, afzonderlijke paspoorten worden verleend, voor elk der plaatsen, alwaar ſtaat te worden gelost.

47. Op de volgbrieven zal gelijke aanhaling en benadering, als op de paspoorten van betaling, kunnen gedaan worden, doch ten aanzien der goederen, aan grondige verificatie onderworpen, alleen voor zoo veel verschil in specie mogt bevonden worden.

De volgbrieven kunnen niet dienen tot losfing, anders dan in het geval en op den voet, in het volgende artikel omschreven.

48. Op de losplaatsen zal de invoerder, alvorens te mogen lossen, dat nimmer anders dan in tegenwoordigheid of met medeweten der ambtenaren tot de visitatie mag geschieden, de volgbrieven ten kantore bezorgen, om, dien overeenkomstig, de betaling der verschuldigde regten van de accijns-vrije goederen te doen, en, in geval van doorvoer, te verkrijgen de vereischte transito-paspoorten, op welke alsdan de losfing zal verrigt worden. Voor die goederen, welke ten invoer zijn aangegeven, kunnen de volgbrieven, in voege voorsz., dienen tot losfing; voor de accijns-goederen vervangen zij ter losplaats, na door den ontvanger geviseerd te zijn, de consenten tot losfing, en in het gemeen voor die goederen, welke op entrepot zijn aangegeven, kunnen zij verder dienen tot den vervoer naar, en opslag in entrepot, hetzij daar ter plaatse, of in zoodanige andere plaats als de gunst van entrepot zal genieten.

49. Na betaling der regten en accijnsen, of debitering voor de laatsten, worden dadelijk daarvan de vereischte aanteekeningen op de volgbrieven gesteld en dezelve alzoo gezuiverd. De zuivering der volgbrieven voor goederen, op entrepot aangegeven, geschiedt bij verklaring *in dorso*, gesteld door de ambtenaren ter opgegevene plaats, dat de daarin vermelde goederen aldaar in entrepot zijn opgenomen, en van de borgstelling, in het geval, art. 92 omschreven.

De gezuiverde volgbrieven blijven ten kantore van betaling of dat van entrepot berusten, en de extracten,

na van gelijke afteekening of verklaring als de volgbrieven voorzien te zijn, moeten door de ambtenaren tijdig aan het kantoor der uitgifte worden terug bezorgd, ten einde de aldaar gestelde borgtogt worde vernietigd.

50. Nimmer zal de accijns betaald, of voor deszelfs bedrag gedebiteerd, noch de volgbrieven gezuiverd kunnen worden tenzij de goederen, op dokument gemeld, inderdaad worden gelost en geverifiëerd, of voor de regten kunnen worden gevisiteerd ter plaatse, op welke de volgbrief luidt.

51. Voor iederen volgbrief of inkomend paspoort, welke niet ter los- of bestemmingsplaats, waarop het dokument is luidende, in voege als de in artikels 43 en 48 omschreven, zal zijn bezorgd, zal, door den invoerder of geleider, worden verbeurd eene boete van *vijf en twintig guldens.*

En zullen, na ontdekking van dit verzuim, door het niet binnen zes weken, na den tot het transport toegekenden tijd, terug komen der behoorlijk afgeteekende extract-volgbrieven of inkomende paspoorten, noch uitgaande expeditie aan, of ten name van zoodanige nalatigen verder mogen worden verleend, dan na betaling of verzekering der boete.

ZEVENDE HOOFDSTUK.

Van den uitvoer ter zee.

52. Van alle goederen, ter zee uitgaande, moeten de aangiften gedaan en de regten voldaan worden op eene der laadplaatsen, welke, door Ons, voor dezen uitvoer zijn, of verder zullen worden bepaald, of van de accijnsgoederen, die uitgaan onder genot van afschrijving van accijns, de plaats of plaatsen, alwaar dezelve in de credit rekening van den aangever zijn opgenomen, hetzij dat de goederen dadelijk in het schip, hetwelk met dezelve naar buiten 's Lands zal vertrekken, geladen worden, of wel met ligters of anderzins worden vervoerd, om elders in het voorschreven schip te worden ingeladen.

Van het meel en scheepsbrood of scheepsbeschuit, alsmede van het vleesch en spek, bestemd tot uitvoer voor commercie, in zoodanige hoeveelheden als waarvoor de bijzondere wetten wegens den accijns op het gemaal en het geslagt restitutie toestaan, moet de aangifte en betaling der regten, zoo ver die verschuldigd zijn, geschieden op eene derzelfde laadplaatsen als voor den invoer uit zee tot losplaatsen zijn aangewezen.

53. De goederen zullen het Rijk niet worden uitgevoerd, dan met de schepen, welke daartoe zijn opgegeven en op de dokumenten vermeld, op eene boete van *drie honderd* guldens, ten laste van den contraveniërenden schipper, tenzij, in bijzondere gevallen, op schriftelijke permissie van den eersten ambtenaar ter plaatse.

54. De naar zee gaande schippers zullen aan boord bij zich moeten hebben, ten einde overeenkomstig artikel 138 ter uiterste wacht te worden vertoond en overgegeven, de akte van afrekening, wegens de goederen met hunne schepen de laatste reis ingebragt.

Voor schepen, die vóor het eerst eene zeereis staan te doen, zal, op bewijs daarvan, deswege eene verklaring worden afgegeven, die ter uiterste wacht zal plaats houden voor eene akte van afrekening.

Bij gebreke van zoodanige akte of verklaring, hetgeen moet doen vermoeden, dat, bij de voorgaande binnenkomst, de inklaring niet is geschied, mogen de schepen ter laatste wacht niet worden geëxpedieerd of uitgeklaard, tenzij op bijzondere toestemming der administratie.

55. De schippers, gekomen zijnde aan de uiterste wacht, zullen zich aldaar moeten doen uitklaren, op eene boete van *drie honderd* guldens. Zij zijn gehouden, daartoe in tijds het anker te laten vallen, of, om in hunne reize niet vertraagd te worden, tijdig en kennelijk sein te doen, met het uitsteken van een riem of ander teeken; en zullen de ambtenaren daarop zoo spoedig mogelijk aan boord moeten komen, om de visitatie te verrigten.

56. De verpligting, in het voorgaande artikel omschreven, rust niet op de schippers of bevelhebbers der schepen van de Nederlandsche groote visscherij of haringvangst, nochte op die tot de zoute en versche visch dezer landen, zoo verre zij enkel ter vischvangst uitgaan, en geene andere, dan daartoe behoorende en vereischte, voorwerpen aan boord hebben; doch zij zullen, op eene boete van *vijftig guldens*, tijdig vóór en tot na het passeren der uiterste wacht, van den top der mast, een zelfde mand of sein, als in art. 24 gemeld, moeten toonen, tot teeken van herkenning, en om de ambtenaren geschiktelijk in de gelegenheid te stellen aan boord te komen, ter visitatie; hetwelk echter geen oponthoud in de uitvaart mag veroorzaken.

57. Ter uiterste wacht de visitatie gedaan, en alles in orde bevonden zijnde, zullen de paspoorten of consenten tot uitvoer afgeteekend en, benevens de akte van afrekening of verklaring, in art. 54 gemeld, ingetrokken wor-

den, en de eerste aan de kantoren, waar zij zijn afgegeven, worden terug gezonden; doch indien, om bijzondere reden, duplikaat-paspoorten mogten zijn verleend, zullen de orginelen onder den schipper verblijven.

58. Aan den schipper zal, op zijn verzoek, een afschrift der acte van afrekening worden ter hand gesteld, hetgeen altoós zal moeten geschieden als een schip ongeladen uitgaat, alleen om naar eene andere Nederlandsche haven te verzeilen, en hetwelk alsdan zal worden aangeteekend op het afschrift, om bij de weder uitvaart het orgineel te vervangen.

59. De schipper en stuurman zullen, daarenboven, moeten verklaren, dat zij de goederen, welke op de overgegevene dokumenten zijn uitgedrukt, geladen aan boord hebben, en geene andere; waartegen aan den schipper zal worden afgegeven eene akte van visitatie of uitklaring.

60 De schippers, na gedane visitatie en uitklaring, eenige goederen zullende innemen, moeten andermaal sein doen, en zal de nadere visitatie en klaring op dezelfde wijze als voren moeten geschieden.

61. Zoo eenige goederen, door kagen of andere vaartuigen, aan eenige schepen, ter uiterste wacht gepasseerd zijnde, worden nagebragt, zijn de zeeschippers niet gehouden wederom sein te geven; doch geene vaartuigen mogen aan eenige van dezelve schepen goederen brengen, dan na vertooning van de dokumenten aan de ambtenaren op de uiterste wacht, en de schippers mogen ook geene goederen uit dezelve vaartuigen innemen, dan nadat dezelve dokumenten aan hen vertoond zijn, en zij uit de aanteekeningen der ambtenaren, *in dorso* van de voorschrevene dokumenten te stellen, hebben gezien, dat de goederen bevorens zijn gevisiteerd geworden op de uiterste wacht, alles op pene van *honderd* guldens, te verbeuren bij een' iegelijk van de contraveniërende zee-, kaag- of andere schippers.

62. De evengemelde kaag- of andere schippers zullen, na overzetting der goederen in de zee-schepen, de daartoe betrekkelijke dokumenten aan de ambtenaren ter uiterste wacht moeten terugbrengen, om ingetrokken te worden, op eene boete van *vijf en twintig guldens* voor elk terug gehouden dokument.

ACHTSTE HOOFDSTUK.

Van den uitvoer langs de rivieren en te lande.

63. De aangifte en betaling van 's Rijks regten van de goederen, uitgaande langs de rivieren en te lande, zal moeten geschieden:

1°. Van de accijns-vrije goederen, ter plaatse van de eerste in- of oplading, voor zoo verre aldaar een kantoor aanwezig is, en anderzins aan het naaste of aan het eerste kantoor op de route, des, dat in geen geval het vreemd grondgebied verder dan tot den afstand, in art. 162 bepaald, mag worden genaderd, tenzij voorzien van de vereischte paspoorten, behoorlijk door de ambtenaren afgeteekend, ten blijke der daarop gedane visitatie.

2°. Van de accijns-goederen, die uitgaan onder genot van afschrijving van accijns, ter plaatse alwaar dezelve in de crediet-rekening van den aangever zijn opgenomen.

3°. Van het meel en scheepsbrood of scheepsbeschuit, alsmede van het vleesch en spek, dat uitgaat onder genot van restitutie van accijns, op eene der plaatsen, daartoe door Ons te bepalen.

64. Met opzigt tot het uitgaan langs de rivieren, is mede van toepassing de bepaling, in art. 53 dezer wet vervat; en geen uitvoer te lande mag plaats hebben dan langs dezelfde heerbanen of groote wegen, als in art. 38 zijn gemeld; zijnde de kantoren, in het tweede lid van laatstgemeld artikel bedoeld, voor den uitvoer, alleen bestemd tot de ontvangst der regten van de voortbrengselen der plaatsen, binnen of in den omtrek waarvan dezelve zijn gevestigd.

65. De uitvoerders langs de rivieren of te lande zullen de dokumenten van hunne goederen, op de laatste wacht, en alvorens dezelve te passeren, moeten overgeven aan de beambten, om, na visitatie en vergelijking tegen de goederen, ingetrokken te worden.

Indien deze wacht niet aan de uiterste grenzen is geplaatst, zal, ter verder geleide tot buiten 's lands, eene akte van uitklaring of renversaal verleend worden.

66. Voor den uitvoer langs de rivieren en te lande, zijn de uiterste of laatste wachten dezelfde kantoren of posten, welke voor de eerste aangifte bij het inkomen, volgens art. 37 dezer wet, zijn of verder zullen worden aangewezen.

NEGENDE HOOFDSTUK.

Bijzondere bepalingen, omtrent den uitvoer van accijns-goederen, onder genot van afschrijving of restitutie.

67. De grondige verificatie zal altijd moeten geschieden voor uitvoer ter zee, bij de inlading in het zeeschip, hetzij dat het zich bevinde aan eene der voor den invoer uit zee bestemde los- of ligtingsplaatsen, of aan eene uiterste wacht, en voor uitvoer langs de rivieren en te lande, ter uiterste wacht, zoo die tevens is kantoor van betaling, en anders op het naast daarbij zijnde kantoor van betaling in de route.

68. Indien echter de afzender zulks verkiest, zal de grondige verificatie geschieden bij de eerste in- of oplading in ligters of anderzins, onder toepassing der voorzorg van bewaking, verzegeling of plombering, als wanneer geene verdere verificatie zal plaats hebben, ten zij bij bijzonder vermoeden van fraude, en als dan ten koste van ongelijk.

69. Na de grondige verificatie en in- of oplading, zullen de schippers of voerlieden eene verklaring teekenen, dat zij de goederen in of op hunne vaar- of voertuigen ontvangen hebben, en zich verantwoordelijk stellen voor den vervoer of uitvoer, waartoe zij zijn aangenomen. Bij elke overlading zal hetzelfde plaats hebben.

70. De consenten tot uitvoer houden tevens plaats voor uitgaande paspoorten.

71. Ten kantore alwaar het consent tot uitvoer is verleend, zal de afschrijving of restitutie verkregen worden, zoodra hetzelve binnen den daartoe, in art. 281 gestelden tijd is terug gekomen, voorzien van de noodige afteekening van twee ambtenaren op de, in het dokument vermelde, laatste wacht of kantoor, ten blijke dat de goederen aldaar conform zijn bevonden, dat gebezigde plombs of zegels gaaf en ongeschonden zijn gebleven, en de uitvoer wezenlijk, overeenkomstig de wet, is geschied. Bij gelegenheid dier afschrijving of restitutie, en vóór dat dezelve gegeven worde, zullen de uitgaande regten van de goederen ten zelfden kantore door den aangever moeten worden betaald.

72. Indien het consent tot uitvoer niet tijdig en behoorlijk afgeteekend, ten kantore is terug gekomen, moet de gecrediteerde accijns van, de ten uitvoer aan-

gegevene goederen, door den ontvanger, dadelijk worden ingevorderd.

73. Indien, na gedane aangifte tot uitvoer onder afschrijving, en vóór dat de goederen gebragt zijn buiten het pakhuis of de bergplaats, alwaar zij zich bevinden, bijzondere omstandigheden den uitvoer beletten of daarvan doen afzien, zal, op de schriftelijke verklaring deswege van den aangever bij de terugbezorging van het verkregen dokument, daar op gesteld, de aangifte worden beschouwd als niet geschied.

74. Wanneer de in het voorgaande artikel bedoelde omstandigheden zich voordoen, nadat de goederen uit de pakhuizen of bergplaatsen zijn in- of opgenomen, zal men de goederen niet weder tot zich kunnen nemen, dan tegen dadelijke betaling van den accijns, ten zij de administratie in singuliere gevallen mogt toestaan, dat de zaak wierd gebragt in denzelfden staat als vóór de aangifte.

Ingeval van ontlossing, zal daarvan aan den schipper of voerman een bewijs worden afgegeven, ter zijner verantwoording.

TIENDE HOOFDSTUK.

Van den doorvoer.

75. Het staat vrij, van en naar alle landen en plaatsen, allerlei goederen, waarvan de invoer of doorvoer niet is verboden, te water en te lande het koningrijk door te voeren, tegen betaling der daarop gestelde regten, doch aan de landzijde, alleen langs zoodanige kantoren, als daartoe door Ons, bij een bijzonder besluit, zijn of nader zullen worden aangewezen.

Doorvoer naar de kolonie van Suriname mag niet geschieden.

76. Geene goederen worden ten doorvoer toegelaten, dan die, als zoodanig, aan de landzijde op het eerste kantoor, en aan de zeezijde, bij het aankomen ter losplaats, immers vóór de lossing, zijn aangegeven, ten zij verklaard op entrepot, waarvan in het volgende hoofdstuk wordt gehandeld.

77. Omtrent alle transiërende of doorgevoerd wordende goederen, zal in het algemeen moeten worden in acht genomen hetgeen aangaande de inklaring, aangifte, lossing, weder in- of oplading als anderzins, bij den in- en uitvoer is vastgesteld.

78. Bij de bepaling van het transito-regt zal, door borgstelling, moeten worden verzekerd het beloop van dat gene, wat minder betaald mogt zijn, dan van de goederen zoude zijn verschuldigd, indien dezelve ten invoer waren aangegeven, alsmede het beloop van den accijns wegens daaraan onderworpene goederen, en voor de accijns vrije goederen tevens *vijf en twintig guldens*, voor elke paspoort, dat, bij afstand van de gunst van doorvoer, als in art. 87 is gemeld, niet in tijds ten kantore der uitgifte mogt worden terug bezorgd.

79. De transiterende goederen, en daartoe behoorende paspoorten, moeten worden vertoond, ook op zoodanige kantoren, in de route gelegen, als daartoe in de paspoorten zullen worden uitgedrukt; en zal, bij verzuim, de gunst van doorvoer worden verloren, tenzij de vervoerder zich deswege, op grond van bijzondere omstandigheden, mogt kunnen verontschuldigen, ten genoege van den eersten ambtenaar op de laatste wacht, die de redenen op het dokument, naar vereisch, zal vermelden.

80. De transito aangegevene goederen zullen, bij of dadelijk na de lossing en verificatie of visitatie, worden verzegeld of geplombeerd, voorzoover derzelver aard zulks toelaat of vereischt. Wijn kan worden onder bewaking gesteld, of daaromtrent kunnen andere voorzorgen genomen worden, tot verzekering der identiteit bij den uitvoer.

81. Geene derzelve zullen bij of van wege de belanghebbenden mogen worden opgeslagen of verandering van fust, merken of eenigerlei behandeling, hoegenaamd, mogen ondergaan, welke eenige verwerking zouden medebrengen; maar zal de doorvoer regtstreeks en onmiddelijk moeten geschieden, op verbeurte van het voorregt van doorvoer.

82. Indien echter de transiterende goederen in derzelver reis, voor eenen korten tijd, mogten worden opgehouden, uit hoofde van gebrek aan scheepsgelegenheid, ijsgang of andere dergelijke buitengewone omstandigheof ook wanneer beschadigdheid eenige voorziening aan de emballagie, of anderzins mogt noodzakelijk maken, zal, op het daartoe van wege de belanghebbenden aan den eersten ambtenaar ter plaatse te kennen geven verlangen, de opslag, op plaatsen waar een publiek entrepot gevestigd is, in hetzelve moeten geschieden, en anders onder wederzijdsche sluiting, gedaan moeten worden in eene wel verzekerde bergplaats, daartoe door den be-

belanghebbenden aan te wijzen, of ten zijnen koste te verschaffen, en die in zoo verre zal plaats houden voor een lands pakhuis.

83. Voor gelijken tijd als deze opslag zal voortduren, en die niet langer dan uiterlijk zes maanden zal mogen zijn, zal, door denzelfden ambtenaar, des noodig, verlenging van den tijd op het transito-paspoort worden verleend.

84. Bij het uitvoeren der goederen, zal derzelver identeit behoorlijk moeten worden nagegaan, en het transito-paspoort, na afteekening op het laatste kantoor of van uitklaring, worden ingetrokken, om, na geboekt te zijn, onverwijld te worden terug bezorgd aan het kantoor der uitgifte, ten einde de borgtogt worde vernietigd.

De afteekening op het transito-paspoort ter laatste wacht- of kantoor, moet geschieden door twee ambtenaren, en bevatten, niet alleen dat de goederen conform zijn bevonden, maar ook en vooral de stellige verklaring, dat de gebezigde plombs of zegels gaaf en ongeschonden zijn gebleven.

85. Zoo bij de visatie op het transito-paspoort, bij het uitgaan, bevonden wordt, dat zoodanige ten doorvoer aangegevene goederen, van welke de inkomende hooger dan de transito-regten zijn, of die aan accijns zijn onderworpen, niet of in mindere hoeveelheid, hetzij in maat of gewigt, of graden van sterkte van het gedisteleerd, zijn aanwezig, dan op het transito-paspoort is uitgedrukt, zal verbeurd worden eene boete, ten beloope van tienmaal de inkomende regten en accijnsen van het ontbrekende in hoeveelheid of sterkte, onverminderd de inning van hetgeen de inkomende regten daarvan meerder dan de transito-regten bedragen, mitsgaders van den accijns.

De aangevers zijn aansprakelijk voor evengemelde boete, voor welke mede speciaal verbonden worden verklaard, en alzoo zullen worden aangehouden, die goederen, welke op hetzelfde dokument door hen of hunnentwege ten doorvoer zijn aangegeven, en bij de visitatie aanwezig worden gevonden.

Zoo echter het te kort slechts is een twintigste op de hoeveelheid, en op de sterkte van het gedisteleerd twee graden of daar beneden, zal ontslag, enkel tegen betaling der kosten, verleend worden.

86. Indien het transito-paspoort, binnen den daartoe gestelden tijd, ten kantore der uitgifte is terug geko-

men, voorzien van de noodige afteekening, ten blijke van den weder-uitvoer der goederen langs de opgegeven uiterste wacht of kantoor, zal, door den ontvanger, de borgtogt terug gegeven, en anderzins dezelve dadelijk ingevorderd, het suppletoir-regt, en de accijns aan het Rijk verantwoord, en het overige, als boete, in ontvang genomen moeten worden.

87. Wanneer de belanghebbende bij de goederen, staande den tijd, tot den doorvoer in het paspoort verleend, van het voorregt van doorvoer afziet, en het transito-paspoort, binnen den daartoe gestelden termijn, ten kantore der uitgifte terug bezorgt, voorzien van eene verklaring van twee ambtenaren, dat de goederen binnen 's lands zijn opgeslagen en verbleven, zal de borgtogt worden vernietigd, tegen bijbetaling van hetgeen minder mogt zijn voldaan, dan het inkomend regt en de accijns. Indien meerder mogt zijn betaald, zal van dit meerdere teruggave geschieden.

ELFDE HOOFDSTUK.

Van de entrepots.

88. Entrepots zijn opslagen van goederen in daartoe aangewezen bergplaatsen. Zij onderscheiden zich in publieke, partikuliere en fictieve entrepots, en zullen zijn in alle steden en plaatsen, alwaar het belang van den handel zulks vordert, en die door Ons of Onzentwege zijn of nader zullen worden bepaald. Derzelver strekking is, om aan de eigenaren of geconsigneerden van inkomende niet ten uitvoer verbodene goederen, gedurende den tijd van twee jaren, na den dag der lossing, of, in bijzondere gevallen, door Ons te verleenen verlenging, de gelegenheid te laten, om dezelve tot verblijf binnen 's lands of wel ten doorvoer, zoo ver die niet verboden is, te bestemmen en aan te geven, tegen betaling der alsdan daartoe staande regten.

Deze tijd zal ook door de administratie kunnen worden verlengd, mits alsdan van het regt van doorvoer worde afstand gedaan.

De gunst van entrepot, omtrent de daar voor vatbaar verklaarde accijnsgoederen, wordt ook ten aanzien der regten genoten voor onbepaalden tijd, op den voet der bijzondere wetten en der hierna te melden afzonderlijke bepalingen daaromtrent; met dien verstande nogtans, dat, wanneer de van buiten 's lands gekomene goederen uit

de entrepots worden aangegeven ten invoer, de inkomende regten daarvan in alle gevallen kontant moeten worden betaald.

89. Het publiek entrepot is de publieke en algemeene bewaarplaats, onder opzigt der administratie en wederzijdsche sluiting, zoo van hare zijde, als van den kant des handels.

Het partikulier entrepot is eene bewaarplaats in de, daartoe door de handelaars aangewezene, en door den eersten ambtenaar *in loco* geschikt gekeurde, pakhuizen of magazijnen, onder wederzijdsche sluiting als boven.

Het fictief entrepot is eene oplage van goederen in des handelaars bijzonder pakhuis, of bergplaats onder zijn opzigt en buiten sluiting van de zijde der administratie.

90. De publieke en partikuliere entrepots zijn, onder toezigt van wege de administratie, voor de belanghebbenden toegankelijk alle dagen, waarop kantoor gehouden wordt.

91. De bergplaatsen tot partikuliere entrepots mogen geene gemeenschap met andere hebben, en moeten voor eene behoorlijke afsluiting vatbaar zijn; zullende de in parikulier entrepot opgeslagene goederen, in geen geval, in dezelfde bergplaats met niet geëntreposeerde mogen worden vereenigd.

92. Met betrekking alleen tot zoodanig accijns-vrije goederen, omtrent welker identiteit geen twijfel kan ontstaan, is het aan de administratie verbleven, aan handeldrijvende personen, die daartoe verzoek doen zullen, voor een of meerder daarbij op te noemen artikelen, het genot van fictief entrepot te vergunnen, onder de volgende bepalingen:

a. Dat de goederen, ten allen tijde, op de eerste aanvrage, dadelijk moeten worden vertoond, in de daartoe opgegevene bergplaatsen, onvermengd met niet geëntreposeerde goederen.

b. Dat het beloop der inkomende regten met de verhooging, en daar boven, als boete, nog eenmaal het principaal inkomende regt, terstond zal moeten worden betaald, voor die goederen, welke niet, of niet onvermengd, mogten worden aangewezen.

c. Dat voor het montant daarvan voldoende borgtogt worde gesteld, ten genoege van den ontvanger, vóór dat de koopman de goederen onder zich neme; en

d. Dat op de goederen zelve, van wege de administratie, des verkiezende, een teeken worde gesteld of geslagen, bij hetwelk een tweede of vernietingsteeken zal gevoegd worden, zoodra de goederen het entrepot verlaten.

Het fictief entrepot voor ruwe suiker wordt genoten op den voet der bijzondere wet daaromtrent; doch zal onder de te stellen borgtogt het inkomend regt, dat mogt verschuldigd zijn of kunnen worden, mede moeten zijn begrepen.

93. Geene inkomende goederen, den accijns onderworpen of niet, zullen in entrepot worden opgenomen, dan die vóór de aangifte van consent tot losfing op entrepot zijn aangegeven, behalve in het geval artikel 82 omschreven.

De aangifte der te entreposerene goederen zal moeten geschieden op dezelfde wijs, als voor inkomende goederen bij het 13de hoofdstuk is bepaald; doch aan de, tot den opslag in entrepot opgegevene, waarde der daarnaar betalende goederen, zal men niet gehouden zijn bij de nadere aangifte tot uitslag.

94. De expeditie tot wederuitvoer, uit het entrepot naar buiten 's lands, ook van de accijns-goederen van vreemde herkomst, moet plaats hebben, in alles in overeenstemming met hetgeen bij het voorgaande hoofdstuk, omtrent den doorvoer, is verstaan, als waarmede zoodanige wederuitvoer gelijk staat, even als met gewone uitvoer gelijk staat de uitslag op de entrepots naar buiten 's lands van accijns-goederen van inlandsch fabrijkaat of oorsprong, in zoo verre die, volgens de bijzondere wetten, mede kunnen worden geëntreposeerd, en onder borgstelling te beloope van den accijns, tot zekerheid van den uitvoer; behoudens in beide gevallen, omtrent de geverifiëerde accijns-goederen, de verantwoordelijkheid der schippers en voerlieden, als bij uitvoer onder afschrijving of restitutie.

95. De voor entrepot bestemde goederen, inkomende ter zee met verdere bestemming dan de losplaats, zullen naar het opgegeven entrepot worden vervoerd op volgbrieven, zoo als bij het zesde hoofdstuk, omtrent den aanvoer van de landzijde, is bepaald, en onder gelijke zekerheid als bij vervoer van het eene entrepot naar het andere.

96. In geen geval zullen goederen in publiek of partikulier entrepot, eenige verandering van fust, merken of eenigerlei behandeling, hoegenaamd, mogen onder-

gaan, welke eenige verwerking zoude mede brengen, dan voor zoo verre de bijzondere wetten zulks toelaten, of, bij beschadigdheid, mogt blijken tot derzelver conservatie volstrekt noodig te zijn, en alsdan met bijzondere permissie van den entreposeur en onder toezigt.

97. De administratie is in geenen deele verantwoordelijk voor de goederen, welke in publiek of partikulier entrepot worden gelegd, ten ware die in publiek entrepot door bewezene flordigheid harer ambtenaren mogten zijn bedorven of in waarde verminderd. Vermis, anders dan door brand, overstrooming of dergelijke buitengewone gebeurtenissen, geeft geen regt tot vermindering van regten op de hoeveelheid bij den opslag aangegeven of bevonden, blijvende het aanwezige, des noods, aansprakelijk voor de regten van het vermiste.

Met betrekking nogtans tot de accijns goederen, die, uit hoofde van derzelver aard, voor vermindering vatbaar zijn, zal, bij den uitslag uit het partikulier entrepot, worden in aanmerking genomen het verlies, dat dezelve geleden hebben, in de evenredigheid, bij de bijzondere wetten bepaald, zonder dat overigens, tenzij op speciale vergunning der administratie, eenigerlei korting, zal worden verleend, op grond dat de goederen mogten zijn verloren geraakt; en zal omtrent deze goederen, in publiek entrepot, bij uitslag, het regt zoo wel als de accijns worden berekend naar het als dan bevonden wordende.

98. Geëntreposeerde goederen kunnen in hetzelfde entrepot op naam van een anderen worden overgeboekt.

Zij kunnen van het publieke naar partikuliere entrepot, en omgekeerd, en ook naar een entrepot in eene andere gemeente worden vervoerd, hetzij op naam van den entrepostaris of van den nieuwen verkrijger.

Tot verwisseling van entrepot naar eene andere gemeente, wordt een consent-biljet of volgbrief vereischt, die niet zal verleend worden, dan na gestelde zekerheid voor de aankomst der goederen in het opgegeven entrepot.

Overschrijving en vervoer van het eene entrepot naar het andere in dezelfde gemeente kan, zoo ver daaromtrent niet anders is verstaan, bij de bijzondere wetten, geschieden op simpel bewijs van den entreposeur, dat daaromtrent de noodige verklaring gedaan en de vereischte borgtogt, zoo ver die te pas kwam, gesteld is.

Geene overschrijving of verwisseling van fictief entrepot van den eenen op dat van eenen anderen handelaar mag plaats hebben, zoo niet de laatste mede van entrepot fictief genot heeft, voor dezelfde objecten.

99. In geen geval zullen eenige kosten van toezigt van geëntreposeerde goederen mogen worden berekend, en zullen, ten opzigte der kosten van sluiten en ontsluiten der publieke en partikuliere entrepots, en van de huur der eerstgemelde, zoodanige billijke bepalingen worden gemaakt, als geschikt zijn om aan de bezwaren der belanghebbenden te gemoet te komen.

Bijzondere bepalingen omtrent de accijns-vrije goederen.

100. Bij bevinding, dat door dezen of genen misbruik is gemaakt van de gunst van fictief entrepot, kan de administratie dezelve intrekken; met vermelding der redenen daarvan in het deswege te nemen besluit; ten langste eene maand daarna, zal de termijn van entrepot, voor de goederen ten name van zoodanig iemand fictief geëntreposeerd, gerekend worden verstreken te zijn.

101. Dadelijk na verloop van den tijd, hiervoren voor het verblijf der goederen in entrepot, bepaald, zullen dezelve het entrepot moeten verlaten en de betaling der inkomende regten daarvan moeten geschieden.

102. Bij nalatigheid der entrepositarissen in de aangifte hiertoe zal, opzigtelijk de fictief geëntreposeerde goederen, de volgens art. 92 gestelde borgtogt, tot voldoening der regten en de boete worden ingevorderd; en zullen de goederen, in publiek of partikulier entrepot, daaruit worden overgebragt naar 's Rijks pakhuis, hetzij daar ter plaatse of in de hoofdplaats der directie, om vervolgens behandeld te worden als in het 12de hoofdstuk, omtrent onbekende en onbeheerde goederen, is bepaald; des dat verder geene aangifte van dezelve, anders dan tot verblijf binnen 's lands zal kunnen worden aangenomen.

Bijzondere bepalingen omtrent de accijns-goederen.

102. Bij bevinding, dat door dezen of genen misbruik is gemaakt van de gunst van particulier entrepot, is de administratie bevoegd om, met vermelding der rede-

dienen daarvan in het deswege te nemen besluit, deze gunst geheel of gedeeltelijk in te trekken, met dat gevolg, dat, ten langste eene maand daarna, de goederen ten name van zoodanig iemand partikulier geëntreposeerd, onder de uitzonderingen, waartoe de administratie mogt termen vinden, zullen moeten zijn ingeslagen onder eigen beheer; bij gebreke waarvan de regten en accijnsen dadelijk verhaalbaar zullen zijn op den voet van het 24ste hoofdstuk dezer wet.

104. Vervoer van wijn en buitenlandsch gedisteleerd van de losplaats naar een entrepot, uit het eene entrepot naar het andere, of van een entrepot naar een kantoor van uitvoer onder afschrijving, moet verzeld gaan van plombering, verzegeling of bewaking.

105. In de maand Januarij van elk jaar, zal de administratie de geëntreposeerde goederen doen opnemen, en zulks insgelijks tusschen tijds kunnen doen. Ingeval van een te kort in de partikuliere of fictieve entrepots, zal de rekening moeten worden aangezuiverd door betaling van het verschuldigde wegens het te kort bevondene, behoudens de kortingen, die voor vermis bij de afzonderlijke wetten zijn toegestaan.

106. De overgeblevene goederen zullen op nieuwe rekening overgebragt worden, en, binnen tien dagen na de volbragte opneming, zullen de eigenaars of derzelver gemagtigden zich ten kantore van den entreposeur moeten laten vinden, ten einde hunne rekening te vereffenen en om de bewijzen van vroegere entreposering tegen nieuwe te verwisselen.

107, Bij nalatigheid hierin zal ten opzigte der fictief geëntreposeerde goederen, de gestelde borgtogt worden ingevorderd, en zullen de goederen in publiek of partikulier entrepot daaruit worden overgebragt naar een 's Rijks pakhuis, hetzij daar ter plaatse of in de hoofdplaats der directie, om vervolgens behandeld te worden als, in het 12de hoofdstuk, omtrent onbekende en onbeheerde goederen, is verstaan.

TWAALFDE HOOFDSTUK.

Van verbodene, onbekende en onbeheerde goederen.

108. Goederen op den invoer verboden, doch ter eerste wacht op de inklaring of aangifte gebragt onder hunne ware of eigene benaming, kunnen dadelijk weder worden terug gevoerd, of naar 's Rijks pakhuizen, in

de hoofdplaats der directie, verzegeld of bewaakt, overgebragt, even als, volgens art. 15, de goederen, welke, bij de inklaring uit zee, zijn opgegeven als onbekend of onder de algemeene benaming van koopmanschappen, en van welke, vóór de lossing, geene behoorlijke aangifte mogt kunnen worden gedaan.

109. De goederen zullen, bij aankomst in de hoofdplaats der directie, worden gesteld onder beheer van den ontvanger, zoo spoedig mogelijk, immers binnen twee dagen daarna, zon- en wettige feestdagen niet mede gerekend, ten overstaan van den direkteur of iemand zijnentwege en van den belanghebbenden, zoo hij zich daartoe aanmeldt, moeten worden geïnventariseerd.

110. Zij zullen aldaar, onder bewaring van de ambtenaren, mogen verblijven gedurende den tijd van een jaar.

Binnen dien tijd zullen de niet verbodene goederen nader behoorlijk kunnen worden aangegeven en de ten invoer verbodene weder kunnen worden terug gevoerd langs denzelfden weg, als zij zijn ingekomen, vrij van regten. In beide gevallen zullen de kosten van het beheer en bewaring door de belanghebbenden moeten worden voldaan.

111. Na verloop van dien tijd, zal de direkteur, op bekomen autorisatie van den president der regtbank, welke op simpel rekwest en summier onderzoek zal worden verleend, doen overgaan tot den verkoop der als dan nog onopgeëischte goederen.

De verkoop echter zal niet geschieden, dan na drie opvolgende oproepingen van vier weken tot vier weken, te plaatsen in de daartoe door Ons te bepalen nieuwspapieren, en aan te plakken vóór het kantoor ter plaatse van den verkoop.

De verkoop zal, in alle gevallen, in het openbaar, aan den meestbiedende moeten geschieden.

112. De ten invoer verbodene goederen zullen worden verkocht onder voorwaarde van verzekerden terugvoer over hetzelfde kantoor, langs hetwelke zij zijn ingekomen, doch vrij van regten.

113. Aan degenen, welke binnen den tijd van twee jaren na den verkoop, bewijzen zullen daarop regt te hebben, zal de opbrengst van den verkoop der goederen, na aftrek der kosten, en van de niet verbodene goederen tevens van de verschuldigde renten en accijnsen, worden uitgekeerd.

114. De zuivere opbrengst, niet binnen den daartoe

bepaalden tijd zijnde opgeëischt, zal dezelve voor 's Rijks kas verkregen, en dienvolgens bij de administratie definitivelijk in ontvang genomen worden.

115. Wanneer onder de goederen, in dit hoofdstuk vermeld, spoedig bederfelijke gevonden worden, zal de direkteur den publieken verkoop, na voorafgaande autorisatie, te verleenen op den voet, art. 111 omschreven, onmiddellijk kunnen doen plaats hebben. In dat geval, zal de opbrengst van den verkoop niet dan na verloop van drie jaren, na den opslag der goederen, definitivelijk voor 's Rijks kas verkregen worden.

116. Geen vervoer naar de hoofdplaats der directie behoeft te geschieden, indien zich een Rijks pakhuis bevindt ter plaatse, alwaar de goederen worden aangebragt, maar zal alsdan de opslag, inventarisatie en verkoop, onder in achtneming der voorzeide bepalingen, aldaar kunnen gedaan worden door tusschenkomst van den hoogsten ambtenaar ter plaatse, als vervangende den direkteur.

117. Inkomende goederen, welke de geconsigneerde niet mogt verkiezen, op den voet dezer algemeene wet en van de bijzondere wetten, in- of op te slaan, zullen dadelijk weder kunnen worden terug gevoerd naar buiten 's lands, tegen betaling der transito-regten, en anderzins worden beschouwd en behandeld als aan de administratie, voor de regten en accijnsen, te zijn afgestaan, behoudens dat, in geval van publieken verkoop, de meerdere opbrengst zal kunnen worden gereclameerd binnen den tijd en op den voet, artikel 113 gemeld.

DERTIENDE HOOFDSTUK.

Reglement op het aangeven.

118. De aangeving ten kantore moet gedaan worden bij schriftelijk biljet, geteekend door den beheerder van de goederen, als zoodanig in het vermogen om dezelve ter visitatie aan te bieden, hetzij koopman, geconsigneerde, schipper, voerman, enz., of door degenen, die zijne zaken doen als bijzondere gelastigden, of als bij de administratie geadmitteerde convooiloopers, expediteurs, scheepsmakelaars of kargadoors; doch een konvooilooper, expediteur, scheepsmakelaar of kargadoor, wiens admissie, om bijzondere redenen, door Ons mogt worden ingetrokken, zal daarna niet worden toegelaten om eenigerlei aangifte voor anderen te doen, zelfs niet onder speciale procuratie.

Bij invoer uit zee, zal, opzigtelijk accijns-goederen, deze aangifte gedaan moeten worden binnen den tijd van acht dagen na hunne aankomst ter losplaats, bij gebreke waarvan dezelve, tenzij prolongatie mogt zijn verleend, zullen kunnen worden gesteld onder bewaking, ten koste van de belanghebbenden bij de goederen.

119. Aan de geadmitteerde konvooiloopers, expediteurs, scheepsmakelaars of kargadoors, wordt privelegie verleend, voor den tijd van zes maanden, na de gedane betaling, op alle de roerende goederen van hunne debiteuren, wegens zoodanige inkomende en uitgaande regten, accijnsen en tonnegelden, als door hen voor dezelve aan het Rijk zijn voldaan geworden; zullende hetzelve onmiddelijk rang nemen na de privilegiën, bij de artikelen 2101 en 2102 van het burgerlijk wetboek, en bij art. 191 van het wetboek van koophandel, vermeld, mitsgaders na die van het Rijk, wegens verschuldigde renten en accijnsen.

120. Het biljet van aangifte moet inhouden:

1°. De namen der schepen en van de schippers, voerlieden of personen, waarmede en door welke de goederen vervoerd zijn of staan te worden.

2°. *a.* Van de inkomende goederen, de plaats of het land van waar dezelve zijn aangebragt. Voor opslag in entrepot, of, zoo veel de accijnsgoederen betreft, inslag op crediet, zal daarvan uitdrukkelijke melding moeten gemaakt worden.

b. Van de uitgaande goederen, de plaats of het land van derzelver buitenlandsche bestemming, en van de accijns-goederen tevens het uiterste kantoor, waar langs men den uitvoer wil volbrengen.

c. Van de doorgaande of transiërende goederen, de plaats of het land van waar dezelve aangebragt en waarheen zij bestemd zijn, mede met aanwijzing van het kantoor van wederuitvoer, ten zij die mogt geschieden aan de zeezijde, en de opgave van hetzelve wierd voorbehouden op eene der losplaatsen voor invoer uit zee.

d. Van binnenlandsch vervoerd wordende goederen, de plaats van derzelver bestemming of lossing.

3°. Eene juiste specificatie van de goederen, onder derzelver ware of eigene benaming, welke specificatie niet alleen moet geschieden van de goederen, in het tegenwoordig tarief of latere verorde-

ningen met namen uitgedrukt, maar ook van die goederen, welke bij voorschreven tarief of latere verordeningen niet uitgetrokken, of onder eenen generalen post of benaming mogten zijn of worden begrepen.

4°. Het getal der stukken, balen, zakken, pakken, tonnen, vaten, manden of kassen, met onderscheiding der halven, kwarten of andere gedeelten, en uitdrukking van de merken of nommers, waarmede de balen, pakken, enz., moeten geteekend zijn. Bij invoer uit zee, wordt geene opgave van nommers vereischt.

5°. De hoeveelheid, gewigt of maat der goederen, naar ieders soort, even veel of van de goederen naar het gewigt of de maat, dan wel naar de waarde moet worden betaald, of wel dat dezelve bij stukken, pakken, balen, tonnen, vaten, of anderzins zullen worden geladen of gelost, en van het gedistéleerd ook de graden van sterkte.

Eindelijk:

6°. Van de goederen naar de waarde belast, mede de waarde derzelve ieder afzonderlijk, berekend volgens den loopenden prijs hier te lande, ten tijde der aangeving, ofte wel volgens de prijscourant, in artikel 123 omschreven.

121. De aangifte en verdere behandeling van uitgaande accijns-goederen, wegens welke geene afschrijving of restitutie van accijns moeten gegeven worden, zal geschieden even als van accijns-vrije goederen.

122. Omtrent de accijns-vrije goederen, inkomende, of los of gestort uitgaande, kan de aangever, des verkiezende, volstaan, met zich ten opzigte van den maat, gewigt of stuks, te gedragen aan de door daartoe zijnde ambtenaren, ten zijnen redelijken kosten op te makene of te verifiërene hoeveelheid, voor hetwelk nadat, des noods, zekerheid voor de regten gesteld is, een consent tot lossing of lading zal worden afgegeven, op den rug waarvan de bevondene hoeveelheid zal worden uitgedrukt, waarnaar vervolgens de betaling der regten zal geschieden, tegen uitlevering van transito of uitgaande paspooort, zoo verre de goederen ten doorvoer of uitvoer zijn aangegeven.

Bij het voorhanden zijn van een groot getal vaten, kisten of balen, van eene soort van goederen, uiterlijk genoegzaam van dezelfde zwaarte of grootte, kan worden toegestaan, dat de verificatie geschiede bij overslag,

naar de bevondene maat of gewigt van vijf tot tien stuks per honderd, behoorlijk gevuld en door de ambtenaren aan te wijzen. Gestorte goederen bij het gewigt belast, kunnen worden geverifiëerd volgens de maat, bij overslag der zwaarte van een zeker getal maten, te nemen in proportie als voren.

Naar den uitslag der grondige verificatie, welke van de accijns-goederen altoos moet plaats hebben, geschiedt mede de berekening der daarvan verschuldigde regten.

123. Met betrekking tot goederen, op de waarde belast, en die daarvoor, uit hoofde van het min afwisselende van derzelver waarde of anderzins, vatbaar zullen bevonden worden, zal, door daartoe Onzentwege expresselijk gecommitteerde of te committeren makelaars te Amsterdam, om de drie maanden een prijs-courant worden uitgegeven, opgemaakt naar den middelbaren prijs dezer goederen, op den 15den der vorige maand, of zoo die invalt op zon- of wettige feestdagen, alsdan den dag daarna, in de steden Amsterdam, Rotterdam en Antwerpen; zullende daarbij de conditiën, bij den verkoop van goederen gebruikelijk, worden in het oog gehouden; en zal, wanneer men verkiest de goederen, in voorschreven prijs-courant vermeld, aan te geven op de waarde daarin uitgedrukt, de berekening der regten geschieden naar de hoeveelheid.

124. De accijns-vrije goederen, behoorlijk aangegeven zijnde, zal de uitrekening der regten mogen worden overgelaten aan de ontvangers, en kunnen worden voldaan met de betaling van dat gene, hetwelk door deze voor de regten is uitgerekend; zijnde de ontvangers voor alle misrekeningen aan den lande verantwoordelijk, en de aangevers, niet langer dan een jaar na de aangifte, geregtigd tot de terugvordering van hetgeen te veel betaald mogt zijn, na welken tijd hetzelve zal blijven in het voordeel der schatkist.

125. Het is den aangever van accijns-vrije goederen geoorloofd, zijne aangifte te veranderen, zoo in hoeveelheid en soort, als in waarde, zoo lang, op het verkregen dokument, de visitatiën der beambten nog niet aangevangen of eenige aanhaling of bekeuring geschied is.

126. Er zal, op daartoe gedaan verzoek, moderatie van regten vergund worden wegens inkomende goederen, op de reize bedorven of beschadigd, offchoon door onkunde niet als zoodanig aangegeven, mits dat dit verzoek gedaan worde vóór dat de goederen door

den aangever tot en onder zich zullen genomen zijn.

Deze moderatie van regten zal van goederen, die bij het gewigt of de maat zijn aangeslagen, geschieden naar hetgeen zoodanige goederen, bij openbaren verkoop, die alsdan niet dan met voorkennis van den eersten ambtenaar ter plaatse, zal mogen plaats hebben, minder zouden mogen gelden, dan gezonde goederen van dezelfde soort, of wel, naar verkiezing van den belanghebbenden, volgens den graad van beschadiging, die zoodanige goederen, bij verklaring van twee of des noods drie beëedigde makelaars of beëedigde deskundigen (experts), in plaatsen, alwaar geene makelaars zijn, waarvan één van wege de administratie, één van vege den aangever, en de derde, indien hij noodig zijn mogt, door het gemeentebestuur zal worden benoemd, mogten worden verklaard te hebben ondergaan.

En zullen de kosten, hierop vallende, komen ten laste van den aangever.

Met betrekking tot zoodanige hierboven bedoelde goederen, welke naar de waarde betalen, en niet zijn aangegeven naar de prijs-courant, in art. 132 omschreven, zal eene nieuwe aangifte worden toegelaten, waarop de visitatie wederom geschieden zal, en van het regt van benadering mogen worden gebruik gemaakt, waarvan in het 22ste hoofdstuk wordt gehandeld.

VEERTIENDE HOOFDSTUK.

Reglement op het laden en lossen.

127. Na gedane aangifte der goederen, zullen aan de aangevers, tot het laden of lossen, en in-, uit- en dooryoeren of vervoeren, of opslag in entrepot, worden afgegeven volgbrieven, paspoorten, consenten tot lossing of lading of anderzins, naar mate het geval is, en zullen alle getallen, zoo van de goederen, maten en gewigten, als van de waarde, in de dokumenten duidelijk en leesbaar moeten worden geschreven met woorden en niet met cijffers.

En zal, naar gelegenheid der zaak, de plaats kunnen worden aangewezen, alwaar de lading of lossing moet of mag worden verrigt.

128. De consenten tot lossing of paspoorten van de uit zee ingebragte goederen zullen niet mogen gegeven worden, wanneer het biljet van aangifte niet, voor het geheel of het aangegeven gedeelte, in soort van goede-

ren en getal van vaten, kisten, balen, manden of andere fustagiën of emballagiën, waarin dezelve zich bevinden, en van de hoeveelheid of maat van losse of gestorte goederen, overeenkomst met de generale verklaring van de schippers; zullende de aangever, in dat geval, door den eersten ambtenaar ter plaatse moeten worden gehoord, ter ontdekking der redenen van het verschil; wanneer die voldoende bevonden worden, zal de afgifte der gevraagde dokumenten dadelijk volgen.

In het algemeen zullen geene dokumenten mogen worverleend op aangiften, oogenschijnlijk strekkende om 's Rijks regten te verkorten, zoo als van goederen, merkbaar met dat oogmerk zamengesteld uit afgescheidene deelen van eenig geheel, gelijk onparige schoenen, handschoenen en dergelijken; doch zullen de ambtenaren, in geval van weigering, deswege verantwoordelijk zijn.

129. Niet anders, dan ten gevolge van blijkbare stranding of verongelukking, mogen paspoorten, consenten of andere dokumenten worden verstrekt, tot invoer of uitvoer aan of van de zeekusten of stranden des Rijks, tenzij, bij bezetting der zeeboezems door het ijs, of andere zeer bijzondere omstandigheden, daartoe in enkele gevallen, bijzonder verlof door de administratie mogt gegeven zijn.

Evenmin zullen dokumenten mogen worden verleend tot in- of uitvoer met post-couriers, dan op expres consent van den eersten ambtenaar ter plaatse.

130. Van de paspoorten van betaling der inkomende regten van geraffineerd zout, vleesch, spek, meel en brood, zal een dubbel of duplikaat gelaten worden in handen der aangevers, om binnen 's lands plaats te houden voor kwitantiën van betaalden accijns, wat betreft den inslag, uitslag, vervoer, peiling, visitatie en verantwoordelijkheid, als wordende deze goederen in zoo verre gelijk gesteld met accijns goederen van soortgelijken aard, en daarop de bepalingen der bijzondere wetten toepasselijk verklaard.

131. In alle dokumenten tot lossen, laden, in-, uit-, door- en vervoeren zal de tijd worden uitgedrukt, voor welken dezelve geldig zijn, en die in redelijkheid zal worden gesteld, naar mate van het gebruik, waarvoor zij moeten dienen.

Na verloop van dien tijd, verliezen deze dokumenten daartoe alle kracht, tenzij de tijd is verlengd op den voet, in het volgende artikel uitgedrukt.

Bij verandering van transport-middelen onder weg, verliezen de dokumenten insgelijks hunne kracht, indien de overlading is geschied buiten voorweten der ambtenaren, en zonder dat zij deswege de vereischte aanteekening op dezelve gesteld hebben.

132. In alle gevallen, in welke het, buiten schuld van den belanghebbenden, onmogelijk is den tijd, op de dokumenten voorgeschreven, in acht te nemen, zullen de termijnen, in genoegzame ruimte, kunnen worden verlengd, door den oppersten ambtenaar, ter plaatse waar de belanghebbende zich, ten tijde van het oponthoud, bevindt, of bij het niet aanwezig zijn van eenen ambtenaar, door het hoofd van het plaatselijk bestuur, en altoos *gratis*; zullende de reden van oponthoud op de dokumenten worden uitgedrukt, ter verantwoording van dengenen, die de verlenging heeft verleend.

Indien de termijnen, op dokumenten voor ter zee uitgaande, of in transit aan de zeezijde weder uitgaande goederen, verstrijken, tusschen den tijd van het vertrek der schepen van de ladingsplaats, en hunne aankomst aan de laatste wacht, behouden zij hunne kracht, nog veertien dagen na de verstreken termijnen, zoodanig dat deze omstandigheid, op zich zelve en in zoo verre niet belet de gewone afteekening en uitklaring.

Evenmin zal de afteekening en uitklaring op eene andere dan de aangeduide uiterste wacht of kantoor geweigerd worden, indien blijkt van de bijzondere redenen, die den schipper hebben verpligt van koers te veranderen, en overigens de lading in orde wordt bevonden.

133. De dokumenten tot lading of lossing zullen moeten worden gesteld in handen van de ambtenaren, tot de verificatie of visitatie vóór of staande het laden of lossen respectivelijk te doen, zonder dat zij de dokumenten, gedurende de lading of lossing zullen mogen mede nemen; kunnende de administratie, wanneer de lading of lossing niet op éénen dag wordt volbragt, en de aard der lading zulks vordert, order stellen, dat de dokumenten ten kantore van den ontvanger, gedurende den nacht, worden in bewaring gebragt, hetgeen omtrent accijnsgoederen moet geschieden, en waarvan een bewijs aan den belanghebbenden zal worden afgegeven.

Na volbragte lading of lossing en gedane visitatie of verificatie, zullen de ambtenaren de dokumenten behoorlijk afteekenen, met uitdrukking van dag en jaartal, zoo de lading of lossing wordt aangevangen met hunne voorkennis, doch buiten hunne gestadige tegenwoordigheid,

weswege zij altoos verantwoordelijk blijven, en hetgeen omtrent accijns-goederen nimmer mag plaats hebben; moet zulks vooraf door hen op de dokumenten zijn aangeteekend.

134. Geene goederen mogen, tot transport van de eene binnenlandsche plaats naar de andere, worden ingenomen in uitgaande of inkomende schepen, noch in ligters, die nog te lossen hebben, ten zij met bijzondere permissie van den eersten ambtenaar ter plaatse.

135. Geene dokumenten tot lading of lossing worden verstaan eenige kracht te hebben vóór zonsopgang, of na zonsondergang, noch op zondagen en wettige feestdagen, tenzij, in bijzondere omstandigheden, door den eersten ambtenaar ter plaatse expresse permissie tot lading of lossing op deze ongewone tijden, op de dokumenten mogten gesteld zijn.

Evenmin zijn dokumenten voor invoer of uitvoer te lande of langs de rivieren, of binnenlandschen vervoer, geldig, tot transport tusschen zonsondergang, en opgang, binnen den, in art. 177 bepaalden afstand van het vreemd grondgebied aan de landzijde; doch zal de administratie hieromtrent in het algemeen, en bijzonder omtrent de publieke geadmitteerde postwagens, pak- en andere schuiten of vaartuigen zoodanige wijzigingen kunnen voorschrijven, dat de handel aan geene noodelooze vertraging of belemmering worde blootgesteld.

Echter mag de haring, door de ventjagers of eerste buizen aangebragt, alsmede de versche visch, oesters en kreeften, fruiten en andere aan spoedig bederf onderworpene accijns-vrije goederen, zonder zoodanige permissie, ten allen tijde worden gelost en afgezonden of vervoerd.

136. Wanneer uit zee ingekomene ladingen accijns-vrije goederen geheel of gedeeltelijk in ligters naar de losplaats staan te worden overgebragt, en de geconsigneerden, of sommigen hunner, buiten het vermogen zijn, om van elke successivelijk aankomende ligter-vracht, afzonderlijke aangifte te doen, kunnen zij zich bepalen tot de generale aangifte der massa van elke soort van goederen, voor hen met het zeeschip binnen gevoerd, als wanneer de lossing niet zal worden aangevangen dan na dat elke partij, in de aangifte begrepen, geheel ter losplaats is aangekomen, en alzoo in eens ter visitatie kan worden aangeboden.

Voor zoo verre echter de geconsigneerden verlangen mogten, dat de successivelijk aankomende gedeelten eener

partij voorloopig worden opgeslagen in hun bijzonder pakhuis, en vervolgens aldaar de visitatie geschiede, zal zulks niet worden geweigerd, mits het pakhuis afgescheiden zij, en hetzelve met een slot van wege de administratie worde voorzien.

137. Geene aangifte in eens of bij elkander van dezelfde soort van goederen, die bij de waarde zijn belast, zal worden aangenomen, indien de waarde wordt opgegeven meerder te bedragen dan *vier duizend guldens*, tenzij de aangifte mogt zijn geschied naar de prijs-courant, in art. 123 gemeld, of de aard der voorwerpen of andere omstandigheden de splitsing der partij in gedeelten, ter waarde van dezelver som of daar beneden, redelijker wijze mogten ondoenlijk maken, des noods ter beoordeeling van den *in loco* of naastbijzijnden ambtenaar, hooger in graad dan de ontvanger.

138. Nadat alle de ter zee aangebragte goederen, vergeleken met de generale verklaring, overeenkomstig de wet gelost zijn, zal eene akte van aftrekking door den ontvanger worden opgemaakt, en aan den schipper uitgereikt.

De akte zal, bij het weder uitvaren, op de uiterste wacht moeten worden vertoond en overgegeven.

139. De ambtenaren zullen de uitgaande dokumenten en transitopaspoorten, na gedane visitatie en in orde bevinding, altoos wedergeven aan degenen, die dezelve hebben vertoond, uitgezonderd op de uiterste wacht, alwaar dezelve moeten ingetrokken worden.

140. Zoo ook zullen de inkomende paspoorten en consenten tot lossing, op de losplaatsen, na lossing en visitatie of verificatie, worden ingetrokken.

Bij de intrekking der voormelde dokumenten en ook van volg-brieven, alsmede van transito- en binnenlandsche paspoorten en gelei-biljetten voor de kustvaart en vervoer van de eene binnenlandsche plaats naar de andere over vreemd grondgebied, zal aan de houders, die zulks mogten verlangen, daarvan een reçepis, extract of ander geschikt bewijs, gratis worden afgegeven.

141. Inkomende of uitgaande rivier- en uitgaande zeeschippers, door gebrek aan water of andere buitengewone omstandigheden genoodzaakt, tusschen de eerste wacht en losplaats, of tusschen de laadplaats en laatste wacht, eenige goederen te ligten en in andere vaartuigen over te zetten, zullen zulks niet mogen doen, dan met consent, door den eersten ambtenaar ten naast bij gelegen kantore, te stellen op de, vóór de te ligtene goederen verkregene, dokumenten.

Bij bewijsbaren hoogen nood, die eene onverwijlde ligting vordert, zal dezelve kunnen geschieden, zonder zoodanig consent, mits de schipper, van het geligt wordende, naauwkeurige aanteekening houde op de dokumenten, en in allen gevalle de ligtervaartuigen, immers tot de wederinneming der goederen in de schepen, bij dezelve verblijven.

142. De betaalde uitgaande regten voor goederen, welke niet zijn uitgegaan, zullen worden terug gegeven, mits de koopman daarvan verklaring doe vóór de in- of oplading, of zulks bij de weder ontlossing of aflading door de ambtenaren zij geattesteerd, binnen den tijd, waarvoor het paspoort is verleend, op vertoon van welk een of ander aan den ontvanger, bij wien de betaling gedaan is, de teruggave terstond zal volgen.

Mede zal, op behoorlijk bewijs, teruggave als voren geschieden van betaalde regten wegens goederen, verongelukt op het uitgaan binnen de zeegaten of vóór het passeren der laatste wacht, of op het inkomen, alvorens ter losplaats gekomen te zijn.

143. Tot den invoer, lossing, lading, vervoer en uitvoer van accijns-vrije goederen, bij het tarief ontheven van inkomende of uitgaande regten, worden, behoudens de bevoegdheid der ambtenaren tot visitatie, geene hoegenaamde dokumenten vereischt, voor zoo vere het transport der op het inkomen vrijgestelde in eene binnenwaartsche en der op het uitgaande vrijgestelde in eene buitenwaartsche rigting, en in beide gevallen aan de landgrenzen langs de aldaar aangewezene heerbanen, en tusschen zons op- en ondergang, geschiedt, mits dat geene lossing of lading daarvan uit inkomende of uitgaande zeeschepen plaats hebbe, dan in tegenwoordigheid of met voorweten der ambtenaren tot de visitatie, alsmede, dat, bij invoer ten eersten kantore, en bij uitvoer ter laatste wacht, schriftelijke opgave der hoeveelheid en van de herkomst of bestemming gedaan worde, op eene boete van *vijf en twintig guldens*, ten laste van den schipper of vervoerder, ten wiens koste mede, bij zigtbaar verkeerde opgave, de hoeveelheid zal worden opgenomen.

Bij invoer uit zee zal deze opgave op de akte van inklaring gesteld moeten worden, des noods met voorbehouding van nadere meer juiste opgave der hoeveelheid ter losplaats.

Van de formaliteiten, bij dit artikel voorbeschreven, zijn ontheven de van de nering komende Nederlandsche visschers, bij art. 24 gemeld.

Bijzondere bepalingen omtrent de losfing en lading, in- en uitslag, en wijze van visitatie van accijns-goederen.

144. Bij invoer uit zee, de losfing langer dan acht dagen, na aankomst der goederen ter losplaats, wordende uitgesteld, of, eenmaal begonnen zijnde, niet van elke partij, waarvoor een consent is afgegeven, onafgebroken wordende voortgezet, kunnen wakers aan boord der schepen geplaatst worden. De administratie zal zorgen tegen alle verwijl in de losfing van hare zijde.

145. Alvorens bij zoodanigen invoer consent tot losfing worde verleend, moet voor de regten en accijnsen voorloopig zijn borg gesteld, en wanneer dezelve, bij of staande de losfing, in vergelijking met de gedane aangifte, ontoereikende wordt bevonden, zal daarvan suppletie kunnen gevorderd worden, alvorens men verder voortga.

146. Zoo ver, bij invoer, de geconsigneerde verlangt, elders dan ter losplaats, voor den accijns te worden gedebiteerd, of dat, volgens de bijzondere wetten de accijns moet worden betaald ter plaatse der bestemming, en deze niet de losplaats is, zal, op behoorlijk bewijs, dat deswege de vereischte zekerheid gegeven is, de vroeger gestelde borgtogt worden vernietigd; doch indien de conditie van den schipper, voerman of invoerder, ingekomen langs de rivieren of te lande, niet toelaat zoodanig bewijs af te wachten, zal hij de geverifieerde goederen, ten koste der belanghebbenden, mogen in bewaring stellen bij den ontvanger, tot verzekering van het daarvan verschuldigde, hetwelk van dezelve, des noods, verhaalbaar is op den voet van het 12de hoofdstuk.

147. Altoos bij invoer en bij uitvoer, onder afschrijving of restitutie, en verder wanneer zulks bij de tegenwoordige wet of de bijzondere wetten is voorgeschreven, of tot verzekering van regten en accijnsen noodig is, moet de hoeveelheid en kwaliteit der goederen worden opgemaakt door grondige verificatie, dat is, dat dezelve door twee ambtenaren, waarvan ten minste een daartoe expresselijk moet zijn aangesteld, naar den aard der zaak, moeten worden gewogen, gemeten, geroeid, geproefd of gekeurd.

148. Het gewigt van gestort zout kan worden opgemaakt naar de maat, mits steeds van de daartoe gebezigde maten regelmatig *dertig* gewogen worden, te weten

tien van het bovenste, *tien* van het onderste gedeelte, en *tien* uit het midden der lading: het dertigste gedeelte van het gewigt der dertig maten zal het gewigt van de maat aanwijzen, en zal tot grondslag strekken om het geheel bedrag der lading, zoo wel in ponden als in maten, te doen kennen.

Bij invoer van dranken, zullen de fusten moeten worden geroeid en de inhoud van alle onregelmatig vaatwerk, of waarin anders de dranken zich bevinden, worden geverifiëerd, en de hoedanigheid der dranken, door proeving en opneming der sterkte, worden onderzocht.

De belanghebbende zal, des verkiezende, de fusten kunnen aanvullen, mits zich deswege vóór de lossing verklarende en de ledige fusten vertoonende aan de ambtenaren, met het toezigt belast, als wanneer het voldoende zijn zal, dat van eene en dezelfde partij vijf tot tien fusten worden geroeid; zullende naar het bedrag dezer roeijing de geheele partij worden berekend.

149. De ambtenaren zullen van hunne bevinding verklaring stellen op den rug van het dokument, en deze verklaring zal tot grondslag strekken van de te doene betalingen, het debiteren der in entrepot- of crediet-rekeningen, borgstellingen, afschrijvingen, restitutiën of anderzins, naar mate het geval is, toegepast op de bijzondere wetten, en behoudens de wijzigingen in de tegenwoordige wet vervat.

150. Voor zoo ver de belanghebbende zich bezwaard mogt achten met de weging, meting, roeijing, keuring, proeving of telling der goederen, gelijk mede wanneer een Rijks ambtenaar, gesteld om bij deze bewerking tegenwoordig te zijn, of een van de boven hem gestelde ambtenaren, zal oordeelen, dat 's Rijks belangen zijn verkort, zal eene herweging, hermeting, herroeijing, herproeving of herkeuring, ten koste van ongelijk, kunnen worden gevorderd; doch zal als dan de geheele partij moeten worden gemeten, gewogen, geroeid, geproefd of gekeurd.

Deze tweede opneming zal door een ander Rijks ambtenaar daartoe behoorlijk gemagtigd, worden verrigt, en beslissende zijn, ten ware het verschil mogt bestaan in de graden van sterkte van het gedistileerd.

151. Wanneer in dit laatste geval, eene der belanghebbende partijen in dit tweede onderzoek niet mogt willen berusten, zal eene proef van de dranken, over welke verschil is ontstaan, voorzien van het cachet van

de belanghebbenden en van de ambtenaren, door laatstgemelden aan den direkteur der directie, in welke het eerste en tweede onderzoek heeft plaats gehad, worden opgezonden; deze opgezondene proeve zal worden onderzocht en beoordeeld door twee deskundige personen, waarvan de een door den direkteur, en de andere door den belanghebbenden zal worden benoemd; wanneer deze beide mogten verschillen, zullen zij gezamenlijk eenen derden keurder benoemen, om tusschen hen te beslissen, en bijaldien zij zich omtrent de keuze van dezen niet mogten kunnen verstaan, zal de derde keurder worden benoemd door het gemeente-bestuur der plaats, waar de directie is gevestigd.

152. Bijaldien het verschil tusschen de eerste en tweede meting, weging, roeijing, proeving of keuring of dat tusschen het tweede en derde onderzoek, minder dan $\frac{1}{25}$ bedraagt, zullen de kosten, op dit nader onderzoek gevallen, komen ten laste van dengenen, die hetzelve heeft gevraagd.

VIJFTIENDE HOOFDSTUK.

Van de bewaking en verzegeling.

153. De administratie is bevoegd, harentwege, alle inkomende of uitgaande beladene schepen, vaar- en voertuigen door wakers te doen vergezellen, of de ladingsplaats, of wel de goederen te doen verzegelen of plomberen, bij invoer, tot na aankomst ter losplaats, en, bij uitvoer, tot bij het verlaten van 's Rijks grondgebied, en zulks ten haren koste, behalve in de gevallen, bij het volgende artikel omschreven.

Doch de schippers zullen, op eigen kosten, de wakers, zoo lang zij aan boord zijn, van spijs en drank voorzien: derzelver getal is gewoonlijk twee, en mag dat van drie nimmer te boven gaan.

154. In de gevallen, waarin de bewaking, verzegeling of plombering bij de tegenwoordige wet is bevolen of speciaal geautoriseerd, zal zulks geschieden buiten kosten der administrate.

Ieder waker zal alsdan, onverminderd het bepaalde bij § 2 van art. 153, van den schipper of van den voerman, behoudens hun verhaal op de belanghebbende bij de goederen, genieten een daggeld, gerekend tegen één gulden vijftig cents in de vier en twintig uren, ook voor de terugreize, voor welke echter niet meer dan uiterlijk vier dagen zullen worden gerekend.

155. Het schenden der plombs of zegels op kisten emballagiën of ladings-plaatsen van schepen, of anderzins, zal gestraft worden met eene boete, gelijk staande aan tienmaal de regten en den accijns van die goederen, waaromtrent deze maatregel van voorzorg is gebezigd, te betalen door den schipper, voerman of geleider, tenzij zulks blijkbaar ware veroorzaakt door toevallige omstandigheden, die geene verdenking van fraude kunnen aan den hand geven.

156. Het ongeschondene der plombs of zegels, of het aanwezen van wakers, beveiligt niet tegen bekeuring, indien, bij latere visitatie, verschil in specie of hoeveelheid gevonden wordt, als wordende het alsdan daarvoor gehouden, dat substitutie, substractie of collusie heeft plaats gehad.

ZESTIENDE HOOFDSTUK.

Van den vervoer binnen 's lands.

Eerstelijk, *aangaande de accijns-vrije goederen.*

157. Tot in- of oplading, vervoer en losfing van goederen, bestemd van de eene binnenlandsche plaats naar de andere, de Vriesche- en Groninger wedden daaronder begrepen, worden, behoudens de in art. 143 vervatte en hierna verder te melden uitzonderingen, vereischt binnenlandsche paspoorten, die op het kantoor ter plaatse van in- of oplading, of het naastbij gelegene, volgens daartoe, in zoo verre op den voet van het 13de hoofdstuk, te doene specifike aangifte, met aanwijzing der te houdene route, en, des noodig, van de kantoren of posten onder weg en ter bestemmingsplaats, alwaar het dokument ter afrekening moet worden vertoond, zullen worden verleend, onder borgstelling voor het beloop der uitgaande regten, of van de dubbele waarde van die goederen, waarvan de uitvoer is verboden.

158. Het montant dier regten of dubbele waarde van de goederen wordt voor het Rijk verkregen, indien niet het paspoort, binnen den daartoe gestelden tijd, ten kantore der uitgifte wordt terug gebragt, voorzien van de verklaring, door een der ambtenaren ter plaatse van de bestemming, dat de goederen, binnen den daartoe in het paspoort bepaalden tijd, aldaar zijn aangekomen en gelost, met uitdrukking van dag en jaartal.

Bij ontstentenis van ambtenaren ter bestemmingsplaats zal

zal deze verklaring op het paspoort, met uitdrukking zijner kwaliteit, gesteld worden door een daartoe van wege het plaatselijk bestuur benoemd persoon, tegen genot van 10 cents voor elk paspoort door den houder te betalen.

159. Binnenlandsche paspoorten houden op den vervoer te kunnen dekken, wanneer wordt verzuimd dezelve op de daarin aangewezene posten en kantoren te doen afteekenen.

160. Voor gemanufaktureerde of andere op het inkomen hoog belaste goederen, waar door meer bijzonder worden verstaan die, waarvan het inkomend regt meer dan vier pCt. van de waarde beloopt, en voor ten invoer verbodene, mogen geene binnenlandsche paspoorten worden afgegeven tot den vervoer in binnenwaartsche rigting, tusschen den afstand van het vreemd territoir aan de landzijde en van de zeestranden en kusten, bij art. 177 omschreven, tenzij geschiedende uit beslotene steden en forten, of wel dat mogt blijken van den inlandschen oorsprong, of, opzigtelijk eerstgemelde, van den wettigen invoer, onder betaling der regten, waartoe de vertoonde dokumenten, tegen afgifte der binnenlandsche paspoorten, zullen worden ingetrokken of afgeschreven

161. Voor den vervoer der volgende objekten, van de eene binnenlandsche plaats naar de andere, behoeven, behoudens de bevoegdheid der ambtenaren tot visitatie, geene binnenlandsche paspoorten te worden geligt, te weten:

a. Kleine partijen levensmiddelen en andere waren voor huisselijk gebruik en dagelijksche behoeften.

b. Voortbrengselen van den grond en versche vruchten, die van de akkers of boomgaarden naar de schuren overgaan, of uit dezelve geleverd, ter molen of ter markt gebragt, of daarvan terug gevoerd worden; alsmede alle meststoffen, mitsgaders in zijdelingsche en boogswijze of regtstreeksche binnenwaartsche rigting, wol van eigen schapen en versche huiden en vellen.

c. Paarden en ander vee, ter weide of ter markt gebragt, of van daar terug gevoerd wordende, gelijk ook eigen zuivel.

d. Bijen in korven in binnenwaartsche of zijdelingsche strekking.

e. Verhuisboedels.

f. Goederen, in eene buitenwaartsche of zijdelingsche rigting vervoerd wordende, in zoodanige hoeveelheid, dat van dezelve de uitgaande principale regten (die van ten uitvoer verbodene goederen berekend tegen zes percent der waarde), geen gulden zouden te boven gaan, zoo ook, omgekeerd, wanneer de inkomende regten niet meer dan één gulden zouden beloopen.

Omtrent den vervoer aan de zeezijde, zal deze vrijdom zich tot de drievoudige hoeveelheid uitstrekken.

En eindelijk

g. Materialen voor dijk-, polder- en zeewerings-werken, alsmede voor 's Rijks fortifikatiën, mits daarvan voldoende blijke bij attest, afgegeven door of van wege het departement of de publieke autoriteit, aan of door welke de levering of verzending geschiedt.

En zal de administratie, naar mate van plaatselijke of andere omstandigheden, in het belang van fabrijken, trafiken of andere bedrijven, de voormelde vrijstelling van paspoorten mede voor andere goederen toestaan, op daartoe te doene aanvragen, en wanneer daarvan de noodzakelijkheid zal erkend zijn.

De gene, die bevonden wordt door frauduleusen uit- of invoer der bij dit artikel van de formaliteit van binnenlandsche paspoorten vrijgestelde objekten, misbruik van die vrijstelling te maken of pogen te maken, zal als fraudateur gestraft worden volgens art. 205.

162. Tot den binnenlandschen vervoer te lande, in onderscheiding van in- of uitvoer, worden geene paspoorten vereischt, buiten den door Ons, van punt tot punt, naar mate van plaatselijke omstandigheden, aan te wijzen of aangewezenen afstand, uiterlijk van twee en twintig duizend ellen (bijna vier uren gaans), van het vreemd grondgebied aan de landzijde, en van zes en twintig honderd ellen (een klein half uur gaans), van de zeestranden van daar, alwaar, bij gewonen vloed, de dijken, duinen en dammen door de zee worden bespoeld, en waaronder behooren de zoomen van de monden der zeegaten, tot dáár, alwaar het kantoor van in- en uitklaring is gevestigd, nochte aan de kusten van Vriesland en Groningen, verder binnen 's lands dan de binnenwaartschen voet der dijken; zullende echter dat gedeelte der provincie Groningen, hetwelk stuit aan de Eems of Dollard, in dit opzigt, worden beschouwd als zeestrand.

163. Ook zal van de vereischte van binnenlandsche paspoorten ontheven zijn de vervoer op binnenwateren, door dammen of sluizen van de onmiddelijke gemeenschap afgescheiden met de rivieren, die op vreemd grondgebied ontspringen of in zee uitloopen, alsmede de vervoer op die rivieren zelve; aan de landzijde, op den afstand van het vreemd grondgebied, in art. 162 gemeld, doch op de Bovenmaas niet dan beneden Mook en boven Berg; en aan de zeezijde, voor de Westerschelde boven Bath, het Haringvliet boven het eiland de Tien Gemeten, de beneden of Nieuwe Maas boven den westelijken hoek der Oude Maas, en de Zuiderzee boven het veerhoofd van Schellingwoude.

164. Voor zoo verre binnenlandsche vaste veer- en marktschippers hun ordinaris veer bevaren, en daarover een kommissaris gesteld is, zullen de binnenlandsche paspoorten voor de bij hen te vervoeren goederen, zonder borgstelling, vervangen worden door zoo veel mogelijk gespecificeerde vracht-lijsten (ingerigt volgens een door de administratie te bepalen voorschrift), door de schippers en de kommissarissen te teekenen, en even als de binnenlandsche paspoorten bij de inlading en lossing, te viseren en af te schrijven.

Aan ieder van zoodanige schippers zal, alvorens, op vertoon hunner akte van aanstelling der besturen van de plaatsen, van en op welke zij varen, door den direkteur in de directie, waarin zij woonachtig zijn, wanneer geene bijzondere redenen daartegen bestaan, des noods ter beoordeeling van de administratie, ter herkenning, worden verleend een dus genaamde vrij-brief, die zal moeten worden vernieuwd, ten minste van twee tot twee jaren, op pene, dat de schipper, die bevonden wordt te varen op eenen jaar-brief, waarvan de termijn is verstreken, zal verbeuren eene boete van *honderd guldens*.

TEN TWEEDE, *aangaande de accijns-goederen.*

165. In afwijking in zoo verre van het bepaalde bij de bijzondere wetten, omtrent den binnenlandschen vervoer van accijns-goederen in het gemeen, zullen ten opzigte van dien vervoer, tusschen gelijken afstand van het vreemd grondgebied aan de landzijde, als in art. 177 is omschreven, worden in acht genomen de bepalingen, voorkomende in de volgende artikelen.

166. Alle vervoer van meer dan vijf ponden zout,

drie kannen wijn, twee kannen gedisteleerd, drie kannen azijn en veertig kannen bier, zal moeten zijn gedekt door gelei-biljetten, af te geven door den ontvanger of ander daartoe gesteld ambtenaar in de plaats van den uitslag, mede aanwijzende de te houdene route, en desnoods de kantoren of posten, zoo onder weg als ter bestemmings-plaatsen, alwaar het dokument ter afteekening moet worden vertoond.

167. Voor zout, wijn en gedisteleerd zullen, tenzij, ingeval van verhuizing, geene gelei-biljetten worden verleend, dan op vertoon van kwitantien van betaalden accijns, of ander daartoe volgens de bijzondere wetten voldoende dokument of bewijs van wettigen inslag, niet ouder zijnde dan zes maanden, of verleende verlenging door den daartoe te bepalen ambtenaar, en op den rug waarvan de hoeveelheid, in het gelei-biljet vermeld, zal worden afgeschreven.

168. Evenmin zullen gelei-biljetten worden verstrekt tot vervoer van zout, wijn, gedisteleerd, azijn of bier van tusschen voorgeschreven afstand van de landgrenzen naar binnen, tenzij in de volgende gevallen.

a. Van verhuizing.

b. Van vervoer uit beslotene steden of forten.

c. Van vervoer door fabrijkanten of kooplieden, aan welke doorloopend krediet of krediet op termijnen is toegestaan.

169. Gelei-biljetten, welke niet op de aangewezene posten en kantoren zijn afgeteekend, zullen tot den vervoer en justificatie krachteloos zijn.

ZEVENTIENDE HOOFDSTUK.

Van den vervoer van de eene binnenlandsche plaats naar de andere, over vreemd grondgebied, en van de kustvaart.

170. Vervoer van de eene binnenlandsche plaats naar de andere over vreemd grondgebied, langs den naasten weg, aan de landzijde, alsmede kustvaart, dat is vervoer als boven over zee, kan omtrent de accijns-vrije goederen, geschieden op binnenlandsche paspoorten, onder borgstelling voor de uitgaande regten, in zoo verre even als ten aanzien van den gewonen binnenlandschen vervoer dier goederen bij het voorgaande hoofdstuk is verstaan, doch de binnenlandsche paspoorten tot zoodanigen vervoer zullen altoos moeten luiden op eene

plaats, alwaar een kantoor is gevestigd, op hetwelke, na lossing en visitatie der goederen en afteekening der paspoorten, deze zullen worden ingetrokken, om, na geboekt te zijn, onverwijld te worden terug bezorgd aan het kantoor der uitgifte, ten einde de borgtogt worde vernietigd.

171. De schippers, voerlieden of vervoerders moeten ten laatsten kantore op het uitgaan, en ter eerste wacht of post op het inkomen hunne goederen en dokumenten ter visitatie en ter aanteekening der laatstgemelden aan de beambten overgeven, bij verzuim waarvan, de dokumenten derzelver kracht zullen verliezen.

172. Deze vervoer zal omtrent de accijns-goederen niet worden toegelaten in mindere hoeveelheid dan bij de bijzondere wetten daarvoor, of voor den uitvoer onder afschrijving, is bepaald, tenzij de accijns is voldaan, en alzoo geene af- of overschrijving van crediet kan te pas komen, als in welk geval de goederen vallen in de termen van art. 170.

173. Buiten het laatstgemelde geval, zal dezelve vervoer, onder verzekering van den accijns en der uitgaande regten, geschieden op consent biljet, te verkrijgen na de aangifte en overigens op den voet als bij uitvoer onder afschrijving, des dat de laatste afteekening zal moeten gedaan worden ter plaatse der bestemming; en zijn overigens de strafbepalingen en voorschriften dezer wet, omtrent de verificatiën, lading, lossing, uit- en invoer, op dezen vervoer respectivelijk bij het uitgaan en weder binnenkomen van toepassing, met dien verstande, dat de consent-biljetten onder weg met geene andere dokumenten behoeven te worden verwisseld.

174. De consent-biljetten zullen ten kantore der bestemming verblijven, en na daarop gedane verificatie, accoord-bevinding en debitering, zal daarvan, door den ontvanger aldaar, aan dien ten kantore der uitgifte, worden kennis gegeven, ten bewijze van de aankomst der goederen en om verder te dienen, zoo het behoort.

175. Voor zout, wijn, rum, arak, likeuren en binnenlandsch gedisteleerd, zullen in geen geval eenige dokumenten tot voorschreven vervoer mogen verleend worden.

176. Geene schepen, die vroeger eene zeereize naar buiten 's lands hebben gedaan, zullen ter kustvaart kunnen uitgaan, dan voorzien van akten van afrekening,

of op bijzondere vergunning als in art 44 is verstaan; en zal, ten kantore ter plaatse der lossing van de kustvaarders, nadat de schippers aan hunne verpligting hebben voldaan, aan dezelve eene verklaring worden afgegeven, om bij de weder uitvaart ter laatste wacht de akte van afrekening, die de zeevaarders behoeven, te vervangen.

ACHTTIENDE HOOFDSTUK.

Van verbodene magazijnen en nederlagen van goederen.

177. Tusschen den afstand van uiterlijk vijf duizend vijf honderd ellen (bijna een uur gaans) van het vreemd grondgebied aan de landzijde, en van twee duizend zes honderd ellen (een klein half uur gaans) van de zeestranden, van daar, alwaar, bij gewonen vloed, de dijken, duinen en dammen door de zee worden bespoeld, waaronder behooren de zoomen van de monden der zeegaten, tot daar, alwaar het kantoor van in- en uitklaring is gevestigd, en welke afstand door Ons van punt tot punt, is of verder zal worden aangewezen, alsmede aan de Vriesche en Groninger kusten, buiten den binnenwaartschen voet der dijken, en eindelijk op de eilanden Rosenburg, de tien Gemeten, Texel, die in de Zuiderzee en verdere noordwaarts gelegene eilanden, blijft het hebben of aanleggen van magazijnen en nederlagen van goederen verboden, op verbeurte derzelve, en eene boete ten beloope van tienmaal de regten en accijnsen, te betalen door dengenen, in wiens huis, stal of andere voor afsluiting vatbare plaats, dezelve mogten zijn nedergelegd, ten ware als geloofbaar mogt zijn aan te nemen, dat de nederlage buiten zijne kennis zou geschied zijn, ofte hij van het aanwezen daarvan, vóór het begin van het onderzoek, bij de ambtenaren aangifte had gedaan.

178. Het voorschreven verbod is niet van toepassing in beslotene steden of forten, noch aan de landzijde in plaatsen of gemeenten verder dan duizend ellen van het vreemd grondgebied gelegen, en waarvan de bevolking bestaat uit twee duizend zielen en daar boven.

Door de bevolking van twee duizend zielen worden verstaan, die op de plaats zamen wonen, namelijk in de huizen, die tot de kom van de plaats of het dorp behooren, en in eenen redelijken zin niet kunnen beschouwd worden daarvan te zijn afgescheiden.

179. Hetzelve strekt zich evenmin uit tot versche vruchten en produkten van den grond, noch tot accijnsvrije goederen, waarmede een gepatenteerd koopman of winkelier zijn kleinhandel drijft, mits derzelver hoeveelheid niet meer bedrage, dan redelijker wijze te veronderstellen of te berekenen is tot zijn debiet noodig te zijn, noch tot de consumabele waren bij partikulieren tot hun huisselijk gebruik voorhanden, noch eindelijk tot de grondstoffen of de voortbrengselen der op het voorschreven terrein bestaande fabrijken, die zich in derzelver etablissementen bevinden, en om als zoodanig te kunnen erkend worden, zoo veel aangaat stukken katoen, wollen of andere manufakturen of lijnwaden, die van hennip, vlas en werk uitgezonderd, dezelve, zoodra hunne vervaardiging op de weefgetouwen is begonnen, van wege de administratie moeten zijn gelood of van een ander herkenningsteeken voorzien.

180. Op hetzelve terrein zal geene nieuwe zoutziederij, suiker-raffinaderij, brouwerij, distcleerderij of azijnmakerij, spijker-, papier-, wollen stoffen-, of andere groote fabrijk, nochte eenige molen mogen worden opgerigt, zonder Onze uitdrukkelijke toestemming.

181. Overal waar geene magazijnen of nederlagen zijn mogen, zijn de ambtenaren bevoegd onderzoek te doen in alle huizen en panden, waar zij het aanwezen van verbodene magazijnen of nederlagen vermoeden.

Dit onderzoek kan niet geschieden, dan na zonne-opgang en vóór zonne ondergang, en met adsistentie van een lid van het gemeente-bestuur of publiek persoon, door den voorzitter van hetzelve te committeren, ten pericule der ambtenaren en op hunne schriftelijke aanvrage.

Voor zoo verre de mindere bedienden der administratie niet van een' hunner superieuren, ten minste gelijken rang hebbende als de ontvangers, vergezeld zijn, zullen de visitatiën niet mogen plaats hebben dan op schriftelijke autorisatie van den naastbij zijnde ontvanger, of van eenen anderen superieuren ambtenaar, welke zal zorgen, dat dezelve niet noodeloos worden vermenigvuldigd of de ingezetenen aan vexatie blootgesteld; zijnde de ambtenaren bijzonder verantwoordelijk voor de schaden en nadeelen, welke zij bij zoodanige gelegenheid den ingezetenen mogten hebben toegebragt.

In de gevallen van zeer bijzondere vermoedens, dat deze of gene woningen of panden zijn dienstbaar gemaakt,

tot berging van geslokene goederen, zal de bevoegdheid tot visitatie, in voege voorgeschreven, zich ook tot deze woningen of panden in opene plaatsen van meer dan twee duizend zielen, en ten aanzien der accijns vrije goederen, zelfs tot de woningen of panden in opene plaatsen, binnen den afstand van de landgrenzen, in art. 162 omschreven, uitstrekken; alles met dat effekt, dat de daarin gevonden wordende goederen, die vreemd zijn aan het bedrijf en de gewone behoefte van den bewoner of gebruiker, zullen beschouwd worden te zijn eene verbodene nederlage, waarop art. 177 is van toepassing.

182. De adsistentie en autorisatie, in het voorgaande artikel gemeld, wordt niet vereischt tot de dadelijke visitatie van de huizen of andere voor afsluiting vatbare plaatsen, op het, in art. 177 omschreven terrein, in welke goederen, aan het onderzoek der ambtenaren onttrokken, staande dat deze dezelve vervolgen, mogten werden ingebragt of opgenomen, en hoedanige aldus ingebragte of opgenomene goederen zullen geacht worden eene verbodene nederlage uit te maken, op den voet, in het voorgaande artikel vastgesteld.

Bij vervolging als voren, zal ook visitatie op heeterdaad en zonder adsistentie kunnen geschieden in de huizen, schuren of panden, in welke de goederen worden ingebragt of opgenomen, in opene plaatsen binnen den afstand van het vreemd grondgebied aan de landzijde, in art. 162 bepaald, en zulks met hetzelfde effekt, als hierboven is verstaan, en met toepassing overigens der voorschriften van art. 205.

183. Van elke der visitatiën, waarvan in de beide voorgaande artikelen wordt gehandeld, zal, evenveel of dezelve van eenige bekeuring of aanhaling is achtervolgd of niet, door de ambtenaren moeten worden opgemaakt proces-verbaal, bevattende mede omstandig de redenen, die hun daartoe aanleiding gegeven hebben, en bijzonder in de gevallen van art. 182, den dag, het uur en de plaats, wanneer en waar zij de goederen of de tot transport gebezigde vaar- of voertuigen het eerst hebben in het oog gekregen, de wegen of wateren, welke zij gebruikt hebben om dezelve na te gaan, en het tijdstip der binnenbrenging in de voorschrevene huizen of panden, aan wier bewoner of gebruiker afschrift van het proces-verbaal, door hen moet gegeven worden.

184. Onverminderd de voorschriften van de artikelen 177, 178, 181 en 182, als van algemeene toepassing,

wordt ten opzigte der accijnsen meer bijzonder bepaald het volgende:

185. Het verbod, in art. 177 gemeld, zal zich niet uitstrekken:

1°. Tot die goederen, welke zonder dokumenten kunnen vervoerd worden.

2°. Tot de goederen, welke de gepatenteerde kooplieden, winkeliers en debitanten voor hunnen handel benoodigd hebben, mits de inslag van de goederen met kwitantiën van betaalden accijns of vervoer-biljetten, van geen ouder datum dan van *zes* maanden, zij gejustificeerd.

3°. Tot fabrijkanten en kooplieden, voor goederen wegens welke zij doorloopend crediet of crediet op termijnen genieten.

4°. Tot de goederen, bij partikulieren tot hun huisselijk gebruik voorhanden, onder verpligting echter, dat, door dokumenten, niet ouder zijnde dan *zes* maanden, zal moeten worden gejustificeerd de inslag der navolgende goederen, wanneer derzelver hoeveelheid grooter is dan de hierna bepaalde:

Zout	5 ponden,
Gedisteleerd	3 kannen,
Azijn	6 kannen,
Bier	80 kannen,

Alles berekend per ziel of lid des huisgezins, kinderen van vijf jaren hieronder begrepen.

Voor den wijn, zal de hoeveelheid per huisgezin niet grooter mogen zijn dan 116 kannen, wanneer er geene dienstboden zijn, en 231 kannen, wanneer er één is, deze laatste hoeveelheid zal met 78 kannen vermeerderd worden.

De tijd van zes maanden voor de geldigheid der dokumenten zal, op aanzoek der houders, door den daartoe te bepalen ambtenaar, kunnen worden verlengd.

186. Die genen, welke op het gezegde terrein eenen nieuwen winkel of nering in *zout*, *wijn*, *gedisteleerd*, *azijn* of *bier* zouden willen oprigten, zullen gehouden zijn, daarvan aan den ontvanger over de gemeente schriftelijke aangifte te doen, ten minste *veertig* dagen vóór de oprigting; de ontvanger zal hun een reçu hunner aangifte afgeven, en dezelve dadelijk aan den direkteur der directie opzenden, welke aan hen zoo spoedig mogelijk zal te kennen geven, of dat de voorgestelde oprigting geene zwarigheden ontmoet, of dat dezelve, we-

gens de ligting en daardoor te vreezene gemakkelijkheid voor frauduleusen invoer, niet kan toegestaan worden. In alle geval zal de oprigting van zoodanigen winkel of nering voortgang kunnen hebben, wanneer, vóór het verloopen der *veertig* dagen, te rekenen van den datum der aangifte, van wege de directie aan den belanghebbenden niets is beteekend geworden. Bij weigering zal de belanghebbende zich bij de administratie, of, bij hooger beroep, aan Ons, kunnen beklagen.

187. De kooplieden, winkeliers en debitanten, op het, in art. 177 vermelde terrein, buiten de beslotene steden en forten wonende, zullen zich, ten aanzien van het zout, den wijn, en het gedisteleerd, waarvan de accijns is betaald, gedragen naar de volgende bepalingen.

1°. Zij zullen, ingevolge art. 185, hunnen inslag moeten bewijzen door kwitantiën van betaalden accijns of door gelei-biljetten, ten hunnen naam afgegeven.

2°. Wanneer de uitslag, in eens aan denzelfden persoon gedaan, meer bedraagt, dan de navolgende hoeveelheden:

Zout	5 ponden,
Wijn	3 kannen,
Gedisteleerd	2 kannen,

zal dezelve niet mogen geschieden zonder een behoorlijk geleibiljet, afgegeven door den ontvanger ter plaatse van den uitslag, op eene boete van *vijf en twintig guldens*, te verbeuren door den koopman, winkelier of debitant.

3°. De ontvanger zal deze gelei-biljetten niet mogen afgeven, dan op aanvrage van den koopman of winkelier in het groot of klein, op vertoon van dokumenten, dienende tot justificatie van den inslag, en op den rug waarvan de ontvanger de op de gelei-biljetten vermelde hoeveelheden zal afschrijven.

4°. Bij de peiling en visitatie, zal het zout, de wijn of het gedisteleerd, in de lokalen der kooplieden en winkeliers in het groot en klein voorhanden en waarvan de inslag, na afstek der hoeveelheden, welke de ontvanger op den rug der dokumenten zal hebben afgeschreven, niet door kwitantiën van betaalden accijns of door gelei-biljetten kan worden gejustificeerd, worden geconfiskeerd; en zal de eigenaar daarenboven verbeuren eene

boete van den tien dubbelden accijns voor de overmaat.

188. Ten einde den uitslag gemakkelijk te maken, zal de ontvanger aan de kooplieden, winkeliers en debitanten, die zulks verzoeken, registers kunnen afgeven, bevattende aangiften van uitslagen, ten einde de aanvragen om gelei-biljetten te vervangen, voor hoeveelheden grooter dan de in het vorig artikel vrijgestelde.

De afleveraar zal deze aangifte, na daarin gebragt te hebben de hoeveelheid en soort der goederen, het uur en den datum der afgifte, en na dezelve geteekend te hebben, aan den inslager ter hand stellen.

Deze aangifte zal de plaats vervangen van een gelei-biljet voor de goederen, tot aan het kantoor van den ontvanger, of ander ambtenaar, met de afgifte van gelei-biljetten belast, voor de plaats alwaar de uitslag geschiedt.

De ontvanger zal de aangifte intrekken, en daarvoor afgeven een behoorlijk gelei-biljet, hetwelk de goederen, tot aan de plaats der bestemming, zal vergezellen.

De ontvanger zal de aangiften, afgegeven door de kooplieden, winkeliers en debitanten, bijeen verzamelen, en zal op den rug der dokumenten, tot justificatie van den inslag dienende, de hoeveelheden afschrijven, welke op de aangifte zijn gebragt en daarvan het getal vermelden.

Ten einde hunne rekening te liquideren, zullen de belanghebbenden zich met de noodige dokumenten ten kantore van den ontvanger moeten vervoegen, op de door hem bepaalde tijdstippen, die altijd eenen tusschentijd van ten minste acht dagen moeten hebben.

De rekening geliquideerd zijnde, zullen de aangiften van uitslag worden doorgehaald en alzoo onder den ontvanger verblijven.

189. De in het voorgaand artikel vermelde registers der aangiften van uitslag zullen met strooken moeten zijn, zij zullen door de ontvangers moeten zijn gequoteerd en geparafeerd. De ontvangers zullen dezelve intrekken, zoodra zij vol zullen zijn geschreven, ten einde die te verzamelen met de doorgehaalde aangiften, die daaruit zullen zijn afgegeven.

Die gene, welke een register bekomen heeft, zal rekening moeten doen van het gebruik der aangiften, die daarin vervat waren.

De direkteur zal, of voor eenen tijd, of voor altijd, de gunst van het houden van registers van aangiften kunnen ontzeggen aan diegenen, welke hem reden mogten geven om te gelooven, dat zij daarvan misbruik hebben gemaakt, behoudens hun beklag bij de administratie.

NEGENTIENDE HOOFDSTUK.

Van de visitatiën en peiling.

190. De ambtenaren zijn bevoegd, mits voorzien van hunne kommissiën, ten allen tijde, zoo buiten als binnen hunne standplaats, en zoo wel bij nacht als bij dag, alle schepen en vaartuigen, en rij- en voertuigen, of andere middelen tot vervoer, welke zij zien of vermoeden met goederen beladen te wezen, mitsgaders alle gedragen wordende goederen, en mede, op den afstand van de landgrenzen en zeekusten en stranden, in art. 177 omschreven, alle personen, welke men verdenkt, goederen met zich te voeren, te visiteren en te onderzoeken, of ook eenige invoer, uitvoer, doorvoer of vervoer plaats hebbe, strijdig met de wetten.

Stil liggende gesloten vaartuigen zijn aan de visitatie bij nacht niet onderworpen.

Wanneer van zeilende schepen de visitatie niet kan geschieden varende, zal het onderzoek, ter plaatse der bestemming, of, bij vermoeden van fraude, op de eerste losplaats, op kosten van ongelijk, en onder behoorlijke verantwoording, kunnen verrigt worden.

191. Onder de, bij het voorgaande artikel bedoelde rijtuigen zijn mede begrepen die der post-couriers, doch de brievenmalen of paketten zijn vrij van visitatie, mits door de post-directie gesloten of verzegeld.

192. Bij alle visitatiën, of onderzoek van de hoeveelheid en den aard of natuur der goederen, zullen de daartoe gecommitteerde ambtenaren, de pakken, kisten, vaten en andere fustagiën of emballagiën mogen openen, derzelver inhoud nagaan, en gehouden zijn, om, des gevorderd, de geopende fustagiën of emballagiën terstond weder toe te maken. In alle gevallen zorgen zij, dat de goederen bij de recherche en visitatie geene schade ondergaan, op pene van vergoeding derzelve, ter begrooting van den direkteur, in wiens directie de schade is toegebragt, of, des noods, van de administratie, en behoudens wederzijdsch beroep op eene nadere regterlijke beslissing.

Indien de ambtenaren, bij visitatie, onder weg, van geplombeerde of verzegelde transiterende of andere goederen, de opening der fustagiën of emballagiën, om redenen van bijzondere vermoedens, noodig achten, zullen zij, wegens de kosten der daarna op nieuw te bezigen plombs of zegels, niets aan den vervoerder mogen berekenen.

193. De visitatiën, ook die, welke in art. 181 en 182 zijn bedoeld, zullen op alle dagen van het jaar, en mitsdien ook op zon- en feestdagen, kunnen plaats hebben, bijaldien het bijzonder spoed vereischende eener expeditie, of het belang der administratie, mede brengt, dat dezelve niet tot eenen volgenden dag worden verschoven.

194. Met de ambtenaren of gecommissioneerden der in- en uitgaande regten en accijnsen kunnen alle andere 's Rijks bedienden, de maréchaussées, de ambtenaren der politie en die bij de stedelijke of plaatselijke belastingen, de 's Rijks of plaatselijke bosch- of veldwachters, zoo ook alle deurwaarders en boden, medewerken tot de visitatiën, mitsgaders tot de bekeuringen en aanhalingen, daaruit voortvloeijende, mits voorzien van het bewijs hunner publieke kwaliteit en zulks met hetzelfde effekt, alsof zij in bijzonderen dienst der administratie waren.

En zullen, bij alle visitatiën, verificatiën, opnemingen of peilingen, de aanwezige belanghebbenden moeten worden uitgenoodigd, om bij dezelve tegenwoordig te blijven.

195. De ambtenaren zijn mede bevoegd, aan de zeezijde, tusschen de zee en de los- of laadplaats, de vervoerders der schepen te doen zeil minderen of bij draaijen, langs de rivieren, tusschen het vreemd grondgebied, tot binnen het bereik van het eerste kantoor van betaling, en op de Bovenmaas, tusschen Mook en Berg, de schippers te doen aan wal leggen, en te lande, tusschen den afstand van het vreemd grondgebied in art. 177 gemeld, de voerlieden en goederen dragende personen, te doen staande blijven.

De schippers, voerlieden of andere personen, die mogten bestaan, zich aan deze verpligting te onttrekken, zullen daartoe door de ambtenaren kunnen worden genoodzaakt, door het gebruik maken van alle zoodanige dwangmiddelen, als dienstig zijn om de visitatiën te bewerkstelligen en de fraude te weren.

Bijaldien eenig ambtenaar bevonden wordt een ongepast of ontijdig gebruik van de middelen te hebben ge-

maakt, of wel bepaaldelijk ingeval hij van de hem' toevertrouwde wapenen zich mogt hebben bediend, elders dan op het voorschreven terrein, of wel zonder volstrekte noodzakelijkheid, en terwijl hem andere bekwame middelen overblijven om de uitvoering der wet te handhaven, zal al zoodanig misbruik, ontijdig of onvoorzigtig gebruik, volgens de gestrengheid van het wetboek op het strafregt worden gestraft.

Bijzondere bepalingen betreffende de accijnsen.

196. Aan de visitatie zijn, tusschen zonne-opgang en zonne-ondergang, onderworpen de trafijken en fabrijken, wijngaarden, ongebouwde erven, gebouwde of ongebouwde werkplaatsen, winkels, pakhuizen en alle verdere panden, tot welker bezit of gebruik de admissie of kennisdraging van de administratie der accijnsen vereischt wordt, of in welke eenig bedrijf wordt uitgeoefend, op welks produkt de ophef van den accijns is gevestigd, of hetwelk, krachtens de wet, aan eenige verificatie onderhevig is.

197. Ook bij nacht zal visitatie kunnen plaats hebben, in de panden, fabrijken, trafijken of andere plaatsen, in het voorgaande artikel vermeld, wanneer in dezelve gewerkt wordt; wordende, ten aanzien van zoodanige fabrijken, bij welke de tijd voor het beginnen en afloopen der werkzaamheden moet worden opgegeven, of in welke de verklaring geschiedt voor een' bepaalden tijd, als brouwerijen, azijnmakerijen, branderijen, en disteleerderijen, door den werktijd verstaan de geheele tijd in de aangifte vermeld, al ware het ook dat de werkzaamheden stil stonden.

198. Wanneer er in de werkplaatsen niet gewerkt wordt, zal de visitatie, vóór zonne-opgang en na zonne-ondergang, niet vermogen plaats te hebben, tenzij de ambtenaren vergezeld zijn van een lid van het plaatselijk bestuur, of van een publiek persoon, welke daartoe door den voorzitter van het plaatselijk bestuur zal worden gecommitteerd.

199. Gedurende den tijd dat in de fabrijken, trafijken of werkplaatsen gewerkt wordt, zal de toegang tot dezelve voor de ambtenaren onbelemmerd moeten wezen; en er iemand van wege de belanghebbenden in moeten zijn, in staat om de noodige aanwijziging bij de visitatie te doen.

200. Met uitzondering van het terrein, opgenoemd in

art. 177, en der gevallen, voorzien bij art. 182, zullen er geene visitatiën in de huizen, erven en panden van van particulieren mogen plaats hebben, dan alleen na zonne-opgang en vóór zonne-ondergang, en op autorisatie van den vrederegter van het kanton, waarin het te doorzoeken pand of erf gelegen is, welke ambtenaar zelf zal mede gaan, of zijnen griffier, deurwaarder of ander publiek officier zal belasten, om den ambtenaar bij de visitatie te vergezellen.

201. De aanvrage tot adsistentie zal ten alle tijde schriftelijk moeten geschieden, met uitdrukking van den tijd, wanneer, de plaats alwaar, en den naam van den persoon, bij wien de visitatie zal gedaan worden.

Wanneer voorschrevene adsistentie door het plaatselijk bestuur moet worden verleend, zal dezelve ten allen tijde, ten petitie der ambtenaren worden gegeven.

In die gevallen, dat de autorisatie van den vrederegter wordt vereischt, zal de schriftelijke aanvrage door den hoogsten ambtenaar in het arrondissement moeten gedaan of geautoriseerd zijn, doch daarentegen door den vrederegter niet worden geweigerd, tenzij op gegronde vermoedens, dat dezelve zonder genoegzame redenen mogt worden gevorderd.

202. Bij alle visitatien zullen de aanwezige belanghebbenden moeten worden uitgenoodigd, tot het vertoonen van zoodanige registers, bewijzen van aangifte en andere dokumenten, als strekken kunnen, om de visitatie een doelmatig gevolg te doen hebben.

203. Bij de visitatie, art. 196 en volgende vermeld, zullen aan de ambtenaren moeten worden vertoond alle kuipen, ketels, koelbakken, vaten en gereedschappen, mitsgaders de bergplaatsen tot het bedrijf benoodigd, waarvan zij de fabrijk, trafijk of werkplaats komen inspekteren.

Bij weigering zullen de bedienden der fabrijk of trafijk de ambtenaren behulpzaam moeten zijn, op verbeurte eener boete van niet minder dan *honderd* en niet hooger dan *drie honderd guldens*.

204. Alle kosten van wegingen, metingen, roeijingen, proevingen, en tellingen, tot het bepalen van de hoeveelheid en den aard of natuur der goederen aan den accijns onderworpen, mitsgaders de kosten op het verifiëren der ruimte van nieuwe of veranderde ketels, kuipen, vaten en gereedschappen, in de trafijken, fabrijken en werkplaatsen der belastingschuldigen, zullen voor rekening van de belastingschuldigen of andere belang-

hebbende komen, wanneer dezelve op hun verzoek of in hun belang plaats hebben.

De tarieven, naar welke voorschreven kosten zullen moeten worden geregeld, zullen nader door Ons worden bepaald, en inmiddels de thans gebruikelijke wijze van betaling worden gevolgd.

TWINTIGSTE HOOFDSTUK.

Van boeten en straffen in het algemeen.

205. Alle inkomende of uitgaande zee-, rivier- of andere schippers, stuur-, voer- en karrelieden, mitsgaders dragers, drijvers of andere personen, welke mogten pogen of bestaan, hunne in-, op- of bijhebbende ladingen of vracht, zonder eenige verklaring of aangifte aan de eerste wachten of op de kantoren, waar zulks behoort, en alzoo frauduleuselijk, het Koningrijk in-, uit- of door te voeren, zullen gestraft worden met eene gevangenis van ten minste eene maand, en ten langste een jaar.

Ingeval van herhaling zal de fraude of de daad, vermeld in het eerste lid van dit artikel, worden beschouwd als misdaad, en de schuldige zal gestraft worden met tentoonstelling op een schavot, en met eene gevangenis van ten minste één, en ten hoogste vijf jaren.

En zullen bovendien, in elk der beide gevallen, zoodanige ladingen of vrachten worden aangehaald en verbeurd verklaard, met en benevens de vaar- of voertuigen en gewone gespannen, tot de fraude gebezigd of daartoe dienstbaar gemaakt.

Door ladingen of vrachten, in dit artikel bedoeld, worden verstaan, alle vervoer of transporten van goederen, ten in- of uitvoer verboden, of aan regten of accijnsen onderhevig, en die, zonder van eenig daartoe vereischt en behoorend paspoort of ander dokument voorzien te zijn, binnen of tusschen den afstand van het vreemd grondgebied aan de landzijde, of aan de zeestranden, zeegaten of kusten, voor de accijns-vrije goederen in art. 162, en voor de accijns-goederen in art. 177 dezer wet omschreven, of op de Bovenmaas, tusschen Mook en Berg op de Westerschelde beneden Bath, op het Haringvliet beneden het zuidoostelijke punt van het eiland de Tien Gemeten, op de beneden of nieuwe Maas beneden den westelijken hoek der Oude Maas, en op de Zuiderzee beneden het veerhoofd van Schellingwoude,

ge-

gevonden worden, of anderzins bewijsbaar zijn, de bij deze wet bevolene aangifte tot in-, uit-, door of vervoeren te zijn ontgaan; behoudens nogtans, voor zoo veel de accijns-goederen betreft, dat, in de gevallen, bij de bijzondere wetten voorzien en die geene betrekking hebben tot fraudeleusen in- of uitvoer, de aldaar bepaalde boeten en straffen zullen worden opgelegd.

206. Het voorgaande artikel is mede van toepassing, wanneer men, misbruik makende van de vrijheden, aan de nationale visscherij verleend, onder voorwendsel van visscherij, de daartoe dienende vaartuigen mogt gebruiken tot den heimelijken uit- of invoer van verbodene of aan regten of accijnsen onderworpene goederen; en zal alsdan de gevangenis-straf zijn, bij de eerste overtreding, ten minste van twee maanden en ten langste van tien jaren; onverminderd de verdere of andere straffen, in dat artikel bepaald.

207. Indien, bij de instructie eener zaak, als in art. 206 en in het eerste en tweede lid van art. 205 is verondersteld, mogt komen te blijken, dat de bedrijvers van het feit zich daartoe, op belofte van buitengewone belooning of anderzins, hadden laten verleiden of aannemen door personen, binnen het Rijk te vinden, zullen deze, daarvan in regten overtuigd wordende, mede onderworpen zijn aan de straffen, bij die artikelen bepaald; en wordt in dit geval aan den regter overgelaten, om, naar mate de bedrijvers aan die ontdekking en overtuiging hebben toegebragt, de straf tegen dezelve te verzachten, des echter, dat deze straf niet minder zal kunnen zijn dan gevangenis gedurende eene maand.

208. De straf van gevangenis, bij het eerste lid van artikel 205 vastgesteld, zal niet worden opgelegd, indien de bekeuring tusschen zons op- en ondergang is geschied, op de in het 1ste lid van art. 38 vermelde routes of heerbanen, of, bij invoer te lande, is gedaan ter plaatse, alwaar het eerste kantoor is gevestigd, noch ook in het gemeen, wanneer, uit hoofde van verzachtende omstandigheden, de zaak, naar art. 229, voor boete en verbeurdverklaring, bij wege van transactie, is afgedaan.

209. Wanneer, bij invoer uit zee, ontdekt wordt, dat, met betrekking tot goederen in vaten, kisten, balen, manden of andere fustagie of emballagie, niet hetzelfde getal aan boord aanwezig is, als bij de generale verklaring is opgegeven, zal door schipper en stuurman

verbeurd worden, voor elk aan dat getal ontbrekend stuk, eene boete van *honderd guldens*; en zullen de overcomplete of overschietende stukken worden aangehaald en verbeurd verklaard; dit laatste echter niet, zoo van het meerdere de principale regten en accijnsen, geen *tien guldens* te boven gaan, noch ook indien daarvan aangifte ten kantore ter losplaats is geschied vóór de bekeuring, als in welk laatste geval voor elk bij de generale verklaring verzwegen stuk, door schipper en stuurman zal worden verbeurd eene somme van *vijftig guldens*.

Gelijke boete van *vijftig guldens* zal worden opgelegd voor elk vat, baal, mand, enz., hetwelk, bij de aangifte ten kantore of vroeger, blijken mogt eene andere soort van goederen te bevatten, dan bij de inklaring is opgegeven; doch, indien die opgave is geschied overeenkomstig de cognossementen of manifesten, zal deze boete niet door schipper of stuurman zijn verbeurd, maar komen ten laste van, en verhaalbaar zijn op de alzoo verkeerdelijk opgegevene goederen, in voege dat deze zullen worden aangehaald en confiscabel zijn, indien niet door de belanghebbenden bij de goederen de confiscatie wordt afgekocht, door dadelijk, immers binnen veertien dagen na de aanhaling, betaling te doen van de regten, accijnsen en boete, mitsgaders de kosten op de aanhaling gevallen; alles met dien verstande, dat geene boete zal zijn verbeurd, indien de bijzondere gedeelten der partij, zaamgenomen, met de massale aangiften overeenkomen.

210. Bij ontdekking als voren, ten aanzien van ter zee inkomende losse of gestorte goederen, zullen schipper en stuurman, wanneer de bevondene met de opgegevene hoeveelheid meer dan een tien gedeelte daarboven of beneden verschilt, gestraft worden met eene boete, ten beloope van zesmaal het inkomend regt en den accijns van al hetgeen meerder of minder wordt bevonden, dan op de generale verklaring is uitgedrukt.

De boeten, in dit en in het voorgaand artikel tegen schipper en stuurman bepaald, zullen voor vijf achtsten door den eersten, en voor drie achtsten door den laatsten worden gedragen.

211. Bij invoer langs de rivieren en te lande, zijn de schippers, voerlieden of invoerders verantwoordelijk voor hunne aangifte omtrent de goederen, vallende in de termen van het 2de en 3de lid van artikel 40, in voege dat; wanneer, bij opvolgende grondige verifica-

tie, eene meerdere hoeveelheid goederen of een hooger graad van sterkte van het gedisteleerd gevonden wordt, dan is aangegeven, en het verschil in kwantiteit of sterkte meer dan een twintigste bedraagt, zij zullen verbeuren eene boete, gelijk staande aan driemaal het regt en den accijns van al het verzwegene en het verschil van de sterkte-graden van het gedisteleerd.

212. Alle lossing of lading, zonder het daartoe benoodigde dokument, heeft ten gevolge de aanhaling en confiscatie der geloste of geladene goederen, en ten laste van den contraveniërenden schipper of voerman, eene boete ten bedrage van tienmaal de regten en den accijns van dezelve goederen.

Lossing of lading op daartoe verkregen dokument, doch zonder dat op hetzelve uit de aanteekening der ambtenaren tot de visitatie blijkt, dat zulks is geschied in hun bijzijn, of met hun voorweten, gelijk ook alle ligting of overboordzetting met dokument, doch anders dan op den voet in deze wet omschreven, behoudens het bijzonder geval, in art. 22 voorzien, doet den schipper of voerman eene gelijke boete als voren verbeuren; en zullen de goederen vervolgens eene zeer strikte visitatie ondergaan, en daartoe kunnen geligt en den benoodigden tijd opgehouden worden.

Eene boete van *vijf en twintig guldens* zal door dragers of drijvers verbeurd worden, voor elk fust, pak, baal of mand met goederen, of stuks vee, dat zij zullen vervoeren op dokument, dat niet vooraf door de ambtenaren, ten blijke der gedane visitatie, is afgeteekend.

213. Alle, op daartoe verkregene dokumenten, hetzij volgbrieven, paspoorten, consenten of andere dokumenten ter visitatie of verificatie, aangeboden wordende goederen, welke, bij derzelver vergelijking met den inhoud der dokumenten, worden ontdekt, onder eene verkeerde benaming, dat is de eene specie voor de andere, aangegeven te zijn, zullen worden aangehaald en verbeurd verklaard.

214. Zoo ook zullen worden aangehaald en verbeurd verklaard de partij of partijen accijns-vrije-goederen, welke, bij vergelijking als voren, anders dan bij de verificatie, in de gevallen bij art. 122 omschreven, worden bevonden wel onder hunne ware of eigene benaming aangegeven, doch gedeeltelijk verzwegen te zijn.

215. Wel verstaande, dat wanneer het verzwegene

in hoeveelheid op de partij van dezelfde soort van deze goederen, in het dokument vermeld, en bijeen gevoegd, slechts bedraagt een twaalfde gedeelte van het aangegevene of minder, het verbeurd verklaren zich zal bepalen tot dit gedeelte, doch kunnen worden vervangen door eene boete, ten beloope van het dubbele regt van het verzwegene, voor transito-goederen, te berekenen naar het regt, op den invoer gesteld, mits de aangever of iemand zijnent wege daaromtrent aan den direkteur in de directie, waarin de aanhaling is geschied, binnen veertien dagen daarna, schriftelijk verklare, en behoudens de verpligting tot voldoening van het te min betaalde regt, zoo ver de goederen ten in-, uit- of doorvoer zijn aangegeven, en der gevallene kosten; doch meer dan eene twaalfde zijnde verzwegen, zal het verbeurdverklaren der geheele partij niet kunnen worden vervangen, dan door eene boete ten beloope van tienmaal de regten van al het verzwegene, en voorts in alles op gelijken voet als hierboven is omschreven.

216. In geval, bij de eerste grondige verificatie van accijns-goederen, aangegeven ten uitvoer, onder genot van afschrijving of restitutie van accijns, eene mindere hoeveelheid, ofte van het gedisteleerd eene mindere graad van sterkte gevonden wordt, dan is aangegeven, zal de aangever verbeuren eene boete ten beloope van tienmaal den accijns van het minder bevondene in hoeveelheid of sterkte, tenzij het te kort op de hoeveelheid slechts een twintigste of daar beneden, en op de sterkte van het gedisteleerd slechts twee graden of daar beneden, mogt bedragen; doch zal in geen geval afschrijving of restitutie verleend worden dan voor de juiste hoeveelheid en kwaliteit, welke wordt bewezen uitgevoerd te zijn, op den voet dezer wet.

Waneer een vermis als boven ontdekt wordt, bij latere verificatie na in- of oplading, zal de voormelde boete verbeurd zijn door den zee-, rivier-, ligter- of anderen schipper, of den voerman, die erkend zal hebben de geverificeerde goederen, zoodanig als die op de consenten tot uitvoer staan omschreven, in deszelfs vaar- of op deszelfs voertuig te hebben in- of opgenomen, als ook wanneer die goederen in het geheel niet in of op het vaar- of voertuig aanwezig moeten zijn.

Zoo echter het te kort slechts is een twintigste op de hoeveelheid, en op de sterkte van het gedisteleerd twee graden of daar beneden, zullen alleen de kosten der verificatie ten laste van den schipper of voerman komen.

217. Indien, buiten permissie als in art. 134 gemeld, goederen in uitgaande schepen worden geladen, om binnen s' lands te worden gelost, of worden ingenomen in inkomende schepen na het passeren der eerste wacht, of in ligters, die nog te lossen hebben, zal, van de aldus geladene of ingenomene goederen aanhaling en confiscatie plaats hebben, en de schipper verbeuren eene boete van *honderd guldens*, als de goederen zijn los of gestort, en wanneer die zijn in fust of emballagie, alsdan, eene boete van *vijf en twintig guldens*, voor elk vat, pak, baal, mand of stuk.

218. Bij allen invoer, tot na aankomst en visitatie ter difinitive losplaats of opslag in entrepot, gelijk mede bij uitvoer en doorvoer, moeten de daartoe vereischte dokumenten bij de goederen voorhanden gehouden worden, om, des gevorderd, ook onder wege aan de ambtenaren dadelijk ter visitatie te worden vertoond.

Indien echter, bij eene bekeuring of gemis van dokument en gevolgelijk op grond van art. 205, uiterlijk binnen veertien dagen daarna, aan den direkteur in de directie, waarin de aanhaling is voorgevallen, wordt bewezen, dat, vóór de aanhaling, de goederen in der daad zijn ingeklaard of aangegeven geweest, en daarop dokument is verkregen geworden, zal ontslag worden verleend voor de kosten, en de schipper, voerman, ligter of vervoerder enkel gestraft worden met eene boete van *vijf en twintig guldens*, voor elk niet aanwezig dokument.

Wanneer zoodanig bewijs alleen ten opzigte van sommige artikelen of afzonderlijke vaten, pakken, balen, manden of stukken eener lading of vracht niet is te produceren, zal de schipper, voerman, ligter of vervoerder in eene boete vervallen, gelijk staande aan tienmaal de regten en accijnsen van de niet aangegevene goederen, en dit gedeelte der lading of vracht worden aangehaald en verbeurd verklaard; blijvende voor het geval van inklaring uit zee de artikelen 209 en 210 van bijzondere toepassing.

219. Binnenlandsch vervoer, zonder buitenlandsch paspoort, of gelei-biljet, in de gevallen waarin zoodanig dokument, volgens het zestiende hoofdstuk dezer wet, wordt vereischt, wordt geacht te zijn frauduleuse uit- of invoer, en als zoodanig gestraft.

Indien nogtans aan den direkteur ter directie, waarin de aanhaling geschied is, binnen veertien dagen daarna, wordt bewezen het wettig aanzijn der goederen

binnen 's Lands, en dat de vervoer niet is geweest eene poging tot fraude, zal ontslag van het aangehaalde kunnen volgen en de overtreding worden afgedaan, tegen betaling der kosten en eene boete ten beloope van tweemaal de regten, die van de goederen zouden zijn verschuldigd geweest, indien dezelve ten uitvoer waren aangegeven; van de ten uitvoer verbodene, te berekenen tegen 20 pCt. der waarde; zullende deze waarde en ook van zulke goederen als naar de waarde zijn aangeslagen, tot verhaal der boete, worden aangenomen naar de eigene opgave van de belanghebbenden bij de goederen, behoudens het regt der beambten tot benadering, enkel tegen betaling der opgegevene waarde, met tien ten honderd daarboven, in zoo verre op den voet van het 22ste hoofdstuk dezer wet.

220. Wanneer goederen, inkomende of uitgaande te lande, of binnen 's Lands vervoerd wordende, en van volgbrieven, paspoorten of consent- of gelei biljetten voorzien, gevonden worden buiten de bepaalde heerbanen, of in de dokumenten aangewezene routes, zal de voerman of vervoerder deswege verbeuren eene boete van *vijftig guldens.*

221. De uitgaande schippers, voerlieden of uitvoerders, verzuimende de dokumenten van de in-, op- of bij hebbende goederen ter laatste wacht te vertoonen en over te geven, ter visitatie en intrekking, zullen verbeuren eene boete van *vijf en twintig guldens*, voor elk terug gehouden dokument.

221. Zoo eene aanhaling mogt zijn geschied, alleen op defekt of verschil in merken, nommers en cijfers, en dat bleek dat de aangehaalde goederen dezelfde zijn, welke zijn aangegeven; en daarin geene fraude wierd bevonden, zullen zij tegen betaling der onkosten worden vrijgelaten.

223. Bij ontdekking van overtredingen met publieke geadmitteerde postwagens, of door postcouriers, op welke ook verbeurd verklaring der voertuigen, eene geldboete of eenige andere straf tegen bedrijvers gesteld is, kan wel dadelijke aanhaling der goederen, in zoo verre daartoe termen zijn, geschieden, doch overigens de bekeuring niet worden voltrokken dan, omtrent de postwagens op de naastbij zijnde wisselplaats op het grondgebied des Rijks, of wel na volbragte reize, en ten aanzien der postcouriers nimmer anders dan na volbragte reize.

224. Bij overtreding als in art. 205 is gemeld, zul-

len de bedrijvers, die niet vallen in de termen van art. 208, wanneer zij geen bij de ambtenaren bekend domicilium binnen het Rijk hebben, door de ambtenaren kunnen worden genomen in verzekerde bewaring, ten einde terstond aan den regter te worden overgeleverd

225. Zoo ook mogen vreemde of onbekende schippers, voerlieden en andere personen, bekeurd wegens eene overtreding, waartegen geldboete gesteld is, indien bijzondere omstandigheden zulks noodzakelijk maken, op het terrein en de eilanden alwaar volgens art. 177 geene magazijnen of nederlagen van goederen mogen zijn, worden genomen in bewaring en overgeleverd als vóren, tot dat het beloop der boete bij den ontvanger zal zijn geconsigneerd of anderzins verzekerd, en door de vreemden domicillium binnen het Rijk gekozen zal zijn.

Alle degenen, die in eene geldboete zijn verwezen en buiten staat zijn tot de voldoening derzelve, zullen met gevangenis worden gecorrigeerd van niet minder dan zes dagen, en niet meer dan twee jaren, ter beoordeeling van den regter; opvolgende betaling van de boete en de gemaakte regtskosten ontslaat van alle verdere gevangenis.

226. De schepen, schuiten, voertuigen, paarden en andere lastdieren, welke niet in confiscatie vallen, doch met of op welke eenige overtreding is gepleegd, worden speciaal verbonden en executabel verklaard voor de, door den schipper, voerman of geleider verbeurde boete; met uitzondering der voorspannen, gebezigd tot den overtogt over de bergen.

227. Het oprigten of in gereedheid brengen van eenige fabrijk of trafijk, mitsgaders het uitbreiden of verkleinen van dezelve, zonder voorafgaande kennisgeving of toestemming, in die gevallen, dat voorschrevene oprigting, vergrooting of verkleining, volgens de wetten, aan eene voorafgaande kennisgeving of toestemming is onderworpen, zal worden gestraft met eene boete van *vier honderd* guldens, ten laste van den contravenierenden fabrijkant of trafijkant, en zal bovendien in het eerste geval zoodanige fabrijk of trafijk moeten worden geamoveerd, en in de beide andere gevallen alles in zijnen vorigen staat worden hersteld.

228. De fabrijkanten, trafijkanten of andere personen, welke onder het beheer hebben ketels, kuipen, bakken, gereedschappen of werktuigen, waarop door de ambtenaren der administratie, naar aanleiding van de

wetten, zegels zijn gesteld geworden, zijn in het bijzonder verpligt, zorg te dragen, dat zoodanige zegels niet worden geschonden noch weggenomen; en zal zoodanige schending, of verbreking van zegels hen doen vervallen in eene boete, gelijk staande met die bij de wet vastgesteld tegen het frauduleus gebruik van het werktuig, waarop de zegels waren gesteld, behalve in het geval dat het verzegelde werktuig, uit deszelfs aard en bestemming, niet heeft gediend, noch kunnen dienen tot verkorting van 's Rijks accijnsen; als wanneer slechts eene boete van *vijf en twintig guldens* zal worden toegepast.

229. Wegens alle overtredingen dezer wet en de bijzondere wetten op den ophef der accijnsen, zal door, of op autorisatie der administratie, omtrent geldboete, verbeurdverklaring en het sluiten der fabrijken of werkplaatsen, kunnen worden getransigeerd, zoo dikwijls verzachtende omstandigheden de zaak vergezellen, of als aannemelijk kan worden gehouden, dat de overtreding eerder aan verzuim of abuis, dan aan een oogmerk tot opzettelijke fraude moet worden toegeschreven.

230. Alle transactie is verboden, wanneer de overtreding moet worden gehouden voor genoegzaam in regten te kunnen worden bewezen, en aan het oogmerk eener opzettelijke fraude niet kan worden getwijfeld.

231. Alle kooplieden, trafijkanten, fabrijkanten, neringdoende lieden, schippers, voerlieden en verdere personen, welke, wegens hunnen handel of bedrijf, en partikulieren, welke, wegens hunne bijzondere zaken, in eenige betrekking zoude mogen staan met de administratie, zullen te dezen aanzien verantwoordelijk zijn voor de daden van hunne bedienden, arbeiders, knechts of verdere door hen bezoldigde personen, voor zoo verre die daden tot het door hen uitgeoefend bedrijf betrekkelijk zijn.

Wanneer zoodanige kooplieden of andere hier boven breeder opgetelde personen bekeurd mogten worden, ter zake van fraude of andere overtreding dezer wet of der bijzondere wetten, en zijlieden tot hunne verontschuldiging zouden willen beweren, dat zulks door hunne bedienden, knechts of arbeiders, buiten hunne kennis, is geschied, zullen zijlieden desniettemin, en ondanks hunne onbewustheid der daad, de boeten verbeuren, op dusdanige overtredingen gesteld.

232. 's Rijk regten en accijnsen, alsmede de gemaakte

kosten, zullen, in alle gevallen, waarin dezelve niet anders verkrijgbaar zijn, of wanneer niet uitdrukkelijk bepaald is, dat de regten en accijnsen boven de boeten moeten worden betaald, op het produkt van de boete of verbeurd verklaarde goederen worden vooruitgenomen; ten ware dienaangaande andere bepalingen mogten voorkomen, in de bijzondere wetten, en de zuivere opbrengst op zulk eene wijs verdeeld, als nader door Ons zal worden bepaald.

EEN EN TWINTIGSTE HOOFDSTUK.

Van procesſen-verbaal, bekeuringen, aanhalingen en vervolgingen.

233. Wanneer de misdrijven, fraudes of overtredingen der wet worden geconſtateerd bij procesſen-verbaal, zullen deze akten op heeter daad, immers zoo ſpoedig mogelijk, worden opgemaakt, door ten minſte twee daartoe bevoegde perſonen, waarvan de een moet zijn aangeſteld of van kommisſie voorzien bij het vak der in- en uitgaande regten en accijnſen.

234. Het proces-verbaal zal moeten behelzen een beknopt en naauwkeurig verhaal der bevinding en van de oorzaak der bekeuring; met aanduiding van perſonen, kwaliteiten, dag en plaats, en met in achtneming van het voorgeſchrevene bij art. 183, in de bijzondere gevallen aldaar vermeld.

235. De procesſen-verbaal zullen kunnen worden opgemaakt, en de bekeuringen gedaan op alle de dagen des jaars, en mitsdien ook op zon- en feestdagen.

236. Het proces-verbaal van bekeuring zal ten ſpoedigſte, immers binnen den tweeden dag, volgende op dien, waarop hetzelve is geſloten, moeten worden beëedigd voor eenen vrederegter of voor het hoofd van het beſtuur, hetzij der gemeente, waar de bekeuring heeft plaats gehad, hetzij der gemeente, waar de opſtellers of de meerderheid derzelve zijn geſtationeerd, naar gelang der omſtandigheden en verkiezing van laatstgenoemden.

237. Binnen den vierden dag, volgende op dien, waarop het proces-verbaal van bekeuring is geſloten, zal hetzelve moeten worden geregistreerd.

De zon- en wettige feestdagen worden, in de tijdsbepaling van het voorgaande en van het tegenwoordige ar-

tikel, niet mede gerekend.

Met betrekking tot bekeuringen, gedaan op eilanden, op welke geen kantoor van regiſtratie is gevestigd, mitsgaders de zoodanige, die met recherche-vaartuigen zijn geſchied, zal het voldoende zijn, dat de processen-verbaal worden geregistreerd, en, in het laatſte geval, ook dat zij worden beëedigd, vóór dat van dezelve in regten wordt gebruik gemaakt.

238. De bekeurde, tegenwoordig zijnde bij de bekeuring zal worden uitgenoodigd, om ook bij de opmaking van het proces-verbaal tegenwoordig te zijn, en des verkiezende, hetzelve te teekenen en er dadelijk een afſchrift van te ontvangen. Wanneer dezelve afwezend is, of de registratie wil laten voorafgaan, zal het afſchrift van het proces-verbaal, binnen vier en twintig uren na den dag der registratie, ten raadhuize of bij den voorzitter van het beſtuur der gemeente, in welke de bekeuring geſchied is, moeten worden bezorgd, ter beſchikking van den bekeurden.

239. De verbalen of relazen der ambtenaren, wegens derzelver handelingen en ambtsverrigtingen, verdienen volle geloof in regten, tot dat de valschheid daarvan bewezen wordt.

De onnaauwkeurigheden, welke geene betrekking hebben tot de daadzaken, maar alleen tot de toepassing der wet, zullen aan het proces-verbaal deszelfs kracht niet ontnemen, doch, bij het exploit van dagvaarding, moeten worden herſteld.

Slechts dan, wanneer de beëediging of de registratie niet binnen den bepaalden tijd is geſchied, of wanneer het preces-verbaal door één ambtenaar is opgemaakt, zal het op zich zelve geen bewijs opleveren.

240. Bijaldien de ambtenaren goederen aanhalen, zullen zij dezelve ten naasten kantore opbrengen, om aldaar ten overſtaan van den ontvanger en van de belanghebbenden, indien hij bij de goederen tegenwoordig is, en wil blijven, volgens de uitnoodiging, die hem daartoe zal gedaan en in het proces-verbaal moeten vermeld zijn, geopend, gewogen, gemeten, geroeid of geteld en geïnventariseerd te worden.

De adminiſtratie is bevoegd, de aangehaalde goederen vervolgens naar de hoofdplaats der directie, waarin de bekeuring is geſchied, te doen overbrengen en, ingevalle van verkoop, denzelven te doen geſchieden ter plaatſe, waar zij zulks het meest voordeelig oordeelt.

241. Alleen die goederen, vaar- of voertuigen en

gespannen, werktuigen, gereedschappen of andere voorwerpen, waarmede is misdreven, en waarop, naar aanleiding van art. 226, eenige straf of regt van verhaal kleeft, zullen worden aangehouden.

242. Indien de bekeurde zulks begeert, zullen de aangehaalde goederen, benevens de vaar- en voertuigen en gespannen, tegen voldoende borgtogt, voor de tusschen den ontvanger en belanghebbenden overeengekomene waarde derzelve, of van het beloop der verbeurde boete, worden ontslagen.

Wanneer echter de aanhaling geschied is op grond van eenig verbod van invoer, zal er geen ontslag van de ten invoer verbodene goederen mogen plaats hebben.

Het ontslag zal ook kunnen worden geweigerd, wanneer de bekeuring is geschied ter zake van verkeerde aangifte in de soort der goederen, en men, door middel van monsters of stalen, de zaak tot de beslissing niet behoorlijk in haar geheel kan houden, alsmede wanneer de goederen zijn aangehaald op onbekende personen, waardoor in het algemeen worden verstaan dezulke, die zich buiten het geval stellen van in de procesen-verbaal van bekeuring aangeduid te worden.

Geen ontslag tegen borgtogt verleend zijnde, zullen de goederen onder beheer van de administratie verblijven, totdat, achtervolgens de wet, over dezelve voorloopig of definitief zal kunnen beschikt worden.

Bij ontslag onder borgtogt van naar de waarde belaste goederen, zal de overeengekomene waarde tevens dienen tot berekening der boete, die door schipper voerman of andere mogt zijn beloopen, en anderzins volgens de gedane aangifte, of zoo geene aangifte geschied is, alsdan naar den opbrengst van den verkoop, of, des noods, naar de taxatie van de waarde door twee of, zoo noodig, drie beëedigde makelaars of andere deskundige onzijdige personen, te benoemen door het hoofd van het gemeente-bestuur ter plaatse alwaar de goederen zich bevinden.

243. Aangehaalde goederen zullen niet kunnen worden verkocht vóór dat het vonnis tot confiscatie gewezen zal zijn. Goederen, echter, aan spoedig bederf of vermindering onderhevig, zullen, op last van den directeur in de directie, kunnen verkocht worden, na bekomene autorisatie van den president der regtbank, welke op enkel rekwest zal verleend worden.

De verkoop van paarden en allerlei vee zal, op auto-

rifatie van den ontvanger, ter plaatse waar dezelve zijn opgebragt, dadelijk kunnen worden bewerkstelligd, wanneer dezelven zijn aangehaald op onbekenden, of ook wanneer de bekeurde weigeren mogt borg te stellen, voor de kosten van onderhoud, tot dat de bekeuring finaal zal zijn afgedaan, welke weigering door een behoorlijk proces-verbaal zal moeten worden geconstateerd.

De ontvanger, die, strijdig met bovenstaande bepalingen, tot den verkoop overgaat, zal personeel aansprakelijk zijn voor de gevolgen van dien.

Alle verkoop van aangehaalde goederen moet in het openbaar aan den meestbiedenden geschieden.

Wanneer, na den verkoop der goederen, waarvan de verbeurdverklaring nog niet was uitgesproken, de bekeuring in regten wordt vernietigd, en de verkoop is geschied met in achtneming der bovengemelde voorschriften, zal de bekeurde de opbrengst van den verkoop moeten beschouwen als vertegenwoordigende de volle waarde, welke de goederen op het tijdstip der verkooping hadden.

244. De vergoeding van schaden, veroorzaakt door verkeerde aanhalingen, waarop de eigene of belanghebbende bij de goederen aanspraak zouden kunnen maken, zal nimmer door de regters worden toegewezen tot een hooger beloop dan van één ten honderd van de waarde der aangehaalde goederen 's maands, te berekenen van den dag der aanhaling tot op dien van de teruggave.

245. Ten aanzien van de vervolging en beregting van alle zaken, betreffende de in- en uitgaande regten en accijnsen, zullen provisioneel worden in acht genomen de bepalingen in de volgende artikelen vermeld.

246. Alle louter civile zaken, welke niet gepaard gaan met eenen eisch tot straf, boete of verbeurdverklaring, zullen als summiere zaken worden aangebragt en geinstrueerd, en beregt bij de gewone civile regtbanken *van eersten aanleg*, en, ingeval van hooger beroep, bij de hooge geregtshoven, overeenkomstig het wetboek van burgerlijke regtspleging.

247. De actiën tot toepassing der straf van gevangenis met tentoonstelling op een schavot, in de gevallen bij de artikelen 205, 206 en 207 dezer wet voorzien, zullen worden beregt voor de hoven van assises en als gewone criminele zaken behandeld.

Ook de verbeurdverklaringen, die zijn verbonden aan de voornoemde straffen van gevangenis met tentoonstelling op een schavot, zullen door dezelfde hoven van

van assises bij een en hetzelfde arrest worden toegepast; doch zullen de actiën, met betrekking tot de confiscatie, worden aangebragt door of in naam van de administratie, aan welke overigens dezelfde regten, defensiën en middelen van voorziening zullen toekomen, als bij het wetboek van strafvordering aan de civile partijen zijn toegekend.

Alle andere actiën wegens overtredingen, fraudes en misdrijven, waartegen bij de wetten, op het stuk van in- en uitgaande regten en accijnsen, straffen zijn bepaald, zullen in eersten aanleg worden gebragt voor de correctionele regtbanken, en, ingeval van hooger beroep, voor de daarop competente hoven en regtbanken, ten einde te worden geïnstrueerd en beregt overeenkomstig het wetboek van strafvordering.

Zoodanige der bovengemelde actiën, welke strekken tot toepassing van boeten, vorbeurdverklaringen of het sluiten van fabrijken of werkplaatsen, zullen voor dezelfde regtbanken worden aangelegd en vervolgd, door of in naam van de administratie, echter zullen dezelve daarin geen regt spreken, dan na de conclusiën van het openbaar ministerie te hebben gehoord.

In die gevallen, dat uit dezelfde daad van overtreding der voorsz. wetten twee verschillende actiën voortspruiten, waarvan de eene door het openbaar ministerie en de andere door of namens de administratie moet worden aangebragt, zullen beide de actien gelijktijdig worden geïnstrueerd en daarop bij een en hetzelfde vonnis worden regt gesproken: en zal, in dat geval, door het openbaar ministerie niet worden geageerd, alvorens de administratie van hare zijde aanklagte heeft gedaan of de actie aangebragt.

248. Alle misdrijven of misdaden, die, hoezeer bedreven met betrekking tot het vak van in- en uitgaande regten en accijnsen, echter bij het lijfstraffelijk wetboek voorzien en strafbaar zijn gesteld, zullen op de gewone wijze worden vervolgd en beregt, overeenkomstig de bestaande algemeene wetten op het strafregt.

249. Wanneer de overtredingen, fraudes, misdrijven of misdaden, in de beide vorige artikelen bedoeld, onverminderderd de strafvordering, tevens tot betaling van regten of accijnsen, en alzoo tot eene civile actie aanleiding geven, zal de kennisneming en beregting daarvan in beide opzigten tot den bevoegden criminelen of correctionelen regter behooren.

250. In de gevallen waarin, volgens de bestaande

verordeningen, voorziening in cassatie kan plaats hebben, zal, dien overeenkomstig, ook van dit middel in zaken betrekkelijk tot het vak van in- en uitgaande regten en accijnsen, gebruik kunnen worden gemaakt.

251. De dagvaardingen en verdere regterlijke exploiten, voortspruitende uit aanhalingen of bekeuringen tegen onbekenden, behooren beteekend te worden ten raadhuize of bij den voorzitter van het bestuur der gemeente, waarin de aanhaling of bekeuring geschied is; en zullen als dan die dagvaardingen en exploiten, hoezeer niet inhoudende den naam noch de woonplaats van den gedaagden, in regten even geldig zijn als of zij aan den gedaagden zelven in persoon en in gewonen vorm waren beteekend, te dien effekte, dat daarop defaut verleend en verder voort geprocedeerd zal kunnen worden, in gelijker voege als wanneer de bekeurden of gedaagden waren bekend geweest. De termijn van genoemde dagvaardingen zal, overeenkomstig het gewone regt, worden berekend naar gelang van den afstand der gemeente, waarin dezelve geschieden.

Dienonverminderd zal, van wege de administratie en door zoodanige bedienden, welke geregtigd zijn tot het doen van exploiten, een afschrift van de dagvaarding tegen zulke onbekenden, door aanplakking in de gemeente, worden bekend gemaakt, en wel ten zelfden dage, waarop die dagvaarding beteekend is.

De gewone significatie van het vonnis zal worden vervangen door aanplakking van hetzelve, op den voet hier voren bepaald. En zal de termijn van oppositie of appel gerekend worden te beginnen van den dag der aanplakking.

252. Wanneer meer dan ééne aanhaling op onbekenden geschied is, onder het resfort van dezelfde regtbank, en de waarde van elke aanhaling afzonderlijk de som van *vijf en twintig guldens* niet te boven gaat, zullen de dagvaardingen in één exploit begrepen kunnen worden en de actiën gezamenlijk voor de regtbank aanbragt, te dien effekte, dat daarop bij een en hetzelfde vonnis zal regt gesproken worden.

253. Kleinigheden, hieronder uitgedrukt en aangehaald in mindere hoeveelheid dan bij elk derzelve gemeld, als 't brood *twee honderd ponden*, meel *honderd en vijftig ponden*, vleesch of spek *vijftig ponden*, zeep *dertig ponden*, zout *vijftig ponden*, suiker *twintig ponden*, olie van rond en plat zaad *tachtig kannen*, wijn *twintig kannen*, bier *honderd en vijftig kannen*, azijn *honderd en*

vijftig kannen, jenever of andere gedisteleerde wateren *veertig kannen*, steenkolen *vijftig ponden*, zullen op last van den direkteur, in wiens directie de aanhaling is geschied, worden aangeboden aan het gemeentebestuur der plaats van aanhaling, ten einde aan de armen van zoodanige plaats te worden uitgereikt tegen dadelijke voldoening van de helft der waarde. De voorzitter van het gemeentebestuur zal twee onzijdige lieden benoemen, die de waarde der goederen zullen taxeren.

Zoo ver de gemeentebesturen niet verkiezen de aanbieding in voege voorschreven aan te nemen, zullen de goederen onmiddelijk van wege de administratie kunnen worden verkocht.

De eigenaar der goederen, binnen den tijd van drie maanden na de aanhaling, reclamerende en bewijzende, dat dezelve ten onregte mogt zijn geschied, zal hem de getaxeerde waarde der goederen of de opbrengst van den verkoop van 's Rijks wege worden uitgereikt, en, voor zoo ver zijn verzoek bij de administratie mogt worden afgewezen, en hij daarmede geen genoegen neme, zal, wegens voorschrevene aanhaling, op de gewone wijze moet worden geprocedeerd, doch de reclamant in allen gevalle met de uitbetaling der getaxeerde waarde, of den opbrengst, als vervangende de goederen, zich moeten vergenoegen.

Binnen gezegden tijd geene reclamatiën zijnde ingekomen, zal de zaak, zonder vervolging in regten, worden beschouwd als afgedaan, en het aangehaalde voor verbeurd verklaard.

TWEE EN TWINTIGSTE HOOFDSTUK.

Van de benaderingen.

254. Goederen, welke naar de waarde zijn belast, zullen door de ambtenaren, indien zij bij summiere visitatie, vermeenen dat dezelve te laag in waarde zijn aangegeven, mogen worden benaderd, dat is zich toegeëigend, tegen betaling en in maniere als bij de volgende artikelelen is verstaan.

Benadering zal echter nimmer te pas komen met betrekking tot goederen, welker waarde van wege het gouvernement is bepaald, wanneer de aangifte overeenkomstig de, volgens artikel 123, uitgegevene prijs-courant is gedaan.

255. De benaderende ambtenaar zal zich, dadelijk

na de summiere visitatie, moeten verklaren voor de benadering, in massa der goederen van dezelfde soort, welke in eens bij elkander zijn aangegeven, waardoor alhier worden verstaan alle, die bij het tarief onder een' en dezelfden post zijn begrepen, en zich in een of meer pakken, balen, kisten, enz., bevinden, zonder van de eenmaal verklaarde benadering terug te kunnen komen, tenzij in de bijzondere gevallen en op den voet hierna omschreven.

256. Na dat de ambtenaren zich voor de benadering hebben verklaard, zullen de goederen dadelijk aan het kantoor worden gebragt, en aldaar, ten overstaan van den ontvanger en in tegenwoordigheid van den vervoerder, aangever of zijn gemagtigden, indien hij tegenwoordig is en er bij verkiest te zijn, geopend en behoorlijk geinventariseerd worden, met uitdrukking van precise maat of gewigt.

257. Indien de ontvanger bij de benadering is geïnteresseerd, zal de opening en inventarisatie, als voren, moeten geschieden ten overstaan van een ander ambtenaar, die geen belang bij de benadering heeft.

258. Het proces-verbaal der benadering, hetwelk aan den vervoerder of aangever, zoo hij tegenwoordig is, zal worden medegedeeld, zal met den inventaris, het paspoort, dan volgbrief of andere dokumenten, zoodra mogelijk, moeten worden opgezonden aan den direkteur in de directie, in welke de benadering geschied is. De direkteur zal voorschrevene stukken onverwijld examineren, en, geene redenen daarentegen bestaande, zal hij de benadering toewijzen, en zijne dispositie aan de benaderaars afzenden.

259. Zoo ver, bij opening en inventarisatie van benaderde goederen, bevonden is, dat de eene soort van goederen voor de andere is aangegeven, zal de direkteur de benadering ontzeggen en, ten aanzien der aldus verkeerdelijk aangegevene goederen, naar artikel 213 confiscatie plaats hebben.

260. Zoo de benaderde, dat is de aangever der goederen of zijn gemagtigde, vermeenen mogt de aangifte op de regte waarde te zijn gedaan, waardoor verstaan wordt de prijs hier te lande, op den dag der aangifte, en mitsdien oordeelen door de benadering bezwaard te zijn, zal hij zich bij den direkteur kunnen vervoegen, welke wordt geautoriseerd, om, behoudens verantwoordelijkheid, de benadering af te keuren, en de goederen

aan

aan den benaderden te doen terug geven, en hem zelfs, om zeer bijzondere redenen, eene vergoeding van kosten, schade en intresten, ten laste der benaderaars, toe te leggen.

De reclamatiën tegen de benadering moeten onmiddellijk bij den direkteur worden ingebragt, die niet bevoegd is dezelve aan te nemen, wanneer zij inkomen nadat de benadering is toegewezen.

261. Wanneer, vóór de toewijzing, aan den direkteur wordt bewezen, dat, tusschen het tijdstip der aangifte en dat der benadering, de prijs der benaderde goederen eene plotselinge rijzing heeft ondergaan, zal zulks een' grond opleveren om de benadering te ontzeggen, mits de aangifte, tijdens dezelve gedaan werd, naar behooren zij geschied.

262. Daarentegen berust ook bij den direkteur de bevoegdheid, om de benadering, ten verzoeke der benaderaars, te niet te doen, zonder eenige vergoeding of teruggave van betaalde regten, indien blijkt, dat de goederen uit afgescheidene deelen van eenig geheel zijn zamengesteld, zoo als van onparige schoenen, handschoenen en dergelijke, invoege, dat die zamenstelling is te beschouwen als opzettelijk geschied met het oogmerk om 's Rijks regten op de waarde van het geheel te verkorten, als wanneer de dokumenten voor zoodanige goederen, naar het tweede lid van art. 128, zullen worden gehouden als sub- en opreptief verkregen, te dien effekte, dat dezelve zullen worden ingetrokken, en de goederen, welke ten in- of doorvoer waren aangegeven, moeten worden terug gevoerd, naar buiten 's lands.

263. De benaderaars zullen, na de kennis bekoming van de toewijzing, en vóór het als hun eigendom aanvaarden der goederen, het nemen van stalen of het maken van eenig gebruik derzelve, hoe ook genaamd, aan de benaderden moeten betalen de aangegevene waarde der goederen, waaronder de fusten in emballagie mede zijn begrepen, en daarenboven tien pCt., indien de betaling binnen vier en twintig uren na den ontvangst der toewijzing geschiedt; elf pCt., als zij tusschen de eerste en tweedemaal vier en twintig uren, en twaalf pCt. als zij eerst tusschen de tweede en derdemaal vier en twintig uren plaats heeft.

De betaling binnen de driemaal vier en twintig uren niet zijnde geschied, zal de benadering, indien de benaderde dit begeert, van onwaarde zijn, en de benade-

raars zijn gehouden aan denzelven drie percent der aangegevene waarde van de goederen te betalen, des noods verhaalbaar bij preferentie op hunne traktementen, tot vergoeding der schade, door het oponthoud veroorzaakt.

De benaderaar zal, indien de benaderde of deszelfs vertegenwoordiger woonachtig is ter plaatse alwaar de benadering is voorgevallen of zich daartoe bij hem aanmeldt, de betaling aan denzelven moeten doen, en anderzins of ook bij weigering van de ontvangst der penningen, dezelve onder den ontvanger, voor rekening en risico van den benaderden, deponeren.

264. In het geval eener toegewezene benadering, zullen de betaalde regten, bij de voldoening der benadering-som en verhooging, door den benaderaar aan den benaderden worden terug gegeven, en de benaderaar, met opzigt tot de expeditie, geheel treden in plaats van den benaderden; zullende de benaderaar gehouden zijn, vóór de aanvaarding der goederen, eene verhoogde aangifte en betaling der regten te doen, en de goederen te onderwerpen aan de nadere visitatie van andere ambtenaren, die op hunne beurt vervolgens weder benaderen mogen, ten ware goederen, ter uitvoer bestemd, ten gevolge der benadering, binnen 's lands mogten verblijven, als wanneer de benaderaars teruggave der reeds betaalde regten zullen verkrijgen.

265. Bijaldien meerder mogt zijn aangegeven dan bevonden is, blijft de benadering in stand, doch zal de benaderaar volstaan, met de betaling in evenredigheid der goederen, welke zullen gevonden zijn.

Even zeer zal de benadering, op denzelfden voet, volgens het, daartoe aan den direkteur tijdig te kennen te geven verlangen van den benaderaar, kunnen effekt hebben, indien meerder wordt bevonden dan is aangegeven, mits de benaderaar op zich neme, vóór de aanvaarding der goederen, ten kantore te fourneren de boete en suppletie, volgens art. 215, naar gelang al of niet meerder dan één twaalfde is verzwegen, te betalen vallende, en het montant waarvan zal strekken in mindering der som, door den benaderaar, aan den benaderden verschuldigd.

266. Na de toewijzing en voldoening aan de voorschrevene bepalingen, zullen de benaderaars over de benaderde goederen, naar welgevallen kunnen beschikken, en zelfs met den benaderden, wegens de teruggave, zich mogen verstaan.

DRIE EN TWINTIGSTE HOOFDSTUK.

Van de borgtogten, credieten en betalingen.

267. Alle borgtogten, welke bij de wetten van de invoerders of andere belastingschuldigen worden gevorderd, zullen worden gesteld ten genoegen van den ontvanger, welke voor het bedrag van den borgtogt verantwoordelijk blijft.

268. De te stellen borgtogt is vierderlei:

Eerstelijk, in geld;

Ten tweede, in vaste goederen of inschrijvingen op het grootboek;

Ten derde, door een onderpand van waren en koopmanschappen;

Ten vierde, door het stellen van personelen borgtogt.

269. De eerste en vierde dezer soorten alléén komen in aanmerking, wanneer de borgtogt wordt gevorderd tot de prestatie van eene bepaalde daad, als: bij invoer aan de landzijde voor de uitlevering der goederen ter losplaats of in entrepot, bij doorvoer voor den weder uitvoer, bij binnenlandschen vervoer van accijns-vrije goederen voor de aankomst ter bestemmingsplaats en dergelijke; alle welke borgtogten mede invorderbaar blijven omtrent dat gedeelte der goederen, hetwelk minder mogt worden uitgeleverd, weder uitgevoerd of aangebragt, dan op de dokumenten is uitgedrukt.

Alle de vier soorten van cautiën kunnen in aanmerking komen bij een' borgtogt op termijnen van crediet, of voor goederen, voor welker accijns een doorloopend crediet wordt verleend, of eindelijk voor een gecontinueerd bedrijf of beroep.

270 In de gevallen, bij de eerste § van het voorgaande artikel omschreven, zal de cautie in geld bestaan in eene consignatie der penningen, welke verschuldigd zouden kunnen worden, ten kantore van den ontvanger, alwaar de borgtogt moet worden gesteld, en wordt de admissie van den personele borgtogt, bijaldien de belanghebbende denzelven verkiest, geheel en uitsluitend aan de beslissing van den ontvanger overgelaten.

271. In het geval van een' doorgaanden borgtogt, zal het bedrag der cautie in geld, bijaldien de belanghebbende zulks verkiest, door tusschenkomst der generale administratie, in 's Rijks schatkist worden over gestort, met genot van een intrest van *vijf* ten honderd in het jaar.

272. Met betrekking tot den borgtogt in onroerende goederen, zal moeten worden in acht genomen:

a. Dat de goederen of eigendommen binnen het Rijk zijn gelegen.

b. Dat derzelver waarde behoorlijk zij bewezen, en het bedrag derzelve, de gevorderde zekerheid met *tien* ten honderd te boven gaat.

c. Dat de goederen zijn vrij en onbezwaard, tenzij eene afwijking hiervan door de administratie in bijzondere gevallen mogt zijn geoorloofd.

d. Dat de gebouwde eigendommen voor brandschade worden verzekerd.

e. Dat de borgtogt bij de vermindering in de waarde der eigendommen worde gesuppleerd.

273. Wanneer de borgtogt bestaat in inschrijvingen op het grootboek van den Staat, zullen dezelve verbonden worden op den voet, bij de directie van het grootboek voorgeschreven, en worden aangenomen naar de waarde, bij de prijscourant voor het regt en de succesfie, wekelijks bekend gemaakt; met dien verstande, dat evengemelde waarde, het bedrag van den borgtogt, met *twintig* ten honderd, zal moeten te boven gaan en worden gesuppleerd, zoodra dit surplus door eene daling in den prijs der inschrijving, beneden de *tien* ten honderd boven het bedrag van den borgtogt, mogt zijn gekomen.

Bijaldien deze suppletie niet gegeven wordt, binnen *acht dagen* nadat zij gevorderd zal zijn, is de administratie bevoegd, om de inschrijvingen te doen verkoopen.

274. Voor zoo verre waren en koopmanschappen tot onderpand worden gegeven, zullen dezelve in het entrepot moeten worden geplaatst, en daarbij in acht genomen:

a. Dat de waarde der goederen worde opgemaakt naar de prijscourant, waar dezelve aanwezig is, of, bij gebrek van een prijscourant door beëedigde makelaars in de goederen, welke tot onderpand worden gegeven.

b. Dat de waarde der goederen *twintig* ten honderd boven den borgtogt beloope.

c. Dat, ingeval van daling van *twintig* percent of meerder, in den prijs der goederen, een supplement gegeven en gehandeld zal worden op den voet, in het voorgaande artikel, ten aanzien der inschrijvingen op het grootboek, bepaald.

275. Bij personele borgtogten, voor zoo verre dezelve meer dan *drie honderd guldens* bedragen en niet vallen in de uitzondering der eerste § van art. 269, wordt gevorderd:

a. Dat zij notarieel worden gepasseerd.

b. Dat de borg gedomicilieërd zij in de provincie, waar de borgtogt moet worden gesteld.

c. Dat de borg geen ambt bekleede of bedrijf uitoefene, waarvoor hij zelf rekenpligtig aan het Rijk is, of eene openstaande rekening met hetzelve hebbe.

d. Dat de borg solvabel verklaard worde door eene akte van het plaatselijk bestuur, welke om de *drie* jaren zal moeten, en zelfs, op de vordering van den ontvanger, alle jaren kunnen vernieuwd worden.

e. Dat dezelve niet dan schriftelijk zal kunnen worden opgezegd, en de opzegging geene kracht hebben dan *ééne* maand na de beteekening der hiertoe strekkende akte.

f. Dat, in cas van overlijden van den borg, de borgtogt blijft voortloopen tot het einde der dertig dagen, volgende op den dag waarop de erfgenamen van den borg van deszelfs overlijden zullen hebben kennis gegeven aan den ontvanger.

276. Wanneer de personele cautien *drie honderd guldens* en daar beneden bedragen, zal de ontvanger genoegen kunnen nemen met eenen onderhandschen gelegaliseerden borgtogt, welke echter behoorlijk zal moeten worden geregistreerd, en waarbij zullen moeten worden in acht genomen de bepalingen voor het voorgaande artikel onder de letters, *b*, *c*, *e* en *f*.

277. Wanneer een doorloopend crediet verleend wordt voor den accijns, en de som, voor welke zekerheid moet gesteld worden, meerder zal bedragen dan *vijf duizend guldens*, zal de volgende korting op het bedrag van den te stellen borgtogt kunnen worden toegelaten:

boven de *f* 5,000 tot en met 10,000, *een vijfde*,
„ „ - 10,000 „ „ „ 20,000, *een vierde*,
„ „ - 20,000 „ „ „ 40,000, *een derde*,
„ „ - 40,000 „ „ „ 80,000, *twee vijfden*.

Wanneer het bedrag van den accijns, voor hetwelk zekerheid moet gegeven worden, meer dan *f* 80,000 bedraagt, zal het excedent, als een afzonderlijke borgtogt beschouwd worden en onderworpen zijn aan de bovengemelde opklimming in evenredigheid van dit excedent.

De borgtogten, welke voor den accijns op het zout zullen moeten gegeven worden, zullen in alle gevallen gelijk moeten staan met het volle bedrag van den accijns.

278. Behoudens de opklimming, aangewezen bij het voorgaande artikel, zal tot maatstaf van het bedrag der borgtogten worden genomen het volle beloop der som, voor welke de zekerheid wordt gesteld, en niet enkel het principaal.

279. De cautiën, ten behoeve der administratie te stellen, zullen vrij zijn van het regt van regisstratie, doch niettemin worden geregistreerd.

280. Bijaldien bij een' borgtogt in onroerende goederen, in inscriptiën op het grootboek, of in waren en koopmanschappen, tusschen den ontvanger en den contribuabelen over de genoegzaamheid derzelve, of in het geval van personelen borgtogt, over den aard der justificatie, verschil mogt ontstaan, zal de zaak ter beslissing van de administratie worden gebragt, en de ontvanger, bijaldien deze beslissing ten voordeele van den borgschuldigen mogt uitvallen, voor alle verdere verantwoording gedekt zijn, voor zoo ver hij voor het overige gezorgd hebbe, dat de vervolgingen tegen de contribuabelen en deszelfs borgen naar behooren zijn aangevangen en voortgezet.

281. Indien een, onder borgtogt afgegeven, dokument of het extract daarvan, in het geval van artikel 49, niet binnen zes weken na den tijd, daarin tot gebruik van hetzelve bepaald, ten kantore der uitgifte is terug gekomen, voorzien van de vereischte afteekeningen, dat aan den inhoud is voldaan, zal de ontvanger tot de invordering van het bedrag der regten en accijnsen overgaan.

Dit tijdverloop van zes weken zal in geene aanmerking genomen en de invordering zal vroeger gedaan worden, indien, voor de onderhavige gevallen, bij de bijzondere wetten, een korter tijdverloop wordt bepaaldt.

282. Partikuliere credieten, ongeautoriseerd aan belastingschuldigen verleend, of betalingen buiten de kantoren of aan ongekwalificeerde ambtenaren gedaan, zullen niet in aanmerking komen, even weinig als de voorgewende vernietiging of het in het ongereede raken der bewijzen van betaling.

Het vermissen, verongelukken, verbranden, ontvreemden, of op eenige andere wijze te loor gaan van goederen, voor welke de accijns wel verschuldigd, doch niet

is betaald, zal van de betaling niet bevrijden, tenzij zulks door de wet ſpeciaal mogt zijn bepaald, of door Ons, in zeer bijzondere gevallen, mogt worden toegeſtaan.

283. Met dengenen, aan wien crediet van accijns is toegeſtaan, zal ten kantore van den ontvanger, alwaar borgtogt geſteld is, eene rekening wegens in- en uitſlag worden geopend, hetzij voor elke partij, hetzij in het algemeen voor zijne rekening van een gansch jaar, na dat hij zich ſchriftelijk verbonden heeft tot de voldoening van den accijns van de goederen, welker op zijne rekening worden overgebragt.

284. Wanneer de van crediet op termijnen genot hebbende perſonen eenige der goederen, voor welke accijns zij zijn gedebiteerd, aan anderen, welke toegelaten kunnen worden om crediet omtrent die zelfde goederen te genieten, willen afleveren, met overdragt van den accijns of van zoodanige gedeelten en termijnen van dien, als zij mogen verkiezen, zal zulks aan dezelve vrijſtaan, mits zij zich gedragen naar hetgene te dien aanzien bij de afzonderlijke wetten is bepaald.

De nieuwe verkrijger zal aangifte voor de overſchrijving doen, ter plaatſe alwaar hij er voor moet gedebiteerd worden, en, na het ſtellen van den vereischten borgtogt en het op zich nemen der verpligtingen, die op den vorigen debiteur rusten, deswege een bewijs verkrijgen, hetwelk, bekrachtigd met de handteekening van den afleveraar, zal moeten vertoond worden aan den ontvanger, ten wiens kantore de afſchrijving van den accijns zal plaats hebben.

Nadat het dubbel van dit bewijs aan den ontvanger, ten wiens kantore de afſchrijving geſchieden moet, door zijnen direkteur zal zijn toegezonden, zal de afleveraar afſchrijving van den accijns bekomen.

285. De overſchrijving van het crediet op termijnen, waarvan in het laast voorgaande artikel wordt geſproken, zal zoo dikwijls mogen plaats hebben, als de debiteur zal verkiezen, voor zoo veel voor ſommige dier goederen bij de afzonderlijke wetten geene andere bepalingen beſtaan.

286. Alle zoodanige perſonen, welke wegens den accijns eene openſtaande rekening met de adminiſtratie hebben, en welke het Rijk met de woon zouden willen verlaten, zullen verpligt zijn, alvorens deswege te liquideren en alle de onaangezuiverde credieten te voldoen; bij gebreke van dien zullen zij in perſoon aange-

houden en hunne goederen in beslag genomen kunnen worden, tot dat zij aan hunne verpligting hebben voldaan.

287. Die genen, welke, zonder het Rijk te verlaten, van woonplaats zullen veranderen, of het bedrijf, over hetwelk zij eene openstaande rekening met de administratie hebben, hetzij op termijnen van crediet, hetzij voor een doorloopend crediet, naar elders zullen overbrengen, zullen verpligt zijn, hunne rekening te liquideren met den ontvanger op de plaats, welke zij verlaten en waar zij die openstaande rekening hebben.

De voorzegde rekening zal nogtans overgeschreven kunnen worden ten kantore van ontvangst der plaats, waar zij zich zullen nederzetten, of waar zij hun bedrijf hebben overgebragt, mits zij zich gedragen naar hetgene bij de bijzondere wetten is voorgeschreven ten aanzien van den verkoop met overschrijving van den accijns of van het doorloopend crediet.

Bijaldien zij verzuimen, mogten op deze wijs te liquideren, zullen zij op hunne nieuwe woonplaats, of ter plaatse waar zij hun bedrijf hebben overgebragt, worden geconstringeerd tot de betaling in eens van alle de op hunne rekening gebragte en nog onvoldane termijnen van crediet, alsmede van den accijns, wegens alle de goederen waarvoor zij een doorloopend crediet genoten.

288. Den belastingschuldigen, welke het genot hebben van crediet op termijnen, en welke verzuimen mogten een termijn van crediet op den vervaltijd te voldoen, ten gevolge der waarschuwing, die hun zal zijn gedaan, zal het genot van crediet ontnomen worden, en de ontvangers zullen verpligt te zijn om de gezegde belastingschuldigen bij parate executie te constringeren tot de betaling, zoo van den vervallen en onvoldanen termijn, als van die, welke op hunne rekening aanwezig, doch nog niet verschenen mogten zijn.

289. Het gansche bedrag der rekeningen van crediet op termijnen, zal insgelijks in eene reis kunnen worden ingevorderd, zoodra een belastinschuldige in staat van faillisement komt, of zijne betalingen moet schorsen.

VIER EN TWINTIGSTE HOOFDSTUK.

Van de parate executie, privilegie en legaal verband.

290. De ontvangers hebben, namens de administratie, het regt van parate executie, privilegie op de roerende goederen, rang nemende onmiddellijk na de privilegien bij art. 2101 en 2102 van het burgerlijk wetboek, en bij art. 191 van het weboek van koophandel, vermeld, mitsgaders legaal verband op alle onroerende goederen van die genen, welke den accijns schuldig zijn, en zulks zoo voor denzelven, als voor de kosten wegens den opslag en het bewaren der met accijns belaste goederen, het constateren van derzelver hoeveelheid en het invorderen van den accijns gemaakt.

Het legaal verband zal kosteloos worden ingeschreven door de bewaarders der hypotheken, met inachtneming der formaliteiten, in art. 2153 van het burgerlijk wetboek vermeld. Voor zoo verre echter de debiteuren den verschuldigden accijns hebben gedekt, door het entreposeren van goederen, door eenen borgtogt in geld, in onroerende goederen of in inschrijvingen in het grootboek, zal het regt van privilegie en legaal verband niet toepasselijk zijn, en zal daarvan op derzelver verzoek bewijs worden afgegeven.

Dienonverminderd is de administratie boven alle andere crediteuren geprefereerd, op de goederen, welke ten name van den debiteur in entrepot zijn.

Onder het privilegie van de administratie op de roerende goederen, zijn begrepen alle werktuigen en gereedschappen, welke in de fabrijken en trafijken der belastingschuldigen gevonden worden, zonder onderscheid, aan wien dezelve in eigendom toebehooren, en te dien effekte, dat op dezelve even als op roerende goederen zal worden geëxecuteerd.

Het privilegie en legaal verband gaat in met den dag dat de schuld is aangegaan, en eindigt één jaar nadat dezelve invorderbaar is geweest.

Het regt van parate executie strekt zich uit tot de borgen der belastingschuldigen, en eindigt, zoo ten aanzien van den eenen als van den anderen, met het verloopen van één jaar nadat de schuld invorderbaar is geweest. Na dien tijd, behoudt de ontvanger echter, namens de administratie, de gewone personele actie tegen den debiteur, behalve in die gevallen, in welke een korter termijn van prescriptie is bepaald.

De ontvangers zijn bevoegd bij lijfdwang in te vorderen hetgeen door de kooplieden of fabrijkanten, die crediet of entrepot fiktief hebben, verschuldigd is. De lijfdwang zal bij uitsluiting worden gebezigd tegen de principale schuldenaren en niet meer van toepassing zijn na het verloopen van een jaar, nadat de schuld invorderbaar is geweest.

291. De parate executie zal worden uitgeoefend door middel van dwangbevelen, en de aangifte daarvan aan de ontvangers zijn verbleven.

De dwangbevelen zullen zonder onkosten worden geviseerd en executoir verklaard door den vrederegter van het kanton, waarin de debiteur of deszelfs borg woonachtig is, en zullen door de gewone bedienden der administratie aan den geëxecuteerden worden beteekend.

De dwangbevelen eenmaal afgegeven zijnde, zal de parate executie, door den geëxecuteerden niet kunnen geschorst worden, tenzij door eene gemotiveerde en behoorlijk aan den ontvanger, door wien het dwangbevel is afgegeven, beteekende oppositie, houdende te gelijk eene dagvaarding van denzelven, tegen eenen bekwamen regtsdag, invallenden binnen den tienden dag na de beteekening der oppositie.

De dagvaardingen zullen moeten gedaan worden voor de burgerlijke regtbank van het arrondissement, waarin het kantoor van betaling is gelegen.

De oppositie afgewezen zijnde, zal geen appel of hooger beroep kunnen plaats hebben, anders dan met consignatie van de toegewezene sommen.

Ter verdere executie van de afgegevene dwangbevelen, zal worden geprocedeerd op den voet en wijze, gelijk bij de wetten op de manier van procederen in burgerlijke regtzaken voor de executie van vonnissen is bepaald, of nader bepaald zal worden.

Ingeval de parate executie bij lijfdwang wordt voortgezet, zal deze laatste niet kunnen worden toegepast dan op daartoe gedaan verzoek bij den regter en op bekomen vonnis, hetzij gedurende de executie der roerende of onroerende goederen, hetzij na derzelver afloop, of wel na het proces-verbaal van onvermogen.

En zal alsdan tot de gevangeniszetting worden voortgeprocedeerd, overeenkomstig de formaliteiten, bij de wet bepaald.

VIJF EN TWINTIGSTE HOOFDSTUK.

Van het tonnengeld der zeeschepen.

292. Van alle schepen, welke na het tijdstip, in artikel 1 gemeld, ter zee of langs de Wadden, tusschen de eilanden en de kusten van Vriesland en Groningen, het Rijk inkomen of uitgaan, zal worden geheven eene belasting, onder de benaming van tonnengeld, berekend naar het aantal tonnen, hetwelk de inhoud van deze schepen kan bevatten.

Iedere ton zal worden geacht gelijk te staan met duizend nederlandsche ponden, vertegenwoordigd door anderhalf maal den teerling van de nederlandsche el.

De schepen, het tonnegeld dien overeenkomstig verschuldigd, zullen worden verdeeld in drie klassen, en hetzelve zal geheven worden ter hoogte bij deze wet voor elk derzelve uitgedrukt.

293. Van de eerste klasse zijn alle zeeschepen, aan onderdanen van het Rijk toebehoorende en varende onder Nederlandsche vlag.

Van dezelve zal geheven worden eene belasting van vijf en veertig cents per ton bij het eerste uitgaan, en van gelijke vijf en veertig cents per ton bij het eerste binnen komen in elk jaar, tusschen den 1sten Januarij en den 31sten December ingesloten.

Tegen betaling daarvan zijn de schepen, respectivelijk op het uitgaan en inkomen, vrij voor alle de reizen, welke gedurende het ingetreden jaar, te rekenen van den 1sten Januarij tot den laatsten December ingesloten, met dezelve gedaan zullen worden.

De betalingen nogtans, welke op het tijdstip van de in werking brenging dezer wet, over het als dan loopende jaar reeds mogten gedaan zijn op den voet der wet van den 12den Mei 1819, zullen gedurende hetzelve blijven stand houden, zoo dat deswege geene verrekening zal plaats hebben.

294. In de tweede klasse zullen behooren alle zoodanige zeeschepen, welke de vlag voeren van, en te huis behooren in een Rijk, Staat of haven, alwaar van de Nederlandsche schepen geene meerdere of andere lasten dan van eigene schepen worden gevorderd.

Van deze vaartuigen zal het tonnengeld, respectivelijk bij het eerste inkomen en bij het eerste uitgaan, tot gelijke hoogte en op dezelfde wijze geheven worden, als van de Nederlandsche zeeschepen.

295. Onder de derde klasse worden gerangschikt alle

vreemde zeeschepen, niet vallende in de termen der tweede klasse.

De belasting van dezelve verschuldigd bedraagt *een gulden* en *vijf cents* voor elke ton, en zal geheven worden telken reize dat deze schepen eenige haven van het Rijk binnenkomen; doch blijft aan Ons voorbehouden, om, ingevolge art. 11 van de wet van den 12den Julij 1821 (*Staatsblad* N°. 9), zoo ver omstandigheden zulks raadzaam maken, het tonnengeld van deze schepen op te voeren tot gelijke hoogte, als in het Land, den Staat of de haven, alwaar dezelve te huis behooren, onder dezelfde of dergelijke benaming, van de Nederlandsche schepen gevorderd wordt.

Wegens de in dit artikel bedoelde schepen, welke alleen tot overbrenging van passagiers en brieven gebruikt worden, zal met de administratie in accoord kunnen worden getreden.

526. Van het tonnengeld zullen bevrijd zijn:

Vooreerst; Nederlandsche schepen, zoo ver en zoo lang zij enkel gebruikt worden tot de versche vischvangst, tot de groote visscherij of haringvangst, tot de labberdaanvangst en tot walvischvangst, die van Straat-Davids daaronder begrepen, gelijk mede, zoo lang zulks door Ons wordt noodig geoordeeld, dezulke, welke gebezigd worden tot de vaart naar en van de kust van Guinea.

Ten tweede; Nederlandsche schepen, enkel met turf of met steenkolen het Rijk uitvarende, en ongeladen terug komende. Geladen terug komende, wordt van dezelve het inkomende tonnengeld verschuldigd.

Ten derde: Alle schepen komende in te vallen als bijleggers, om orders, door nood, of om te overwinteren, zonder in het geheel of ten deele last te breken of bij te laden, en met voorbehouding of voornemen van den bevelvoerder, om met de geheele lading weder te vertrekken. En zal, te dezen aanzien, voor geen lastbreken gehouden worden het over boord zetten van eenige goederen voor eenen korten tijd, tot reparatie van het schip, het havenen van het goed en dergelijke, zoo als hiervoren in het 4de hoofdstuk is verstaan, nochte de lossing en verkoop tegen betaling der regten en accijnsen van op de reize bedorvene of zwaar beschadigde goederen, mits op schriftelijke permissie van den direkteur in de directie. Nogtans behouden Wij Ons voor, deze vrijstelling op de vreemde bijleggers niet of niet verder te doen toepassen, dan wanneer of voor zoo veel

in het Rijk, den Staat of de haven, alwaar dezelve te huis behooren, voor de Nederlandsche schepen, in gelijk geval, ook gelijke of dergelijke vrijstelling is of mogt worden toegestaan.

Ten vierde: De vaartuigen, welke kennelijk tot loodschuiten gebruikt worden en alleen in zoo verre.

297. Kustvaart, in het 17de hoofdstuk omschreven, maakt op zich zelve de daartoe gebruikt wordende Nederlandsche schepen niet onderworpen aan het tonnengeld, doch zal, bij het uitgaan der schepen, borgtogt als op binnenlandsche paspoorten kunnen worden gevorderd, tegen het geval, dat, onder voorwendsel van kustvaart, eene zeereis naar eene niet binnen het Rijk gelegene plaats wierd ondernomen.

298. Er zal teruggave geschieden van het laatst betaalde tonnengeld voor die Nederlandsche schepen, welke mogten komen te verongelukken of vergaan, of hunne eerste uitvaart uit het koningrijk in den loop van het jaar niet hadden volbragt, offchoon het tonnengeld daarvoor mogt zijn voldaan.

299. De reeders, schippers of bevelhebbers der schepen, aan het tonnengeld onderworpen, zullen dezelve moeten doen meten door daartoe expresselijk gecommitteerde ambtenaren, ter plaatse alwaar, ten tijde wanneer zulks wordt vereischt, de schepen der eerste klasse zich bevinden of staan geladen te worden, en de andere definitivelijk zijn gelost.

300. Gedeelten, beneden het vierde van de kubieke el worden bij de meting niet berekend; die van een vierde el en daarenboven worden genomen voor eene halve el.

301. Door den meter zal aan den schipper of gezagvoerder worden afgegeven een behoorlijk onderteekende meetbrief, *in duplo*, behelzende, behalve de opgave der vlag, die het schip voert, en hetgeen verder noodig is tot herkenning van hetzelve, de bevondene lengte, wijdte en holte, het getal der tonnen, mitsgaders de klasse, waarnaar het moet worden aangeslagen.

302. De reeders, schippers of bevelhebbers der schepen zullen, binnen driemaal vier en twintig uren na de afgifte van den meetbrief, mogen eischen, ten koste van ongelijk, een hermeting, door twee andere ambtenaren of deskundige onzijdige personen.

303. De meetbrieven zijn niet langer geldig dan twee jaren na den dag der uitgifte.

De eerste reize dat, na verloop van dien termijn, de

Nederlandsche schepen staan uit te gaan en de vreemde binnen komen, zal eene hermeting moeten plaats hebben, en, naar de uitkomst daarvan, een nieuwe meetbrief worden verleend.

304. Ieder tot de meting gecommitteerd ambtenaar is bevoegd, en, ingeval van vermoeden van kwade trouw, verpligt, om alle, door anderen gedane metingen, wanneer de schepen zijn ongeladen, buiten kosten der schippers, door hermeting of anders verifiëren, en, bij ontdekking van verschil, zulks op den meetbrief aan te teekenen.

Zullende, bij bevinding van meerdere ruimte, daarvan dadelijk de suppletie moeten worden voldaan, voor zoo vele malen, als vroeger op den meetbrief betalingen zijn geschied.

De bevoegdheid bij art. 302 aan de reeders, schippers of bevelhebbers toegekend, strekt zich mede tot zoodanige verificatiën uit.

305. Op vertooning van den meetbrief, ten kantore van ontvang, zal aldaar, na accoordbevinding der berekening, de betaling van het tonnengeld, dien overeenkomstig, plaats hebben, tegen uitreikingen van eenen lastbrief, houdende kwitantie der gedane betaling, hetzij voor de reis, of naar de art. 293 en 294 respectivelijk voor de uitvaart of binnenkomst, met uitdrukking altoos van de plaats der afgifte en den datum van den meetbrief.

Van de betaling zal mede telkens, met vermelding van dag en jaartal, aanteekening worden gedaan op den meetbrief, die altoos aan de belanghebbenden moet worden terug gegeven, tot dat dezelve is vervallen en ter intrekking wordt overgeleverd, bij de vertooning, als voren, van den nieuwen meetbrief, volgens art. 303, verkregen. Zullende bij de eerste betaling ook het duplikaat van den meetbrief overgelegd en ten kantore terug gehouden moeten worden.

306. Bij elke nieuwe betaling van het tonnengeld der schepen van de eerste en tweede klasse, op het uitgaan of inkomen, zal de vroeger verleende lastbrief ten kantore worden ingetrokken.

De intrekking van den lastbrief der schepen van de derde klasse zal, even als van de uitgaande paspoorten, ter laatste wacht plaats hebben.

307. Aan geene, het tonnengeld onderworpene schepen zal uitgaande expeditie of positive noch negative akte van afrekening mogen verleend worden, dan nadat de voldoening van het verschuldigde tonnengeld zal zijn

gebleken, door vertooning der meet- en lastbrieven, ten kantore van betaling, alwaar dezelve, ten blijke daarvan, moeten worden afgeteekend.

308. De aldus afgeteekende meet- en lastbrieven zullen altoos aan boord der uitgaande schepen moeten aanwezig zijn; om aan de ambtenaren tot de recherche, op hunne vordering, te worden vertoond, op eene boete van *vijf en twintig guldens*, ten laste van den schipper.

309. Bij volslagen gemis dier dokumenten, ofte wanneer dezelve worden bevonden niet tot het voorhanden schip te behooren, zal de schipper verbeuren eene boete van *één gulden* voor elke ton, die het schip naar meting groot is, onverminderd de aanzuivering van het verschuldigde, voor welk laatste, des noods, het schip zal kunnen worden aangehouden.

310. De ledige schepen, van welke, wegens hunne binnenkomst, nog eenig gedeelte der belasting verschuldigd is, zullen kunnen worden genomen in bewaarder hand, tot verhaal daarop van het tonnengeld, of tot dat de betaling van hetzelve geschied, of daarvoor zekerheid gegeven zal zijn.

ZES EN TWINTIGSTE HOOFDSTUK.

Algemeene voorzieningen, en, van de pligten en regten der ambtenaren en hunne bescherming.

311. Overal waar in deze wet gesproken wordt van de administratie en van de ambtenaren (behalve de daaraan vreemden, die in art. 194 zijn opgenoemd), alsmede van kantoren en eerste of laatste wachten, worden daardoor verstaan de algemeene administratie der in- en uitgaande regten en accijnsen, of het ministerie, door hetwelk dat vak wordt beheerd, en de ambtenaren, de kantoren en wachten voor de in- en uitgaande regten en accijnsen.

Insgelijks overal, waar het bedrag der regten en accijnsen als boete is bepaald, worden daaronder alleen begrepen de regten en accijnsen, zonder opcenten en zonder het additioneel voor het syndikaat.

312. Tot voorkoming van sluikerijen, zal niemand vermogen dezerzijds eenige schuit of boot te hebben of te houden, op eenige rivier van het koningrijk, welke deszelfs grondgebied onmiddellijk van dat van eenige an-

dere mogendheid afscheidt, noch op eenige naar buiten loopende rivieren binnen den afstand van het vreemd territoir aan de landzijde, in artikel 177 bepaald, zonder eene schriftelijke autorisatie daartoe van den direkteur in de directie, waaronder de bezitter of gebruiker behoort, verzocht en van denzelvdn verkregen te hebben, op verbeurte van het vaartuig en eene boete van *honderd guldens.*

Van deze bepaling worden uitgezonderd alle zoodanige transportmiddelen, als noodig erkend zijn voor den publieken dienst, en die van een behoorlijk herkenningsteeken als zoodanig moeten zijn voorzien.

313. Geen kantoor van ontvang noch van eerste of uiterste wacht zal worden afgeschaft, verlegd of opgerigt, zonder Onze uitdrukkelijke order; zullende ten aanzien der eerste of uiterste wachten, bij het oprigten, opheffen of verleggen, het deswege door Ons genomen besluit, ten minste 14 dagen vóór dat het executoir zal zijn, in het *Staatsblad* worden geplaatst; en bovendien de orde daartoe in vier der meest nabij gelegen gemeenten worden afgekondigd, en ten opzigte van allen, zonder onderscheid, eene bekendmaking dezen aangaande worden aangeplakt bij den ingang der plaats, in welk een kantoor van ontvang van eerste of uiterste wacht is opgerigt of afgeschaft.

314. Het wapenbord der uitgaande en inkomende regten en accijnsen zal op eene zigtbare plaats boven de deur van het huis, waar het kantoor gehouden wordt, moeten gesteld zijn.

315. De wetten op de inkomende en uitgaande regten en accijnsen zullen ten alle tijde op de kantoren moeten voorhanden zijn, ook ten gerijve van de partikulieren, die inlichtingen daaromtrent mogten verlangen.

316. Alle kantoren zullen geopend moeten zijn van den 16den November tot den 15den Februarij, van 's morgens 8 ure tot 's middags 12 ure, en 's namiddags van 2 ure tot 's avonds 5 ure; van den 16 Februarij tot den 15den Mei, en van den 16den Augustus tot den 15den November, van 's morgens 7 ure tot 's middags 12 ure, en van 's namiddags 2 ure tot 's avonds 7 ure; en eindelijk, van den 16den Mei tot den 15den Augustus, van 's morgens 6 ure tot 's middags 12 ure, en van 's namiddags 2 ure tot 's avonds 8 ure, behoudens zoodanige uitzonderingen, als het gerijf van den handel en der ingezetenen, naar gelang van plaatselijke omstandigheden, mogten vorderen, en die in zoo verre door direkteuren moeten worden daargesteld.

317.

317. De ambtenaren zullen een' iegelijk, met welken zij in hunne functiën te doen hebben, en aller bij zonderst reizigers en van buiten het Rijk komende personen, met alle bescheidenheid en spoed expediëren, en hun de informatiën geven, welke zij mogen behoeven, doch zonder eenige inzage aan derden te mogen geven, omtrent zaken, van den eenen partikulier tot den anderen.

318. De ambtenaren zullen zich moeten vergenoegen met de inkomsten, welke voor hen, door Ons zijn, of zullen worden bepaald; zij mogen volstrekt niets meerder ontvangen dan hun legaal is toegekend, ofschoon vrijwillig aangeboden en onder welk pretekst ook; alles op de straffen, bij de Wetten vastgesteld, onverminderd den zoodanigen administratieven maatregel van cassatie, supensie als anderzins, als naar omstandigheden zal noodig worden gevonden.

319. De onkosten, voòr zoo verre dezelve niet geheel kunnen worden afgeschaft, zullen zoo gering gesteld worden als het belang der schatkist, in verband met dat der belastingschuldigen, zal toelaten.

320. In alle zaken, tot het vak van inkomende en uitgaande regten en accijnsen behoorende, zullen de ambtenaren alle exploiten en justitiële verrigtingen kunnen doen, welke anders gewoonlijk door deurwaarders geschieden.

321. Indien eenig ambtenaar binnen de gemeente, alwaar hij is of mogt worden aangesteld, geheel geene, of geene behoorlijke woning, tegen betaling eener redelijke huur, mogt kunnen verkrijgen, zal hij aan het hoofd van het bestuur van zoodanige gemeente deszelfs tusschenkomst en medewerking tot bekoming eener geschikte woning, tegen billijke huur, mogen verzoeken. En zullen de gouverneurs der provinciën zorgen, dat aan zoodanige verzoeken door de hoofden der gemeente-besturen gereedelijk worde voldaan.

322. Alle burgerlijke autoriteiten, alsmede en in het bijzonder de gewapende magten, mitsgaders de officieren van justitie en politie, zullen de ambtenaren en bedienden der in- en uitgaande regten en accijnsen, in alle zaken, hunne functiën en de executie der wetten, op dat stuk betreffende, op daartoe gedane aanvrage de behulpzame hand bieden, beschermen en doen beschermen. Zij zullen aansprakelijk zijn wegens de schade, welke zij, door hun verzuim of ongegronde weigering van adsistentie, mogten hebbén veroorzaakt.

323. Een iegelijk, die mogt beſtaan, de ambtenaren in de uitoefening hunner functiën aan te randen, gewelddadigheden of feitelijkheden aan te doen, te reſiſteren, te beleedigen, of te bedreigen, door woorden of gebaren, of, ter zake dier uitoefening, molest of ſchade aan hunne eigendommen toe te brengen, zal ſtrengelijk vervolgd en geſtraft worden, overeenkomſtig de wetten op het ſtrafregt.

324. Het weigeren van viſie, toegang, viſitatie, exhibitie van dokumenten, of het anderzins verhinderen van werkzaamheden, welke de ambtenaren krachtens de wet verrigten, zal, onverminderd de voorziening tegen feitelijkheden of beleedigingen, geſtraft worden met eene boete van ten minſte vijftig, en ten hoogſte drie honderd guldens.

325. De ſtraffen, in de beide voorgaande artikelen vermeld, zullen worden geappliceerd, boven en behalve de boete en verbeurd-verklaringen wegens andere overtredingen, waarmede deze delicten mogen zijn verzeld geweest.

Wet van 26 Augustus, houdende het Tarief der regten op den In-, Uit- en Doorvoer van alle goederen, waren en koopmanſchappen. (Staatsbl. No. 39).

Het Tarief der regten van In-, Uit- en Doorvoer zelve was vervat in eene afzonderlijke Wet mede van dezelfde dagteekening, en bovendien de navolgende algemeene bepalingen behelzende:

Art. 1. Van de goederen in het tarief genoemd, doch achter welke niet is uitgedrukt, of de regten van het gewigt, het getal of de maat, moeten worden betaald, zal die betaling geſchieden van de waarde.

2. Van de goederen, in het tarief in het geheel niet genoemd, zal moeten worden betaald van derzelver waarde: op het inkomen 2 pCt, op het uitgaan 1 pCt., en op den doorvoer 1 pCt.

3. Van alle posten, welke in dit tarief zijn aangeſlagen bij zeker getal van ſtukken, maten of gewigten, zullen de reſpectieve aangevingen en betalingen van minder of meerder kwantiteit moeten worden gedaan naar advenant van het getal, maat of gewigt, in het tarief uitgetrokken, even als of zulks bij elken post was uitgedrukt.

Van de waren, die naar de waarde van *f* 100 betalen moeten, zullen de regten naar dezelfde proportie worden geheven.

4. Voor alle goederen, welke bij het gewigt belast zijn, doch voor welke bij het tarief geene tarra is uit-

gedrukt, wordt de tarra geregeld als volgt:

Voor alle fusten, gemaakt van hout, zonder onderscheid, 15 van de 100 ponden bruto gewigt.

Voor alle emballagie van leder, matten, manden, kanassers, linnen en dergelijke, 8 van de 100 ponden bruto gewigt.

5. De aangevers niet te vreden zijnde met de tarra, in dit tarief en in het vorig artikel bepaald, zullen kunnen volstaan met te betalen naar het netto gewigt der goederen, zoo als hetzelve, ten hunnen koste, door de ambtenaren zal worden opgenomen en bevonden.

6. Voor alle accijnsvrije natte waren, bij de maat belast en niet vallende in de termen van art. 122 der algemeene wet over de heffing der regten van in- uit- en doorvoer en van accijnsen, zal eene korting voor lekkaadje worden toegestaan, als volgt:

Komende van Engeland, Embden, Bremen en Hamburg en van de Kleine Oost, gelijk mede van Frankrijk langs de rivieren, 6 pCt.; komende van Frankrijk ter zee, of van andere landen langs den Rijn en Waal, 12 pCt.

En komende van alle verder afgelegene andere plaatsen, 14 pCt.

Eindelijk zonder onderscheid van plaatsen van waar inkomen, van traan, 12 pCt. en van walvischspek, 6 pCt.

7. Ingeval de aangever vermeent deze korting voor lekkaadje ongenoegzaam te zijn, zal het hem vrijstaan de betaling der regten te doen naar de wezenlijke hoeveelheid, volgens bevinding der ambtenaren, even als bij art. 5, omtrent het gewigt, is verstaan

8. Goederen van Nederlandschen oorsprong, na uitvoer terug komende, staan, met betrekking tot het tarief, gelijk met vreemde goederen, ten ware, naar het 12 onderdeel van art. 5 der algemeene wet over de heffing der regten van in- uit- en doorvoor en van de accijnsen, derzelver vrije en onbelaste invoer door den Koning mogt zijn toegestaan.

9. Wij behouden Ons voor, om, in bijzondere gevallen en wanneer zulks ter bevordering van handel en fabrijken vereischt wordt, den invoer van voortbrengselen van nijverheid te bezwaren of te verbieden, welke uit die landen afkomstig zijn, alwaar men de produkten der Nederlandsche nijverheid bovenmatig belast of verboden heeft.

En zal van zoodanige beschikking aan de Staten-Generaal, in den loop hunner eerstvolgende gewone zitting,

kennis worden gegeven, met inzending van een ontwerp van wet daartoe betrekkelijk.

10. Naar aanleiding der laatste § van art. 11 der wet van den 12den Julij 1821, zal, voor de goederen, die met Nederlandsche schepen worden in- of uitgevoerd, eene restitutie geschieden van één tiende der regten, voor zoo ver de in- of uitvoer onder eigene vlag, bij de algemeene wet of bij het tarief, niet reeds speciaal is begunstigd (1).

Besluit van 18 October wegens het in werking treden des nieuwen belastingstelsels. (Staatsbl. No. 45).

Alle de Wetten echter, tot het nieuwe belastingstelsel betrekkelijk, zouden eerst van kracht zijn op den 1sten Januarij van het volgend jaar 1823, overeenkomstig hetgeen Z. M. zich in Art. 1 van de Wet van 12 Julij 1821, wegens de bepaling van den termijn eener gelijktijdige invoering des nieuwen stelsels, had voorbehouden en luidens de navolgende beschikkingen, deswege, bij besluit van den 18den October dezes jaars, vastgesteld.

Art. 1. Met den eersten Januarij 1823 zal het stelsel van 's Rijks Belastingen, gearresteerd bij de wet van den 12den Julij 1821, en de daarop gevolgde speciale wetten, worden ingevoerd; zullende 's Rijs middelen en regten op dat tijdstip en vervolgens, worden geheven overeenkomstig de voorschreven wetten, welke alomme in het Rijk uitvoerbaar zullen zijn.

2 Op hetzelfde tijdstip van 1°. Januarij 1823, zullen de thans nog in werking zijnde wetten en bepalingen op de belasting van het personeel en mobilair en op het regt van de deuren en vensters komen te vervallen, wordende de wetten van de verder te vervallene regten en belastingen ingetrokken en buiten werking gesteld, volgens art. 1 der algemeene wet op de regten van in- uit- en doorvoer, accijnsen en tonnengeld, de dato 26 Augustus ll. (*Staatsblad* N°. 38).

Besluit van 16 November houdende Reglement op het gemaal. (Staatsbl. No. 47.

Een reglement op de admodiatie van het gemaal uit zevenendertig artikelen bestaande, werd, benevens het daarbij gevoegd Kohier-model, door Z.

(1) Ten gevolge eener latere verbetering leze men in het tarief zelf, in plaats van ƒ 1. 30. voor het regt van uitvoer voor elke zeeton of 10 mud ongeleschte kalk, ƒ 0. 30; in plaats van 6 pCt. voor het regt van uitvoer van oud ijzer, 3 pCt.

M., bij besluit van den 16den November, goedgekeurd en bekrachtigd.

Een ander uitvoerig reglement, aangaande den loop der liniën van toezigt, welke, in toepassing van Art. 162 en 177 der generale Wet van den 16sten Augustus, het vrije van het onvrije territoir zouden afschijden, werd, bij besluit van den 27sten daaraanvolgende, met intrekking van dat van den 14den Junij 1819, met de Koninklijke goedkeuring en bekrachtiging voorzien.

Besluit van 27 November wegens liniën van toezigt. (Staatsbl. No. 48.)

De bepalingen bij besluit van den 7den. December vastgesteld, ten aanzien van den overgang van het oude tot het nieuwe stelsel van Belastingen, kwamen ons mede belangrijk genoeg voor, om alhier, in derzelver geheel, eene plaats te vinden, luidende het bedoeld besluit als volgt:

Besluit van 7 December nopens den overgang tot het nieuwe belastingstelsel. (Staatsbl. No. 49).

Willende de noodige maatregelen vaststellen, ten einde de overgang van het thans nog bestaande stelsel van belastingen, tot de nieuwe, geregeld geschiede;

Gelet op de algemeene wet van den 12den Julij 1821 (*Staatsblad*, N°. 9); op de bijzondere wetten, welke daarvan het gevolg zijn geweest, en op Ons besluit van den 18den October ll. (*Staatsblad* N°. 45);

Gezien de voordragten van Onzen Minister van Staat, belast met de generale directie der Ontvangsten;

Den Raad van State gehoord,

Hebben besloten en besluiten:

EERSTE AFDEELING.

AFGESCHAFTE BELASTINGEN.

Turf.

Art. 1. De belasting op den binnenlandschen turf, welke, volgens art. 3 der wet, d. d. 12 Mei 1819 (*Staatsblad*, N°. 26), bij de exploitatie verschuldigd is geweest, zal op de te vervallen termijnen, volgens de voorschreven wet, moeten worden voldaan.

Steenkolen.

2. Desgelijks zal de belasting op de binnenlandsche

steenkolen, welke, volgens art. 7 der wet van den 12den Mei 1819 (*Staatsblad*, N°. 27), bij de aflevering der kolen uit de groeve verschuldigd is geweest, op de te vervallen termijnen, volgens de voorschreven wet, moeten worden voldaan.

Aan zoodanige exploiteurs van kolengroeven, welke, volgens de tweede wijze van heffing, bij art. 22 der wet vermeld, den accijns betaalden, en aan wien, dien overeenkomstig, een crediet van zes maanden was toegestaan, zal op de, met den eersten Januarij 1823, nog te verschijnen termijnen, tot afslag verstrekken de hoeveelheid kolen, welke op dat tijdstip nog onafgeleverd aan de groef, of in de daartoe behoorende bergplaats liggende is.

3. De voorschreven exploiteurs, die afschrijving van den accijns, wegens de overgehoudene steenkolen, verlangen te bekomen, zullen gehouden wezen, met het eindigen van den 31sten December 1822, des nachts vóór twaalf ure, aan den ontvanger, ten wiens kantore de credieten loopende zijn, schriftelijke aangifte te doen van de hoeveelheid steenkolen, welke nog aan de groef of in de daartoe behoorende bergplaats op dat tijdstip aanwezig is; zullende de ontvangers deswege een bewijs afgeven, om, na de verificatie en bij de verrekening van den accijns, ingetrokken te worden.

De lig- en bergplaatsen van de steenkolen, mitsgaders het verondersteld bedrag van iedere afgescheidene of afzonderlijke partij, zullen in het aangevings biljet en bewijs van dien, uitdrukkelijk moeten vermeld zijn.

Koffij.

4. Van al de koffij, welke op den 1sten Januarij, in 's Rijks partikulier of in fictief entrepot gevonden wordt, zal ontheffing of afschrijving verleend worden der met dien dag ingetrokken consumtieve belasting.

De koffij, onder 's Rijks bewaring, zal echter niet afgeleverd en de borgtogt voor de koffij onder eigen beheer en in fictief entrepot, niet opgeheven worden, vóór dat door de belanghebbenden, die deze aflevering of opheffing vragen, het inkomend regt, naar den nieuwen maatstaf zal zijn betaald of aangezuiverd.

5. De termijnen van crediet voor de belasting op de koffij, welke, volgens art. 1 der wet d. d. 21 Mei 1819 (*Staatsblad* N°. 32) bij den invoer verschuldigd is, zullen volgens de voorschreven wet moeten worden aangezuiverd.

1°. Door kontante betaling op de vervaldagen, of

2°. Door uitvoer naar buiten 's lands

6. Zij, welke, op den 31sten December, 1822, nog termijnen van crediet te hunnen laste hebben, en die door den uitvoer van koffij naar buiten 's lands verlangen aan te zuiveren, zullen, met het eindigen van den 31sten December 1822, des nachts vóór 12 ure, aan den ontvanger, ten kantore van wien de credieten loopende zijn, schriftelijk, aangifte moeten doen, van de hoeveelheid koffij, welke op dat tijdstip in hunne pakhuizen of bergplaatsen gelegen is, en zullen wijders niet alleen daarbij moeten worden opgevolgd de bepalingen, hierboven, bij art. 3 voorgeschreven, welke op de koffij worden toepasselijk gemaakt, maar zal ook het voortdurend bezit der koffij, ten genoege der administratie, tot aan het tijdstip van den gedeclareerden uitvoer moeten worden bewezen.

De aanzuivering der termijnen van crediet door uitvoer naar buiten 's lands, zal niet worden verleend, dan tot de opgegevene en bevondene hoeveelheid, en niet verder dan voor die koffij, welke vóór den vervaldag der termijnen ter uitvoer opgeladen of ingescheept is op den voet der wet van den 21sten Mei 1819 (*Staatsblad* N°. 32).

Potasch, parelasch, souda en weedasch.

7. Van de potasch, parelasch, souda en weedasch, welke op den 1sten Januarij 1823 in 's Rijks of partikulier entrepot aanwezig is, zal, op denzelfden voet, als voor de koffij, en met gelijke bijbetaling of aanzuivering der inkomende regten naar den nieuwen maatstaf, ontheffing verleend worden van de met het bovengemelde tijdstip, ophoudendende consumtieve belasting.

Buitenlandsche steenkolen, buitenlandsche zeep, buitenlandsche bieren en azijnen, buitenlandsch geraffineerd zout en buitenlandsche geraffineerde suiker.

8. Voor de steenkolen, zeep, bieren en azijnen, geraffineerd zout en geraffineerde suiker, van buitenlandschen oorsprong of bewerking, die vóór of met den 31sten December 1822 bereids ingevoerd, doch nog niet veraccijnsd zijn, of wel waarvan de termijnen van crediet nog niet zijn afgeloopen, zal de aanzuivering der

voorschriften van de thans nog voor die onderwerpen bestaande wetten van accijns.

Voor de zoodanigen dezer onderwerpen van belasting, welke op den 1sten Januarij 1823, nog in entrepots zijn, zullen daarentegen de verordeningen en bepalingen gevolgd worden van de algemeene wet van den 26sten Augustus 1822 (*Staatsblad* N°. 38), op de heffing der regten en accijnsen.

TWEEDE AFDEELING.

Niet afgeschafte belastingen, veraccijnsde goederen.

9. Door *veraccijnsde goederen* worden verstaan alle zoodanige onderwerpen der niet afgeschafte belastingen op het *zout*, *den wijn*, *binnenlandsch gedisteleerd*, *buitenlandsch gedisteleerd*, *binnenlandsche bieren en azijnen* en *suiker*, als op den 1sten Januarij 1823, in consumateurs handen zijn, of wel, welke door handelaren en fabrijkanten of trafijkanten, vóór dien dag op termijnen van crediet ter fabrijkatie aangegeven, vervaardigd, naar zich genomen of ook wel, met dadelijke veraccijnsing, ingeslagen zijn.

Ten einde het regt van vervoer voor deze goederen te bewaren, zal de eigenaar of houder van dezelve, met het eindigen van den 31sten december 1822, des nachts vóór twaalf ure, ten kantore van den ontvanger, onder wiens ontvangst de goederen gelegen zijn, schriftelijke opgave moeten doen van de hoeveelheid, soort en sterkte (voor zoo veel het gedisteleerd aangaat) van de voorz. accijns-goederen, welke onder hem berustende zijn, en tevens de bergplaats vermelden, waar de aangeteekende goederen te verifiëren zijn.

10. Voor zoo veel die goederen behooren aan, of in pakhuizen en bergplaatsen gelegen zijn, van iemand, die voor dit pand een doorloopend crediet begeert, aldaar aan peil onderhevig is, of wel door andere bepalingen der nieuwe wetten verhinderd zoude worden, dezelve uit die bergplaats als veraccijnsd uit te slaan, zullen die goederen, alvorens men deswege de aangifte doe, in afzonderlijke en daartoe, bij de nieuwe wetten niet verbodene bergplaatsen, moeten worden opgeslagen.

11. De geen, die verzuimt zijne aangifte in te leveren, vóór het eindigen van den 31sten December 1822,

des nachts vóór twaalf ure, zal geacht worden van het regt van vervoer afstand te hebben gedaan, en voor zoo veel de goederen, die zulks betreffen, in peil subjecte panden gevonden worden, zullen dezelve met de aldaar aanwezige of gebragt wordende gelijksoortige speciën, in peil worden opgenomen.

Ter verzekering tegen alle misvatting, zal aan de aangever een bewijs van aangifte worden uitgereikt, hetgeen na de hierachter te vermelden verificatie, tegen een akte van bevinding zal worden verwisseld.

Accijns subjecte waren, die nog niet in consumtie zijn.

12. Zoutzieders, branders, wijnkoopers, handelaars in gedisteleerd, en verdere, bij de thans ingetrokken wordende wetten, crediet genietende personen, aan welke bij de nieuwe een doorloopend crediet is toegestaan, zullen de bevoegdheid hebben, om voor zoodanige voorwerpen van blijvende belasting, als op den eersten Januarij 1823 nog in fabrijkaadje of onder hen berustende zijn, het crediet op termijnen in een doorloopend crediet te doen verwisselen, te dien einde zullen de gemelde fabrijkanten, trafijkanten en handelaren, welke, ten tijde van den overgang des stelsels, nog onaangezuiverde en niet verschenen termijnen van crediet te hunnen laste loopende, en voor het geheel of een gedeelte van dien (de accijns genomen naar den ingetrokken maatstaf), goederen onder zich hebben, welke den nog onaangezuiverden accijns vertegenwoordigen, met het eindigen van den 31sten December 1822, des nachts vóór twaalf ure, aan den ontvanger, te wiens kantore de credieten loopende en onder wiens ontvangst de goederen gelegen zijn, schriftelijk en met aanwijzing van goederen en bergplaatsen moeten bekend maken het bedrag en de termijnen van crediet, die zij wenschen in een doorloopend crediet te zien verwisselen, onder verbindtenis, om den accijns der goederen, die zulks betreft, bij den uitslag van deze te zullen aanzuiveren of doen aanzuiveren, op den voet der nieuwe wetten en volgens het nieuwe tarief, verhoogd met de opcenten, syndikaat en zegel, zoo als die, ten tijde van den uitslag, gevorderd zullen worden van alle verdere gelijksoortige accijns onderhevige voorwerpen.

Voor zoo verre de belanghebbenden, die hun crediet op termijnen behouden, dat crediet door uitvoer naar buiten 's Lands willen aanzuiveren, zal aan hen de afschrijving op den voet der vervallen wetten worden gegeven.

13. De ontvanger zal deswege een voorloopig bewijs afgeven, om, na verificatie, het doorloopend crediet met de aangegevene en bevondene goederen te openen en het voorloopig bewijs tegen eene akte van bevinding of ander bij de nieuwe wetten voorgeschreven volledig dokument te verwisselen.

De geen, die verzuimt zijne aangifte tot verwisseling van het crediet in te leveren, vóór het eindigen van den 31sten December 1822, des nachts vóór 12 ure, zal geacht worden verkozen te hebben, de nog te verschijnen termijnen op de respectieve vervaldagen aan te zuiveren, zullende de goederen en waren, die zulks betreft, als dan op den voet van art. 9, 10 en 11 hier boven behandeld worden.

14. De goederen en waren, welke zich aldus dan in de ontvangst bevinden alwaar het crediet verleend is, zullen niet tot aanzuivering en verwisseling van crediet kunnen strekken, tenzij dezelve vóór den dag van het afkondigen dezes, bereids ten name van den gecrediteerden hebben gestaan.

Even min zullen de goederen in de plaats zelve geacht kunnen worden onder den crediet genietende persoon berustende te zijn, indien dezelve niet dadelijk op den 31sten December 1822, in zijn eigene pakhuizen en bergplaatsen aanwezig zijn, of wel vóór den dag der afkondiging dezes, te zijnen eigenen name in eens anders pakhuis zijn opgeslagen geweest.

Goederen in entrepot.

15. De onderwerpen van niet afgeschafte accijnsen, welke op den 1sten Januarij 1823, in entrepot zijn, zullen bij den uitslag onderhevig wezen aan de verordeningen en bepalingen der nieuwe wetten, voor dergelijke onderwerpen vastgesteld.

DERDE HOOFDSTUK.

Algemeene bepalingen.

16. De ontvangers en hunne gemagtigden zullen hunne kantoren moeten openstellen, van den middag tot middernacht van den 31sten December 1822, en van des morgens zes ure den geheelen dag van den 1sten Januarij 1823 tot des avonds ten acht ure, tot het ontvangen der verklaringen en het uitreiken van bewijzen voor de af-

gefchafte, de niet afgefchafte en de nieuw in te voeren belastingen.

17. Tot voorkoming van alle misbruiken, welke zouden kunnen worden gemaakt van de gunftige bepalingen, bij dit befluit voorkomende, zullen, gedurende den tijd van eene maand, ingaande met den 1ften Januarij 1823, de beambten van het departement der ontvangften het regt blijven behouden, om aan de groeven en in de bergplaatfen van ter aanzuivering van den accijns aangegevene fteenkolen, in de entrepots fictief van de koffij, mitsgaders, voor zoo veel noodig, in de Rijks en partikuliere entrepots van koffij, potasch, weedasch, parelasch en fouda, de vereischte peilingen en vifitatiën te doen van de aan accijns onderworpene fpeciën, wegens welke affchrijving van accijns is gevraagd.

18. Gedurende gelijken tijd van eene maand, ingaande met den 1ften Januarij 1823, zullen de beambten voorfchreven, al mede, en in deze onverminderd de bevoegdheid daartoe bij de algemeene en bijzondere wetten toegekend, het regt hebben om de, krachtens het tegenwoordig befluit, aangegeven voorraad accijns-goederen te vifiteren en peilen in de gebouwen, pakhuizen, fabrijken, trafijken, werkplaatfen, zolders, winkels, kelders en alle andere bergplaatfen der fabrijkanten, trafijkanten, handel- en nering doende lieden en verdere perfonen, die dusdanige aangifte hebben verrigt of hadden behooren te verrigten.

19. Weigering of verhindering der in de beide voorgaande artikelen bepaalde vifitatiën, peilingen en verificatiën zal geftraft worden volgens art. 324 der algemeene wet van den 26ften Augustus 1822 (*Staatsblad* N°. 38).

20. De ambtenaren zullen niet alleen voorzien moeten zijn van hunne kommisfie, maar ook van de aangifte zelve of kopijen of extracten van dien, voor zoo verre die aangiften gedaan zijn.

21. De in peil op te nemen goederen zullen, voor zoo veel dezelve, door de verificatie, bij den af- of aanpeil zouden komen te lijden of te deterioreren, of wel dat de kosten van wegen en meten te hoog zouden loopen, terwijl door telling, taxatie, opneming der capaciteit van de bergplaats, of op eenige andere wijze, hierin zoude kunnen worden voorzien, ten aanzien der hoeveelheid op de meest gefchikte dezer wijzen, of wel bij raming en begrooting, worden geverificeerd.

In dit laatste geval zal er van wederzijden een deskun-

dig perfoon worden benoemd en aangewezen, die de hoeveelheid der partij zal begrooten; het gemiddeld bedrag der twee taxatiën zal ten grondflag van de peiling ftrekken. Voor zoo veel nogtans de beambten der ontvangften, of wel de belanghebbende, zich met dezen gemiddelden aanflag bezwaren mogten, zal er, door hen gezamenlijk, een derde taxateur bij geroepen kunnen worden, doch in alle gevallen, de vordering eener dadelijke verificatie, door weging en meting en ten koste van ongelijk, aan beide de partijen verbleven zijn.

Wanneer er, betrekkelijk de keuring der fpeciën, verfchil mogt ontftaan, zal er eene herkeuring moeten plaats hebben op den voet der oude wetten, voor zoo veel de afgefchafte, en op den voet der nieuwe wetten, voor zoo veel de niet afgefchafte en de als nu ingevoerd wordende belastingen aangaat.

22. Ondermaat van meer dan een tiende voor die onderwerpen van accijns, wegens welke die belastingen afgefchaft worden, en waarvoor affchrijving van accijns gevraagd is, desgelijks gelijke ondermaat, voor die onderwerpen van niet afgefchafte accijns, wegens welke het regt van vervoer gevraagd is, zal, voor zoo ver zulks niet bereids bij de ingetrokken wetten bepaald was, geftraft worden met den tiendubbelen accijns van het te min bevondene, voor de objekten van afgefchafte belasting volgens den ouden maatftaf, en voor die van voortdurende belasting volgens den nieuwen maatftaf der accijnfen.

23. De beambten zullen van hunne bevinding te dezen kennis geven aan de belanghebbenden; bij accoord bevinding of wel het flechts vinden van eene geoorloofde ondermaat, de verklaring van aangifte en reçu afteekenen, en, in het tegenovergeftelde geval, dat is van boetfchuldige ondermaat, proces-verbaal opmaken.

24. De ontvanger of deszelfs gemagtigde zal, na de procesfen-verbaal en de ter verificatie mede genomene verklaringen ingetrokken te hebben, den accijns, overeenkomftig de gemelde verklaringen, of wel de juiste bevinding der beambten, en wijders, naar gelang der verfchillende gevallen, affchrijven of overfchrijven, en wegens den voorraad veraccijnsde en ten vervoer voorbehoudene goederen, aanteekening houden, terwijl, voor zoo veel het verfchil tusfchen het aangegevene en bevondene, de geoorloofde ondermaat te boven gaat, de ftukken, ter vervolging der fraude, door hem gefteld

zullen worden in handen zijner superieuren.

25. Ten einde inmiddels de ingezetenen, welke accijns goederen aangegeven hebben, en wier bergplaatsen, dien ten gevolge aan de visitatie en verificatie van eene maand onderhevig zijn, voor schade te hoeden, zal aan de zoodanige van hen, welke niet bereids, door de nieuw ingevoerd wordende bijzondere wetten hiertoe verpligt zijn of de gelegenheid gegeven is, op hunne schriftelijke aanvrage en behoudens de vereischte zekerheid, wanneer hiertoe termen zijn, biljetten van vervoer of van in- en uitslag gegeven worden, waardoor de gesteldheid van hunnen voorraad op het tijdstip der aangifte en van die op den eersten Januarij 1823 zal kunnen worden opgemaakt.

26. Deze biljetten moeten worden genomen, of voor zoo veel dezelve, krachtens de nieuwe wetten, van elders komen, moeten worden vertoond ten kantore van den ontvanger, onder wiens ontvangst de te verifiëren bergplaatsen gelegen zijn, en zal deze ambtenaar de bevoegdheid hebben, de goederen vóór den in- of uitslag te doen verifiëren.

27. Nadat de betaling of de afschrijving van den accijns de verrekening der credieten en de boeking der ter vervoer voorbehoudene onderwerpen, naar gelang der verschillende gevallen, zal hebben plaats gehad, zullen de aangevers van de aanwezige of de overgehouden accijns goederen, van de verpligtingen ontheven wezen, welke, ten gevolge hunner verklaringen, door het tegenwoordig besluit op dezelve zijn gelegd.

28. Ten einde aan deze verpligtingen de vereischte kracht bij te zetten zullen die genen, welke van de gunstige bepalingen bij het tegenwoordig besluit voorkomende, willen gebruik maken, gehouden zijn, met renunciatie van alle exceptiën, bij hunne verklaring, zich te onderwerpen aan al de verordeningen en de volledige toepassing van het tegenwoordig besluit.

Eene nieuwe aanwijzing der kantoren van in- en uitklaring, van ontvangst en expeditie, der ligtingsplaatsen en de routen of heerebanen, voor de in- en uitgaande regten, ingevolge de Wet van den 26sten Augustus, geschiedde bij Koninklijk besluit van den 10den December, met vernietiging van alle andere.

Besluit van 10 Decembe[r] nopens kantoren van in en uitklarin[g] enz. (Staatsbl. No. 50).

Voor den uitvoer van schors en run aan de land-

Besluit van 1

December nopens den uitvoer van run en schors. (Staatsbl. No. 51).

zijde werden door Z. M., overeenkomstig hetgeen deswege aan Hoogstdenzelven, bij het Tarief van regten op den in-, uit- en doorvoer, was voorbehouden geworden, bij besluit van den 15den daaraanvolgende, eenige bepalingen vastgesteld, met intrekking van alle vroegere besluiten omtrent de openstelling van kantoren voor den uitvoer van schors of run, aan de landzijde. Als zoodanig werden thans opengesteld de navolgende kantoren: in de Provincie Limburg, *Bocholz*; in Luik, *Jalhay*; in Luxemburg, *Petithier*, *Weiswampach*, *Bouillon*, *Sugny*, *Aubange*, *Behault*, gezegd *de Barak*; in Namen, *Couvin*; in West-Vlaanderen, *Wervicq*, *Lokert*, *Resbrugge*, *Pontrouge*, *Abeelen*. — De uitvoering, langs de voornoemde kantoren zoude onderworpen zijn aan een uitgaand regt van twintig pCt. van de waarde.

Wet van 24 December op invoering der belastingen van het gemaal en geslagt. enz. (Staatsbl. No. 56).

De Wet, eindelijk, van den 24sten December behelsde de navolgende bepalingen op de invoering der belastingen van het gemaal en geslagt, mitsgaders op de regtspleging en vervolging in zaken van belastingen, ten einde dadelijk na de afkondiging van kracht te zijn:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben de noodzakelijkheid, om betrekkelijk de geregelde invoering der belastingen op het gemaal en het geslagt, vastgesteld bij de wet van den 12 den Julij 1821 (*Staatsblad* No. 9), en nader bepaald bij de speciale wetten van den 21sten Augustus 1822 (*Staatsblad* No. 36), en van den 2den Augustus 1822 (*Staatsblad* No. 31), de vereischte bepalingen daar te stellen;

Gelet op het belang der goede ingezetenen, om dien aangaande in geene ongelegenheid te komen, en de verantwoordelijkheid en peilrekeningen daar, waar dezelve bij de wetten gevorderd worden, op eene geregelde wijze te doen aanvangen;

Voorts in aanmerking genomen hebbende het ongerijf, dat er geboren zoude worden uit eene verschillende regtspleging en vervolging in materie van belasting:

Zoo is het, enz.

EERSTE AFDEELING.

Gemaal.

Art. 1. Tot ingang van de belasting op het gemaal, en opening van de deswege te houden rekeningen, zullen de korenmolenaars, brood-, koek en beschuitbakkers, meelverkoopers en verdere in brood, koek, beschuit of meel van tarwe, spelt of rogge nering doende personen met het eindigen van den 31sten December 1822, des nachts vóór twaalf ure, eene schriftelijke en behoorlijk gespecificeerde verklaring inleveren van de hoeveelheid en soort van brood, koek, beschuit en meel van tarwe, rogge of spelt, welke op dat tijdstip onder hen berustende is.

Eene hoeveelheid van minder dan vijftig Nederlandsche ponden brood, koek of beschuit, zal niet behoeven te worden aangegeven.

Partikulieren, bij de invoering der wet, meer dan honderd Nederlandsche ponden van één of meer dezer speciën (brood alleen hiervan uitgezonderd) onder zich hebbende, zullen tot gelijke aangifte gehouden zijn.

2. Ook de branders, brouwers en azijnmakers zullen verpligt wezen, den voorraad gemalen mout en meelspeciën, op bovengemeld tijdstip onder hen berustende, of ook ter breking aan de molen zijnde, te declareren.

De korenmolenaars, mitsgaders de moutmolenaars, zullen insgelijks het harde graan, en de laatste ook het gebroken of ongebroken mout opgeven, dat ten tijde van de invoering der belasting onder hen berustende is, met vermelding der trafikanten of andere personen, te wier name dezelve graanspeciën ter molen gebragt zijn.

3. Het declaratoir zal moeten behelzen de distincte opgave en aanduiding der molens, branderijen, brouwerijen, azijnmakerijen, bakkerijen, meelverkoperijen, en verder bergplaatsen, alwaar de hierboven gemelde speciën zich ten tijde der aangifte bevinden.

4. Het voorschreven declaratoir zal moeten worden ingeleverd ten kantore van den ontvanger, onder wiens ontvangst de molens, bakkerijen, fabrijken, trafijken of andere bergplaatsen der granen, meelspeciën of brood gelegen zijn, of zullen behooren.

De ontvanger zal een bewijs der gedane aangifte uitreiken, om bij de hierna te vermelden veraccijnsingen of debiteringen, tegen kwitantie van betaalden accijns, of verdere bij de wet op het gemaal voorschreven dokumenten, verwisseld te worden.

5. Onverminderd de verificatie en peilingen der aan-

gegevene hoeveelheden, welke krachtens de latere bepalingen dezer wet zullen kunnen plaats hebben, zal, met de exhibitie van het bewijs van aangifte, de belasting der gebroken granen, brood en meelſpeciën, moeten voldaan zijn en de opening der rekeningen voor het gebroken graan en mout, wegens hetwelke de fabrijkanten en trafijkanten verantwoordelijk geſteld zijn, van de zijde der belanghebbende gevraagd moeten wezen, binnen den tijd van tien dagen na de afgifte. Wanneer de accijns honderd guldens en daarboven bedraagt, zal de betaling binnen ééne maand moeten gedaan worden. De veraccijnſing zal geſchieden ten kantore van den ontvanger, onder wiens ontvangst de accijns-goederen gelegen zijn, en het bewijs tot opening van rekening moeten worden vertoond aan den ontvanger, onder wien de fabrijk of trafijk zal resſorteren.

6. Het zal den koren- en moutmolenaars niet vrijſtaan, de gedeclareerde graanſpeciën af te leveren, tenzij aan hen de reſpective bewijzen van veraccijnſing of debitering, op den, bij de wet op het Gemaal bepaalden voet, vertoond zijn, of wel, voor zoo veel de veraccijnſing aan hen incumbeert, of van hen afhankelijk is, zelve door hen verrigt zij.

7. Verzuim ten deze zal, onverminderd de verpligting tot betaling van den accijns, geſtraft worden met den vijfdubbelden accijns der belaste granen, en met eene boete van een' gulden per mud, voor de onbelaste granen en het mout; nalatigheid in de accijnſing zal door de gewone parate executie worden achtervolgd.

8. De overbrenging van de aangegevene of bevondene hoeveelheid brood, koek, beſchuit of meel in ponden, tot Nederlandſche mudden, zal geſchieden zoodanig, dat voor eene mud zullen worden gerekend:

80 ponden ongebuild tarwe meel.
65 ponden gebuild tarwe meel.
75 ponden rogge meel.
100 ponden week tarwe brood.
90 ponden week roggebrood.
80 ponden tarwe beſchuit.
75 ponden rogge beſchuit.

Meel en brood van gepelde ſpelt en turkſche tarwe, zal met meel en brood van tarwe, desgelijks meel en brood van ongepelde ſpelt en egijptiſche rogge, met meel en brood van rogge, en eindelijk alle ſoorten van koek, met rogge brood, gelijk geſteld worden.

9. In de zoodanige arrondisſementen, diſtrikten, ſteden,

den, dorpen en gemeenten, als door Ons tot de admodiatie voor den accijns op het Gemaal zullen zijn toegelaten, of aangewezen, zullen alleen de brouwers, branders en azijnmakers verpligt zijn, de aangifte te doen hunner gebroken granen, of ter molen zijnde graan-speciën en mout, doch wanneer de admodiatie in het vervolg mogt ophouden, zullen al de maatregelen van deze wet toepasselijk zijn.

TWEEDE AFDEELING.

Geslagt

10. Tot opening der belasting van het Geslagt; zullen de vleeschhouwers, slagers en alle andere in vleesch en spek handelende, of daarin nering doende personen, met het eindigen van den 31sten December 1822, des nachts vóór 12 ure, aan den ontvanger, onder wiens ontvangst de na te melden accijns-subjecte speciën gelegen zijn, schriftelijk en voor iedere soort en afzonderlijke berg of slagtplaats, behoorlijk gespecificeerd moeten opgeven, de hoeveelheid Nederlandsche ponden versch, gerookt of gezouten vleesch en spek, welke op dat tijdstip onder hen berusten.

Eene hoeveelheid van minder dan drie honderd Nederlandsche ponden versch vleesch of spek zal niet behoeven te worden aangegeven.

Ook de partikulieren, welke op hetzelfde tijdstip meer dan vijfhonderd Nederlandsche ponden gerookt of gezouten vleesch of spek onder zich hebben, zullen tot gelijke verpligting van aangifte gehouden zijn.

11. De ontvanger zal, even als hier boven, ten aanzien van het Gemaal, is voorgeschreven, een bewijs van gedane aangifte uitreiken, om bij voldoening der belasting tegen eene kwitantie van betaalden accijns verwisseld te worden. Deze accijns zal op den voet der restitutiën, bepaald bij art. 10 der wet op het Geslagt, berekend worden tot *een gulden* voor ieder *vijftig ponden vleesch*, en *tachtig centen* voor elk *gelijke hoeveelheid spek*, en onverminderd het al of niet vooraf plaats hebben van peilingen en verificatiën, aan den ontvanger, bij wien het declaratoir van aangifte ingeleverd is, onder vertooning en teruglevering van het deswege verkregen bewijs, voldaan moeten worden binnen den tijd van tien dagen na de aangifte, op pene van parate executie.

DERDE AFDEELING.

Algemeene bepalingen.

12. Gedurende den tijd van tien dagen, ingaande met het tijdstip der invoering van de nieuwe belastingen, zullen de beambten van het departement der ontvangsten onverminderd de bevoegdheid tot visitatie bij de algemeene en speciale wetten aan hen toegekend, het regt hebben, om zoo wel de volgens deze wet aangegevene als strijdig met dezelve verzwegene voorraad accijns-goederen, te visiteren en peilen in de gebouwen, pakhuizen, fabrijken, trafijken, werkplaatsen, zolders, winkels, kelders en alle andere bergplaatsen der fabrijkanten, trafijkanten, handel en neringdoende lieden, en verdere personen, die, krachtens de tegenwoordige wet, aangéving van accijns subjecte speciën gedaan hebben of dezelve hadden behooren te doen.

13. Weigering of verhindering der in het voorgaande artikel bepaalde visitatiën, peiling en verificatiën zal gestraft worden, volgens art. 324 der algemeene wet, de dato 26 Augustus 1822 (*Staatsblad* N°. 28).

14. De ambtenaren zullen niet alleen gemunieërd moeten zijn van hunne kommissie, maar ook, voor zoo veel er aangiften hebben plaats gehad, van deze of kopijen of extracten van dien; voor zoo veel overigens de visitatie plaats zoude moeten hebben in de huizen of panden van partikulieren, zal, nopens de wijze van dien, in acht genomen moeten worden, hetgeen te dezen opzigte bepaald is bij art. 200 en 201 der algemeene wet van den 26sten Augustus 1822 (*Staatsblad* N°. 38).

15. Overmaat van meer dan een tiende op de hoeveelheden Gemaal of Geslagt, welke ter accijnsing of debitering aangegeven zijn, mitsgaders de geheele verzwijging of niet tijdige declaratie van de zoodanigen van dien, welke aangegeven hadden behooren te worden, zal, onverminderd de verpligting tot de betaling van accijns, gestraft worden met den tien dubbelen accijns der *belaste* granen en het vleesch, en met eene boete van *twee guldens* per mud voor de onbelaste granen en mout.

16. De beambten zullen van hunne bevinding te deze kennis geven aan de belanghebbenden, bij accoord bevinding, of wel het slechts vinden van eene geoorloofde overmaat, het declatoir van aangifte en reçu afteekenen, en, in het tegenovergestelde geval, dat is, van boet-

schuldige overmaat, of wel van verzwijging, proces-verbaal opmaken.

17. Ten einde immiddels de ingezetenen, welke Gemaal en Geslagt aangegeven hebben, en wier bergplaatsen dien ten gevolge aan de visitatie en verificatie van tien dagen onderhevig zijn, voor schade te hoeden, zullen aan hen, bij de peiling, biljetten van vervoer of van in- en uitslag gegeven worden, waardoor de stand van hunnen voorraad op het tijdstip der aangifte zal kunnen worden opgemaakt.

18. Deze biljetten zullen moeten worden genomen ten kantore van den ontvanger, ter plaatse van den uitslag, en voor zoo veel dezelve, krachtens de wetten op het Gemaal en Geslagt, van elders komen, moeten worden vertoond ten kantore van den ontvanger, ter plaatse van den inslag, en zullen deze ambtenaren de bevoegdheid hebben de goederen te doen verifiëren.

19. Nadat de betaling van den accijns, of de boeking der graanspeciën of het mout, naar gelang der respektieve gevallen, zal hebben plaats gehad, zullen de aangevers van onder hen berustende gemaal of geslagt van de verpligtingen ontheven wezen, welke, ten gevolge hunner declaratoiren, door de tegenwoordige wet op dezelve gelegd zijn.

VIERDE AFDEELING.

Regtspleging en vervolging.

20. De bepalingen van art. 245 en volgende der algemeene wet van den 26sten Augustus 1822 (*Staatsblad* N°. 38), nopens de vervolging en beregting in materie van civile en criminele zaken, zullen toepasselijk zijn op alle actiën, spruitende uit fraudes en contraventiën, bedreven vroeger dan de dag der invoering van het nieuwe stelsel van belasting of wel ter zake, of bij gelegenheid van den overgang van het eene stelsel dier belastingen tot het andere gepleegd, en welke actiën, na den dag van gezegde invoering, voor de regtbanken zullen worden gebragt.

21. De tegenwoordige wet zal verbindende zijn met den dag, dat dezelve in het *Staatsblad* zal worden geïnsereerd.

Tot Direkteurs der direkte belastingen in- en uitgaande regten en accijnsen, in de onderscheidene Benoemingen voor de directie der belasting.

Provinciën werden door Z. M. benoemd: in Noord-Braband, Jhr. *H. Bowier*; in Zuid-Braband, *J. F. J. Herla*; in Limburg, *W. C. van Vloten*; in Gelderland, *D. Hanegraaf*; in Luik, *J. E. P. E. Gericke*; in Oost-Vlaanderen, *Z. G. C. R. Mesdach*; in West-Vlaanderen, *A. J. B. de Vriese IJssenbrand*; in Henegouwen, directie Bergen, *J. A. de Puydt*; directie Doornik, *P. J. G. Crousse*; in Holland, Noordelijk gedeelte, directie Amsterdam, *F. van de Poll*; directie Haarlem, *P. van Reede van Oudshoorn*, Zuidelijk gedeelte, *M. F. A. van Adrichem*; in Zeeland, *A. van Citters*; in Namen, *L. de Latte*; in Antwerpen, *A. Duvivier*; in Utrecht *J. de Cocq*; in Vriesland *W. F. L. Rengers*; in Overijssel *E. A. Daendels*; in Groningen *O. van Swinderen*; in Luxemburg *M. Fock*; in Drenthe *H. J. Westra*, tevens belast met de Registratie en Domeinen.

Nederlandsche bank.

Voorts werd in dit jaar door Z. M. benoemd tot mede-direkteur der Nederlandsche Bank Mr. *J. Teysset*.

Nieuw kopergeld.

In de maand September werd te Amsterdam het Nieuw Nederlandsche koper-geld, de cent, in omloop gebragt, hetgeen aldaar, ten gevolge van eenige ongelegenheid daardoor ontstaan, eene ligte volksbeweging veroorzaakte, welke, echter door tusschenkomst der Stedelijke Politie, spoedig werd gestild. Kort hierop zag de navolgende memorie het licht:

De Ondergeteekenden *A. L. van Harpen* en *Zoon* hebben zich verpligt gevonden, om, ter verdediging van hunne eer, en tot bewaring van hunnen goeden naam en reputatie, waarop zij zich bij het Publiek beroemen mogen, zich in het openbaar te verontschuldigen wegens een onwaarachtig en verdicht voorgeven, hetwelk men ten hunne laste alomme heeft verspreid. — Reeds voorlang was het hun ter ooren gekomen, dat onder de Ingezetenen dezer stad het openbaar gerucht liep, als of de vreemde koperen munt, bekend onder den naam van *kleine duitjes*, haren omloop gedeeltelijk verschuldigd was aan de, invoering van buiten 's Lands, die door de Ondergeteekenden bewerkt zoude zijn. In hun gemoed

overtuigd zijnde, dat dit gerucht geene schaduw zelfs van grond in de waarheid had, hebben zij gemeend meest gepast te zijn, om die praatjes met onverschilligheid te behandelen, en met een verachtend stilzwijgen te beantwoorden.

Intusschen had de invoering der nieuwe koperen munt van Gouvernements wege plaats, en deze gebeurtenis deed dat gerucht en die vertellingen zoo algemeen verlevendigen, dat de Ondergeteekenden tot hun innerlijk leedwezen hooren moesten, dat zelfs sommige zeer fatsoenlijke lieden in aanzienlijke gezelschappen en Societeiten die zoo algemeene vertellingen overnamen, en aan dezelven geloof begonden te hechten. — Thans gevoelden de Ondergeteekenden, dat zij met stilzwijgen niet langer konden volstaan, maar door eene openbare verantwoording den voortgang van dit valsch gerucht behoorden te stuiten.

Gaarne hadden zij gewenscht, dat het hun vergund ware geworden, om deze verantwoording in derzelver geheel, en met bijvoeging der noodige bijlagen tot justificatie, te mogen plaatsen in de Stedelijke Courant; doch Heeren Burgemeesteren hebben in hunne wijsheid geoordeeld, dat dit stuk van te uitgebreiden omvang was, om aan hetzelve eene plaats in dat Nieuwspapier in te ruimen. De ondergeteekenden hebben zich dus moeten vergenoegen, met slechts een verkort uittreksel daarvan, door middel van de Courant, ter kennisse van het Publiek te brengen. Ondertusschen is de zaak voor hen zoo belangrijk, dat zij niets mogen achterwege laten, om aan hunne verantwoording de meest mogelijke publiciteit te geven. Zij vinden zich hiertoe genoopt door gevoel van eigen eer, en om dat zij eenen zeer hoogen prijs stellen op de waardeering van het Publiek nopens hunne braafheid en zedelijke denkwijze. Het oordeel van het Publiek dienaangaande is voor hen des te meer belangrijk, om dat zij voor zich zelven den invoer en het in omloop brengen eener vreemde muntspecie, waarvan de innerlijke gehalte nog niet de helft van de waarde der Hollandsche duiten halen kan, en waarvan de eventuele schade (zoo als de treurige ondervinding thans leert,) de schouders van den minvermogenden Burger voornamelijk drukken moet, verklaren te houden voor eene ongeoorloofde woekerzucht, die met alle beginselen van eerlijkheid en goede trouw lijnregt strijdig is.

De Ondergeteekenden verklaren dus voor het oog

van de geheele wereld bij deze plegtiglijk en op hun geweten:
„ Dat zij nimmer of ooit, hetzij in privé, hetzij
„ op naam van eenige hunner firma's, (zijnde die
„ van *A. L. van Harpen en Zoon*, en weleer ook
„ die van *C. Prange en J. E. D. Eberstein en Comp.*)
„ direkt noch indirekt, dien ongeoorloofden woeker-
„ handel hebben gedreven.

„ Dat zij dienvolgende, noch voor hunne privé re-
„ kening, noch voor die van hunne firma's, direkt
„ noch indirekt, eenigen invoer der zoogenaame *kleine*
„ *duitjes*, of andere vreemde koperen munt, hebben
„ gedaan, of dezelve, na bekoming van buiten 's Lands,
„ in omloop gebragt; en zulks zonder eenige de min-
„ ste uitzondering, dan alleen, dat in de maand Augus-
„ tus 1820 eene somme van *vijftig guldens* in zulke
„ vreemde koperen munt, van Offenbach over Keulen
„ en Arnhem, aan hen is geremitteerd, maar ook we-
„ der dadelijk in de daaraanvolgende maand Septem-
„ ber door hen is uitgevoerd; waarvan de ontegenspre-
„ kelijkste bewijzen voor handen zijn, en aan de be-
„ voegde Autoriteiten geëxhibeerd.

„ Dat zij eindelijk noch in privé, noch voor hunne
„ firma's, immer eenig het minste aandeel, hoe gering
„ ook, gehad hebben, of nog hebben, in eenige spe-
„ culatie van anderen, die zich veroorloofd hebben de-
„ zen woekerhandel te drijven."

Om aan dit door hen gedeclareerde nog eene meerdere klem bij te zetten, hebben de Ondergeteekenden aan den voet van deze Memorie nog gevoegd twee Certificaten, het een van den heer Direkteur van Politie en het ander van den heer Ontvanger der regten van in- en uitvoer te Amsterdam, beide tot bevestiging der waarheid van dit gedeclareerde dienende.

Na dit zoo rondelijk, en zonder de minste achterhoudendheid, gedaan declaratoir, houden de Ondergeteekenden zich volkomen verzekerd, dat niet ligtelijk een enkel weldenkend mensch gevonden zal worden, die de Ondergeteekenden niet ten eenemaal onschuldig houdt aan de tegen hen verspreide onware en lasterlijke vertellingen en uitstrooisels. En mogt er nog iemand zijn, die de minste verdenking ten hunnen laste bleef koesteren, de Ondergeteekenden sommeren niet alleen elk en een iegelijk, om door te produceren bewijzen hunne schuld aan de bedoelde malversatie aan te toonen; maar zij waarschuwen ook een ieder, die zich mogt veroorloven, om na deze plegtige verklaring van

de Ondergeteekenden, nog eenig valsch gerucht ten hunnen laste te verspreiden, dat zij alle de zoodanigen door gepaste regtsmiddelen, overeenkomstig art. 367 van het Wetboek van Strafregt, zullen vervolgen als *calumniateurs*, die zich niet ontzien, om hunne medeburgers aan openbare haat en verachting bloot te stellen.

Amsterdam, den 7den October 1821 (1).

CERTIFICATEN, hier voren gemeld.

N°. 1.

Amsterdam, den 4 October 1821.

Wij Mr. *Samuel Iperuszoon Wiselius*, Direkteur der Politie.

Verklaren bij deze, ten behoeve van wien het mogé aangaan: dat, toen in den jare 1820 onze bijzondere aandacht gevestigd werd op het te Amsterdam en elders in dagelijkschen omloop zijn van zekere vreemde kleine duiten, en het aan ons was te voren gekomen, als of door de Heeren *A. L. van Harpen en Zoon*, onder meer anderen, die vreemde duiten van buiten 's Lands ingevoerd en in omloop gebragt werden, wij den Heer *Joan Nicolaas Roosen*, Kommissaris der Politie in het Tweede Kanton der stad Amsterdam, naar die Heeren hebben gezonden, om wegens de voormelde zaak naauwkeurige inlichting te bekomen, en hun den vertrouwelijken raad te geven, hunne gevestigde reputatie met zoodanigen handel niet te bevlekken.

Dat gemelde heer Kommissaris *Roosen* ons hebbende gerapporteerd, dat de heeren *A. L. van Harpen en Zoon* wel eene somme van vijftig guldens in bedoelde vreemde koperen munt ontvangen, doch daarvan slechts eenige weinigen uitgegeven hadden, en zij onzen raad in dezen en allen gevalle zich volgaarne ten nutte wilden maken, kort daarna bij ons is verschenen *A. Krook van Harpen*, Associé van gemelde firma, om ons nader te onderrigten wegens de aan ons voorgekomene infor-

(1) Memorie van *A. L. van Harpen en Zoon*, kooplieden te Amsterdam, tot wederlegging van het alom verspreid gerucht, als of zij deel zouden hebben aan het invoeren en in omloop brengen der *vreemde koperen munt* in dit Rijk. Gedrukt te Amsterdam bij *G. van Tijen en Zoonen*.

matiën, te dien einde verklarende, dat zoowel zijn Vader, als hijzelve, en allen, die eenig dadelijk aandeel in hunnen handel hadden, in de eerste plaats, voor de hun in dezen door ons betoonde genegenheid en gegeven raad bedankten, en, ten anderen, dat zij op dien raad afgaande, besloten hadden, de gemelde hoeveelheid van vijftig guldens vreemde duiten weder aan te vullen, en dan naar buiten 's Lands uit te voeren; welk laatste ons vervolgens is gebleken wezenlijk door hen, op de gebruikelijke wijze van uitvoer van goederen, alzoo te zijn gedaan.

Dat wij ondertusschen het van onzen pligt geacht hebben, om, niettegenstaande ons vertrouwen op de braafheid en zedelijkheid van de Heeren *A. L. van Harpen en Zoon*, op dezelven te dezen opzigte door onze gewone en buitengewone Agenten een wakend oog te doen houden, en dat sedert het hierboven bedoelde tijdstip ons nimmer eenig blijk, ja geen schijn zelfs er van is te voren gekomen, dat meergemelde heeren zich met het invoeren en in omloop brengen van vreemde duiten, op eenigerhande maniere, hebben opgehouden.

(Was get.) S. I. Z. WISELIUS.

N°. 2.

De Ondergeteekende, Ontvanger der regten van in- en uitvoer, te Amsterdam, aangezocht zijnde, om, uit de Registers van invoer, ten Kantore van den Ondergeteekenden gehouden, op te geven, hoe veel koper-geld of munt, ter invoer, alhier is aangegeven, door of voor rekening van de heeren *A. L. van Harpen en Zoon*, of *C. Prange* en *J. F. D. Eberstein* en *Comp.* verklaart bij deze, (na daartoe de toestemming van den Heer Direkteur dezer Directie te hebben bekomen), dat uit de Registers van invoer, sedert den eersten Julij des jaars achttien honderd negentien, tot den tweeden October dezes jaars achttien honderd twee en twintig, niet blijkt dat er eenige aangave ter invoer van bovengemelde speciën, door of voor rekening als boven, is gedaan.

Amsterdam, den 3 October 1822.

De Ontvanger voorschr.

(Was get.) J. GRAAFLAND, *Joansz.*

Ten opzigte der veranderingen, daargesteld in het beheer en de inrigting der landmagt, moeten wij het allereerst gewagen van een groot aantal beschikkingen, tot bevordering eener meer geregelde inlijving en doelmatigen dienst der Nationale Militie. Derzelver talrijkheid echter, verbiedt ons de overneming van alle daartoe betrekkelijke bepalingen. De volgende, als het meest belangrijk, oordeelden wij eene plaats te moeten inruimen (1).

Besluit wegens inlijving der Armen-kolonisten.

Bij besluit van den 5den Januarij werd door den Koning verklaard: „dat de personen, welke door de Maatschappij van Weldadigheid in derzelver Koloniën waren opgenomen, voor zoo verre zij in de jaren der Militie vielen, zouden worden ingeschreven in de Gemeenten, onder welke de Koloniën respektievelijk waren gelegen.”

Besluit wegens vrijstelling van studenten in de Godgeleerdheid. (Bijv. tot het Staatsbl. D. IX. St. 3. bl. 1738.)

Ten aanzien der Studenten in de Godgeleerdheid, die, op grond van deze betrekking, ten vijfde male provisioneel vrij gesteld zijnde geweest, in den loop van het jaar, den ouderdom van 23 jaren volbragten, zonder alsdan den geestelijken stand ingetreden of tot denzelven geordend te zijn, werd bepaald: „dat de voorschrevene Studenten, in het volgende jaar niet nogmaals, even als in de voorgaande jaren, aan het hoofd der alphabetische en lotingslijsten konden worden geplaatst, vermits zij dan reeds boven de jaren der Militie waren; maar dat, zoodra zij den ouderdom van 23 jaren hadden volbragt, de zoodanigen door de Gouverneurs moesten worden opgeroepen, ten einde een behoorlijk bewijs over te leggen, van alsdan den geestelijken stand ingetreden of tot denzelven geordend te zijn; en dat, bij gebreke van zoodanig bewijs, voornoemde Studenten dadelijk zouden onderzocht en vervolgens, hetzij in persoon of bij remplacement, in mindering

(1) Men vindt de overige, voor een groot gedeelte, verspreid in drie zware boekdeelen, uitmakende het Bijvoegsel tot het Staatsblad voor dit jaar.

van het kontingent hunner Gemeente, over het loopende, of, dat kontingent reeds afgeleverd zijnde, van het volgende jaar, aan den Provincialen Kommandant ter inlijving worden overgegeven."

Besluit van 19 Junij wegens den dienst der kweekelingen bij 's Rijks hospitalen. (Staatsbl. 1823 No. 1.)

Voorts vond Z. M. goed, bij besluit van den 19den Junij, te bepalen: „ dat de kweekelingen, op kweekschoolen bij de groote Rijks-hospitalen, wanneer zij in de termen der Nationale Militie vielen en de vrijstelling van den dienst, overeenkomstig art. 26 der Wet van 27 April 1820, verlangden te verkrijgen, daartoe op den, bij de Wet voorgeschreven, voet zouden behooren over te leggen een certifikaat, volgens het model bij het besluit gevoegd; zullende, bij gebreke van zoodanige certifikaat, de vrijstelling niet mogen worden toegelaan."

Besluit van 1 October wegens aanneming van Nederlanders, Zwitsersch burgerregt bezittende. (Bijv. tot het Staatsbl. D. IX, St. 5, bl. 1853.)

Uit aanmerking, dat de ingezetenen van dit Rijk, welke van Zwitsers afkomstig en als zoodanig het Burgerregt in Zwitserland bezittende, hoezeer Nederlanders van geboorte, niet wel uit de Zwitsersche regimenten in bezoldiging van dit Rijk staande, konden worden geweerd, werd, ten einde te voorkomen, dat het engagement van zoodanige ingezetenen bij evengemelde regimenten niet strekte tot nadeel voor de Nationale Militie, bij besluit van den 1sten October vastgesteld: „ dat de Nederlanders, Zwitsersch burgerregt bezittende, dan alleen in een regiment Zwitsers zouden kunnen worden aangenomen, wanneer zij bewezen definitivelijk vrijstelling van de Nationale Militie te hebben erlangd, of, dit niet voldoende kunnende aantoonen, wanneer zij of hunne ouders of voogden zich schriftelijk zouden hebben verbonden, dat, indien zij door het nommer, hetwelk hun bij de loting voor de Nationale Militie te beurt mogt vallen, dienstpligtig wierden, alsdan voor hen een plaatsvervanger zoude worden gesteld, of dat zij zich zouden doen substitueren."

Besluit van 17 October, wegens vrijstelling uithoofde van den dienst eens broeders. (Staatsbl. 1823, No. 1.)

Ingevolge besluit van den 17den October moeten de zoodanigen, die eene provisionele vrijstelling van den dienst bij de Nationale Militie willen inroepen, uithoofde van den dienst eens broeders, bij Z. M. Koloniale troepen of bij de Koninklijke Marine, daarvan doen blijken, door een certifikaat op te

maken, in het eerste geval, door het Departement voor de Koloniën en, in het laatste, door het Departement van Marine, mede overeenkomstig een model bij gezegd besluit gevoegd."

Besluit van 4 November wegens vrijstelling uit hoofde van den dienst of remplacering eens broeders. (Staatsbl. 1823 No. 1

Z. M., eindelijk, in overweging genomen hebbende, dat, ter voorkoming van eene verkeerde en verschillende toepassing van de artikelen 22 en 23 der Wet van 27 April 1820, voor zoo verre bij deze artikelen eene definitieve vrijstelling werd toegekend aan den broeder van hem, die, of in persoon of door remplacement, zijn diensttijd had volbragt, eene bepaling noodig was, omtrent de wijze, waarop de belanghebbenden hun vermeend regt op deze vrijstelling bij den Militie-raad zouden moeten bewijzen, vond goed, bij besluit van den 4den November, vast te stellen; 1°. „dat hij, wiens broeder zijnen diensttijd had volbragt, of wiens broeder eenen plaatsvervanger had gesteld, die zijnen dienst had volbragt en welke, uit dien hoofde, op grond van de hierboven vermelde artikelen, vrijstelling voor altijd verlangde, ter bekoming daarvan, op den bij de Wet voorschreven voet, zou moeten overleggen: *a*) het paspoort of bewijs van ontslag van zijnen broeder of van deszelfs plaatsvervanger; of wel, bij ontstentenis van deze stukken, een extract uit het stamboek van het korps, waarbij zijn broeder of deszelfs plaatsvervanger had gediend; *b*) het bij artikel 94 der Wet van 8 Januarij 1817 voorgeschreven attest, lit. *U*, hetwelk, te dien einde, aan het slot zoude moeten inhouden: „ Alsmede, dat N. N., alhier voorkomende onder „ N°. .... is broeder van N. N., vermeld onder „ N°, ..., welke gediend heeft bij, of welke „ eenen plaatsvervanger heeft gesteld bij (disignatie „ van het korps) en die, of die daarbij den gewonen diensttijd van vijf jaren, welke de Wet bij „ de Militie vordert, heeft volbragt, of door wien „ hij, overeenkomstig art. 33 der Wet van den „ 27sten April 1820, eene som van 150 guldens „ heeft gestort, blijkens het bijgevoegd paspoort of „ bewijs van ontslag, of extract uit het stamboek

„ van het korps, en (ingeval de bovengemelde ſtorting heeft plaats gehad) de kwitantie van de gedane ſtorting hiernevens gevoegd." — 2°. Dat bij gebreke van de opgenoemde ſtukken, de bedoelde vrijſtelling, niet zou mogen worden toegeſtaan.

Beſluit betrekkelijk den ſchutterlijken dienst van vreemden.

Betrekkelijk de inlijving van vreemdelingen bij de Schutterijen, werd door Z. M. bepaald: „ dat zij, die in eenig ander land geboren zijn, en één jaar en zes weken in eene der Gemeenten van dit Koningrijk de voordeelen der inwoning, publieke veiligheid enz. genoten hebben, volgens de Nederlandſche wetten, die ten deze met de algemeene beginſelen overeenſtemmen, gehouden zijn ſchot en lot te betalen, en zich van alle burgerlijke pligten, zoo als ſchutterlijke dienſten enz. te kwijten, hetwelk echter niet belette, dat zij, in hun Vaderland tot de wapenen geroepen wordende, altijd vrijheid zullen hebben, om zich dadelijk derwaarts te begeven."

Bepaling wegens den eed der Schutters.

Nopens eene ontſtane twijfeling, ten aanzien van de vraag, of een officier der Schutterij, die reeds eenmaal de bij de Wet van 27 Februarij 1815 (Staatsblad N°. 10) gevorderden eed had afgelegd, bij bevordering, verpligt was dien eed op nieuw af te leggen, werd door Z. M., bij beſluit van den 17den Julij, den Raad van State gehoord en gelet op art. 20 der voorſchrevene Wet, vastgeſteld: „ dat, zoo lang een lid der Schutterij tot geenen hoogeren rang dan die van Kapitein bevorderd wierd, de vernieuwing van dien reeds eenmaal gedanen eed niet zou behoeven plaats te hebben; doch, dat, ingeval een Kapitein tot Hoofdofficier mogt benoemd worden, deze alsdan op nieuw den eed zou moeten afleggen in handen van den Gouverneur der Provincie, overeenkomſtig de voorſchriften van het aangehaald Art. 40 der Wet van 27 Februarij 1815."

Afdanking van Schutters te Breda.

Te Breda werden, op den 29ſten Julij, de Onder-officieren en Schutters, die den bij de Wet gevorderden zevenjarigen dienst hadden volbragt, op eene plegtige wijze bedankt en ontſlagen, waarbij de Luitenant-Kolonel het bevel over het korps dienst-

doende Schutters voerende, eene treffelijke en gepaste aanspraak hield. — Den volgenden dag vatteden de nieuw opgeroepene Schutters hunne wapenen op, na mede op eene plegtige wijze den eed, bij de Wet gevorderd, te hebben afgelegd.

Inspectie der vestingen.

Z. K. H. Prins *Fredrik* bezocht, op Hoogstdeszelfs inspectie-reize, gedurende de maanden Augustus en September, achtervolgens de steden Nijmegen, Bergen-op-Zoom, Antwerpen, Breda, 's Hertogenbosch, Maastricht, Namen, Bruggen, Ath, enz. Op alle deze plaatsen werd Z. K. H. wederom met de meest ongeveinsde vreugde-blijken ontvangen, welke door den Prins met hartelijke minzaamheid werden beantwoord, alom deszelfs hoogste tevredenheid, zoowel over den voortgang der werken als over den staat der bezettingen en juistheid der exercitiën, aan den dag leggende.

Dood van Generaal *du Caylar.*

Te Utrecht overleed de Generaal-Majoor *L. du Caylar*, Ridder der Militaire Willems-orde van de 3de klasse, Kommandeur der Orde van St. Anna enz. slechts eenen zeer korten tijd na deszelfs verheffing tot den voormelden rang van Generaal-Majoor, en eene daarmede gepaard gaande benoeming, tot lid van het Hoog-Militair Geregtshof. — Op den 1sten November werd het lijk met alle eerbewijzingen, aan deszelfs rang verknocht, ter aarde besteld, in de Buurtkerk van Utrecht, wordende de slippen van het lijkkleed door Generaals en Kolonels gedragen, en zijnde alles, onder een' grooten toevloed van deelnemende aanschouwers, met gepaste orde en luister afgeloopen.

De uitbreiding der Nederlandsche Zeemagt, ook door den aanbouw van nieuwe bodems, bleef aanhoudend eene der eerste regeringszorgen des Konings.

Aanbouw voor de Marine.

In dit jaar werd te Amsterdam, op den 16den September, van stapel gelaten het fregat van oorlog

Rupel, en den 20sten October daaraanvolgende, te Rotterdam, het fregat *de Maas*.

Scheeps-dok van het Nieuwe Diep.

Op den 23sten Julij werd Zr. Ms. linie-schip *Willem I*, geboord voor 74 stukken, met eenen gewenschten uitslag in het kiel-dok van het Nieuwe Diep geplaatst. Het schip was geheel afgeschoord en stond zoo hoog op de helling, dat men onder den bodem even onbelemmerd droog konde gaan, als onder een ander op een timmermanswerf op stapel staand vaartuig. Het bleek uit deze omstandigheid al dadelijk, dat het dok bestand was tegen de geheele zwaarte van een oorlogschip, op deszelfs smalle kiel te zamengebragt en op het midden vereenigd; iets hetgeen des te opmerkelijker werd geoordeeld, daar andere drooge dokken, zoowel in Engeland als in Frankrijk, hierdoor opgescheurd en door persing ondigt geworden waren.

Dood van den Schout-bij-Nacht *Lemmers*.

De Kommandant-Direkteur van het Departement der Marine van de Zuiderzee, Schout-bij-Nacht *N. Lemmers*, Ridder der Orde van den Nederlandschen Leeuw, overleed te Amsterdam, op den 21sten Januarij, zeer onverwacht aan een plotseling toeval, wordende, zoowel uit hoofde van zijn edel en rondborstig karakter, als wegens deszelfs uitnemende bekwaamheden en strikte naauwgezetheid, in zijne onderscheidene betrekkingen aan den dag gelegd, algemeen betreurd. — Op den 26sten had deszelfs begravenis op eene zeer plegtige wijze plaats; wordende de slippen van het lijk gedragen door den Schout-bij-Nacht *Wolterbeek* en de Kolonels en Kapiteins *Ort*, *Hofmeyer* en *van de Sande*. Voor het kweekschool der Zee-vaart stonden de kweekelingen, bij het voorbijkomen van den trein, in volle orde geschaard, terwijl overigens de vlaggen, zoowel van 's Rijks werf en magazijnen, als op 's Konings jachten en vaartuigen, enz. ter halve stok waren opgeheeschen. — Z. M. benoemde in deszelfs plaats den Vice-Admiraal *A. Kuvel*.

Dood van den Vice-Admiraal Jhr. *van Braam*.

Den 15den Mei daaraanvolgende overleed te Delft, in den ouderdom van 64 jaren, de Vice-Admiraal Jhr. *A. van Braam*, voormaals Kommandant van

het Nederlandsch eskader in de Middellandsche zee, Ridder der Militaire Willems-Orde, 3de Klasse, en Groot-kruis der Koninklijk Spaansche Orde van *Karel* III. — Bij deszelfs plegtige ter aarde bestelling, op den 20sten, werden de slippen van het lijkkleed door de Vice-Admiraals *van de Capellen* en *de Jonge*, alsmede door de Generaals *De Man* en *Voet* gedragen. Behalve door de nabestaanden des overledenen werd het lijk gevolgd door de Generaals en officieren der zee- en land-magt, uit 's Hage, Delft, Rotterdam en omliggende plaatsen; de officieren van het korps mariniers te Rotterdam, enz.; terwijl het korps kadetten der artillerie- en genie-school, benevens een detachement infanterie, den trein sloten.

Zr. Ms. fregat *Melampus*, onder bevel van den Kapitein ter zee *de Man*, zeilde op den 16den Maart van Sourabaya, bestemd naar de Moluksche eilanden, en aan boord hebbende den gewezen Sultan van Palembang *Machmoed Badar Oedin*, ten einde naar Ternate, als de plaats door de Hooge-Regering voor zijne ballingschap aangewezen, te worden overgebragt. Een vijftigtal bloedverwanten en dienaars verzelden den gewezen Sultan derwaarts, terwijl verscheidene der personen, die hem aanvankelijk van Palembang waren gevolgd, van hun voornemen, om hem verder te vergezellen, afzagen. Men had gezorgd reeds vroeger den resident van Ternate met deze schikking bekend te maken en denzelven aangeschreven, om voor de ontvangst en huisvesting van den gewezen Sultan op de best mogelijke wijze te zorgen, en hem eene zoo goede behandeling te doen genieten, als, met de zekerheid van zijne persoon, bestaanbaar zoude zijn. — Op den 22sten April kwam het vaartuig ter reede van Ternate te Anker, waarop des anderen daags de Sultan, benevens deszelfs gevolg, naar het Fort *Orange*, zijn toekomstig verblijf, werd overgebragt en gehuisvest.

De S
van Pa
bang i
ingsch:

Offschoon de rust der Oost-Indische bezittingen gedurende dit jaar, geene stoornis van aanbelang

Aanhoud
gewelder
en in de
Oost-In

onderging, zoo werden er echter aanhoudend krachtdadige maatregelen gevorderd tot beteugeling en uitroeijing van meer dan een moedwillig en schadelijk roof-gespan.

Rooverbende te Kadoe.

In de maand Januarij had zich in de residentie Kadoe, in de nabijheid van de rivier Nyello, eene dusdanige roover-bende genesteld, onder aanvoering van eenige weinige onbeduidende inlandsche hoofden, onder welke zich bevond zekere *Kerto Widijoio*, afgezette demang van Minore. Wat de eigenlijke bedoeling dezer zamenscholing was, konde men in de beginne met geene genoegzame zekerheid opmaken, offchoon derzelver voorname toeleg op roof scheen gemunt te zijn, hebbende reeds verscheidene dorpen, zoowel in het distrikt Magelang als in de afdeeling Probolingo, overrompeld, zonder haren aanhang merkelijk te hebben vergroot. Zoodra de Resident, welke tot het doen eener inspectie der koffij-tuinen zich van de hoofdplaats had verwijderd, tijding hiervan had bekomen, begaf hij zich met de weinige Europeesche ambtenaren, het gering garnizoen en een aantal eilanders, onder aanvoering hunner hoofden, op weg, ten einde de roovers te gemoet te gaan. Het gelukte hem dezelve, op den 27sten, eerst bij Jangrahan, waar zij slechts een oogenblik stand hielden en met verlies van eenige dooden overhaast terug trokken, en vervolgens, op den 28sten, bij het dorp Menagoe aan te treffen, zijnde de bende intusschen steeds van de eene op de andere plaats, zonder bepaalde rigting, heen en weder getrokken. De roovers deden uit het laatstgenoemde dorp eenen uitval en, niettegenstaande de grond voor de aanvallers ongunstig was, hieuwen de weinige burgers van Magelang, slechts tien in getal, en alle te paard, ondersteund van eenige weinige Dijang-Sekars en tien Maduresche soldaten, met zoo veel moeds op dezelve in, dat zij er vier nedersabelden en de overigen op de vlugt joegen. — Kort hierop ontving de Resident berigt, dat een detachement huzaren van Samarang in aantogt was op Magelang, alwaar hetzelve ook wer-

werkelijk reeds in den achtermiddag, onder bevel van den ritmeester *Holmberg de Beckfeld*, aankwam, terwijl bijna op hetzelfde oogenblik de Luitenant-Kolonel *Nahuys*, Resident van Djocjocarta zich aldaar liet vinden, zijnde, op het ontvangen berigt, met 150 inlandsche dragonders toegesneld, welke hij op Botjong bij Probolingo achter gelaten had. Men verzuimde geen oogenblik, om nadere maatregelen voor den volgenden dag te beramen. De Resident, vergezeld van den genoemden Luitenant-Kolonel en het detachement huzaren, doorliep de grenzen van het Djocjocartsche gebied tot in de hoofdnegory Probolingo, (zijnde de rigting, welke de muiters op hunne vlugt hadden genomen), zonder echter een' eenigen derzelve te ontmoeten, zoodat alles weder tot rust keerde en de Resident van Djocjocarta reeds den 30sten naar zijne residentie konde terugkeeren. — Het gedrag der burgers van Magelang werd door den Resident van Kadoe, benevens dat van alle zijne onderhoorigen, ten sterkste geroemd, terwijl hij met diep leedwezen het verlies betreurde van den civiel-beambten *Schnets*, welke zich steeds aan de zijde van den Resident bevond, en zich door zijne onverschrokkenheid en moed op het uitmuntendst onderscheidde, toen hij, bij eenen aanval voor Menajoc, door eenen laadstok in de borst doodelijk getroffen, dadelijk sneuvelde. De opzigter der gebouwen *Bergers* werd, bij deze zelfde gelegenheid, zwaar aan het been gewond. Z. Excell. de Gouverneur-Generaal bleef niet in gebreke deszelfs bijzondere tevredenheid, in zeer vleijende bewoordingen, aan den Resident van Kadoe te betuigen, over de mate van beleid en kloekmoedigheid door denzelven aan den dag gelegd, met verzoek van deze betuiging ook aan zijne onderhoorigen, namens den Gouverneur, mede te deelen, zoo als mede door Z. Exc. aan den resident van Djocjocarta geschiedde, wegens den spoed, waarmede hij zijnen ambtgenoot, bij deze gelegenheid, was te hulp gesneld.

Een eerste kruistogt van Bantamsche kruispraauwen tegen de zee-roovers viel mede niet ongunstig uit, Kruistogt tegen de Zee-roovers.

zijnde reeds op den 12den Julij een, door dezelve genomen, roovers-vaartuig ter reede van Bantam aangekomen, waaromtrent de navolgende bijzonderheden ons der vermelding niet onwaardig toeschenen. Niet zoodra hadden de kruisprauwen dit vaartuig onder de Lampongsche kust ontdekt, of zij kwamen overeen, hetzelve, zoo mogelijk, in te sluiten, en zich te dien einde te verdeelen. De kruisprauw N°. 1, gevoerd door *Alferis Bandoling* had het geluk hetzelve spoedig te achterhalen en tot het gevecht te noodzaken, waarop dezelve, ofschoon minder bemand en gewapend, de roovers bij Lampong Soencoer zoodanig in het naauw bragt, dat zij genoodzaakt waren hun vaartuig op eene klip vast te zeilen en door zich over boord te werpen de vlugt te nemen. De menigte der klippen bragt te weeg, dat men de roovers niet konde vervolgen, terwijl de min gunstige wind oorzaak was dat de kruisprauwen No. 2 en 3 zich eerst met de praauw No. 1 konden vereenigen, toen dezelve, met het roovers vaartuig op sleeptouw, zich reeds onder zeil bevond. Volgens opgave van den bevelhebber *Bandoling* was het vaartuig bemand met ongeveer 30 koppen, met twee ijzeren twee-ponders en 4 koperen draaibassen gewapend, hebbende voorts mede schilden, pieken, kogels en kruid aan boord.

Te Makassar. Nadat reeds sedert eenige jaren de Gouverneurs van Makasſar, op aanzoek van vele inlandsche Vorsten, de Nederlandsche bondgenooten op Celebes vertoogen hadden gedaan over de noodzakelijkheid, om de zee-roovers, die zich in groot aantal op Tontoly gevestigd en versterkt hielden, krachtdadig tegen te gaan en te verdrijven, was, in het verleden jaar, de Gouverneur van Makasſar door de Hooge Regering gemagtigd geworden, om, op eene omzigtige wijze, eenen aanval op deze zeeschuimers te doen, hetgeen echter aan gebrek eener genoegzame zeemagt, tot dus verre onuitgevoerd was gebleven. De aanwezigheid in de wateren van Makasſar van 's Konings fregat

Melampus, onder bevel van Kapitein *de Man*, bood thans eene gunſtige gelegenheid aan tot volbrenging van het genoemd ontwerp, welke de Gouverneur van Makasſar niet ongebruikt wilde laten voorbij gaan. Dezelve begaf zich derhalve met een detachement van 50 man troepen, onder bevel van de Luitenants *Kooij* en *Bauff*, aan boord van het fregat, waarmede hij den 21ſten Augustus naar de baai van Tontoly ſtevende, voor welke hij den 9den September aankwam, en vervolgens tot den 14den kruisde, om de vaartuigen der Koloniale Marine in te wachten, welke tot deze expeditie beſtemd waren. Met deze den 14den de baai ingezeild zijnde, opende deze nog denzelfden dag hun vuur tegen de bentingen der roovers, doch met weinig gevolg, uithoofde der onſtuimigheid van de zee. Den volgenden dag echter, toen het water bedaarder was, werden de gemelde verſchanzingen met meer nadruk beſchoten, en de landtroepen aan wal gezet, zoodat de roovers eerst hunne hoofdbatterij en vervolgens nog twee, meer landwaarts gelegen, bentings, welke door den Luitenant *Bauff* werden aangevallen, met overhaasting verlieten. Alle deze verſterkingen en eene groote menigte praauwen, op ruim 150 geſchat, werden hierop verbrand. Eene menigte geſchut, hetwelk voor den dienst onbruikbaar was, werd vernietigd of op diep water gezonken, terwijl 23 ſtukken, waaronder 19 metalen, naar Makasſar overgebragt werden. — Zoowel de Gouverneur van Makasſar, als de Kapitein ter zee *de Man*, gaven de beste getuigenis van het gedrag der officieren en manſchappen, welke aan deze expeditie deel namen, zijnde overigens de verrigtingen van den eerſten Luitenant der Koloniale Marine *Rambaldo*, die het kommando over de Koloniale vaartuigen had, en van den eerſten Luitenant *Kooy*, de landtroepen kommanderende, als allezins doelmatig en op de volledigſte wijze uitgevoerd beſchouwd geworden. Ook de Luitenants der Koloniale Marine *Alewijn* en *van Karnebeek* droegen insgelijks de bijzondere goedkeuring

hunner bevelhebbers weg. Eindelijk maakte de Gouverneur ook loffelijke melding van den Heer *de Siso*, Majoor der burgerij van Makasfar, die den togt als vrijwilliger had bijgewoond. — Een vertrouwd hoofd der inlandfche bevolking van Celebes werd op Tontoly achtergelaten en aan denzelven voorloopig het gezag aldaar opgedragen, terwijl op Makasfar zelfs, alwaar de Gouverneur met de vaartuigen en troepen in de eerfte dagen van October terugkeerde, aanhoudend de volmaakfte rust bleef heerfchen.

Verongelukking van fchepen.

Behalve het verlies van de Koloniale roei-kanonneerboot No. 3, welke, onder bevel van den Luitenant *Flas*, den 1ften Februarij de reede van Pontianah verliet, en, na twee dagen in zee te zijn geweest, ten gevolge van het onftuimige weder door eene ftortzee werd overftelpt en, benevens de equipage en een aantal pasfagiers en inlanders, verzwolgen, ontving men, eenigen tijd later, insgelijks het bedroevend berigt, dat de Nederlandfche brik *Maria Charlotte*, gevoerd door *A. Para*, den 2den April, op deszelfs reis van Samarang naar Batavia, voor den hoek van Pamalang, op de kust van Java, was omgeflagen. De equipage, benevens het grootfte gedeelte der pasfagiers en militairen, werden gelukkig gered, gedeeltelijk met barkasfen van gemelde brik, gedeeltelijk door eene praauw, komende van Rion en gevoerd door *Sariph Oefien*, wiens menschlievende pogingen in deze zeer werden geroemd.

Gunftige toeftand der bezittingen.

De berigten, welke men overigens van tijd tot tijd wegens den ftaat der belangrijke Oost-Indifche bezittingen kreeg, luidden meestentijds zeer gunftig. De Heer *Tobias*, Nederlandfche Kommisfaris voor Borneo, die in den maand April met Zr. Ms. fchooner *Calypfo* van daar te Batavia terugkwam, deelde het Gouvernement de meest voordeelige berigten wegens den ftaat van het eiland mede. Van de Cholera Morbus bleven op Pontianah en Samba na de maand Januarij geene fporen meer overig, terwijl de ziekte zich ter laatstgemelde plaats

niet dan in eene zeer geringe mate had doen gevoelen.

Reglement voor geneeskundigen dienst.

Z. Exc. de Gouverneur-Generaal ſtelde, bij beſluit van den 28ſten Januarij, een reglement vast voor den geneeskundigen dienst der Koloniale zeemagt, zijnde het oppertoezigt over dezen dienst daarbij tevens opgedragen aan den Heer *J. Bowier*, in zijne hoedanigheid van Chef van den geneeskundigen dienst bij het leger in Indië.

Beſluit wegens koperen munt.

Onder dagteeking van den 19den Maart werd eene publicatie van den Gouverneur-Generaal afgekondigd, houdende: „ dat, tot wegneming van allen twijfel, de invoer van koperen duiten voor rekening van partikuliere perſonen of kooplieden in geheel Nederlandsch Indië, buiten bijzondere toeſtemming van het ministerie van Koloniën, voortaan verboden was, met bepaling, dat dezelve, ingevoerd wordende, verbeurd zouden worden verklaard, overeenkomſtig art. 56 van het reglement op de heffing der inkomende en uitgaande regten van den 28ſten Augustus 1818."

Beſluit wegens invoer van buskruid en ſchietgeweer.

Voorts werd op den 28ſten Mei door den Gouverneur-Generaal in Rade de navolgende publicatie uitgevaardigd:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat de invoer van ſchietgeweer en buskruid, ter voorkoming van het misbruik, dat daarvan kan worden gemaakt, niet aan een ieder behoort vrij te ſtaan, maar alleen dient te geſchieden door en van wege de regering, ten einde bij de afgifte en verſtrekking daarvan aan de ingezetenen of zeevarenden, voor zoo veel die noodig is, de vereischte voorzorgen en maatregelen van veiligheid in acht genomen en daargeſteld kunnen worden;

Dat uit dien zelfden hoofde bepalingen dienen gemaakt te worden op den verkoop van alle geſchut, ſchietgeweer en buskruid;

En dat in onbruik geraakt zijnde de zoo nuttige en doelmatige verordeningen, van ouds en van tijd tot tijd door de hooge regering ingevoerd, opzigtelijk het bezit en het gebruik van vuurwapens bij de ingezetenen dezer landen, het gevolgelijk noodzakelijk is, dat daarin op nieuw en krachtdadig worde voorzien;

is goed gevonden en verstaan te arresteren, zoo als gearresteerd worden bij deze, de navolgende bepalingen:

Ten eerste. De invoer van fchietgeweer en buskruid, anders dan voor rekening van den lande, is, van nu af aan, in geheel Nederlandsch-Indië verboden.

Ten tweede, Alle fchietgeweer en buskruid, waarvoor, in gevolge art. 24 van het reglement op de heffing der inkomende en uitgaande regten, verlof tot invoer is gevraagd, doch niet verleend, zal weder uitgevoerd moeten worden naar de plaatfen, van waar het is gekomen.

Het zal evenwel den belanghebbenden vrijftaan, de gemelde voorwerpen aan het Gouvernement af te ftaan, tegen zoodanige prijzen als in der minne met billijkheid zal worden overeen gekomen.

Ten derde. Wanneer voor den eerften Januarij 1824 fchietgeweer of buskruid met eenig fchip zal worden aangebragt, zal het niet geoorloofd zijn hetzelve te losfen, en zal de fchipper of fuper-carga van zoodanig fchip behoorlijken borgtogt moeten ftellen, voor den weder-uitvoer.

Ten vierde. Na het voorfchreven tijdftip zal het aan geenen gezaghebber over eenig fchip geoorloofd zijn, met eenig ander fchietgeweer of buskruid, dan tot de uitrusting van zijn onderhebbend vaartuig geacht kan worden te behooren, de reeden, havens of kusten der Nederlandfche bezittingen in Indië aan te doen, veel min zoodanig fchietgeweer of buskruid in te voeren, op ftraffe van verbeurtverklaring en van eene boete van viermaal de waarde van hetgeen zal worden aangehaald.

Ten vijfde. Onder de wapenen en het buskruid, waarvan de invoer wordt verboden, zullen niet begrepen zijn jagtgeweren, fijngewerkte pistolen of andere wapenen van kunst en weelde, noch ook buskruid, bekend onder den naam van crépé, en zullen deze, na bekomen verlof van de plaatfelijke autoriteiten, ingevoerd mogen worden, mits gemelde jagtgeweren en pistolen met derzelver toebehooren zullen zijn vervat in daartoe beftemde kistjes en derzelver waarde, volgens facturen, of deze ontbrekende, dan wel niet aannemelijk voorkomende, volgens taxatie, niet minder dan *f* 100 Indisch bedrage, en mits het voorfchreven buskruid gefloten zij in blikken busfen, niet meer wegende dan twee ponden.

De plaatfelijke autoriteiten zullen, bij het verleenen

van verlof tot invoer van gemeld buskruid, zorgvuldig acht slaan op de kwantiteiten, voor welke het moet strekken, ten einde van de bepaling van dit artikel geen misbruik worde gemaakt.

Ten zesde. De verkoop van schietgeweer of buskruid, met uitzondering der wapenen en het kruid bij art. 5 vermeld, is aan een ieder uitdrukkelijk verboden, op straffe van verbeurdverklaring van hetgeen verkocht zal zijn, en van eene boete niet te boven gaande de som van *f* 1000.

Ten zevende. Geen geschut zal mogen worden verkocht, zonder vooraf bekomen toestemming van de plaatselijke autoriteit, welke in het verleenen aan dezelve met omzigtigheid zal te werk gaan.

Ten achtste. Een ieder, aan wien het houden van schietgeweer, volgens de bepaling bij art. 9 voorkomende, is toegestaan, hetzelve, alsmede buskruid, verlangende te bekomen, en eigenaren, reeders of voerders van schepen, tot uitrusting van dezelve wapenen en oorlogsbehoeften benoodigd hebbende, zullen zich ter erlanging daarvan vervoegen bij de plaatselijke autoriteiten, die dezelve zullen kunnen afstaan tegen billijke prijzen.

Het zal bovendien een ieder vrijstaan, geschut, schietgeweer en buskruid, tot de wapening van eenig vaartuig behoord hebbende, hetzij voor eigen rekening, of na verkoop, op eenen anderen bodem te doen overbrengen, mits daarvan aangifte doende bij het plaatselijk bestuur.

Ten negende. Ter voorkoming van het misbruik, hetwelk van schietgeweer kan gemaakt worden, zal het bezit daarvan aan niemand vrij staan, met uitzondering alleen:

a. Van Europeanen en derzelver afstammelingen;

b. Van alle beambten, geene uitgezonderd, die van akten van aanstelling zijn voorzien; en

c. Van zoodanige personen, welke daartoe schriftelijk verlof van de plaatselijke autoriteit zullen hebben bekomen. Zullende het schietgeweer, hetwelk bij iemand anders zal worden ontdekt, worden aangehouden en verbeurd verklaard, en degeen, die het in zijn bezit heeft, bovendien verbeuren eene boete van *f* 25 : — of, bij onvermogen, om die te voldoen, worden gestraft met gevangenis voor den tijd van eene maand.

Ten tiende. Ten einde zich te verzekeren van de rig-

tige werking der bepaling, in het voorgaande artikel gemaakt, zal ieder resident eene naauwkeurige opname doen van alle geweren en pistolen, welke in handen van zijne onderhoorigen zijn, en bij die gelegenheid tevens de schriftelijke consenten tot het aanhouden van vuurwapenen uitreiken aan zoodanige personen, als zij op goede gronden zullen vermeenen zulks te kunnen toestaan, daarbij naauwkeurig toeziende, dat geen consent worde verleend dan aan lieden ter goeder naam en faam, en blijvende het den residenten vrij om, daaromtrent eenigen twijfel hebbende, de gemelde wapenen terug te houden en dezelve van de eigenaren over te nemen, tegen in billijkheid overeen te komen prijzen.

Ten elfde. De consent-billetten tot het houden van schietgeweer zullen om niet worden afgegeven en telken jare vernieuwd.

Verbod wegens ladingen.

Ten gevolge eens bevels van den Gouverneur werd in de maand Augustus aan schepen, niet in Nederlandsch Indië te huis behoorende, bij voorraad en tot nadere bepaling verlof geweigerd, om ladingen te Samarang of te Sourabaya in te nemen en vandaar uit te klaren.

Eedaflegging van den Generaal *de Kock*.

De Luitenant-Generaal *H. M. de Kock* door Z. M. benoemd tot Luitenant-Gouverneur, legde als zoodanig, op den 5den November, in eene buitengewone Vergadering der Hooge Regering, den eed af in handen van den Gouverneur-Generaal, welke bij deze gelegenheid den Luitenant-Generaal plegtig begroette, waarna laatstgenoemde dadelijk zitting nam in den raad van Indië.

Voornaamste benoemingen.

Onder de overige benoemingen, gedurende dit jaar zijn de volgende de voornaamste; tot resident te Sourakarta, de Heer *A. M. T. Baron de Salis*, tot dus verre resident te Sourabaya; tot resident van Sourabaya, de Heer *P. van de Poel*, benoemd resident te Bantam; tot resident van Bantam, de Heer *A. Abrahami de Melverda*, tot dus verre Sekretaris aldaar; tot resident van Tagal, in plaats van den Heer Mr. *J. P. Hulft van Hoorn*, als zoodanig eervol ontslagen, de Heer Mr. *B. H. A. Besier*, fiskaal bij den raad van Politie te Samarang; tot fungerend resident van Cheribon, in plaats van

den Heer Mr. *A. H. d'Ozy*, *Pz.*, van de waarneming dier functiën eervol ontslagen, de Heer Mr. *J. G. van Angelbeek*, raad van financiën; — tot raad in het Hoog Geregtshof de Heer Mr. *J. P. Hulft van Heorn*; tot President bij den raad van Justitie te Sourabaya, de Heer *R. A. Paauw*, tot dus verre Vice-President bij den raad van Justitie te Sourabaya. — De Heer *D. C. van Blommestijn* werd later tot waarnemend resident van Cheribon benoemd in plaats van den Heer Mr. *J. G. van Angelbeek*, die, op deszelfs verzoek, weder zitting nam in de hoofd-directie van financiën. Overigens werden nog gedurende dit jaar benoemd tot resident van Madura en Sumanap de Heer *J. A. Stijn Parve*, tot dus verre lid der algemeene rekenkamer, in plaats van den gepensioneerden resident *Roesler*. — Tot Majoor en Chef van den staf der infanterie en kavallerie werd aangesteld de Kapitein van den algemeenen staf *H. H. J. P. Gambier*.

Verdere benoemingen.

Voorts werden door den Gouverneur-Generaal, onder andere, nog de volgende benoemingen gedaan: tot Inspekteur over het Onderwijs de Heer *J. van der Vinne*, tot dus verre Schoolopziener en Sekretaris der Kommissie van Onderwijs; — tot Direkteur van 's Lands planten-tuin, alsmede tot Inspekteur der koepok-inenting, de heer *C. L. Blume*, Med. Dr.

Vertrek van den Heer *Reinwardt*.

De Hoogleeraar *Reinwardt*, de hem aanvertrouwde taak besloten hebbende met eene reis naar en door Timor, de Moluksche eilanden, en eenige der Noordelijke punten van Celebes, bereikte eindelijk het oogenblik, waarop hij, na een zesjarig verblijf in de Oost-Indië en uitgerust met eenen kostbaren voorraad van bouwstoffen tot uitbreiding van de kennis der Indische gewesten, zijne ongemeene gaven in het Vaderland, zoowel tot bevordering der natuurkundige wetenschappen in het algemeen als tot die zijner laatste verblijfplaats in het bijzonder, zoude kunnen doen strekken. Te Sourabaya, bij deszelfs terugkomst uit de Molukkos, van eene hevige ziekte overvallen, welke eenigen tijd voor het

behoud des ijverigen en algemeen beminden Hoogleeraars beducht had doen zijn, keerde hij echter, gelukkig hersteld, op den 20sten Maart te Batavia in volkomen welstand weder. Na eenige weken verblijfs in de hoofdplaats verliet de Heer *Reinwardt* dezelve, den weg, over land, door eenige der Bantamsche gewesten, naar Ajar nemende, alwaar hij, op den 24sten Junij, zich aan boord van een voor hem ingerigt vaartuig, zijnde het schip *Elizabeth*, Kapitein *Pakes*, inscheepte. Met dit vaartuig, aan welks boord zich insgelijks eene laatste verzameling van natuurkundige voorwerpen en levende dieren bevond, welke door den Heer *Reinwardt*, zonder zich door het verlies der vroegere bezendingen te laten ontmoedigen, met schier ongeloofelijke moeite en onuitdoofbaren ijver, was bijeengebragt, aanvaardde dezelve op den 26sten daaraanvolgende de reize, terwijl de vurigste heilbeden voor deszelfs gelukkige overkomst hem verzelden. — Na eene voorspoedige overtogt, kwam de Hoogleeraar op den 31sten October ter reede van Texel aan, van waar hij zich dadelijk verder op weg begaf en, des anderen daags avonds, in volkomen welstand, ten huize van den Heer *van Marum* te Haarlem, afstapte.

Reis van den Gouverneur.

De Gouverneur-Generaal *van der Cappelle*, tot het doen eener inspectie-reize, even als in het jaar 1819, besloten hebbende, verliet op den 20sten Julij, in gezelschap van de Baronesse deszelfs echtgenoot, Batavia, zijnde op deze reize, behalve door de adjudanten, Majoor *van Zuylen van Nievelt* en Kapitein *Perié*, benevens den Chirurgijn-Majoor *Heil*, insgelijks vergezeld van de Heeren *van de Graaf*, raad van Indië, als fungerend Hoofd-Inspekteur van financiën en den Sekretaris der Hooge Regering *Schneither*. — Op den 5den November kwam de Gouverneur, benevens zijne gemalin, aan boord van Zr. Ms. Koloniale korvet *Zwaluw*, onder bevel van den eersten Luitenant *Olyve*, ter reede van Batavia terug, waarop dezelve

gen den avond in volmaakten welstand aan wal stapten.

Eene hevige uitbersting van den berg Gatoeng-Goen, zoo ontzettend uit derzelver aard als verschrikkelijk in hare gevolgen, veroorzaakte den 8sten October in de Preanger regentschappen de ijsselijkste verwoestingen. Eene tweede uitbersting, welke, op den 12den, van des avonds zeven ure tot omtrent middernacht voortduurde, was met geene mindere ijsselijkheden dan de eerste vergezeld, inzonderheid in het distrikt Singaparna, alwaar de ellende ten hoogsten top klom. Kokende modder met brandende zwavel vermengd, overstroomde een groot gedeelte der vlakte, waardoor de ongelukkige bewoners genoodzaakt werden op de naburige heuvels schuilplaaats en redding te zoeken. De rivieren op dat tijdstip reeds te zeer gezwollen en het water in dezelve tot eene bovenmatige hitte geklommen zijnde, was er geene mogelijkheid langs dezen weg het gevaar te ontkomen. Sommigen, welke dit, in weerwil van alles, beproefden, kwamen op de jammerlijkste wijze om, en alleen diegenen, welke zich op de hoogste heuvels geborgen hadden, konden er het leven afbrengen, offchoon velen door de opspattende modder deerlijk verbrand werden. Onder de brandende lavastof bevond zich eene groote hoeveelheid grof zand en steenen, van welke laatste sommige van 15 tot 20 voet middellijn hadden. De resident der gemelde regentschappen, welke in persoon de distrikten, die het meest geleden hadden, opnam, verzuimde niets tot verzachting van het lot der ongelukkigen, welke aan de ramp ontkomen waren, waaronder zich een groot aantal zieken bevonden. Volgens eene zoo veel mogelijk naauwkeurige berekening werden door de beide uitberstingen 124 kampongs verwoest, waarbij ruim 3000 menschen het leven lieten. Behalve het in groote getale omgekomen vee was ook de schade, aan het rijstgewas toegebragt, zeer aanzienlijk, wordende dezelve geschat op ruim tien millioenen ponden.

Vuurspuw[ende] berg.

Het aantal der vernielde koffij-boomen bedroeg ruim 1,660,000 ſtuks.

Onderſcheidene belangrijke verordeningen, tot een geregeld beheer en handhaving der Juſtitie betrekking hebbende, deden, ook te dezen aanzien, de zorgen der regering wederom op eene voordeelige wijze kennen.

Beſluit van 29 Januarij omtrent de praktizijns bij het H.-Militair Geregtshof. (Staatsbl. No. 2.)

Overeenkomſtig art. 123 der proviſionele inſtructie voor het Hoog-Militair Geregtshof, alsmede gelet op art. 75 derzelfde inſtructie, werd door Z. M. op den 29ſten Januarij het navolgeed beſluit uitgevaardigd:

Art. 1. Al, die bij het Hoog Militair Geregtshof eenige zaken te vervolgen, eenige verzoeken te doen, eenige memoriën of andere ſchrifturen in te leveren, ofte eenige belangen, hoe ook genaamd, waar te nemen mogt hebben, zal zich daartoe moeten bedienen van een der bij hetzelve hof geadmitteerde praktizijns; en zullen geene rekwesten, memoriën van defenſie, of andere ſchrifturen, bij den Hove worden aangenomen, tenzij dezelve door zoodanigen praktizijn zijn onderteekend.

2. Het Hoog Militair Geregtshof zal, overeenkomſtig art. 122 van deszelfs proviſionele inſtructie, aan die genen, welke geen' praktizijn in hunne zaak mogten kunnen bekomen, eenen zoodanigen toevoegen, en zal aan onvermogenden admisſie verleenen om *gratis* te procederen.

3. De voornoemde praktizijns zullen hunne declaratiën van ſalaris en verſchot in de door hen waargenomen zaken aan de taxatie van den Hove moeten onderwerpen, en zich met de hun toegelegden taks moeten te vreden houden.

In het berekenen van hun ſalaris, zullen de voornoemde praktizijns over het algemeen in het oog houden het meerder of minder gewigt der door hen behandelde zaken, en de meerdere of mindere moeijelijkheden, die dezelve hebben opgeleverd, zullende daarop, bij het doen der taxatie, door den Hove mede worden acht gegeven.

5. Zij zullen zich, ten aanzien der berekening van hun ſalaris, in de meest voorkomende en gewone geval-

len, bij provisie regelen naar de tarieven, welke Wij, op de voordragt van het Hoog Militair Geregtshof, aanvankelijk hebben goedgekeurd, en welke, in de gewone audientie-zaal van gemelden hove, ter kennisneming van elk en een iegelijk, dien het mogt aangaan; zullen worden voorgehangen.

6. Het Hoog Militair Geregtshof zal aan de praktizijns, die bij hetzelve zijn of in het vervolg zullen worden toegelaten en aangesteld, een afschrift dier tarieven doen ter hand stellen, ten einde zich daarnaar in hunne berekeningen te gedragen (1).

Benoeming bij het M.-Geregtshof.

Tot lid van het Hoog Militair Geregtshof werd door Z. M. benoemd de Heer *J. P. van Hoey.*

Suppressie van Vredegeregten.

Een besluit door Z. M., op de voordragt van de Ministers van Binnenlandsche zaken en Waterstaat en van Justitie, voorts gelet op het besluit van 15 September 1819, den 5den Julij genomen, strekkende tot suppressie van onderscheidene Vredegeregten in de Provincie Zuid-Braband, werd door een later besluit wederom voor ingetrokken verklaard en door nadere bepalingen vervangen, welke door ons beneden zullen worden medegedeeld.

Besluit van 12 September tot wering van misbruiken bij sommige Notarissen plaats hebbende. (Staatsbl. No. 47.)

Tot wering van onderscheidene misbruiken in de uitoefening van het notaris-ambt hier en daar plaats hebbende, werd door Z. M. op den 12den September het navolgend besluit uitgevaardigd:

In ervaring gekomen zijnde, dat vele notarissen zich niet ontzien om af te wijken van de stellige voorschriften der wet van den 12den Junij 1816 (*Staatsblad* N°. 26), rakende de formaliteiten, welke moeten worden in acht genomen zoo bij den verkoop van vaste goederen, waarbij minderjarigen, geïnterdiceerden of beneficiaire erfgenamen zijn geïnteresseerd, of welke behooren tot vakante of gefailleerde boedels, als bij de scheiding en verdeeling van boedels, waarbij minderjarigen of geïnterdiceerden als deelgenooten belang hebben, mitsgaders dat eenige notarissen van zich hebben kunnen verkrijgen, om de hand te leenen, tot het bezigen van mid-

(1) Men vindt de onderscheidene tarieven in het Bijv. tot het Staatsblad voor dit jaar.

deelen en praktijken, welke geene andere strekking hadden, dan om de heilzame bepalingen dier wet te ontduiken;

Gelet op de berigten, welke Ons zijn toegekomen omtrent de willekeurigheid, waarmede vele notarissen in de berekening van hun salaris te werk gaan;

Gezien het dekreet van den 16den Februarij 1807, houdende, onder anderen, het tarief, waarnaar de notarissen zich in het berekenen van hun salaris moeten gedragen;

Gezien art. 174 van het wetboek van strafregt; Gezien art. 53 der wet van den 25sten ventose XI jaar; en in aanmerking genomen hebbende, de, omtrent het verstand van dat artikel, bij onderscheidene gewijsden, zoo wel als bij opzettelijke instructiën gevestigde jurisprudentie, volgens welke de regtbanken bekleed zijn met de discretionaire magt, om de notarissen, onder anderen, en ingevalle eener ambtshalve aangelegde vervolging, zonder voorafgaand advijs der kamer van discipline, tot suspensie of destitutie te verwijzen;

Op de voordragt van Onzen Minister van Justitie, Den Raad van State gehoord;

Gezien het nader rapport van Onzen Minister van Justitie;

Hebben besloten en besluiten:

Art. 1. Wij verbieden ten ernstigste aan alle notarissen, om, onder eenig voorwendsel, hoe ook genaamd, hun ministerie te leenen tot het passeren van akten, welke strijdig zijn met eenige bestaande wettelijke bepalingen, en inzonderheid dezulke, waarbij de voorschriften der wet van den 12den Junij 1816 (*Staatsblad* N°. 26), zouden worden uit het oog verloren of verijdeld.

In de berekening van hun salaris zullen de notarissen zich stipteliijk moeten gedragen naar het voor hen vastgestelde tarief van den 16den Februarij 1807, en zij zullen inzonderheid, voor de verkooping van roerende en onroerende goederen, behoorende tot boedels, waarbij minderjarigen, geïnterdiceerden, benificiaire of afwezende erfgenamen belang hebben, ofte wel tot vacante of gefailleerde boedels, mitsgaders voor de scheiding en verdeeling van boedels, waarbij minderjarigen, geïnterdiceerden of afwezende zijn geïnteresseerd, en voor alle hunne overige verrigtingen in dergelijke boedels, geene andere of hoogere salarissen mogen in rekening brengen, dan bij het gemeld tarief zijn bepaald.

van zulke verkoopingen en tot het doen dier boedelscheidingen te bepalen tijd, met de vrederegters te overleggen.

De vrederegters zullen de ſtukken examineren, en nagaan of dezelve iets bevatten, hetwelk met de wet, met Ons tegenwoordig beſluit, of met de belangen der geïnteresſeerden zoude ſtrijdig zijn, en zullen, in zoodanig geval, zorgen, dat de noodige veranderingen of verbeteringen plaats hebben.

Ingevalle van verſchil tusſchen de notarisſen en vrederegters, zal de zaak, bij wege van *référé*, gebragt worden ter beſlisſing van den preſident der regtbank van eerſten aanleg.

6. Onze Prokureurs-Generaal en verdere officieren van Juſtitie zullen de hand houden aan de ſtipte naleving der wet van den 12den Junij 1816 (*Staatsblad* N°. 26), en de voorſchriften van Ons tegenwoordig beſluit, en zullen toezien, dat de vrederegters zich met de uiterſte naauwgezetheid kwijten van de zorg, die hun is opgedragen.

Zij zullen zorgen, dat dadelijk geſtuit worde de voortgang der verkoopingen en boedelſcheidingen, waar omtrent van de voorſchriften der gemelde wet, en van dit Ons beſluit, mogt worden afgeweken, en dat, in zoodanig geval, van de zaak worde verſlag gedaan aan de regtbank of aan den regter kommisſaris, dien het aangaat, ten einde, naar bevind van zaken, te worden gedisponeerd.

7. Gemelde Onze Prokureurs Generaal en verdere officieren van Juſtitie zullen tegen de notarisſen, welke de voorſchriften van het tegenwoordig beſluit mogten overtreden, de toepasſing vorderen der bij de wet bedreigde ſtrafbepalingen, en, naarmate van de omſtandigheden, derzelver ſuspenſie of deſtitutie bij den regter provoceren; verlangende Wij, dat Onze Hoven en regtbanken, de hun, ten opzigte van de notarisſen toegekende discretionaire magt, waarmede Wij willen, dat zij bij voortduring bekleed blijven, doen ſtrekken ten waarborg voor de rigtige nakoming der verordeningen, van welke door de notarisſen niet ſtraffeloos kan of behoort te worden afgeweken.

Ook het beſluit van den 5den October daaraanvolgende ſchijnt ons toe, wegens deszelfs in vele opzigten belangrijken inhoud, eene letterlijke overneming te vorderen, luidende hetzelve aldus:

Ge-

Besluit van 5 October nopens conflicten. (Staatsbl. No. 44.)

Gezien het rapport van Onzen Opper-Jagermeester, Opper-Houtvester voor de Noordelijke provinciën, van den 14den December 1821;

Gezien de rapporten van Onzen Minister van Justitie, van den 8sten en 21sten December 1821, N°. 128 en N°. 400, alsmede het rapport van onzen Minister van Binnenlandsche Zaken en Waterstaat, van den 12den Januarij daaraanvolgende;

Herzien Ons besluit van den 16den Julij 1820. (*Staatsblad* N°. 16);

Den Raad van State gehoord;

Gezien het rapport van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken en Waterstaat, van den 30sten September, jl.;

Overwegende, dat verscheidene bepalingen van de Grondwet, en bijzonderlijk die, vervat in art. 146, 149, 150, 152, 155, 158 en 159 van dezelve, duidelijk medebrengen, dat de administratieve autoriteiten de aan hen, bij de Grondwet, bij de algemeene rijkswetten, en bij Onze reglementen en besluiten van publieke administratie, toegekende magt uitoefenen onder Ons toezigt en souverein gezag; — dat de Grondwet, Ons de verpligting opleggende om niet te gedoogen, dat, in eenig geval, en onder eenig voorwendsel, van die wetten, reglementen en besluiten worde afgeweken, Ons daardoor in het laatste beroep de hoogste regtsmagt toekent over de wettigheid en geldigheid der reglementen, verordeningen en besluiten, door de administratieve autoriteiten daargesteld, alsmede over de handelingen der openbare ambtenaren in de uitoefening hunner administratieve functiën; dat, bij eene noodwendige en onmiddelijke gevolgtrekking, daaruit verder voortvloeit, dat het niet tot de wettige en constitutionele bevoegdheid van het regterlijk gezag kan behooren, om van administratieve handelingen kennis te nemen of zich met dezelve in te laten;

Overwegende, dat de wetten in zekere materiën, bij dezelve aangewezen, de kennisneming der twistgedingen aan de administratieve autoriteiten opdragende, daardoor tevens verklaren, dat de regtbanken tot die kennisneming onbevoegd zijn;

Willende een gedeelte der beginselen, ontwikkeld bij Ons besluit van den 16den Julij 1820 (*Staatsblad*, N°. 16), en de, in hetzelve vervatte bepalingen van toepassing maken op alle de gevallen, waarin besturen of bestuurders, ter zake van derzelver administratief beheer,

of handelingen in de uitoefening hunner functiën, voor de hoven en regtbanken mogten worden geroepen, of waarin deze kennis mogten nemen van twistgedingen, welke, uit krachte van de Grondwet, van de algemeene Rijkswetten, of van Onze reglementen van algemeen bestuur tot de bemoeijinge der administratieve autoriteiten behooren:

Willende eindelijk de wijze vaststellen, waarop, in soortgelijke gevallen, het administratief gezag tusschen beide zal treden, en naar welke Wij, ten aanzien van het daaruit te ontstaan twistgeding, zullen beslissen tusschen de administratieve en regterlijke autoriteiten, met volkomene kennis van zaken en na alle de belanghebbende partijen in derzelver middelen en verdediging te hebben gehoord.

Hebben besloten en besluiten:

Art. 1. Wanneer Onze Gouverneurs in de provinciën kennis bekomen, dat besturen of bestuurders voor de regtbanken geroepen worden, ter zake van hunne administratieve daden of handelingen, of dat de wettigheid en bestaanbaarheid dier daden of handelingen aan de kennis en uitspraak der regtbanken onderworpen worden, of dat deze kennis nemen van twistgedingen, welke, volgens 's Rijks en Onze reglementen van bestuur, tot de bemoeijingen van het administratief gezag behooren, zullen zij, daartoe termen zijnde, en na te hebben ingenomen het advies van het kollegie van Gedeputeerde Staten hunner provincie, en lettende op art. 165 der Grondwet en op de wet van den 16den Junij 1816 (*Staatsblad* N°. 27), eene gemotiveerde resolutie nemen, waarbij zij verklaren, dat het administratief gezag in de zaak tusschen beide treedt, en beweert, dat de kennisneming daarvan niet aan de hoven en regtbanken kan toekomen.

Zij zullen onmiddelijk afschriften hunner resolutie overleggen aan Onzen Minister van Justitie, aan den President der regtbank, voor welke de zaak gebragt is, en aan Onzen Prokureur of officier bij dezelve.

2. *Zoodra* Onze Prokureur of officier bij de regtbank de resolutie, vermeld bij het voorgaand artikel, zal hebben ontvangen, zal hij, bij geschrifte, waarvan hij op het audientie-blad akte vragen zal, requireren, dat de procesiale stukken hem onmiddellijk worden ter hand gesteld, ten einde daarvan aan Ons verslag worde gedaan, en door Ons, ten aanzien der verklaarde tusschenkomst, zoodanig worde gestatueerd, als Wij zul-

len vermeenen te behooren; zullende hij bij hetzelve requisitoir concluderen, dat, tot aan Onze beslissing, de regters zich zullen hebben te onthouden, om van het twistgeding kennis te nemen.

Op zoodanige regters, welke mogten weigeren, zich naar het voorschrevene requisitoir te gedragen, alsmede op zoodanige van Onze prokureurs en officieren bij de regtbanken, welke in het doen van hetzelve nalatig mogten zijn, zullen toepasselijk zijn de artikelen 127 en 128 van het lijfstraffelijk wetboek.

Den zestienden dag, volgende op dien van hun requisitoir, zullen Onze Prokureurs en officieren bij de regtbanken, aan Onzen Minister van Justitie, een omstandig berigt van het twistgeding doen toekomen, waarbij zij, in origineli of bij eensluidende afschriften, zullen voegen, alle de aan hen overgegevene stukken en akten tot de hoofdzaak betrekking hebbende, alsmede afschrift van hun requisitoir bij de regtbank, mitsgaders alle memoriën van verwering als anderzins, welke partijen of de regtbank zelve hun zullen hebben ter hand gesteld, hetzij om de bevoegdheid der regtbank staande te houden, hetzij om dezelve te betwisten.

Het zal daarenboven zoo wel aan partijen als aan de regtbank, vrijstaan, om, binnen de maand, volgende op het, bij het voorgaand artikel vermeld requisitoir, regtstreeeks aan Onzen Minister van Justitie te doen toekomen alle zoodanige memoriën, als zij zullen te rade worden, om te betoogen, dat de ingestelde actie al of niet behoort tot de kennisneming van het regterlijk gezag.

4. Binnen de maand, nadat de stukken bij het departement van Justitie zullen zijn ingekomen, zal onze Minister van Justitie, gezamenlijk met het hoofd of de hoofden der departementementen van algemeen bestuur, in wier attributiën het voorwerp van het twistgeding ten principale zich meer bijzonder geplaatst vindt, Ons een omstandig rapport van de zaak aanbieden, vergezeld van alle de daartoe betrekkelijke stukken, ten einde Wij daaromtrent, na verhoor van den Raad van State, bij gemotiveerde besluiten, zoodanig kunnen beslissen, als Wij zullen vermeenen te behooren.

Z. M. zich bij art. 6, §. 1, van Hoogstdeszelfs besluit van den 15den September 1819, voorbehouden hebbende, om de bepalingen van hetzelve, omtrent het gebruik der landtaal in publieke akten, Besluit van 26 October omtrent het gebruik der landtaal. (Staatsbl. No. 46).

uit te ſtrekken tot die plaatſen en Gemeenten van de Provincie Zuid-Braband, waar de Vlaamſche taal, bij nader onderzoek, zoude blijken de landtaal te zijn, alsmede gelet hebbende op het beſluit van den 5den Julij en voorts aan het voorbehoud bij gemeld art. 6, §. 1 gevolg willende geven, vond goed, bij beſluit van den den 26ſten October, te verklaren: „ dat te rekenen met den 1ſten Januarij 1823, de bepalingen van het beſluit van 15 September 1819 van toepasſing zouden zijn op alle de ſteden en plaatſen in het Arrondisſement van Brusſel en Leuven, Provincie Zuid-Braband, welke, ten gevolge der beſchikkingen, vervat in het beſluit van den 5den Julij bevorens, voortaan enkel zouden beſtaan uit gemeenten, waar het Vlaamſche de landtaal was." — Voorts werden de hoofden der onderſcheidene Departementen van algemeen beſtuur bij deze gelegenheid in het bijzonder indachtig gemaakt aan de bepalingen van art. 7 van Zr. Ms. meergedacht beſluit van 25 September 1819, onder verdere aanbeveling om de voorſchreven bepalingen ten ſpoedigſte, voor zoo verre zulks nog niet mogt zijn geſchied, naar te komen en te doen naarkomen, in het oog houdende, dat evengemeld beſluit, met den 1ſten Januarij 1823, in werking moest worden gebragt.

Beſluit van 30 December, houdende intrekking van het beſluit van 5 Julij en ſuppresſie van Vredegeregten. (Staatsbl. No. 60.)

Het reeds boven door ons aangeſtipt beſluit van den 30ſten December, waarbij dat van den 5den Julij buiten werking werd geſteld, en alhier, ter geſchikte plaatſe, in te voegen, was van den navolgenden inhoud:

Gezien de verzoeken, aan ons gedaan door de gemeenten Zittaerd, Lummen, Outgaerden, Neer-Heijlisſen, Op-Heijlisſen, Linſemeau, Beauvechain-Tourinnes, Nodebois, Hamme-Mille, Longueville, Pietrebais, Chapelle St. Laurent, Bosſut-Gottechain en Grez-Doiceau, in de provincie Zuid-Braband, bevorens reſpektievelijk behoord hebbende tot de kantons Thienen, N°. 2, en Grez, arrondisſement Leuven, en, bij Ons beſluit van den 5den Julij laatstleden (*Staatsblad* N°. 17), ten gevolge van de ſuspresſie der voorsz. kantons,

aan de kantons Geldermaken en Wavre, arrondissement Nyvel, toegevoegd, strekkende de bedoelde verzoeken, om van de laastgemelde kantons te worden afgescheiden, en wederom onder het resfort van arrondissement Leuven te worden gebragt, en zulks op grond, dat de meeste ingezetenen der voorsz. gemeenten de Vlaamsche taal magtig waren;

Den Raad van State gehoord;

Op voordragt van Onzen Minister van Justitie;

Gelet op Ons besluit van den 15den September 1819 (*Staatsblad* N°. 48);

Willende aan de voorsz. gemeenten het voordeel toekennen, dat zij door hun verlangen beoogen, en ook daardoor het gebruik der landtaal bevorderen;

Hebben besloten en besluiten;

Art. 1. Ons besluit van den 5den Julij 1822 (*Staatsblad* N°. 17), wordt bij deze ingetrokken en gesteld buiten effekt.

2. Te rekenen van den 1sten Januarij 1823, zullen voor gesupprimeerd worden gehouden de vredegeregten in de kantons ter Hulpe, Herinnes en Grez, provincie Zuid-Braband.

3. Te rekenen van hetzelfde tijdstip, zullen de tot die kantons behoorende gemeenten worden toegevoegd aan en vereenigd met andere naburige kantons, namelijk: de gemeenten Chapelle St.-Lambert, Couture, St.-Germain, Genval, ter Hulpe, Lasne, Rixensart, Rosières, Ohain, Archiennes, Biez, Boulez, Dionlemont, Dionleval, Nethene, zullen worden toegevoegd aan het kanton Wavre, arrondissement Nijvel.

De gemeenten Overijsfche, Notre-Dame-au-Bois en Hoylaert zullen worden toegevoegd aan het kanton Uccle, arrondissement Brussel.

De gemennten Herrinnes, Herfelingen, Haute-Croix, Oetingen, Vollezele, Gammerage en Thollenbecq zullen worden toegevoegd aan het kanton Lennick-St.-Martin, arrondisfement Brusfel.

De gemeenten Bierghes en Saintes zullen worden toegevoegd aan het kanton Hal, arrondisfement Brusfel.

De gemeenten Rebecq, Quenast en Rognau zullen behooren tot het kanton Nyvel, N°. 1 arrondisfement Nyvel.

De gemeenten Huldenberg, Rhode-St. Agathe, Weert-St.-Joris en Ottenberg zullen behooren tot het kanton Leuven, N°. 2, arrondisfement Leuven.

De gemeenten Bauvechain-Tourinnes, Nodebois, Hamme-Mille, Longneville, Pietrebais, Chapelle St.-Laurent, Grez-Doiceau en Bossut-Gottechain zullen worden vereenigd met het kanton Tienen, N°. 1, arrondissement Leuven.

4. De door de voorschreven suppresfie uit te vallen vrederegters en griffiers zullen blijven in het genot hunner jaarwedden, tot dat zij weder zullen hebben kunnen worden geplaatst, of aan hen, wanneer daartoe termen mogten gevonden worden, pensioenen zullen zijn toegelegd.

5. De regtzaken, welke betreffen of waarin betrokken zijn de ingezetenen van zoodanige gemeenten, die tot een ander justitieel arrondissement overgaan, en die, op het tijdstip der voorschreven suspresfie, ongedecideerd mogten hangende zijn voor de regtbank, onder welke zij tot dus verre behooren, zullen bij die zelfde regtbank worden afgedaan, zonder dat de nieuwe verdeeling der gemeenten daarbij in aanmerking worde genomen.

6. De hypothekaire inschrijvingen, welke genomen zijn op goederen, gelegen in gemeenten, die tot een ander justitieel arrondissement overgaan, zullen, ten verzoeke der belanghebbenden, zonder betaling van eenige kosten hoe ook genaamd, worden overgeboekt op de registers der hypotheek bewaarders, tot wier ressort zij, ten gevolge van dien overgang, zullen behooren, en waarin de bezwaarde goederen zullen gelegen zijn, en zullen aan die belanghebbenden verzekerd zijn al zoodanige regten, en in die zelfde orde, als zij bij de eerste inschrijving hadden verkregen.

7. De overboeking, bij het vorig artikel vermeld, zal vóór den 1sten Julij 1823 moeten geschied zijn, en zal in gelijker voege worden bewerkstelligd, als bepaald is bij Onze besluiten van den 30sten Junij 1817 (*Staatsblad*, N°. 26) en van den 11den Februarij 1818 (*Staatsblad*, N°. 8).

Vonnis in de land-taal.

Het Hoog-Geregtshof te Brugge sprak in deszelfs Eerste Kamer, wegens burgerlijke regtzaken vonnis doende, op den 14den Maart een arrest uit in de Vlaamsche taal gesteld, zijnde het eerste, hetwelk in de landtaal werd uitgevaardigd.

Regtsgeding wegens het *Journal de Gand*.

De heeren *Meidenpenning* en *Bonnin*, opsteller en drukker van het *Journal de Gand*, beschuldigd van zich, in hun dagblad, aan hoon der Over-

heid te hebben schuldig gemaakt, en deswege op den 19den December des vorigen jaars te Brussel te regt gestaan hebbende, waren, bij vonnis van den 21sten daaraanvolgende, na een breedvoerig pleidooi van den Advokaat *Marcelin*, van de hun te last gelegde misdaad vrijgesproken, hetgeen aanleiding had gegeven tot een beroep, door den Prokureur des Konings bij de Regtbank van eersten aanleg te Brussel tegen gemeld vonnis opgeworpen. — Het was op den 24sten Januarij dezes jaars, dat de correctionele kamer van het Hoog-Geregtshof te Brussel zich met deze zaak bezig hield, welke, uit hoofde van elkander opvolgende beroepen, alsmede eener voorziening in Cassatie door den Prokureur-Generaal, onderscheidene malen het onderwerp der regterlijke beraadslagingen uitmaakte. De Heer *Meidenpenning* las een geschrift ter verdediging, waarin hij, voor de vierde reize, trachtte te beweren, „dat de uitdrukkingen van het betichte artikel geene hoonende strekking voor de Overheid behelsde, aan welke hij, als zijnde in zijne hoedanigheid van Advokaat daarmede verknocht, den verschuldigden eerbied toedroeg. Dat zijn oogmerk niet was geweest, noch ook konde geweest zijn, om een ligchaam te vernederen, voor hetwelk hij zijne ambts-betrekkingen had uit te oefenen." De Heeren *Marcelin* en *Beijens* verdedigde op gelijken grond den beschuldigden; waartegen het publieke Ministerie, uitgeoefend door den Heer *Duvigneau*, de misdadigheid der beschuldigden, onder andere, meende op te moeten maken uit de woorden *zwakheid* en *toegeefelijkheid* (*docilité*) in het bewust artikel aangaande sommige handelingen der Overheid gebezigd. — Het vonnis op den 25sten uitgesproken, hield in: „dat, aangezien de uitdrukkingen, voorkomende in een artikel geplaatst in het *Journal de Gand* van den 15den Junij 1821, honend en beleedigend waren voor de Overheid met de regterlijke magt bekleed en zij, uit dien hoofde, in hunne eer gegriefd waren; voorts aangezien de Heer *Meidenpenning* schrijver van dit artikel was,

hetwelk door medewerking van den Heer *Bonnin*, als drukker, met kennis van zaken, in deszelfs dagblad was geplaatst, en eindelijk, nadien nopens deze misdaad was voorzien geworden bij art. 222 van het ſtraf-wetboek, het hof, het beroep als zoodanig erkennende, met vernietiging van het vonnis door de Regtbank van eerſten aanleg gewezen, de heeren *Metdenpenning* en *Bonnin* ieder tot een maand gevangenisſtraf en gezamenlijk tot de kosten van het proces verwees (1)"

Vonnis van den Heer *Wallez*. De Heer *Wallez*, eigenaar van het dagblad *le Flambeau*, werd door het Hof van Asſiſes van Zuid-Braband bij contumacie, tot 2 jaren gevangenis-ſtraf en *f* 500 boeten veroordeeld, wegens het plaatſen in gemeld blad van onderſcheidene artikelen, ſtrekkende om tweedracht, wantrouwen en twist tusſchen de ingezetenen te verwekken.

Onderſcheidene misdrijven, deels van zeer gruwelijken aard, met ſtilzwijgen voorbijgaande, hoedanig de jaarboeken der regtspleging van ieder volk maar al te dikwijls opleveren, oordeelden wij de vermelding van het navolgend crimineel regtsgeding, hetwelk, door deszelfs afgrijſelijke bijzonderheden, de algemeene opmerkzaamheid inzonderheid gaande maakte, niet overbodig.

Teregtſtelling van *H. J. de Hesſ*. In de maand Julij, namelijk, ſtond te Arnhem te regt zekere *H. J. de Hesſ*, Med. Doctor, van Amſterdam geboortig en laatst woonende te Zutphen, beſchuldigd van verwonding met voorbedachten rade, eene ongeſteldheid en ongeſchiktheid tot den perſoonlijken arbeid, gedurende meer dan twintig dagen, te weeg gebragt hebbende, en tegen welke misdaad, bij art. 309 en 310 van het ſtrafwetboek, eene lijfs- en infamerende ſtraf was bepaald. De bijzonderheden dezer misdaad, zoodanig als dezelve bij de publieke debatten bekend werden, kwamen nagenoeg op het volgende neder. Sedert 1811 gehuwd, woonde de beklaagde met zijne echtgenoot te Medenblik, alwaar hij reeds ſedert lang in

(1) Journ. d'Anvers. N°. 55 en 56.

onmin met haar verkeerde en door allerhande gewel-
denarijen noodzaakte de toevlugt tot hare ouders
te nemen." Op aanhoudende bede echter van
haren man, welke zich daarna met ter woon te
Zutphen had nedergezet, besloot zij tot hem weder
te keeren, in de hoop eener betere behandeling,
waarin zij zich echter op het deerlijkst zag bedro-
gen. Ongehoord waren de folteringen, aan welke zij
zich nu dagelijks blootgesteld zag. Op eenen tijd be-
veelt het monster zijne vrouw, terwijl hij een ketel
kokend water in de hand hield, haar ontbloote armen
uit te strekken, om over dezelve het water uit te
storten, met bedreiging van, zoo zij dit weigerde,
het kookend water over hare zuigeling, pas eenige
weken oud, te gieten. De teerhartige moeder, liever
het grootste leed willende verduren dan hare zuigeling
een oogenblik aan de ijsselijke mishandeling des
ontaarden vaders blootgesteld te zien, strekt stand-
vastig hare armen uit, en niets weerhoudt hem
om het water, tot den laatsten droppel, over
dezelve uit te gieten. Onnoembaar waren de mis-
handelingen, welke de rampzalige vrouw, zelfs
gedurende hare zwangerheid, achtervolgens moest
verduren, waaronder echter die van den 28sten en
29sten Julij des vorigen jaars alle overige overtrof-
fen. Op den eerstgemelden dag, na zijne vrouw
een lamp te hebben doen opsteken, rukt hij haar de
halsdoek af en houdt de brandende vlam tegen hare
ontbloote linkerborst. De lamp, uitgegaan zijnde,
werd op nieuw ontstoken en nu herhaalde hij deze
afschuwelijke daad, zoo lang, tot dat de tepel der
borst voor twee derde was verschroeid. Op den
29sten sleept hij zijne vrouw naar de keuken, alwaar
hij, eerst met een brandend hout en vervolgens
met eene gloeijende kool, tusschen een tang, het
naakte ligchaam, op verscheidene plaatsen, op de
wreedaardigste wijze mishandelt. Doch niet genoeg;
na over het ligchaam koud water geworpen te heb-
ben, teistert hij de gewonde plaatsen met hevige
zweepslagen, en eerst nadat de buren op het jam-
merlijk hulpgeschrei der vrouw toegesneld waren,

gevleeschten duivels ontrukt, welke hierop in handen van het geregt raakte. — Ondervraagd zijnde bekent hij alles ten volle, zonder een blijk van berouw over zijne handeling te geven, terwijl hij tevens zeide, dat zijne vrouw, voor hunne kennismaking, in betrekking had gestaan met een ander, hetgeen zij hem echter voor hun huwelijk had geopenbaard. In de gevangenis te Zutphen bragt *de Hesſ* zich twee wonden toe, eene aan den hals en eene aan de arm, welke een aanmerkelijk bloedverlies te weeg bragten, doch waarvan hij ſpoedig herſtelde. Zijne vrouw verviel, ten gevolge harer bekomene wonden en mishandelingen, in eene hevige ziekte, waarvan zij eerst den 10den September als herſteld konde beſchouwd worden. Toen de zaak bij de vorige Asſiſes te Arnhem zoude worden behandeld, had de beklaagde zich daarop beroepen, dat zijn gedrag aan eene zielsongeſteldheid was toe te ſchrijven, en de benoeming van deskundigen gevraagd, ten einde zijne geſteldheid te onderzoeken, aan welk verzoek gereedelijk was voldaan geworden. Na het verhooren van een groot aantal getuigen werd door twee geneeskundigen, op den 3den Julij dezes jaars, rapport uitgebragt, waarop door den Prokureur-Generaal nog eenige vragen aan den beklaagden gedaan werden en de zittingen publiek werden gemaakt. De breedvoerige ontwikkeling der akte van beſchuldiging van den Prokureur-Crimineel werd gevolgd van eenen eisch tot de ſtraf van geeſeling, gevangenis in een tuchthuis voor 15 jaren, benevens de veroordeeling in de kosten, waarna de Heer *de Kempenaer*, advokaat des beſchuldigden, op gemelden grond, een uitgebreid pleidooi tot deszelfs verdediging uitſprak. Vervolgens, na eenige korte debatten, het publiek verwijderd zijnde, werd na ruim een uur raadplegens, het vonnis gelezen, waarbij *Hermanus Jacobus de Hesſ* ſchuldig werd verklaard aan de misdaad, met alle de omſtandigheden vermeld, en dienvolgens, krachtens art. 309 en 310 van het ſtraf-wetboek en Art. 9 der

publicatie van den 11den December 1813, veroordeeld tot eerloosverklaring en tuchthuis-straf voor den tijd van 15 jaren benevens de kosten (1).

De bekendmaking van het besluit, waarbij, ten gevolge den genade des Konings, jaarlijks, op zekeren bepaalden tijd, aan een aantal gevangenen deels geheele kwijtschelding, deels vermindering van tuchthuis-straf wordt toegestaan, gaf, in de maand Junij, aanleiding tot een schroomlijk oproer in het gevangenhuis te Utrecht. Niet zoodra hadden de gevangenen, ten getale van 160 tot 180 aanwezig, kennis gekregen van de gemelde beschikking, of men bespeurde eene algemeene woeling onder dezelve. Zij die geen afslag bekwamen, gaven hierdoor op het luidst hunne ontevredenheid te kennen, terwijl zij aan welke dezelve was toegestaan, zich hiermede niet voldaan hielden. Op een oogenblik, als had er eene vroegere afspraak deswege plaats gehad, geraakte alles in oproer, weefgetouwen en andere werktuigen werden vernield, en, met losbreking der zwaarste sloten, de afzonderlijke bewaarplaatsen geopend en aldus vele gevangenen bij elkander gehoopt. Spoedig bekwam men hulp van de militaire wacht, aan de Tolsteeg-poort geplaats, hetgeen echter niet verhinderde, dat aan de muren gebroken en met steenen van boven neder geworpen werd. Zelfs de glasramen werden uitgehaakt en naar omlaag gesmeten en met groote moeite alleen voorkwam men het doorbreken van de zoldering, echter niet zonder dat verscheidene gevangenen gekwetst raakten. De aanwezende militaire magt te kort schietende om het oproer meester te worden, werd nog bij tijds versterkt door een aanzienlijk detachement van de hoofdwacht, alsmede door andere militairen, benevens eenig manschappen der kavallerie, met grooten ijver toesnellende, hetgeen veel toebragt, om het gevaar van eenen meer en meer toenemende oploop, welke inmiddels buiten het gevangenhuis plaats greep, af te weren. Nadat men de militaire van scherpe

Oproe het geva huis te trecht.

(1) Nijm. Cour. N°. 55.

patronen had voorzien, en deze op de binnenplaats, in het gezigt der gevangenen, het geweer had doen laden, kreeg men dezelve eindelijk zoo ver in bedwang, dat het breken gestaakt werd, waarop, de orde spoedig hersteld zijnde, een geregtelijk onderzoek plaats greep.

Op den 8sten Maart werd door den Koning het volgend besluit uitgevaardigd.

Besluit van den 8 Maart tot instandhouding der bepalingen op rivier- en waterregt. (Bijv. tot het Staatsbl. D. IX. St. 3. bl. 1651.)

Op het rapport van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken en Waterstaat, van den 14den September 1823, N°. 1, nopens de weigering der eigenaren van de Hesselsche buitenwaarden, gelegen aan de rivier de Maas, in Noord-Braband, om hunne kaden, welke zij, zonder voorafgaande vergunning, verhoogd en verzwaard hebben, wederom te doen opruimen en afslechten, en zulks op grond, dat de Wet van 24 Februarij 1806, houdende bepalingen omtrent een algemeen rivier- of waterregt over de rivieren en stroomen, reeds sedert eenige jaren geene kracht meer zoude hebben; — stellende Onze Minister de vraag voor, of die Wet kan geacht worden, hare verbindende kracht te hebben behouden en alzoo nog in werking te zijn;

Gezien het rapport van de Staats-Kommissie, benoemd bij ons secreet besluit van den 1sten Augustus 1818, litt. T. T., van den 5den December 1820, N°. 2;

Gezien het rapport van Onzen Minister van Justitie van den 17den Maart 1821;

Gelet op het nader rapport van de Staats-Kommissie voornoemd van den 11den December, l. l. N°. 1;

Den Raad van State gehoord;

Hebben goedgevonden en verstaan:

1°. Onder mededeeling van de bovengemelden rapporten van de Staats-Kommissie en Onzen Minister van Justitie alsmede van het advies van den Raad van State, aan Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken en Waterstaat te kennen te geven, dat, vermits de Wet van den 24sten Februarij 1806, houdende bepalingen omtrent een algemeen rivier- en waterregt over de rivieren en stroomen, noch bij het lijfstraffelijk Wetboek voor het voormalig koningrijk Holland, noch ten gevolge der invoering van het Fransch lijfstraffelijk Wetboek in den

jare 1811, noch door andere hier te lande, gedurende de vereeniging dier gewesten met Frankrijk, executoir verklaarde wetten, blijkt te zijn afgeschaft, hij gehouden zal zijn aan de strikte naleving der meergenoemde Wet de hand te houden, en dezelve aan alle ambtenaren, die zulks aangaat, aan te bevelen; zullende de Ingenieuren en beambten van den Waterstaat, in de Noordelijke Provinciën, moeten worden aangeschreven, om toe te zien en te waken, dat geene werken ondernomen of aangelegd worden, strijdig met de bepalingen der gedachte wet, of dat in eenig ander opzigt tegen dezelve worde gehandeld, en om overal te zorgen, dat diegene, welke zoodanige ondernemingen mogten willen aanvangen, in tijds door de voornoemde beambten, ter voorkoming van nuttelooze kosten en moeijelijkheden, worden gewaarschuwd.

2°. Onze Minister enz. (1).

Uit hoofde der noodzakelijkheid om in de benoeming en aanstelling der leden van de onderscheidene Dijk- en Polder-beheeren, zoo veel mogelijk, en met in acht neming der plaatselijke reglementen en gebruiken, op eenen eenparigen en regelmatigen voet, te voorzien, en zulks naar aanleiding en overeenkomstig den geest en de bedoeling der grondwet en het meerder of minder onmiddellijk toezigt, hetwelk, hetzij aan het algemeen bestuur, hetzij aan de Staten der Provincie was toegekend, werd door Z. M., gezien de voorstellen door de Staten der onderscheidene Provinciën, ingevolge art. 222 der Grondwet gedaan, alsmede onderscheidene rapporten van de jaren 1819, 1820 en 1822, bij besluit van den 29sten Maart dezes jaars, omtrent dit belangrijk punt, het volgende vastgesteld: Besluit van 29 Maart omtrent de dijk- en polderbesturen. (Staatsbl. No. 7).

Art. 1. De dijkgraven, Presidenten en verdere leden van alle hooge en andere Heemraadschappen, Wateringen, Waterschappen, Dijken, Polderbesturen en andere dergelijke kollegiën, hoe ook genaamd, aan welke eenige beheering over rivier- of zeewaterkeerende dijken of werken is toevertrouwd, mitsgaders de Sekretarissen, Dijkschrijvers, Griffiers, Rentmeesters of Pen-

(1) De publicatie van 1806 wordt gevonden in het Bijv. tot het Staatsbl. D. IX, St. 3, bl. 1653—1658.

ningmeesters, welke bij deze kollegiën fungeren, voor zoo ver dezelve door den Souverein, de Stadhouders in der tijd, de voormalige Provinciale Hoven of eenige andere publieke autoriteit plagten benoemd te worden, zullen voortaan door Ons worden benoemd en aangesteld;

Wij behouden Ons voor om eenen staat van alle de kollegiën, welke in de termen van dit artikel vallen, nader vast te stellen.

2. Insgelijks zullen door Ons worden benoemd en aangesteld de leden van zoodanige dijk- of polderbesturen, welke geen rivier- of zeewaterkeerende dijken of werken hebben, maar wier beheer zich tot binnenpolders bepaalt, in zoo verre de leden van zoodanige besturen voorheen, en wel bepaaldelijk vóór den jare 1795, werden benoemd en aangesteld, hetzij door den Souverein, de Stadhouder in der tijd, de voormalige Provinciale Hoven of eenige andere publieke autoriteiten.

3. Deze benoemingen zullen geschieden op de volgende wijze:

Ingeval van vakature zal door dijk- of polderbesturen, wien zulks aangaat, worden opgemaakt eene nominatie van drie personen, welke in zich vereenigen al de vereischten, bij de reglementen der respektieve besturen, waarbij zij moeten fungeren, voorgeschreven of die de bestaande gebruiken medebrengen.

Deze nominatie zal door hen worden ingediend bij de Gedeputeerden Staten hunner Provincie, die dezelve, met derzelver consideratiën omtrent de voorgedragene personen zullen doen toekomen aan Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken en Waterstaat.

Voor zoo ver nogtans de reglementen, oktrooijen of bestaande gebruiken aan de ingelanden, stemgeregtigden of de gecommitteerden van dezelve, of ook aan eenige steden of bezitters van ambachtsheerlijkheden, de bevoegdheidheid geven om een of meer personen tot het bekleeden van voornoemde posten te benoemen of voor te dragen, wordt het doen der voordragt aan dezelve gelaten, welke voordragt door hen aan de Gedeputeerde Staten der Provincie zal worden gedaan, die dezelve, met hunne consideratiën, aan voorsz. Onzen Minister zullen toezenden.

5. Dezelfde wijze van benoeming zal worden in acht genomen, ten aanzien der leden van de kollegiën, van hoofd-ingelanden, ambtbesturen of kommissarissen in de

geïnteresseerden, in zoo ver dezelve volgens de bestaande reglementen, door den Souverein, de Stadhouders in der tijd, de voormalige Provinciale Hoven, of eenige andere publieke autoriteiten plagten benoemd te worden.

6. De benoeming en aanstelling van alle overige dijk- en polderbesturen, mitsgaders van alle Sekretarissen, Penningmeesters en andere ambtenaren van dezen aard, niet in art. 1 genoemd, zal blijven geschieden, overeenkomstig de bepalingen, welke daromtrent in de respektieve reglementen dier besturen vervat zijn, of vervolgens mogten worden vastgesteld.

7. Al hetgeen in de bestaande reglementen, Dijkregten of oktrooijen te dezen aanzien strijdig mogt worden bevonden met de bepalingen van het tegenwoordig Besluit, wordt gehouden voor vernietigd en buiten effekt gesteld.

Besluit van 7 September houdend uitlegging van art. 1 van bovenstaand Besluit. (Staatsbl. No. 42).

Omtrent het regt verstand van het eerste artikel van dit besluit, ontstonden bij sommige besturen bedenkingen, in zoo verre, dat door dezelve werd vermeend, dat de leden der Heemraadschappen, Dijk- of Polderbesturen, bedoeld bij het gemelde artikel, alleen door Z. M. den Koning zouden worden benoemd, voor zoo veel dezelve door den Souverein of eenige andere publieke autoriteit plagten benoemd te worden. Z. M. zulks in overweging genomen hebbende, alsmede dat de bedoeling der bepalingen van het voorschreven besluit medebragt, dat al de leden van bovengemelde besturen door Z. M. benoemd werden, voor zoo veel aan dezelve eenig beheer over rivier- of zeewaterkeerende dijken (buiten- of ringdijken) was toebetrouwd, vond goed, bij een later besluit van den 7den September, te verklaren: „ dat de in het voorschreven eerste artikel voorkomende bijvoeging, houdende: *voor zoo ver dezelve door den Souverein, de Stadhouders in der tijd, de voormalige Provinciale Hoven of eenige andere publieke autoriteit plagten benoemd te worden*; alleenlijk zag op de bij dit artikel genoemde Sekretarissen, Dijkschrijvers, Griffiers, Rentmeesters of Penningmeesters, en dat mitsdien het

meergemeld artikel zoude moeten worden verstaan te zijn gesteld als volgt:

Art. 1. Zullen voortaan door Ons worden benoemd en aangesteld:

a. De dijkgraven, presidenten en verdere leden van alle hooge en andere heemraadschappen, wateringen, waterschappen, dijk- en polder-besturen en andere dergelijke kollegiën, hoe ook genaamd, aan welke eenige beheering over rivier- of zeewaterkeerende dijken of werken is toevertrouwd.

b. De sekretarissen, dijkschrijvers, griffiers, rentmeesters of penningmeesters, welke bij deze kollegiën fungeren, voor zoo ver deze ambtenaren door den Souverein, de Stadhouders in der tijd, de voormalige provinciale hoven of eenige andere publieke autoriteit, plagten benoemd te worden.

Staat der publieken werken.

Terwijl een gedeelte der door het Gouvernement besloten en ontworpen werken, waartoe door de Wet van den 30sten Januarij 1817 een fonds van zes millioenen guldens was bestemd, allengs ten uivoer gebragt werd, ook door middel van afzonderlijke belastingen op Provinciën, steden of partikulieren gelegd, verhinderde de ontoereikendheid dier midddelen alleen de geheele voltooijing der onderscheidene communicatiën te land en te water, welke, of door het algemeen belang en de nationale nijverheid, of door het bijzonder belang der steden en Provinciën, of, eindelijk, uithoofde van den stelligen wensch van sommige distrikten en gemeenten, gevorderd werden. Onder deze beraamde werken waren niet minder begrepen dan 38 wegen in de Zuidelijke Provinciën en twaalf andere in de Noordelijke. Voorts telde men elf vaarten, waarvan 5 kanalen, welke gegraven moesten worden, en daaronder een aan te leggen kanaal, tusschen Mons en de Schelde, om de vaart over het Fransch grondgebied en de daaraan verbondene lasten te vermijden. Behalve deze wegen en kanalen, noemde men nog zes andere wegen en eenige vaarten; de wegen van Rotterdam naar Antwerpen, door de Willemstad

ſtad en Bergen-op-Zoom; van Roermonde naar Dusſeldorf; van Spa door Stavelot en Diekrezh naar Luxemburg en van Bartogne tot aan de Pruisſiſche grenzen. Ook de Sambre moest tot een kanaal worden ingerigt, een gedeelte der Ourthe bevaarbaar gemaakt en van Charleroy naar Brusſel een kanaal worden gegraven.

Verbeteringen te Antwerpen.

Te Antwerpen kwamen in dit jaar vele inrigtingen van algemeen nut aan de haven en kaden tot ſtand. De kosten, beſteed aan de uitſpringende hoeken der kade, de werf genaamd, werden alleen geſchat op 90,000 guldens. Ook geſchiedde in het jaar het leggen van eenen ijzeren brug tusſchen de beide ſluizen der haven, waarvan de vervaardiging aan de Heeren *Cockerill* van Luik was toebetrouwd geworden, en van welks plegtige inwijding, in de maand October, reeds elders gewag is gemaakt (1). Alom zag men de kommen en kaden verfraaid door huizen en magazijnen, welke alle, volgens eenparig voorgeſchreven plan, gebouwd werden.

Vaart tusſchen Willemsdorp en den Moerdijk.

Eene ongemeene levendigheid werd insgelijks in het Zuidelijk gedeelte der Provincie Holland te weeg gebragt, door eenen nieuwen en gemakkelijker overtogt over het Hollandſche Diep, tusſchen de veeren van Willemsdorp, aan den mond van den Dordſchen Kil, en van den Moerdijk, in de ſtrekking van den nieuwen ſtraatweg van 's Gravenhage naar Brusſel. Deze overtogt geſchiedde op eene zeer geregelde wijze door middel van een in Engeland vervaardigde ſtoomboot, welke van daar, in de maand Mei, te Rotterdam aankwam, en voorts op onderſcheideze togten tot oefening, zoowel aan gemeld veer als op eene vaart langs den Briel en Goeree, alsmede in de Noord-zee tot voor het dorp Scheveningen, aanhoudend een groot aantal aanſchouwers van de voortreffelijkheid en doelmatigheid der inrigting had overtuigd (2). — Door dezelve werden

(1) Boven bladz. 17.

(2) Men vindt deswege een belangrijk verſlag van

meergemeld artikel zoude moeten worden ... ver-
zijn gesteld als volgt: ... wonë
... n zijn.

Art. 1. Zullen voortaan door On... ord, al-
en aangesteld: ... g stond en
a. De dijkgraven, presidenten ... e eene na de
alle hooge en andere heer- ... half uur eene
gen, waterschappen, dij... r, geregeld in 20
andere dergelijke kolleg... d de veiligheid en
welke eenige beheer... het bijzonder bevor-
keerende dijken of v... n doelmatig reglement,
b. De sekretarissen, ... besluit van den 31sten
meesters of pen... n wijziging van laatstgemeld
legiën fungeren ... n Koning, op den 10den Sep-
den Souverei... 1°. „ dat de stoomboot des mor-
voormalige ... bij het voorschreven reglement,
blieke autr...

Staat der publieken werken.

Terwijl ... tijd, van de zijde van den Moerdijk besloten ... en te varen en daarmede van beide zij- Wet v... eel mogelijk, op den bij het reglement be- zes ... tijd zou blijven voortgaan; dat, bijaldien uivo... ogt, gedurende eene der reizen vice versa, der... dan een half uur mogt duren, de stoomboot k... de zijde, alwaar dezelve te laat aankwam, niet ... er dan ten hoogste vijf minuten zou mogen ... rtoeven, maar binnen dien tijd de terugvaart moe- ten beginnen, ten einde den in vorige overtogten verloren tijd in te halen en dat, wijders, wanneer eenige passagier zich op den bij het reglement vast- gestelden tijd van overtogt aanmeldde en de stoom- boot, door oponthoud of anderzins, niet binnen tien minuten na den bij het reglement bepaalden tijd van vertrek kon afvaren, hij het regt zou heb- ben, om zich met de gewone vaartuigen, tegen het gewone veerloon, te doen overbrengen; — 2°. dat de stoomboot des namiddags van de zijde van Willems- dorp, voor de laatste maal, zoude varen, geduren- de de maanden Januarij en December ten half vier ure; gedurende de maanden Februarij, Maart, Oc-

den Hoogleeraar G. *Moll* in de Alg. Konst- en Letter- bode N°. 30—32, en 40—43.

.. November te half vijf ure; gedurende de April en September te half zeven ure; ende de maanden Mei, Junij, Julij en .. half acht ure (1).

..ntal werken, deels op het gelukkigst ..ankelijk tot ftand gebragt, deels ..tflag, geheel voltooid, behooren

..25ften April te Nijmegen een begin hebben met de grondlegging tot herftel ..adshaven-muur, welke op den 26ften Janu.. ..20 gedeeltelijk was ingezonken (2), en na ..et eerfte vak het hei- en roosterwerk volein..gd te hebben, was de dag van 22ften Junij vastgefteld tot het plegtig leggen van den eerften fteen aan gemelden muur. Des middags ten een ure kwamen de Burgemeesteren, verzeld van den Ingenieur van den Waterftaat *G. Beijerinck*, op het werk, alwaar een groot aantal vlaggen en wimpels allerwege wapperden, en Hun-Ed. door de aannemers ontvangen en naar de plaats, voor de plegtigheid beftemd, geleid werden. Aldaar werd aan den Prefident-Burgemeester een fteen, op welke deszelfs naam was uitgehouwen, aangeboden, welke vervolgens met de bij dergelijke gelegenheid gewone plegtigheden in de grond werd gemetzeld. Het overig gedeelte van den dag werd door de werklieden, op eene gulle wijze onthaald, in gepaste vreugde doorgebragt. Haven-muur te Nijmegen.

Op den 19den Mei gefchiedde de eerfte werking der fluis, welke kort te voren aan de haven van Ostende was aangelegd, in tegenwoordigheid van den Gouverneur van Oost-Vlaanderen, en fchier der ganfche bevolking. De werken der fluis, welke te gelijk met de oude fpuit-fluis en met de fluizen van het bekken der ftad werkte, voldeed uitmemend aan Haven-fluis te Ostende.

(1) Bijv. tot het Staatsblad. D. IX, St. 1, bl. 396—397. Het reglement van den 31ften Mei wordt mede aldaar gevonden in het 2de St. bl. 797—805.

(2) Jaarb. 1820, St. 2, bl. 238.

de verwachting. Ook was de zuivering van het voortreffelijkst gevolg en men hoopte dat deze, gevoegd bij het herhaald werken der sluizen, de invaart der haven zoodanig zoude uitdiepen, dat niet alleen de groote koopvaardijschepen, maar zelfs de schepen der Koninklijke Marine derzelve zoude kunnen binnen varen. — De menigvuldige uitgestrekte vestingwerken, alsmede de overige van allerlei aard, welke het Gouvernement in deze stad en omstreken, gedurende de laatste drie jaren had doen volvoeren, deden zoowel de bewondering der vreemdelingen als de dankbaarheid der ingezetenen tot een' zeer hoogen top klimmen. — In den avond van den 4den Julij werden insgelijk de spui-sluizen der haven voor het eerst in werking gebragt. Z. M. de Koning van Wurtenberg, omstreeks dezen tijd, onder den naam van Graaf *von Teck*, zich in dit Rijk ophoudende (1), van een talrijk gevolg vergezeld, woonde deze kunstbewerking bij; terwijl de Heer *Cox*, Ingenieur van den Waterstaat, hierbij de eer genoot, aan Z M. de werken dezer sluizen te verklaren, welke, bij ieder getij, eenen val van achttien voeten water te weeg brengen. — Op den 6den werd dezelfde kunstbewerking, in tegenwoordigheid van de leden der Provinciale Staten herhaald, welke hierbij de voldoende overtuiging ontvingen, dat Ostende, zoodra de haven uitgediept en de haven-mond verwijderd zou wezen, een der veiligste en schoonste havens des rijks aan de Noordzee zoude opleveren.

Uitwatering te Steenbergen.

Te Steenbergen geschiedde op den 8sten en 12den September, op eene zeer doelmatige wijze, het plegtig leggen van den eersten steen der sluizen, welke tot de bekwame uitwatering der landerijen en tot verbetering der scheepvaart, aan de rivier, de Rozendaalsche en Steenbergsche vliet genaamd, gebouwd werden. De Heer Mr. *K. P. Wijnmalen* verrigtte, als Dijkgraaf van het Heemraadschap, de plegtigheid, welke werd bijgewoond door eene aan-

(1) Boven bladz. 11—12.

zienlijke menigte aanschouwers, waaronder onderscheidene hoofd-beambten des bestuurs.

Aan de nieuwe sluis of voorste waterkeering, buiten de Waardpoort te Utrecht gebouwd wordende; ten gevolge een Koninklijk besluit van den 16den April dezes jaars, werd insgelijks den 18den derzelfde maand, op eene plegtige wijze, de eerste steen gelegd door den Burgemeester Jhr. *W. A. van Heeckeren*, aan het hoofd eener Kommissie der Stedelijke Regering.

Eene eenigzins meer omstandige vermelding verdient eene dergelijke plegtigheid, welke op den 11den November te 's Hertogenbosch plaats greep, op welken dag door den Gouverneur der Provincie, namens Z. M. den Koning, de eerste steen aan de werken van het kanaal van Maastricht naar 's Hertogenbosch werd gelegd, daargesteld volgens besluit des Konings van dit jaar, nog gedurende hetzelve aangevangen en van laatstgemelde stad tot Helmond gegraven. Reeds des morgens vroeg wapperden de vlaggen van de publieke gebouwen, en omstreeks 8 ure werd, door het luiden der klokken en het bespelen van het carillon, de plegtigheid van den dag aangekondigd. Ten 12 ure begaf zich de Gouverneur, vergezeld van den Heer Inspekteur van den Waterstaat *J. Goudriaan*, benevens den President-Burgemeester, naar het raadhuis der stad, alwaar eene eerewacht der dienstdoende Schutterij geschaard stond. Bij zijne aankomst door eene Kommissie uit den raad ontvangen en binnengeleid zijnde, vond Z. Exc. aldaar vergaderd den geheelen raad, de Provinciale, zoo burgerlijke als militaire, autoriteiten, de hoofden der onderscheidene Kollegiën, der Militaire Korpsen en van de Schutterij, waarmede de Gouverneur vervolgens in plegtigen optogt, voorafgegaan door een detachement der Koninklijke Marechaussée, zich naar het werk bij de sluis N°. 1 begaf, alwaar insgelijks eene eerewacht, zoo uit de Schutterij als van de 2de afdeeling Nationale Militie, geschaard stond; zijnde, behalve de met vlaggen prijkende sluiswachters woning, eene sierlijke

van ter gedenkenis behoorlijke bindings opgeslagen. Z. H. Ed. Gestr. zich tot de hem verzellende overheden en de verdere aanwezigen, waaronder een groot aantal der meest aanzienlijke dames van 's Hertogenbosch en andere ingezetenen van hoogeren en lageren rang, gewend hebbende, deed eene ter dezer gelegenheid zeer pasfende aanfpraak, en vervolgens, overeenkomstig Zr. Ms. bevel, aan het kanaal de benaming van Zuid-Willemsvaart toegelegd hebbende, ontving dezelve uit handen van den Inspekteur eenen steen, met zeer toepasselijk opschrift, waarvan lezing geschiedde. Dezelve werd hierop met de gewone plegtigheid door den Gouverneur en Staatsraad Jhr. *K. de Brouckere* aan de bovenzijde ter regterhand van de sluis gelegd, onder het herhaald geroep van *Leve de Koning! Leve Willem de Eerste!* het lossen van het geschut, en het uitvoeren der meest geliefde nationale liederen, door het Korps muzikanten der tweede Afdeeling. De President-Burgemeester deed ten slotte eene aanspraak aan den Gouverneur, houdende gelukwensching met den arbeid, benevens heilbede voor den goeden uitslag en voorspoedige gevolgen van denzelven. Na het aanbieden van eenige ververschingen aan den Gouverneur en verdere aanwezige personen, keerde de trein op dezelfde wijze, als bij hare komst, naar het raadhuis terug, alwaar alle de aanwezige autoriteiten door den Gouverneur voor de bijwoning dezer luisterrijke en belangrijke plegtigheid werden bedankt. Het feest van den dag werd met eenen prachtigen maaltijd, door Burgemeesteren en Raden der stad aan den Gouverneur gegeven, besloten, waarop alle de hoofd-ambtenaren, de Generaals en Kommandanten der Korps, benevens de wacht gehad hebbende Officieren en Plaats-Majoor genoodigd waren, en gedurende welke onderscheidene zeer gepaste heilteugen met geestdrift ingesteld en beantwoord werden.

Besluit 30 Julij gens een Pharmacopœa.

Onder de Koninklijke verordeningen, tot het Geneeskundig staats-wezen betrekkelijk, treffen wij voor dit jaar aan het besluit van den 30sten Julij, waarbij, ten behoeve der Lands-Drukkerij, werd verklaard te zijn voorbehouden, het regt tot den druk en tot de uitsluitende uitgave van de door Z. M. vastgestelde en eerlang uit te geven *Pharmacopœa Belgica* (1).

Besluit 26 Decem. wegens toelating van vreemdelingen als M. Doctors. (Bijv. tot Staatsbl. IX. St. 3. 1809—180)

Wegens de toelating van vreemdelingen tot het examen van den graad van Med. Doctor, werd door den Koning, op den 26sten December, het volgend besluit genomen.

Gezien de voordragt van Onzen Minister voor het Publieke onderwijs, de Nationale nijverheid en de Koloniën den 8sten November l. l., omtrent de noodzakelijkheid tot het nemen van maatregelen, ter behoorlijke uitvoering van art. 8 en 9 der wet van den 12den Maart 1818 (*Staatsblad*, N°. 16) betrekkelijk de uitoefening der verschillende takken van geneeskunde; — als wordende door de geneeskundige fakulteit aan 's Rijks Hooge Schoolen niet de noodige gestrengheid aan den dag gelegd, bij het afnemen der examina van de zoodanigen, welke op een buitenlandsche akademie den graad van Medicinae Doctor verkregen hebben; — terwijl de daartoe noodige diplomata op sommige buitenlandsche Scholen werden uitgereikt, zonder dat voldoende bewijzen van gedane studiën of proeven van verkregen kundigheden gevorderd werden;

Gezien enz.

Den Raad van State gehoord;

Hebben goedgevonden en verstaan te bepalen:

1°. Dat de fakulteiten van geneeskuude aan 's Rijks hooge Scholen niet bevoegd zullen zijn tot het afnemen van het examen, vermeld bij voorschreven Wet van 12 Maart 1818, (Staatsblad, No. 16) tenzij dezelve, voor ieder bijzonder geval, daartoe door Onzen Minister voor het Publiek onderwijs, de nationale nijverheid en de Koloniën zullen zijn gemagtigd; zullende het aan Onzen Minister voornoemd, bij het verleenen dier autori-

(1) Vorig Jaarb. St. II. bl. 24—26.

latie, vrijstaan, om het afnemen van het bedoeld examen aan zoodanige binnenlandsche Hooge School op te dragen, als hij zal oordeelen te behooren.

2. Dat meergedachte autorisatie door Onzen dikwijls genoemden Minister niet zal worden verleend, dan na te hebben gezien de bewijzen van gedane studiën, zoo der oude talen, als in de voorbereidende en in de fakulteits wetenschappen, alles in den geest van hetgeen bij de bestaande reglementen wordt gevorderd van de kweekelingen der inlandsche Hooge Scholen.

Benoeming van den Heer *Harbauer.*

Z. M. benoemde tot Inspekteur-Generaal van den Geneeskundigen dienst over het geheele Rijk den Hoogleeraar *F. J. Harbauer*, tot dus verre Inspekteur-Generaal van den Geneeskundigen dienst der Land- en zeemagt en Kommissaris voor de zaken der Geneeskunde bij het Departement van Binnenlandsche Zaken en Waterstaat.

Geneeskundige Kommissiën.

Voorts werden bij de Provinciale Kommissiën van Geneeskundig onderzoek en toevoorzigt, achtervolgens benoemd te Groningen de heer *J. Veenhorst*, Med. Doctor te Zuidbroek, in plaats van den Hoogleeraar *Numan* tot andere functiën geroepen; — in de Provincie Henegouwen de heer *V. François*, in plaats van den Heer *Bourlart*; — in Overijssel, de Heer *J. R. Schuurman*, Med. Doctor te Steenwijk, in plaats van den Heer *J. de Koning* eervol ontslagen; de heer *J. Anraad*, Heelmeester te Deventer in plaats van wijlen den Heer *J. Veltkamp*; de Heer *J. Ebbinga*, Med. Doctor te Meppel, in plaats van den Heer *B. W. van de Sande*; — de Heer *J. van Hoorbeke*, tot lid van de Provinciale Kommissie van Geneeskundig onderzoek en toevoorzigt in Oost-Vlaanderen en de Heer *J. Rubenkoning*, tot lid der Kommissie in Noord-Holland.

Pokken-epidemie.

Hoogst betreurenswaardig mogt het met regt genoemd worden, dat, met verijdeling van de heilzame bedoelingen der regering en, grootendeels, door veronachtzaming van het onwaardeerbaar en door God gezegend middel der koepok-inenting, men wederom een groot aantal slagtoffers bij eene, inzonderheid in

de Hoofdſtad Amſterdam, heerſchende epidemie van kinderpokken, uit het leven zag rukken. Het getal dezer ſlagtoffers aldaar, gedurende de zeven eerſte maanden des jaars, bedroeg 114 (1), hetgeen des te meer bedroevend was, daar in gewone jaren ſlechts drie of vier lijders aan deze ziekte overleden. —— Burgemeesteren oordeelden het derhalve noodig, bij eene aanſchrijving aan de leeraren der onderſcheidene kerkgezindheden in de maand Julij, dezelve op dit kwaad bijzonder opmerkzaam te maken, ten einde derzelver invloed tot overwinning van het nog heerſchend vooroordeel tegen het voorbehoedmiddel der koepok-inenting, inzonderheid bij de geringere volksklasſe, overal waar zulks te pas kwam, aan te wenden. — Ook werden door den Gouverneur der Provincie Noord-Holland, tot handhaving en bevordering der beſtaande voorſchriften ter voorkoming en wering der noodlottige gevolgen dezer ijsſelijke ziekte, aanhoudend de meest gepaste maatregelen genomen.

Verſlag wegens de vaccine.

Het verſlag door het genootſchap tot bevordering der koepok-inenting, te Amſterdam gevestigd, op den 8ſten November dezes jaar uitgebragt, ſchijnt ons te belangrijk toe, om alhier niet in deszelfs geheel geplaatst te worden.

Het Amſterdamſche genootſchap ter bevordering der koepokinënting voor minvermogenden, naar gewoonte, verſlag moetende doen van zijne verrigtingen, ſedert den 1ſten November des jaars 1821 tot den laatſten October van het loopende jaar, ziet zich, wat het getal der inënte-

(1) Dit getal werd, in de maand Augustus alleen, nog met 93 vermeerderd, zijnde het geheele bedrag der aan de kinddrziekte in dit jaar te Amſterdam overleden 744. Ook te Parijs baarde het eene treurige opmerking, dat bij eene veeljarige ondervinding der ſchier onfeilbare kracht van het voorbehoedmiddel der vaccine, alleen in den loop der eerſte acht maanden van dit jaar, in een en hetzelfde gasthuis, een aantal van ruim 60 kinderen, aan de pokken lijdende, werd gebragt, waarvan een groot gedeelte derzelver gevolgen in eenen hevigen graad ondervond.

lingen betreft, op eene hoogte, welke het in geen der vorige jaren heeft mogen bereiken. Doch dit zelfde vermeerderd aantal brengt de noodzakelijkheid mede tot eenige aanmerkingen, die het verkieslijker zoude geweest zijn, te mogen achterhouden.

Hoezeer toch eene meer dan 22 jarige ondervinding in ons vaderland de overtuiging heeft kunnen aanbrengen, dat dit voorbehoedmiddel tegen de kinderziekte, wanneer alle andere omstandigheden bij deszelfs aanwending en beloop eenen geregelden gang houden, vrij zeker deze afgrijsselijke kwaal voor het volgend leven afkeert, blijft de tegenstribbelende geest van velen nog zoo zeer door veroordeel beneveld, dat zij gaarne elk voorval, hoe onbeduidend, en hoe valsch voorgedragen, ten voorwendsel nemen, om eenen schijnbaar goeden grond van tegenstand aan te voeren.

Bij anderen heerscht zekere staat van onverschilligheid, waaruit zij niet, dan door onverhoeds en krachtig werkzame middelen zijn op te wekken. Zulk een middel, geesel zoude welligt beter gezegd zijn, heeft nu, ter bedroeving van vele huisgezinnen, de inwoners dezer volkrijke stad sedert ettelijke maanden bezocht. En ziet daar op eenmaal dien staat van onverschilligheid verdreven! Dezelfde ouders, die zorgeloos het heerlijkst geschenk ter behoudenis van hunne dierbare panden hadden verwaarloosd, komen nu met vijf ja zes kinderen te gelijk aandringen op de vergaderzaal des genootschaps, en van hetzelve met geweld de beveiliging afpersen tegen eene besmetting, waarvan de vernielende stof somwijlen reeds diep in het gestel hunner lievelingen is doorgedrongen.

Hoezeer dan het genootschap zich, onder andere omstandigheden, zoude mogen verheffen op een aantal van *drie duizend vier honderd zes en dertig inëntelingen*, welke het, met groote opoffering van tijd en dikwerf niet zonder vele onaangenaamheid, geheel kosteloos heeft trachten te beveiligen tegen de zoo dikwerf doodelijke, doch altijd ontsierende, kinderpokken, wordt het nu door diepe weemoedigheid getroffen over de laakbare nalatigheid van zoo velen, als hunne kinderen ten offer gelaten hebben van eene ziekte, waartegen zij vrij zeker zouden te beveiligen geweest zijn.

Het genootschap bezigt hier deze laatste woorden in denzelfden zin, waarin men, zoo bij de voormaals gebruikelijke inënting der kinderziekte, als bij het bekomen der kinderpokken, zonder voorafgaande inënting,

zich vrij zeker rekende tegen eene volgende besmetting.

Dat derhalve in zulk eene verwoestende epidemie als nu heerscht, waarvan de oudste geneesheeren zich geen gelijke herrinneren, hier of daar een voorwerp door kinderpokken wordt aangegrepen, dat voormaals gevaccineerd was en den loop der vaccine geregeld had doorgestaan, zal niemand verwonderen, die in die zelfde besmetting ziet deelen zoodanige voorwerpen, als in hunne jeugd de gewone kinderziekte, zonder voorafgaande inenting, bekomen hadden. Maar hij zal te gelijk de Voorzienigheid vuriglijk danken, dat het haar behaagd heeft, het menschdom een middel te leeren kennen, waardoor eene aan pest grenzende ziekte van den aardbodem zoude te verbannen zijn, en waaraan men, zelfs bij de nalatigheid van velen, verschuldigd is, dat in deze zeer bevolkte stad nu slechts zoo vele honderden daaraan omkomen, als men, zonder hetzelve, duizenden zou zien ten grave dalen.

Hoezeer het genootschap, zoo veel van zijne vermogens afhangt, ten dienste van minvermogende ingezetenen wil werkzaam blijven, moet het echter om de beperktheid der plaats, die tot het doen van vaccinatiën vergund is, zich bepalen tot een zeker aantal voor iedere zitting. Er zullen dan van nu voortaan, bij elk derzelve, niet meer dan vijftig biljetten van toelating kunnen worden afgegeven. Ter welker bekoming men zich des dingsdags en vrijdags middags ten een ure kan vervoegen aan het lokaal des genootschaps, op den Voorburgwal en hoek van de Prinsenhofsteeg.

Uit het verslag wegens den staat van het fonds van den landbouw, inzonderheid ten behoeve der vee-teelt daargesteld, bleek deszelfs bedrag te zijn eene somme van ƒ 248,529 : 91. — De kosten, voor de Vee-artsenij-School te Utrecht, op den staat der uitgaven van dit fonds gebragt bedroegen ƒ 17,337:57. *Staat van het vee-fonds.*

Bij Koninklijk besluit van den 10den April, No. 12, werd goedgekeurd het navolgend reglement ter bevordering der paarden-fokkerij in Holland, van den 27sten Julij 1820 dagteekenende: *Reglement op de paarden-fokkerij.*

Art. 1. Een ieder heeft de bevoegdheid, om hengsten te houden, mits zich onderwerpende aan alle de bepalingen van dit reglement.

2. Alle degenen, welke hengsten houden, van wat ouderdom ook en tot welke einden bestemd, zullen gehouden zijn, binnen vier weken na de afkondiging dezes, of nadat zij dezelve bekomen of gekocht zullen hebben, en vervolgens jaarlijks voor den 1sten Maart zoodanige hengsten, met een naauwkeurig signalement, schriftelijk op te geven aan het lid der Kommissie van Landbouw in hun distrikt, op verbeurte van *f* 50 voor iederen niet aldus aangegevenen hengst.

3. Geene merriën zullen mogen gedekt worden anders dan door goedgekeurde springhengsten, op verbeurte van *f* 25 door den hengstenhouder en gelijke boete door den eigenaar der merrie.

4. Aan den eigenaar van een goedgekeurden springhengst zal voor het dekken van iedere merrie betaald worden voor springgeld *f* 5, hetzij dezelve één of meermalen gedekt worden, welk springgeld niet zal behoeven betaald te worden dan nadat het blijkt, dat de merrie dragtig of met veulen is.

En zal de hengstenhouder, welke zich meer of minder dan *f* 5 voor springgeld laat betalen, vervallen in eene boete van *f* 25.

5. Eenmaal in ieder jaar zal door de Kommissie van Landbouw in het noordelijk en zuidelijk gedeelte, elk voor zoo veel haar aangaat, veertien dagen te voren in de nieuwspapieren worden bekend gemaakt, op welke dagen (mits niet later dan op den 15den Maart) en plaatsen (die echter tot vermijding van kosten zoo weinig mogelijk in getal zullen zijn) zij, geassisteerd met door haar benoemde keurmeesters, de keur zal doen.

Zullende de houders van hengsten verpligt zijn, om alsdan hunne springhengsten, zoowel die, welke reeds gekeurd, als die, welke nog nooit gekeurd zijn, ter goed- of afkeuring aan te bieden.

Hiervan zijn uitgezonderd de hengsten, welke door de eigenaars aangegeven zijn, als alleen tot vermaak gehouden wordende. Mogt het echter blijken, dat een zoodanig ongekeurde hengst desniettemin tot dekken is gebruikt geworden, zal de eigenaar of houder vervallen in eene boete van *f* 100 voor elke merrie, die door zoodanigen hengst is gedekt geworden.

6. De gekeurde hengsten worden onder de manen gebrand, met de letter H, en daarvoor door den eigenaar betaald *f* 1:50 ten behoeve van diegenen, welke het branden verrigt hebben.

7. De Kommissie tot de keuring vacerende, zal ge-

houden zijn, aan den eigenaar van eenen afgekeurden hengst te kennen te geven de redenen, om welke dezelve hengst is afgekeurd.

De eigenaar vermeenende met de afkeuring bezwaard te zijn, zal binnen de 14 dagen na de afkeuring, bij gedeputeerde Staten kunnen doleren, mits zich hierover dadelijk aan de Kommissie verklarende.

De Kommissie van Landbouw zal aan Gedeputeerde Staten uit haar aanteekenings-registers mede deelen de redenen, waarom zoodanige hengsten afgekeurd zijn, welker eigenaars zich verklaard hebben te zullen doleren.

Van den tijd der herkeuring, ten overstaan van gedeputeerde Staten te doen, zal vooraf door dezelve aan de Kommissie van Landbouw worden kennis gegeven, ten einde een of meer leden van dezelve, alsmede de gefungeerd hebbende keurmeesters, daarbij kunnen adsisteren.

3. De uitslag der herkeuring zal, door Heeren Gedeputeerde Staten, en wel door derzelver Gecommitteerden tot de herkeuring, aan de presente leden der Kommissie van Landbouw terstond gecommunicеerd worden, welke alsdan zoodanigen hengst, zoo die goedgekeurd is, dadelijk zullen doen branden; terwijl, zoo die afgekeurd blijft, de eigenaar denzelven binnen acht dagen zal moeten doen snijden.

De eigenaar zal alle kosten, op de herkeuring vallende, moeten voldoen, indien zijne doleantie ongegrond wordt bevonden. In cas van verschil zullen de kosten door HH. Gedeputeerde Staten worden geregeld.

9. Ieder afgekeurde hengst zal moeten gesneden worden binnen 14 dagen na de gedane afkeuring, op eene boete van ƒ 25, door den nalatigen te voldoen.

Aan den eigenaar wordt het vrijgelaten om zulks door iemand ter zijner kenze of wel door een deskundigen, van wege de Kommissie van Landbouw te benoemen (en waartoe bij voorkeur door het Gouvernement bezoldigde vee-artsen zullen gebezigd worden) te laten verrigten.

Ingeval de eigenaar verkiest, zulks door iemand zijnentwege te laten doen, geniet hij geene vergoeding voor de schade, die hij, door het sterven van den hengst, ten gevolge der kunstbewerking, kan lijden, maar, ingeval hij deze kunstbewerking, door deskundigen, van wege de Kommissie van Landbouw, in voege voorsz. genoemd, heeft doen bewerkstelligen, geniet hij eene schadeloosstelling uit het fonds van den Landbouw,

ten welken einde hij, nadat de bedoelde hengst, voor deszelfs dood, door neutrale beëedigde deskundigen is getauxeerd, deswege op dezelfde wijze als ten aanzien van andere verzoeken om schavergoeding, wegens verliezen van vee, plaats heeft, eene declaratie met de vereischte bijlagen aan het ministerie voor het Publieke Onderwijs, de Nationale Nijverheid en de Koloniën zal behooren in te zenden, ten einde aldaar te worden beoordeeld, in hoe verre de plaats gehad hebbende omstandigheden, waarvan onder de bijlagen behoorlijk zal moeten blijken, de voldoening dier declaratie billijkerwijze veroorloven.

10. De springhengsten moeten zijn van eene schoone gestalte, vlug en regt ter been, volkomen gaaf, zonder gebreken, en vurig van aard.

11. Diegenen, welke hengsten houden, om de merriën van anderen te doen dekken, zullen naauwkeurig zorg dragen, dat hunne hengsten niet dekken, dan met een stilstand van twee uren tusschen beide; en dat dezelve, gedurende den springtijd, niet in de weide loopen, of tot den arbeid gebruikt, maar op de stallen goed gevoederd worden; terwijl zoodanige hengstenhouders, telkens, wanneer zij hiertegen handelen, eene boete van f 25 zullen verbeuren.

12. Jaarlijks zullen aan de eigenaars der drie beste springhengsten, in elk gedeelte van Holland, ter beoordeeling der Kommissie van den Landbouw, door dezelve drie premiën die het fonds van den Landbouw worden verstrekt en uitgedeeld, als eene van f 75 voor den best gekeurden, f 50 voor den daarop volgende, en f 25 voor den derden; terwijl de namen en woonplaatsen dezer eigenaren in de nieuwspapieren zullen worden bekend gemaakt. Voor denzelfden hengst zal echter slechts eenmaal eene premie worden uitgereikt, met dien verstande, dat, wanneer de tweede in rang in een volgend jaar de eerste mogt zijn geworden, aan denzelven eene toelage van f 25 zal worden gegeven, en zoo vervolgens ook aan den derden f 50 of f 25, indien dezelve de eerste of tweede in rang mogt zijn geworden.

13. De hengstenhouders zullen naauwkeurig aanteekening houden van den dag der dekking, de namen en woonplaatsen der eigenaren, zoowel als van den ouderdom en de kleur of het haar der merriën, welke door de hengsten zijn gedekt geworden; zij zullen, dadelijk na het eindigen van den springtijd, aan het lid der Kommissie van Landbouw van het distrikt, waartoe zij be-

behooren, eene ingevulde tabel daarvan ter hand stellen, volgens model, bij de leden der Kommissie verkrijgbaar.

14. De leden der respektieve Kommissiën van Landbouw voegen jaarlijks, bij hunne najaars opgave van den staat der produkten en vee, eene naauwkeurige tabel, waarop alle deze resultaten met hunne aanmerkingen zijn vermeld; terwijl de Kommissiën van Landbouw, ieder in den haren, daarvan eenen algemeene staat formeren, om aan den Minister voor het Publieke Onderwijs, de Nationale Nijverheid en de Koloniën, en aan de Gedeputeerde Staten te worden ingezonden.

15. Alle de boeten, bij dit reglement vastgesteld, zullen komen, een derde voor degenen, die de bekeuring doet, een derde voor den officier, die dezelve vervolgt, en een derde voor de armen der woonplaats van den overtreder.

16. Alle vorige op de bevordering der paardenfokkerij gearresteerde en tot dus verre in werking geweest zijnde reglementen worden hiermede voor vervallen gehouden.

Tot leden der Kommissie van Landbouw werden door den Koning aangesteld: in Gelderland Jhr. *van IJzendoorn à Blois tot Kannenburg*, in plaats van den Heer *A. H. van Markel Bouwer*, op deszelfs verzoek eervol ontslagen; in Henegouwen de Heer *B. Cousin*, te Ghoij, in plaats van den Heer *Warenier*, op deszelfs verzoek ontslagen; in Luxemburg in plaats van den Heer *Rouger*, eervol ontslagen, de Heer *Poncelet* te Jamoigne; — in Noord-Holland, in plaats van wijlen de Heeren *Boreel van Hoogelanden* en *de Carpentier*, Jhr. *W. Rendorp van Marquette*, te Amsterdam en de Heer *A. Holland*, te Wormerveer; — in de Provincie Drenthe, Mr. *J. Trima*, te Faze, in plaats van den Heer *J. L. Tonckens*; — in Zeeland, in plaats van wijlen de Heeren *Krijn Poppe* en *C. Haak*, de Heeren *J. A. Becius*, te Middelburg, en *C. L. T. van Waesberghe Luning*, te Hulst; — in Henegouwen, welke Kommissie voortaan uit 9, in plaats Kommissiën van Landbouw.

van 8 leden zou bestaan, de Heer *A. Leroy*, eigenaar te Leignies, en de Heer *P. Everard*, de zoon, te Attre, in plaats van den Heer *F. J. Everard*, op verzoek ontslagen; in Antwerpen de Heer *G. de Roose*, grondeigenaar te 's Gravenwezel; — in Drenthe de Heer *J. Ebbinga*, te Meppel; — in Vriesland de Heer *Beucker Andreae.*

Bekendmaking wegens beteugeling van zandverstuiving.

Ingevolge een Koninklijk besluit van den 10den Januarij had namens Gedeputeerde Staten van Gelderland de navolgende bekendmaking plaats:

In overweging genomen hebbende, de groote nadeelen, welke de zandverstuivingen op de Veluwe aan de bouwlanden reeds veroorzaakt hebben of bedreigen, mitsgaders gelet, dat het belang der ingezetenen vordert, de gezegde zandverstuivingen te beteugelen;

Gezien de Wet van 6 Maart 1818 (Staatsblad No. 12);

Gelet, dat Z. M., op voordragt van Gedeputeerde Staten eene bepaalde somme, ter beteugeling en stuiting der zanden heeft toegestaan, ten einde deze maatregel niet op de goede ingezetenen zoude drukken, en het Hoogstdeszelfs uitdrukkelijke wil is, dat, door een nuttig emplooi dier gelden, de landen en schaapsdriften op de heidevelden voor zandverstuivingen worden beveiligd;

Gelet, dat, zonder doelmatige verordeningen, waarbij het bederven van de bepotingen en plantsoenen, door schapen en ander vee, kan geweerd worden, de heilzame bedoelingen van de Komissie niet kunnen worden bereikt;

Gelet eindelijk, dat het belang der landlieden vordert, dat slechts die gedeelten der velden; welke beplant en bezaaid zijn, tegen benadeeling door het vee worden beveiligd en de goede ingezetenen overigens niet belet worden, om ruimschoots hun vee en schapen te hoeden, mitsgaders de noodige plaatsen tot het uitdrijven der schapen en ander vee naar de heidevelden openblijven;

Hebben besloten:

1°. Dat alle de beplantingen en bezaaijingen, alsmede de uitwegen voor de driften, door zigtbare palen zullen worden afgeteekend, en dat het aan niemand hoegenaamd vrij zal staan, om binnen gemelde beplantigen en bezaaijingen, schapen of ander vee te hoeden op de straffe van tien tot twintig gulden, of, bij onvermogen, eene gevangenis van tien tot twintig dagen.

2°.

2°. Dat, daar het bij de algemeene Wetten is vastgesteld, dat geen vee, zonder hoeder mag los loopen of weiden, op de daarbij bepaalde straffen de ingezetenen worden herinnerd aan de verpligting om te zorgen, dat hun vee niet zonder hoeders op de velden kome.

3°. Dat het verder aan niemand veroorloofd zal zijn, om binnen de palen eenig zand te halen, gaten te maken, plaggen te slaan, of aan het plantsoen eenige schade toe te brengen, op eene boete van tien tot twintig guldens, of eene gevangenis van zes dagen.

4°. Dat elk zich stiptelijk zal wachten, om het rijshout tot stuiting der zanden, weg te nemen of af te breken, gelijk mede de zandhaver of helm uit te stooten, uit te trekken of te vernielen, op eene boete van tien tot twintig guldens of eene gevangenis van zes dagen.

5°. Dat niet alleen de veldwachters, maar ook de speciale opzieners, hierop naauwkeurig zullen letten en van de calange behoorlijk proces-verbaal zullen opmaken, zullende gezegde ambtenaren van het prevenu der boete de helft genieten; terwijl de andere helft in de kas van het ambt, waartoe de gecalangeerde behoort, zal worden gestort.

Medail Prins rik.

De Koninklijke Maatschappij van Landbouw en Kruidkunde te Gent had de eer aan Z. K. H. Prins *Frederik* een' gouden medaille te mogen doen overhandigen; uithoofde van de, door den Prins aangewende, zorgen tot vruchtbaarmaking der heidegronden door het derwaarts overbrengen van behoeftige huisgezinnen. De medaille, namens de Maatschappij, op den 22sten Julij, door haren Voorzitter den Heer *van Hulthem* aan Z. K. H. aangeboden, was de gewone eeremedaille der Maatschappij, voor dezelve door den Heer *van Braemt*, op het voortreffelijkst, vervaardigd. Dezelve vertoonde aan de eene zijde een driegekoppeld borstafbeeldsel van *Ceres*, *Flora* en *Pomona*, met het randschrift: *Societas Regia Agriculturae et Botanices Gandensis*; aan de keerzijde zag men eene krans, zamengesteld uit koren-aren, bloemen en vruchten, het drievoudig doel der Maatschappij te kennen gevende, en het volgende opschrift bevattende: *Frederico Belg. Principi, Socio, ob terras hactenus incultas et*

arenosas in arva redactas, de Patria bene merito.

Bebouwing van duingrond.

Overigens kan het volgende, door Schout en Gemeente-raad van Monster, in de nabijheid van 's Gravenhage, in de maand Julij algemeen bekend gemaakt, als ſprekend blijk verſtrekken van hetgeen volſtandige ijver, met geduld en doorzigt gepaard, nog ſteeds in het vak van landbouwkunde hier te lande vermag. De Heer *A. A. de Vries Robbé* van 's Gravenhage had, namelijk, hoezeer zulks aan de tegenſpraak der bouwlieden onderhevig was geweest, een gelijk gemaakt en omgewerkt ſtuk van $3\frac{1}{2}$ morgen duingrond, in het vorige jaar, na een ſchraal gewas van aardappelen, met raapzaad doen bezaaijen, met dat gewenscht gevolg, dat hij daarvan, op den 17den der gemelde maand, een aantal van weinig minder dan 60 zakken zaad, van de beste hoedanigheid, konde doen dorſchen. Hierdoor had men reeds dadelijk min of meer vergoeding mogen vinden voor de vele uitgaven, welke de verwerking, gelijkmaking en omwalling van den grond had gevorderd.

Staat van den Landbouw.

Wegens den ſtaat des Landbouws, gedurende dit jaar, in ſommige Provinciën des Vaderlands, kwam ons het volgend overzigt, getrokken uit het Rapport der Kommisſie van de N. Huishoudelijke Maatſchappij, in hare vergadering van den 12den Junij, ter plaatſing geſchikt voor (1).

De ingekomene berigten bij de Maatſchappij bepalen zich ditmaal bij een aantal Korrespondenten en diſtrikten of plaatſen in de Provinciën Gelderland, Vriesland, Overijsſel, Groningen, Drenthe, Noord-Braband, West-Vlaanderen, Noord- en Zuid-Holland, alsmede van zestien Departementen, en van twee leden der Maatſchappij. Het volgende is de hoofdſom van alle deze berigten, die zich dus niet algemeener uitſtrekken, dan tot die gedeelten des Lands, waaruit dezelve zijn ingekomen.

(1) Te vinden in *de Star* 1824, No. IV en V. — Overigens werd van wege het Ministerie voor Nationale nijverheid enz. in dit jaar, zoo als mede van vroegere jaren, een officiëel verſlag in beide talen verkrijgbaar geſteld.

Koolzaad en Zomerzaad. Deze teelt neemt, bij de lage graanprijzen, in sommige oorden van Groningen, Overijssel en Drenthe, meer en meer toe. Over het geheel slaagde er dit gewas uitmuntend. Het zigten en dorschen, in Junij reeds begonnen, leverde veel droog en hard zaad op, met een' grooten, olijrijken korrel. De regen in Julij gaf echter hier en daar wrak zaad; in Utrecht deed die regen, bij later oogst, goed, en bragt de oogst ¼ meer op dan gewoonlijk. Ook gelukte het moutzaad daar wel. Min gunstig was de koolzaad-oogst omstreeks Leeuwarden, en het minst gunstig op de Zeeuwsche eilanden, waarvan berigt inkwam, en in Noord-Hollandsch Drechterland. — Het zomerzaad slaagde mede minder, en werd weinig gezaaid, behalve in Vriesland, waar het doorgaans, door rupsen en droogte, misgewas opleverde. Gunstiger wederom waren de berigten van de zandgronden. Volgens den Heer *Scheltema* zou het koolzaad in het gemeen te vroeg gemaaid en gedorscht worden. In het Groninger Oldambt was er minder zomerzaad dan gewoonlijk gewassen, maar de doorgaande verbouwing in de Provincie grooter. In Drechterland was hetzelve mede door de rups vernield, en in West-Vlaanderen leverde het slechts ¼ van het gewone schot. — In de Meijerij was het door de droogte bijna algemeen mislukt. — Gunstig waren over het algemeen de berigten van het nieuw gezaaide koolzaad.

Garst. In Groningen een schraal gewas, doch dit graan van goed gewigt en soort, behalve bij Westerwolde. — Omstreeks Deventer middelmatig, doch van beste kwaliteit; de zomergarst leed in den oogsttijd door aanhoudende regen. — Op het Kamper eiland, vrij wel geslaagd. — In Vriesland matig, doch ligter van gewigt dan in 1821, en kort van stroo. — In Utrecht de Wintergarst van goede hoedanigheid en hoeveelheid; zwaar van gewigt; de zomergarst mislukt, alleen op zwaardere gronden matig. Even zoo in Noord- en Zuid-Holland. — In eenige distrikten van Zeeland de wintergarst redelijk, doch weinig stroo; de zomergarst mislukt; zoo ook omstreeks Klundert en Breda. — In West-Vlaanderen een halveoogst, doch korrel en stroo zeer goed; de zomergarst bij uitstek gering in opbrengst.

Rogge. De Geldersche en Overijsselsche berigten zijn zeer gunstig; minder die van Groningen, alwaar hier en daar, gelijk ook in Drenthe, de rogge lijdt van de zoogenaamde roode roest. — Dit graan slaagde bijzonder in

Noord- en Zuid-Holland goed. In Utrecht was de winterrogge vrij wel, de zomerrogge mislukt door sterke droogte. In den Hoekschen Waard, Mijn Heeren Land en de Zeeuwsche eilanden was de opbrengst minder dan matig. In West-Vlaanderen viel een half gewas. Omstreeks Breda was de geteelde rogge in hoedanigheid goed, doch in hoeveelheid minder dan in gewone jaren. Omstreeks den Bosch was de rogge uitnemend geslaagd, de oogst overvloedig, en het graan van uitstekende hoedanigheid.

Tarwe. Alleen uit Groningen, wegens dit graan, met weinige uitzondering, nadeelige berigten, zoo omtrent hoedanigheid als hoeveelheid, — In Vriesland was wel het stroo gering, maar de korrel gevuld, zwaar en blank. — Algemeen was deze oogst het gunstigst omstreeks Deventer, de Klundert, den Hoekschen Waard, in Noord-Holland, Zeeland en Utrecht. Het gewone ongemak, de brand, was veel minder dan gewoonlijk.

Haver. Vrij algemeen slecht uitgevallen; nog al beter in den Hoekschen Waard, Strijen en Vriesland, maar in Utrecht mislukt, in Groningen voorbeeldeloos slecht. Het gemis van stroo voor wintervoeder dreigde den landman aldaar met gebrek. De Heer *Heres* te Ouderschans had, wegens den zachten winter, op een geheel stuk haverland, enkel uit den opslag van 1821, een tamelijk havergewas zien opgroeijen, dat al vroeg rijp en, schoon laat geoogst, vrij zwaar was.

Boonen. (paarden, duiven- en witte-). Met uitzondering van Westerwolde, over het geheel in Groningen de kultuur-kosten niet waardig, vroeg rijp en onvolwassen, met weinig stroo en veel schade van ratten en muizen. — In Vriesland, Overijssel en Utrecht een misgewas; ook in Noord-Holland, een gedeelte van Zuid-Holland, de omstreken van Ostende en de Klundert, en het distrikt Breda, een slechte oogst. — In West-Vlaanderen, hoewel beter geladen dan men verwachtte, zeer kort van stroo, en weinig opleverende voor den handel. Op Schouwen, Duiveland en Tholen, waren de boonen over het geheel vrij goed geweest; op Walcheren was de uitkomst wisselvallig; de witte boonen waren er zeer goed, en leverde veel op. — In Utrecht waren de boonen wel gelukt, en omstreeks Zutphen tamelijk.

Erwten. Wel geslaagd in Walcheren en West-Vlaanderen; van overal elders waren de berigten ongunstig.

Boekweit. Vrij gunstiger slaagde dit graan op vele plaatsen; in Groningen leverde de veen-boekweit, hoe-

tuin-aardappelen omstreeks Haarlem, Leyden en in het Westland, en in sommige gedeelten was de hoeveelheid der vroege ook voldoende.

Vlas. Behalve een' goeden uitslag omstreeks Delft, Leyden, het Overmaassche en Leuwarden, waren al de berigten allerongunstigst, en de vlasteelt mislukt: een korte en grove halm, weinig en slecht zaad, het gevolg der droogte, elders ook van luizen en aardvlooijen.

Hennep. Wel uitgevallen omstreeks Gouda en Utrecht; de hoeveelheid was matig, de hoedanigheid zeer goed. Onder Utrecht viel de steng niet zwaar. Ook onder Duiksperlo wordt dit artikel thans geteeld.

Tabak. Geen onvoordeelig gewas. De teelt is, wegens lage prijzen en slecht debiet, zoo in Utrecht als Gelderland, in verval. — De bladen zijn goed droog geworden; de latere planting bleef, door gemis van vocht, dunner van blad, en leverde dus minder uit. Omstreeks Ostende was de teelt redelijk goed.

Meekrap. Hieraan was de warmte en droogte zeer bevorderlijk. De berigten van de Zeeuwsche eilanden zijn zeer gunstig; de oogst was uitnemend, zoo in beschot als in kwaliteit, en wel ⅓ meer, dan in gewone jaren. Een nieuw bewijs, dat drooge en warme zomers voor de Meekrap te velde bijzonder geschikt zijn. De jonge planten waren slecht gevat en liepen gevaar, bij langer aanhouden der felle vorst. — De proeven van den Heer *Martini*, in de Meijerij, zijn uitnemend geslaagd; hebbende het tweejarig produkt van op 2½ lopense of ruim ½ bunder gewoon bouwland, in 1820 geplant, aan in het najaar 1821 gedolvene en daarna in eene eigene gebouwde stoof gedroogde wortelen ruim 1800 ponden oud gewigt bedragen, welke in het voorjaar 1822 tegen 19 gulden de 50 Nederlandsche ponden aldaar zijn verkocht geworden; hebbende de beste Zeeuwsche te Rotterdam niet hooger kunnen gelden. Het gewas van 1821 en 1822 was mede zeer wel gelukt, en het nieuwe van 1822 beloofde eenen goeden oogst.

Cichorei. Redelijk geslaagd, doch wat dun. In de gewone streken veel minder verbouwd, wegens zware kosten, slechte prijzen en verhinderden uitvoer. In Vriesland staan verscheidene fabrijken stil; te Groningen en Overijssel schijnen die beter te gaan. Het Departement Leeuwarden berigt, dat het dunner zaaijen meer en meer voordeelig bevonden wordt; zoodat, bij het uitzaaijen van slechts de helft van het zaad, uitmuntende wortels gegroeid zijn. Volgens den Heer *J. E. Winter*,

is de voordeeligste zaaijing op reijen, er tusschen geploegd, en na den oogst het land tot rogge of tarwe aangelegd.

Hoppe. Een middelmatige pluk in de Meijerij en in Drenthe, waar de prijs 60 tot 70 cents het mud was.

Moeslanden. Leden veel door droogte en warmte; vooral waren de prijzen der moesgronden laag. De peul- en schilvruchten rijpten te vroeg. Snij- en slaboonen slaagden in Groningen en Vriesland bij uitstek. Aspersie mislukte hier en elders geheel. De fijne keukengroenten slaagden wel; op lage en vochtige gronden gaven de moeslanden overal een goed gewas. In de streek in Noord-Holland neemt de moezerij jaarlijks toe.

Kool (in soorten). Uiteenloopende berigten, meest tegengevallen door droogte. Onder Haarlem en elders waren alle soorten goed, en de late Bloemkool viel boven andere soorten wel uit; zoo ook in Utrecht. Onder Enschedé alle soorten goed, behalve de bloemkool. Onder Breukelen deed de rups veel nadeel.

Fijne Zaden. De vroege tamelijk, de latere minder, en in geringe hoeveelheid. Het Mostaardzaad schijnt veel door de droogte geleden te hebben. Te Hoogkarspel is, volgens den Heer *Dozy*, de teelt van het nijenzaad zeer verminderd, sedert men er zich in Frankrijk op heeft toegelegd, waar het zaad, wegens zachtere luchtstreek, spoediger tot rijpheid komt.

Vruchtboomen. Met enkele uitzonderingen was het een goed vruchtenjaar. De druiven werden schier overal in de openlucht rijp. In Vriesland plukte men, den 1 Augustus, den rijpen vroegen van der Laan, en den 28sten September den gewonen Biskaijer, die daar zelden rijp wordt. De vroeg-rijpe vruchten rotteden spoedig, vooral de appelen en peren. Sommige Landbouwkundigen vinden, in den winter 1822—1823, een nieuw bewijs voor de stelling, dat er na vroegrijpe vruchten een strenge winter volgt. — Omstreeks Breda droegen de vruchtboomen, en in Groningen de Pruimboomen, minder; men meende, ten gevolge der voorjaarsnachten.

Woudboomen (opgaande). De weinige en oppervlakkige berigten schijnen echter aan te duiden, dat de woudboomen doorgaans in een' goeden staat verkeerden. Te Zundert was de eik bij geen menschen-geheugen zoo sterk gegroeid, als in dit jaar. De Heer *van de Wall* beklaagde zich over het sterk vellen der eiken, zonder

nieuwe aanplanting, bij het verminderd welvaren der landbouwers. — In de oude Pekel-A wordt de teelt van het rijs-berken- en wilgenhout, door rooverij, zeer benadeeld.

Hakbosschen. Een goed gewas, maar veel jong plantsoen, door droogte in Noord-Holland, Utrecht, Zeeland, West-Vlaanderen, enz. gestorven. De prijs was laag; hier én daar, in Zuid-Holland en Overijssel, maar in Noord-Braband vrij goed. Volgens den Heer *van den Bosch van Verwolde* wordt, bij Zutphen, de methode, om de gaten niet vooraf te maken, maar de stekken dadelijk achter den schop te poten, bij ondervinding gekozen. Zwaar stek is het beste, men bevrijde den top door opsnoeijing der bijstaande stammen, en het afhakken der staven. Het inleggen mislukt dikwijls.

Run. De boomschors is wel ingezameld en gold een goeden prijs, die overal rijzende was. Op vele plaatsen wordt het eikenboomschillen verwaarloosd, onder andere in Groningen dat van het hak en werkhout.

Boomkweekerijen. Hadden in het algemeen een gunstig jaar. Die van Joure en Bergum worden met goed gevolg aangehouden. Men bevindt aldaar, dat jonge appel- en perebomen, in zandgronden aangekweekt, op de kleigronden voordeeliger groeijen, dan die in de klei geteeld zijn. Er groeiden weinige eikels; beukennoten in Noord-Braband geheel niet; ook geene mastproppen of pijnappels, hetgeen dit zaad deed stijgen. Er was ruimte van Els-, Esschen- en Berkenzaad. — Ook het etablissement der Maatschappij van Weldadigheid te Ommerschans had thans zijne Boomkweekerij.

Rijshout. Vele wilgenboomen, in 1821 gehakt, stierven te Mijn Heeren Land, en in den Hoekschen Waard; ook was de teenteelt, onder Kampen, niet zeer gunstig.

Veenlanden, Riet en *Biezen.* In Vriesland is de gewone hoeveelheid turf gegraven en goed gedroogd; doch de prijzen waren laag; even zoo in Groningen en in Overijssel. — Geene Zuid-Hollandsche berigten schier; alleen die wegens overvloed van riet en biezen aan de Overijsselsche rivier- en zeeoevers, waarvan meer en meer matten in soorten, te Genemuiden en elders, gevlochten worden.

Graslanden, Hooi. In den beginne wel geslaagd in Vriesland, behalve daar en in Overijssel op de lagere, ingepolderde, te lang nat geblevene landen. Zoo ook overal elders. Dan de volgende droogte deed alom het

gras kwijnen en ſterven, en hier en daar moest zelfs het vee op ſtal. — Door den regen, in Augustus en later, herſtelde zich het gras, doch de muizen deden in ſommige oorden veel nadeel, vooral in Groningen, Zuid-Holland enz. Anders ſtonden de graslanden in het najaar alom voordeelig, en het bleef 3 tot 4 weken later in de weide. Het etgroen was uitmuntend. — Overal werd het hooi vroeg en droog gewonnen, doch de oogst was, vooral op de hooge en droóge landen, gering, bijzonder in Noord-Braband. — In Rijnland, Vriesland en een gedeelte van Noord-Braband was het hooi niet zeer voedzaam; elders, ook bij voorb. in Utrecht, was dit voeder deugdzaam: een gevolg, waarſchijnlijk, van de bijzondere geſteldheid der landerijen. — De prijs van het hooi was, in het voorjaar, doorgaans hoog.

De Heer *Behoker Andreae*, te Leeuwarden, berigt, dat een kundig landbouwer veel voordeel had getrokken, door zijn graslanden, zoodra het hooi er af was, met ſtroo te doen beſtrooijen, tegen de zomerhitte en het uitdroogen, groeijende het gras welig, door het ſtroo henen; ook op zijn beweid klaverland was dit van het beste gevolg. Hij had, den geheelen zomer door, overvloedig gras. — Een ander landbouwer voedde zijne 14 werkpaarden ſoms geheel met walgras of riet, dat anders gewoonlijk onbruikbaar verdort. Dit voeder, goedkoop gezameld, en zeer fijn gehakt, levert het vee een zeer krachtig en aangenaam voedſel op, waarvan hij ſedert vier jaren het nut ondervond. Enkele naburen begonnen zijn voorbeeld te volgen.

Klaver. Heeft alom zeer veel door de droogte geleden; doorgaans echter was de klaver goed gewonnen, beloofde genoegzaam en goed klaverzaad. Op de lage gronden, vooral op de klei, was men over dit gewas tevreden.

Peen of *Wortelen*; *Knollen* of *Rapen*. Meerendeels niet gunſtig geſlaagd; behalve omſtreeks Leeuwarden.

Spurrie, andere *Voederkruiden*. In Utrecht een zeldzaam ſchoon ſpurriegewas; ook in Drenthe wel geſlaagd, en omſtreeks Leeuwarden niet kwaad. — Onder Westerwolde was de Boerenkool, daar tot winterſtalvoeder gebezigd, tamelijk wel uitgevallen.

Paarden. Van alomme de meest voldoende berigten; nergens ziekte of ongemak; doch overal lage prijzen, dus hier en daar minder aanfokking. In Vriesland waren de paarden zoo goedkoop, dat men er vele ſlagtte, om de

veulen te gelde te maken. Voor *f* 100 kocht men vier goede werkpaarden, en veulens *f* 4 het ſtuk.

Runderen. Waren voorſpoedig; doch onvoordeelig wegens de lage prijzen. In West-Vlaanderen klaagde men over de ſchifting van het zuivel, lijmige, taaije melk, en dus mindere hoeveelheid en ſlechtere boter. — Overal klagten over den lagen prijs van het ſchapenvleesch.

Kalveren, Mest, Slagt of *Aanhouwers.* Hetzelfde berigt, als omtrent de runderen. De prijzen van jong vee en ſlagtvleesch waren al zeer laag. Uitmuntende zuiglammen werden in de Pekel-A verkocht voor 6 ſtuivers het vierendeel, wegende 2 Nederlandſche ponden. Volgens opgave van den Heer *Scheltema* te Franeker, zijn de kalfsvellen en koehuiden tot een' hoogen prijs voor Engelſche rekening gekocht; een pond koehuid gold evenveel, als een pond ſmeer.

Boter. De Botermakerij was zeer afwisſelende, echter ſchijnt men in Rijnland en Delfland, over de hoedanigheid van dit zuivel tevreden.

Kaas. Almede lage marktprijzen; de markten waren overvloedig voorzien. Alleen de produkten van twaalf dorpen, nabij Medenblik, bedroeg, volgens ſpecifieke opgave van den Heer *P. Pont*, 847,060 N. ponden.

Schapen. Hadden een gunſtig jaar, bleven gezond, lammerden goed, en gaven veel wol. Alleen de prijzen waren beneden alle verwachting; velen ontdeden zich van dit zoo nuttig vee. Onder Breda had men vele duizelige ſchapen. — Bij de pokziekte, die omſtreeks Zutphen heerschte, is op nieuws het nut der inenting en der afzondering gebleken.

Wol. Te Breda en 's Hertogenbosch was goede wol, maar bijna onverkoopbaar; in Zeeland, hier en daar in Noord-Holland, en in Drenthe, was de prijs vrij goed. Elders weder, te Deventer en Leeuwarden, lager dan te voren. — Het Groningſche berigt is wederom gunſtiger.

Varkens. Gezond, maar laag in prijs. Omſtreeks Limmen en in Vriesland, heerscthe weder eene gevaarlijke ziekte. — De afneming der jeneverbranderijen ſchijnt ook ongunſtig op de varkenteelt te werken.

Bijenteelt, Was en *Honing.* Niet zeer gunſtig. Over het geheel luiden de berigten hieromtrent uit Breda, 's Hertogenbosch, Utrecht, enz. ſlecht. — Onder Deventer vielen de Bijen echter ongemeen vet en zwaar uit. De Vrieſche berigten zijn onderſcheiden, en over het geheel

genomen, mag men deze productie middelmatig noemen.

Kultuur van woeste Hei- en Duingronden. In Noord-Braband en Gelderland kwijnende. Onder Enschedé gaat zij langzaam voort, bij gebrek aan mest. Maar levendig is de ontginning in de Heemskerker duinen en tusschen de Beverwijk en Wijk op Zee. Haarlem klaagt over de duinkultuur; onder Noordwijkerhout en Voorhout gaat die trager voort, om den lagen prijs van het hakhout. Volgens den Heer *Beucker Andreae* begint men, in Vriesland, meer en meer heigronden af te branden, ter belooning van een' enkelen goeden oogst, waarna men die onvruchtbaar laat liggen, eene behandeling die te laken is. De Heer *A. A. van Boelens* en andere geven betere voorbeelden van welberekende, aanhoudende landsontginning; op hunne verbeterde heidegronden ziet men zeer goed winter-koolzaad en rogge staan. Het roppen houdt algemeen stand en levert de beste uitkomsten. De marktvelden te Vlagtwedde voldoen aanhoudend zeer goed aan de verwachting.

Nieuwe Produkten. In West-vlaanderen en onder Leeuwarden wordt de kultuur der Rutabaga (Zweedsche raap) steeds met vrucht voortgezet. — Ongunstig zijn de berigten van den Heer *van der Borch tot Verwolde*, wegens het fiorijngras. — Zeer neemt in Vriesland toe de kultuur der groote Roomsche of Boerenboonen, tot voeder voor koeijen en paarden, waarbij het vee zeer wel vaart.

Ongedierte en andere Rampen. Overal waren vele muizen en ratten, voor welke de gevolgde strenge winter echter doodelijk was. Hier en daar klaagde men over aardvlooijen, luizen en rupsen; en, vooral in Drenthe, over eene ziekte der rogge, rood of vocht genaamd. — Het vee was, over het geheel, gezond; doch in sommige streken van Vriesland heeft de hoogst gevaarlijke ziekte, het venijn, eenige paarden en vele runderen weggerukt. Zeer lezenswaardig zijn te dien aanzien de berigten van den Heer *Beucker Andreae*; doch die wij hier, uithoofde der uitvoerigheid, niet kunnen overnemen. Het zakelijke komt hierop neder. Bij onderzoek heeft Z. Ed. verscheidene planten, als vergiftigend verdacht, bij voorb. het voortkruipend zenegroen en de gewone ganzerik onschadelijk bevonden. Meer verdacht waren twee exemplaren van zeealsem en moeras-droogbloem, die echter ook onschadelijk waren, en alleen als teeken van een' moerassigen veenachtigen grond opmer-

king verdienden. — Een en ander bevestigt de meening, dat de oorzaak dezer veeziekte te zoeken is, in schadelijke uitdampingen van een' moerassigen, veenachtigen grond, en wel bijzonder van lage veen-ondergronden, of zoogenaamde klijnaarde, welke uitwasemingen, bij aanhoudend droog weder, voor het vee allerverderfelijkst zijn, een verschijnsel, dat ook in het Oldenburgsche en wel in Botjaardingerland, zich opdoet. Aan deze uitwasemingen zal het zoogenoemde venijn zijn toe te schrijven.

Bijzonderheden wegens enkele produkten. Een roode eijerpruim op de plaats van den Heer *J. van Riemsdijk* in Drenthe, heeft voor de tweede maal rijpe vruchten gedragen; en in de gemeente Wemeldingen, nabij Goes, is een tweede rijp gewas uit dezelfde Prinsesseboontjes, in het begin van November geteeld geworden. — In Vriesland zijn er aan vele vruchtboomen, vooral aan de appelboomen, kransen van bloeisels aan zware takken, zelfs digt aan den stam, waargenomen.

Merkwaardig is het volgend berigt van den Heer *van de Wall*, wegens de mesting en den handel van zoogenaamde Bredasche Kapoenen. „Men vindt, zoo als door hen gemeld wordt, in de hooge gedeelten van dit distrikt, bouwlieden, die meer dan zestig koppelen dier vogelen 's jaars mesten. Deze tak van welvaart is, door goedkoopheid der kapoenen, zeer verminderd. De beste soort vindt men alleen in de gemeenten van Loenhoudt, Westwezel, Zundert, Rijsbergen, Moer, Meerle, Alphen, Baarle en Chaam, Ginneken en een gedeelte van 's Prinsenhage, vanwaar er komen, 12 en meer ponden wegende, ja enkele tot 16 ponden toe. De bijzondere slaging dezer mesting aldaar schijnt aan luchtstreek en water vooral te moeten worden toegeschreven. (Echter ook aan de manier van mesten, met andere oorden des Vaderlands vergeleken). Men berekent, dat er jaarlijks, te Breda, ter markt verkocht worden meer dan elf duizend koppels kapoenen, en meer dan 20,000 poelarden en Hoenderen, behalve degene, die naar Antwerpen werden vervoerd. — Een eenvoudige landman aldaar bediende zich als middel tegen de vossen, die groote plaag der hoenderfokkende boeren, van een schel of handratel, zijnen kraaihaan om den hals gehangen, en had sedert geen' last meer van dat roofgedierte.

Bol- en Bloemgewassen. Waren te Haarlem en Leyden goed gegroeid, en bij sommige meer ziek, dan in 1821,

bij andere weinig of niet. In April 1822 was van ruim 40 roeden Rijnlandsch in veiling van gewone soorten van Hyacinthen gemaakt, ruim zeven duizend gulden.

Volgens de proeven van den Heer *F. Ermerins*, te Middelburg, met zeker werktuig van den Heer *H. N. Kemp*, te Tricht in Gelderland, tot losmaking van den grond genomen, blijkt het, dat hetzelve in het voorjaar als de Zeeuwsche kleigronden taai en vast zijn, uitnemend goed is, en men met dit werktuig en twee paarden ruim zoo veel gronds oprijt, als men in denzelfden tijd met vier ploegen, ieder met twee paarden bespannen, zou kunnen doen.

Besluit 31 Decem tot goedkeuring van reglementen de haring visscherij (Staatsc. 1823 N°.

Bij eene Koninklijk besluit van dit jaar, gedagteekend van den 31sten December, werden goedgekeurd twee reglementen, overeenkomstig de bepalingen der Wet van den 12den Maart 1818 door de Gedeputeerde Staten van Noord- en Zuid-Holland, betrekkelijk de inwendige politie, zoo van de groote visscherij als van de versche en panharing-visscherij; echter met dien verstande: „dat de Gedeputeerde Staten gehouden zouden zijn, om, in de eerstvolgende algemeene vergadering der Provinciale Staten van Holland, de voorschrevene reglementen ter tafel te brengen, ten einde die Vergadering, indien zij tegen dezelve, eenige bedenkingen mogt hebben, die aan Z. M. zoude kunnen mededeelen, ten einde Hoogstdezelve daardoor in staat gesteld wierd deswege naar bevind van zaken te beschikken." — De belangrijkheid dezer bepalingen wegens eene, ten allen tijde, zoo hoog gewaardeerde tak der Nationale nijverheid, schijnt ons toe de volledige plaatsing van het eerst genoemd der beide reglementen, noodzakelijk te vorderen.

REGLEMENT *op de uitoefening der groote visscherij voor de provincie* Holland, *bevattende de inwendige politie of de bijzondere bepalingen voor dezelve visscherij.*

AANGAANDE HET BESTUUR.

Art. 1. Ter voldoening van art. 10 der wet van den 12den Maart 1818, (*Staatsblad* N°. 15) zal, na bekomen koninklijke goedkeuring van het tegenwoordige reglement, door de Gedeputeerde Staten, worden aangesteld, een kollegie onder den titel van *Kollegie van de groote visscherij van de Provincie Holland*, bijzondere directie hebbende over alles, wat de haring-visscherij en derzelver negotie aangaat, op zoodanige instructie als hiernevens is gevoegd (sub A.)

2. Hetzelve kollegie zal bestaan uit twaalf leden, te benoemen uit de notabelste en vermogendste boekhouders of geïnteresseerden in de haringvaart en negotie, woonachtig op de plaatsen, van waar ter haring gevaren of negotie in dezelve gedreven wordt; en zullen die wegens de haringvaart benoemd worden door de Gedeputeerde Staten, uit een dubbeltal, daartoe te formeren door de respektieve geïnteresseerden in elke plaats, bij meerderheid van stemmen der boekhouders van de plaats, waarvoor bij vakature benoeming moet worden gedaan, als: *vier* van *Vlaardingen*, *twee* van *Maassluis*, *twee* van *Enkhuizen* en *een* van de *Rijp*. Voorts *wegens de negotie: twee* uit *Amsterdam* en *een* uit *Rotterdam*, *Noord* en *Zuid-Holland*, respektievelijk uit een dubbeltal, door de burgemeesteren der respektieve plaatsen daartoe in te zenden, zullen benoemd worden.

De *eerste* benoeming geschiedt onmiddellijk door de Gedeputeerde Staten.

3. De voorschreven visscherij zal alleen mogen uitgeoefend worden met *kielschepen*, die *razeilen* voeren; en die buiten en behalve de haringvleet, twintig lasten haringtonnen van veertien per last, onder de luiken kunnen bergen, en bemand zijn met ten minste dertien koppen;

4. De haringvaart in het vervolg in andere plaatsen ondernomen of uitgebreid wordende, zullen de geinteresseerden van zoodanige plaatsen, van waar niet minder dan 15 schepen ter haringvaart worden uitgerust, het regt hebben om eenen gekommitteerden

in het *kollegie van de groote visscherij* te hebben; zullende, wanneer het getal der schepen aldaar of op eene andere plaats tot 40 mogt aangroeijen, de geïnteresseerden het regt hebben, om een' tweeden gekommitteerden te hebben, in het kollegie van de groote visscherij.

De eerste benoeming van zoodanig lid geschiedt onmiddellijk door de Gedeputeerde Staten, op den voet als hiervoren, ten aanzien van de eerste zamenstelling van het kollegie, gezegd is, en bij volgende vakature, op denzelfden voet als omtrent alle de verdere leden bepaald is.

5. De eeden, die volgens de wet moeten afgelegd worden, zullen geschieden in handen van het kollegie van de groote visscherij, of van deszelfs gekommitteerden, welke verpligt zullen zijn, van die gedane eeden behoorlijk register te houden, om des noods kopijen of extrakten-authentiek daarvan af te geven.

AANGAANDE DE ZOUT-HARING VISSCHERIJ.

Art. 6. Tot de uitoefening der *Groote- of zout-haring Visscherij* wordt volstrekt vereischt consent van het kollegie van de Groote Visscherij; welk consent aan niemand, zonder voldoende en op de wet gegronde redenen, zal mogen geweigerd worden; zullende, in gevalle van bezwaar over gedane weigering, door de Gedeputeerde Staten uitspraak gedaan worden.

7. Het kollegie voornoemd zal deswege jaarlijks afgeven akten van consent, om deze visscherij te bedrijven, met het jaartal en het zegel van de Groote Visscherij daarop gedrukt, en door den president en sekretaris onderteekend, en zulks zonder eenige gelden, daarvoor te ontvangen; en wanneer men zich mogt veroorlooven, om, zonder eene zoodanige akte van consent verkregen te hebben, tot deze visscherij een schip in zee te zenden, zal de uitruster, overeenkomstig art. 12 der wet van den 12den Maart 1818 (*Staatsblad* N°. 15), gestraft worden met eene boete van *drie honderd tot drie duizend gulden*; en de Stuurman met eene gevangenis van veertien dagen tot twee maanden.

8. De voorschreven akten zullen niet mogen afgegeven worden dan aan stuurlieden, welke, bij de aanvaarding dier kwaliteit, in handen van de leden der kommissie van de Groote Visscherij zullen hebben afgelegd den eed hier nevens gevoegd (sub C.)

9. Deze akten zullen evenmin mogen afgegeven worden, alvorens aan het kollegie der groote visscherij, of aan deszelfs gekommitteerden op eene voldoende wijze zal zijn gebleken, dat het schip waarlijk aan ingezetenen van dit Rijk is toebehoorende. Ook zullen geene schepen uit deze provincie in zee mogen gaan, ter zoutharing visscherij bestemd, dan met eene volle vleet, van ten minste 40 netten; wordende door eene volle vleet verstaan: voor de eerste haringreis veertig netten van vier vierendeels diep, en voor de volgende haringreis drie en een halve vierendeels diep, zoo als die in art. 90 van dit reglement omschreven zijn; en wanneer het mogt blijken, dat een schip met minder dan 40 netten, invoege voorschreven, in zee geloopen was, en zulks mogt ontdekt worden, hetzij op de uit- of thuis reize, zal de stuurman van zoodanig schip verbeuren eene boete van *vijftig gulden*, en eene gevangenisstraf ondergaan van drie dagen, zoo als ook de eigenaar van het schip zal gestraft worden met *vijf en zeventig gulden* boete en zeven dagen gevangenis, onverminderd de boete en straf van den stuurman.

10. Zoodra dit reglement in werking wordt gebragt, zal aan elk der als dan fungerende stuurlieden, en voorts wanneer in het vervolg iemand tot stuurman wordt aangesteld, aan hem gratis worden ter hand gesteld een gedrukt exemplaar der *wet van* 12 *Maart* 1818, *Staatsblad* N°. 15, op de uitoefening der *groote visscherij*; mitsgaders een exemplaar van dit *reglement*, alsmede een afzonderlijk exemplaar van de speciale *instructie voor de stuurlieden*, hierbij gevoegd (sub B), ten einde zich met den inhoud van een en ander dezer stukken bekend te maken; en voorts, acht dagen daarna, of zoo veel eerder, indien zij vroeger in zee mogten loopen, daarop af te leggen, eens voor altoos, den eed hiervoren (art. 8) vermeld.

11. De haring, die in de Noordzee gevangen, gekaakt, gezouten en in tonnen gelegd wordt, en alzoo tot de verzending geschikt, is van diverse kwaliteiten, en wordt in vier soorten onderscheiden, te weten: in volle haring, in maatjes haring, in ijlen haring en in kuit of homzieken haring.

Volle haring wordt genaamd die soort, die vol hom of kuit en dus in zijnen volmaakten staat is; deze soort is het, die het meest in den handel gebezigd wordt en het langst zonder bederf bewaard kan worden.

In den *maatjes haring*, wordt noch kuit noch hom, maar alleen goede en bekwame reuzel gevonden; dezelve is zeer vet en smakelijk doch niet duurzaam.

De *ijlen haring* is de zoodanige, die kuit of hom geschoten heeft, en ijdel, ledig of hol is, en ook tot verzending geschikt.

Door *kuit-* of *homzieken haring* wordt verstaan dezulke, waarvan de kuit of hom zoo los zit, dat die op het punt is van te schieten; deze kan niet zoo lang als de andere soorten zonder bederf bewaard worden.

Terwijl onder de bovengenoemde soorten van haring, en wel onder elke soort, wrakke haring kan gevonden worden; zijnde zulke haring, waarvan de pekel geheel of gedeeltelijk is afgeloopen, en die daardoor min of meer, aan bederf onderhevig is geworden; dezelve wordt onderscheiden in enkel- en dubbel wrakken.

12. De stuurlieden zullen verpligt zijn, om, telken reize, bij derzelver aankomst, aan den, van wege het kollegie van de groote visscherij daartoe gekommitteerden persoon, naauwkeurig en op den eed door hen, bij den aanvang hunner functiën afgelegd, aangifte te doen van den door hen gevangen en aangebragt wordenden haring; en zal zoodanig gekommitteerde, niet alleen naar de juistheid der aangegevene hoeveelheid, maar tevens naar de kwaliteit en soorten van den aangebragten haring, onderzoek doen.

13. Al wie in zee haring zal willen overgeven, zal zulks niet anders mogen doen, dan aan zoodanige jagers, die bij het kollegie van de groote visscherij, volgens behoorlijke akte van consent zijn toegelaten, op de boeten en straffen, in art. 144 hiernavolgende aangehaald, te verbeuren bij den stuurman; zullende de koopman van de jagers deszelfs akte van consent moeten vertoonen aan den stuurman en twee der scheepsgezellen, welke haring zullen willen overgeven.

14. De stuurlieden zullen niet vermogen eenige haring in de jagers over te geven, om die te bestellen of presenten daarvan te doen, onder welke benaming zulks zoude mogen zijn, direkt of indirekt, dan alleen een kwart of anders twee achtste ton voor deszelfs boekhouder.

15 Aan alle stuurlieden wordt verboden, na den 15den Julij, haring, aan eenige haring-jagers of anderen, over te geven op eene boete van *vijftig gulden*.

Art. 16. De ſtuurlieden en derzelver ſcheepsgezellen zullen verpligt zijn den haring behoorlijk te kaken en te zonderen, alsmede te warren, en voorts in te zouten, met niet minder dan vier tonnen zout op het last.

17. De leggers van den haring zullen gehouden zijn elk hun merk binnen in de ton te ſtellen, eene hand breed beneden het kroos, alsmede buiten op de ton, tusſchen den halshoep en den vierden band, ten einde daardoor te ontdekken, wie der leggers zich aan pligtverzuim zal hebben ſchuldig gemaakt.

18. De ſtuurlieden en derzelver ſcheepsgezellen zullen ten ſterkſte verpligt zijn, de onderſcheidene ſoorten van haring bij hen gevangen naar behooren te zonderen, elke ſoort afzonderlijk en op zich zelve in tonnen, (welke in voege voorſchreven gemerkt zijn), te leggen, als: *vollen* bij *vollen*, *maatjes* bij *maatjes*, *ijlen* bij *ijlen* en den kuit- of homzieken afzonderlijk moeten houden, zonder derzelver ſoorten onder elkander te vermengen, op de boeten in art. 144 hiernavolgende aangehaald, te verbeuren bij den ſtuurman en de ſcheepsgezellen, ieder in het bijzonder; voor zoo ver dezelve zich aan overtreding hebben ſchuldig gemaakt.

19. De ſtuurlieden en hunne ſcheepsgezellen zullen van bovengemelde boete en ſtraffen zijn bevrijd, wanneer, bij een buitengewone vangst, of een ander onvermijdelijk toeval, de tijd niet toelaat, om den haring in zee behoorlijk te kunnen zonderen, waarvan bij hunne te huiskomst zal moeten blijken.

20. In de gevallen, in het vorige artikel omſchreven, zullen echter de ſtuurlieden verpligt zijn, om, aan land komende, al den haring, welken zij, invoege voorſchreven, niet naar behooren hebben kunnen zonderen, voor ongezonderden haring te moeten opgeven en aanbrengen, en daarenboven, moeten merken met O op den boven bodem der tonnen.

21. Ten einde den vollen haring van de maatjes- en ijlen haring duidelijk te onderſcheiden, zullen de ſtuurlieden verpligt zijn, de maatjes-haring met twee *gordingen*, tusſchen de halshoepen aan elk einde, en den ijlen haring met eene *gording* op den buik der ton te doen merken.

22. Aan alle ſtuurlieden wordt verboden, den homharing afzonderlijk van anderen haring te leggen, alsmede den grooten of beteren haring, van kleine of mindere

ſoort, van de vangst uit te ſchieten of af te zonderen; maar zij zullen verpligt zijn, den gevangen haring voetſtoots, ieder in zijne ſoort, in te zouten, op eene boete van *vijftig gulden*; te verbeuren bij den genen, die bevonden zal worden, zich daaraan ſchuldig te hebben gemaakt.

23. Alle ſtuurlieden zullen gehouden zijn, hunne uiterſte zorg aan te wenden, dat de haring wel, gelijk en vast, in zijne lagen worde gelegd, kruisgewijze van den eenen bodem tot den anderen, zonder de haring met manden, ongeſchikt in de tonnen te werpen; te dien einde zullen zij verpligt zijn, om, zoo veel doenlijk, bij het leggen van den haring in de tonnen tegenwoordig te zijn, en zich, zoo min mogelijk, met het kaken of dergelijk werk op te houden; en zoo bevonden wordt contrarie gehandeld te zijn, zal de ſtuurman vervallen in de boeten, waarvan hierna in art. 144 geſproken wordt, en nog daarenboven aan den koopman zijne ſchade moeten vergoeden; welverſtaande, dat de ſtuurman de ſchade van den koopman weder zal mogen verhalen op de leggers, welke den haring, in weerwil van zijne waarſchuwing, onbehoorlijk zullen gelegd hebben.

24. Niemand zal vermogen haring, welke beſchadigd of gebeten is, in te zouten, alsmede niet denzulken, die uit de vleet gevallen en in het ruim blijven liggen is, noch ook dien, welke van eenen vorigen nacht ongekaakt gebleven is, maar verpligt zijn alzulken haring, waarvan in dit artikel geſproken wordt, in zee te werpen.

25. Niemand zal vermogen den haring te bloomlagen of vervalſchen, en dus geen' vollen haring te vermengen met maatjes- en ijlen haring, door vollen haring te leggen in de bovenſte lagen der ton van mindere ſoorten; of op eenigerlei wijze misdrijf daaromtrent te begaan, op de boete, waarvan hierna in art. 144 geſproken wordt, bij den ſtuurman te verbeuren.

26. Aan de ſtuurlieden en ſcheepsgezellen wordt ten ſterkſte verboden, den haring meer dan eens, met gekrompen haring te pakken of op te hoogen, en gelast zorg te dragen, dat de bloedpekel, zoo weinig daarvan worde afgegoten als eenigzins mogelijk zal zijn, op eene boete van *vijf en twintig guldens*.

27. De haring, na 20 Julij gevangen en met keet- of fijn zout gezouten, zal moeten zijn zuivere volle haring; en zal de vangst van elken nacht afzonderlijk gehouden en op de tonnen gemerkt moeten worden, de

datum wanneer dezelve gevangen is, op de boete waarvan hierna in art. 144 gesproken wordt; ook zal de stuurman (des gevorderd wordende), van elke partij moeten verklaren, in welken nacht die gevangen is, op eene boete van *vijf en twintig gulden*.

28. Alle stuurlieden zullen verpligt zijn, al hun haring, met keet- of fijn zout gezouten, dadelijk, en zeer die in het ruim zal mogen gestreken worden, uit te merken, elk soort met een bijzonder merk, te weten:

Den vrouwtjes-haring, dat is haring, gevangen daags na St. Magrietendag, of 21 Julij tot 25 dito, met eene V

Den jacobi-haring, dat is die gevangen is na St. Jacobidag, of 26 Julij tot 24 Augustus, met eene I.

Den Bartholomee-haring, dat is die gevangen is na Bartholomee-dag, of 25 Augustus tot 14 September, met eene B.

En den kruisharing. dat is die gevangen is na 14 Septem, met een †.

29. Alle stuurlieden zullen een onderscheiden merk moeten hebben, om den haring, alvorens die gelost wordt, hetzij aan den wal of in eenige schepen of schuiten, daarmede te merken; zij zullen het voorschreven merk moeten stellen op het midden der tonnen tusschen de buikhoepen, op de boete, hierna in art. 144 vermeld; welk merk zij verpligt zullen zijn te doen registreren ten kantore van het Kollegie van de Groote Visscherij, of van deszelfs leden, ter plaatse waar zij zich hiertoe aandienen, op de boete van *tien gulden*; en, ingevalle zij mogten binnenkomen op plaatsen, van waar zij niet uitgevaren zijn, zullen de stuurlieden verpligt zijn hun merk te doen registreren ten kantore der leden van het kollegie, aldaar residerende. of, bij ontstentenis van dien, ter sekretarie van de plaats, alwaar zij zullen aankomen, mede op eene boete van *tien gulden*.

30. Aan alle stuurlieden der haring-schepen wordt verboden eenigen haring te steuren of ongekaakt aan te brengen.

31. Geen boekhouder zal vermogen op iedere reis meerder klein vaatwerk mede te geven dan 7 kinnetjes, ieder uitmakende een ¼ ton, en 7 achtendeeltjes, ieder uitmakende ⅛ ton; en welk vaatwerk zal moeten zijn gebrand door een der klerken of boden van het kolle-

gie der groote visſcherij, met een daartoe gemaakt brandijzer, met de woorden *groote visſcherij* en het jaartal; zullende dezelve klerken en boden daarvoor van den boekhouder genieten vijf centen van ieder vaatje; en wanneer een boekhouder wordt bevonden meerder klein vaatwerk te hebben mede gegeven, zal dezelve vervallen in de boete waarvan hierna in art. 144 geſproken wordt.

32. Aan de ſtuurlieden, benevens alle hunne aan boord zijnde manſchappen, zoo jong als oud, wordt uitdrukkelijk verboden, eenig vaatwerk, klein of groot, voor hunne rekening naar zee mede te nemen, of, te huis komende, eenigen haring, hetzij in kleine of groote fust, voor hunne rekening aan te brengen, te verkoopen of naar zich te nemen; maar zullen verpligt zijn, alle de bij hen gevangen haring voor en ten behoeve van de reederij op te loſſen; en wanneer het mogt gebeuren, dat een ſtuurman, of iemand van zijne ſchepelingen, eenige haring, voor hen zelven gelegd, en aan anderen geleverd hadden, zullen zij daarvoor vervallen in eene boete bij art. 144 van dit reglement vermeld.

AANGAANDE HET ZOUT.

Art. 33. De haring zal niet anders mogen gezouten worden dan met ſpaansch of portugalsch zot, of ook met zout, hetwelk binnen dit Rijk van zout gezoden is

34. Alle haring, die jaarlijks vóór 21 Julij gevangen wordt, zonder onderſcheid of het volle, maatjes of ijlen haring is, zal moeten gezouten worden met portugalsch of ſpaansch zout, en deze haring wordt genaamd *grof zout haring*; doch met zout, dat binnen het Rijk van zout gezoden is, zal geen haring mogen gezouten worden, dan zuiver volle haring, die na den 20ſten Julij gevangen wordt, welke wordt genaamd *fijn zout haring*; op pene, dat elk ſtuurman, hier tegen handelende, zal vervallen in eene boete, hierna bij art. 144 aangewezen.

35. Niemand zal vermogen in zijn ſchip eenig zout te nemen, dan ná dat hetzelve alvorens door een beëedigd keurmeester, door de plaatſelijke regering aangeſteld, voor goed ſpaansch of portugalsch zout, of voor zout binnen dit Rijk van zout gezoden, zal zijn gekeurd, op de boete bij art. 144 van dit reglement vermeld, bij den boekhouder te verbeuren; zullende van

de gedane keuring door de keurmeesters een behoorlijk bewijs aan den boekhouder moeten worden afgegeven.

AANGAANDE HET AANBRENGEN VAN DEN HARING.

Art. 36. Geene haring-schepen zullen gedurende den jaargetijd, welke jaarlijks met den 15den Julij eindigt, vóór den 16den Julij van de nering naar huis zeilen, en vóór den 19den binnen gaats komen, tenzij met eene lading van achttien laten of meer welgepakten haring, van 14 tonnen per last; zullende, ingeval deze bepaling mogt overtreden worden, de reeder, daartoe termen zijnde, en de stuurman, vervallen in de boeten en straffen, in art. 144 hiernavolgende aangehaald; en zal de stuurman, met twee zijner bootsgezellen, ter sekretarie der plaats, van waar hij vaart (zulks gevorderd wordende), den tijd van het terug zeilen en het aankomen, nevens de hoegrootheid der vangst, in voege voorschreven, bij eede moeten bevestigen.

37. Geene stuurlieden der haring-schepen zullen hunnen haring ergens anders mogen inbrengen en op- of uitlossen, dan binnen deze provincie, ter plaatse daar men bevoegd is den haring te branden, en van den vangst des harings de vereischte certificaten te verleenen, en waar een behoorlijk opzigt van beëedigde keurmeesters gevonden wordt.

Ter meerdere inachtneming van art. 21 en 22 der wet van den 12den Maart 1818, op de uitoefening der groote visscherij, wordt aan de stuurlieden, zoo wel als aan derzelver manschappen, uitdrukkelijk verboden om, buiten dringende noodzakelijkheid, in vreemde landen aan wal te gaan.

38. Elk stuurman zal verpligt zijn, voor en aleer hij zijn haring zal hebben aangegeven, te zorgen dat, aan den ontvanger van de lastgelden, voor iederen last haring, zoo veel lastgeld betaald is, als jaarlijks door de Gedeputeerde Staten, op voordragt van het kollegie zal worden bepaald; van welke betaalde lastgelden behoorlijke kwitantie zal moeten worden vertoond aan het Kollegie van de Groote Visscherij, of aan deszelf gekommitteerden, en dat wel alvorens hun de verklaring wordt afgenomen, bepaald bij art. 12 van dit reglement.

39. Wanneer het kwam te gebeuren, dat een schip door nood of andere onvoorziene omstandigheden mogt binnenvallen in eene andere haven van dit Rijk dan alwaar hetzelve te huis behoort, en in die andere haven.

zijn' gevangen haring wilde lossen, zal, in zoodanig bijzonder geval, die lossing mogen geschieden, zonder verpligt te zijn de kwitantie van den ontvanger van het lastgeld te vertoonen; zullende echter de stuurlieden hunnen haring niet vermogen te lossen, voor en aleer zij, voor de leden van het Kollegie der Groote Visscherij ter plaatse woonachtig, of, bij ontstentenis van van dien, voor het bestuur van de plaats, of stad, alwaar zij binnengekomen zijn, de verklaring hebben afgelegd, die zij op derzelver tehuiskomst, volgens art. 12 van dit reglement, verpligt zijn te doen; terwijl de boekhouders van zoodanige schepen zullen gehouden zijn, het bepaald lastgeld te betalen, binnen den tijd van 24 uren, na dat het binnenkomen hunner schepen hun bekend zal zijn geweest, op eene boete van *vijftig gulden*.

AANGAANDE HET KEUREN, PAKKEN, BRANDEN EN OPHOOGEN VAN DEN HARING.

Art. 40. De haring moet, ter plaatse daar dezelve wordt aangebragt, worden gekeurd, door beëedigde keurmeesters.

41. Deze keurmeesters zullen door plaatselijke besturen worden aangesteld, op een algemeene instructie, hiernevens gevoegd onder letter K.

42. De keuring zal moeten geschieden dadelijk na de ontlossing uit het schip, of op den dag wanneer de haring door den verkooper aan den kooper zal worden afgeleverd, of vóór en alleer dezelve naar andere plaatsen zal mogen worden verzonden; en (volgens art. 38 der wet van den 12den Maart 1818) op de fust daarvan de naam van de plaats, alwaar die uit zee is aangebragt, gebrand zal zijn.

43. De voornoemde eerste gedane keuring zal van kracht en waarde moeten gehouden worden, zoo ten aanzien van den eersten verkooper, als van den eersten kooper, en zulks zonder eenig tegenzeggen, en dat wel gedurende den tijd van 14 dagen.

44. De haring zal, op vordering van volgende koopers, kunnen herkeurd worden.

45. In allen geval zal geen haring gepakt, verpakt of verwerkt mogen worden op de eerste gedane keuring; zullende, voor alle plaatsen waarvan haring in den handel gebragt, of naar buiten 's lands verzonden wordt, te dezen aanzien, nadere reglementaire bepalingen ge-

maakt worden, door Gedeputeerde Staten van de beide afdeelingen der provincie.

46. Alvorens keurmeesters den haring keuren, zal aan hen bij behoorlijke certificaten moeten blijken, dat dezelve haring overeenkomstig de wet is aangegeven; welk certificaat zal worden afgegeven door dengenen, aan wien de aangifte gedaan is; terwijl voorts, van alle keuringen door keurmeesters, op verzoek der belanghebbenden, certificaten zullen worden afgeleverd, met omschrijving van fust, merk en soort, ten einde daardoor de kwaliteit van het gekeurde op den tijd der keuring te constateren.

47. Het wordt aan een iegelijk bij dezen wel uitdrukkelijk verboden, den aangebragten haring anders te verkoopen, dan op bovengemelde keur.

48. Na dat de haring gepakt is, zal dezelve gebrand worden door beëedigde branders, aan te stellen door de plaatselijke besturen, op eene algemeene instructie, aan dit reglement gehecht onder letter L. Geen haring, zoo als die uit zee komt, zal mogen worden gebrand even als ware het gepakte haring, en zoo eenig brander zich hierin kwame te misgrijpen, zal hij voor de eerste maal verbeuren eene boete van *vijftig gulden*, en voor de tweede reis, op verbeurte van zijn ambt, zonder ooit weder bij iemand in die kwaliteit te worden toegelaten.

49. De fijn- zout- haring, in art. 27 en 28 van dit reglement omschreven, zal niet gepakt en gebrand mogen worden, dan na dat die ten minste tien dagen lang in zijn pekel zal gelegen hebben, op de in art. 144 aangewezen boete bij de pakkers of branders te verbeuren; zullende de ouderdom van deze fijn- zout- haring aan de voornoemde pakkers moeten blijken, ingevolge verklaring, door den stuurman, bij deszelfs aankomst, op den eed, eenmaal door hem gedaan, deswege afgelegd, in handen van den daartoe van wege het kollegie der groote visscherij gekommitteerden persoon, welke daarvan een certifikaat aan den stuurman zal afgeven.

50. Niemand zal eenigen haring vermogen te pakken of op te hoogen, dan op de gemeene wegen of kaden, en in die plaatsen daar zulks gebruikelijk is, met opene deuren, opdat een iegelijk daar onverhinderd zal kunnen in- of uitgaan.

51. Keurmeesters zullen zorg dragen dat geen onzuivere haring, als daar is: wrakke, kuitzieke of hom zieke, gelaagd of gepakt worde, dan alleen met gelijk

ſoortigen haring; en zoo zal men ook den *zuiveren* met dergelijken *zuiveren* alleen opvullen en ophoogen; op de in art. 144 vermelde boete, bij de keurmeesters, hoogers, pakkers, kuipers, een iegelijk van hen in het bijzonder, te verbeuren.

52. Geen *wanzouten* haring zal als goed mogen worden gekeurd, op de boete in art. 144 vermeld, te verbeuren bij den keurmeester, die de keuring zal hebben gedaan.

Voorts zal zoodanige wanzouten haring noch ter conſumtie gesleten, noch naar elders verzonden mogen, maar dadelijk in het water geworpen moeten worden, in het bijzijn van denzelfden keurmeester, die de voorſchreven keuring gedaan heeft, op de boete als voren.

53. De *fijn- zoute wrakke* haring zal mogen worden afgeſpoeld, in tonnen, klein en groot gelegd, doch niet anders dan met wrakke van dezelfde ſoort worden opgehoogd en gebrand moeten worden als volgt, te weten:

De *Vrouwtjes wrakken* met W V
De *Jacobi wrakken* met W I
De *Bartholomi wrakken* met W B
De *Kruis wrakken* met W †

boven en behalve de ſtads of plaatſelijk letter.

54. Wat den *wrakken grof zouten* haring aangaat, deze zal mede mogen worden afgeſpoeld en in tonnen, klein en groot, zonder vermenging, gelegd worden; echter met deze bepaling, dan wanneer die in geheele tonnen gepakt wordt, zulks niet anders zal mogen geſchieden, dan gepakt, van veertien op dertien ton per last, en tevens zoo wel voor de kleinere als grootere merken moeten gebrand worden, als:

Volle wrakken met V VR
Maatjes wrakken met M VR
IJlen wrakken met IJ VR

en zal dezelve zoo wel in geheele tonnen als in kleine fust mogen verzonden worden naar de plaatſen in de Oostzee en elders, doch geenszins naar de Elve of Wezer, op de boete waarvan hierna in art. 144 wordt vermeld.

55. De kuipers zullen gehouden zijn, in het hoogen van den haring, alle kwade en onbekwame tonnen *eerst* uit te hoogen, op de boete in art. 144 aangewezen, ingeval er kwade tonnen bij de partij mogten voorhanden zijn.

56. De kuipers zullen geene gehoogde, gebrande of andere tonnen mogen binden anders dan met goede heele

tonnenhoepen.

57. Geene stuurlieden, scheepsgezellen, kuipers, hoogers, pakkers of iemand, wie het ook zoude mogen zijn, zullen vermogen eenigen haring in te zouten of te leggen in eenig ander vaatwerk, dan hetwelk gemaakt, gekeurd en gebrand is, overeenkomstig art. 78 van dit reglement.

58. Wordt mede wel uitdrukkelijk verboden in eenige haringtonnen, klein of groot, iets anders te pakken, dan alleen haring en visch; ook zal het niet geoorloofd zijn, om eenige goederen en koopmanschappen, onder wat voorwendsel hoe ook genaamd, als ware het haring of visch, te verzenden.

59. Geene kooplieden zullen vermogen haring te verzenden, gepakt of ongepakt, hetzij binnen het Rijk, hetzij naar buiten 's lands, of zij zullen verpligt zijn op het fust, dat zij verzenden, te doen branden of ritsen hun gewoon merk; welk merk zij zullen moeten opgeven ter sekretarie van de plaats hunner woning, ten einde aldaar geregistreerd te worden.

60 Geen haring zal met den grooten of Rouanschen brand mogen gebrand worden dan goedgekeurde kruisharing.

61. De haring, die naar Hamburg, Bremen, en verdere plaatsen aan de Elve of Wezer gelegen, verzonden wordt, zal moeten zijn *goedgekeurde haring*, zoo volle als maatjes en ijlen, dewelke *gepakt* zal moeten worden, van *veertien* op *twaalf* ton per last, en gebonden met niet minder dan *zestien* gewone tonnen-hoepen, op de boete waarvan hierna in art. 144 gesproken wordt.

Alles voor zoo verre niet zal worden bevonden, dat deze overpakking aan de kwaliteit van den haring zoude nadeelig zijn.

62. De haring, die van *veertien* op *dertien* ton gepakt wordt, zal in geenen deele mogen verzonden worden naar de plaatsen in het naastvoorgaande artikel vermeld.

63. Alle goedgekeurde en gepakte haring van veertien op twaalf ton zal moeten gebrand worden met het groote brandijzer, en van *veertien* op *dertien* gepakt wordende, alleen met het datum-ijzer; zullende mede de *ijlen* haring, die gepakt en gehoogd wordt, op de tonnen of het kleine vaatwerk worden gebrand *ijlen;* alles op de boete in art. 144 hiernavolgende aangewezen, door den verzender te betalen.

64. Die genen, welke bevonden zullen worden ouden haring voor den nieuwen in den handel te brengen, of

ter verkoop uit te venten, zullen zich schuldig maken aan de overtreding, voorzien bij art. 423 van het lijfstraffelijk wetboek.

De geëmploijeerden tot het keuren of verwerken van den haring alsmede de bedienden der politie, worden gelast, hierop in het bijzonder te letten, en de overtreders aan te brengen.

65. Niemand van de stuurlieden, boekhouders, kooplieden of wie het zoude mogen zijn, zal zich mogen veroorlooven de keurmeesters, ophoogers of pakkers, in hunne bediening en bij het doen der keuring of pakking, eenigen hinder of beletsel aan te doen, of dezelve te dier zake op eenigerlei wijze te hinderen, veel min te schelden of kwalijk te bejegenen, maar zal een iegelijk gehouden zijn de keuring, branding en pakking, vrij en onbelemmerd te laten voortgaan, zonder eenig tegenzeggen, beletsel of tegenkanting.

AANGAANDE DE HARINGTONNEN.

Art. 66. Ter voldoening aan art. 42, 43 en 44 van de wet van 12 Maart 1818, zullen in alle steden of plaatsen, alwaar haringtonnen, halfvaten, kwarten, achtste tonnen en zestienden worden gemaakt, door de plaatselijke regering worden aangesteld een beëedigd keurmeester en branders, op zoodanige instructiën als aan dit reglement, onder de letters K en L, is bijgevoegd.

67. Zoo als van ouds, zal op alle haringtonnen of gedeelten derzelve, voortaan moeten worden gesteld een brand, genaamd tonnenbrand, waarmede tonnen, halfvaten, kinnetjes, achtsten en zestienden, door de beeedigde keurmeesters en branders zullen worden gekeurd en gebrand, aleer dezelve mogen geleverd worden; zullende de kosten van het keuren betaald worden door den kuipersbaas, die de tonnen zal afleveren.

68. Deze keurmeesters en branders zullen door niemand in het uitoefenen hunner bediening verhinderd of kwalijk bejegend mogen worden.

69. Elke kuipersbaas zal moeten hebben een onderscheiden merk, om op zijne haringtonnen en klein vaatwerk te branden, eer hij dezelve uit zijn huis of winkel zal mogen afleveren, welk merk hij zal moeten stellen op den buik der tonnen.

70. De keurmeesters en branders der tonnen zullen zelve in persoon moeten gaan branden, zonder daartoe hunne vrouwen, kinderen of bedienden of anderen te mo-

gen uitzenden; ook zal het ijzer niet mogen worden geheet binnen het huis of den winkel van den kuiper, anders dan in tegenwoordigheid van den brander, op de boete van *drie gulden* en ontzetting van hun ambt.

71. De keurmeesters en branders zullen insgelijks in hunne bediening alle tonnen en klein vaatwerk wel bezien, stuk voor stuk, of dezelve digt zijn, of eenige gebreken hebben, en zelfs verplig zijn, op de vordering van de koopers, met eenig water daarin, de tonnen drie à viermalen om te rollen, op de boete van *drie gulden* en ontzetting van hun ambt.

72. De branders zullen hunne eigen gemaakte tonnen of klein vaatwerk niet mogen branden, en wanneer er op ééne plaats maar een brander mogt bevonden worden, en zoodanige brander tevens kuiper is, zal zijn vaatwerk gekeurd en gebrand moeten worden door den kuiper op die plaats, welke de oudste in jaren zal zijn, welke in dat geval denzelfden eed als de beëedigde keurmeesters en branders zal moeten afleggen.

73. Het meten en branden van de tonnen en klein vaatwerk zal altijd moeten geschieden op de publieke straten, zonder dat de maker of iemand zijnentwege daarbij mag zijn, en niet anders dan na zonne-opgang, en vóór zonne-ondergang, op de boete hierna in art. 144 aangewezen. Ook zullen de keurmeesters verpligt zijn van het gebrand vaatwerk, als ook van de namen der kuipers, goed register te houden, op eene boete van *vijf en twintig gulden*, te verbeuren door den keurmeester, die bevonden wordt daaraan niet te hebben voldaan, en welk register aan het kollegie van de Groote Visscherij of aan deszelfs Gekommitteerden, op hunne vordering, zal moeten vertoond worden.

74. De stedelijke of plaatselijke brand zal moeten worden gesteld op den buik der tonnen, en dat wel op de naarste duig, waarop het kuipers merk gevonden wordt, op de boete, waarvan in art. 144 gesproken wordt, door den keurmeester te verbeuren.

75. Niemand zal zich veroorlooven eenige haringtonnen te maken, dan van goed eiken kuipershout, en niet minder dan van dertien duigen, alle zoo na mogelijk van eenparige breedte, mits dat geen duig aan het eind smaller zal mogen, dan twee duimen rijnlandsche maat, of 5 duim 3 streep nederlandsche maat, en in den buik naar evenredigheid.

76. De voorschreven tonnen zullen gebonden moeten worden met goede, te bekwamer tijd gebakte roode ton-

nen hoepen, op de boete hierna in art. 144 vermeld, en op pene, dat bovendien van dezelve tonnen de hoepen zullen worden afgeslagen, en de duigen bij elkander gebonden; zullende de beoordeeling van de kwaliteit der hoepen worden opgedragen aan en daarvoor uitspraak worden gedaan door de keurmeesters en branders, alwaar zulks is geschied.

77. Van alle tonnen, die met kwaadspint, wormstekig, kwaadkwastig, of met schampscheuren zijn, zal de keurmeester verpligt zijn, de duigen of bodems, aan welke hetzelve gebrek wordt bevonden, aan stukken te slaan; ook zullen dezelve keurmeesters gehouden zijn, naauwkeurig toezigt te nemen, dat de tonnen van goed eiken kuipershout zijn, en geheele kimmen hebben, op de boete in art. 144 aangewezen, bij den keurmeester te verbeuren.

78. Al de tonnen, halfvaten, vierendeels, achtstendeelen en zestienden zullen voortaan moeten hebben de navolgende maat:

	Nederlandsche maat.				*Rijnl. maat.*
	Ell.	Palm.	Duim.	Str.	Duim.
Heele tonnen.					
Lang, buiten 's werks	0	7	1	9	27[illegible].
Binnen 's werks	0	6	6	7	25[illegible].
Wijd, in den buik, buiten 's werks	1	7	2	7	66.
Aan de einden, diameter	0	4	7	1	18.
Halve vaten.					
Lang, buiten 's werks	0	5	7	2	21[illegible].
Binnen 's werks	0	5	3	0	20[illegible].
Wijd, in den buik, buiten 's werks	1	3	5	0	51[illegible].
Aan de einden, diameter	0	3	7	3	14[illegible].
Kinnetjes					
Lang, buiten 's werks	0	4	5	5	17[illegible].
Binnen 's werks	0	4	1	9	16.
Wijd, in den buik, buiten 's werks	1	0	7	0	40.
Aan de einden, diameter	0	2	9	8	11[illegible].
Achtstedeelen.					
Lang, buiten 's werks	0	3	6	0	13[illegible].
Binnen 's werks	0	3	3	4	12[illegible].
Wijd, in den buik, buiten 's werks	0	8	5	0	32[illegible].
Aan de einden, diameter	0	2	3	5	9.

Zestienden.

Lang, buiten 's werks	o	2	8	7	$10\frac{3}{8}$
Binnen 's werks	o	2	6	5	$10\frac{1}{8}$
Wijd, in den buik, buiten 's werks	o	6	7	5	$25\frac{1}{2}$
Aan de einden, diameter	o	1	8	6	$7\frac{1}{8}$

Doch zal de hier bepaalde maat, ten aanzien der zestienden, niet eerder in werking komen, dan twee jaren na het arresteren van dit reglement.

79. Het vaatwerk, te groot of te klein bevonden wordende, zal door den brander, met het brandijzer, tusschen den derden en den halshoep, geteekend worden, tot een teeken, dat hetzelve niet voldoende is; en zoo de tonnen, welke door den brander eens uitgezet zijn, wederom voor den brander kwamen, zonder dat de fouten verbeterd zijn, zal hij de kimmen van dezelve afslaan, en zullen de tonnen verbeurd zijn, ten behoeve van den armen.

Terwijl alle kuipers gehouden zullen zijn, al zulke geteekende tonnen aan den brander te vertoonen, en dat wel de naastvolgende reis, als hij weder komt branden, om hem te doen blijken, dat dezelve geremedieerd zijn, ten einde alsdan voorschreven brandmerk bij hem uitgehouwen, en de tonnen voor goed gebrand worden, of anders aan den brander te bewijzen, waar die tonnen gebleven zijn.

80. Op alle verbodene tonnen zal, alvorens zij weder ter haringvaart mogen mede gevoerd worden, de oude brand moeten worden uitgedaan.

Deze tonnen zullen op nieuw worden gekeurd en gebrand, terwijl dezelve met nieuwe branden moeten worden voorzien; en zal de deuteldnig daaruit genomen, en eene geheele duig daarin gestoken moeten zijn; ook zullen dezelve geheele kimmen en bekwame bodems moeten hebben, alles op de boete in art. 144 vermeld, bij den eigenaar te verbeuren.

81. Alle bodems der haringtonnen zullen uit niet meer dan drie stukken mogen gemaakt worden, en wel gedeveld, en zoo dik als de einden der duigen moeten zijn, op de boete in art. 144 vermeld, te verbeuren bij den kuiper.

82. Men zal geene tonnen mogen branden, tenzij die geheel en volkomen zijn afgemaakt, op de boeten in art. 144 aangewezen, bij den brander te verbeuren.

AANGAANDE HET HARINGWANT.

Art. 83. Men zal geen garen tot haringwant mogen

spinnen dan van kol, die gemaakt is van nederlandschen of buitenlandsche oosterschen hennip.

84. Van den voorschreven hennip zal niet mogen afgenomen worden eenige fijne hennip; ook zal daar niet onder gemengd mogen worden eenig vlas of andere soorten van hennip.

85. Alvorens de kol, die van den voorschreven hennip gehekeld is, tot netten-garen gebruikt wordt, zal dezelve door beëedigde keurmeesters, voor zoodanige kol moeten zijn gekeurd, op de boete in art. 144 aangewezen, te betalen door dien genen, die de kol ongekeurd zal laten verwerken, en welke boete zal zijn ten behoeve van den keurmeester.

86. Tot nakoming van het hier naast voorgaande artikel, zal er, van wege de provinciale Staten, eene instructie worden gearresteerd voor bovengemelde keurmeesters, welke instructie zal gezonden worden aan elk gemeente-bestuur of plaatselijke regering, alwaar spinnerijen van haringnetten-garen bedreven worden; terwijl deze besturen verpligt zullen zijn, het benoodigde getal keurmeesters aan te stellen; zullende de kosten, die op het keuren vallen, moeten betaald worden door dengenen, ten wiens behoeve de keuring geschiedt.

87. Niemand zal met twee handen, twee draden te gelijk, maar alleen eenen draad tevens vermogen te spinnen, op de boete van *drie gulden*.

88. Niemand zal vermogen, eenige vierendeels of netten te breiden of doen breiden, dan van goed garen als voren; dat wel gewaterd, gewerkt en gedroogd is naar behooren, op eene boete van *drie gulden*.

89. Alle breiders of breidsters zullen gehouden zijn de netten, die zij breiden, wel bekwamelijk te scholen van gelijke wijdte, en zullen ook geen went mogen bereiden van half breed, noch ook twee personen te gelijk aan een en hetzelfde net breiden.

90. Alle vierendeels of netten zullen breed moeten zijn *zeven honderd acht en veertig* scholen, en diep of lang *acht en zestig* volle mazen, de halve vierendeels, gelijke *zeven honderd acht en veertig* scholen, en diep of lang *vier en dertig* mazen, elke maze van twee knoopen, te rekenen van boven tot beneden.

91. In elke stad of plaats, waar vierendeels of netten gebreid worden, zullen dezelve door beëedigde tellers of telsters, daartoe door het gemeente-bestuur aan te stellen, worden gevisiteerd en geteld, aan beide de einden, en in het midden, of dezelve behoor-

lijke lengte en breedte hebben, en wel geschoold zijn, zoo als bij de 88 en 89 artikelen bepaald is.

92. Omtrent de aanstelling van de bovengenoemde tellers of telsters, alsmede omtrent de instructie voor dezelve, zal alles moeten nagekomen worden, wat in art. 89, ten aanzien van de netten-garenspinnerijen, is bepaald.

93. Alle de genen, die eenige netten breiden, zullen gehouden zijn, alvorens zij die bij den eigenaar bezorgen, dezelve bij gezworen tellers of telsters behoorlijk te doen tellen en looden.

94. Aan alle vierendeels of netten, zoo geheele als halve, nadat dezelve bevonden zullen worden, op hunne volle breedte en lengte en getal scholen te zijn uitgebreid, zal door den teller of telster worden aangeslagen een lood of teeken, waarop aan de eene zijde, de naam of het wapen van ieder stad of plaats, en aan de andere zijde, de eerste letter ven den naam van den teller of de telster, die dezelve zal gelood of geteld hebben, zal gevonden worden, op de boete in art. 144 vermeld, te verbeuren bij den teller of de telster.

95. Voor ieder vierendeel, dat invoege als bij het voorgaande artikel is vermeld, zal zijn gesteld en gelood, zal aan voornoemde tellers of telsters, door den eigenaar worden betaald zeven en eene halve centen, welk loon ook aan hen zal moeten worden betaald, voor ieder vierendeel, dat bevonden wordt niet gebreid te zijn, overeenkomstig de bepalingen in art. 89 en 90 vastgesteld; en hetgeen, uit dien hoofde, niet zal vermogen gelood te worden.

96. Ieder is verpligt zijne netten, door beëedigde tellers of telsters, te doen tellen en looden.

97. Alle nieuwe vierendeels, die, van de eene naar de andere plaats, ongelood vervoerd worden, zullen niet mogen verkocht of gebruikt worden, vóór dat dezelve zijn geteld en gelood, door beëedigde tellers of telsters, van de plaats, alwaar die zullen zijn aangekomen, op de boete in art. 144 aangewezen, bij den eigenaar te verbeuren.

98. Alle hoofdboetsters, en die het bewind op de boetzolders hebben, zullen gehouden zijn te zorgen, dat geene andere nieuwe netten of vierendeels op eene vleet opgeslagen worden, dan die behoorlijk geteld en gelood zijn.

AAN--

Art. 99. Alle de genen, welke als haringjagers naar de haringvloot gezonden worden, zullen daartoe jaarlijks noodig hebben eene akte van conſent, welke hun, met het jaartal, en onder het zegel van de groote visſcherij, zonder betaling van eenige kosten, zal worden afgegeven; welk conſent aan niemand, zonder voldoende en op de wet gegronde redenen, zal mogen geweigerd worden; zullende, ingeval van bezwaar over gedane weigering, door Gedeputeerde Staten uitſpraak worden gedaan.

100. Wanneer er waren, welke ondernemen mogen, zonder akte van conſent, ter jagerij in zee te gaan, zal de eigenaar van zoodanig ſchip verbeuren eene boete van *vijf en zeventig gulden*.

101. Deze akten van conſent zullen niet mogen afgegeven worden, vóór en aleer de kooplieden van de haringjagers, op eene plegtige wijze, zullen hebben afgelegd den eed hierbij gevoegd (ſub. E.)

102. Bij of zoo mogelijk vóór het afleggen van den eed, zal aan de kooplieden van de jager-ſchepen worden afgegeven, een gedrukt exemplaar van de wet van den 12den Maart 1818, op de uitoefening der groote visſcherij, mitsgaders van dit reglement, en van de ſpeciale inſtructie voor de ſtuurlieden, ten einde, voor zoo verre hen aangaat, daar naar te handelen en te doen handelen

103. De kooplieden zullen haring mogen overnemen, van den 25ſten Junij tot den 15den Julij ingeſloten, van elk jaar, en langer niet.

104. De voornoemde kooplieden zullen niet vermogen, eenigen haring over te nemen, dan van haringſchepen, varende uit deze provincie, en verpligt zijn van ieder ſtuurman, van welken zij haring overnemen, mede te brengen, en terſtond na hun binnenkomen ter ſtedelijke ſekretarie over te leggen atteſtatiën, door den ſtuurman en twee zijner ſcheepsgezellen behoorlijk geteekend, inhoudende den naam van het ſchip, de plaats, waar hetzelve te huis behoort, de kwantiteit van den overgegeven haring, en dat deze laatſte, overeenkomſtig dit reglement, binnen hunne ſchepen gekaakt, gezouten en in tonnen of klein vaatwerk gelegd is.

105. De overgenomen haring zal, door de voorſchreven kooplieden, in geenen deele mogen veranderd, verminderd of vervreemd worden, maar de kooplieden zullen verpligt zijn, zoo veel van hen afhangt, zorg te

dragen, dat dezelve behoorlijk aan den boekhouder van den haringjager, of deszelfs order worden overgegeven.

106. Den haring, welke door de stuurlieden der haringschepen aan de kooplieden der jagers, of aan derzelver manschappen voor versch *braa* of *schooi* gegeven is, zullen zij alleen voor hunne consumtie op de reis binnen scheepsboord mogen gebruiken; en wordt mitsdien hun ten sterkste verboden, om van den voorschreven braaharing te kaken, te zouten in tonnen of potten, hetzij klein of groot te leggen, of op eenigerlei wijze aan land te brengen of te verkoopen, op de boete van *vijf en zeventig gulden.*

107. De kooplieden zullen niet vermogen eenige haring over te nemen, om dien te bestellen of present daarvan te doen, onder welke benaming zulks zoude mogen zijn, direkt of indirekt, dan alleen een vierde of twee achtste ton, van ieder haringschip, voor deszelfs boekhouder, op de boete in art. 144 aangewezen; ook zal niemand eenig present-vaatje in den jager kunnen overgeven, of hij zal ten minste even zoo veel in den last van den jager moeten gegeven hebben.

108. De haring, welke door de haringjagers aangebragt wordt, zal niet gekeurd mogen worden, vóór en aleer het lastgeld daarvan betaald zal zijn, en de koopman zal hebben opgegeven de kwantiteit van zijnen aangebragten haring, en wijders zal hebben afgelegd den eed, hierbij gevoegd (sub E).

109. De akte van consent, verkregen volgens art. 99 hierboven, zal door den koopman van den jager moeten worden vertoond aan den stuurman en twee der scheepsgezellen, welke haring zullen willen overgeven.

114. Den kooplieden wordt bij deze geinterdiceerd en ten sterkste verboden, hunne bekomen akte van consent aan iemand over te geven of te leenen, om zich daarvan in zee of elders te bedienen, op eene boete van *vijf en zeventig gulden* en eene gevangenisstraf van zeven dagen.

111. Aan alle de genen, die ter jagerij varen, of in de jagerij eenig deel hebben, wordt bij deze wel expresselijk verboden, eenig klein vaatwerk met de jagerschepen in zee mede te nemen of mede te geven, onder welke benaming zulks zoude mogen zijn, op de boete in art. 144 vermeld; ingevalle zulks geschied mogt zijn, door of met voorkennis van de reeders, verhuurders of huurders; en ingeval zulks geschiedt door den koopman,

ſtuurman of verdere equipagie, mede op de boete in gemeld artikel aangewezen.

112. Het bepaalde in art. 139 van dit reglement is in allen deele toepasſelijk op de kooplieden, ſtuurlieden en matrozen der jagers.

AANGAANDE DE MONSTERROLLEN EN WATERSCHOUTEN, MITSGADERS HET HUREN DER BOOTSGEZELLEN.

Art. 113. Door het Kollegie der groote visſcherij zullen op alle plaatſen binnen deze provincie, alwaar de groote visſcherij wordt uitgeoefend, perſonen aangeſteld worden onder den naam van waterſchouten.

114. Voor deze waterſchouten zullen alle de manſchappen van alle de haringſchepen behoorlijk gemonſterd moeten worden, na welke monſtering al zulke manſchappen verbonden en verpligt zullen zijn tot het ſtipt nakomen van al hetgeen in dit reglement, betrekkelijk het huren en onderhuren van het volk, is bepaald.

115. De voornoemde waterſchouten zullen verpligt zijn, voor ieder ſchip, een monſterrol gereed te maken, en die door de manſchappen, welke zich verhuurd hebben, te doen teekenen; zijnde het model van zoodanige monſterrol aan dit reglement gevoegd onder litt. I.

116. De voornoemde waterſchouten zullen almede verpligt zijn een afſchrift van deze monſterrollen ter hand te ſtellen aan den boekhouder van elk ſchip.

117. De meergemelde waterſchouten zullen, voor hunne moeite in dezen, voor ſalaris genieten *drie gulden* voor ieder ſchip, hetwelk aan hen, door den boekhouder der ſchepen zal moeten betaald worden.

118. Alle ſchepelingen, die zich ter haringvaart verhuren, zullen gehouden zijn, de geheele teelt, of zoo lang het ſchip, waarop zij beſcheiden zijn, in dit jaar ter haring zal varen, in hunnen dienst te blijven, en wel voor denzelfden prijs, waarvoor zij bij de monſtering aangenomen zijn, zonder te mogen uitſcheiden; maar verbonden zijn al dien tijd in dienst te blijven, hunlieder werk in alles te volbrengen, zoo als de ſtuurman zulks bevelen zal, zonder daaruit te gaan, buiten expres conſent en wil van den ſtuurman, op pene van *vijftig gulden*, of, bij mankement van dien, zal dit geboet moeten worden met eene gevangenis-ſtraf van zeven dagen.

De ſtuurlieden zullen daarentegen verpligt zijn, hunne ſchepelingen met minzaamheid te behandelen; zij zullen

van hen geene onredelijke diensten mogen vergen; blijvende het den schepelingen onverlet om, bij hunne te huiskomst, de klagten te doen gelden, die zij zullen vermeenen tegen hunne stuurlieden te kunnen inbrengen.

119. Wanneer een stuurman gereed ligt om onder zeil te gaan, zullen de scheepsgezellen gehouden zijn, ten tijde en ure bij den stuurman gesteld, aan boord te komen, op eene boete van *vijf en twintig gulden.*

120. Wanneer schepelingen, die zich ter haringvaart bij een' stuurman verhuren, hetzij tot leggen of kaken van den haring, of eenig ander scheepswerk, door den stuurman op de reis daartoe niet bekwaam of wel onwillig bevonden worden, alsmede wanneer een of ander scheepsgezel zich in sterken drank mogt te buiten gaan, zullen zoodanige personen, bij hunne te huiskomst, uit den dienst ontslagen worden, en zich moeten te vreden houden met de helft der huur, waarvoor zij waren aangenomen.

121. Geene der schepelingen, die zich aan een stuurman verhuurt, en de monsterrol geteekend hebben, zullen vermogen zich bij een anderen stuurman te verhuren, al-ware het in hooger kwaliteit of tot meerder loon, op eene boete van *vijftig gulden*; terwijl zoodanige scheepsgezellen daarenboven verpligt zullen zijn hunne eerste huur te volbrengen, en onwillig zijnde, geregtelijk daartoe zullen worden verpligt en genoodzaakt; alleen met deze uitzondering, dat, wanneer een scheepsgezel op een ander schip als stuurman wierd gevraagd, zulks, in dat geval, en in dat geval ook maar alleen, zal vermogen te geschieden, zonder betaling van de voorgemelde boete; echter met deze bepaling, dat die geen, welke zoodanigen scheepsgezel als stuurman zal aangenomen hebben, verpligt zal zijn dadelijk, een' anderen scheepsgezel te bezorgen, van genoegzame bekwaamheid voor dien post, voor welken de andere was aangenomen, en tot denzelfden huurprijs.

122. De scheepsgezellen, uit zee komende, zullen telken reize van den boekhouder hunne verdiende huur kunnen vorderen; echter zal de boekhouder de vrijheid hebben, om, wanneer hij meerdere reizen mogt ondernemen, veertien dagen huur van de gedane reis in te houden, terwijl hij zal kunnen volstaan, met die veertien dagen huur te betalen bij de aankomst van de laatste reis.

123. Indien eenig schip met deszelfs goederen komt

te verongelukken, door de gevaren van de zee of het ſtrand, zal aan den ſtuurman en de ſcheepsgezellen, de huur moeten betaald worden naar evenredigheid van den tijd, die zij in dienst zullen zijn geweest; te weten, wanneer het montant der geborgene goederen zoo veel bedraagt, dat er boven het bergloon, de voorſchreven huur naar evenredigheid des tijds uit kan worden betaald.

124. Wanneer ſchip en goed genomen en voor prijs verklaard wierd, of op de eene of andere wijze totaal mogt achterblijven, zullen noch de ſtuurman, noch de ſcheepsgezellen eenige de minſte huur kunnen pretenderen.

125. Wanneer ſchip en goed genomen, opgebragt, en na verloop van tijd, kosteloos wierd ontſlagen, zal aan den ſtuurman en de ſcheepsgezellen hunne huur worden voldaan, met korting van al dien tijd, welken zij in des vijands land hebben doorgebragt.

126. Geen boekhouder, ſtuurman of iemand zijnentwege, zal aan eenig ſcheepsgezel iets meerder tot voering van elke reis vermogen te geven of beloven, buiten en behalve zijn bedongen huur, hetzij zout, brood, gort, of eenige andere waren, onder welke benaming zulks zoude mogen zijn, dan eene premie op iedere reis; welke premie de ſomme van *vijf en twintig gulden* niet zal mogen te boven gaan, op de boete van *vijftig gulden*, te verbeuren bij den boekhouder of ſtuurman, voor zoodanig ſcheepsgezel, als wien hij meerder tot voering zal hebben beloofd of gegeven; onder deze bepaling, dat wanneer een haringſchip door ſchade of andere ongelegenheded genoodzaakt ware geworden ontijdig naar huis te zeilen, de boekhouder zal mogen volſtaan met aan de ſcheepsgezellen de helft van boven gemelde premie te betalen.

127. De waterſchout zal verpligt zijn, alvorens de ſchepelingen de monſterrol te doen teekenen, aan hen gezamenlijk voor te lezen art. 16 tot 32 ingeſloten, art. 57, 58, 65, 118 tot 126 ingeſloten, en art. 136, 139 en 144 van dit reglement, ten einde zij met volle bewustheid te werk gaan, en geene onwetendhid daarvan kunnen voorwenden.

AANGAANDE DE SCHEPEN TER KABELJAAUWVANGST GEZONDEN, EN WELKE TEVENS EENIGE NETTEN MEDENEMEN.

Art. 128. Aan al de genen, welke uit deze provin-

die, om kabeljaauw te vangen met haringnetten, vóór 15 Julij, in zee loopen zal het geoorloofd zijn vóór en na St. Jansdag (zijnde 24 Junij), haring te vangen voor hun aas, doch niet meerder vermogen in zee mete nemen, dan acht volkomen haringnetten.

129. Aan de voornoemde kabeljaauw-visschers wordt uitdrukkelijk verboden, eenige bij hen gevangen haring te kaken, te zouten en in tonnen of potten (klein of groot) te leggen, denzelven ongekaakt, gezouten of ongezouten binnen gaats te brengen of in zee of aan land te verkoopen, vereeren of anderzins te distribueren; maar zij zullen verpligt zijn, voor het binnenkomen, allen haring, dien zij mogten overig hebben over boord in zee te werpen, op de boete en straffen, waarvan hierna in art. 144 gesproken wordt.

130. Alle degenen, die uit deze provincie om kabeljaauw te vangen, met haringnetten, vóór den 15den Julij in zee loopen, zullen niet meer dan tien volkomen haringnetten mogen medenemen om haring te vangen.

131. Aan de voornoemde kabeljaauw-visschers (welke na den 15den Julij in zee loopen) zal het geoorloofd zijn, den haring, welken zij meerder vangen, dan voor hun aas benoodigd is, te mogen kaken, zouten, in tonnen leggen, en aanbrengen; doch welke haring door hen niet zal mogen gezonderd, maar voetstoots ingezouten, en niet anders dan voor ongezonderde, en met grof zout gezouten haring, met opene bodems, moeten verkocht worden.

132. De haring, invoege voorschreven aangebragt, zal voor den verkoop, door keurmeesters van den haring, worden nagezien, welke verpligt zullen zijn, den haring, welken zij oordeelen onbekwaam of ongezond voedsel te zijn, in het water te werpen.

133. De voorschreven haring zal niet anders mogen worden gelegd, gezouten of aangebragt, dan in geheele of groote haringtonnen, en in halfvaten of halve haringtonnen en geenszins in ander of kleiner vaatwerk.

134. Stuurlieden, die, vóór 15 Julij, even zoo zeer als die na 15 Julij in zee loopen ter kabeljaauw-visscherij, en tevens haringnetten medenemen, zullen, indien zij niet voorheen reeds eenmaal den eed (hierbij gevoegd sub C) hebben afgelegd, verpligt zijn, alvorens in zee te loopen, dien eed te presteren, of, bij verzuim daarvan, vervallen in eene boete van *vijf en twintig gulden*, boven en behalve de boete van *vijf en zeventig gulden*, te verbeuren bij den boekhouder van het

schip; zullende, alvorens dien eed te doen, aan hen worden afgegeven een exemplaar van de wet van 12 Maart 1818, op de uitoefening van de groote visscherij; mitsgaders van dit reglement en van de speciale instructie voor de stuurlieden ter zout-haringvaart; ten einde zich in alles daarnaar te gedragen.

135. Het bepaalde in art. 139 van dit reglement is in allen deele toepasselijk op de stuurlieden, matrozen en allen, die de kabeljaauws visscherij uitoefenen.

ADDITIONELE ARTIKELEN.

Art. 136. Al de genen, welke in zee gaan, om de zout-haring visscherij uit te oefenen, zullen gehouden zijn, de belangen van de hun aanbetrouwde schepen, ladingen en alles wat daartoe behoort, met de meeste naauwkeurigheid en oplettendheid te behartigen; inzonderheid zich te wachten van eenigerlei ontvreemdingen; en zullen zij, wanneer zij zich daaraan mogten schuldig hebben gemaakt, dadelijk bij hunne te huiskomst aan den regter worden overgegeven, om volgens de bestaande wetten te worden gestraft.

137. Ter voldoening aan de bedoeling van art. 36 der wet van 12 Maart 1818, zullen de stuurlieden op de nering zijnde, ten behoorlijken tijde hunne ankers moeten ligten, hetzij zijlieden nering doen of niet; zullende die genen, welke eene nering doen, gehouden zijn, onder zeil te gaan en te blijven, ten einde alle schade te verhoeden, die anderzins aan eens anders wand konde worden toegebragt, ten ware weer en wind het ligten van hunne ankers onmogelijk maakte.

En wanneer iemand van hen mogt denken goed weer te zijn om zijn wand te schieten, zal hij verpligt zijn achter op zijn schip een lantaarn te plaatsen en, met behoorlijk licht voorzien, op te steken aleer hij zijn anker gaat winden; en zijn anker op zijnde, en zijn wand willende in zee werpen, zal hij gehouden zijn nog eene andere lantaarn als voren op het voorschip op te steken, voor en aleer zijn anker uit den grond is; en zullen de stuurlieden der andere schepen, daaromtrent liggende, gehouden zijn insgelijks hunne ankers te ligten, hetzij zijlieden nering doen willen of niet, op de straffe, bepaald bij het voorschreven artikel 36 der wet van den 12den Maart 1818.

138. Om hetgeen in het naastvoorgaande artikel en in art. 37 der wet van den 12den Maart 1818 bepaald is,

te beter te doen nakomen; zullen de schepen en visscherij gereedschappen, met behoorlijke merken moeten worden voorzien, zoo dat van iedere plaats of haven, van waar schepen uit deze provincie op de haring-visscherij in zee zullen gaan, aan ieder schip een duidelijk merk zal moeten zijn, van n°. 1 af tot n°. zoo veel, als er schepen uit eene haven zullen uitvaren; welk nommer zal moeten geplaatst worden op het zeil van den bezaan- of achtermast van het schip, in cijfers of letters met zwarte verw en niet kleinder dan 0,6174 el nederlandsche maat (twee voeten *amsterdamsch*); voorts zal hetzelve nommer moeten geplaatst worden op ieder breel, alsmede op ieder net van hetzelve schip, met bijvoeging van de eerste en laatste letter der stad of plaats, alwaar het schip tehuis behoort, ten einde te weten, aan wien het verlorene toekomt, ingeval van opvissching van vischtuig, en alzoo hetzelve aan den eigenaar terug te geven, alles op eene boete van *vijf en twintig gulden*.

Zullende het vischloon bij de te huiskomst door scheidslieden, aan wederzijden een te kiezen, moeten geregeld en ingeval van verschil aan de uitspraak van den regter overgelaten worden.

139. Aan alle stuurlieden en scheepsgezellen, welke de haringvisscherijen uitoefenen, wordt verboden om aan eenige ingezetenen van *Hitland*, *Schotland*, of eenige andere vreemde natiën, aan land of aan zee te verkoopen, vereeren of over te geven eenig *zout*, *pekel*, *tonnen*, *hoepen*, *hoephout*, *want*, *netten*, *garen*, *visch* of *hoekwand* of eenig ander vischtuig, noch touwwerk, dat tot de visscherij dienstig is; veelmin eenigen handel te doen in *thee*, *wijnen*, *brandewijnen*, *jenever* of *gedisteleerde wateren* of eenigerlei andere waren; of wel koopmanschappen aldaar te drijven; ook niet eenige goederen, op vracht voor eigen rekening of voor anderen, hetzij derwaarts of herwaarts, direkt of indirekt, onder welke benaming zulks zoude mogen zijn, mede te nemen, of te gedoogen, dat zulks door iemand van hun scheepsvolk zou geschieden; op de boete van *vijf en zeventig gulden* en zeven dagen gevangenisstraf, persoonlijk voor elk, die bevonden zal worden zich daaraan schuldig gemaakt te hebben.

140. De kapiteins der hospitaal-of konvooischepen worden bij dezen geautoriseerd en gelast, om, ingeval eenige stuurlieden of anderen, welke de haringvisscherij of de jagerij uitoefenen, zich mogten veroorloven om

op derzelver nering of elders, in eenige maniere strijdig met dit reglement te handelen, daarvan bij derzelver te huiskomst dadelijk kennis te geven aan de leden van het kollegie der groote visscherij, ter plaats alwaar zij aankomen.

Voorts zullen zij zich moeten gedragen naar eene kommissie, dewelke aan hen jaarlijks door het kollegie van de groote visscherij zal worden ter hand gesteld; en welke door hen onderteekend zal moeten worden, en wijders verpligt zijn, af te leggen den eed hierbij gevoegd (sub D).

141. Het kollegie van de groote visscherij zal, onder de goedkeuring van de Gedeputeerde Staten, de ontvangers der lastgelden benoemen en derzelver salaris bepalen; deze ontvangers zullen ten genoege van het kollegie borg moeten stellen.

142. En opdat de voorschreven nering en negotie van dien in alle goede orde, alsmede dit reglement volkomenlijk onderhouden en nagekomen worden, zal, door of van wege het kollegie van de groote visscherij, aan al de belanghebbenden in dezen een exemplaar daarvan worden ter hand gesteld, ten einde niemand van hen eenige onwetendheid zoude kunnen voorwenden.

143. Alle plaatselijke keuren of reglementen betrekkelijk den handel in haring, het keuren en branden van denzelven, of van de fustagiën of tot geheel dit onderwerp betrekkelijk, worden door de introductie van dit provinciale reglement voor vervallen gehouden.

144. De overtredingen der artikelen 13, 14, 16, 17, 20, 21, 23, 24, 25, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 34, 35, 36. 47, 49, 50, 51, 52, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 65, 67, 68, 69, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 79, 80, 81, 82, 85, 89, 90, 93, 94, 96, 97, 98, 103, 104, 105, 107, 111, 128, 129, 130, 131, 133 en van alle andere artikelen, waarbij geene afzonderlijke strafbepaling is gemaakt, zullen, uit krachte van art. 3 der wet van 6 Maart 1818 (*Staatsblad* N°. 12), gestraft worden met eene geldboete ten hoogste van *vijf en zeventig gulden*, en eene gevangenis uiterlijk voor den tijd van zeven dagen, hetzij afzonderlijk of wel beide de straffen te zamen genomen.

Bij dit reglement waren voorts gevoegd elf onderscheidene bijlagen, als: *a*) instructie voor Kom-

missarissen, ter bijzondere directie der zaken van de groote visscherij binnen de Provincie Holland; — *b*) instructie voor de stuurlieden der schepen, uit de Provincie Holland, ter groote visscherij varende (1); — *c*—*h*) onderscheidene eed-formulieren voor de stuurlieden, matroozen, kooplieden enz. bij bepaalde gelegenheden af te leggen; — *i*) model eener monster-rolle; — *k*) instructie voor de keurmeesters van den pekel-haring; — *l*) eene dergelijke instructie voor de branders van den pekelharing (2).

Haringvaart in dit jaar.

De deelneming bij den jaarlijkschen zeildag der haringschepen te weeg gebragt, werd in dit jaar merkelijk verhoogd bij de verplaatsing van 25 haringschepen, door een aanzienlijk kantoor van Embden, naar Enkhuizen. Op den 13den Junij zag men deze schepen, gevoegd bij die, welke nog buitendien bij de te Enkhuizen gevestigde kantoren te huis behoorden, alsmede die van het naburig de Rijp, naar gelang van de omstandigheden hunner legplaats, uit de haven van Enkhuizen vertrekken, en den 15den daaraanvolgende, alle onder Nederlandsche vlag, den Helder voorbij naar de Noord-zee stevenen. — De eerste haringjager kwam op den 8sten Julij daaraanvolgende in de Maas aan, hebbende aan boord $15\frac{1}{8}$ ton, welke voor *f* 700 per ton verkocht werden.

Benoeming bij de jagtdistrikten.

Bij de onderscheidene jagt-distrikten des rijks werden benoemd de Heeren Jhr. *J. P. Barnart*, te Haarlem, en *F. C. W. Druivesteien* te Alkmaar,

(1) Deze instructie het kort begrip van de verpligtingen der stuurlieden en hunnne scheepsgezellen bevattende, zoo is bij elk artikel aangewezen het daarmede overeenstemmende artikel in het reglement zelf, alwaar deze verpligtingen breeder omschreven worden gevonden.

(2) Men vindt alle deze bijlagen in de Staatscour. No. 78 en 79.

tot adjunkt-houtvesters bij het eerste distrikt van Noord-Holland; Jhr. *D. van Lokhorst van Vrijhoven* tot tweeden houtvester in het eerste distrikt der Provincie Holland; *J. L. van Dortmondt*, tot adjunkt-houtvester bij het tweede distrikt der Provincie Zeeland, in plaats van den Heer *J. J. van Dortmondt*, eervol ontslagen; — in plaats van wijlen Jhr. *A. van Brakell*, Graaf *J. van Rechteren van Appeltern*, tot houtvester in het eerste distrikt van Gelderland, tot dus verre adjunkt-houtvester in gemeld distrikt; — *M. P. D. van Sytzama*, tot houtvester in het eerste distrikt der Provincie Vriesland.

Bij een besluit des Konings van den 6den Augustus werd bepaald, dat, tot eene proeve voor den tijd van drie jaren, integaan op den dag van het besluit zelven, het 13de art. van Zr. Ms. besluit van den 28sten October 1819, houdende maatregelen tot wering van kwade praktijken in de bereiding en den handel van meekrap, zoude vervangen worden door het navolgende: Besluit van 6 Augustus, tot opheffing van het verbod om de mullen van de meekrap te verstampen. (Staatsbl. No. 34.)

Desgelijks zal niemand eenige mullen met krap mogen vermengen, nog beschadigde vaten overvullen of verpakken, noch ook zoogenaamde valsche pakkingen maken, waardoor verstaan wordt, dat de meekrap in elk gedeelte van het vat, van gelijke kwaliteit moet zijn.

Het verstampen der mullen wordt toegestaan in beide de navolgende gevallen, met dien verstande:

1°. Dat in meestoven geene mullen zullen mogen worden verstampt, dan nadat alle andere meesoorten zullen zijn afgereed, gekeurd en de vaten gemerkt.

2°. Dat in de werkplaatsen, buiten de stoven gelegen, en waar mullen verstampt worden, geen meekrap (ratiën of gereed), *en zulks noch inlandsche noch vreemde*, zal mogen worden aangebonden of ingebragt, veelmin de gereede meekrap overgestort of verwerkt: alsmede onder uitdrukkelijke bepaling, dat de *verstampte mullen*

insgelijks aan de keur, bij art. 9 vermeld, zullen zijn onderworpen en, buiten de overige daarbij bepaalde teekenen zullen moeten gemerkt worden met de woorden *verstampte mullen*, dat alzoo ook voor de werkplaatsen buiten de stoven, waarin mullen worden verwerkt, keurmeesters zullen worden aangesteld en deze, benevens de werklieden in de plaatsen, den vereischten eed zullen afleggen.

Oktrooijen van invoeren uitvinding.

Voorts werden door Z. M. wederom, gedurende dit jaar, onderscheidene oktrooijen en brevetten van uitvinding en invoer verleend, als: voor den tijd van vijf jaren op de uitvinding eener nieuwe wijze om uit de gewone Noordsche teer-olie, teer-water en harde pek te bereiden, aan den Heer *B. Rodenhus* te Harlingen; — aan den Heer *P. van den Bosch* te Utrecht voor 15 jaren, voor een nieuw water-werktuig genaamd kuip-schiprad-molen; — aan den Heer *F. Ross* te Antwerpen, voor vijf jaren, op de invoering van een werktuigelijk zamenstel, verbeterd naar *Greenwood*, en dienende, om op eene zekere wijze, kantentule te vervaardigen; — aan den Heer *F. J. Heusch* te Henri Chapelle, voor tien jaren, op de uitvinding van een werktuig met parallelle slingers, zonder raderwerk, in deszelfs verschillende wijzigingen, zoo in eene enkelvoudige als dubbele werking, geschikt om als beweegmiddel bij molens, pompen en andere werktuigen gebruikt te worden; — aan de Wed. *A. Mijnlieff*, *F. Mijnlieff* en *J. Mijnlieff* te Nieuwkerk op den IJssel, voor 10 jaren, op de vervaardiging van IJssel-mopsteenen, grooter dan de gewone; — aan den Baron *Roeder* bij Dinant, een oktrooi tot den 12den Julij 1824, op de invoering van eene nieuwe wijze om houtskool te vervaardigen, waarvan oktrooi was verleend aan den Heer *Foucaud* in Frankrijk; — aan denzelven voor 10 jaren, op de uitvinding van eenige verbeteringen in deze bewerking; — aan den Heer *C. J. Dupont* en Comp. te Overveen, voor 5 jaren, op de uitvinding van eene nieuwe scheermolen, tot schering der ketting van wollen en andere garens in de laken weverijen; — voor 10 jaren aan den Heer *F. Claes*, te Gent, op de in-

voering van een toeſtel, om op eene nieuwe wijze, het overzure zeezoutzure bleekvocht te maken; — aan de Heeren *J. Maclagan*, Jr. en *J. Jansſens* te Ostende, op de invoering van zekere werktuigen, om door middel van ſtoom, lijm uit beenderen te bereiden, voor 10 jaren; — aan den Heer *P. J. Piecq* te Dendermonde, voor vijf jaren, op de uitvinding van een werktuig tot het optrekken van zware lasten uit de mijnen, bijzonder uit ſteenkolen-mijnen; — aan denzelfden voor vijf jaren, op de uitvinding van een toeſtel, hetwelk aan de waterpompen op ſchepen en vaartuigen kan worden aangebragt, ten einde het gebruik dier pompen gemakkelijker te maken; alsmede naderhand, op den 21ſten Augustus, nogmaals een oktrooi voor vijf jaren, op de verbetering van het hier voren vermelde werktuig, om zeven lasten op te halen; — aan den Heer *C. Napier*, te Bruſſel, voor 10 jaren, op de invoering eener bijzondere wijze van ijzeren ſtoombooten te vervaardigen; — voor 10 jaren, op die van een nieuw ſoort van ſtoompomp, gezegd ſlinger-ſtoompomp; — voor 10 jaren op die van een nieuw ſoort van riemen, geſchikt om de ſtoombooten te doen voortgaan en bekend onder den naam van rad met dragende riemen; — aan den Heer *B. Koning*, te Leyden, voor 5 jaren, op de uitvinding van eenen gazometer van dubbelden inhoud, minderen omtrek en min kostbaar dan de tegenwoordige; — aan den Heer *J. E. Franſen* te Amſterdam, voor 5 jaren, op die van een nieuw werktuig, geſchikt tot het uitbaggeren en ſchoon maken van rivieren, kanalen, vijvers; — aan den Heer *P. van Renterghem* te Kortrijk, voor 5 jaren, op de invoering en verbetering van een werktuig om ſtroo tot hakſel te ſnijden, genaamd ſtrooſnijtuig; — aan den Heer *H. Cramer Senior* en *J. Graham*, te Amſterdam en Rotterdam, voor 5 jaren, op de uitvinding van een verbeterd werktuig tot voorkoming van aanbranding in de ruwketels der moutwijn-ſtookerijen; — aan den Heer *A. N. van Hanswijk*, te Amſterdam, voor 5 jaren, op die van een verbeterd behangſel-papier,

bestand tegen water en ander vocht; — aan den Heer *B. S. van Laere* te Brussel, op die van een werktuig om lasten over te brengen.

Opening van nieuwe kolenmijnen.

Bij twee Koninklijke besluiten, van den 4den Maart en 25sten Augustus, werd de opening toegestaan van twee kolen.mijnen, gelegen in de Provincie Namen, behoudens zoodanige bepalingen en voorwaarden, als door Z. M. noodzakelijk werd geoordeeld en in voormelde besluiten duidelijker omschreven is (1).

Ongeluk in een diergelijke mijn.

In de steenkolenmijn van St. Charles, in het bosch van Jument gelegen, nabij Charleroy, in de Provincie Henegouwen, verloor een aantal van omstreeks 30 werklieden, op den 12den Mei des morgens, in een oogenblik het leven, ten gevolge eener hevige doorstrooming van water, welke met zoodanige kracht geschiedde, dat een der werklieden, zich tegen over dezelve bevindende en met nog éénen anderen gelukkig gered, op eenen afstand van meer dan 60 voeten werd geworpen.

De invoering eens nieuwen en eenparigen stelsels van maten en gewigten, inzonderheid tot bevordering, der voor dit Rijk zoo belangrijk binnen- en buitenlandsche handels-gemeenschap moetende strekken, zullen wij de vermelding van hetgeen ons voor dit jaar, wegens den koophandel en scheepvaart, ter overlevering is voorgekomen, doen voorafgaan van de mededeeling van twee koninklijke verordeningen, over het gezegd onderwerp voor het einde van dit jaar uitgevaardigd.

Besluit van 18 December houdende verbod wegens het gebruik van oude maten en gewigten. (Staatsbl. No. 52).

Z. M. in ervaring zijnde gekomen, dat de bepalingen vervat in het besluit van den 18den December 1819 (2), niet algemeen werden nagekomen, en dat sommige personen zich het gebruik der afge-

(1) Zie Bijv. tot het Staatsbl. D. IX, St. I, bl. 303 —305 en St. III, bl. 1644—1647.

(2) Jaarb. 1819, St. II. bl. 168—173.

ſchafte maten en gewigten als nog veroorloofden, ten merkelijke praejuducie der ingezetenen, aangezien voorsz. maten en gewigten als aan geen toezigt of ijk meer onderworpen, en aan vermindering van lengte en zwaarte onderhevig, geene juiste maat of gewigt meer aanduidden, terwijl buitendien zoodanige handelwijze geheel ſtrijdig was met het bepaalde bij vroegere verordeningen; voorts in aanmerking nemende, dat zulks grootendeels toe te ſchrijven was, aan het aanwezig blijven der afgeſchafte maten en gewigten in de winkels, opene magazijnen, verkoop- en werkplaatſen der neeringdoende lieden, en daartegen willende voorzien, beſloot, na gelet te hebben op de Wet van den 6den Maart 1818 (1) enz., op den 18den December dezes jaars, het volgende:

Art. 1. Aan de kooplieden, winkeliers, fabrikeurs, handwerk- en nering doende lieden, wordt bij deze verboden, om eenige afgeſchafte maten en gewigten in derzelver winkels, opene magazijnen, verkoop en werkplaatſen of uitſtallingen voorhanden te hebben, of dezelve ten toon te ſtellen, op poene, dat dezelve maten en gewigten in beſlag genomen, verbeurd verklaard en onbruikbaar gemaakt zullen worden, en zulks onverminderd de ſtraffen, door de regtbanken, tegen de overtreders uit te ſpreken.

2. Na den laatſten Februarij 1823, zullen de ijkers der maten en gewigten, op onbepaalde tijden, en in het bijzijn van daartoe bevoegde beambten van de politie, zich in de winkels, opene megazijnen, verkoop en werkplaatſen, begeven, ten einde zich te verzekeren, dat aan de bepalingen, in het voorgaande artikel vermeld, behoorlijk wordt voldaan.

3. Van de overtredingen zal proces-verbaal worden opgemaakt en aan de regterlijke autoriteit worden toegezonden, ten einde daaraan gevolg te geven.

4. Van het bedrag der boeten, zal *één vierde* aan den ijker en *één vierde* aan de beambten der politie, die de overtreding zullen geconſtateerd hebben, worden toegewezen.

5. Aan de provinciale en plaatſelijke autoriteiten wordt bijzonderlijk aanbevolen, om met de noodige klem en

(1) Jaarb. 1818, S. I, bl. 128—129.

nadruk de hand te houden aan de nakoming van de hiervoren gemelde bepalingen; terwijl Onze Minister voor het Publieke onderwijs, de Nationale Nijverheid en de Koloniën zal zorgen voor de krachtdadige handhaving van art. 5 der wet van den 21sten Augustus 1816 (*Staatsblad* N°. 34), houdende gebod, om op alle scholen binnen het Rijk, zonder uitzondering, alwaar de reken- of wiskunst geleerd wordt, grondig onderwijs in het bij die wet vastgestelde maten en gewigten-stelsel te doen geven.

Besluit van 21 December nopens den invoer der maten van granen, zaden enz. (Staatsbl. N°. 64.)

Ter voorziening in al hetgeen betrekking had tot de op handen zijnde invoering der maten voor granen, zaden, boonen, erwten en dergelijke grutterswaren, mitsgaders voor meel en zout werd door den Koning, gezien het besluit van den 18den December 1819, de gezegde maten betreffende (1), op den 21sten het navolgende bepaald:

Art. 1. Het tijdstip, waarop de gemelde maten zullen worden ingevoerd, wordt bij dezen bepaald op den 1sten Julij 1823.

2. Van dat tijdstip af, zullen geene andere maten hoegenaamd voor de waren, in dezen bedoeld, mogen worden gebruikt, of in winkels en magazijnen, op markten en plaatsen, alwaar dergelijke waren worden verkocht, aanwezig zijn, of door verkoopers, welke op de kruiwagens, als anderzins, die waren langs de wegen en straten te koop venten, worden medegevoerd.

3. Van hetzelfde tijdstip af, zal het gebruik der thans aanwezige zoogenoemde korenschalen geheel ophouden, en er zullen geene andere korenschalen mogen gebruikt worden of aanwezig zijn, dan die, welke in art. 18 van Ons voormeld besluit van den 18den December 1819, zijn beschreven, met de daartoe behoorende gewigten; zullende de maten en de gewigten, tot die schalen behoorende, bevorens behoorlijk worden geverifiëerd en geijkt.

4. Van dat zelfde tijdstip af zal de aankondiging van die waren niet anders mogen geschieden dan, wat de hoeveelheid betreft, in Nederlandsche mudden (hectolitres), of in nederlandsche koppen (litres) en voor den prijs

(1) Jaarb. 1819, St. II. bl. 168—173.

prijs in guldens en cents, het zout echter en het meel, zullen ook bij het gewigt aangekondigd mogen worden.

5. Van dat zelfde tijdstip af, zullen, ingevolge art. 17 van het gemelde besluit, geene zakken den naam van graanzakken mogen dragen, noch de hoeveelheid bij zakken mogen worden gesteld en uitgedrukt, tenzij die zakken een Nederlandsche mudde (hectolitre) bevatten.

6. Ten einde de ingezetenen zoo veel doenlijk in de kosten, welke het aanschaffen van nieuwe maten vereischen, te gemoet te komen en dezelve zoo weinig mogelijk in hunne keuze te beperken, wordt, bij ampliatie van Ons gemeld besluit van den 18 December 1819, vergund, dat men, buiten en behalve de maten uit gebogen spaan, ook maten zal mogen gebruiken van uitgedraaid hout vervaardigd, mits deze niet boven 5 Nederlandsche koppen (litres) groot zijn.

7. Deze maten zullen vervaardigd worden uit goed stevig en droog hout, hetwelk door de ondervinding daartoe dienstig bevonden is, vooral uit essen hout; derzelver gedaante en afmetingen zullen dezelfde zijn als die, welke bij Ons meergemeld besluit, van den 18den December 1819, voor de maten van gebogen spaan, zijn verordend, van binnen zoo veel mogelijk volkomen cilindrisch en den bodem vlak, van buiten zuiver rond en zonder voet of rand; zullende verder daarop dezelfde namen worden ingesneden, ingeprent of ingebrand, als bij art. 13 van het gemeld besluit zijn bevolen.

De dikte der wanden en des bodems zullen in strepen (millimètres) gerekend, zijn ten minste:

Voor de maat van 5 kop, 12 voor de wanden, 32 bodem.
„ „ „ „ 2 kop 8 „ „ „ 24 „
„ „ „ „ 1 kop 7 „ „ „ 20 „
„ „ „ „ ½ kop of 5 maatjes, 7 voor de wanden, 18 bodem.
Voor de maat van 2 maatjes, 5 voor de wanden, 16 bodem.
„ „ „ „ het maatje 5 „ „ 12 „
„ „ „ „ het ½ maatje 3 à 4 „ „ 8 „

8. De middellijnen en de lengte der strijkers tot die maten, hetzij uit gebogen spaan, hetzij uit gedraaid hout, behoorende, zullen zijn van ten minste, als volgt:

Voor het kwart Nederlandsche mudde en daarboven, middellijn, 45 strepen lengte, 54 nederlandsche duim.

Voor de 20 en 10 kop de middell., 40 strepen lengte 42 nederl. duim.

„ „ 5 à 2 kop „ „ „ 35 „ „ 32 „ „
„ „ 1 kop „ „ „ „ „ 22 „ „ 20 „ „
voor de onderdeelen van de kop 22 „ „ 12 „ „

9. Geene inhoudsmaten zullen mogen worden gebruikt, of in winkels of elders te koop mogen worden aangeboden, of in openbare verkoopingen gebragt, die niet te te voren behoorlijk zijn geijkt geworden.

10. De fabrikeurs der inhoudsmaten zullen zich, eene maand na den dag van heden, aan de ijkers kunnen wenden, ten einde de voornoemde maten te doen verifiëren en ijken.

De herijk zal jaarlijks plaats hebben, op zoodanige tijden, als door Gedeputeerde Staten zal worden bepaald.

11. Op dat de ijkers te dezen met de meeste omzigtigheid zouden kunnen te werk gaan, en de daarbij belanghebbenden, vooral de fabrikeurs dier maten, zouden weten, wat van hen zal worden gevergd, of hun, behoudens hunne geheele oplettendheid en zorg, om naauwkeurig werk te leveren, en zich eene hebbelijkheid van naauwkeurig te werken, eigen te maken, zal kunnen worden toegegeven, zullen de ijkers zich te houden hebben, aan de volgende

INSTRUCTIE bij den ijk der inhoudsmaten voor granen, zaden, boonen, erwten, en dergelijke grutters-waren, gelijk mede voor meel en zout.

Art. 1. De ijkers zullen beginnen met na te gaan, *voor eerst*, of de hun aangeboden maten, in gedaante overeenkomstig zijn met hetgeen in het besluit van den 18den December 1819 is voorgeschreven; en, *ten tweede* of op die maten duidelijk ingesneden, ingeprent of ingebrand zijn de namen, bij het 13de artikel van gemeld besluit opgegeven, en *ten derde*, of de maat uit gebogen spaan vervaardigd, volgens het gemeld besluit, bestaat uit één stuk, dan wel uit twee of meerder, met krammen of anderzins aan elkander gehecht; indien de aangeboden maten niet aan deze vereischten voldoen, zullen dezelve niet aangenomen maar verworpen worden.

2. Indien de aangeboden maten, aan hetgeen voorschreven is, voldoen, zullen de ijkers tot nader onderzoek derzelve overgaan, en hunne aandacht hierop vestigen: 1°.) of de wanden en de bodems de dikte hebben

bij het meergemeld besluit van 18 December 1819, en bij art. 6 van het tegenwoordige bevolen, en of de bodem binnen de maat volkomen of genoegzaam vlak is; 2°.) of de bodem, indien de maten van gebogen spaan zijn, zoodanig is bewerkt als vereischt wordt, om geene buiging toe te laten; en 3°.) of de maat volkomen cilindrisch is, dat is te zeggen, volkomen rond en overal even wijd, en of hoogte en middellijn en wel zeer bepaaldelijk de middellijn, gelijk mede voor die maten, welke met brug en steil moeten voorzien zijn, de brug en steil die afmetingen hebben, welke volgens de tabel bij het besluit van 18 December 1819 gevoegd, worden vereischt.

3. Vermits echter in hetgeen voorschreven is geene mathematische naauwkeurigheid kan worden geëischt, zullen de ijkers onderzoeken *vooreerst*, of indien de maat niet volkomen cilindrisch mogt zijn, de 4 middellijnen gemeten over het kruis in het midden der bogen, die het uitmaken, zoo weinig van elkander verschillen, dat de eene wat te groot en de andere wat te klein zijnde, de gemiddelde uit de vier genomen voor de ware kan gehouden worden, en *ten tweede*, of de hoogte, op verschillende plaatsen van den bodem gemeten, insgelijks zoo weinig van elkanderen verschillen, dat de gemiddelde aan hetgeen bij de tabel vereischt wordt, voldoet.

4. Geene maat, die te klein is, dat is waarin middellijn en hoogte, des noods, de gemiddelde beide te klein zijn, zal mogen worden toegelaten, maar moet verworpen worden.

Indien de middellijn en hoogte, des noods, de gemiddelde, beide iets te groot zijn, of de eene iets te groot, de andere iets te klein, zal men als remedie mogen toegeven: *voor den Nederlandsche kop en de maten daar beneden*, indien hoogte en midellijn *beiden* te groot zijn, *eene halve streep* in hoogte en *eene vierde van eene streep* in middellijn; doch indien een van beide te groot, de andere te klein is, *eene streep* in de hoogte en *eene halve* in middellijn.

Voor de maten boven de Nederlandsche kop tot het dubbel Nederlandsch schepel, of de 20 *kop:* indien middellijn en hoogte, beide te groot zijn, *eene streep* in hoogte en *eene halve* in middellijn, doch indien eene van beide te groot, de andere te klein is, *twee* strepen in hoogte en *eene* in middellijn.

Voor de maten, grooter dan het dubbel Nederlandsch schepel of de 20 *kop:* zoo hoogte en middellijn, beide

te groot zijn, *eene en eene halve ſtreep* in hoogte en *eene ſtreep* in middellijn, doch zoo eene van beide te groot, de andere te klein is, *drie ſtrepen* in hoogte en *anderhalve* in middellijn.

5. Bij de verificatie der koperen maten tot korenſchalen behoorende, te weten:

Van den Nederlandſchen kop, halve kop, het dubbel maatje en maatje zal niet meer remedie vergund worden dan *eene halve ſtreep* in hoogte en *één vierde* in middellijn.

6. Indien de houten maten, hetzij uit gebogen ſpaan, hetzij uit gedraaid hout vervaardigd, ter ijk aangeboden, aan de ijkers mogten voorkomen vervaardigd te zijn uit hout, dat niet genoegzaam ingedroogd is, zullen zij geregtigd zijn dezelve, gedurende acht dagen, den dag van het aanbieden en die der verificatie, niet mede gerekend, op eene behoorlijke plaats te houden, alvorens tot verificatie over te gaan.

7. Als de maten aan al de vereischten voldoen, zullen de ijkers dezelve met hun gewoon teeken en jaarletter ijken, welke duidelijk even boven den naam der maat, naar gelang van de grootte en van den aard der maat, zullen worden ingeſneden, ingeprent of ingebrand.

8. Indien er maten mogten aangeboden worden, welke in het geval zijn bij art. 16 van het gemeld beſluit, van 18 December 1819 gemeld, zullen de ijkers zeer naauwkeurig toezien, of deze maten volkomen voldoen aan alles, wat in hetzelfde artikel omtrent die maten wordt vereischt en of derzelver hoogte en middellijn, welke alsdan gelijk aan elkander behooren te zijn, de vereischte grootte hebben, te weten in ſtrepen (millimêtres) *voor de Nederlandſche mudde* (of hectoliter) 503.2. *Voor de halve mudde* 399.2. *Voor het dubbel Nederlandſche ſchepel* of 20 *koppen*, 294.2 *Voor het Nederlandſche ſchepel of* 10 *kop* (décalitre) 233.5. *Voor het halve ſchepel of* 5 *kop* 185.3. *Voor den dubbelen kop* 136.6. *Voor den Nederlandſchen kop* (litre) 108.4. *Voor den halven kop.* 86.0. *Voor het dubbelen maatje* 63.4. *Voor het maatje* (decilitre) 50.3. *Voor het halve maatje* 39.9. Doch indien de groote maten van brug en ſteil voorzien zijn, zal de hoogte zoo veel grooter moeten zijn als ter vereVening van de plaats, welke brug en ſteil innemen, vereischt wordt.

9. Tot het meten en verifiëren der middellijn en hoogte van de aangeboden maten zullen de ijkers niet mogen gebruiken houten ellen of gedeelten van dezelve, maar

zij zullen daartoe gebruiken behoorlijk tot in strepen verdeelde ijzeren of koperen ellen of gedeelten van dien, of wel zoodanige koperen werktuigen of schalen, waarop de hoogte en middellijn van iedere maat behoorlijk zijn aangeteekend, als zij tot het meten daarvan het meest dienstig zullen oordeelen, mits die werktuigen of schalen en die ellen of gedeelten van ellen, eerst behoorlijk geverifiëerd en de standaards met naauwkeurigheid geijkt zijn geworden.

10. De ijkloonen worden gesteld als volgt:

Voor de houten maten:

Voor de mudden	50 cents.
Voor de halve mudden	30 "
Voor de een vierde mudde	20 "
Voor de 20 en 10 *kop en* 5 *kop, dubbel, enkel en half schepel*	10 "
Voor den 2 *kop, kop, halve kop en verdere onderdeelen*	5 "
Voor iedere strijker	5 "

Voor de koperen maten, tot de korenschalen behoorende, het dubbel van het ijkloon voor de houten maten.

Voor de gewigten, tot de korenschalen behoorende, zal het gewone ijkloon voor de gewigten betaald worden.

Voorts werd door den Koning, bij besluit van den 11den April, het navolgende bepaald:

Besluit van 11 April wegens jaar- en week-markten. (Bijv. tot het Staatsbl. D. IX. St. 2. bl. 1547.)

Op het rapport van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken en waterstaat, van den 24sten December 1821, daarbij kennis gevende van de verschillende denkbeelden, die bij onderscheidene Provinciale Besturen en Stedelijke Regeringen bestaan, omtrent de vraag, of de bevoegdheid tot het instellen of veranderen van jaar- en week-markten aan de Plaatselijke of aan de Provinciale magt toekomt, dan wel, of daartoe de medewerking van het algemeen Bestuur wordt vereischt:

Gezien het advies van den Raad van State;

Gelet op de considerati̇ën vervat in het rapport van Onzen Minister van Justitie van den 9den dezer;

Hebben goedgevonden en verstaan te bepalen:

Art. 1. Dat al hetgeen betreft de Politie der week- en jaarmarkten, het regelen der orde, die op dezelve behoort te heerschen, het aanwijzen der standplaatsen, het bepalen der uren, waarop dezelve zullen aangaan en eindigen, en andere dergelijke beschikkingen moeten

worden gerekend te behooren tot die huishoudelijke belangen, waaromtrent de zorg aan de Stedelijke of Plaatselijke Besturen is verbleven.

2. Dat geene verandering zal mogen worden gemaakt in de, voor het houden van weekmarkten, bepaalde dagen, dan op autorisatie van de Staten der Provinciën, of van derzelver Gedeputeerden, nadat deze zich zullen hebben verzekerd, dat daaruit voor de belangen van andere gemeenten hunner eigene of van eene der naburige Provinciën, of uit eenigen anderen hoofde, geene bezwaren kunnen voortspruiten; en nadat dezelve zich zullen hebben overtuigd, dat het veranderen of verzetten der middelen van communicatie met andere plaatsen, die door veer- of marktschuiten, door vrachtwagens enz. gevestigd en verzekerd zijn, geene bedenkingen oplevert, zullende evenwel de Staten of Gedeputeerde Staten der Provinciën, alvorens zoodanige autorisatie uit te reiken, of in werking te laten komen, van hun voornemen, met overlegging van alle de tot de verlangde verandering betrekkelijke stukken, kennis moeten geven aan Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken en Waterstaat, ten einde zoo deze deswege eenige bedenkingen mogt hebben, wij daardoor in de gelegenheid zoude zijn gesteld, om ons een voorstel daaromtrent te kunnen doen. Bijaldien, na verloop van twee maanden, na de gedane mededeeling van Onzen voornoemden Minister, de Staten of derzelver Gedeputeerden geene dispositie ter contrarie mogten hebben ontvangen, zullen zij de bedoelde autorisatie voor goedgekeurd houden, en dezelve mogen doen werken.

3. Dat geene nieuwe week- of jaarmarkten en geene veranderingen in de voor het houden der jaarmarkten bepaalde dagen en tijden, of in de wijze, waarop dezelve tot hiertoe gehouden zijn zullen mogen ingevoerd worden, zonder Onze speciale autorisatie.

4. Dat alle bepalingen, welke in eenig vroeger reglement ten opzigte van week- en jaarmarkten voorkomen en strijdig mogten zijn met het vorenstaande, zullen worden gehouden voor ingetrokken.

Aanstelling van Consuls.

Bij onderscheidene besluiten des Konings werden aangesteld tot Consuls der Nederlanden de heeren: *H. Roose*, te Malaga; — *A. van Archenholz* in Finland, om te Friedriechsham te resideren; — *W. Brandt*, te Archangel, ter voorloopige vervanging

van den Heer *Roussatier*; — *E. de la Haije*, te Barcelona, voor den Heer *J. Steinbor*; — *G. A. Wieling*, in de rijken van Valencia en Murcia, om verblijf te houden te Alicante, in plaats van den Heer *P. Hartsinck*, eervol ontslagen; — *J. H. Bletterman* te Canton in China, zijnde tot dus verre aangesteld geweest als ambtenaar bij de Nederlandsche faktorij aldaar.

Daarentegen werden door Z. M. toegelaten: als Consul van Zweeden en Noorwegen te Ostende, de Heer *J. R. Fottrel*; — de Heer *N. M. Vinke*, als Consul van Sardinie te Rotterdam. **Toelating van Consuls.**

Tot leden der directie van den Levantschen handel en navigatie in de Middelandsche zee, werden door Z. M. benoemd: te Amsterdam, de Heer *A. Hartsen*, voor den Heer *J. H. Luden*, eervol ontslagen; — te Middelburg de Heer *P. van Deinse*, voor wijlen den Heer *A. van den Broeke*; — te Rotterdam, de Heer *E. Suermondt*, voor wijlen den Heer *P. Baelde*. **Benoemingen voor den Levantschen handel.**

Tot vervanging der leden in de onderscheidene Kamers van koophandel en fabrijken, welke, op den 31sten December des vorigen jaars waren afgetreden, werden door den Koning benoemd of bij continuatie aangesteld; voor de Kamer van Amsterdam, de Heeren *W. O. Berg*, *C. T. M. de Lepel*, *J. C. Wachter* en *L. Bousquet*; — voor de Kamer van Brussel, de Heeren *P. J. van der Elst*, *F. de Munck*, *C. de Liagre*, *H. de Reus* en *Rittweger*; — voor de Kamer van Dordrecht, de Heeren *A. van der Linden Fz.*, *C. Vriesendorp*, *A. van Meeteren*, *G. R. van Castendijk* en *J. Staats Vriesendorp*, zijnde deze laatste benoemd in plaats van wijlen den Heer *A. Lacoste*; — voor de Kamer van Gouda, de Heeren *C. J. Mooleman*, *C. Prinse* en *T. Blanken*, *Az.*; — voor de Kamer van Leyden, de Heeren Mr. *S. le Poole*, *N. Lazaar* en *J. Scheltema*, *Jz.*; — voor de Kamer van Middelburg, de Heeren *J. Tak*, *Brouwer*, *G. de Bruijne*, *A. Lutlijn* en *M. Volrijk Liebert*; — voor de Kamer van Rotterdam, de Heeren *J.* **Benoeming bij de Kamers van koophandel en fabrijken.**

Hubert, *A. van Hoboken*, *G. van Gennep*, *F. M. Roest*, *F. P. Bicker Caerten*, *C. van Stolbe* en *J. van Vollenhoven Cz.*; — voor de Kamer van Schiedam, de Heeren *D. Viſſer*, *M. van den Bergh* en *W. van Duuren*, *A. Rockoll* en *J. Borghmans*. — Voorts werd in plaats van den Heer *M. E. Rouſſel*, overleden, benoemd tot lid van de Kamer van koophandel te Vliſſingen, de Heer *G. van Bel*; — de Heer *J. Guylitz* tot Sekretaris der Kamer van koophandel te Antwerpen.

Groenlandſche vaart.

Als eene voor de algemeene welvaart hoogstbelangrijke onderneming, werd met regt beſchouwd het uitzeilen ter vaart naar Groenland van het brikſchip *Spitsbergen*, Kommandeur *W. Rab.*, uitgerust door de Heeren *B. Viſſcher en Zoon* en verdere reeders, op den 18den April, uit de haven van Harlingen, vanwaar ſedert een tijdverloop van 50 of 60 jaren geene uitrusting van die ſoort had plaats gehad.

Last of Tonnengeld van ſchepen onder Engelſche vlag.

Niet minder gewigtig oordeelde men een narigt van den Minister van Staat, belast met de generale directie van 's Rijks ontvangſten, van den 10den October, houdende: „ dat, te rekenen van den 5den Julij 1822, op welken dag, volgens eene akte van het Parlement, kortelings uitgevaardigd, in het rijk van Groot-Brittannië de vrijſtelling der *Tonnage-Duty*, zoo voor de vreemde als voor de nationale ſchepen, aanvang genomen had, de ſchepen onder Engelſche vlag in de havens van het Rijk der Nederlanden, ten aanzien van het last of tonnengeld, met de Nederlandſche zeeſchepen zouden worden gelijk geſteld.

Levantſche handel.

Ook ſcheen de Nederlandſche Commercie, blijkens ingekomene berigten, thans in de gelegenheid geſteld te worden om hare oude betrekkingen met de Levantſche ſchalen te hervatten. Het bleek, namelijk, uit eene kennisgeving van den Minister voor het Publiek Onderwijs, de Nationale Nijverheid enz. aan de Kamer van Koophandel en Fabrijken, in de maand Augustus algemeen gemaakt, dat de vaart onder vreemde vlaggen, waarvan tot dus verre gebruik was gemaakt door de Europeſche natiën,

welke van de Ottomanifche Porte geen bepaald verlof hadden om onder hare eigene vlaggen naar de Zwarte zee te varen, ten gevolge eener nieuwe verordening van het Turkfche Hof, moest ophouden; zullende niemand dan die Mogendheid, aan welke zulks bepaaldelijk was vergund, onder hare eigene vlag, fchepen naar de Zwarte zee mogen afzenden. Door deze bepaling werd een groot aantal Sardinifche, Spaanfche, Zweedfche en Napolitaanfche fchepen, van de vaart op de Zwarte zee uitgefloten, terwijl daarentegen de Oostenrijkfche, Franfche en Engelfche fchepen van het, hun toegekende, regt dadelijk gebruik maakten, hetwelk insgelijks aan de Rusfifche en Nederlandfche vaartuigen toekwam. Overigens was het getal der vaartuigen, onder toegelaten vlag voorhanden, flechts zeer gering, waardoor de vrachten, bijzonder van Alexanderie naar den Archipel en Smirna, aanmerkelijk verhoogd werden.

Het voor de zeevaart zoo belangrijk kust-licht, opgerigt aan de Helder in het fort Kijkduin, werd op den 29ften October, voor de eerfte reize, ontftoken. Hetzelve was geplaatst op eenen fteenen toren, hoog 44 Nederlandfche ellen (140 voeten) gebouwd midden in het fort, beftaande uit een koperen koepel en een verlichtings-toeftel van zesen-twintig lampen, welke geplaatst waren voor parabolifche zilveren geplette lichtkaatfers, in navolging van het, in het jaar 1818, uit Engeland ontvangen en op den toren van West-Cappelle, op Walcheren, geplaatfte kustlicht, vervaardigd. De geheele toeftel, behalve de lichtkaatfers, (uit de fabrijk van den Heer *H. de Heus* te Amfterdam afkomftig), was, voor het eerst hier te lande, vervaardigd door den Rijks-gefchutgieter *Marits* te 's Gravenhage. Kustlicht van de Helder.

Aanhoudende zeerooverijen bragten in dit jaar aan de Nederlandfchen fcheepvaart wederom, meer dan eenmaal, aanmerkelijke hindernis toe. Schade door zeefchuimers.

Onder andere werd de Nederlandfche goelet de *Onderneming*, Kapitein *Domeni* van Cette naar Antwerpen beftemd, op den 18den Februarij op 33°.

42' breedte en 80° 30' lengte, door een' kaper van 16 kanonnen en 40 man equipagie aangevallen en, na aan boord geklampt te zijn, van zeilen, levensmiddelen en andere voorwerpen van waarde, waaronder de horologiën van den Kapitein en verder ſcheepsvolk, op het ſchaamteloost beroofd. — Ook het ſchip *de Vriendſchap*, gevoerd door den Kapitein *J. Hartwijk* en met potasch van Livorno naar Duinkerke beſtemd, werd, op den 20ſten Junij, ten Z. W. van Kaap Farkes door eenen zeeroover aangevallen en, na vruchteloozen tegenſtand, overmand. De roovers den Kapitein genoodzaakt hebbende de luiken open te breken, doch geene kans ziende om zich van de lading, uithoofde van derzelver zwaarte, meester te maken, vorderden, onder de zwaarſte bedreigingen en mishandelingen, geld en goed, plaatſende het ſcheepsvolk in het ſchip, onder verzekerde bewaring, en haalden het kooigoed en de kisten van den ſtuurman op het dek, waaruit zij, opengebroken zijnde, alles roofden en benevens andere goederen wegvoerden. Na hun vertrek bevond de Kapitein zich ontbloot van genoegzaam alle zijne kleederen, benevens geld, horologie, kaarten, kijkers, kompas, enz. alsmede van eene aanzienlijke voorraad levensmiddelen, verſcheidene zeilen, eene Hollandſche vlag, touwwerk enz. Nadien de roovers zelfs eenige einden van het loopend tuig hadden afgeſneden, was de Kapitein genoodzaakt te Gibraltar binnen te loopen, ten einde de geledene ſchade te herſtellen en nieuwen voorraad in te nemen.

Inzonderheid in de West-Indiën.

Zr. Ms. brik *de Merkuur*, Kapitein *de Quartel*, van Bonnaire komende, verſcheen op den 19den Maart voor de haven van Curaçao, nog denzelfden dag naar Maracaybo zeilende, ten einde aan verſcheidene vaartuigen, zich aldaar bevindende en tot voormelde haven behoorende, beſcherming te verleenen. De goede ſtaat, waarin het vaartuig verſcheen, na het volbrengen harer eerſte reize, ſedert eene aanzienlijke reparatie, bragt algemeene voldoening te weeg, terwijl haar bijzondere ſnelle gang aan den bevelhebber veel genoegen verſchafte. — De

omstreeks dezen tijd voor weinige vaartuigen mogelijk, om naar deze plaats of Coro te stevenen, zonder gevaar van genomen te worden (1). De schooner Generaal *van Starckenborg*, welke van Curaçao naar de kust vertrok, kwam den 4den April in eerstgenoemde plaats terug, hebbende kort te voren voor de oorlogs-vaartuigen der onafhankelijken van Columbia moeten bijleggen, welke voor Puerto Cabello kruisden, en het gemeld vaartuig afwezen. Hetzelve kwam op Bonaire ten anker, alwaar het drie andere Columbiaansche vaartuigen vond. Intusschen scheen het, dat de blokkade ter zee niet zoo streng was, of zij konde, althans door de Spaansche gewapende vaartuigen, die zich nog aan de kust bevonden, gemakkelijk doorgebroken worden. De brik *Hercules* en de schooner *Venus* voeren tusschen Curaçao en Puerto Cabello bijna onafgebroken af en aan, niettegenstaande de aanhoudende berigten, welke men van andere zeevarenden, wegens de sterkte des blokkerenden eskaders ontving. — Na het in bezit nemen echter van Coro door de Columbianen was de voormelde Spaansche brik *de Hercules*, op den 28sten April, van Curaçao, met levensmiddelen voor Puerto Cabello, hetwelk in de magt der Spanjaarden was, onder zeil gegaan, genoodzaakt kort daarna weder te Curaçao binnen te komen, uithoofde der aanzienlijke magt, waarmede de Columbianen Puerto Cabello aanhoudend blokkeerden. Den 28sten Mei daaraanvolgende zeilde de gemelde brik, benevens het Spaansche fregat *Ligera* en de gewapende schooner *Morillo* van meergenoemde haven naar Puerto Cabello, hebbende verscheidene koopvaardijschepen onder derzelver konvooi, welke, zoo als mede de oorlogschepen, een' grooten voorraad van mondbehoeften voor het garnizoen van Puerto Cabello aan boord hadden.

(1) Eene bekendmaking deswege van den Generaal der Columbianen *Soublete*, gedagteekend den 20sten Februarij, vindt men in de Amsterd. Cour. N°. 165.

Benoeming op Curaçao. Tot Gouvernements-Secretaris op het eiland Curaçao werd door Z. M. benoemd de Heer *W. Prince*, Sekretaris van den Raad van Politie en het Kollegie van Commercie en Zee-zaken aldaar.

Te Suriname. In gelijke betrekking werd door Z. M. in de Kolonie Suriname aangesteld de Heer *J. C. Guicherit*, tot dus verre ad interim deze functie waargenomen hebbende.

Aankomst aldaar van den Heer *de Veer*. De Heer *A. de Veer*, tot dus verre Gouverneur der eilanden Sint Eustatius, Sint Martin en Saba, bij Zr. Ms. besluit van den 26sten October des vorigen jaars tot Gouverneur der Kolonie Suriname benoemd, kwam, op den 26sten Maart, aan boord van de brik van oorlog *de Zwaluwe*, Kapitein-Luitenant *J. de Jong*, binnen den mond der rivier Suriname aan. Den volgenden dag, omstreeks 4 ure, werd door kanonschoten van het fort Nieuw-Amsterdam de aantogt van gemeld schip aan de ingezetenen verkondigd, hetwelk kort hierop het anker voor de stad liet vallen en het fort begroette door salutschoten, die hetzelve dadelijk beantwoordde. — Na de noodige voorbereidselen landde Z. Exc. op den 27sten des morgens ten 9 ure, onder het lossen van het geschut, wordende bij het uitstappen uit de sloep door eene kommissie van beide de Hoven en Militaire Staf-officieren ontvangen, en voorts, tusschen de geschaarde rijen van burger-militie en verdere gewapenden, naar het Gouvernements-huis geleid, alwaar de aftredende Gouverneur ad interim, de Heer *C. R. Vaillant*, benevens de gezamenlijke leden der beide Hoven van Politie en Civiele Justitie enz. Z. Exc. met allen luister ontvingen.

Plegtige installatie van den Gouverneur. Op den 1sten April had de plegtige installatie van den Gouverneur plaats. Terwijl de Schutterij en het Militaire garnizoen zich reeds vroegtijdig op het Gouvernementsplein onder de wapenen had verzameld, en de schepen op de rivier met vlaggen en wimpels prijkten, vergaderden de Hoven van Politie en Civiele Justitie des morgens ten half negen ure op het Gouvernements-huis. De Heer Raad-fiskaal der Kolonie Mr. *E. L.* Baron *van Heeckeren*, be-

nevens de Heeren Raden *Bruijning* en *Pervet-Gentil*, uit het Hof van Politie, en de Heeren *Mirandolle* en *Graafland* uit het Hof van Civiele Justitie, vergezeld van de Sekretarisfen der beide hooge Kollegiën, werden uit deze Vereenigde Vergadering afgezonden, om den Gouverneur van deszelfs verblijf af te halen. Z. Exc., benevens de gemelde Heeren, kort hierop aangekomen zijnde, werd ter Vergadering binnengeleid en door den Heer *Vaillant* met eene gepaste aanfpraak begroet, waarin Z. Hoog-Ed. Geftr. tevens zijne waardigheid nederlegde en een treffend affcheid nam. Deze aanfpraak werd door den nieuwen Gouverneur op eene zeer doelmatige wijze beantwoord, waarna Z. Exc. in handen van den aftredenden Gouverneur-Generaal, den eed, bij het regeringsreglement der Kolonie voorgefchreven, aflegde. Z. Exc. hierop de plaats van den Heer *Vaillant* ingenomen hebbende, gefchiedde door den Raad-fiskaal eene korte doch toepasfelijke aanfpraak, welke wij alhier in derzelver geheel zullen laten volgen:

Hoog-Edele Geftrenge, Wel-Edele Achtbare, Wel-Edele Geftrenge Heeren!

Het zoude weinig van onze belangftelling in de gewigtige plegtigheid van dezen dag getuigen, indien wij geene behoefte in ons zelven gewaar wierden, om de gevoelens, welke ons op dit oogenblik bezielen, naar buiten te openbaren, en door woorden ruimte te geven aan onze diep geroerde gemoederen. — Door den rang, welken ik de eer heb in deze Kolonie te bekleeden, geroepen, om van deze gevoelens de tolk te zijn, zoo zij het mij allereerst vergund aan U, Hoog-Edel Geftrenge Heer! die, na eenen bijna zesjarigen dienst, uwe hooge waardigheid, als opperhoofd van deze volkplanting, hebt nedergelegd, ten einde eerlang naar het geliefde moederland terug te keeren, ons hartelijk leedwezen over uw verlies te betuigen. Gewis, wij zijn te dikwerf ooggetuigen geweest van uwe onvermoeide zorgen voor het algemeen welzijn; wij weten het te wel, hoe gij, met opoffering van eigen rust en genoegen, u fteeds op de naauwgezetfte wijze van uwe belangvolle pligten hebt

gekweten, om niet met eene treurige weemoedigheid op dit oogenblik, hetwelk uwe openbare betrekkingen tot dezen staat heeft opgeheven, neder te zien. Deze smartelijke aandoening vereenigen wij intusschen met het warmst en opregtst gevoel van dankbaarheid voor de loffelijke pogingen, welke Uwe Excellentie, gedurende haar beheer, tot heil dezer Maatschappij heeft aangewend; en hoe zouden wij beter dit gevoel kunnen uitdrukken, dan door onze beste wenschen over Uwe Excellentie's persoon en betrekkingen van den Algoeden toe te bidden? Ja, Hoog-Edele Gestrenge Heer! het moge U, eenmaal voorspoedig op de Vaderlandsche kust aangeland, met de uwen aldaar onafgebroken welgaan! — Het moge U daar gebeuren, offschoon, zoo wij hopen, in andere kringen, ten dienste uwer medeburgeren, werkzaam, echter tevens niet geheel verstoken te zijn van die waardige rust, welke zich de vader der Romeinsche welsprekendheid weleer als de grootste bezoldiging voor zijne moeijelijke staatszorgen voorstelde, en die het loon behoorde te zijn voor allen, die, zoo als gij, uwe beste levensjaren aan de beslommeringen des openbaren levens hebt prijs gegeven! U toeven aldaar dezelfde achting en hoogschatting, welke gij er eenmaal hebt achtergelaten en die gij U ook hier in de ruimste mate hebt mogen verwerven. U vergezellende met onze heilbeden, houden wij ons tevens overtuigd, dat wij, schoon door golven en vloeden verre van U gescheiden, in uw hart zullen blijven leven, en dat Uwe Excellentie ons in hare bedoelingen en bemoeijingen steeds zal nabij zijn. Met deze bewustheid durven wij dan ook de bevordering onzer openbare belangen verder aan U opdragen; daar ons uwe kennis, ondervinding en welwillendheid ten waarborge verstrekken en voor de doelmatigheid der middelen, welke Uwe Excellentie ten dien einde zal in het werk stellen, en voor den welbestuurden ijver, waarmede zij aan deze onze lastgeving zal willen voldoen.

Indien intusschen eenige zaak ons regtmatig leedwezen over het verlies, hetwelk wij ondergaan, zoude kunnen verzachten, het is voorzeker 's Konings goedgunstig besluit, waarbij hoogstdeszelfs vertegenwoordiger op *St. Eustatius* tot het opperbestuur van Suriname is geroepen. Gelijk wij van den eenen kant in dit besluit eene nieuwe proeve zien van Zijner Majesteits gezindheid, om geene aan het Vaderland bewezene diensten onvergolden te laten, maar dezelve integendeel, zoodra zich daartoe bekwame gelegenheden aanbieden, door doeltreffende be-

looningen te doen achtervolgen, zoo mogen wij van de andere zijde over de gelukkige toepassing van deze Zijner Majesteits gezindheid op het welzijn der Kolonie dankbaar verblijden. Immers door haar zien wij aan derzelver hoofd gesteld eenen man, wiens vroegere loopbaan geheel aan de Koloniale belangen was gewijd, van wiens verkregene ondervinding wij ons schier de beste gevolgen voor Surinamens voorspoed mogen beloven, en omtrent wiens persoonlijke hoedanigheden wij slechts eene stem, die der algemeene hoogachting en vereering, zich alomme hooren verheffen. — Wij wenschen ons zelven alzoo, Mijne Heeren! op goede gronden met 's Konings keuze geluk, en, terwijl wij door dezelve eene heilrijke toekomst te gemoet zien, betuigen wij aan Uwe Excellentie, wien wij thans als Gouverneur dezer volkplanting huldigen, onzen gevoeligen dank, dat zij hare overige bestemming met haren tegenwoordigen stand heeft willen verwisselen en verklaren daarbij tevens plegtig, dat wij, elk in zijnen kring, met nieuwen moed en ijver ons zullen aangorden, om door eene naauwkeurige betrachting der ons opgedragen beroepspligten, tot den geregelden loop der openbare zaken, en daardoor ook tot vermeerdering van uw levensgenoegen bij te dragen. — Moge het Uwer Excellentie gebeuren, immer met welgevallen terug te kunnen zien op het oogenblik, waarop zij besloot aan 's Konings roeping gehoor te geven! en zij het bestendig haar deel, om ook ter dezer plaatse alle die toegenegenheid en liefde te ondervinden, welke zij in voormalige betrekkingen van hare onderhoorigen steeds heeft mogen ervaren, en waarvan de ondubbelzinnigste blijken haar nog onlangs op eene aandoenlijke wijze, bij het verlaten van St. Eustatius, zijn gegeven! — Dat dezelfde magtige hand, die Uwe Excellentie op de kusten van het woeste Afrika en op de Zuster-Koloniën van ons schoon Amerika, gedurende vele jaren, heeft beschermd, U ook hier geleide en behoede! en dat 's Hemels beste zegeningen zich over uwen persoon, huisgenooten en beschikkingen overvloediglijk uitstorten.

Zoo is dan, Wel-Edele Achtbare en Gestrenge Heeren! de belangrijke zaak, welke het doelwit was van deze onze vereenigde bijeenkomst, ten einde gebragt. Mogt deze plegtige inhuldiging tevens hebben gestrekt om onze belangstelling in het welzijn van deze, in zoo vele opzigten voor het moederland onschatbare Kolonie, levendig te houden of op te wekken. — Mogt zij door

de herinnering aan hetgene ook wij eenmaal hebben gezworen, ons eenen krachtdadigen en onverdelgbaren ijver hebben ingestort, om dien eed onverzettelijk getrouw te blijven! En mogt deze vereenigde Vergadering aan onze medeburgers tot een zeker onderpand verstrekken van onze vurige gezindheid, om ons allen steeds te blijven vereenigen ter uitbreiding van algemeen welvaren en die wenschelijke eensgezindheid, welke de leus was onzer groote Vaderen, die door haar de Nederlandsche wimpels alomme hebben doen eerbiedigen, en de verst gelegene landen aan zich cijnsbaar hebben gesteld! Op zoodanige wijze zullen wij voorzeker ons het vertrouwen waardig betoonen, ons geschonken door den hersteller van Nederlandsch onafhankelijkheid, onzen geliefden en hoogstgeëerbiedigden Koning (1)."

Na het eindigen dezer aanspraak begaf zich de Gouverneur, met de gezamenlijke leden der Vergadering onder de galerij van het Gouvernements-huis, alwaar door den fungerende Gouvernements-Sekretaris, bij proclamatie, aan de ingezetenen van de plaats gehad hebbende installatie werd kennis gegeven, welke voorlezing door een algemeen salut der ter reede liggende schepen en door het aanheffen van het krijgsmuzijk der Schutterij en Militairen werd vervangen. Vervolgens defileerden beide deze troepen voor Z. Exc., welke daarna door de leden van het Hof van Politie en Civiele Justitie naar zijne woning werd terug gebragt, alwaar verder alle burgerlijke en militaire autoriteiten, de Geestelijkheid der onderscheidene kerkelijke gezindheden en andere ingezetenen van aanzien ten gehoor werden toegelaten. De plegtigheid van den dag werd met een luisterrijk middagmaal, door den aftredenden Gouverneur-Generaal gegeven, en waarbij zoowel het regerend huis als de betrekking der Kolonie met het moederland in zeer toepasselijke heil-teugen werd gedacht, op eene zeer gepaste wijze besloten.

De leden van het hof van Politie en Justitie der gemelde Kolonie aan den Heer *Vaillant*, voor deszelfs

(1) Arnh. Cour, N°. 68.

zelfs kort op handen zijnde vertrek, een bewijs willende geven van hunne hoogachting en erkentenis, onthaalden Z. Exc., te dien einde, op den 4den daaraanvolgende, insgelijks op een' feestelijken en luisterrijken maaltijd, welke tot algemeen genoegen afliep, en door Z. Exc., den Gouverneur-Generaal, de Hoofd-officieren en Kapiteins van het Militair garnizoen en der schutterij, de leden van het Hof van Civiele Justitie enz. werd bijgewoond.

Z. Exc. de Gouverneur-Generaal deed, onder dagteekening van den 21sten Mei, openbaar maken een Koninklijk besluit, gegeven in 's Gravenhage den 8sten Maart, en de navolgende bepalingen behelzende: Bekendmaking wegens uitgaande Regten.

Art. 1. Te beginnen met den eersten dag der maand, volgende op die, in welke dit besluit ter kennis van het Gouvernement der Kolonie Suriname zal gekomen zijn, zullen de uitgaande regten der goederen, van daar herwaarts gezonden wordende, moeten worden betaald in wisselbrieven op bekende handelshuizen in de steden Amsterdam, Antwerpen, Rotterdam of Middelburg.

2. De voormelde wisselbrieven zullen moeten getrokken worden in Nederlandsch courant, op twee maanden zigt, door hen, welke anderzins verpligt waren de uitgaande regten der afgescheept wordende goederen in Surinaamsch Courant geld te betalen, en wel aan de order van dien ambtenaar in de Kolonie, welke door het Gouvernement aldaar zal worden aangewezen.

3. De prijzen der goederen, waarnaar de uitgaande regten berekend worden, zullen van drie tot drie maanden, door Gouverneur en Raden, in Surinaamsch courant, zoo als tot dus verre heeft plaats gehad, worden bepaald en bij publieke annonce, zoo als in de Kolonie Suriname gebruikelijk is, aan de ingezetenen dier Kolonie worden bekend gemaakt.

4. Nadat het bedrag der verschuldigde uitgaande regten, in Surinaamsch courant, door den ambtenaar met dat werk belast, zal zijn opgemaakt, zal hetzelve door hem in Nederlandsch courant, volgens den alsdan bestaande wisselkoers, worden herleid.

5. Ingeval van verschil over den koers van den wissel, tusschen den ambtenaar, met het opmaken van de verschuldigde uitgaande regten in voege voormeld be-

last, en den belanghebbende, zal de Gouverneur, zoodra hem zulks ter kennis zal gebragt zijn, en dat door denzelven de Raad contra-rolleur van financiën zal zijn gehoord, dien koers bepalen.

6. Van alle goederen, uit de Kolonie Suriname naar het Moederland wordende gezonden, welke tot dus verre aan eene belasting van twee en een half percent uitgaande regten, met een tiende verhooging en het zegelregt voor de kwitantie onderhevig waren, zal met den dag van het in werking brengen van dit besluit moeten worden betaald drie percent uitgaande regten zonder meer.

7. Aan den Gouverneur der Kolonie Suriname wordt vrij gelaten, om de wisselbrieven, welke in voege voormeld zullen getrokken worden, te verkoopen, of wel dezelve herwaarts aan het Departement voor het Publiek Onderwijs, de Nationale Nijverheid en de Koloniën te remitteren, naar gelang hem zulks voor het belang der Kolonie meest geraden zal voorkomen en in het laatste geval zal het hem vrijstaan, om, voor het montant van het geremitteerde, wisselbrieven op drie maanden zigt op hetzelve Departement af te geven.

De wisselbrieven, welke door den Gouverneur van Suriname zullen worden geremitteerd, zullen door Onzen Minister voor het Publiek Onderwijs, de Nationale Nijverheid en de Koloniën, aan de Nederlandsche Bank te Amsterdam worden overgemaakt en daarvoor bij die Bank worden geopend eene rekening van uitgaande regten in de Kolonie Suriname, bij welke Bank de wisselbrieven, door den Gouverneur getrokken wordende, ter betaling uit die rekening door Onzen voormelden Minister zullen worden gedomicilieerd.

8. Deze voormelde bepalingen zullen provisioneel in stand blijven, gedurende den tijd van twee jaren, gerekend van den dag, dat dezelve in de Kolonie Suriname in werking zullen worden gebragt, of zoo veel korter als wij, voor het algemeen belang, zulks raadzaam oordeelen.

Nadere publicatie deswege.

Op den 23sten daaraanvolgende werd van wege Gouverneur en Raden van Politie bekend gemaakt: „ dat, naar aanleiding van het derde artikel van bovenstaand besluit, de prijzen der goederen, waarna de uitgaande regten thans werden berekend en voor het vervolg zouden moeten berekend worden en be-

taald, bij voorraad bepaald bleven, zoo als, bij notificatie van den 28ſten Januarij dezes jaars, door het Hof was vastgeſteld, met uitzondering van de ſuiker, waarvan de bedoelde waarde bepaald werd op vier ſtuivers het pond, met den dag der bekendmaking te beginnen."

De Heer *A. van Meerten* werd door Z. M. benoemd tot Sekretaris bij het hof van Civiele Juſtitie der Kolonie Suriname. Benoeming te Suriname.

Tot Gouverneur der eilanden St. Euſtatius, St. Martin en Saba, werd, in plaats van den Heer *de Veer*, door Z. M. benoemd de Heer *W. A. van Sprengler*, lid van den Raad van Civiele en Crimineele Juſtitie en Havenmeester te Curaçao. Nieuwe Gouverneur van St. Euſtatius enz.

Tot Kommandeur der Nederlandſche etablisſementen op de kust van Guinea werd benoemd de Luitenant-Generaal *Poolman*, in plaats van wijlen den Heer *P. C. E. Oldenburg*. Op Guinea.

De ſtad Amſterdam leed in dit jaar, zoowel in het algemeen als inzonderheid wat haren handel betrof, een gevoelig verlies door het inſtorten van eene der aanzienlijkſte gebouwen dier ſtad, geplaatst op de voormalige Oost-Indiſche Kompagnie's werf, aan het einde van de groote Oostenburger-ſtraat, voorheen bekend onder den naam van het Oost-Indiſche Buitenhuis en thans tot eene bergplaats voor granen ſtrekkende. Reeds des morgens van den 13den April ontdekte men eene ſcheuring, welke veel bekommernis verwekte en hand over hand toenam, zoodat reeds dien zelfden middag ten half vijf ure de regter vleugel van het gebouw, met een ijsſelijk gekraak, inviel, en den volgenden nacht een gedeelte van den linkervleugel, benevens den toren, insgelijks naar beneden ſtortte. Ongelukkig had men hierbij den dood van eenen korendrager, die eene weduwe en acht kinderen naliet, te betreuren, terwijl van de overige, welke op het oogenblik, waarop het ongeval plaats had, in het magazijn werkten, vier min of meer zwaar gekwetst raakten. — Eenigen tijd later werd met zeer gepaste voorzigtigheidsmaatregelen, zoowel van wege eene daartoe benoem- Inſtorting van het O. I. Buitenhuis.

de Kommissie van kooplieden en. faktoren in granen, als van wege de daartoe van 's Rijks en Stadswege benoemde personen, de geheele ontruiming van het overblijvende gedeelte des gebouws bewerkstelligd, waardoor dadelijk eene aanzienlijke hoeveelheid van 1263 lasten voor de respektieve eigenaren werd gered. Bij de wegneming van het puin was men insgelijks bedacht, door het leggen der noodige bruggen, met aanwijzing der vereischte gebouwen tot bergplaats der materialen, alle verdere ongelukken voor te komen en de onder het ingestortte gebouw bedolvene granen en zaden, eene hoeveelheid van 1656 lasten uitmakende, te redden. — Daar, naar men oordeelde, een ieder door de beschouwing van de puin zich kon overtuigen, dat niets aan het gebouw was gespaard om hetzelve sterk en duurzaam te maken, zoo kon de eigenlijke reden der instorting voor als nog niet met genoegzame zekerheid opgemaakt worden.

Staat der scheepvaart.

Te Amsterdam kwam, gedurende dit jaar uit zee binnen 2159 schepen, waaronder 21 van Batavia (1), 5 van Berbice, 2 van Canton, 8 van Curaçao, 9 van Demerary, 1 van St. Eustatius, 1 van St. George del Mina, 3 van Kaap de Goede Hoop, 1 van de Moluksche eilanden, 2 van Palembang, 4 van Samarang, 54 van Suriname.

In de Maas, te Goeree en Maassluis bedroeg het geral der ingekomene schepen 1312, zijnde 96 meer dan in het verleden jaar, en dat der uitgezeilde 1325, zijnde 65 meer dan in 1821. — Ter reede van Vlissingen kwamen 580 schepen aan, terwijl 544 uitzeilden. — In de haven van Ostende zag men 492 binnenkomen en 310 uitzeilen.

Te Antwerpen kwamen 586 schepen binnen, wier

(1) Het Nederlandsch fregat-schip de *Java-paket*, gebouwd door den scheepsbouwmeester *E. Deutz*, en den 18den Mei des vorigen jaars uit Texel in zee geloopen keerde op den 8sten Maart van Batavia terug, hebbende deze reis, heen en weder, met het noodig verblijf en eenige dagen vertoevens aan de Kaap de Goede Hoop, in minder dan tien maanden volbragt.

ladingen hoofdzakelijk bestonden in koffij, cacao, huiden, katoenen, indigo, pement, peper, rijst, suiker, tabak, thee, rum, pot-, paarl- en weedasch.

Voorts leverde het een bewijs op voor den ijver, waarmede de vrachtvaart op den Rijn, inzonderheid door de Schippers uit Amsterdam werd gedreven, dat uit gemelde stad 48 en uit Utrecht 29 beurtschepen, gedurende dit jaar, te Keulen binnen kwamen. **Vaart op den Rijn.**

Wegens het verongelukken van het schip *Columbus*, gevoerd voor rekening van de Heeren *de Vries en Comp*, te Amsterdam, door Kapitein *J. Grevelink*, en met eene lading van koffij, suiker enz., benevens een aanzienlijk transport militairen en eenige passagiers, van Batavia naar Amsterdam bestemd, kwamen de volgende bijzonderheden ons te belangrijk voor om met stilzwijgen voorbijgegaan te worden Van Batavia uitgezeild, werd, na drie weken hevige stormen te hebben doorgestaan, op het Kaapsche Rif het roer van voormeld schip in stukken geslagen, de groote en bazaansmast over boord geworpen, alsmede verdere aanmerkelijke schade, zoowel aan romp en kiel als aan het tuig, toegebragt. In dezen staat werd het schip, op den 23sten Julij, op 35° 11′ Z. breedte en 25° 39′ Oostelijke lengte van Parijs, aangetroffen door Kapitein *P. Desse* komende van Bordeaux, vanwaar hij den 8sten Mei bevorens met eene brik van 160 tonnen last, genaamd *la Julie*, en bemand met zestien koppen, was onder zeil gegaan. Nadat hij de Columbus genoegzaam op zijde was gekomen, ten einde gehoord te worden, vernam hij weldra een luid geschreeuw van een groot aantal stemmen, zijne hulp inroepende, ofschoon met moeite gehoord, door de vreesselijke stormen, welke hem verhinderden het schip nader bij te komen, veel min om eene boot ter redding in zee te zenden. Het hartverscheurend tooneel echter van wanhopige moeders hunne kinderen tot hem opheffende, alsmede van mannen op hunne knieën den Hemel om hulp smeekende, sprak **Schipbreuk van de *Columbus*.**

duidelijk genoeg om door den kapitein begrepen te worden. Door middel van een' roeper beloofde hij hun bijſtand, hetgeen hij telkens herhaalde, wanneer de nood nijpender werd, te gelijk radende, des nachts zoo hoog mogelijk een brandend ſein te houden, terwijl hij, ook van zijn' kant zulks doende, zijnen koers naar het vuur van hun ſchip zoude rigten. Op den 24ſten het vaartuig ter ſtuurboordszijde willende naderen, werd hij weldra door eene hevige windvlaag en ſtortzee hierin belet, welke aan boord van de *Julia* een der booten verbrijzelde en andere groote ſchade aanrigtte. Niet anders denkende of de brik was verzwolgen, gaf de manſchap, aan boord van het verongelukte ſchip, zich op nieuw aan de vreesſelijkſte wanhoop over; doch de wind, kort hierop, bedarende en de zee minder hol gaande, zond men van hetzelve eene boot in zee, waardoor de Kapitein van het Franſche vaartuig van de omſtandigheden tot de Columbus betrekkelijk onderrigt bekwam, met dringende bede, uit naam van kapitein en pasſagiers, van dezelve niet aan hun lot over te laten en bij zich aan boord te willen nemen. Kapitein *Desſe* ſtelde hun hierop de zwarigheden en het nog grooter gevaar van zoodanig eene overſcheping voor oogen en, vooral, van op zijn zwak vaartuig een zoo groot aantal menſchen aan boord te nemen, welke ſlechts van eenen zeer geringen voorraad water en mondbehoeften voorzien waren. Hij zond den opperſten zijner onderhoorige manſchap, den Heer *Cio*, welke zich bij deze gelegenheid insgelijks op het lofwaardigst gedroeg, aan boord, met aanbod van het noodige ſcheepstuig te verſchaffen, ten einde de reize naar de meest nabij zijnde haven, onder zijn geleide, voort te zetten, terwijl hij echter aanhoudend moest weigeren de manſchap over te nemen, welke hij, zoowel ſcheepslieden als ſoldaten, bemoedigde om alle hunne krachten in te ſpannen, ten einde zich zelven en hun vaartuig te redden. Een officier, met deze tijding belast, aan boord van de Columbus teruggekeerd, bragt met dit weigerend antwoord aldaar de grootſte verſlagenheid te weeg, ter-

wij jammerteekens en smeekingen verdubbelden, dat hij hen toch ten minste, gedurende den nacht, niet verlaten zoude. 's Anderen daags, den 27sten Julij, schreef Kapitein *Grevelink* op nieuw aan dien van de Fransche brik, hem te gelijk den tweeden bevelhebber *de Jong* zendende, om zijn verzoek tot redding van hemzelven en zijn onderhebbenden te herhalen, tevens verzekerende dat zijn schip volstrekt reddeloos was en dat zij aan eenen zekeren dood ten prooi stonden, indien hij hen verliet. Kapitein *Desse* begaf zich hierop zelf aan boord van de Columbus, ten einde in persoon den staat van het vaartuig te onderzoeken, waarop Kapitein *Grevelink* en het volk hem zoo dringend om redding baden en hij het schip werkelijk in zulk eenen hagchelijken staat vond, zoowel uithoofde van de moedeloosheid der equipage, als wegens de aanmerkelijke schade, dat hij niet langer doof voor hunne gebeden konde blijven, en beloofde aan hun verlangen te zullen voldoen, indien zee en weder hem zulks toelieten. Op den 28sten, ten 8 ure 's morgens, gelukte het hem werkelijk, na vijf dagen en vijf nachten, in het grootst gevaar en den nijpendsten angst doorgebragt, de 92 menschen, welke zich aan boord van de Columbus bevonden, bij zich aan boord te nemen, zijnen koers naar het eiland Bourbon voortzettende, terwijl hij zoowel de lading van het schip, als de goederen van het scheeps- en krijgsvolk aan de genade der golven moest overlaten. Het gelukte hem allen, na achttien dagen zeilens, te St. Denis op het eiland Bourbon aan wal te zetten. — Vreemd was het echter, na alle deze omstandigheden, (welke wij, gedeeltelijk uit eenen brief van Kapitein *Grevelink*, gedeeltelijk van Kapitein *Desse* zelven ontleend hebben), terwijl eerstgenoemde, in eenen brief aan den redakteur van het dagblad van het eiland Bourbon, gedagteekend van St. Denis den 22sten Augustus, in de hartstogtelijkste bewoordingen over de menschlievendheid van zijnen redder uitweidde, te vernemen, dat aan den laatsten de uitbetaling eener

aanzienlijke ſchadevergoeding en toegezegde belooning werd geweigerd, naar het ſcheen ten gevolge van een berigt der Lloyds-lijst van London, gedagteekend uit Port-Louis den 10den October en aldus luidende: „ Het Fransch vaartuig *Caraibe* kwam alhier den 2den jongstleden uit Marſeille aan, berigtende van op den 17den September, ter hoogte van 35° breedte en 36° oostelijke lengte, den geheel ontmasten romp van een vaartuig te hebben drijvende gevonden, welke, nadat hij denzelven bij de avondſchemering nog juist nabij genoeg had kunnen naderen, bleek te zijn de *Columbus* van Amſterdam. De kapitein van het Franſche ſchip verklaart, dat de duisternis en het onſtuimig weder hem verhinderde hetzelve aan boord te komen. — Uit hoofde der omſtandigheid, dat het ſchip zoo langen tijd vlot was gebleven, kan men met grond onderſtellen, dat hetzelve buiten noodzakelijkheid was verlaten geworden." — Hoe het zij een hierop gevolgd arbitraal vonnis, waarbij Kapitein *Grevelink* werd veroordeeld aan den Heer *Desſe*, kommanderende de Julia, eene ſomme van tienduizend driehonderd vier en zestig piasters vijftig centimen of fr. 51822.50 C., als ſchadeloosſtelling enz., uit te betalen, gaf aanleiding tot een verder regtsgeſchil, welks vermelding echter niet tot onze taak behoort (1). — Z. M. ſchonk aan Kapitein *Desſe* het ridder-teeken van de Orde van den Nederlandſchen Leeuw, als bewijs van Hoogstdeszelfs tevredenheid wegens zijne edelmoedige zelfsopoffering, welke door de Kamer van Koophandel te Bordeaux, naderhand, insgelijks met eene eeremedaille werd beloond.

Verſlag wegens den Staat van het volks onderwijs.

Van den aanhoudenden bloei van het hooger en middelbaar, zoowel als van het lager, Onderwijs

(1) Zie *Verzameling van Stukken betrekkelijk het verongelukte ſchip* Columbus, *gevoerd geweest door Kapt.* J. GREVELINK, *uitgegeven door* DE VRIES en Comp., *Boekhouders en medereeders van hetzelve ſchip.* Te Amſterdam bij *Ten Brink en de Vries*, 1823.

getuigde, onder andere, het verslag, overgelegd aan de Staten-Generaal, op den 17den Augustus, hetwelk aldus luidde:

LAGER ONDERWIJS.

Het bezoek van eene wel ingerigte school laat nooit na eene hoogst aangename gewaarwording te verwekken bij den weldenken mensch, die een vriend is van kinderen, van beschaafdheid en van deugd.

Bij de intrede in de school ademt men gemakkelijk en vrij in een ruim vertrek, dat luchtig is, en wel verlicht. De wanden en de houten vloer zijn rein, de zoldering is hoog en de vensters laten van boven de noodige versche lucht in.

De kinderen zitten in klassen verdeeld, op banken of voor halve lessenaars; aan weerszijde, langs de rijen, is eene opene plaats, genoegzaam tot doorgang voor meester en leerlingen. Alle de kinderen, ook de armste, zijn behoorlijk gereinigd en zijn zindelijk gekleed. Hun gelaat toont tevredenheid en aandacht. Schoon velen in getal, wordt er in de school geen gedruisch gehoord; de stilte heerscht. Allen zijn aanhoudend bezig; er zijn geene tusschenpozingen van werkeloosheid.

De onderwijzer heeft een beschaafd en innemend voorkomen. In zijnen omgang is zijn toon met de kinderen bij uitnemendheid vriendelijk en zacht. Ook beminnen zij hem evenzeer als zij hem achten. Zijne goedkeuring is de beste belooning, zijne ontevredenheid de ergste straf. Leerzucht is overigens de prikkel, die hen drijft, en zoo zij boeken of andere zaken ten geschenke ontvangen, moedigt hen dit wel aan, maar doet hen niet juichen, dat zij hunne makkers hebben overwonnen. Niets geeft lof in de school, dan braaf en leerzaam te zijn, uit dien hoofde weerhoudt hen ook de schaamte voor hunne makkers van iets kwaads te doen.

Let men naauwkeuriger op den geest van het onderwijs, zoo ziet men duidelijk, dat het den onderwijzer niet te doen is om te schitteren of om zijne leerlingen te doen schitteren, maar dat hij hen grondig wil leeren alle kundigheden, welke zij noodig hebben, zonder meer. Alle deze kundigheden en alle begrippen tot dezelve behoorende heeft hij zich vooraf zoodanig ontleed en eigen gemaakt, dat hij van de meest eenvoudige beginselen aanvangt, trapswijze voortgaat, en zoo zijn onderrigt bevattelijk maakt voor de minst vluggen. Hij rust ook niet tot dat allen alles volledig hebben begrepen.

Vooral echter wordt het geheele onderwijs zoo door hem gegeven, dat hun deugdzame beginsels worden ingeprent. Tot oefening van het verstand, maakt hij bovenal zijn werk van de rekenkunde, en roemt den invloed, dien het gezang heeft op het hart der kinderen. Hij acht zich gelukkig, dat juist deze twee vakken, de rekenkunde en de zangkunst, meer dan eenige andere, in de laatste jaren, wat de leerwijze aangaat, zijn verbeterd, zoo dat zij thans even gemakkelijk als grondig aan de kinderen kunnen geleerd worden.

Verlaat men nu de school en kan de meester u zijne nette woning en tuin wijzen, u verhalen, hoe een ambtenaar, van gemeenteswege, de schoolgelden invordert en uitbetaalt; hoe uit dezelve de verwarming der school en alle de schoolbehoeften worden gevonden; hoe de armen kassen of gemeentebesturen het schoolgeld van armen en behoeftigen voldoen en hoe eene jaarwedde aanvult, wat nog aan de inkomsten te kort schiet; ja kan hij u verhalen, hoe hij de hoop voedt van ook in zijnen ouderdom zich niet verlaten te zien, noch zijne weduwe en kinderen na zijn overlijden, dan gewis prijst men het land gelukkig, waar zulke scholen zijn en waar zoo voor de onderwijzers wordt gezorgd.

Wenschelijk ware het, dat het schoolwezen op dezen voet door het geheele Rijk ware ingerigt. Reeds mag men zich gelukkig achten, dat in vele Provinciën een groot aantal scholen met het geschetste tafereel genoegzaam overeenstemmen. In andere Provinciën, bijzonder in die, waar de schoolverbetering eerst sedert weinige jaren aanving, staat het min gunstig geschapen. Doch het Gouvernement blijft standvastig bij het voornemen, om meer en meer tot de volmaaktheid te naderen. In de Noordelijke Provinciën zijn, sedert lang, door het lands bestuur schoolopzieners aangesteld, belast met het toezigt over een zeker aantal scholen, welke zij gehouden zijn meermalen in ieder jaar te bezoeken. Zij zijn gesteld om te waken, dat de wetten en verordeningen op het onderwijs worden nagekomen; zij moeten de onderwijzers te regt helpen, voorgaan en aanmoedigen. Zelve geene bevelen gevende, moeten zij aan de gestelde magten of bevoegde kollegiën de noodige voordragten doen omtrent de inrigting der schoolvertrekken, de inkomsten der onderwijzers en omtrent alle verdere maatregelen, die ten beste van het schoolwezen verdienen te worden genomen. Zij zijn in zoo verre gelastigden van hets Land bestuur, om voor de voortgaande verbe-

tering van het onderwijs te zorgen. Tot hiertoe werkten zij op zich zelve, hetzij ieder ſchoolopziener afzonderlijk in zijn diſtrikt, hetzij allen, voor zoo verre zij tot ééne Provincie behooren, te zamen onder den naam van *Provinciale School-Kommisſie*, Doch bij 's Konings beſluit van den 20ſten Maart 1821, is aan de Gouverneurs der Provinciën het voorzitterſchap opgedragen bij alle vergaderingen van ſchoolopzieners. Dit beſluit heeft reeds veel goeds geſticht. Het geeft gelegenheid, dat de ſchoolopzieners overtuigd kunnen worden van de administratieve bezwaren, welke ſoms beletten, dat het goede zoo ſpoedig worde verwezenlijkt als men zoude wenſchen. Het heeft ten gevolge, dat het provinciaal beſtuur ſteeds nabij bekend is met de belangen en behoeften van het ſchoolwezen. Het neemt, eindelijk, alle misverſtand en wrijving weg, die tusſchen de ſchoolopzieners en dit beſtuur mogt kunnen ontſtaan over den zin en de handhaving der wetten.

Dit heilzaam toezigt, door de ſchoolopzieners uit te oefenen, waarmede de ſchoolzaken in voormelde Provinciën zoo wel zijn gevaren, is door den Koning, bij beſluit van den 25ſten Maart 1821, mede ingevoerd in de Provinciën Limburg en Antwerpen. Bij die gelegenheid zijn de voornaamſte en heilzaamſte bepalingen der ſchoolwet van den 3den April 1806 bijeen verzameld en, in den vorm eener *voorloopige inſtructie voor de ſchoolkommisſiën in de Zuidelijke Provinciën*, vastgeſteld.

In laatstgenoemde Provinciën beſtaan, ſedert den jare 1817, tijdelijke jury's voor het middelbaar en lager onderwijs. Dezelve hadden voornamelijk ten doel om de zaden van het verbeterd onderwijs te doen wortel vatten, om de oprigting van goede ſcholen te bevorderen en aan te moedigen, om aankomende onderwijzers te doen opleiden en van hen een examen af te nemen; eindelijk om den toeſtand van het ſchoolwezen in al deszelfs bijzonderheden te doen kennen. Een eigenlijk opzigt over alle reeds gevestigde ſcholen en een geregeld bezoeken van dezelve valt niet in den werkkring dezer jury's. Naarmate zij aan het doel hunner inſtelling loffelijk zullen hebben beantwoord, zullen zij, even als die van Limburg en Antwerpen, eervol worden ontſlagen en herſchapen worden in kommisſiën van onderwijs en ſchoolopzieners. Als zoodanige zullen zij eenen wijderen werkking erlangen; met het toezigt, van 's lands wege, over alle gevestigde ſcholen en met het geregeld bezoeken van dezelve belast zijn, en meer bepaaldelijk moe-

ten waken voor de handhaving der bestaande verordeningen op het schoolwezen.

Door de goede pogingen van vele school-kommissiën en jury's, mitsgaders door de gunstige medewerking van de provinciale en gemeentebesturen, is dit jaar weder op een groot aantal plaatsen deze belangrijke zaak aanmerkelijk vooruit gegaan. Uit de meeste Provinciën is het berigt ingekomen, dat een aantal schoollokalen op nieuw werden opgebouwd of hersteld of van nieuwe meubelen voorzien. Jammer, dat hier en daar de gemeente besturen niet raadplegen met den school-opziener of jurij, en dat, uit dezen hoofde, wel eens de kosten ondoelmatig worden besteed. Voorts getuigen de ontvangen berigten, dat in alle de Provinciën het getal van bekwame onderwijzers toeneemt en dat ook, hier en daar, hun inkomen van gemeenteswege is verbeterd. In dit laatste opzigt zou, vooral ten platten lande, meerder zijn gedaan, bijaldien deszelfs bewoners in gunstiger omstandigheden hadden verkeerd. Deze mag ook de oorzaak zijn, waarom, bij de Gedeputeerde Staten van meer dan eene Provincie, hangende zijn gebleven de beraadslagingen, van welke in een vroeger verslag aan Hun Edel Mogenden werd melding gemaakt, over de verbetering van het inkomen der onderwijzers en ter regeling eener meer doelmatige inning der schoolgelden.

Wat het gouvernement, ten aanzien van de schoolgebouwen en de onderwijzers-jaarwedden, buitengewoon heeft gedaan, kan blijken uit de tabel, litt. A, hierbij gevoegd.

Onder de belangrijke maatregelen van het algemeen bestuur moet nog gerekend worden het besluit van Z. M. van den 1sten Junij 1821, bepalende, dat de schoolgebouwen, aan het domein behoorende, ten koste van hetzelve in orde gebragt en daarna aan de gemeente-besturen overgegeven zullen worden. Deze maatregel strekt ten voordeele van het domein, hetwelk op deze wijze ontslagen wordt van het onderhoud van gebouwen, die geene inkomsten geven; zij strekt ten voordeele van de gemeente-besturen, welke de gebouwen in goeden staat ontvangen, en de voor elk geringe kosten van onderhoud te eerder voor het vervolg willen dragen, daar zij nu bevrijd zijn van de moeijelijkheden, welke zij, tot het bekomen van hersteling, meermalen bij de elkander opvolgende lands-besturen hebben ondervonden.

Uit sommige Provinciën, en bijzonder uit die streken,

waar het verbeterd onderwijs bij de ingezetenen nog onbekend is, heeft men klagten vernomen over nalatigheid der gemeente-besturen, mitsgaders over onverschilligheid van de ouders. IJverige voorstanders van het goede zouden gaarne zien, dat die gemeente-besturen en die ouders gedwongen wierden, om datgene te doen en te behartigen, wat hun wel verstaan eigenbelang vordert. Doch, bij het geven van zoodanigen raad, verliest men uit het oog, dat het geheele gebouw van het verbeterd schoolwezen op overtuiging en op vrijwillige medewerking gegrond is, dat dwang de vooroordeelen versterkt, ja afkeer en tegenstand doet geboren worden, terwijl de ondervinding gestadig en op de verrassendste wijze leert, hoe het zien van goede scholen, de sterkste en meest ingewortelde vooroordeelen wegneemt en als in rook verdwijnen doet.

Een gewigtiger beletsel, dan deze vooroordeelen, ontstaat uit de armoede van sommige gemeenten, bijzonder wanneer zij klein zijn. Deze kleinheid van de gemeenten is een duurzaam bezwaar, gelijk in andere takken van bestuur, zoo ook vooral ten opzigte van de verbetering van het lager onderwijs.

Wat anders in eene Provincie kan gedaan worden, waar de ingezetenen arm zijn, en de geringere klassen min of meer met vooroordeelen behebt, moge Drenthe getuigen. Alhier heeft de vereenigde werking van verstandige school-opzieners en van een welgezind provinciaal bestuur, in weinige jaren, de meeste school-lokalen of vernieuwd of behoorlijk ingerigt, de onderwijzers-jaarwedden door de geheele Provincie aanzienlijk verbeterd en het onderwijs zelve tot eenen graad van voortreffelijkheid gebragt, welke met het beste, dat in andere Provinciën gevonden wordt, kan wedijveren.

Eene bijzondere en steeds toenemende zorg is ook dit jaar weder aangewend tot het opleiden van aankomende onderwijzers. Niet alleen is men voortgegaan de zoodanigen te vormen op de Rijks kweekscholen en die der Maatschappij *Tot Nut van 't Algemeen*, mitsgaders op verschillende armscholen of met behulp van normale lessen, welke andermaal gegeven werden te Maastricht, te Luik, te Bergen en te Luxemburg, maar er kwamen ook soortgelijke nieuwe inrigtingen en maatregelen tot stand in West-Vlaanderen, te Leiden en te Utrecht.

Deze vermenigvuldigde gelegenheid tot oefening voor aankomende onderwijzers heeft aanleiding gegeven, dat

men aan de gevestigde ſchool-kommisſiën, welker pligt het is de examens af te nemen en de bewijzen van bekwaamheid te verleenen, heeft kunnen aanbevelen, om met eene meerdere geſtrengheid bij het afnemen der examens te werk te gaan. Zulks zal, wel uitgevoerd, de beste waarborg zijn, dat de jonge onderwijzers meer en meer bekwaam en geſchikt worden voor de waarneming van hunnen post. Voor de provinciën, waar nog jury's beſtaan, of waar nieuwelings kommisſiën van onderwijs werden ingeſteld, zal het mede niet dan heilzaam kunnen zijn, dat men de examens niet te gemakkelijk make.

Gelukkiglijk zijn thans over het geheele Koningrijk ſcholen gevestigd, welke tot voorbeelden mogen ſtrekken. Derzelver invloed op het ſchool-wezen in de omliggende plaatſen is reeds zeer aanmerkelijk en zal zich voor het vervolg in toenemende mate doen gevoelen. Zij mogen in ſommige Provinciën nog ſlechts lichtende punten zijn in eenen duisteren omtrek; van lieverlede zal ook de geheele omtrek worden verlicht, gelijk dit reeds plaats heeft in ſommige andere Provinciën. Uit die van Groningen berigtte men, dat in het 1ſte diſtrikt alle de ſchool-lokalen goed zijn, met uitzondering van twee of drie, terwijl zij ſlechts weinige ſcholen telt, op welke het tientallige ſtelſel niet geleerd of de zangkunst niet beoefend wordt. In Vriesland alleen werden dit jaar twintig ſchool-lokalen nieuw gebouwd en tien aanzienlijk verbeterd. In deze provincie, waar vele zeer kleine dorpen zijn, was voor weinige jaren het getal der ſlechte ſchool-lokalen tot dat der goede als 4 : 1; thans zijn er meer goede dan ſlechte. Op eene bevolking van 183,656 zielen, is dat der ſchoolgaande kinderen 25,971 geweest. Op goeden grond kan men zeggen, dat het onderwijs in de lagere ſcholen aldaar dagelijks verbetert, doordien het minder uitgebreid doch tevens grondiger wordt, en het uitdenken en aanwenden van de meest gepaste middelen tot eene doelmatige vorming van verſtand en hart ſteeds toeneemt. Ook wordt er, hoe langer hoe meer, de regel gevolgd, om alle vergelijking van kinderen met kinderen, zoo wel als openlijke ſtraf en belooning ter zijde te ſtellen, en tot dus verre is men op geene plaats, waar men eens dezen regel volgde, van denzelven teruggekomen. Uit Overijsſel berigt men, dat de geſtrenge toon van den ſchoolmeester bijna overal voor vriendelijken ernst heeft plaats gemaakt, en dat de ſchoolleeraars zich meer en meer be-

perken tot het geven van een oordeelkundig onderwijs van datgene, hetwelk voor den leerling onmisbaar, en hem voor den volgenden leeftijd van het meeste nut en van wezenlijken dienst is.

Wat overigens bijzondere steden en provinciën aangaat, is de verbetering van het schoolwezeu dit jaar meer zigtbaar toegenomen of bevestigd in de steden Amsterdam, Rotterdam, Haarlem, Goes en Zierikzee; alsmede te Lier, Soignies, Halle, Luxemburg, Doornik en Hoei; en in de Provincie Gelderland, Limburg, West-Vlaanderen, Henegouwen, Antwerpen en Luxemburg. Van deze laatste Provincie is een tabellarische staat ingekomen, welke hiernevens is gevoegd onder litt. B, en welke eene vergelijking behelst van den uitwendigen toestand van het schoolwezen in 1817 en 1821.

KOLLEGIEN EN LATIJNSCHE SCHOLEN.

Omtrent deze instellingen zijn weinige bijzonderheden te zeggen. Men mag echter verzekeren, dat op velen het onderwijs is verbeterd. Bekwame leeraars hebben zich ook loffelijk bevlijtigd om verbeterde leerboeken uit te geven, en de zoodanige, welke nog geheel ontbraken, nieuw zamen te stellen. Langs dezen weg zal meer en meer de goede leerwijze op alle scholen algemeen worden. Aan welgevormde leeraars is thans, in de Noordelijke Ptovinciën, geen gebrek. In de andere Provinciën neemt hun getal ook toe door de voortgaande goede zorgen van de hooogleeraaren aan de hooge scholen.

HOOGE SCHOLEN.

Tot dus verre heeft de natie de instellingen voor het hooger onderwijs met welgevallen beschouwd. Alle berigten, welke ook dit jaar weder inkwamen, zoo wegens het onderwijs der hoogleeraren, als wegens de goede studiën der kweekelingen, zijn geschikt om dit welgevallen te bevestigen. Naar het schijnt hebben de reglementen op het hooger onderwijs, en bijzonder de daarin voorkomende bepalingen nopens de openbare en strenge examens, de verpligte studiën en het dingen naar eereprijzen den besten invloed op den geest der studerenden, wier belangstelling in die bepalingen dan ook meer en meer toeneemt.

Men heeft geklaagd over het misbruik, dat in sommige

inaugurele dissertatiën is gemaakt van de vrijheid bij de reglementen gegeven, om alle stellingen te mogen verdedigen, welke niet strijdig zijn met de openbare orde en de goede zeden. Doch het is te hopen, dat tot die klagten hoe langer hoe minder aanleiding zal worden gegeven; dat de hoogleeraaren zich meer en meer zullen bevlijtigen, om in hunne lessen de jonge lieden voor te gaan door een naauwkeurig onderzoeken en een onbevangen oordeelen, en dat zij hunnen invloed zullen uitoefenen om het te berde brengen en verdedigen van gewaagde of partijzuchtige stellingen voor te komen.

Een der verdienstelijkste mannen, op welke de natie roem mag dragen, de regtsgeleerde *Duijmaer van Twist*, ontviel dit jaar aan de Groningsche hooge school. Dit verlies en dat van mannen als *Wijttenbach*, *Brugmans*, *Cras*, *de Rhoer*, *Borger* en *Cassel*, allen in de laatste jaren overleden, kan bezwaarlijk worden hersteld. Het vaderland zal den nieuwen hoogleeraaren dankbaar zijn, zoo zij hunne voorgangers in welmeenendheid, in onvermoeide werkzaamheid, in volhardenden ijver voor het goede en het ware nastreven.

Het getal studerenden, opgenomen op den 1sten November 1821, bedroeg op de zes hooge scholen 2,020, zijnde 142 meerder dan het vorige jaar. Op nevensgevoegden staat kan men zien hoe dit getal over de onderscheidene fakulteiten is verdeeld.

Het uitwendige der hooge scholen is ook weder in luister toegenomen. Het akademische gebouw, door de stad Gent gesticht, werd voor het gebruik der hooge school geopend. De botanische tuinen te Luik en te Leuven kwamen aanvankelijk in dien staat, ook wat de gebouwen betreft, dat zij met den tuin te Gent kunnen wedijveren. Te Leiden is het gebouw voor de bibliotheek, mitsgaders dat voor de anatomische en physiologische verzamelingen in gereedheid gekomen. Te Utrecht werd het clinisch gasthuis aanzienlijk vergroot door de zorg van het bestuur over de gasthuizen in die stad.

Op bijna alle de hooge scholen werden de kabinetten van natuurlijke historie vermeerderd uit den voorraad van 's Rijks museum te Leiden, hetwelk alzoo ook in dit opzigt aan het doel van deszelfs instelling beantwoordt.

Er bestond reeds sedert lang te Leiden eene archaeologische verzameling, voornamelijk ten gevolge van een legaat door een voornamen liefhebber, den Heer *Papenbroek*,

broek, aan die hooge school, in de vorige eeuw, gemaakt. Daar er geen rijks museum voor de archaeologie bestaat, heeft het Z. M. behaagd, bij de verzameling te Leyden aanwezig, voorloopig en tot nadere beschikking te voegen twee nieuw aangekochte verzamelingen, de eene door den kolonel *Rottiers* uit Griekenland herwaarts gevoerd; de andere van den Majoor *Humbert*, die dezelve te Tunis en op den grond van het oude Karthago had bijeen gebragt. Ook is diezelfde verzameling verrijkt met afgietsels van een gedeelte der marmers, door lord *Elgin* uit Griekenland naar Engeland gevoerd.

Eene verzameling als deze kan niet missen zeer nuttig te zijn voor de beoefening der schoone kunsten, welke men zich verheugen mag dat thans weder met goed gevolg in dit land onderwezen en beoefend worden. Met een kort overzigt van den toestand der instellingen voor het onderwijs in die kunsten zal het tegenwoordig verslag gevoegelijk kunnen worden besloten.

Met uitzondering van slechts weinige, vindt men thans in alle groote steden, scholen of akademiën voor de bouw- en teekenkunde, in welke aan den handwerksman het onderwijs in deze kundigheden door bekwaam gekeurde meesters kosteloos wordt gegeven. Op sommige dier scholen of akademiën worden tevens de beginselen der beeldhouwkunde geleerd. De twee koninklijke akademiën van beeldende kunsten te Amsterdam en te Antwerpen zijn, als het ware, de hooge scholen voor de genoemde kunsten. Men leidt er de jonge lieden ook op tot het schilderen en graveren. Lang werd de oprigting der akademie te Amsterdam vertraagd door de moeijelijkheden, welke aan het vinden van een geschikt gebouw verbonden waren. Edoch deze moeijelijkheden zijn overwonnen en de lessen zijn eindelijk in een voortreffelijk lokaal en met de beste uitzigten geopend. Op de beide akademiën wordt, om het andere jaar, een groote prijs uitgeloofd; daarin bestaande, dat hij, aan wien dezelve wordt toegekend, gedurende vier jaren, op 's Rijks kosten, eene reize buiten 's lands kan doen tot het volmaken zijner kennis en oefening in de kunst.

Zoodanige prijzen werden reeds tweemalen te Antwerpen toegewezen, en ter mededinging naar dezelve werden, de laatstemaal, toegelaten, niet alleen de leerlingen der Antwerpsche akademie, maar ook die van alle akademiën of scholen in het koningrijk. Dusdanige alge-

meene mededinging kan niet anders dan den naijver tusschen de verschillende scholen doen toenemen, en zal alzoo in dubbele mate ter uitlokking en aanmoediging van jonge kunstenaars strekken.

Van den bloei der schilderkunst gaven de tentoonstellingen, die in de laatste jaren plaats hadden, de duidelijkste bewijzen. Ook zag men op dezelve van meer dan één jong kunstenaar zeer verdienstelijk beeldhouwerk, zoo dat men, ook wat deze kunst aangaat, alle reden heeft om over derzelver toestand te vreden te zijn. Onderscheiden werk in de vorstelijke paleizen en van openbare gedenkstukken moge dit getuigen. De bouwkunde vindt mede bekwame oefenaars en, meer dan voorheen, talrijke liefhebbers en begunstigers, iets hetwelk onder anderen heeft kunnen blijken uit de oprigting, te Amsterdam, van eene vrije maatschappij ter aanmoediging der bouwkunde.

De kunst van graveren, zoo van koperen platen, als van medailles en in fijne steenen, was in de laatste jaren merkbaar verachterd, in vergelijking van den staat van volmaakhieid, met welke sommige dezer moeijelijke kunsten voorheen in het Rijk werden beoefend. Doch men heeft reeds proeven van aanvankelijke vordering in eenige derzelve gezien, en er is alle hoop, dat de gelegenheid tot opleiding, aan jonge kunstenaars gegeven, niet vruchteloos zal zijn.

Mogten deze geopende vooruitzigten verwezenlijkt worden! Mogt de verbetering van het onderwijs, in vele vakken reeds zoo belangrijk, verder worden bevestigd! Alsdan zal een toenemende bloei van kunsten en wetenschappen den nationalen roem uitbreiden, de genoegens van het gezellige leven verhoogen, en de verschillende standen der maatschappij meer bekwaam en meer geschikt maken, om hun eigen welzijn en dat van den Staat te bevorderen.

De staten bij dit verslag gevoegd en van welke in hetzelve melding wordt gemaakt, behelsden: 1°. eene opgave der sommen, buitengewoon ten behoeve van het lager onderwijs in 1821 toegewezen, opgemaakt tabelsgewijze voor alle de onderscheidene Provinciën des Rijks, en als totaal opleverende: voor jaarwedden ƒ 4406; voor onderstand tot aanbouw van school-lokalen, ƒ 22,850; voor normale lessen, ƒ 3800; voor gratificatiën, aankoop van

meubelen en schoolboeken ƒ3050: — 2°. Tabel ter vergelijking van den staat van het lager onderwijs in het Groothertogdom Luxemburg op 31 December 1817 met 31 December 1821, opgemaakt voor de acht onderscheidene distrikten, eene bevolking van 274,744 zielen bevattende. Volgens dezelve bedroeg het aantal leerlingen aldaar: in 1817, een aantal van 28,876, in 1821 van 33,762; het getal der Schoolonderwijzers bedroeg 661 in 1817, en 729 in 1821 (1). — 3°. Staat van het aantal studenten, aanwezig op den 1sten November 1821 in de onderscheidene fakulteiten der Hoogen Scholen, als: in de fakulteit van Godgeleerdheid, te Leyden 45; te Utrecht 79; te Groningen 56: in de fakulteit der Regtsgeleerdheid, te Leuven 100; te Luik 158; te Gent 93; te Leyden 104; te Utrecht 58; te Groningen 65: in de fakulteit van Geneeskunde, te Leuven 54; te Luik 112; te Gent 76; te Leyden 42; te Utrecht 24; te Groningen 36: in de fakulteit van Wis- en Natuurkundige Wetenschappen te Leuven 43; te Luik 83; te Gent 37; te Leyden 20; te Utrecht 6; te Groningen 22: in de fakulteit van Wijsbegeerte en Letteren te Leuven 74; te Luik 98; te Gent 49; te Leyden 124; te Utrecht 88; te Groningen 74. Het getal der studenten op de Athenaea te Amsterdam, Franeker en Deventer werd, te zamen genomen, op nagenoeg 100 begroot (2).

Z. M. overwegende dat het belang van het onderwijs vorderde, dat in zoodanige Provinciën, waar nog geene strafbepalingen waren vastgesteld tegen hen, die, zonder bevoegdheid, lager onder-

Besluit van 25 Julij wegens bevoegdheid tot het geven van lager onderwijs. (Staatsbl. N°. 19.)

(1) Behalve de som van ƒ2195, aan schoolgebouwen uit 's Rijks kas besteed, en in dezen staat vermeld, was uit dezelve, over de jaren 1817—1820, tot hetzelfde einde nog verleend eene somme van ƒ5505, welke op den 31sten December 1821 nog niet waren besteed.

(2) Het getal der studenten te Groningen bedroeg, in 1820, 236 en niet 215, zoo als verkeerdelijk in het verslag voor dat jaar was vermeld.

wijs gaven, beſloot daaromtrent op den 25ſten Julij het navolgende:

Art. 1. Lagere ſcholen zijn alle zoodanige, waar onderwijs gegeven wordt in het lezen, ſchrijven, rekenen, in de moedertaal, of andere hedendaagſche of ook geleerde talen, eindelijk in de aardrijks- en geſchiedkunde en dergelijke.

Alleen de gewone latijnſche ſcholen, athenea en kollegiën zijn daarvan uitgezonderd:

2. De navolgende perſonen worden gerekend lager onderwijs te geven:

1°. Al wie aan het hoofd is eener lagere ſchool.

2°. Al wie op eene lagere ſchool, in een ondergeſchikten rang, belast is met het geven van een bepaald gedeelte van het onderwijs.

3°. Al wie in eenige der vakken, opgenoemd in het vorig artikel, aan kinderen van meer dan één huisgezin, gelijktijdig of bij opvolging, lesſen geeft, hetzij bij zich, hetzij aan de huizen der burgers.

3. Niemand zal in de Zuidelijke Provinciën des Rijks of in het Groot-Hertogdom Luxemburg lager onderwijs mogen geven, dan die de navolgende vereischten vereenigt:

1°. Dat hij van de jury of Provinciale Kommisſie van onderwijs een bewijs van toelating of eene akte hebbe erlangd, welke hem magtigt tot het geven van dat onderwijs, met hetwelk hij zich bezig houdt.

2°. Dat hij eene akte van aanſtelling bij de ſchool, of in de gemeente, waar hij onderwijst, wettiglijk verkregen hebbe.

4. De overtreding tegen het bevolene bij het voorgaande artikel zullen geſtraft worden met de boeten en ſtraffen, vastgeſteld bij art 1 der wet van den 6den Maart 1818 (*Staatsblad* N°. 12).

5. In gevallen van blijkbaar wangedrag, zullen de bewijzen en akten, op voorſtel der jury of der kommisſie van onderwijs, door het Provinciaal beſtuur of door het departement van Publiek Onderwijs, kunnen worden opgeſchorst of finaal ingetrokken.

De onderwijzers, omtrent wier akten dit mogt hebben plaats gehad, en die echter voort mogten gaan met het geven van lager onderwijs, vervallen in de boeten en ſtraffen bij het vorig artikel vermeld.

Ten gevolge een Koniklijk besluit van den 20sten Mei dezes jaars werden de tijdelijke Jurys van middelbaar en lager Onderwijs, in de Provinciën West-Vlaanderen en Henegouwen, te gelijk met derzelver werkende en korresponderende leden, den 1sten Julij dezes jaars ontbonden en eervol ontslagen, tegelijk vervangen wordende door eene Provinciale Kommissie van Onderwijs, op denzelfden voet als in het verleden jaar, voor de Provinciën Limburg en Antwerpen, was vastgesteld (1). — De som aan elk der beide Kommissiën toegestaan bedroeg *f* 3200, terwijl, overigens, in de negen school-distrikten, waarin ieder deze Provinciën werd verdeeld, tot Schoolopzieners en tevens tot leden der Provinciale Kommissie werden aangesteld, in West-Vlaanderen, de Heeren: *C. de Croeser van Caloen*, lid en Sekretaris der Jury te Brugge, voor het eerste School-distrikt; *C. B. G. Coppieters-Stockhove*, lid der Jurij te Brugge, voor het tweede School-distrikt; *T. van de Walle*, lid der Jury te Brugge, voor het derde School-distrikt; *A. van Praet*, lid der Jury te Brugge, voor het vierde School-distrikt; *G. de Vleeschhauwer*, korresponderend lid der Jury te Thielt, voor het vijfde School-distrikt; *D. Landrieux*, korresponderend lid der Jury te Kortrijk, voor het zesde School-distrikt; *B. van der Stakele*, korresponderend lid der Jury te IJperen, voor het zevende School-distrikt; *L. Aeben*, korresponderend lid der Jury te IJperen, voor het negende School-distrikt; — in Henegouwen, de heeren: *H. Colbrandt*, lid en Sekretaris der Jury te Bergen, voor het eerste School-distrikt; *S. C. Troije*, korresponderend lid der Jury te Thines, voor het derde School-distrikt; *Paradis*, korresponderend lid der Jury te Charleroy, voor het vierde School-distrikt; *H. Le Brun*, lid der Jury te Soignies, voor het vijfde School-distrikt; *L. Albot*, korresponderend lid der Jury te Frasnes, voor het zevende School-distrikt; *C. Le Cocq*, korresponderend

Kommissiën van Onderwijs in West-Vlaanderen en Henegouwen.

(1) Jaarb. 1824, St. II, bl. 84—86.

lid der Jury te Doornik, voor het achtste School-distrikt. — Tot vaste Sekretarisfen werden benoemd, tegen het genot van eenige schadeloosstelling, voor West-Vlaanderen, de Heer *C. de Croeser van Caloen*, en voor Henegouwen de Heer *H. Colbrant*. — Tot honoraire leden der Provinciale Kommisfie in Henegouwen werden benoemd de Heeren *Delmotte*, *Thornert* en *Claus* te Bergen, leden van de aldaar bestaan hebbende tijdelijke Jury, met bevoegdheid van aan de werkzaamheden der Kommisfie deel te nemen en hare vergaderingen bij te wonen.

Nadere beschikkingen deswege. Overeenkomstig den inhoud van evengemeld besluit van den 2den Mei, werden, bij eene Ministeriële Resolutie van den 30sten der zelfde maand, onder andere, eenige tijdelijke bepalingen vastgesteld voor de aldus gevestigde Kommisfiën in West-Vlaanderen en Henegouwen, met opzigt der voorloopige instructie voor de distrikts-Schoolopzieners en Kommisfiën van Onderwijs in het Zuidelijk gedeelte des Rijks, op den 21sten Mei des vorigen jaars gearresteerd, alsmede de nadere verdeeling der School-distrikten voor dezelfde Provinciën geregeld. — Voorts werd de tijdelijke waarneming van het, onvervuld gebleven, achtste School-distrikt der Provincie West-Vlaanderen opgedragen aan den Heer *B. van der Stiekele*, en die van de drie onvervuld geblevene School-distrikten der Provincie Henegouwen, van het tweede aan den Heer *S. C. Troye*; van het zesde aan de Heeren *H. Lebrun* en *Z. Albot*; van het negende aan de Heeren *H. Colbrant*, en *C. le Cocq* (1).

Benoeming van School-opzieners. Ook werden door Z. M. tot School-opzieners benoemd, de Heeren: *B. T. Nedermeijer Bosch*, te Kuilenburg, voor het achtste distrikt van Gelderland, in plaats van den Heer *G. W. van den Feltz*, wegens verhuizing eervol ontslagen; — Mr. *J. B. van de Mortel* en *G. A. B. d'Aumerie*, beide te Boxmeer, voor het derde distrikt van

(1) Nieuwe Bijdragen, bl. 618—630.

Kesſchietre van Havre, overleden; — Mr. *A. van Goudoever*, te Utrecht, voor het vierde diſtrikt der Provincie Utrecht, in plaats van den Heer *J. van Maanen, Adz.*, overleden.

Bepaling wegens attributiën der Kommisſiën van Onderwijs. (N. Bijdr. bl. 318 en volgg.)

Ten gevolge van eene door de Provinciale Kommisſie van Onderwijs in Vriesland gedane aanvrage, werd, bij eene Ministeriële Reſolutie van den 21ſten Februarij, bepaald: „ dat de Provinciale Kommisſiën van Onderwijs, zoo voor zich als voor hare leden afzonderlijk, zich, in allen deele en bepaaldelijk ten aanzien van algemeene Schoolbelangen, waarvoor dus verre geene algemeene voorſchriften beſtonden, ſteeds ſtiptelijk te houden hadden aan de voorſchriften der Wet van den 3den April 1806, en aan de daarbij aan dezelve opgedragen last en gegevene inſtructiën." — Voorts, willende zorgen, dat zulks almede van de zijde der Plaatſelijke School-Kommisſiën wierd in acht genomen, werden zij mitsdien bepaaldelijk herinnerd: „ om, ten aanzien van zoodanige algemeene Schoolbelangen, of welke zij als zoodanige mogten aanmerken, derzelve voorſtellen te doen volgens den regel, daaromtrent voorgeſchreven bij Art. 25 en 29 der meergemelde inſtructie; almede, om zich buitendien, alleen en zonder eenige afwijking, bezig te houden met hetgeen behoorde tot de uitvoering en nakoming der algemeene en bijzondere reglementen, verordeningen en inſtructiën, ter zake van het lager Schoolwezen en Onderwijs aanwezig of nader vast te ſtellen, en naar behooren tot derzelver kennis gebragt."

School-onderwijzers-gezelschappen.

Het bedrag der ſom, bij beſluit des Konings, even als in vorige jaren, tot aanmoediging van de reeds opgerigte en in den loop van dit jaar tot ſtand gebragte Onderwijzers-gezelſchappen toegeſtaan, werd, bij Reſolutie van den Minister voor het Publiek Onderwijs van den 30ſten Mei gelijkmatig verdeeld over 216 dusdanige gezelſchappen, waarvan in Antwerpen 7, in Zuid-Braband 2 en in Oost-Vlaanderen 3; behelzende voorts evengemelde Reſolutie onderſcheidene bepalingen, ten einde het

weldadig oogmerk des Konings, bij deze jaarlijksche toelagen, meer en meer te helpen bevorderen (1). — Bij eenige daarop-volgende resolutiën van den 27sten Julij, 10den October en 10den November, werden, bij ampliatie der resolutie van den 30sten Mei, uit de door Z. M. toegestane som, insgelijks aandeelen verleend aan een nieuw opgerigt gezelschap te Ravestein in Noord-Braband, aan eenige in de Provincie Luik bestaande, aan dat te Schelde in de Provincie Antwerpen en te Kruyschauten in Oost-Vlaanderen.

School-reglement in West-Vlaanderen. Een algemeen School-reglement ter verbetering van het openbaar lager Onderwijs en Schoolwezen in West-Vlaanderen, van verscheidene belangrijke aanmerkingen vergezeld, behelsde een aantal hoogst nuttige bepalingen, van wier invoering, mits op eene doelmatige en niet overhaaste wijze geschiedende, men zich de schoonste vruchten meende te kunnen beloven (2).

School te Hal. Behalve de school, daargesteld te Brugge, ten behoeve van militaire en burger-kinderen, ten koste van het ter gemelde stede gevestigd Departement der Maatschappij *Tot Nut van 't Algemeen*, leverde de school van den Heer *Luyten*, te Hal in Zuid-Braband opgerigt, inzonderheid vele redenen tot tevredenheid op. Het getal der leerlingen, voor de invoering der klassikale leerwijze naauwelijks 50, bedroeg thans meer dan 225, waaronder 100 armen-kinderen, die aldaar een kosteloos onderwijs ontvingen, en uit de stedelijke kas van de noodige school-behoeften werden voorzien. — Den 14den Augustus had bij gemelde School eene plegtige prijsuitdeeling plaats van eere-prijzen, welke door den Eerw. Pastoor van Hal, deken van het distrikt, geschiedde. Zeventig leerlingen, die zich door naarstigheid en goed gedrag onderscheidden, ontvingen prijzen, in boeken bestaande; terwijl de vorderingen der leerlingen in de onderscheidene deelen

(1) Nieuwe Bijdragen, bl. 688—699.

(2) Men vindt dit reglement en de daarbij gevoegde aanmerkingen in de Nieuwe Bijdragen, bl. 1033—1069.

van het onderwijs, bij deze gelegenheid gebleken, zoo als in het kunstmatig lezen, het schrijven, het rekenen, de Bijbelsche Geschiedenis en de Aardrijkskunde, tot voldoende bewijzen strekten, dat in dezelve geen noodzakelijk vak van volks-onderwijs werd veronachtzaamd.

School te Soest.

H. K. H. de Prinses van *Oranje* gaf een uitnemend en treffend bewijs van het belang, hetgeen zoo wel H. K. H. in het bijzonder als het geheele Koninklijk geslacht, in de vorderingen en bloei van het lager onderwijs stelde. Op den 9den Augustus, namelijk, vereerde H. K. H. de school te Soest met Hoogstderzelver tegenwoordigheid, ten einde de leerlingen, van welk een groot aantal het onderwijs genoot uit het fonds, door H. K. H. tot dit zoowel als tot andere liefdadige oogmerken bestemd, proeven hunner vorderingen te doen afleggen. Na den afloop van het onderzoek, waarbij, behalve den Schout, den Schoolopziener van het distrikt en de leden van het Plaatselijk Schooltoevoorzigt, ook de ouders der kinderen waren toegelaten, werden de meest gevorderde en daarop aanspraak hebbende leerlingen met boekgeschenken beloond, en beroonde H. K. H. zich bij uitstek voldaan, zoowel over den ijver der leerlingen als over de doelmatigheid der in de school ingevoerde leerwijze.

Schoolfeest in Vriesland.

Als eene hoogstgepaste wijze om de erkentenis voor deze belangstelling aan den dag te leggen, en tevens de liefde voor het Vaderland en gehechtheid aan het regerend huis in de jeugdige harten aan te kweeken, moeten wij hier gewag maken van een besluit der Provinciale Kommissie van Onderwijs in Vriesland, strekkende om den dag van den 18den November, aan de herinnering van 's Lands herstelling en van den geboortedag van 's Lands Moeder gewijd, tot een algemeen kinderfeest in alle de Scholen der Provincie te doen strekken. Nadien de 18de November in dit jaar op eenen Zondag inviel, werd dit feest in een gedeelte der Scholen op den 17den, in andere op den 19den, doch in enkele op den eigenlijk daarvoor bestemden dag gevierd. Offschoon aan

de onderwijzers, opzettelijk de inrigting van het feest was vrijgelaten, kwam de wijze dezer feestviering echter bij alle de schoolen genoegzaam overeen. — Bij alle had eene gepaste onderhouding der leerlingen, door voorlezing, zamenspraken, afschrijven van opstellen, waarbij het doel van het feest werd medegedeeld, plaats, strekkende, om, na deze ontwikkeling, de kinderen de voornaamste lotgevallen des Vaderlands, vóór, gedurende en na de Fransche overheersching, voor te dragen. Terwijl enkele zich, bij deze voordragt, vooral bij de diensten van de Vorsten van Oranje-Nassau bepaalden, vereenigden alle hiermede de gedachtenis aan de verjaring der geliefde Koningin, en de opwekking tot dankbaarheid aan God voor de herstelling des Vaderlands, tot hartelijke liefde jegens Vorst en Vaderland en tot ware deugd en nederigheid, zonder welke geen volk zich gelukkig kon noemen. — Door korte en gepaste gebeden, benevens Vaderlandsche of Godsdienstige gezangen, werden deze onderhoudingen geopend, afgewisseld en besloten, en het gezang, op sommige plaatsen, door muzijkinstrumenten en, op andere, door het orgel vergezeld. Het overige van den dag werd door de kinderen, welke, naar gelang der omstandigheden, deels op onderscheidene versnaperingen, deels op een' feestelijken maaltijd onthaald werden, in uitspanningen van allerlei aard, met gepaste vreugde doorgebragt; zijnde op sommige plaatsen de scholen, op eene bevallige wijze, door de kinderen met bloemen en festonnen versierd. Het geheel leverde, zoowel door het bevallig voorkomen der kinderen, meestal met oranje en groen versierd, en dat der meisjes, ook in het wit gekleed, als, door den grooten toevloed van aanschouwers, een zeer belangwekkend voorkomen op, zijnde het feest, hetwelk zoowel bij oudere als jongere eenen blijvenden indruk achterliet, ten gevolge der genomene maatregelen, in de beste orde en zonder stoornis van aanbelang afgeloopen.

Israëlitisch School-examen.

Bij gelegenheid van het vierde jaarlijksch onderzoek der leerlingen van de Israëlitische school-inrig-

ting, te Middelburg, op den 11den December, hield de Heer *J. H. Hendrix*, Voorzitter der School-kommissie, eene belangrijke redevoering: „Over den invloed van een doelmatig onderwijs in den Godsdienst, den Bijbel en de Mozaïsche inrigtingen op de vorming en beschaving, zoowel van 's menschen zedelijk karakter in het algemeen, als ten aanzien der verdraagzaamheid in het bijzonder."

Door het overlijden van den verdienstelijken onderwijzer *P. W. Anderson*, afkomstig uit het sedert eeuwen beroemd geslacht der *Andersons*, op den 4den November 1748 te 's Gravenhage geboren, werd in dit jaar een gevoelig verlies geleden. Een regtschapen hart, gepaard met de beminnelijkste hoedanigheden, tevens met vele verworvene kundigheden, bijzonder in het, door hem geliefdkoosd, vak der Wiskunde, en waardoor hij vele voor den staat nuttige leden had gevormd, deden hem algemeen hoogachten, en zijn verlies, hetwelk den 18den April, op zijne standplaats te Ouderschans, voorviel, met regt betreuren. Dood van den Heer *Anderson*.

Op den 26sten Mei daaraanvolgende overleed te Haarlem de verdienstelijke Schoolonderwijzer, de Heer *D. van Dapperen*, wiens levensomstandigheden en meer dan gewone begaafdheden te merkwaardig zijn, om alhier met stilzwijgen voorbijgegaan te worden. Op den 7den November 1791 te Haarlem geboren, werd hij door den Heer *P. J. Prinsen*, toen Onderwijzer aan de School van het Departement der Maatschappij *Tot Nut van 't Algemeen*, eerst op die school en vervolgens op de aan die inrigting verbondene Kweekschool voor Onderwijzers, gevormd. In de maand Mei des jaars 1809, gemelde school verlatende, vertrok hij naar Yverdun, ten einde, benevens nog eenige andere, daartoe uitgekozen, op kosten der regering, de beroemde inrigting van *Pestalozzi* te bezoeken. Offschoon het hem niet gebeuren mogt, ten gevolge der inlijving in Frankrijk, den bestemden tijd aldaar door te brengen, daar hij reeds in 1811 in zijne geboortestad terugkeerde, zoo Overlijden van den Heer *D. van Dapperen*.

had hij *Pestalozzi's* inrigting echter in een zeer glansrijk tijdperk mogen aantreffen, en zich het kort verblijf aldaar op eene voortreffelijke wijze ten nutte maken. In het bijzonder was het de toonkunst, (waarvoor hij van jongs af aan een' bijzonderen aanleg toonde), in welker onderwijs, zoo in de theorie als in den zang, hij uitnemend slaagde, en welke hem, bij de oprigting van de Kweekschool voor Onderwijzers ter meergemelde plaats zijner geboorte, eene aanstelling als leeraar der Zangkunst verwierf. Op welke voortreffelijke wijze hij zich in deze betrekking van zijne taak kweet, blijkt, onder andere, uit de bewondering, die hij eenen beroemden opvoedkundigen, Hofraad *Hamel*, bij deszelfs bezoek der school, afperste, toen deze *Van Dapperen* eenige fantasiën hoorde speelen, welke door zijne leerlingen terstond, met alle naauwkeurigheid en in iedere bijzonderheid, opgeteekend werden. Overigens leverde hij uitnemende bewijzen zijner bekwaamheid in eenige uitgegevene geschriften, welke door bevoegde regters op zeer hoogen prijs gesteld worden, offchoon door het groot publiek welligt niet naar eisch gewaardeerd. Als zoodanig noemen wij deszelfs *Aanvankelijk Onderwijs in de Muzijk en het zingen*, waarvan twee stukjes, die door een derde hadden moeten worden gevolgd, het licht zagen; voorts twee *Twaalftallen Zangoefeningen*, alsmede, *Proeven van één- en meerstemmige liederen, ter bevordering van den smaak voor het Nederlandsch Gezang*, waarvan slechts twee Nommers het licht zagen. Ook door zijne *Handleiding voor Onderwijzers over de Vormleer* had hij zich met roem bekend gemaakt, en het was alleen aan een ziekelijk en sukkelend ligchaamsgestel te wijten, hetwelk hem, nog zoo weinig in levensjaren gevorderd, deed bezwijken, dat deze en andere belangrijke bijdragen, waartoe hij de bouwstoffen met ongemeenen ijver en geestdrift te Yverdun had bijeenverzameld, onvoltooid bleven (1).

(1) Zie Alg. Konst- en Letterbode. N°. 24.

Bij een besluit des Konings, van den 30sten Julij, werd bepaald: „ dat de studenten der Hooge Schoolen en in de Noordelijke Provinciën gevestigde Athenaea, wier verhandelingen, ter beantwoording eener prijsvraag, den prijs eener gouden medaille waren waardig gekeurd, bij eene Hooge School, van welke zij geene kweekelingen waren, eene te gemoet koming zouden ontvangen, wegens de kosten der reize en des verblijfs, waartoe zij, ingevolge Art. 206, 210 en 211 van het reglement op het Hooger Onderwijs in de Noordelijke Provinciën, en ingevolge Art. 142, 146 en 147 van dat in de Z. Provinciën, verpligt waren (1). Besluit wegens reiskosten der Studenten.

Ook werd door Z. M, bij besluit van den 8sten Augustus, verklaard: dat vreemdelingen in dit Rijk de ambten van professoren, regenten of onderwijzers mogten uitoefenen, zonder te zijn voorzien van brieven van naturalisatie; — dat echter voortaan geene vreemdelingen, tot de bovengemelde functie, door eenig bestuur of eenige autoriteit zouden mogen benoemd worden, dan na alvorens de goedkeuring van het Gouvernement, op zoodanige benoeming, was gevraagd en bekomen. Besluit van 8 Augustus, wegens toelating van vreemdelingen tot het Hoogleeraarambt enz. (Bijv. tot het Staatsbl. D. IX, St. 3, bl. 1801.)

Het Athenaeum te Amsterdam verloor in den Curator Mr. *J. P. Farret*, lid der Regtbank van Eersten Aanleg, vroeger raad en Wethouder der stad, op den 28sten April overleden, een' van deszelfs trouwste, kundigste en vlijtigste verzorgers. Een schat van kundigheden, opgezameld gedurende eene lange ondervinding, en eene onvermoeide arbeidzaamheid kenmerkten hem in alle zijne vroegere en latere betrekkingen. Ook onderscheidde hij zich door eene meer dan gewone kennis van de oude handvesten der hoofdstad, wier uitgave, door den beroemden *Noordkerk* begonnen en door hem vervuld, een sprekend bewijs is van de regtmatigheid der hulde aan zijne nagedachtenis bewezen. — Tot Curator van het Athenaeum Illustre en der Latijn- Athenaeum te Amsterdam.

(1) Staatscour. No. 188.

ſche Schoolen werd, in deszelfs plaats, door Burgemeesteren benoemd Jhr. *D. W. Elias.*

Te Franeker. Te Franeker overleed op den 10den Junij, in eenen onderdom van ruim 75 jaren, de Hoogleeraar in de genees- kruid- en artzenij-mengkunde aan het Athenaeum der ſtad, *C. Allardi*, lid van de Maatſchappij der Wetenſchappen te Haarlem. — Tot Hoogleeraar der kruid-, ſcheid- en artſenij-mengkunde werd, in plaats van den Heer *J. G. van Breda*, tot andere bedieningen geroepen, door Z. M. benoemd de Heer *N. Mulder*, Med. Doctor te Joure, in Vriesland, welke op den 11ſten October deszelfs inwijdingsredevoering hield: *de Meritis Davidis Mees tum Botanicis tum aliis.* (Over de verdienſten van *D. Mees*, zoowel ten aanzien der plantkunde als in andere opzigten). — Op denzelfden dag hield de Heer Mr. *J. H. Philipſe*, als benoemd Hoogleeraar in de regtsgeleerdheid, zijne plegtige intree-redevoering: *de Cornelio Bynkerſchoekio, Jcto. egregio.* (Over *Cornelis van Bynkerſhoek*, beſchouwd als uitnemend regtsgeleerde).

Te Deventer. Bij het Athenaeum te Deventer aanvaardde de Heer Mr. *H. Cock*, op den 13den Junij, zijnen post als Hoogleeraar in de regten, met eene plegtige redevoering: *de Philoſophico Jurisprudentiae ſtudio cum ad fructum uberrimo tum ad voluptatem ſuavisſimo.* (Over het nuttige en aangename eener wijsgerige beoefening der regtsgeleerdheid).

Hoogeſchool te Leuven. De Heer *Ten Broek Hoekſtra*, Hoogleeraar in de Nederduitſche Letterkunde aan de Hooge-School te Leuven, verkreeg van Z. M. een eervol ontſlag van dien post. — Tot Buitengewonen Hoogleeraar, in de fakulteit der beſpiegelende wijsbegeerte en letteren, werd benoemd de Baron *F. de Reiffenberg.*

De Heer *Meijer*, Hoogleeraar in de fakulteit der wijsbegeerte en letteren, hield op den 15den Julij eene plegtige intree-redevoering, in de Nederduitſche taal: „ Over de beoefening der Nationale taal, als het beste middel ter bevordering van Vaderlandsliefde."

Op den 7den October had de plegtige uitdeeling

der toegewezen eere-prijzen plaats, waarbij de Hoogleeraar *Bakker* eene redevoering in het Latijn hield „ over het nut van de beoefening der Griekſche taal." De bekroonden waren: voor het vak der geſchiedenis, de Heer *L. Delwarde;* voor de wijsbegeerte, de Heer *P. Waltlot;* voor de wiskunde, de Heer *P. Waeffelaer;* voor de ſcheikunde, de Heer *J. A. le Roi;* voor de natuurlijke historie, de Heer *J. de Vijver;* voor de regtsgeleerdheid, de Heer *R. Wisſinger;* zijnde alle ſtudenten der Hooge School, en, onder dezelve, aan den Heer *Waeffelaer*, van Mechelen, reeds in het verleden jaar een eere-prijs van de Hooge School te Luik en eene eervolle vermelding van die te Leuven te beurt gevallen.

Tot gewoon Hoogleeraar in de regten werd, in plaats van den Heer *Jacquelart*, eervol ontſlagen, door Z. M. benoemd de Heer Mr. *A. C. Holtius*, Hoogleeraar te Groningen.

Hoogeſchool te Luik.

Tot buitengewoon Hoogleeraar in de regten aan de Hooge School te Luik werd benoemd de Heer *A. N. J. Ernst*, Advokaat in gemelde ſtad, welke als zoodanig zijne intree-redevoering hield in de maand April.

De door Z. M. aan de Univerſiteit geſchonken bibliotheek van de voormalige Abtdij *Everboden* zag men, reeds in de eerſte maanden des jaars, derwaarts overgebragt. Dezelve bevatte meestal godgeleerde werken, waaronder zich zeer belangrijke verzamelingen voor de kerkelijke geſchiedenis bevonden, benevens kostbare werken voor de algemeene geſchiedenis en oudheidkunde. Voorts behaagde het den Koning, bovendien, in de maand Maart, eene buitengewone ſom ter aankoop van boeken uit de bibliotheek des Leydſchen Hoogleeraars *Wyttenbach* in te willigen. — Tot den aanbouw van twee zoogenaamde Hollandſche broeibakken in den Akademie-tuin werd eene ſom van 1500 guldens toegeſtaan.

De Hoogleeraar *Destriveaux*, zag zich, door de

regtsgeleerde fakulteit van de Univerfiteit te Tubingen met het doctoraal diploma vereerd.

Hoogeſchool te Gent. De plegtige overdragt van het rectoraat der Hoogeſchool te Gent geſchiedde op den 7den October door den Hoogleeraar *Verbeek* aan den Hoogleeraar *Garnier*, met eene redevoering, waarin eerstgemelde, op eene doeltreffende wijze, de lotgevallen der Hoogeſchool, gedurende het afgeloopen akademiejaar, herdacht. Na den afloop werden de eeremedailles voor de bekroonde prijsverhandelingen uitgedeeld, als: in de fakulteit der geneeskunde aan den Heer *J. C. van den Broecke*, ſtudent te Leyden; — in die der wijsbegeerte en letteren, aan den Heer *J. C. Voorduin*, ſtudent te Utrecht; — in die der wiskunde en natuurlijke wijsbegeerte, aan den Heer *A. H. van der Boon Mesch*, ſtudent te Leyden; den Heer *J. B. Guinard*, ſtudent te Gent; *H. Herden*, mede aldaar, en *R. Courtois*, ſtudent te Luik; — in die der regtsgeleerdheid, aan den Heer *C. A. Lieds*, ſtudent te Gent. — Aan het ingezonden antwoord bij de geneeskundige fakulteit, door den Heer *Lambrefis* van Luik, viel eene eervolle vermelding te beurt.

Tot Buitengewoon Hoogleeraar, in de geneeskunde, werd door Z. M. benoemd de Buitengewone Hoogleeraar in de wis- en natuurkundige wetenſchappen, de Heer *C. A. van Cloetſem*.

Hoogeſchool te Leyden. Op den 11den Februarij had te Leyden de overdragt van het rektoraat plaats. De aftredende Rector Magnificus, *J. Clariſſe*, hield eene redevoering: *de conjungenda in quarumvis doctrinarum, etiam Theologiae studio, cognitione historica et philosophica.* (Over het noodzakelijke eener vereeniging van geſchiedkundige en wijsgeerige kennis in de beoefening van allerlei wetenſchappen, ook der godgeleerdheid). De eere-prijzen werden, op de gewone plegtige wijze, uitgereikt: in de fakulteit der godgeleerdheid, aan den Heer *H. P. de Kanter*, Theol. Cand. te Leyden; — in de fakulteit der wiskunde en natuurlijke wijsbegeerte, uit de natuur-

tuurkunde, aan den Heer *W. Wenckebach*, Litt. Math. et Phyf. Stud. te Deventer; uit de wiskunde, aan den Heer *W. H. C. Jordens*, Jur. Cand. te Leyden; uit de fcheikunde, aan den Heer *E. Davids*, Med. Cand. te Leyden; — in de fakulteit der befpiegelende wijsbegeerte en letteren aan den Heer *W. Delprat*, Jur. Stud. te Leyden; — in de fakulteit der geneeskunde aan den Heer *J. R. van Maanen*, Med. Cand. te Leyden.

Dood van den Hoogleeraar *Tollius*.

De Hooge-School, zoowel als alle, welke echte verdienften, met edele beginfelen en beminlijke hoedanigheden gepaard, op prijs wisten te ftellen, betreurden in dit jaar, op eene ongeveinsde wijze, het verlies van den beroemden *Herman Tollius*, federt 1815 rustend Hoogleeraar in de fakulteit der befpiegelende wijsbegeerte en letteren, Ridder der Orde van den Nederlandfchen Leeuw. De Heer *Tollius*, geboren te Breda den 28ften van Sprokkelmaand 1742, was afkomftig van een geleerd en in het Vaderland, als zoodanig, niet onberoemd geflacht. In het jaar 1763 werd hij te Leyden tot Doctor in beide regten bevorderd, en vier jaren later als Hoogleeraar in de gefchiedenis, welfprekendheid en Griekfche taal te Harderwijk aangefteld, in plaats van den naar Utrecht vertrokken Hoogleeraar *Tijdeman*. Hij volhardde met lust en ijver in deze betrekking tot in het jaar 1776, toen hij, door het overlijden van zijne echtgenoot, zich ten fterkfte gegriefd voelende, voor eenigen tijd Harderwijk verliet en eene reis naar Parijs aanvaardde. Nog gedurende zijn verblijf te Parijs, ontving hij berigt wegens eene beroeping als Hoogleeraar in de gefchiedenis en Griekfche taal aan het Athenaeum te Amfterdam, ter vervanging van den beroemden *P. Burman*, welken post hij met bereidwilligheid reeds in lentemaand van 1778 openlijk aanvaardde, en kort hierop, even gelijk zijn voorganger, met het geven van lesfen in de Hollandfche taal over 's Lands gefchiedenis verbond. Eene aanftelling echter als Onderwijzer der kinderen van den Prins Erfftadhouder, deed den Heer *Tollius*, na in 1778 een

tweede huwelijk te hebben aangegaan, uit welke echt, bij deszelfs overlijden, twee dochters in het leven waren, in het jaar 1785 van Amsterdam naar 's Gravenhage vertrekken. Nadat de Heer *Tollius* den jeugdigen Erfprins, onzen thans regerende Koning, op eene belangrijke reize, gedurende de jaren 1788 en 1789, had verzeld, behaagde het den Prins Erfstadhouder aan denzelven eenen nieuwen post op te dragen, door hem de plaats te doen vervangen van den overledenen raadsheer en rekenmeester der domeinen Mr. *A. Ardesch*, welken post hij met algemeene goedkeuring bleef waarnemen tot het jaar 1795. In de jaren 1789 en 1790 was het, onder de leiding en het toezigt van den ervarenen *Tollius*, dat de Erf-prins, eenen ouderdom van zeventien jaren bereikt hebbende, het onderwijs der Hoogleeraren aan de Universiteit te Leyden bijwoonde, in welke belangrijke betrekking hij zich wederom, tot niet geringe voldoening der Vorstelijke Ouders, uitnemend van zijne taak kwijtte. Weldra echter stond aan den Heer *Tollius* eene aanmerkelijke lotverwisseling te wachten, waardoor hij, uit de tot hiertoe geregeld afgelegde baan, in den dwarrelkring des staatkundigen levens werd voortgerukt. In herfstmaand van het jaar 1794 werd de Heer *Tollius* door den Raad ven State, met goedvinden en op voorstel van den Prins Erfstadhouder, aangesteld tot Generalen Kommissaris Civiel bij het Britsche leger, hetwelk zich, tot afwering van den naderende overval der Franschen, in deze gewesten bevond. In deze betrekking onaangenaamheden van allerlei aard hebbende moeten verduren, zag hij zich eindelijk, door de ongelukkige kans der wapenen en daarop gevolgde, nog in levendig aandenken zijnde, staatsberoerten, genoodzaakt, met vrouw en kinderen, doch met achterlating van bijna al zijne bezittingen, het land te verlaten en, in het gevolg des Engelschen legers, de reis naar Osnabruck aan te nemen. Na een kort verblijf aldaar, vertrok de Heer *Tollius* naar Brunswijk, alwaar hij zich van min of meer belangrijke kommissiën, tot bevordering der belangen van het huis

van *Oranje*, bij uitnemendheid kweet, hebbende, onder andere, tot dit einde, drie reizen naar Hamburg en Engeland, drie naar Berlijn, eene naar Hanover en eene naar het Vrede-congres te Rastadt, in November 1798, gedaan, welke laatste echter den gunstige uitslag niet had, dien men zich daarvan had voorspeld. In evengemeld jaar bragt de Heer *Tollius*, op eene gelukkige wijze, eene zending naar Polen ten einde, alwaar door den Erfprins van Oranje-Nassau de goederen van den Vorst *Jablonowsky* gekocht werden, waarvan het hoofdbeheer aan *Tollius*, onder den titel van Geheimraad, op eene zeer vereerende wijze, werd opgedragen. Hij vertrok derwaarts, in gezelschap van vrouw en kinderen, in het voorjaar van 1800, en vervulde zijne moeijelijke ambtsbetrekkingen, in deze hoedanigheid, tot het jaar 1808, wanneer hij door den toenmaligen Koning van Holland werd uitgenoodigd, zich wederom naar het Vaderland te begeven, aan welke uitnoodiging de Heer *Tollius*, met goedkeuring van zijnen doorluchtigen meester, voldeed. Na zijne terugkomst werd de Heer *Tollius* tot Hoogleeraar in de statistiek en diplomatie te Leyden aangesteld, welken post hij, bij de herstelling der Leydsche Akademie, na de jongste gelukkige omwenteling, met een Hoogleerambt in het vak der letterkunde verwisselde. Uit deszelfs overige levensomstandigheden maken wij hier slechts gewag van een, in den jare 1813, voor de derde reize, aangegaan huwelijk, alsmede van eene, voor hem bij uitstek aangename, bijzonderheid, dat, gelijk hij weleer aan Z. M. den Koning in Hoogstdeszelfs letteroefeningen van dienst had mogen zijn, hij, in zijne nieuwe betrekking, ook de plaats van een' der leermeesters van 's Konings jongsten zoon, Prins *Frederik*, bekleedde. — Niet alleen door de onderscheidene ambten, door hem met roem, in zijne geleerde en staatkundige betrekkingen, vervuld, maakte de Heer *Tollius* zich op eene voordeelige wijze bekend; ook door een aantal uitgegevene geschriften heeft hij zijnen naam, zoo wel buiten als binnen 's lands,

vereeuwigd. Als zoodanig noemen wij, behalve een aantal lezenswaardige redevoeringen, eene voortreffelijke uitgave van het *Lexicon Homericum* van *Apollonius*; eene levensschets van den Hoogleeraar *A. Paradijs*, uitgegeven in 1813, en gevoegd achter de *Opuscula Academica* van zijnen ouden vriend; een Vertoog over de rampen van Holland en de middelen daartegen, gedrukt in 1796, in het Fransch en Hollandsch; een ander werk, in het volgend jaar uitgegeven en tot titel voerende *Nederlands Staatsgebreken en derzelver geneesmiddelen*; voorts de, meer algemeen bekende, wederleggende aanteekeningen op het advies van de Hoogleeraren *B. Voorda* en *J. Valckenaer*, over de zaak van den gewezen Stadhouder, alsmede de, in vele opzigten, belangrijke Staatkundige geschriften, betreffende de Vereenigde Nederlanden in 1786 en vervolgens, uitgegeven door den Hoogleeraar in de jaren 1814—1816, in drie deelen. Behalve van een aantal andere Genootschappen, werd hij, sedert 1809, onder de korrespondenten der tweede klasse van het Koninklijk Nederlandsche Instituut geteld, zijnde hij mede een der oprigters van de Leydsche Maatschappij van Nederlandsche letterkunde, in het jaar 1766, van welke hij, bij zijn overlijden, het oudste lid was (1).

De Heer *J. Nieuwenhuis*, vroeger Hoogleeraar te Deventer, door Z. M. tot gewoon Hoogleeraar in de fakulteit der bespiegelende wijsbegeerte en letteren te Leyden benoemd, aanvaardde dezen post, op den 17den Junij, met eene plegtige redevoering: *de praestantia Philosophiae Theoreticae in dissensu Philosophorum conspicua.* (Over de voortreffelijkheid der bespiegelende wijsbegeerte, blijkbaar in de verschillende gevoelens der wijsgeeren.) — Ten zelfden dage aanvaardde de Heer *P. Hofman Peerlkamp* het Hoogleeraarambt in de oude letterkunde en geschiedenis, met eene inwijdings-redevoering:

(1) Men vindt dit levensberigt breedvoeriger in de Alg. Konst- en Letterbode 1823, No. 1—3.

de praecipua lege Providentiae in Historia obfervanda. (Over de hoofdwet van Gods Voorzienigheid in de Gefchiedenis op te merken).

Op den 28sten September daaraanvolgende aanvaardde de Heer *H. A. Hamaker* zijnen post, als Hoogleeraar in de fakulteit der befpiegelende wijsbegeerte en letterkunde, met eene plegtige redevoering: *de vita et meritis Guilielm Jonefii.* (Over het leven en de verdienften van *William Jones*).

Dood van den Hoogleeraar *Te Water.*

Een nieuw verlies werd door deze Hooge School op den 19den October geleden, door den dood van den Hoogleeraar *J. W. te Water*, Hoogleeraar in de godgeleerdheid en kerkelijke gefchiedenis, in eenen ouderderdom van omtrent 82 jaren. Behalve de veelvuldige dienften in zijn vak, als Hoogleeraar, bewezen, welk ambt hij tot den jare 1815 met onvermoeidheid bekleedde, wanneer hem het wel verdiend emeritaat werd verleend, had hij, door het in het licht geven van onderfcheidene werken, zich eenen fchitterende letterkundigen roem verworven. Onder de voornaamfte telt men zijne *Korte Historie der Reformatie van de Provincie Zeeland*, 8vo. 1766; *Inhuldiging van Prins* Willem V, 30 *Mei* 1766, *binnen Vlisfingen*, fol°, 1767; *Historie van het verbond en de fmeekfchriften der Nederlandfche Edelen, ter verkrijging van vrijheid in den Godsdienst en Burgerftaat*, in 1565, 4 Stukken, 8vo. 1776—1796; *Vaderlandfche Historie verkort*, 4 deelen 8vo. 1785—1801; *Narratio de rebus Academiae Lugduno Batavae faeculo octavo et decimo prosperis et adverfis*, 1802, enz. Insgelijks werd door hem de uitgave bezorgd van *Jablonskii Opuscula, quibus lingua et antiquitas Aegyptiorum, difficilia librorum Sacrorum loca et Historiae ecclefiasticae capita illustrantur* (2 Tom. 1804—1806), verrijkt door zijne eigene aanteekeningen. De Hoogleeraar *Te Water* was Ridder der Orde van den Nederlandfchen Leeuw en lid van het Koninklijk Inftituut, benevens vele andere letterkundige genootfchappen. — De Heer *Kesteloot* hield, op den 5den No-

vember, bij de Maatschappij van Nationale Letterkunde te Gent eene voorlezing, waarin dezelve de verdiensten dezes Hoogleeraars naar waarde schetste. Onder de overige belangrijke bijzonderheden, tot deszelfs levensloop betrekkelijk, werden zijne letterkundige betrekkingen met vele vermaarde mannen der zuidelijke Provinciën, bovenal opgemerkt, zoo als, onder andere, met den Heer *C. F. Nelis*, Bisschop van Antwerpen, welke, tijdens de onlusten, die op de verovering van België, door het Republikeinsche leger in 1794, volgden, eene schuilplaats en alle vertroostigen der vriendschap in het huis van den Heer *Te Water*, te Leyden, vond.

Nieuwe Boekerij aan de Akademie te Leyden.

Daarentegen mogt de Hoogeschool een levendig genoegen ondervinden, waarin geheel het letterminnend publiek deel nam, bij de kennisgeving, op den 21sten October, door den Hoogleeraar *J. van Voorst*, in eene zeer gepaste Latijnsche redevoering, gedaan, wegens de heropening der boekerij, in de daartoe nieuw ingerigte verzamelplaats. Dezelve werd, van den 22sten October af, buiten den tijd der vakantiën, dagelijks, met uitzondering van Zon- en Feestdagen, voor een ieder opengesteld en de burgers der Hooge-School mogten zich, door eigene aanschouwing, van de voortreffelijke wijze, waarop een door hen lang gevoede wensch was vervuld geworden, overtuigen. De aanzienlijk vergroote bibliotheekzaal, op eene allezins deftige wijze ingerigt, en van rondom een genoegzaam licht ontvangende, levert den bezoeker een gemakkelijk overzigt van den welgeordende boekenschat, in dezelve voorhanden, tevens met eene zeer geschikte gelegenheid tot derzelver gebruik; terwijl aan deze zaal nog twee nieuwe vertrekken grenzen, waarin men de werken en verhandelingen der meest beroemde Akademiën en Genootschappen, met de voornaamste journalen en kostbare plaatwerken, bijeen vindt, strekkende dezelve mede tot bewaarplaats van den onschatbaren voorraad van handschriften en boeken, met geschrevene aanteekeningen, der vermaardste mannen. — De Hoogleeraar *Van Voorst*, welke

zich hierin bij uitstek verdienstelijk had gemaakt, verkreeg, bij de verdere volvoering van zijne moeijelijke taak, een' bekwamen mede-arbeider in den Heer *J. Geel*, bij besluit des Konings, tot tweeden bibliothekaris aangesteld.

De Heer *P. J. Uijlenbroek*, bij koninklijk besluit tot Lector bij de fakulteit der wiskunde en natuurlijke wijsbegeerte benoemd, aanvaardde zijnen post, op den 2den November, met eene redevoering: *de astronomiae conditione apud Arabes aliosque nonnullos medii aevi populos orientales.* (Over den toestand der sterrekunde bij de Arabieren en eenige andere Oostersche volken in de middeleeuw).

In plaats van den, op den 3den April dezes jaars overledenen, Buitengewonen Hoogleeraar der landhuishoudkunde, *G. J. van der Boon Mesch*, werd door Z. M. tot vervullig der hierdoor opengevallene leerstoel benoemd de Heer *J. A. Uilkens*, Hoogleeraar te Groningen, welke echter, reden gevonden hebbende, om het hem opgedragen Hoogleerambt niet aan te nemen, als zoodanig door den Heer Mr. *G. Wittewaall*, Sekretaris der Kommissie van Landbouw in de Provincie Utrecht, werd vervangen. Laatstgemelde hield, op den 30sten November, zijne plegtige intree-redevoering, handelende, in de Nederlandsche taal: „ over de landhuishoudkunde, uithoofde van hare belangrijkheid, de bescherming der regering waardig."

Als aanmerkenswaardige bijzonderheid moeten wij alhier gewag maken van eene belangrijke plegtigheid op den 8sten November bij deze Hooge-School plaats gehad hebbende, op welken dag het den twee-entachtigjarigen Hoogleeraar *M. Tijdeman* mogt gebeuren zijne drie zoonen, in de drie onderscheidene vakken der godgeleerdheid, regtsgeleerdheid en letteren, tot den doctoralen eeretrap bevorderd te zien.

Hooge-school te Utrecht.

De Hooge-School te Utrecht verloor, op den 8sten Januarij, in eenen ouderdom van ruim 58 jaren, den Hoogleeraar der zedelijke wijsbegeerte en

kerkelijke geschiedenis *D. Huisman*, Predikant ter zelfde stede.

De Heer Mr. *C. A. van Enschut* aanvaardde, op den 22sten April, zijnen post als gewoon Hoogleeraar in de regtsgeleerdheid, met het houden eener plegtige redevoering: *de humanae indolis cognitione, legum de criminibus et condendarum et exsequendarum subsidio.* (Over de kennis van 's menschen aard als een hulpmiddel tot het maken en toepassen der strafwetten).

Den 26sten Maart daaraanvolgende droeg de Hoogleeraar *N. C. de Fremery* zijnen post als Rector Magnificus over aan den Hoogleeraar *J. H. Pareau*, met eene redevoering: *de Chemia et arte Pharmaceutica ad majorem perfectionem in Belgio evehendis.* (Over de bevordering van den bloei der Schei- en Artsenij-mengkunde in de Nederlanden). — Voorts werden bij deze gelegenheid, als naar gewoonte, gouden prijs-medailles uitgedeeld, aan de heeren: *A. van Calcar*, Med. Cand. te Leyden; *J. A. C. Rovers*, Litt. Hum. Cand. te Utrecht; *C. A. Bergma*, Math. et Phil. Nat. Cand. en Med. Stud. te Utrecht; *Ae. de Wit*, Litt Hum. Math. et Phil. Cand. te Utrecht; *J. G. H. Sanderink*, Theol. Cand. te Utrecht; *W. W. Brouwer*, Jur. Cand. te Leyden; wordende voorts aan de heeren *G. Dedel* Litt. Hum. Cand. te Leyden; *P. J. Blom*, Math. et Phil. Nat. Cand. et Med. Stud. te Utrecht; *J. G. Steenhoff*, Theol. Cand. te Utrecht en *S. E. Nijkerk*, Jur. Cand. te Amsterdam, wier verhandelingen eene loffelijke melding waardig geoordeeld waren, een eervol getuigschrift uitgereikt.

Bij koninklijk besluit van den 20sten Mei werd de Hoog-Eerw. Heer *G. van Oordt*, op deszelfs verzoek, eervol ontslag van zijnen post, als Hoogleeraar in de Godgeleerde fakulteit en als Akademie-Prediker, na in beide die betrekkingen, achttien jaren lang, met onvermoeiden ijver en allerwenschelijkst gevolg werkzaam geweest te zijn.

Tot Buitengewoon Hoogleeraar in de Godgeleerdheid werd benoemd de Heer *H. Bouwman*.

Hooge School te Groningen.

De plegtige overdragt van het rectoraat had te Groningen, op den 11den October, plaats, waarbij de Hoogleeraar *C. de Waal*, als Pro-Rector Magnificus, dezen post aan den Hoogleeraar *T. W. van Swinderen* overdragende, eene redevoering hield: *de corpore humano facto ad explicationem mentis intelligentis.* (Over het menschelijk ligchaam, als geschikt om den verstandigen geest te ontwikkelen). Daarna werden de eere-penningen uitgedeeld aan de Heeren: *J. M. Baart de la Faille*, Math. Mag. et Phil. Nat. Dr. en *J. Braak*, beide Studenten te Groningen; alsmede aan den Heer *Suringar*, Student te Leyden; terwijl voorts als overwinnaar bij de regtsgeleerde fakulteit werd melding gemaakt van den Heer *R. Winsinger*, Student te Leuven.

K. Nederlandsche Instituut.

Nadat op maandag den 26sten Augustus de vijftiende algemeene vergadering van het Koninklijk Nederlandsche Instituut van Wetenschappen, onder het voorzitterschap van den Heer *J. H. Molkenboer*, President der 4de klasse, had plaats gehad, hield op dingsdag daaraanvolgende de tweede klasse hare vierde openbare zitting, onder voorzitterschap van den Heer Mr. *D. J. van Lennep*. Een kort verslag der werkzaamheden, sedert de laatstgehouden openbare zitting, gelezen zijnde, werd de uitslag der prijsuitschrijving bekend gemaakt, en, ten gevolge het eenparig besluit der leden, de gouden eere-penning toegekend aan den Heer *W. de Clercq* te Amsterdam, wegens deszelfs beantwoording der in den jare 1820 opgegevene vraag: „welken invloed heeft de vreemde letterkunde, inzonderheid de Italiaansche, Spaansche, Fransche en Duitsche, gehad op de Nederlandsche taal- en letterkunde, sints het begin der vijftiende eeuw tot op onze dagen." — De Heer *J. P. van Cappelle* hield eene voorlezing: „over den invloed der vooroordeelen bij de beoefening der geschiedenis;" de Heer *H. A. Spandaw* las een dichtstuk voor, getiteld „Hollands Dichtkunst," aan de Zuid-Nederlandsche dichters gerigt.

De vierde openbare vergadering der vierde klasse

werd op den 26sten November, onder voorzitting van den Heer *C. Apostool* gehouden, waarbij de vaste Sekretaris der klasse, *J. de Vos Wsz*, een uitvoerig verslag van derzelver werkzaamheden, gedurende de laatste twee jaren, gaf, daarbij tevens hulde bewijzende aan de nagedachtenis der overledene leden *A. de Lelie*, *J. Goll van Franken-stein*, *A. C. Lens* en *J. Hulswit*.

Gedurende dit jaar werden benoemd: tot lid der derde klasse, de Heer *C. J. C. Reuvens*, buitengewoon Hoogleeraar te Leyden; tot korrespondenten der zelfde klasse de Heeren Mr. *F. Frets*, te Rotterdam, en *A. C. Holtius*, Hoogleeraar te Groningen; — tot Leden der vierde klasse, de Heeren *C. A. den Tex*, Hoogleeraar te Amsterdam; *D. P. G. Humbert de Superville*, te Leyden, en *J. F. Ducq*, te Brugge; tot derzelver korrespondenten, de Heeren *L. de Bast*, te Gent; *J. Schelfhout*, te 's Gravenhage en *I. Spohr*, te Kassel: zijnde de benoemingen tot leden achtervolgens door den Koning goedgekeurd.

K. Akademie te Brussel.

Bij de Koninklijke Akademie van Wetenschappen en Fraaije Letteren, te Brussel, werd eene gouden eere-prijs toegekend aan den Heer *Pijcke*, Burgemeester te Kortrijk, wegens deszelfs ingezonden antwoord op eene geschiedkundige prijsvraag, betrekkelijk den staat der wetgeving en der regtbanken in de Oosterijksche Nederlanden, voor den inval der Franschen enz.; alsmede aan den Heer *Vene*, Officier bij het Korps der Genie te Brest, wegens beantwoording eener wiskundige prijsvraag. — Voorts werden zilveren medailles toegewezen aan den Baron *de Reiffenberg*, wegens de beantwoording eener geschiedkundige prijsvraag, aangaande *Erasmus*, en aan de Heeren *Gaillon*, Regent van het kollegie te Nyvel, en *Everard*, Heelmeester, wegens de beantwoording eener natuurkundige prijsvraag. — De Heer *G. Dandelin*, te Gent, werd tot Lid der Akademie benoemd.

Akademie van beeldende kunsten te Amsterdam.

De plegtige inwijding der Akademie van beeldende Kunsten, te Amsterdam, had op den 11den Ja-

maârij dezes jaar plaats, nadat, op den 8sten Maart van het jaar 1820, de installatie van den akademie-raad mede op eene plegtige wijze was geschied, waarvan wij reeds ter behoorlijke plaatse melding deden (1). Deze belangrijke plegtigheid geschiedde in eene der zalen van de teekenschool, in het gebouw zelve, alwaar alles tot dadelijke invoering der werkzaamheden gereed was. De Voorzitter en Hoofddirekteur der Akademie, Jhr. *P. A. van Boetzelaer*, hield eene redevoering, waarin hij de lotgevallen der oprigting, het doel, de zedelijke, verstandelijke en kunstmatige strekking, en het nut der Akademie schetste. Na het eindigen der redevoering geschiedde aan de tegenwoordig zijnde gasten, Kommissiën, den Raad van bestuur, de leden der Akademie enz. uitdeeling eener gedenkpenning, welke het stedelijk bestuur, tot aandenken der plegtige installatie, had doen vervaardigen, houdende, aan de eene zijde, het borstbeeld des Konings en, aan de andere, de woorden: *Koninklijke Akademie van Beeldende Kunsten te Amsterdam* 8 Maart 1820, waarop de plegtigheid, op eene gepaste wijze, werd gesloten.

Bij Art. 1 van het reglement voor deze Akademie, behaagde het Z. M. zich tot beschermer dezer instelling te verklaren, zijnde voorts, volgens het 4de lid van hetzelfde reglement, het hoofd van het Departement van algemeen bestuur, waartoe de Akademie behoort, de Gouverneur van het Noordelijk gedeelte van Holland, de Burgemeesteren der stad en de leden van de 4de klasse van het Koninklijk Instituut, van regtswege, leden der Akademie. — Het honoraire lidmaatschap werd, uit naam van den Raad van bestuur, eerbiedig aangeboden aan H. M. de Koningin, alsmede aan H. K. H. de Prinses van *Oranje*, terwijl voorts eene gelijke aanbieding aan Z. K. H. den Prins *van Oranje* en Prins *Frederik* geschiedde. Overigens werd een groot aantal beoeffe-

(1) Jaarb. 1820, St. II, bl. 140.

naars en aanmoedigers der schoone kunsten tot leden der Akademie benoemd (1).

Te Antwerpen.

Ter gelegenheid van de groote mededinging bij de Koninklijke Akademie van beeldende kunsten te Antwerpen, werd de eerste prijs behaald door den Heer *J. M. L. Maas*, van Gent, aan wien tevens het jaarlijksch pensioen van *f* 1200, ter voortzetting zijner studiën in Italië, gedurende vier achtereenvolgende jaren, werd toegekend.

Behalve de evengemelde hoofd-inrigtingen is ons, wegens de overige in dit Rijk bestaande genootschappelijke vereenigingen, het volgende, als het belangrijkst en meldingswaardigst, voorgekomen.

Genootschap van N. letkunde te Gent.

Aan het genootschap van Nationale letterkunde, te Gent, werd door den Koning eene somme van *f* 600 toegelegd tot bestrijding van de kosten der oprigting. — Tot leden van hetzelve werden in dit jaar achtervolgens benoemd: de Heeren *Lambin* en *van Dammen*, van IJperen, *van Roo*, te Dixmuiden, tot honoraire leden; voorts de Heeren *Haus*, *van Bredà*, *Cannaert*, *Lambilot* en *de Ridder*, te Gent; *Hoefkens*, te Oostacker; *de Jonge*, te Lokeren, tot leden; en de heeren *van der Fosse*, Gouverneur van West-Vlaanderen, *R. Feith*, te Zwol, en *B. Klijn*, *Bsz.*, te Amsterdam, tot honoraire leden. Eindelijk werden, onder andere, tot nieuwe leden toegelaten de Heer *Minne*, Griffier der Provinciale Staten, en de Heer *Noël*, Ingenieur en Chef van den Waterstaat.

Concordia te Brussel.

Het letterkundig Genootschap *Concordia* te Brussel, hetwelk op den 10den Januarij hare plegtige jaarlijksche vergadering hield, mogt mede uitstekende

(1) Men vindt de volledige opgave van derzelver namen in de Amsterd. Cour. No. 12. — Het reglement, benevens andere daartoe behoorende stukken, wordt gevonden in het Bijv. tot het Staatsbl. D. IX. St. 1, bl. 524—542.

blijken van 's Konings welwillendheid ontvangen. Hetzelve was op last van Z. M. in het hotel *Granvelle* geplaatst en telde reeds een groot aantal leden, onder welke, schoon verschillend in kerkelijke begrippen, echter aanhoudend de grootste eenstemmigheid heerschte. Offchoon bij de werkzaamheden aan de taal des Lands meest de voorkeur werd gegeven, zoo hoorde men van het spreekgestoelte echter meermalen de talen van *Cicero*, *Racine* en *Schiller*, terwijl de bibliotheek, offchoon nog niet zeer uitgestrekt, reeds eene belangrijke verzameling der voornaamste werken, in onderscheidene levende talen, bevatte. Z. M. verleende aan dit genootschap tot aankweeking van kunst, letteren en wetenschappen, den titel van *Koninklijk Genootschap*, en verklaarde zich, bij besluit van den 26sten Maart, tot deszelfs beschermer, welke gebeurtenis het genootschap door een' luisterijken maaltijd vierde, waarop zich onderscheidene hooge staatsbeambten aanwezig vonden.

Diligentia te 's Gravenhage.

Op den 10den Januarij werd te 's Gravenhage in het gebouw der Maatschappij *Diligentia*, op eene plegtige wijze, gevierd het vijftigjarig bestaan van het dichtgenootschap, onder de zinspreuk *Kunstliefde spaart geen vlijt*, thans uitmakende de 's Gravenhaagsche afdeeling der Hollandsche Maatschappij van fraaije kunsten en wetenschappen. De Heeren Ministers *van Maanen* en *Falck*, de Graaf *van der Duijn van Maasdam*, benevens den Burgemeester *J. van der Heim*, woonden, benevens eene zeer talrijke vergadering, waaronder eene aanzienlijke vrouwenschaar, deze plegtigheid bij. Onder afwisseling eener fraaije muzijk, uitgevoerd door een groot aantal liefhebbers der toonkunst, gaf de Heer Mr. *J. C. van de Kasteele*, tijdelijk voorzitter, een beknopt overzigt van den tegenwoordigen en voormaligen staat dezer inrigting, waarna de Heer *A. Beeloo* een dichtstuk voordroeg, *Hollands Kunstroem* ten onderwerp hebbende.

K. Maatschappij van Landbouw te Gent.

Bij gelegenheid der openbare planten-tentoonstelling van de Koninklijke Maatschappij van Landbouw

en Kruidkunde te Gent, geopend den 6den Februarij, werd met eenparige stemmen de prijs toegekend aan de *rosa centifolia*, ingezonden door den Graaf *Della Faille.* De prijs der fraaije kweeking werd toegewezen aan een *Crinum speciosum* van den Heer *N. de Cock* te Lochristi, benevens een eerste accesfit aan de *Strelizia reginae var. ovata* van den Heer *F. van Cassel* en een tweede aan de *Kamelia Japonica myrtifolia* van den Heer *L. Papelen.* Het getal der planten op deze wintertentoonstelling bedroeg ruim zevenhonderd. — De Ridder *de Brito*, gewezen gevolmagtigd Minister van Portugal bij het Nederlandsch Gouvernement, deed aan den President der Maatschappij, voor derzelver plantenhuis, eene groote en fraaije verzameling van zaden toekomen, in de onderscheidene Braziliaansche Provinciën bijeen verzameld. — Voorts zag men in dit jaar voor de eerste maal bloeijende de *Cypripedum venustum*, zijnde een geschenk van den Markies *van Hastings*, Gouverneur der Engelsche Oostindische bezittingen.

Planten M. te Doornik.

Ook bij de Maatschappij van kruidkunde te Doornik had, ter gelegenheid van de viering van het feest der H. Dorothea, op den 10den derzelfde maand, eene prijs-uitdeeling plaats, zijnde de eerste prijs toegewezen aan de *Magnolia Talam* van den Heer *Surmont de Volsberghe* en de tweede aan de *Papyrus Japonica fl. alb.* door den Heer *Six van Moorzeele* ingezonden. Op den 13den daaraanvolgende had de tentoonstelling van bloemen der Maatschappij plaats, welke, offchoon slechts onlangs opgerigt, reeds met de aanzienlijkste des Rijks kon wedijveren. Het was de ijver en kunde van haren Sekretaris, den Heer *Dumortier-Rutheau*, lid van het Linneïsch Genootschap te Parijs, welke veel tot dezen bloei had bijgedragen.

K. Akademie van schilderkunst enz. te Brussel.

Bij de Koninklijke Akademie van schilder-, beeldhouw- en bouwkunst te Brussel had, op den 8sten April, de beoordeeling plaats der schilderstukken, welke naar den prijs hadden gedongen. De eerste

prijs naar de natuur werd behaald door den Heer *Lagasse*, van Nivelles, leerling van den Heer *Odevaere*; de eerste prijs naar het antieke door den Heer *Acard*, van Audenaarde, leerling van denzelfden meester.

De Maatschappij ter bevordering van den landbouw te Amsterdam wees, op den 8sten Mei, de navolgende eerebelooningen toe, als: eene gouden medaille aan den Heer *R. J. Brouwer*, te Nijkerk, voor eene verhandeling over de beste wijze om houtsoorten aan te kweeken; eene gelijke medaille aan den Eerw. Heer *J. H. Floh*, Predikant te Enschede, wegens eene verhandeling over de geschikste wijze, om het gewone schoolonderwijs, ten platte lande, te doen strekken ter verbetering van gewoonten en voorouderlijke begrippen bij den boerenstand; eene belooning van zes dukaten aan den Heer *G. Elderik*, te Overveen, wegens een betoog over het nut van het grassoort, onder den naam van *Fiorin* bekend.

De 69ste algemeene vergadering der Hollandsche Maatschappij van Wetenschappen werd op den 18den Mei te Haarlem gehouden. Op dezelve werd een' gouden eerepening toegekend aan den Heer *J. A. Bennet*, te Leyden, en *G. van Olivier*, te Koudekerk, voor de beantwoording eener prijsvraag, in 1813 voor een' onbepaalden tijd voorgesteld, waarbij werd verlangd: „ eene naauwkeurige naamlijst der zoogende dieren, der vogelen en amphibiën, die natuurlijk (en niet van elders overgebragt) inwoners dezer landen zijn, met bijvoeging van derzelver verschillende namen, in onderscheidene Nederlandsche gewesten, en de geslachts- en soortskenmerken, volgens het Linneaansch stelsel, zeer kort gesteld, en met aanwijzing van een of meer afbeeldingen van elk dier." Insgelijks werd eene gouden medaille toegewezen aan de verhandeling van den Heer *T. A. Garros*, Ingenieur te Parijs, strekkende ter beantwoordig der vraag: „ wat heeft de ondervinding genoegzaam bevestigt omtrent de zuivering van bedorven water door houtskool? In hoe

verre kan men de wijze, waarop zulks geschiedt, uit Chemische grondbeginselen verklaren (1)." — Tot Direkteur werd gekozen de Heer *J. Wellens*, Burgemeester der stad Brussel.

N. Huishoudelijke Maatschappij. In de zittingen van de algemeene vergadering der Nederlandsche Huishoudelijke Maatschappij werden de volgende prijzen en eerbelooningen toegekend, als: aan den Heer *J. Risseeuw*, te Oostburg in Zeeland, de premie van de zilveren medaille en tien dukaten, voor het bezaaijen van een half morgen lands, met het zaad van de Laplandsche koolraap (*Ruta Baga*) of Zweedsche raap (*Chou-navet de Laponie ou Navet de Suede*); — aan den Heer *P. Koning*, te Utrecht, de gouden medaille, op zijne in was geboetseerde anatomische voorwerpen; — aan den Heer *I. van Hasturt*, te Delft, voor zijne twee teekeningen, om de voorwerpen der Natuurlijke Historie, uit de klasse der zoogende dieren, vogelen of planten, op het eerste aanzien van alle andere te kunnen onderscheiden; — aan den Heer *J. A. R. Best*, te Amsterdam, op zijne ingezondene proeven in de graveerkunde, de premie van honderd vijf-en-twintig dukaten, in vijf jaren te betalen, mits door hem jaarlijks nieuwe proeven, waaruit zijne vorderingen blijken, werden ingezonden; — aan den Heer *M. N. Beets*, te Haarlem, eene belooning van vijf-en-twintig dukaten, voor zijne verhandeling, met opgaaf van middelen, om de vervalsching der meekrappen te ontdekken; — aan den Heer *A. Bemme*, *Jz.* te Rotterdam, op zij-

(1) Op de vraag betreffende de droogmaking van het Haarlemmer Meer, voorgesteld in 1820 en voor dit jaar herhaald, kwam geen voldoend antwoord in. Men zag zich echter deswege, ten ruimste, schadeloos gesteld door de uitgebreide verhandeling over dit onderwerp van Jhr. *F. G. van Lijnden van Hemmen*, welke in 1821 het licht zag. Zie *Vaderl. Letteroef.* 1823, No. V, VI en XI.

zijne ingezondene proeven van medailleerkunst, eene aanmoediging van acht dukaten; — aan Mejufvr. *E. B. Schmetterling*, te Amsterdam, eene aanmoediging van tien dukaten, op hare ingezondene graveerproeven. — Van de tentoongestelde planten en gewassen werden bekroond, als de zeldzaamste: *Zamia tricuspidata*, ingezonden door de Heeren *H.* en *D. van Lunteren*, te Utrecht; *Pinus longifolia*, ingezonden door den Heer *T. Storm*, te Haarlem; — als de best gekweekte: *Coccoloba pubescens*, ingezonden door den Heer *J. J. de Faesch*, op Westermeer te Heemstede; *Clethra arborea*, ingezonden door den Heer *S. Hodshon*, op Oud-Berkenroode.

Maatschappij van N. Letterkunde te Leyden.

De Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te Leyden, welke op den 22sten hare jaarlijksche vergadering hield, had het genoegen op de door haar in den jare 1820 uitgeschrevene prijsvraag: „wanneer en op welke wijze heeft de Derde Staat begonnen invloed te krijgen in de Staatsvergaderingen? En hoedanig was die invloed onder de grafelijke en hertogelijke regering in Braband, Vlaanderen en Holland?" de gouden eere-penning, volgens eenparig advies der beoordeelaren, te kunnen toewijzen, aan den Heer Jhr. *J. C. de Jonge*, te 's Gravenhage.

Teeken-Akademie te Middelburg.

De plegtigheid der jaarlijksche uitdeeling van eereprijzen bij de Teeken-akademie te Middelburg, op den 26sten Junij dezes jaars, waartoe door Z. M. wederom vier zilveren medailles waren geschonken, werd merkelijk opgeluisterd door eene bij deze gelegenheid plaats gehad hebbende tentoonstelling van een aantal kunstwerken, op een daartoe vooraf gedaan verzoek ingezonden. Dezelve bestond uit 29 stuks schilderijen en 27 teekeningen, vervaardigd door meestal met roem bekende en ter genoemde stede levende kunstenaren, alsmede uit eenige uitstekende gravuren en boetseerwerken enz.; getuigende het een en ander van den voortreffelijken bloei der beeldende kunsten ook in de hoofdplaats der Provincie Zeeland.

Provinciaal Utrechtsch genootschap.

De algemeene vergadering van het Provinciaal Utrechtsch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen had op den 28sten en 29sten Junij plaats. Aan de schrijvers eener verhandeling over den kanker, zijnde de heeren *J. G. Vorstman* te Delft en deszelfs zoon *J. G. Vorstman*, te 's Hage, werd de gouden medaille toegewezen. Wegens eene, althans gedeeltelijke, beantwoording der prijsvraag: „Kan men uit de kennis van het maaksel van de deelen der dieren steeds met genoegzame zekerheid tot het gebruik dier deelen in de dierlijke huishouding besluiten, ook wanneer men geene gelegenheid heeft, om het levende dier waar te nemen, zoodat men dit beginsel der eindoorzaken als een, niet alleen nuttig maar ook steeds zeker leidend, grondbeginsel in de natuurlijke geschiedenis van het dieren-rijk mag beschouwen?" werd de zilveren medaille toegekend aan den Heer *J. van der Hoeven*, Med. Stud. te Leyden. Voorts werd de gouden eere-penning toegekend aan den Heer *Balz*, te Berlin, wegens eene prijs-verhandeling over de oogontsteking; en aan den Heer *J. Geel*, te 's Gravenhage, een zilveren medaille wegens deszelfs Latijnsche verhandeling betreffende de lotgevallen, leerwijze, instellingen enz. der Sophisten, welke ten tijde van *Socrates* te Athenen leefden. Gedurende dit jaar werden verkozen, tot buitenlandsche leden, de Heeren: *D. Brewster*, te Edinburg; *E. G. Patrix*, te Parijs; *T. D. Wiarda*, te Aurich; *J. van Praet*, te Parijs; *J. Grimm*, te Kassel. Op de algemeene vergadering werden tot leden gekozen, de Heeren: *J. A. Bakker*, te Rotterdam; *J. Bosscha*, te Gravenhage; *J. G. S. van Breda*, te Gent; *J. P. Delprat*, te Delft; *C. H. Ebersbach*, te Amsterdam; Mr. *F. Frets*, te Rotterdam; *G. Greeve*, te Utrecht; Mr. *A. van Gennep*, te 's Gravenhage; *J. Geel*, te 's Gravenhage; *J. K.* Baron *van Golstein*, te Utrecht; *G. K.* Grave *van Hogendorp*, te 's Gravenhage; *W. A. van Hengel*, te Amsterdam; *P. Koning*, te Utrecht; *J. S. May*, te Rotterdam; *F. J. van Maanen*, te 's Gravenhage;

H. Numan, te Utrecht; *H. Oortwijn*, te Charleroi; *J. G. Pluschke*, te Amsterdam; Mr. *S. H. Rose*, te Utrecht; *H. J. Royaards*, te Meerkerk; *J. C. Rijk*, te Rotterdam, *S. Stratingh*, te Groningen; *L. Suringar*, te Leyden; *G. A. Visscher*, te Amsterdam. Insgelijks werd het aangeboden lidmaatschap aanvaard door de Heeren: *J. Broers*, te Zeist; *F. S.* Graaf *van Bijland Halt*, te 's Gravenhage en *W. L. Mahne*, te Gent.

Zeeuwsch Genootschap der Wetenschappen.

Het Zeeuwsch Genootschap der wetenschappen leed een gevoelig verlies door den dood van deszelfs Direkteur Jhr. *J. H. Schorer*, Kommandeur der Orde van den Nederlandschen Leeuw, gewezen Gouverneur der Provincie, enz., eenen ouderdom van ruim zestig jaren bereikt hebbende. — Op den 3den Julij werd in eene buitengewone vergadering des Genootschaps, waarbij onderscheidene leden van de vergadering der Staten van Zeeland, alsmede eenige personen van aanzien tegenwoordig waren, zijne nagedachtenis, op het loffelijkst, gevierd in eene lofrede, uitgesproken door den Heer *J. de Kanter Philz.*, Sekretaris van het Genootschap (1).

Maatschappij *Tot Nut van 't Algemeen.*

De 38ste algemeene vergadering der Maatschappij *Tot Nut van 't Algemeen* werd op den 19den Augustus geopend door den Heer Mr. *N. Sinderam*, met eene redevoering „over de noodzakelijkheid van orde in de zamenleving, en meer bijzonder, dat verschil van rang en stand in de Maatschappij ter bevordering van algemeen volksgeluk noodzakelijk is." — Wegens bedrevene edelmoedige daden werden eere-blijken uitgereikt aan *H. Mijnders* en *J. P. Erbe*, beide te Amsterdam; alsmede aan *P. Wigmon*, te Mijdrecht, en *E. Brunt*, te Weesp, alle vier voor het redden van in het water gevallene menschen of kinderen; voorts nog aan *D.*

(1) Een beknopt levensberigt van wijlen den Heer *J. H. Schorer*, ontleend uit eene aanspraak van den Hoogleeraar *Te Water*, wordt gevonden in de Alg. Konst- en Letterbode 1823, N°. 13 en 14.

Drewes van der Laag, *J. Tjepkes*, *J. S. van der Mey* en *G. Cornelis*, alle vier te Hallum, voor het redden van een gedeelte der equipage van een gestrand schip. Aan een groot aantal anderen, welke niet ter vergadering tegenwoordig waren, werden de hun toegekende medailles op eene min of meer plegtige wijze, door de departementen der Maatschappij of autoriteiten, aan welke dezelve werden toegezonden, overhandigd, als: aan *H. van Schaik*, te Kockengen; *C. Gerritsz. Leisen*, te Kolhorn; *T. de Brest*, te Vlissingen; *H. Leursman*, te Delft; *J. H. de Jonge*, te Schiedam; *H. Kuilenburg*, te Leeuwarden; *F. J. Hanenberg*, te Middelburg; *A. Vromans*, te Nijmegen (1); *C. Woert*, te Dordrecht; *J. Vet*, te Wormerveer, *R. de Poorter*, te Brugge; *P. Verduin*, te Vianen; *E. van Beverwijk*, te Kampen; *D. Berlijn*, *J. van de Graaf*, *A. van Santwijk*, *D. van Kouter*, *H. Steenwijk*, *N. de Ruijter*, *E. G. Lesfef*, *Dina van Dijk*, geb. *Vonk*, *L. van Kasteel*, *J. Verloop* en *A. van Tergouw*, alle elf te Utrecht; *W. Verheij Wz.*, te Lopik; *L. H. van Schepen*, te Vrouwen-Parochie; *H. Soijer* en *C. W. Brie*, beide te Namen, en *D. J. van Blooys*, te Dreischor, alle voor het redden van in het water gevallene menschen of kinderen; aan *Lubbert* en *Lammert Snoek*, beide te Urk, voor het, bij eigen gevaar, ter hulp snellen van eene in de baren bedolven visschersschuit, en het redden van een mensch in hun eigen bijna zinkend vaartuig; aan *K. K. de Boer*, *B. Schilder*, *K. J. van Vlaanderen*, *J. J. Schilder*, *J. K. Buis* en *A. J. Bruin*, alle zes te Vollendam, voor het, met eigen levensgevaar, redden en verzorgen van een tiental schipbreukelingen van een, nabij Marken, verongelukt tjalkschip;

(1) De uitreiking van de zilveren medaille aan genoemden *A. Vromans* geschiedde, met meer dan gewone plegtigheid, op den 22sten October te Nijmegen, als zijnde het thans de vijfde reize, dat dezelve eene dergelijke onderscheiding had mogen verwerven.

aan *A. de l'Angle*, te Doornik, voor herhaalde en met zelfopoffering gepaarde pogingen tot het redden van een mensch uit eenen put; aan *C. Bongers* en *S. Kievit*, beide te Stad aan 't Haringvliet, voor het, ondanks hevigen ſtorm en zwaren ſtroom, ter hulp ſpellen en redden van eenen, op eene omgeſlagene ſchuit, in levensgevaar zwervende perſoon; aan *H. E. Timmer*, te Oosterveld, voor het redden van een kind en van verſcheidene goederen, bij eenen hevigen brand; aan *A. van der Meiden*, te Kulenborg, voor het gevaarvol redden van vijf perſonen bij zwaren ſtorm; aan *J. Lootens*, te Middelburg, voor het redden van een kind uit een regenbak; aan *M. Hofland*, te Krommenie, *S. Outhuyzen* en *G. Koryer*, beide nabij Uitgeest, voor allezins edel aangewende pogingen tot redding van menſchen en blusſching van brand in eenen watermolen; aan *A. D. Landman* en *R. D. Landman*, beide op het Kamper-eiland, *A. M. Tromp* en *W. J. van der Goot*, beide te Woudſend; *G. de Bruin* en *R. Hendrikſen*, beide te Wijk bij Duurſtede, alle insgelijks voor het, bij zwaren ſtorm, redden van eenige ſchipbreukelingen. — Aan den Heer *M. S. de Wal*, te Leeuwarden, werd eene gouden medaille toegekend, wegens beantwoording der opgegevene prijsſtoffe, behelzende: „ Een Handboek of gids des gedrags voor jonge lieden van veertien jaren en daarboven, bevattende de zedelijke pligten, welke in het bijzonder in dien leeftijd te pas komen, en de gevaren en nadeelen, waaraan jonge lieden, door verzuim van gezegde pligten, zich blootſtellen met onderrigting en waarſchuwing, om zich daarvoor te behoeden." — Aan den Heer *J. W. Karsten*, Hoofd-ingenieur in het 8ſte diſtrikt van den Waterſtaat te Groningen, werd een eere-prijs, beſtaande uit de gouden medaille, benevens tien dukaten, toegekend voor deszelfs verhandeling, bevattende „ Eene volks-meetkunde."

Het te Ommen opgerigt departement der Maatſchappij beſloot eenige gelden uit deszelfs fonds af te zonderen, ten einde te ſtrekken tot het uitreiken

van belooningen tot aanmoediging der school-jeugd; hoedanige uitreiking, aldaar in verscheidene jaren geen plaats gehad hebbende, op den 10den October in het kerkgebouw, met de meeste plegtigheid, door den distrikts-schoolopziener geschiedde. — Voorts had in dit jaar mede de oprigting plaats van een departement in de stad Namen.

Genootschap *het volmaakt akkoord.* Een Genootschap van toonkunst, te Amsterdam opgerigt, onder de zinspreuk *Het volmaakt akkoord*, vierde op den 14den Augustus de eerste plegtige prijs-uitdeeling aan de meest gevorderde leerlingen in de zangkunst, met een muzijkaal feest, hetgeen in den Franschen schouwburg, in tegenwoordigheid van eene zeer talrijke en luisterrijke vergadering, geschiedde. De Heer *B. A. Fallée*, oprigter en voorzitter des genootschaps, hield bij deze gelegenheid eene gepaste redevoering, wordende de plegtigheid, onder anderen, geopend en afgewisseld door fraai uitgevoerde gezangen der kweekelingen, waarvan de dichtregelen vervaardigd waren door de Heeren *B. A. Fallée* en *Ten Brink*, de muzijk door den Heer *B. Koch*, onderwijzer des Genootschaps.

Natuurkundig Genootschap te Groningen. Te Groningen hield het aldaar opgerigt Genootschap ter bevordering van de beoefening der Natuurlijke Geschiedenis deszelfs eerste algemeene vergadering op den 18den September, onder voorzitting van den Hoogleeraar *van Swinderen*, welke dezelve opende met eene redevoering: „over de geschiktheid van den tegenwoordigen tijd tot het oprigten van een Genootschap tot bevordering van de natuurlijke geschiedenis, inzonderheid der inlandsche voorwerpen." —— Uit het medegedeeld verslag bleek, dat het Genootschap, voor zoo verre de antwoorden der honoraire leden waren ingekomen, reeds 50 leden telde; dat reeds 33 meer of min belangrijke waarnemingen, door onderscheidene leden, aan het Genootschap waren medegedeeld of ingezonden, en dat ook vooral het tweede doel des Genootschaps, door onderlinge verkoop en verruiling van voorwerpen, de wetenschap bevorderlijk te zijn, reeds aan-

van-

vankelijk op het gelukkigst werd bereikt. De vergadering werd besloten met eene korte voorlezing van een' der leden „ over de zoogdieren, welke in Groningen te huis behooren."

De Hollandsche Maatschappij van Fraaije Kunsten en Wetenschappen, reikte in hare algemeene vergadering, op den 21sten September te Leyden gehouden, de navolgende eere-prijzen uit, als: aan den Heer *P. van Limburg Brouwer*, te Rotterdam, voor het antwoord op de vraag: „ Bezitten de Ne„ derlanders een nationaal tooneel? Zoo ja, welke is deszelfs karakter? Zoo neen, welke zijn de beste middelen om het te doen ontstaan? Is het in het laatste geval noodzakelijk, eene reeds bestaande school te volgen, en welke redenen zouden eene keus hierin moeten bepalen?" —— aan den Heer *N. G. van Kampen*, te Leyden, wegens beantwoording der prijsvraag: „ Welke is het onderscheidend verschil tusschen de klassische Poëzij der Ouden, en de dusgenaamde Romantische Poëzij der Nieuweren? en hoedanig is beider betrekkelijke waarde, en meerdere of mindere geschiktheid voor de zeden en behoeften van den tegenwoordigen tijd?" Holl. Maatschappij van Fraaije Kunsten en Wetenschappen.

Te Nieuwpoort had des Zondags, den 29sten September, eene dicht- en tooneel-wedstrijd plaats, welke met ongemeenen luister werd gevierd, zijnde des morgens ten 6 ure door het losbranden van het geschut, alsmede door het luiden en spelen der klokken, aangekondigd. Nadat zulks ten één ure na den middag was herhaald, zag men, op dit tijdstip, de leden der Maatschappij van St. Sebastiaan in statigen optogt en met derzelver onderscheidene eere-standaards, zich op weg begeven, ten einde zich bij die van St. Cecilia en die der Harmonie te voegen. Nadat de hoofden der gemelde genootschappen, door den Heer *F. de Jagher*, hoofdman der Koninklijke Maatschappij van Taal- en Dichtkunde te Brugge, te Nieuwpoort, plegtig begroet waren, begaf men zich, onder eenen ontzaggelijken toevloed van nieuwsgierigen, buiten de stadspoort, alwaar de bezending der Koninklijke Maatschappij van Ostende, en, op eenen Wedstrijd te Nieuwpoort.

kleinen afstand, die van Brugge, met derzelver standaarden, eereteekenen, enz. ter opwachting geschaard stonden. De geheele stoet, zich bij elkander gevoegd hebbende, trok, door de muzijk van Nieuwpoort voorafgegaan, de stad binnen, tot voor het stadhuis, alwaar zich de Heeren Burgemeester, Schepenen en leden van den Raad bevonden, welke zich bij den trein voegden, waarmede zij de voornaamste straten doortrokken, en zich naar de vergaderplaats, voor de feestviering bestemd, begaven. Aldaar aangekomen zijnde, werd de eere-wijn door den ceremonie-meester aangeboden en twee welkomstgroeten door de Heeren *de Legher* en *Pikendoire*, leden der Maatschappij van Nieuwpoort, voorgelezen. De kunstzaal ingetreden zijnde, werd het gezelschap door een feestelijk koor-gezang begroet en door den Heer *de Jagher* eene dichterlijke aanspraak gedaan, waarna achtervolgens de lezing van een aantal heldendichten en lierzangen geschiedde. Ten 6 ure nam de tooneeloefening een' aanvang met eene vertooning van *Romeo en Julia*, door mannen en vrouwen bij afwisseling, wordende dezelve geëindigd door de boertige klucht der *Wanhoop van Jocrisse*. De prijs-uitdeeling had omstreeks 8 ure plaats, zijnde door de regters van den wedstrijd, na den eed als zoodanig in handen van den Vrederegter te hebben afgelegd, onder andere, de navolgende eerste eere-prijzen toegekend, als: voor een heldendicht, den veldslag bij Nieuwpoort in het jaar 1600 ten onderwerp hebbende, aan den Heer *Lambin*, van IJperen; voor het lierdicht, aan den Heer *Priem*, van Ostende; voor de uiterlijke voordragt, aan Mejufvrouw *S. Vernieuwen*, van Dixmuiden, den Heer *van Catter*, te Brugge, en *Coreyl*, van Hazenbroek; voor het kunstschrift, aan den Heer *Costel*, van Hazenbroek, enz. De uitdeeling dezer eere prijzen, benevens onderscheidene andere, geschiedde op de meest geregelde en luisterrijke wijze, wordende de plegtigheid wederom met koorgezang en het feest van den dag met een fraai bal, hetwelk tot laat in den nacht duurde, besloten. —

Den volgenden dag geschiedde aan de beide Koninklijke Maatschappijen van Brugge en Ostende een plegtig en hartelijk uitgeleide, terwijl het feest zelve eenen blijvende indruk achterliet bij allen, welke hetzelve bijgewoond hadden.

De Maatschappij van rederijkers *de Wijngaard* gaf, op den 11den November, te Brussel eene tooneelvertooning in de nationale taal, waartoe dezelve het treurspel *De dood van Karel, Prins van Spanje*, van den Heer *S. Isz. Wiselius*, en een kluchtspel met zang, *de medeminnaar van zich zelve*, had gekozen. Z. M. woonde, benevens Prins *Frederik* en een talrijk gevolg, deze vertooning met belangstelling bij, wordende insgelijks door eene luisterrijke vergadering met geestdrift ontvangen. Tusschen de beide stukken werd door den Heer *Brest van Kempen* een toepasselijk dichtstuk met veel vuur uitgesproken. Rederijkers te Brussel.

Op den 28sten December hield het letteroefenend Genootschap *Tot Nut en Beschaving*, te Amsterdam, deszelfs jaarlijksche vergadering, bij welke gelegenheid de Heer *van Someren*, te Rotterdam, met een' gouden eerepenning, en de Heer *Warnsinck*, te Amsterdam, met een' zilveren eerepenning werd bekroond, wegens vervaardiging eens dichtstuks, tot onderwerp hebbende: „ Het gevoel van eigen waarde." Genootschap *Tot Nut en Beschaving*.

Ten opzigte van kunsten en wetenschappen leverde dit jaar nog de volgende bijzonderheden op.

Bij gelegenheid eener buitengewone tooneel-vertooning te Amsterdam, ten behoeve van het aldaar opgerigt fonds tot opleiding en onderrigting van tooneelkunstenaren, trad de beroemde tooneelspeelster *Ziesenis*, geb. *Wattier*, in de rol van *Athalia*, op den 26sten Februarij, ten tooneele op, hare nog steeds schitterende gaven in een ongemeen fraai en krachtig spel aan den dag leggende. De buitengewone geestdrift, waarmede deze vermaarde kunstenares, op wier bezit Nederland zich sedert lang Tooneelvertooning te Amsterdam.

met regt mogt verheffen, door een zeer talrijk aanwezig publiek werd ontvangen, strekte ten bewijze van verdiende erkentelijkheid en hulde voor de door haar, op zulk eene luisterrijke en edelmoedige wijze, ten toon gespreide gaven.

Tentoonstelling van kunstwerken aldaar.

De tentoonstelling van kunstwerken van levende meesters, welke in de maand September in evengemelde stad plaats had, leverde, zoowel door de talrijkheid als door den aard en uitvoering der stukken, de sprekendste blijken op van den steeds bloeijende staat der meeste beeldende kunsten in dit rijk, inzonderheid der schilderkunst. Men telde op dezelve ruim vier honderd stuks, waaronder een vrij aanzienlijk getal beeldhouw-werken, eenige fraaije medailles en gesnedene steenen, benevens enkele voorwerpen van drijf- en graveerkunst (1).

Schilderij van *Rubbens*.

In de maand Julij werd te Brussel de beroemde schilderij van *P. P. Rubbens*, bekend onder den naam van het *stroo* (eigenlijk het *Spaansche*) *hoedje*, voor de aanzienlijke prijs van *f* 32,700, benevens eene verhooging van 11 pCt. voor de kosten der verkoop, verkocht, zijnde hetzelve naar Engeland overgevoerd, en aldaar ter algemeene bezigtiging ten toon gesteld.

Onderscheidene betreurenswaardige verliezen in dit jaar geleden mogen alhier wederom niet met stilzwijgen worden voorbijgegaan.

Dood van den Heer *D. Vrijdag*.

Te Amsterdam overleed, op den 12den Januarij, in het 57ste jaar zijns levens, de Heer *D. Vrijdag*, welke zich, als konstplaatsnijder, in een in de laatste tijden zeer spaarzaam beoefend vak, en waarin de kunstenaars *van Megen* en *Vinkeles* zijne meesters waren geweest, voordeelig had onderscheiden.

Van den Heer *van Baalen*.

Den 2den Februarij daaraanvolgende had men het verlies te betreuren van den Heer *H. van Baalen*, te Dordrecht, welke zich, onder andere, als tooneeldichter, op eene gunstige wijze had doen kennen, door zijne treurspelen *de Saraceenen* en *Alexan-*

(1) Eene meer uitvoerige beschouwing vindt men in de Alg. Konst- en Letterbode, N° 46–50.

der, onder algemeene toejuiching, ten tooneele gevoerd. Zijn gemis werd te meer betreurd, daar men bij zijnen krachtigen leeftijd, hebbende hij naauwelijks den ouderdom van 40 jaren bereikt, nog zeer vele vruchten had mogen verwachten.

Een niet minder betreurd verlies was dat van de jeugdige dichteresse *Johanna Constantia Cleeve*, op den 14den Februarij te Leyden, in eenen ouderdom van 21 jaren, overleden. Van hare eerste kindsheid door eene onwederstaanbare zucht voor de dichtkunst bezield, vervaardigde zij reeds vóór haar zevende jaar dichtstukjes, waarna zij, op haar elfde, een bundeltje, onder den titel van *jeugdige dichtproeven*, in het licht gaf, welke vier jaren later door hare *Lentebloemen* werd gevolgd. Men bewonderde in de beide bundeltjes haren meer en meer ontwikkelden en gelukkigen aanleg, die, eenmaal geheel tot rijpheid en vollen wasdom gekomen, haar eene voorname plaats onder de beroemde Nederlandsche dichteressen zoude hebben doen bekleeden. Een laatste blijk van haar kunstvermogen deelde zij mede in de Nederlandsche Muzen-Almanak van dit haar, maar al te vroegtijdig, sterfjaar. Dood van de dichteresse *J. C. Cleeve*.

Op den 20sten Maart overleed, in eenen ouderdom van 69 jaren, de beroemde Dordrechtsche Predikant *Ewaldus Kist*, na vervulling van eenen omtrent vijf-en-twintigjarigen predik-dienst bij de Hervormde gemeente ter evengemelde stede. Behalve eene ongemeene getrouwe en ijverige waarneming van zijn leeraarsambt, getuigde tevens een aantal door hem in het licht gegevene schriften, waardoor hij bijzonder veel nuts stichtte, van zijne buitengewone gaven en voorbeeldige denkwijze. Als zoodanig worden met lof vermeld: Vijftien brieven aan *Aristus*, over de eeuw der rede van *Th. Paine*; Leerredenen over Gods Deugden, benevens Leerredenen over verschillende onderwerpen; de Hoofd-inhoud van de Zedeleer des Christendoms; Beoefeningsleer en beknopte Beoefeningsleer enz.; waarvan enkele meer dan één herdruk vorderden. In het vak der Overlijden van den Heer *E. Kist*.

letterkunde maakte hij zich insgelijks bekend door een bundel verhandelingen en redevoeringen, eene fraaije lofrede op *P. van Braam* en onderscheidene bijdragen in het tijdschrift *Mnemozijne.* — Het wetenschap- en letteroefenend-genootschap, te Dordrecht, onder de zinspreuk: *Diversa sed una*, waarvan de overledene het voorzitterschap had bekleed, vierde op den 30sten October deszelfs nagedachtenis, door een zeer doelmatig en plegtig rouwfeest, waarbij de Heer *B. F. Tijdeman*, in eene fraaije redevoering, de verdiensten des overledenen schetste (1).

De Heer *Lens* overleden.

De schoone kunsten leden, kort hierop, eenen gevoeligen slag, door den dood van den historie-schilder *Lens*, Ridder der Orde van den Nederlandschen Leeuw, Lid van het Koninklijk Instituut der Nederlanden en van Frankrijk, zijnde op den 30sten der evengemelde maand te Brussel overleden. De Heer *Lens* had ook als schrijver van verscheidene geachte werken, over het door hem beoefend vak, zich eene regtmatige vermaardheid verworven.

Dood van den Heer *G. van Spaendonck.*

De Heer *G. van Spaendonck*, geboortig van Tilburg in Noord-Braband, en als bloem- en fruitschilder algemeen beroemd, overleed te Parijs, op den 12den Mei, in eenen ver gevorderden leeftijd. Onder de leiding van den Heer *Herreijns*, te Antwerpen, zich voor zijne bestemming gevormd hebbende, begaf hij zich naar Parijs, alwaar hij als leeraar der Iconographie bij den plantentuin werd aangesteld en zoowel, door zijn onderwijs als door een aantal werken, in onderscheidene kunst-galerijen voorhanden, eenen grooten invloed op het door hem geliefdkoosd kunst-vak heeft uitgeoefend. Bekend is het door hem, bij afleveringen, uitgegeven bloemwerk: *Fleurs dessinés d'apres nature.* De Heer *Spaendonck* was insgelijks onder de leden van het Fransche Instituut opgenomen.

(1) Dezelve is, benevens de bij deze gelegenheid uitgesprokene dichtstukken, door den druk gemeen gemaakt.

Zeldzame kunstverdiensten, helder oordeel en fijne smaak deden mede het verlies van den vermaarden landschapschilder *J. Hulswit*, lid van de 4de klasse van het Koninklijk Nederlandsche Instituut, en Direkteur der Koninklijke Akademie van beeldende kunsten te Amsterdam, alwaar hij op den 8sten overleed, algemeen betreuren, ook uit hoofde der edele en beminnelijke hoedanigheden, waarmede hij voorgemelde gaven paarde. De Heer *J. Hulswit* overleden.

De Heer *A. van Bemmelen*, op den 16den Augustus te 's Gravenhage, tot groot verlies voor de wis- en natuurkundige wetenschappen, overleden, had zich als schrijver gunstig bekend gemaak, door zijne *Grondbeginselen der proefondervindelijke Natuurkunde* en zijne *Inleiding tot de Waterbouwkunde*. Behalve deze en zijne *Lessen over de Algebra en Stelkunst*, ten gebruike der Latijnsche scholen, was men aan zijne pen verschuldigd een *Verslag van de werkzaamheden der Nederlandsche Huishoudelijke Maatschappij, gedurende de eerste 25 jaren van haar bestaan*, opgenomen in de werken dezer Maatschappij, waarvan hij, bij zijn overlijden, de plaats van direkteur bekleedde, tevens met het lidmaatschap van onderscheidene andere genootschappen. Overlijden van den Heer *A. van Bemmelen*.

Den 19den September daaraanvolgende overleed te Amsterdam de Heer Mr. *E. H. Greve*, Conrector der Latijnsche scholen aldaar, welke zich, als beoefenaar der Natuurkundige Wetenschappen, op eene niet ongunstige wijze, had bekend gemaak, door de uitgave zijner *Verklaring der Verhevelingen* en door zijne *Sterre- en Wiskundige berigten*, waarvan vijf jaargangen van 1818 tot 1822 het licht zagen. Dood van den Heer *E. H. Greve*.

Nog had zich, door onderscheidene uitgegevene geschriften, verdienstelijk gemaakt de Heer *J. van Maanen*, *Adriaansz*, Vrederegter in het Canton Reenen en aldaar, in kommerlijke omstandigheden, overleden. Behalve een aantal prijs-verhandelingen, in de werken der Maatschappij tot Nut van 't Algemeen, van het Provinciaal Utrechtsch en van het Van den Heer *J. van Maanen, Asz.*

Teylers genootschap opgenomen, en een tweetal verhandelingen, kort voor zijnen dood in het licht gekomen, is van hem inzonderheid bekend een *Wijsgeerig en Geschiedkundig Onderzoek naar de wettige Oppermagt in de Vereenigde Nederlanden, sedert de afzwering van Philippus* II, waarvan het eerste stuk in het jaar 1795 het licht zag.

De vermelding van hetgeen, voor dit jaar, tot den openbaren eere-dienst betrekking heeft, oordeelden wij van de navolgende, achtervolgens uitgevaardigde, Koninklijke verordeningen te moeten doen voorafgaan.

Besluit van 22 Julij wegens Geestelijkheid der Hervormde kerk.

Als een blijk van 's Konings steeds durende belangstelling in de bevordering der Godgeleerde studiën en van den Evangelie dienst bij de Hervormde Kerk, werd aangemerkt het besluit van den 22sten Junij, waarbij Z. M., op het verzoek van de Hoogleeraren der Theologische fakulteit te Leyden, goed vond te bepalen: „dat, voor zooveel de Hervormde kerk betrof, voor de zoodanigen, die den geestelijken stand waren ingetreden, zouden gehouden worden zij, die den graad van kandidaat in de godgeleerdheid hadden verkregen, op eene der binnen dit Rijk erkende Hooge schoolen.”

Besluit van 2 Julij wegens kinder- en schoolgelden.

Bij een besluit van den 2den Julij werd door Z. M. vastgesteld: „dat, te rekenen van den 1sten Januarij dezes jaars, voor de leeraren der onderscheidene kerkgenootschappen, hunne weduwen, emeriti en minderjarige kinderen, welke ten gevolge van vroegere besluiten, aanspraak op het genot van kinder- en schoolgelden konden maken, die gelden op den navolgenden voet zouden worden berekend:

Als de *kindergelden.*

a. Voor kinderen, welke vóór of op den 15den der maand geboren zijn, *van den eersten dier zelfde maand*, en voor diegenen, welke na den 15den

dier maand geboren zijn, van den 1sten der volgende maand.

b. Voor kinderen, welke vóór of op den 15den der maand overleden zijn, tot den 1sten dier maand, en voor diegenen, welke na den 15den overleden zijn, *tot en met den laatsten dier zelfde maand.*

c. Voor kinderen, welke vóór of op den 15den der maand de bepaalde jaren bereikt hebben, waarop, volgens de bestaande verordeningen, geen kindergeld meer genoten wordt, tot den 1sten dier maand, en voor de kinderen na den 15den, in die zelfde termen vallende, *tot en met den laatsten dier maand.*

d. Voor kinderen, welke vóór of op den 15den der maand gehuwd zijn, tot den 1sten dier maand, en voor de kinderen, welke na den 15den gehuwd zijn, *tot en met den laatsten dier maand.*

e. Voor kinderen, welke vóór of op den 15den der maand tot gevestigden stand gekomen zijn, tot den 1sten dier maand, en voor de kinderen, welke na den 15den in die zelfde termen gevallen zijn, *tot en met den laatsten dier maand.*

En de *schoolgelden.*

a. Voor kinderen, welke vóór of op den 15den der maand den ouderdom van *tien jaren* hebben bereikt *van den 1sten derzelve maand*, en voor kinderen, welke na den 15den *tien jaren* zijn geworden, *van den 1sten der volgende maand.*

b. Voor kinderen, welke vóór of op den 15den der maand den ouderdom van *twintig jaren* bereikt hebben, *tot den 1sten dier maand*, en voor diegenen, welke na den 15den der maand den ouderdom van *twintig jaren* bereikt hebben, *tot en met den laatsten dier zelfde maand.*

Zullende de ouders of voogden verpligt zijn te zorgen, dat de attestatiën, welke ter reclame der schoolgelden benoodigd mogten wezen, door een' Rector van eene der Latijnsche scholen, welke in dit Rijk gevestigd zijn, behoorlijk worden onderteekend.

Overigens was bij een voorgaand, besluit van den 13den Maart gedagteekend, bepaald: „ dat, te rekenen van den 1sten Januarij 1822, aan alle Hoogleeraren in de Godgeleerde fakulteit, even gelijk aan Vroegere beschikking deswege.

Predikanten, kinder-school en akademiegelden zouden worden voldaan."

Besluit van 8 Aug. wegens toelating van vreemdelingen tot den kerkdienst.

Een besluit des Konings van den 8sten Augustus hield, onder andere, de bepaling in: „ dat geene vreemdelingen, als leeraars, van den Godsdienst zouden mogen toegelaten worden, zonder de agreatie van het Gouvernement te hebben bekomen." — Ten einde de uitvoering van dit besluit te verzekeren, werden de Gouverneurs der Provinciën, benevens de bevoegde geestelijke autoriteiten aangeschreven, om, voortaan, bij het indienen van verzoeken om goedkeuring van beroepene personen, tot leeraren bij de Protestantsche gemeenten, voor zoo verre dezelve niet reeds als zoodanig in dit Rijk hadden gediend, tevens te vragen opgave van derzelver geboorteplaats, en ingeval deze niet binnen dit Rijk gelegen was, als dan ook berigt, of de voorgedragene persoon al dan niet was genaturaliseerd, en, het eerste geval plaats hebbende, op welke wijze hij zijne naturalisatie had verkregen.

Besluit van 6 Julij wegens kerkelijke goederen in de Z. Provinciën. (Staatsbl. No. 18.)

Wegens de bestaande onzekerheid aangaande de vereeniging der kerkelijke fabrijk- of gebouwde goederen in de Zuidelijke Provinciën met het domein van den Staat, waaromtrent, zoowel voor de regtbanken als in strijd-schriften, veel over en weder was getwist geworden, werd door Z. M. op den 6den Julij het navolgend belangrijk besluit uitgevaardigd:

In aanmerking nemende, dat er onlangs twijfelingen en verschillen zijn ontstaan, opzigtelijk de ware strekking van het besluit van het Fransch gouvernement van den 17den ventose VIde jaar, waarbij is bevolen, dat twee artikelen van de wet van den 5den November 1790 zouden worden afgekondigd in de negen als toen met Frankrijk vereenigde departementen, en wel bijzonderlijk, of door de afkondiging van die twee artikelen, bij het voorz. besluit van den 17den ventose VIde jaar gedaan de voormalige fabrijk-goederen der kerken in de Zuidelijke gewesten van dit Koningrijk nationaal verklaard en alzoo met het domein van den Staat vereenigd zijn geworden;

Gezien het voorz. besluit van den 17den ventose VIde

jaar, mitsgaders de daarin overgenomen artikelen der wet van den 5den November 1790;

Gelet op het besluit van het Fransch gouvernement, van den 9den thermidor XIde jaar, waarbij de niet vervreemde fabrijk-goederen aan derzelver vroegere bestemming worden terug gegeven, mitsgaders op het, in het Bulletin der wetten afgekondigde en alzoo voor het geheele voormalige Fransche Rijk verbindende, advies van den Franschen staatsraad, op den 9den December 1810, door den toenmaligen Keizer goedgekeurd, omtrent den waren zin en strekking van het zoo evengemelde besluit;

Herzien, eindelijk, Ons besluit van den 15den November 1818, N°. 16, opzigtelijk de aanspraak van onderscheidene kerkmeesteren van Roomsch katholieke kerken in de Zuidelijke Provinciën, op zeer aanzienlijke kapitalen en renten, door het Oostenrijksch gouvernement of bijzondere Provinciën des Rijks verschuldigd, doch welke, door confusie, volgens de bestaande wetten, zijn vernietigd geworden;

In aanmerking nemende, dat onder de, uit krachte van het eerste artikel der reeds aangehaalde wet van den 5den November 1790, nationaal verklaarde goederen uitdrukkelijk zijn opgeteld alle de geestelijke goederen (*tous les biens du clergé*), onder welke algemeene benaming onmiskenbaar de fabrijkgoederen zijn begrepen, vermits die wet een gevolg en uitlegging is geweest der vroegere wet van den 3den November 1789, waarbij die goederen *biens ecclésiastiques* genoemd zijn geworden, en dat alzoo de wetgever denzelfden zin heeft gehecht aan de uitdrukking van *biens du clergé*, als aan die van *biens ecclésiastiques*;

In aanmerking nemende, dat, bovendien, de wezenlijke bedoeling van het gouvernement, omtrent de toepasselijkheid van meergemeld besluit van 17 Ventose VI jaar op de fabrijkgoederen te minder twijfelachtig is, vermits daarin niet op nieuw is herhaald en opgenomen, en alzoo in de departementen van Belgie niet is afgekondigd geworden dat gedeelte der wet van den 5den November 1790, waarbij de fabrijkgoederen bij provisie van de nationaal-verklaring waren uitgezonderd, en dat deze weglating heeft moeten plaats heben, om dat die provisionele uitzondering der fabrijkgoederen, door de wet van den 13den Brumaire II jaar, en alzoo vóór de inlijving van Belgie in de toenmalige Fransche Republiek, reeds in Frankrijk was vervallen en opgeheven:

Al verder in aanmerking nemende, dat, ter voldoening aan de bepalingen van de wet van den 5den November 1790, zoodanig als die, bij het besluit van 17 Ventose VI jaar, in die departementen zijn afgekondigd, het Fransche gouvernement, van tijd tot tijd, zonder tegenspraak, aldaar als nationale goederen heeft doen verkoopen het grootste gedeelte der fabrijkgoederen, in die gewesten gelegen; en, na de herstelling der fabrijken, steeds de betaling heeft geweigerd van renten, door den Staat of andere gesupprimeerde en door den Staat vertegenwoordigde korporatiën, te voren verschuldigd, op grond, dat, door de vereeniging der regten van den schuldeischer en van den schuldenaar, de vorderingen bij wege van confusie waren vervallen, even als deze zaak door Ons, bij Ons bovenaangehaald besluit van den 15den September 1818, N°. 16, is beschouwd geworden, en dat het ongerijmd zoude zijn, om de tegenwoordige kerk-fabrijken met schulden te belasten, na dat zij, ten gevolge der hiervorengemelde verordeningen, haar regt verloren hebben, om hunne schuldvorderingen te doen gelden;

Op het rapport van Onze Ministers van Justitie, van Binnenlandsche Zaken en Waterstaat en van Financiën, van den 26 Maart en 24 April laatstleden, P. 3661 N°. 447 en 615;

Gelet op het vertoog aan Ons gedaan, door de Staten van de Provincie *Zuid-Braband*, in derzelver algemeene vergadering van den 26sten Junij 1820;

Den Raad van State gehoord,

Hebben besloten en besluiten:

Bij interpretatie, voor zoo veel des noods, van het besluit des Franschen gouvernements van 17 ventose VIde jaar, waarbij is bevolen de afkondiging van twee artikelen der wet van den 5 November 1790, in de negen departementen van Belgie, welke in den aanvang van het IVde jaar met Frankrijk waren vereenigd, en onverminderd de regten, welke uit vonnissen, in gewijsde zaken vergaan, mogten zijn verkregen, verklaren Wij wel uitdrukkelijk, dat, onder de benaming van *alle de geestelijke goederen* (*tous les biens du clergé*), in het 1ste artikel N°. 3 van den eersten titel der Wet van 5 November 1790 voorkomende, zoodanig als dat artikel in de negen departementen, ten gevolge van het meer gemeld besluit, is afgekondigd geworden, zijn begrepen geweest de fabrijkgoederen der kerken, en dat, gevolgelijk, die fabrijkgoederen in de Zuidelijke Provinciën des Koningrijks met het domein van den Staat zijn vereenigd geworden.

Toelagen voor R. Katholieke gemeenten.

Bij onderscheidene andere besluiten werd door den Koning voorzien in de behoeften van een aantal R. Katholieke gemeenten, tot verbetering, vergrooting en herbouwing hunner kerken, zijnde door Z. M., onder andere, toegestaan: aan de gemeente van Zeugnies in Henegouwen *f* 600; aan die van Dekelvenne in Oost-Vlaanderen *f* 6000; aan die van Moorsfel *f* 1000; aan die van Flemalle grande in Luik *f* 1800; aan die van Waterloo *f* 2500, en aan die van Thollembeek, in Zuid-Brahand, *f* 1500.— Aan verscheidene kerkelijke beambten in de Zuidelijke Provinciën werd vermeerdering van traktement toegestaan, terwijl een aantal van ruim dertig pastoors, in de Noordelijke gewesten, insgelijks sprekende blijken van Zr. Ms. welwillendheid mogten ontvangen.

Ook mogten onderscheidene gemeenten, ten gevolge van vroegere gunstige beschikkingen, reeds dadelijk de aangenaamste vruchten der koninklijke welwillendheid plukken.

R. Katholieke kerk te Schiedam.

Aldus werd te Schiedam, op den 7den Maart, op eene plegtige wijze, de eerste steen gelegd der nieuw te bouwen kerk voor de R. Katholieken, zijnde de gezamenlijke geestelijkheid in negen koetsen, tot dat einde met de meeste bereidvaardigheid door eenige aanzienlijke ingezetenen der stad afgestaan, van het pastorij-huis afgehaald geworden en, in statigen optogt, naar de plaats, voor de plegtigheid bestemd, gebragt. Dezelve werd insgelijks door den Raad en Burgemeesteren der stad bijgewoond, en liep, ten algemeene genoege, in de beste orde af.

Te Muiden.

Den 14den daaraanvolgende had eene gelijke plegtigheid bij de Roomsch-Katholieke gemeente te Muiden plaats, waarbij dezelfde blijken van algemeene deelneming aan den dag werden gelegd.

Te Ath.

Te Ath, in Henegouwen, had, op den 18den November, de inwijding der fraai herbouwde kerk van St. Julianus plaats, zijnde de vorige, door eenen brand, in den jare 1818, geheel vernield, en

alleen de toren derzelve staande gebleven, wier spits echter brandend was nedergestort.

Te 's Gravenhage. Heugelijk vooral was op den 27sten daaraanvolgende voor de R. Katholieke gemeente te 's Gravenehage de feestelijke inwijding eener nieuw gebouwde kerk in de Assendelfstraat. Dezelve werd bijgewoond door den Gouverneur van Zuid-Holland, bij deze plegtigheid den hoogen persoon des Konings vertegenwoordigende, alsmede door den Gouverneur der residentie, Burgemeesteren en verdere autoriteiren. Het nieuwe kerkgebouw werd door den Hoog-Eerw. Heer *J. van Raming*, Coadjutor van den Hoog. Eerw. Aartspriester van Holland, aan den Drieëenigen God toegewijd, onder voorspraak van den H. Willebrord, Apostel der Nederlanden.

Bevestiging der Trappisten. Bij Koninklijk besluit van den 25sten Januarij werden goedgekeurd de statuten der geestelijke vereeniging, onder den naam van Trappisten, te Westmalle in de Provincie Antwerpen gevestigd; wier leden, offschoon Godsdienstige bespiegeling tot hun hoofdbestemming gesteld hebbende, zich echter insgelijks op het onderwijs der jeugd en de ontginning van woeste gronden toelegden (1).

Wijziging in het Lutersch Kerkreglement. Het algemeen reglement voor het bestuur der Evangelisch Lutersche Kerk werd, overeenkomstig het daartoe strekkend Koninklijk besluit van den 25sten Augustus, aldus gewijzigd:

Hebben goedgevonden en verstaan, voldoende aan het verlangen van de Synode der Evangelische Lutersche Kerk, de navolgende uitleggingen en veranderingen in het algemeen reglement voor het Bestuur der Evangelisch Lutersche Kerk vast te stellen, als:

Artikel 22, in plaats van het laatste gedeelte, beginnende met de woorden:

(1) Bijv. tot het Staatsbl. D. IX, St. 3, bl. 2112. — Eene zeer volledige lijst van andere inrigtingen van den zelfden of soortgelijken aard, in de Z. Provinciën aanwezig, wordt mede aldaar aangetroffen, met opgave van het tijdstip van derzelver bevestiging door het Gouvernement en het getal der leden. (Bl. 2083—2114.)

Wat de andere Predikanten, enz.

Te lezen:

„ Wat de andere predikanten betreft, wordt door elk der „ kerkeraden van de gemeenten in den ring, met opzigt „ tot welke de vakature plaats vindt (dien der hoofd- „ gemeente daaronder begrepen), en wat de beide in „ het voorgaande artikel laatstgenoemde *leken* aangaat, „ door elk der kerkeraden *aller* gemeenten, behalve die „ van *Amsterdam*, *Rotterdam* en *'s Gravenhage*, één per- „ persoon genomineerd en aan den kerkeraad der hoofd- „ gemeente schriftelijk opgegeven en door dezen laatsten „ uit de onderscheidene nominatiën een drietal, of zoo „ dit uit dezelve niet mogt zijn op te maken, een twee- „ tal geformeerd en aan de synodale kommissie toege- „ zonden, die deze *drie- of tweetallen*, ten einde als „ boven, indient aan het ministeriëel Departement voor- „ noemd."

„ Hetzelfde wordt in acht genomen ingeval van vaka- „ ture tusschentijds."

In art. 27, in plaats van de woorden: „ op den twee- „ den woensdag" te lezen: „ op den laatsten woens- „ dag."

In plaats van het eerste gedeelte van artikel 46 te lezen: „ De gewone vergaderingen worden gehouden drie- „ maal 's jaars, de eerste op den eersten woensdag der „ maand April, de tweede den laatsten woensdag in de „ maand Junij, en de derde den eersten woensdag in de „ maand October."

De Algemeene Synode der Hervormde Kerk vergaderde van den 3den tot den 9den Julij, onder voorzitterschap van den Eerw. *A. van Deinse*, als President, en van den Eerw. *K. H. Donker Curtius*, als Vice-President, zijnde de redevoering ter opening, gehouden door den Eerw. *C. van der Tuuk*, Predikant te Berlicum, naar aanleiding van 1 Petri V: 1—4, en die tot sluiting door den Eerw. *J. la Lau*, Predikant te Bergen-op-Zoom, volgens 1 Cor. VIII: 1. Algemeene Synode der Hervormden.

De Synode in hare zitting van den 12den Julij des vorigen jaars besloten hebbende, dat eene uit haar midden benoemde Kommissie, gezamenlijk met gecommitteerden der Evangelisch Lutersche Synodale Kommissie, daartoe uit te noodigen, in gemeen- Besluit der Synode wegens aanneming van Katholieke geestelijken als Evangelie-dienaren.

ſchappelijke overweging zoude nemen een ter eerstgemelde vergadering gedaan voorſtel nopens de wijze en voet, op welke dezulken, die dusverre bij de Roomsch-Katholieken, in hoedanigheid van geordende geestelijken, gediend hebbende, begeeren zouden onder de Evangeliſche leeraren eene plaats te hebben, daartoe zouden worden aangenomen, werd, wegens de plaats gehad hebbende handelingen der, tot gemelde einde, benoemde vereenigde kommisſie (1), in de zitting der algemeene Synode van den 5den Julij dezes jaars een verſlag ter tafel gebragt, gedagteekend van den 13den November des vorigen jaars (2). Tevens met dit verſlag werd gelezen eene ingekomene misſieve van den Sekretaris der Evangelisch-Luterſche Synode, kennis gevende van het beſluit, bij laatstgemelde Synode, op het voornoemde verſlag genomen, en wederkeerige mededeeling verzoekende van het beſluit, hetwelk deze vergadering te dien aanzien zoude nemen. — Na voorafgegane beraadſlaging beſloot de Algemeene Synode, in de zitting van den 8ſten: „ de maatregelen, door de vereenigde kommisſie voorgedragen, van hare zijde aan te nemen, gelijk zulks reeds geſchied was door de Evangelisch Luterſche Synode; alsmede toe te treden tot het beſluit van de laatstgemelde Synode, op voorſtel der kommisſie genomen, om namelijk van het eenparig beſlotene, bij broederlijke misſieve, door beide Sekretarisſen geteekend, kennis te geven aan de Opperbeſturen of Hoofdgemeenten der overige Protestanten in het vaderland, met minzame uitnoodiging, om, of ingeval van overeenſtemming dezelfde maatregelen in het bedoelde geval te nemen; of, zoo dezelve andere mogt verkiezen vast te ſtellen, dezelve wederkeerig aan de beide Synoden te willen mededeelen, zullende van het een en an-

(1) Dezelve beſtond uit de Heeren *R. P. van de Kasteele*, *J. R. Sprö*, *L. Suringar*, *J. Schultz*, *S. J. Dermout* en *H. Kicherer*.

(2) Men vindt hetzelve in de Handelingen der Alg. Synode, bl. 43—46.

der door den Sekretaris aan dien der Evangelisch-Luterſche Synode worden kennis gegeven (1)."

In de zitting van den 10den Julij werd beſloten: „dat de Algemeene Synode de Provinciale Kerkbeſturen zoude autoriſeren, om, door de klasſikale beſturen, de reſpektieve kerkeraden der gemeenten te platten lande te kennen te geven, dat, ingeval den 24ſten Augustus, zijnde de verjaardag des Konings, niet op Zondag inviel, de plegtige dankzeggingen en gebeden voor de verlenging des levens van den geëerbiedigden en geliefden Monarch aldaar zouden kunnen plaats hebben op den Zondag, welke op gezegden 24ſten Augustus volgen zoude." Beſchikkingen wegens 's Konings verjaardag.

Voorts werd, in de zitting van den 12den, na rijpe overweging, vastgeſteld het navolgend reglement op de kerk-viſitatiën, bij beſluit des Konings, kort daarop bekrachtigd: Reglement op de kerkviſitatiën.

Art. 1. Om het derde jaar wordt er eene perſoonlijke viſitatie gehouden van alle kerken, behoorende onder het resſort van de Synode der Hervormde Kerk in het Koningrijk der Nederlanden.

2. Deze viſitatie is aanbevolen aan de klasſikale beſturen, welke telkens hare leden uit derzelver midden daartoe verkiezen, en gehouden zullen zijn, om te zorgen, vooreerst, dat elke gemeente in drie jaren ééns perſoonlijk worde bezocht; ten tweede, dat Predikanten, in dezelfde gemeente dienende, niet te gelijk als viſitatoren worden benoemd.

3. Deze gecommitteerden worden benoemd in de vergadering van Januarij, en zijn verpligt, hun werk af te doen voor de vergadering van Mei, waarin zij zullen moeten verſlag doen van hun verrigtte en wedervaren. Ieder klasſikaal beſtuur zendt terſtond deszelfs rapport, aangaande de gedane kerkviſitatie, aan den Sekretaris van het Provinciaal Kerkbeſtuur, die gehouden zal zijn, om uit de ingekomen rapporten een algemeen rapport te vervaardigen, hetwelk, onder zijne handteekening, veertien dagen voor het houden der Algemeene Synode, aan den Sekretaris der Synode zal moeten toegezonden worden, ten einde door hem ter tafel der laatstgemelde vergadering te worden gebragt.

(1) Hand. der Alg. Synode in 1821, bl. 44 en bl. 67—68; 1822, bl. 42—47 en 52—53.

4. De visitatoren geven tijdig genoeg, ten minste voor den Zondag der week, waarin de kerkvisitatie zal geschieden, kennis aan de kerkeraden van den dag en het uur hunner komst.

5. De kerkeraden zorgen, dat des Zondags, vóór dat de kerkvisitatie zal geschieden, daarvan aan de gemeente kennis worde gegeven.

6. Geen Predikant, Ouderling of Diaken, en in vakante gemeenten, ook geen Consulent, mag afwezend zijn van de kerkvisitatie, zonder genoegzame redenen, die ter beoordeeling des kerkeraads staan.

7. De reiskosten der gecommitteerden zullen worden goed gemaakt uit de klassikale kas, overeenkomstig het reglement op de klassikale kosten.

8. Op de standplaats van eenen der visitatoren laat deze het werk der visitatie geheel aan zijnen medegecommitteerde over, terwijl hijzelf zich rangschikt onder de kerkeraad.

9. De kerkeraad, van het uur der visitatie verwittigd, zal zorgen, dat hij dadelijk na de aankomst der visitatoren vergaderen kan.

10. Nadat de kerkeraad geopend is, wordt hiervan berigt gegeven aan de visitatoren, die daarop in de vergadering binnen komen en hunnen last opnemen.

11. De Praeses van den kerkeraad geeft daarop het præsidium over aan den Voorzitter der visitatoren. De andere visitator neemt den post van Scriba waar.

12. De Praeses der visitatoren zal:

a. Eerst onderzoek doen of aan de gemeente kennis is gegeven van de kerkvisitatie.

b. Daarna overgaande tot het doel der kerkvisitatie, zal hij vragen:

1°. Of, zoowel door de gemeente als door de Leeraars en Opzieners, behoorlijk wordt voldaan aan de bestaande kerkelijke wetten, reglementen en verordeningen; en of men zich gedraagt naar hetgeen in de aanschrijving van den 11den Julij 1817 als stellige last der Algemeene Synode is bekend gemaakt.

2°. Of de Predikanten, Ouderlingen en Diakenen de onderscheidene pligten, aan hunne onderscheidene bedieningen verbonden, naar behooren vervullen.

3°. Of zij van eenen onberispelijken levenswandel zijn.

4°. Of de kerkvisitatoren ook, in een of ander

opzigt, den kerkeraad van dienst kunnen zijn tot welzijn der gemeente.

13. Bij de visitatie zullen op de tafel moeten leggen de doop-, lidmaat- en trouwboeken, alsmede het boek, waarin de handelingen des kerkeraads worden aangeteekend, benevens de portefeuille ter bewaring van kerkelijke reglemen, en ingekomen stukken het kerkelijke betreffende.

14. Visitatoren zijn gehouden dezelve in te zien en zich te overtuigen van derzelver goede orde en naauwkeurigheid.

15. De Praeses zal vervolgens laten onderzoeken, of er ook leden der gemeente opgekomen zijn, die iets aan de visitatoren hebben voor te dragen, en dezelve hooren.

16. Bij het hooren van ingekomen klagten, en in alle gevallen, zullen visitatoren steeds zorgvuldig onder het oog houden, dat zij alleen, door broederlijke toespraak en raadgeving, de ontstane zwarigheden of geschillen moeten trachten te vereffenen, en alles, wat hiervoor niet vatbaar is, overlaten aan de beoordeeling van het klassikaal bestuur.

17. Na de verrigting van hun werk, nemen de visitatoren hun afscheid van de vergadering; waarna het praesidie door den gewonen Voorzitter weder opgevat, en van de visitatie behoorlijk aanteekening gedaan wordt in het akten-boek.

18. De visitatoren maken uit hunne aanteekeningen hun rapport op, om te dienen gelijk bij art. 3 bepaald is.

19. Kopij van het rapport, van wege de Provinciale Kerkbesturen voor de Synode vervaardigd, wordt gezonden, door den Sekretaris van ieder kerkbestuur, aan het Ministerieel departement voor de zaken der Hervormde Kerk.

20. Bij de Waalsche kerken zal het kerkelijk onderzoek steeds schriftelijk geschieden, en het rapport desaangaande, van wege de kommissie tot derzelver huishoudelijke zaken, op gelijke wijze als bij art. 3 en 19 voor de Nederlandsche gemeenten bepaald is, aan de Synode en het Departement voor de zaken der Hervormde Kerk worden toegezonden.

21. Wanneer en waar de kerkvisitatie niet geschiedt door afgevaardigden, geschiedt dezelve schriftelijk, en zal de schriftelijke beantwoording der vragen moeten geteekend zijn door al de leden des kerkeraads, in ge-

meenten van eenen Predikant; en in andere, behalve door den Praeses en Scriba, door eene kommissie van acht leden.

22. Van den uitslag van het schriftelijk onderzoek wordt, op gelijke wijze als in art. 3 en 19 bepaald is, door de kerkelijke besturen rapport aan de Synode en kopij van hetzelve aan het Ministerieel Departement voor de zaken der Hervormde Kerk gezonden.

23. Bijaldien aan het klassikaal bestuur in het jaar, waarin bij eene of andere gemeente geene visitatie bij personeele kommissie zoude geschieden, redenen voorkomen, om welke hetzelve noodig oordeelt, door eene kommissie te doen onderzoeken naar den toestand van zoodanig eene gemeente onder deszelfs ressort of naar het gedrag der Leeraren of Kerkeraads-leden, zal hetzelve bevoegd zijn, twee leden uit deszelfs midden tot zoodanig onderzoek te committeren.

24. Deze kommissie zal worden gedefroijeerd, gelijk leden der klassikale besturen, en ingeval van losmaking van de klassis gedefroijeerd worden.

25. Dit defroijement zal betaald worden door de algemeene klassikale kas, nadat de noodzakelijkheid van de benoeming der vorengemelde kommissie door het Provinciaal Kerkbestuur zal zijn geattesteerd.

26. Van zoodanige bijzondere visitatie moet schriftelijk rapport worden gedaan, op de eerstkomende vergadering van het klassikaal bestuur en kopij van hetzelve worden ingezonden bij het Provinciaal Kerkbestuur.

27. De Engelsche kerken zullen gevisiteerd worden als de Nederduitsche.

28. De Algemeene Synode reserveert aan zich het regt, om dit reglement in het vervolg, onder goedkeuring van Z. M. den Koning, zoodanig te veranderen of te vermeerderen, als bevonden zal worden te behooren.

Het genootschap *Christo Sacrum*.

Op den 3den Maart des avonds had in het kerkgebouw van het genootschap *Christo Sacrum*, te Delft, een plegtige eere-dienst plaats, bij gelegenheid van het 25jarig bestaan dezes genootschaps, zijnde tevens op gemelden dag, sedert de inwijding des bovengemelden kerkgebouws, 20 jaren verloopen. Bij dezen eere-dienst waren, onder andere, tegenwoordig, de Heer Sekretaris en adviseur bij het Departement van den Eeredienst, *D. Janssen*, de Sekretarissen der algemeene Synode der Hervorm-

den en der Evangelisch-Luterſche Synode, de Heeren *B. van Rees*, medelid der kommisſie tot de zaken der Remonſtrantſche Broederſchap; *Mesſchart*, medelid der hoofdkommisſie tot de zaken der Doopsgezinden; *J. Sluiter*, Sekretaris van het Provinciaal Kerkbeſtuur in Zuid-Holland, enz. — De dienst werd, bij deze gelegenheid, door den Leeraar des genootſchaps, de Eerw. Heer *Onder-Wijngaard Canzius*, verrigt.

Voorts had in dit jaar de inwijding plaats van twee nieuw gebouwde kerken, voor den Hervormden Eeredienst beſtemd, te 's Hertogenbosch en te Benningen bij Nijmegen. **Inwijding van kerk-gebouwen.**

De achtſte algemeene Vergadering van het Nederlandsch Bijbelgenootſchap werd gehouden op den 24ſten an 25ſten Julij. De aftredende Vice-Preſident, Jhr. Mr. *D. W. Elias*, werd als zoodanig wederom verkozen. Aangaande den aanhoudende gunſtigen ſtaat des genootſchaps bevatte het algemeen verſlag insgelijks wederom de meest voldoende berigten. Volgens een naauwkeurige opgave waren in de bewaarplaats voorhanden 9062 Bijbels, 11061 N. Testamenten en 168 O. Testamenten, waarvan afgeleverd waren 5896 Bijbels, 4339 N. Testamenten en 50 O. Testamenten. De rekening, op den 30ſten April dezes jaars geſloten, leverde een batig ſaldo op van *f* 80,547 : 46½ cents. — Onder de giften werden met onderſcheiding vermeld eene, door den Hoogleeraar *van Hengel*, voor een' onbekenden, overhandigde Pruisſiſche obligatie, en eene door den Heer *C. Crommelin*, van wege de Heeren *Martens Mosſelman en Comp.* te Antwerpen, hem ter hand geſtelde ſomme van *f* 293 : 40 cents. **N. Bijbel-genootſchap.**

Betrekkelijk het Israëlitisch kerkgenootſchap zijn ons de navolgende verordeningen der vermelding waardig toegeſchenen.

Volgens eene kennisgeving van de Hoofdkommisſie tot de zaken der Israëliten, als daartoe door den Staatsraad Direkteur-Generaal, bij dispoſitie van den 15den Julij dezes jaar, gemagtigd, werden, ten ge- **Waarſchuwing wegens kerkelijke bijdragen der Israëliten.**

volge van plaats gehad hebbende misbruiken, alle Israëliten binnen het Rijk verwittigd: „ dat zij ongehouden waren eenige kerkelijke bijdragen aan het kerkbestuur hunner gemeente te voldoen, indien in het kerkelijk quotisatie-biljet, of wel in de kwitantiën, geene melding was gemaakt geworden van den dag, datum, jaar en nommer der dispositie of deliberatie, waarbij de begrooting der gemeente door den Staatsraad Direkteur-Generaal, voor zoo ver de Hoofd-Synagoge betrof, of door de Hoofd-kommissie, voor zoo ver de Ring-Synagogen en bijkerken aanging, was goedgekeurd en gearresteerd geworden."

Bepalingen wegens kerkelijke inzegeningen.

Ten gevolge eener dispositie van den Staatsraad Direkteur-Generaal der Hervormde Kerk, enz. van den 18den September, werden, bij wijze van ampliatie en interpretatie der algemeene reglementen, op de kerkelijke inzegeningen bij de Nederlandsche Israëlitische Hoofd- en Ring-Synagogen binnen het Rijk, onderscheidene nadere bepalingen vastgesteld (1).

Veranderingen in het ring reglement.

Voorts werd bij ampliatie van het tweede lid van art. 32 van het algemeen ring-reglement, op den 22sten November, bepaald: „ dat, wanneer Manhigim, Ouderlingen of Kerkmeesters, uithoofde van moedwillig pligtverzuim en bijzonder van voortdurende ongehoorzaamheid aan de hun, van wege het Gouvernement, gegevene bevelen, uit hunne functiën mogten worden ontzet, dezelve geacht zouden worden, door daadzaken, dat ontslag tusschentijds te hebben verlangd en geprovoceerd en dus mede te vervallen in de verpligting tot de betaling van den uitkoop van *f* 50, bij voorschreven art. vastgesteld." — Insgelijks ontving het 63ste artikel van evengemeld reglement eene nadere uitbreiding, ten gevolge eener dispositie van den 13den December, houdende: „ dat voor zoo ver mogt komen te blijken, dat de wekelijksche ontvangsten der posten, bij art. 13 omschreven, ten einde in de behoeften der Ring-Synagogen te voorzien, niet zoo veel mogten ople-

(1) Men vindt dezelve in de Verzameling der Verordeningen voor het Israëlitisch Kerkgenootschap onder N°. 59.

veren, als de noodige wekelijksche uitgaven vereischten, alsdan de Hoofd-kommissie tot de zaken der Israëliten bevoegd zoude zijn, om de Kerkmeesters van zoodanige Ring-Synagoge te autoriseren, om, bij anticipatie, te kunnen repartitiëeren zoodanige kerkelijke bijdragen, als ten gerijve dier gemeente of bijkerk mogt worden vereischt, en, in het belang der contribuabelen, door de Hoofd-kommissie noodzakelijk zoude worden geoordeeld.

Wegens toelating van vreemdelingen tot het Israëlitisch onderwijs.

De bepaling, voorkomende in Z. Ms., door ons reeds boven aangehaald, besluit van den 8sten Augustus (1), houdende: „ dat voortaan geene vreemdelingen, als onderwijzers, door eenige kollegiën of autoriteiten, zouden vermogen benoemd te worden, dan na, alvorens, op zoodanige benoeming de agreatie van het Gouvernement te hebben gevraagd en bekomen," door Hoogstdenzelven van toepassing verklaard zijnde op de Godsdienstige Israëlitische onderwijzers, werd door den Staatsraad Direkteur-Generaal, bij dispositie van den 23sten December, hiervan aan de respektieve Israëlitische school-kommissiën binnen het Rijk kennis gegeven, tevens met de noodige hiertoe strekkende voorschriften. Dezelve zouden onverwijld lijsten behooren te doen opmaken van al de godsdienstige Israëlitische onderwijzers, die zich binnen hun synogogaal ressort bevonden, met bijvoeging, of dezelve waren Nederlanders of wel vreemdelingen, alsmede waar zij waren geboren, derzelver ouderdom en bij welke godsdienstige Israëlitische school-kommissie in dit Rijk dezelve waren toegelaten. Van deze lijsten zouden legale afschriften aan den Staatsraad, Direkteur-Generaal, worden toegezonden, terwijl wijders jaarlijks, vóór den 25sten December, aan dit Departement opgave zoude worden gedaan van de namen der bij de respektieve school-kommissiën geëxamineerde personen, mitsgaders derzelver geboorteplaats, ouderdom en rang, waarin dezelve waren toegelaten geworden. Indien de een of ander geëxamineerde

(1) Zie boven bl. 461.

eene bijzondere aanbeveling mogt verdienen, zou zulks door de school-kommissie daarbij worden gevoegd.

Bekeering van een Opper-Rabbyn.

In den zomer van dit jaar werd, in de stad Maastricht, door een Opper-Rabbyn, ten aanzien van duizenden, openlijk het Christelijk geloof omhelsd, daarbij, in eene plegtige redevoering, de goddelijkheid des Chrirtendoms betoogende en de Israëliten tot deszelfs belijdenis, op het nadrukkelijkst, vermanende (1).

Eene betreurenswaardige bijzonderheid leverden de twee volgende, met eene slechts korte tusschenpozing, plaats gehad hebbende voorvallen, gedurende dit jaar, op.

Brand in de kerk van St. Bavo te Gent.

Op den 11den September ontdekte men des middags, omtrent één ure, brand in de Domkerk van St. Bavo, te Gent, waarna de *vlammen zich dadelijk* met groote hevigheid verspreidden en de beide daken bereikten, waarvan het eene geheel wegbrandde en het andere voor twee derde gedeelten. Niettegenstaande de spoedig aangebragte hulp tot blussching, bleef de brand echter tot half drie ure op het verschrikkelijkst voortwoeden, terwijl de vlam, op verscheidene plaatsen, door het gepleisterd gewelf sloeg en de vergulde bouw-sieraden, waarmede hetzelve bedekt was, door het smelten van het soldeersel, in de kerk deed storten. De kerk zelf leverde van binnen een schrikbarend aanzien op door den dikken rook, welke het geheele schip vervulde, en welke, een' uitgang door de gaten van den toren vindende, van buiten deed gelooven, dat de brand van binnen snelle vorderingen maakte. Op vier of vijf plaatsen bereikte de brand de wapenborden en het beschutwerk, waarvan de brandende stukken nedervielen en, ten einde van binnen niet te stikken, was men genoodzaakt de kerk-glazen in te slaan. Een der eerste zorgen der toegesnelde regeringspersonen, burgers en militairen was, om de schilderijen, welke, behalve door de vlammen, door het afstroomend water, het afdruipen van het smeltend lood, door brandhaken en andere

(1) Overijssel. Courant, No. 63.

werktuigen, groot gevaar liepen, af te nemen, waardoor men dan ook het geluk had de kostbaarste, waaronder eene fraaije schilderij der apocalypsis van *J. van Eijk*, benevens de kerkvaten en overige prachtige kerk-sieraden, bij tijds te redden. Ook het meerendeel der overige fraaije meesterstukken der kunst, welke men, bij gebrek aan de vereischte gereedschappen, niet konde bergen, bleef door het even bij tijds bedaren van den brand gelukkig gespaard. Omstreeks drie ure, namelijk, veranderde de wind, waardoor de vlam eene meer gunstige rigting voor het gebouw nam, in zoo verre, dat men reeds ten half vier ure den brand geheel meester en des avonds geen spoor van gevaar meer overig was, offchoon de, nu en dan, nog bespeurd wordende rook den dienst der brandspuiten, welke met voorbeeldige orde en snelheid geschiedde, tot laat in den nacht noodzakelijk maakte. — De oorzaak van den brand werd algemeen aan de achteloosheid der werklieden, welke tot herstel der gooten op het dak werkten, toegeschreven, en dezelve, benevens den loodgieter, voor de regtbank van correctionele Politie gedaagd. Daar echter uit de verklaring der getuigen bleek, dat laatstgemelde niet alleen alle mogelijke maatregelen van voorzorg had bevolen, maar ook aanhoudend in persoon het toezigt over het werk had gevoerd, zoo werden de in regte geroepenen, op den 1sten December, bij vonnis der gemelde regtbank, van de tegen hen gedane beschuldiging vrijgesproken.

Brand der Luthersche Kerk te Amsterdam.

Van nootlottiger gevolgen was een soortgelijke ramp te Amsterdam, waardoor aldaar, slechts acht dagen later, de fraaije Nieuwe Lutersche Kerk, aan de noord-oostzijde van den Singel, benevens een aantal belendende gebouwen, ter prooi der vlammen werd. De brand, welke op den 18den September, ten half twee ure, naar alle waarschijnlijkheid op de werkzolder, alwaar de loodgieters hadden gewerkt, eenen aanvang nam, werd weldra zoo hevig, dat het kerkgebouw, na verloop van een half uur, in volle vlam stond, en de geweldige hitte

alle pogingen, zoowel tot redding der kerk als der naast aangrenzende huizen, moest doen staken. De gloed, welke men zelfs twee grachten ver, op de Torensluis, konde bemerken, was, niettegenstaande de breedte van den Singel, tegen over de kerk zelve onverdragelijk. Ontzettend vooral was het gezigt van het hoog in vlammen staande koepeldak. Door het koper, waarmede hetzelve bedekt was, en hetwelk in groote bladen, tot op eenen zeer merkelijken afstand, door de lucht vloog, werd het vuur met afwisselende tinten van blaauw en groen gekleurd, waaronder zich, bij het in brand raken der belendende pakhuizen, de heldere vlammen der ontstoken geestrijke dranken en donkergele rook der olie, waarmede dezelve opgevuld waren, mengden. Niet alleen moesten de schepen voor aan op den Singel, waarover een *gelukkig* vrij sterke oostewind den dikken rook henen dreef, wegens de hevigheid van het vuur en het vallen der sprankels, naar elders verlegd worden, maar zelfs merkelijk afgelegene gebouwen liepen het grootst gevaar van hierdoor in brand te geraken. Onder de belendende gebouwen sloeg de vlam het eerst tot het huis van den Heer *Kühn*, koopman in wijnen, naast de kerk gelegen, over, waarvan het achterste gedeelte en de kelder met wijnen en andere geestrijke dranken gevuld waren. Spoedig was het huis daar nevens, en voorts het grootst gedeelte der pakhuizen, in de Ossenpooksteeg staande en aan de sloot uitkomende, ter prooije der vlammen, offschoon alles volijverig ter redding toesnelde en behulpzaam was. De brandspuiten waren, ten getale van 48, tot laat in den avond bezig, alvorens men, wat de belendende huizen en pakhuizen betrof, van den brand meester was, terwijl men voorts, den geheelen nacht en nog den geheelen volgenden ochtend, in de kerk zelve met blusschen bezig was. Dezelve was van binnen geheel uitgebrand en slechts de boeken en papieren, benevens eenige kostbaarheden, had men nog gelukkig bij tijds kunnen redden. De muren alleen bleven van het fraaije kerk-

ge-

gebouw over, hetwelk tusschen de jaren 1668 en 1671, grootendeels uit vrijwillige giften, was volbouwd, zijnde de prachtige koepel eene navolging, in het klein, van die der St. Pieterskerk te Rome, gelijk ook het halfrond nevengebouw, geheel bedekt geweest met rood koperen platen, die, onder verlof van Koning *Karel XI*, tolvrij uit Zweden herwaarts waren gevoerd. Niettegenstaande men bij de bouwing de voorzorg had gebruikt, op het plat van het achtergebouw, eenen grooten looden regenbak te plaatsen, ten einde tot brandblussching te kunnen dienen, zoo was zulks echter, bij den thans spoedig ontstanen nood, van geene baat, daar men de deur, tot het plat leidende, gesloten vond, en het hand over hand toenemend uiterste gevaar noodzaakte om de herhaalde pogingen te staken, ten einde dezelve met geweld te openen. Behalve de bovengemelde woningen en pakhuizen, met olie, granen, houtwaren, enz. gevuld, werd insgelijks nog door een aantal andere merkelijke schade geleden, en ook min of meer nadeel aan de huizen, in de Jeroenensteeg en het Kattengat gelegen, toegebragt. Gelukkiglijk hoorde men, behalve de geledene schade, van geene andere ongevallen gewagen, zijnde slechts, voor zoo ver men weet, twee pijpgasten ligtelijk gekwetst, en een ander, welke in het water was gestort, spoedig gered.

Besluit tot wederopbouwing en aanzienlijke geldinzamelingen tot dit einde.

Reeds twee dagen later besloot de algemeene kerkelijke vergadering der Evangelisch-Luthersche gemeente de herbouwing, door vrijwillige inschrijving, te beproeven, waartoe dezelve eene kommissie uit haar midden benoemde, ten einde de uitvoering van dit besluit op zich te nemen, overeenkomstig gedane kennisgeving van den 23sten daaraanvolgende. Nog in den loop der zelfde week, waarin deze kennisgeving plaats had, werd door afgevaardigden uit de beide kollegiën van Ouderlingen en Diakenen een aanvang gemaakt met eene kollekte, aan de huizen van de leden der gemeente, bij wijze van inschrijving voor vrijwillige giften, hetzij in eens, hetzij na tijdsverloop, waarmede tevens eene inzameling van

penningen, tot te gemoetkoming van den nood des oogenbliks, gepaard ging. De pogingen der kommissie werden met den gunstigsten uitslag bekroond en, niet weinig, ondersteund door soortgelijke inzamelingen in andere steden, waardoor dan ook eerlang, onder de heilvoorspellendste teekenen, met de herbouw een aanvang konde gemaakt worden. — Inmiddels werd aan de Evangelisch-Lutersche Gemeente der hoofdstad, door den Kerkeraad der Nederduitsche Hervormde Gemeente, voor hare voormiddags-godsdienstoefeningen het gebruik der Noorder-kerk, aan laatstgemelde gemeente toebehoorende, op het edelaardigst ten gebruike afgestaan, tot op het tijdstip, dat het afgebrande kerkgebouw wederom geheel voor de godsdienstoefening geschikt zoude zijn. De eerste kerkdienst der Lutersche gemeente werd dienvolgens, *in het haar afgestaan heilig verzamelingsoord*, op den 13den October gehouden. De oudste Leeraar der Gemeente, de Hoogleeraar *C. H. Ebersbach*, predikte bij die gelegenheid over Hebr. XII: 11, en verzuimde niet deze liefderijke vergunning, als blijk van echt Christelijke verdraagzaamheid en verbroedering, naar eisch te doen opmerken.

Staat der armen. Wegens den steeds bloeijende staat der meeste armen-inrigtingen en openbare liefdadigheid behelsde het algemeen verslag, op den 16den Augustus aan de Staten-Generaal overgelegd, wederom vele belangrijke bijzonderheden. Het getal der Godshuizen bedroeg 666, wier gezamenlijke inkomsten, bij eene bevolking van 31,937, zoo aan giften, kollekten als onderstanden bedroeg *f* 3,598,127:93. In tien Provinciën werd een aantal van 12,981 vondelingen of verlatene kinderen onderhouden, deels uit begiftigingen, waarvan Henegouwen en Holland vrij aanzienlijke sommen opleverden, deels en voornamelijk uit toelagen der Gemeenten en van den Staat, zijnde het geheel bedrag der tot de uitgaven noodzakelijke inkomsten

ƒ 789,016:13. — Huiszittende armen telde men 643,770, tot welker onderhoud een inkomen strekte van ƒ 5,237,401:13, beheerd door 5214 administratiën. — Het getal der armen-schoolen bedroeg 309, dat der leerlingen, op dezelve aanwezig, 51,309, en het totaal der onkosten ƒ 255,790:93, — Het aantal der banken van leening was zeer verschillend, naar den aard der Provinciën, zijnde dezelve in de Noordelijke gewesten het talrijkst, doch ook in de overige gedeelten des Rijks, Luxemburg uitgezonderd, aanwezig, gezamenlijk ten bedrage van 108. Het geheel bedrag der kapitalen tot het beleenen, tegen eene interest van 5 tot 33 pCt., gebruikt, beliep ƒ 5,296,279:20, een voordeel opleverende, na aftrek van alle onkosten, van ƒ 263,241:79, hetwelk, overeenkomstig den onderscheiden aard der inrigtingen, door de pachters, steden, armen, of partikulieren en liefdadige gestichten werd genoten. — Men vond, in dertien Provinciën, 39 werkplaatsen van liefdadigheid, in welke 6200 armen, uit een inkomen van ƒ 393,938, werk vonden. Holland, Zuid-Braband, Henegouwen, Namen, Antwerpen, West-Vlaanderen en Limburg telde, te zamen, zeven bedelaars-werkhuizen, met eene bevolking van 2,494 zielen, zijnde het bedrag der inkomsten ƒ 242,780:60½. — Donatiën en legaten van onderscheiden aard leverden eene waarde op, in kapitaal, van ƒ 632,563. — De staat van de Koloniën der Maatschappij van Weldadigheid werd voorts opgegeven als volgt: getal koloniën 6; woningen, in dezelve aanwezig, 366; bevolking 2,102; geaccrediteerde sommen, ter vestiging der koloniën, gezamenlijk ƒ 485,717:50; daarop uitgegevene sommen ƒ 329,583:46¾; restant in kas ƒ 156,134:03¼ (1). —— Alle deze bijzonderheden, benevens eene generale recapitulatie, waar-

(1) De toegestane sommen betroffen alleen de uitgaven, die in de koloniën moesten geschieden, waaronder niet waren begrepen, de aankoop van gronden en het bouwen der woningen, waarvoor bijzondere fondsen bestonden. — De overblijfsels in kas werden veroorzaakt, doordien alle koloniën nog niet voltooid waren, terwijl er altijd een fonds in kas behoorde te blijven voor de fabrijken.

uit het gezamenlijk bedrag der dotatiën *f* 6,018,090, dat der kollekten *f* 1,389,016:35, en dat der subsidiën *f* 325,866:30 bleek te zijn, aangewend ten behoeve van 691,182, onderhoud of ondersteuning vindende, personen, boven en behalve die in de armen-koloniën aanwezig, waren vervat in tien onderscheidene tabellen, provinciaals-gewijze opgemaakt en vergezeld van de navolgende nadere berigten van den Minister van Binnenlandsche zaken, tot meerdere inlichting (1):

Overeenkomstig het 228ste artikel der Grondwet, heb ik de eer U Ed. Mog. de algemeene berigten mede te deelen, die gedurende dit jaar ingezameld zijn, omtrent den staat der instellingen van weldadigheid, in iedere der Provinciën van het koningrijk.

Ik zal, bij de tabellen, die het geheel daarvan aanbieden, eenige bijzondere berigten voegen.

GODSHUIZEN.

De eerste tabel heeft betrekking tot de godshuizen; zij zal U Ed. Mog. derzelver getal, inkomsten, uitgaven en bevolking naauwkeuriger doen kennen.

Binnen Amsterdam zal een gesticht voor oude mannen worden opgerigt. De daartoe benoodigde gelden zijn, door wijlen *J. A. Brentano*, vermaakt.

Men voedt de hoop, binnen Hal (Zuid-Braband), een godshuis voor oude mannen en zieken dier stad, en der gemeenten Buisinghen en Rebecq, te zien daarstellen. Eene ontdekking van voor de administratie der domeinen verholen goederen, welker inkomsten 's jaars meer dan *f* 12,000 beloopen, zal de dotatie van het godshuis uitmaken, en de middelen aan de hand geven tot dekking der kosten van eersten aanleg.

De fundatie van *Terninck*, te Antwerpen, is vatbaar geoordeeld voor de toepassing der bepalingen van het koninklijk besluit van den 26sten December 1818, betrekkelijk de gestichten van openbaar onderwijs. Dezelve is aan het beheer van de administratie der godshuizen onttrokken, en wordt thans door provisoren, overeenkomstig den wil des stichters aangesteld, bestuurd.

Het St. Jans Gasthuis, te Brussel, is ongunstig gelegen, en deszelfs gebouwen zijn niet goed verdeeld. Er is een ontwerp gevormd tot het bouwen van een gast-

(1) De tabellen worden gevonden in de Staatscour. N°. 240 en 241.

huis aan een der uiteinden van de ſtad. Te dien einde is eene erve gekocht op de ſtads wallen, niet verre van het godshuis van *Pachéco*.

Te Holwerd (Vriesland), heeft het armbeſtuur de noodige gelden bij een gebragt tot het oprigten van een godshuis.

Buiten de ſtad Soignies (Henegouwen), zal weldra een geſticht beſtaan voor oude lieden. De oprigting van hetzelve is geautoriſeerd, en de ſtad heeft daartoe eene erve aan de adminiſtratie der godshuizen afgeſtaan.

Het Oude Mannen- en Vrouwenhuis te Zierikzee, (Zeeland), is opgeheven. Er waren ſlechts drie proveniers meer in hetzelve; zij zijn in den kost beſteed geworden.

Het bureau van Weldadigheid te Waken (West-Vlaanderen), betaalt jaarlijks de huur van eenige, bij armen gebruikte, woningen. Hetzelve is gemagtigd tot den aankoop van een huis, waarin de behoeftigen bijeen wonen zullen. Er zal eene nuttige bezuiniging hieruit voortvloeijen.

Het Godshuis te Meesſen, welks bijzondere beſtemming ik U Ed. Mog., door mijn rapport van den 7den Junij 1819, heb doen kennen, heeft een inkomen van ongeveer *f* 27,000. Deszelfs bevolking kan tot op 200 perſonen gebragt worden.

Door de gemeente Commines (West-Vlaanderen), welke, gezamenlijk met de gemeente van denzelfden naam, tot Frankrijk behoorende, een godshuis en eenige ſtichtingen in eigendom heeft, is de deeling der goederen van die inſtellingen verzocht. Dit verzoek is aan het Fransch beſtuur medegedeeld.

Het burger-gasthuis en dat der gebrekkigen, te Maastricht, zijn in een ander, beter gelegen gebouw, overgebragt, waar beide de kunnen afgezonderd zijn.

Te Venlo is het oude-mannenhuis met het weeshuis vereenigd.

Te Aerſchot, (Zuidbraband), heeft het plaatſelijk beſtuur zoodanige ſchikkingen in het gasthuis gemaakt, dat de beide kunnen afgezonderd zijn.

In het St. Pieters gasthuis, te Bruſſel, is voor de betalende zieken een nieuw gebouw en een badvertrek in gereedheid gebragt. In een ander gedeelte van dat geſticht zal men eerlang damp- zwavel- en drupbaden aanleggen.

In het Godshuis te Tongeren (Limburg), is de oprigting eener kapel toegeſtaan.

Het huis der Zusteren van Liefdadigheid, te Door-

nik opgerigt, en aan dat van Gent verbonden, is erkend. Hetzelve bewijst groote diensten aan het gasthuis der ongeneeslijken binnen die stad.

Aan de gasthuis-zusters, gezegd van St. Truijen, te Brugge, zijn nieuwe statuten verleend. De leden dier zusterschap, ten getale van tien, bewijzen groote diensten aan het Godshuis en aan de behoeftigen der Magdalena-parochie.

Door de gasthuis-zusters van Tienen, Assche en Leau (Zuid-Braband), is de goedkeurig van derzelver statuten gevraagd. Het gouvernement is bezig, die te onderzoeken.

Ten gevolge van een misverstand met de administrateuren der godshuizen te Antwerpen, hadden de gasthuis-zusters dat gesticht verlaten: er heeft van weêrszijden eene toetreding plaats, en er zijn nieuwe statuten voor deze belangrijke zusterschap aan het gouvernement onderworpen.

VONDELINGEN EN VERLATENE KINDEREN.

De tabel N°. 2 betreft de huizen, waarin de vondelingen en verlatene kinderen worden opgenomen. Dezelve wijst het getal aan dier huizen, derzelver inkomsten en uitgaven, alsmede het getal der kinderen.

Tot zoo lang, als door nieuwe verordeningen, het onderhoud der vondelingen en verlatene kinderen, van welke het domicilie van onderstand niet overeenkomstig de wet van den 28sten November 1818 is te bepalen, geregeld zal zijn, zal in de behoeften dier kinderen, gelijk te voren, worden voorzien, daar, waar het dekreet van den 29den Januarij 1811 niet ter executie is gelegd en, overeenkomstig hetzelve dekreet, in de overige gedeelten van het koningrijk. Alleenlijk zullen de subsidiën, door den Staat, ten gevolge van dat dekreet, toe te staan, aangewezen worden op de opcenten der direkte belastingen, die, volgens de wet van den 12den Julij 1821, ter beschikking der provinciale Staten moeten worden gesteld.

In de Zuidelijke Provinciën houden de kinderen, die niet gebrekkig zijn, na hun 12de jaar, op, ten laste der publieke administratie te wezen. Bijna alle worden bij landbouwers besteed, welke, zoodra zij dien ouderdom hebben bereikt, in de diensten, die dezelve hun bewijzen, eene vergoeding vinden voor hetgene zij aan derzelver onderhoud moeten wenden.

Anders is het gelegen te Amsterdam, waar de kinde-

ten dikwerf in het huis blijven, nadat zij de jaren der jongelingschap te boven zijn, om dat men daar minder gelegenheid vindt, om hen bij landbouwers uit te besteden. Het is daar evenwel gelukt, de bevolking van het vondelings-huis aanzienlijk te doen verminderen, hetzij door meer schroomvallig in het opnemen van kinderen te werk te gaan, hetzij dat men een grooter getal van ambachtslieden heeft weten over te halen, dezelve bij zich te nemen.

De Maatschappij van Weldadigheid heeft aangeboden, om de kinderen, boven de zes jaren oud, in hare koloniën over te nemen. De regenten der godshuizen behoorden geen oogenblik te verzuimen, om, te dien opzigte, met die Maatschappij in schikking te treden.

In de plaatsen, waar bedelaars zijn, bieden deze schikkingen een zeer groot voordeel aan. Voor *f* 35:00 in het jaar neemt men in de koloniën één bedelaar, en voor *f* 45:00 in het jaar, één bedelaar en één kind daarenboven over. Het is buitendien te vermoeden, dat, zoo alle kinderen, boven de zes jaren oud, in de koloniën wierden overgebragt, die maatregel, in de verst van dezelve afgelegene provinciën, onder anderen, deze goede uitwerking zoude hebben, dat er minder kinderen te vonde gelegd, en er meer aan de ouders terug gegeven zouden worden.

HUISZITTENDE ARMEN.

De administratiën, belast met de bedeeling der huiszittende armen, zijn vermeld in de tabel n°. 3. Deze geeft het getal, de inkomsten en de uitgaven dier administratiën op, alsmede het getal der personen, die, in den onderstand, dien zij verleenen, deelen.

De *centrale* bureaux van Weldadigheid zullen worden opgeheven, bijaldien de kommissie, waarvan nader zal worden gesproken, geene bedoelingen heeft, waardoor deze maatregel voor dezen oogenblik ontijdig zoude genomen worden.

De gemeenten Westkerke en Scherpenisse (Zeeland), zoo voor het kerkelijke, als voor het burgerlijke, vereend geworden zijnde, is, bij een koninklijk besluit van den 26sten April 1822, autorisatie verleend tot de vereeniging der administratiën voor de huiszittende armen dier gemeenten.

Insgelijks is, bij een koninklijk besluit van den 5den Januarij 1822, de vereeniging geautoriseerd van de administratiën der huiszittende armen van de beide Hervormde gemeenten te Veere (Zeeland).

De wet van den 28sten November 1818 houdt het beginsel in, dat de aan de armen te verleenen onderstand een gemeente-last is. Van dáár de noodzakelijkheid der subsidiën, bijaldien de instellingen van Weldadigheid geen genoegzaam inkomen hebben; zelfs dan wanneer deze instellingen er geene mogten vragen, uit een' geest van onafhankelijkheid en afgescheidenheid.

De omvang der kerkelijke gemeenten staat niet overal gelijk met dien der burgerlijke gemeenten, en dáár, wáár iedere kerk haar armbestuur heeft, levert zulks eenige bezwaren op in het verleenen der subsidiën. Deze behooren, zoo veel mogelijk, met de vereischte voorzigtigheid uit den weg geruimd te worden.

Sedert de promulgatie der wet van den 28sten November 1818, zijn, door de Provinciale Staten, kosteloos, een zeer groot getal van geschillen, over het domicilie van onderstand, ten einde gebragt, die, onder het gebied der oude wetgeving, aan de gemeenten aanzienlijke uitgaven zouden hebben veroorzaakt.

Acht en veertig geschillen van dezen aard, welke tusschen gemeenten, die niet tot ééne provincie behoorden, waren gerezen, zijn aan de uitspraak van den Koning onderworpen geworden. Door de beslissingen van Z. M. is de juiste toepassing van verscheidene bepalingen der wet, welke, door de Gedeputeerde Staten, verschillend was gedaan, geregeld.

Een koninklijk besluit van den 17den Januarij 1822, heeft bepaald, dat, onder de benaming van *publieken onderstand*, zoo wel verstaan moet worden, die, welke de diakoniën en andere bijzonnere administratiën, als die, welke de administratiën bekend onder de benaming van *algemeene armen*, verleenen. Deze decisie heeft de geschillen doen ophouden, die tusschen de armbesturen van éénе en dezelfde gemeente waren gerezen.

In verscheidene provinciën vraagt men, in het belang dier besturen, bepalingen, ten gevolge van welke men elk eenen, die geene voldoende redenen van verschooning heeft, kunne noodzaken, het lidmaatschap eener administratie van weldadigheid te aanvaarden.

Insgelijks verlangt men in verscheidene provinciën eene decisie omtrent de wijze, hoedanig de uitspraken der administrative magt, ter zake van het domicilie van onderstand, ter executie te leggen.

Beide deze onderwerpen zullen in aanmerking worden genomen; de kommissie hiervoren bedoeld, zal zich ook bezig houden met de overweging derzelve.

De onderstand, die door de kommissie, benoemd bij

Zr. Ms. besluit van den 11den Februarij 1820, is uitgereikt aan degenen, welke, door de overstrooming van 1820, hebben geleden, bedraagt meer dan *f* 600,000.

De onderstand, in 1821, verleend aan personen, die behoeftig zijn geworden, door brand, of andere onvoorziene rampen, uit het ⅓ van het fonds voor *kwade posten*, ter beschikking van het departement van Binnenlandsche Zaken en Waterstaat, bedraagt ruim *f* 150,000.

Die, welke als gratificatie is verleend aan personen, die door andere onheilen getroffen waren, beloopt meer dan *f* 13,000.

De onderhouds-kosten der kinderen van behoeftige gedetineerden hebben dikwijls aanleiding tot geschillen gegeven; een koninklijk besluit van den 2den Februarij 1822 bepaalt, dat die kinderen, wanneer hunne ouders tot dit koningrijk behooren, ten laste zullen zijn van de gemeenten, waar zij hun domicilie van onderstand hebben; en hunne ouders vreemdelingen zijnde, ten laste van den Staat, door de Maatschappij van Weldadigheid zullen worden verzorgd, voor zoo verre men de plaats van het domicilie hunner ouderen niet kan opsporen.

ARMSCHOLEN.

De tabel n°. 4 is betrekkelijk tot de scholen, die uitsluitend voor de armen zijn bestemd. Dezelve zal UEd. Mog. bekend maken met het getal dier instellingen, met hare inkomsten en uitgaven, als ook met het getal der kinderen, die aldaar te schole gaan.

Binnen de stad Bergen (Henegouwen), bestaat eene congregatie, welke zich hoofdzakelijk bezig houdt met de opvoeding van arme meisjes Er is aan die congregatie eene vermaking gedaan, tot het oprigten van eene succursale, welke, uit krachte van een koninklijk besluit van den 16den januarij 1822, te Binche zal worden gevestigd.

Bij een koninklijk besluit van den 4den November 1821, zijn de statuten goedgekeurd voor de Ursulinerinnen te Bergen en te Doornik; voor de dochteren van St. Franciscus te Ath, Leuze, Ellignies, St. Anne en Maalde; voor de dochteren der Voorzienigheid te Gosselies en voor de zusters van Carolus Boromeus te Weswelvain.

Deze zusterschappen, die in Henegouwen aanwezig zijn, wijden zich aan de opvoeding der jeugd, en houden vrijscholen voor de armen.

Het ſtadje Hal is eene der eerſte in de provincie Zuid-Braband geweest, welke het nut eener wel ingerigte armſchool naar waarde heeft weten te ſchatten. Onder de inſtellingen van dien aard verdient de ſchool aldaar te worden aangehaald. Zij wordt beſtuurd door de zusters der Liefdadigheid, en een 80 tal van meisjes ontvangt onderwijs in dezelve

Men heeft kortelings eene arme-ſchool te Wavre opgerigt. De hoop beſtaat, dat de omliggende gemeenten, die inkomſten genoeg hebben, om in de uitgaven, welke deze inſtellingen te weeg brengen, te voorzien, dit voorbeeld zullen volgen.

In eenige gemeenten worden nog van tijd tot tijd zondags-ſcholen gehouden, waar perſonen, die de jaren der jongelingſchap te boven zijn, leeren lezen en ſchrijven.

Te Handzame (Oost-Vlaanderen), heeft de weduwe *P. F. Boucquart* een legaat aan het bureau van weldadigheid gemaakt, tot het oprigten van eene ſchool of van eene werkplaats.

Wijlen de heer *De Lierneux* heeft aan de gemeente Presles (Henegouwen) eene erfmaking gedaan ter daarſtelling van eene ſchool.

In het bedelaars-werkhuis te Hoogſtraten zal insgelijks eene ſchool worden aangelegd.

De Koning heeft aan de ſtad Nijvel eene ſom van *f* 1500 toegeſtaan, voor de vertimmering van een door haar aangekocht gebouw, ter oprigting van eene ſchool. Bereids worden 80 kinderen aldaar onderwezen, door de zorg van het bureau van weldadigheid.

Op het eiland Schokland (Overijssel), wordt het oude ſchoolgebouw verbeterd.

Te Ruette (Luxemburg), zal het ten zelfden einde gebezigde gebouw worden vergroot. Het plan van een nieuw vertrek is goedgekeurd.

Te Volmerdange, Fouches en Esch sur la Sure (Luxemburg) zullen ſchoolgebouwen geſticht worden. De plans daarvan zijn goedgekeurd.

Te Goes (Zeeland), ontbrak een geſchikt gebouw. De ſtad heeft de oude Waalſche kerk aan het armbeſtuur afgeſtaan, en de noodige fondsen gegeven, om dat gebouw tot deszelfs nieuwe beſtemming in te rigten.

De kerk der Doopsgezinden te Zierikzee (Zeeland) was buiten gebruik. Dezelve is, voor ſtads kosten, ten dienſte van eene ſchool ingerigt.

Te Maastricht (Limburg) is kortelings het onderling

onderwijs ingevoerd. Een groot getal van armen woont hetzelve bij.

Het getal der armen, die in de gewone scholen worden toegelaten, in de plaatsen, waar geene bijzondere instellingen voor hen bestaan, is zeer aanzienlijk.

BANKEN VAN LEENING.

De banken van leening maken het onderwerp uit der tabel n°. 5. Zij toont het getal dezelve aan, de kapitalen, welke bij deze gestichten in omloop zijn, de voordeelen, welke zij opbrengen, en de interesten der beleening.

De stad Zaandam is, bij koninklijk besluit van den 19den Julij 1821, gemagtigd geworden tot den verkoop van *f* 10,500 inschrijvingen op het grootboek, ten einde uit den opbrengst daarvan, eene bank van leening op te rigten.

Die te Dinant (Namen), den 21sten Maart 1821 gedekreteerd, is thans in werking.

Te Ostende (West-Vlaanderen) zal er eene worden opgerigt.

De voordeelen der bank te Hoei (Luik) de kosten van administratie derzelve niet hebbende opgebragt, is de post van direkteur opgeheven, ten verzoeke van de bestuurders. Een hunner zal voortaan den post van direkteur gratis waarnemen.

De wenschelijke vermindering van den intrest der beleening, bij vele banken, is bij het gouvernement thans een onderwerp van bepaalde overweging.

WERKPLAATSEN VAN LIEFDADIGHEID.

De tabel N°. 6 is betrekkelijk tot de werkplaatsen van liefdadigheid; zij doet derzelver getal, derzelver inkomsten, derzelver uitgaven zien, alsmede het getal der armen, aan welke aldaar werk wordt verschaft.

Een gesticht van deze soort wordt te Edam aangelegd; wijlen de heer *J. van Wallendael* heeft de noodige gelden gelegateerd.

De werkplaats te Amersfoort (Utrecht), beantwoordt volkomen aan hare bestemming. Men bezigt aldaar de behoeftigen tot het weven van lakens, baaijen, netten, kousen, sokken, mutsen, handschoenen, wollen garens, enz.

Te Goes (Zeeland) zijn de godshuizen verpligt zich

te bedienen, van stoffen, in de werkplaats vervaardigd. Deze maatregel is voor die instelling van veel nuts.

Die te Noordbroek (Groningen) is van goede uitwerking geweest. De bedelarij is in die gemeente geheel uitgeroeid. Zelfs voorzien eenige personen, die onderstand ontvingen, geheel en al, door den arbeid, in hunne behoeften.

Ingevolge de militaire reglementen moeten de onderscheidene korpsen van het leger zich de objekten van gebreide wol, die zij noodig hebben, uit de armen aanstalten aanschaffen. In eenige provincien, waar geene zoodanige aanwezig zijn, heeft men aan partikulieren het leveren van de vermelde objekten toegestaan; dan bij elke levering moeten zij een getuigschrift overleggen van het gemeente-bestuur, waarbij gestaafd wordt, dat de objekten door behoeftigen zijn vervaardigd. De gouverneurs zijn uitgenoodigd, zorgvuldig voor de uitvoering dier verordeningen te waken.

BEDELAARS-WERKHUIZEN.

De bedelaars-werkhuizen maken het onderwerp uit der tabel n°. 7, zij vermeldt de plaats van hunne ligging, derzelver inkomsten, uitgaven en bevolking.

De staat van dat te Hoogstraten (Antwerpen) wordt voortdurend beter. De bebouwing der aan dat huis behoorende landerijen maakt merkelijke voortschreden, en binnen weinige jaren zal eene vrij aanzienlijke partij heidegronden tot bouwland zijn gemaakt.

De staat van het gesticht te Ter Cameren (Zuid-Braband) is ook verbeterd. Men heeft aldaar bezuinigingen ingevoerd en werkplaatsen aangelegd tot het leeren van onderscheidene ambachten voor de kinderen, die den ouderdom van acht jaren hebben bereikt.

Aan de uitgaven voor kosten van eersten aanleg van het gesticht, dat te Veere wordt opgerigt, is door een voorschot van ƒ 12,000 te gemoet gekomen.

De Maatschappij van Weldadigheid heeft voorgesteld, om de, in de bedelaars-werkhuizen gedetineerde en tot den arbeid bekwame, voorwerpen in hare koloniën over te nemen. Dit voorstel is aangenomen, en eene overeenkomst met die maatschappij zal aan de gemeenten al de voordeelen verzekeren, die uit den maatregel moeten voortvloeijen. De onderhouds-kosten van elken bedelaar zullen geene ƒ 35 's jaars te boven gaan.

De voormelde maatregel zal de tegenwoordige bevol-

king der bedelaars-werkhuizen doen verminderen, toelaten, dat een grooter getal van tot den arbeid onbekwamen daarin worde geplaatst, en mitsdien ook gedoogen, dat de bedelarij gestrenger worde geweerd.

INSTELLINGEN IN HET ALGEMEEN.

De tabel n°. 8 behelst de recapitulatie van de inkomsten en uitgaven der onderscheidene gestichten van weldadigheid, en van het getal der personen, die zij onderstand verleenen. Dezelve leidt mij tot het aan U Ed. Mog. mededeelen der bijzondere berigten, welke niet uitsluitend eene enkele soort van gestichten aangaan.

Volgens een dekreet van den 21sten Augustus 1810, zijn de gemeenten der Zuidelijke provinciën ontheven geworden van de schulden, die zij jegens de gestichten van weldadigheid haden aangegaan. De vraag heeft zich opgedaan, of deze bepaling zich uitstrekte tot de renten, door de gemeenten verschuldigd aan gestichten, welke buiten dezelve waren gelegen. Deze vraag is bevestigend beantwoord; maar het gouvernement heeft aan de gemeenten overgelaten, om, onder deszelfs goedkeuring, ten voordeele der gestichten van liefdadigheid, de renten te herstellen, van welke zij zouden vermeenen de betaling te moeten hervatten in het belang dier instellingen. Verscheidene gemeenten hebben bereids van deze toelating gebruik gemaakt.

In eenige Provinciën zijn de schulden der gestichten van liefdadigheid verevend geworden met die der gemeenten, welke dezelve voor hare rekening hebben genomen. Dit gedeelte der schulden van de gemeenten heeft meer dan *f* 700,000 bedragen.

De kommissie, benoemd bij koninklijk besluit van den 11den September 1817, heeft de verevening der schulden van de oude banken van leening in de Zuidelijke proviën ten einde gebragt. Verscheidene gestichten van weldadigheid zijn daarin begrepen voor *f* 547,455.

Bij dekreet van den 27sten prairial, 9de jaar, had het vorig gouvernement aan de godshuizen al de goederen afgestaan, die, oorspronkelijk, voor het onderhoud en de huisvesting der gasthuis-zusteren waren verbonden; alsmede al de goederen en renten, die verbonden waren voor de uitoefening van eene daad van liefdadigheid, van welken aard en uit welken hoofde zulks ook mogte wezen. Bij koninklijk besluit van den 24sten Julij 1821, is

deze bepaling uitgestrekt tot de vervallene en niet geïnde inkomsten der gemelde goederen.

De seminariën zijn gelijk gesteld geworden met instellingen voor het publiek onderwijs, en een koninklijk besluit van den 26sten December 1818 bepaalt, dat de goederen, afkomstig van de oude seminariën, aan dezelve moeten worden terug gegeven. Deze laatste bepaling is echter niet toepasselijk op de goederen der oude seminariën, in het bezit van welke de gestichten van weldadigheid zijn gesteld geworden, uit krachte der wet van van den 4den Ventose 9de jaar.

Een gering getal van gemeenten ten platten lande heeft, in 1821, toevlugt moeten nemen tot eene buitengewone belasting, om aan de instellingen van weldadigheid de benoodigde subsidiën te kunen toestaan. Deze gezamenlijke belastingen zijn de som van *f* 13,000 niet te boven gegaan.

Bij alle tooneel-vertooningen en openbare vermakelijkheden werd een regt ten voordeele der armen geheven. Dit regt, dat niet in alle opzigte wettig is, is afgeschaft; dan een koninklijk besluit van den 24sten Augustus 1821 bepaalt, dat hetzelve vervangen zal kunnen worden door een gelijksoortig regt, geregeld, overeenkomstig de artikelen 157 en 158 der Grondwet.

De donatiën en legaten, waarvan de aanvaarding door den Koning, in 1821, is toegestaan, hebben het erfdeel der instellingen van weldadigheid met meer dan *f* 630,000 vergroot De tabel no. 9 wijst het deel aan, dat iedere provincie in die som heeft.

De verholen domeinen, voor welke, gedurende hetzelfde jaar, in bezitstellingen zijn verleend, worden op meer dan een millioen geschat. Het is echter te vermoeden, dat, in de ontdekking, welke tot deze inbezitstellingen aanleiding hebben gegeven, verscheidene verkeerde aanwijzingen aangetroffen zullen worden.

Er zijn, in 1821, aan de administratiën van weldadigheid 206 autorisatiën verleend, tot het doen van aliënatiën, aankoopen, ruilingen en geldbeleggingen, te weten: 97 voor aliënatiën, 70 voor aankoopen, 12 voor ruilingen en 27 voor geldbeleggingen. Alle deze operatiën zijn meer of min voordeelig geweest. Eenige administratiën maken van de binnenkomende gebruik, tot aflossing of afkoop der renten, of andere verschuldigdheden, met welke derzelver goederen zijn bezwaard.

De geest, die de bijzondere instellingen deed rijzen, blijft dezelve bij en houdt haar alle in stand.

De Maatschappij van Weldadigheid in de Zuidelijke provincien heeft hare werkzaamheden aangevangen. Zij is eigenares van ongeveer 600 bunders heidegronden, gelegen te Wortel (Antwerpen), en telt bijna 1100 leden. Reeds is de eerste woning voltooid, welke bestemd is, om tot model te dienen van die, welke allengs gebouwd zullen worden, ter oprigting van eene kolonie. De Maatschappij voedt de hoop, dat nog dit jaar, het getal der woningen op 25, en dat der kolonisten op 150 gebragt zal kunnen worden.

De Maatschappij heeft ook toebereidselen gemaakt, om dadelijk een honderdtal bedelaars te haren laste te kunnen nemen.

Ongetwijfeld zal ook deze onderneming, welke, onder de onmiddellijke bescherming van Z. K. H. Prins *Frederik* staat, zulke voldoende uitkomsten opleveren, als die verkregen door de Maatschappij van weldadigheid, aan welke men de koloniën, in de Noordelijke provinciën opgerigt, verschuldigd is.

In den loop van het Jaar 1821 zijn, met die Maatschappij, contracten aangegaan tot het overnemen van ruim 500 behoeftigen in hare koloniën.

De tabel n°. 10 behelst den staat van deze.

Zes weezen of vondelingen, nevens twee huisgezinnen, worden aldaar overgenomen voor de som van *f* 60 voor elk kind of *f* 300 's jaars; huisgezinnen, zonder weezen of vondelingen, tegen *f* 25 per hoofd; weezen of vondelingen, zonder huisgezinnen, tegen *f* 45; bedelaars tegen *f* 35.

Het hoofdbestuur van het fonds tot aanmoediging en ondersteuning van den gewapenden dienst heeft, in Julij 1821, zijne vijfde jaarlijksche vergadering gehouden. Op den 31sten December 1820, bedroegen de inschrijvingen op het grootboek der werkelijke schuld, aan die instelling toebehoorende, een kapitaal van *f* 2,310,000. In het invalidenhuis te Leiden zijn 123 personen. Het getal der overige militairen, weduwen en kinderen van militairen, die onderstand ontvangen, is aanmerkelijk.

Het tegenwoordig getal kweekelingen aan het instituut voor doofstommen te Groningen, is 130. Den 25sten Julij 1821, is het een en dertigste jaarlijksch examen al-

daar gehouden. Men kan de zorg, die de professor *Guyot* aan het instituut wijdt, niet genoeg roemen.

In het doofstommen instituut te Luik, worden reeds 25 personen kosteloos onderwezen.

Te Gent onderwijzen de zusters der liefdadigheid van Jezus en Maria, de doofstomme kinderen, onder de leiding van den kanunnik *Treist.*

Eenige inwoners van Breda hebben een huis gehuurd, waar men zieken verzorgt. In de uitgaven van deze instelling wordt voorzien, door middel van inzamelingen in de publieke bijeenkomsten.

De genootschappen, die zich met het doen van spijsuitdeelingen, gedurende den winter, belasten, worden talrijker, en ondersteunen de armbesturen krachtdadiglijk.

De berigten, omtrent de spaarbanken van Leyden, Middelburg, Zwol, Amsterdam, Nijmegen en Zutphen ingekomen, zijn ten eenemale gunstig.

Men moet lof toekennen aan *de administratiën* van weldadigheid, aan de *gemeente-besturen,* die dezelve eene behulpzame hand bieden, en aan de Provinciale Staten, welke aan den ijver van deze laatsten de nuttigste leiding pogen te geven.

Evenwel is de administratie der gestichten van weldadigheid, en inzonderheid de wijze van uitreiking der huisbedeelingen, voor belangrijke verbeteringen vatbaar.

Bij besluit van den 5den Januarij 1822, is aan eene eene kommissie opgedragen om meer naauwkeurig den staat der armen na te gaan, en aan het Gouvernement, zoo wel de plaatselijke als de algemeene maatregelen voor te dragen, waardoor men het getal derzelven zoude kunnen verminderen, en in de administratie der instellingen van weldadigheid de noodige verbeteringen zoude kunnen invoeren.

Deze kommissie, van welker werkzaamheden met regt veel nut mag worden verwacht, is zamengesteld uit tien leden, en wordt voorgezeten door Z. K. H. Prins *Frederik,* aan welke de natie alreeds schoone inrigtingtingen voor de armen te danken heeft.

UEdel Mogenden zullen uit de mededeelingen, die ik de eer heb hun te doen, ontwaren, dat de staat de armen in het Koningrijk het onderwerp is der gestadige zorg van het Gouvernement, en dat dezelve geene de minste bekommering kan wekken.

Het

Het Koninklijk Besluit van den 3den Januarij (1), wegens de benoeming eener kommissie, belast met het onderzoek naar den staat der armen, is van dezen inhoud:

Besluit van 3 Januarij houdende benoeming eener Kommissie tot onderzoek van den staat der armen. (Bijv. tot het Staatsbl. D. IX, St. 3, bl. 1494—1495.)

Overwegende de wenschelijkheid, om met den waren staat der armen en behoeftigen in ons Rijk bekend te worden, ten einde Wij in het belang derzelve zoodanige bijzondere en algemeene maatregelen zouden kunnen nemen, als Wij geschikt zullen oordeelen;

Gelet enz.

Gelet op de consideratiën van Onzen beminden Zoon Prins *Frederik der Nederlanden*;

Hebben besloten en besluiten:

Art. 1. Eene speciale kommissie, bestaande uit één President en elf leden, zal belast zijn met het onderzoek naar den waren staat der armen, in de onderscheidene gedeelten van Ons Rijk; en zal Ons, naar gelang van hare vorderingen, met dat onderzoek, voordragen zoowel de plaatselijke, als de algemeene maatregelen, door welke de toestand derzelve armen zoude kunnen worden verbeterd.

2. Door onzen Minister van Binnenlandschen Zaken en Waterstaat, zullen aan voormelde kommissie worden medegedeeld al de inlichtingen, bij zijn departement voorhanden, omtrent het getal der behoeftigen en de omstandigheden, die hen mogten beletten, om in hunne noodwendigheden te voorzien, alsmede ten opzigte van den onderstand, welken zij erlangen, en van de inkomsten daarvoor verbonden, of die voegzaam daarvoor zouden te verbinden zijn.

3. De gemelde kommissie zal, naar aanleiding van art. 2, in briefwisseling treden met Onzen voornoemden Minister, en voorts ter bereiking van het doel harer instelling, van de onderscheidene gedeputeerde Staten en andere administratieve autoriteiten, zoodanige informatiën omtrent het armwezen kunnen verlangen, als zij noodzakelijk zal oordeelen.

4. Een der eerste onderwerpen van de bemoeijenissen der kommissie zal zijn, de aan Ons te doene voorstellen ter invoering van zoodanige verbeteringen, welke, zon-

(1) Het Bijvoegsel tot het Staatsblad heeft deze dagteekening, terwijl, in het verslag des Ministers, in de Staatscour. No. 239, het besluit gezegd wordt onder dagteekening van den 5den uitgevaardigd te zijn.

der in de bestaande wetgeving eenige verandering noodig te maken, al dadelijk omtrent het armwezen zouden kunnen worden daargesteld. Zullende zij, daartoe termen vindende, bij deze voorstellen, acht slaan op die door de Permanente Kommissie der Maatschappij van Weldadigheid gedaan, en waarvan de vereischte mededeeling aan haar, door Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken en Waterstaat zal plaats hebben.

5. Onze beminde Zoon, Prins *Frederik der Nederlanden*, zal de voormelde kommissie presideren.

6. Tot leden der kommissie worden benoemd de Heeren:

J. van den Bosch, Generaal-Majoor.
Jhr. *E. de la Coste*, Lid van den Raad van State.
J. P. van Wickevoort Crommelin, Lid van de Tweede Kamer der Staten Generaal.
A. F. A. Desprez, Lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal.
Baron *J. Fagel*, Lid van den Raad van State.
C. H. Gockinga, Lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal.
Baron *C. L. G. J. van Keverberg van Kessel*, Lid van den Raad van State.
Mr. *R. Metelerkamp*, Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal.
J. B. H. Roster, Lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal.
J. van Toers, Lid van den Raad van State.
M. van Velsen, Lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

En tot Sekretaris:

Jhr. *W. van Hogendorp*, Referendaris der Tweede Klasse.

Besluit van 17 Januarij wegens den algemeenen onderstand.

Bij een Besluit van den 17den der zelfde maand werd bepaald: „ dat onder den, bij de wet van den 28sten November 1818, bedoelden *algemeenen onderstand* verstaan moest worden niet alleen de fondsen, welke voor de algemeene armen bestonden, maar ook die, welke voor de armen van de verschillende godsdienstige gemeenten waren daargesteld en door bijzondere armverzorgers bestuurd werden."

Besluit van 1 Maart wegens onderhoud der kinderen

Op het adres van de gedeputeerde Staten der Provincie Drenthe, vond Z. M. goed, bij besluit van den 1sten Maart, vast te stellen: „ dat behoefti-

ge kinderen van gedetineerde personen, ingezetenen van dit Rijk zijnde, zouden moeten komen ten laste der plaats, die het domicilie van onderstand hunner ouders zoude zijn, en dat het provisioneel onderhoud dier kinderen, van het oogenblik dat de ouders gearresteerd zijn, tot aan hunne veroordeeling, of wel na die veroordeeling, gedurende het onderzoek naar het wettig domicilie van onderstand dier kinderen, zal worden gevonden uit de gelden, voor de kosten der Justitie bestemd; zullende in dit laatste geval zulks worden aangemerkt, als een voorschot, dat door de gemeente of het armbestuur, aan welke de onderstand bewezen zal worden te incumberen, zal moeten worden teruggegeven; — dat, ten aanzien van behoeftige kinderen, wier aan dit Rijk geheel vreemde ouders in de gevangenisfen, uit hoofde van het plegen van eenige misdaad, geplaatst zijn, er onderzoek zal moeten gedaan worden naar het domicilie dier ouders, en alle mogelijke moeite aangewend, om de verzorging dier kinderen in dat domicilie te verzekeren, zullende intusschen hunne verzorging, voor zoo verre dezelve buiten 's lands geene plaats kan hebben, geschieden ten koste van het Rijk, door de zorg van de Permanente Kommissie der Maatschappij van Weldadigheid, met welke onze Minister van Justitie gemagtigd wordt, te dien einde, al de vereischte schikkingen te treffen, en zulks tot dat zij zelve of hunne ouders voor hun onderhoud kunnen zorgen."

van gevangenen. (Bijv. tot het Staatsbl. D. IX. St. 3. bl. 1519.)

Behalve de hier medegedeelde koninklijke verordeningen, hebben wij nog de volgende weldadige beschikkingen des Konings te vermelden.

Op het rapport van den Minister van Binnenlandsche Zaken en Waterstaat, nopens den afloop der verrigtingen van de kommissie tot het werk der schadevergoeding, ter zake van den ramp, op den 12den Januarij 1807, aan de stad Leyden overgekomen, gedaan overeenkomstig het reglement, dienaangaande gearresteerd den 5den October 1807 en Zr. Ms. besluit van den 12den Mei 1821 (1), werd

Besluit van 25 Febr. wegens schadevergoeding voor Leyden. (Staatscour. N°. 66.)

(1) Jaarb. 1821, St. II, bl. 158—172.

door Hoogstdenzelven, op den 25sten Februarij, het volgend besluit genomen:

Art. 1. Ingevolge het bepaalde, bij art. 23 van het reglement, wordt, al het ter zake voorschreven verrigte, als allezins geschied overeenkomstig hetzelve reglement en Ons opgemeld besluit, door Ons goedgekeurd.

2. Aan de heeren Mr. *W. P. Kluit*, Jonkhr. *G. A. M. van Bommel*, Mr. *D. M. G. Heldewier*, leden, en Mr. *P. A. du Pui* en *G. W. van Gaasbeek*, amanuenses der kommissie tot het werk der schadevergoeding wegens de ramp, den 12den Januarij 1807, aan de stad Leyden overgekomen, wordt bij deze Onze bijzondere tevredenheid betuigd, niet alleen over hunne te dezen gehoudene naauwkeurige en omslagtige administratie, maar vooral over hunne vijftienjarige volharding in de opoffering van tijd en moeite, aan die administratie te koste gelegd, en voor de belanglooze diensten, welke zij daardoor aan de ingezetenen der stad Leyden hebben bewezen, en waardoor zij zich eene aanspraak op derzelver duurzame erkentelijkheid en achting verworven hebben; wordende dezelve kommissie mitsdien, als zoodanig, bij dezen, van de haar te dezen opgedragen taak op de eervolste wijze ontslagen.

Art. 3. Onze Minister van Binnenlandsche Zaken en Waterstaat wordt gemagtigd, dit besluit ter kennisse van de opgemelde heeren, als mede van het publiek, te brengen, bij de advertentie, welke door hem, ingevolge art. 24 van het boven aangehaald reglement, moet worden gedaan; zullende, na de generale rekening van het geheele, door de mildadigheid van in- en buitenlanders, tot stand gebragte fonds van schadevergoeding zal zijn gearresteerd, ten openlijke blijke van het doelmatig gebruik, hetwelk van hetzelve fonds, overeenkomstig het gemelde reglement en Ons besluit, mede hier boven vermeld, is gemaakt, door denzelven Onzen Minister, bij nadere advertentie, aan den verderen inhoud van gezegden 24ste artikel worden voldaan.

Nader berigt deswege. Het publiek berigt van den Minister, waarvan in dit besluit melding wordt gemaakt, geschiedde op den 15den Maart daaraanvolgende en luidde woordelijk aldus:

De Minister van Binnenlandsche Zaken en Waterstaat,

door de plaatsing van bovenstaand koninklijk besluit, voldoende aan den last, hem dienaangaande daarbij gegeven, brengt tevens, ter aanvankelijke nakoming van deszelfs verderen inhoud, bij deze, ter kennis, zoo van het publiek in het algemeen, als wel in het bijzonder van alle in- en buitenlanders, welke door hunne vrijwillige giften tot leniging en herstel van de ramp van Leyden van den 12den Januarij 1807, zoo krachtdadig hebben bijgedragen, dat, blijkens de aanteekeningen van het verhandelde bij het ministerie van Binnenlandsche Zaken, zoo vóór den jare 1811, als na den jare 1813, ten aanzien van het doelmatig gebruik dier vrijwillige giften, in allen deele is gehandeld overeenkomstig het reglement, daaromtrent vastgesteld bij koninklijk besluit van den 5den October 1807, N°. 13, alsmede het nader besluit van Z. M., van den 12den Mei 1821, N°. 72; dat, bij art. 24 van hetzelve reglement, bepaald zijnde, dat door den Minister van Binnenlandsche Zaken aan het publiek zou worden kennis gegeven van de globale sommen, welke, ingevolge dat reglement, ter vergoeding der onderscheidene soorten van schaden, en in welke proportie, zijn uitgedeeld, hij aan die bepaling zal voldoen, zoodra, uit de menigvuldige schrifturen, de voor die kennisgeving geschikte staat zal zijn opgemaakt, doch dat hij alvorens bij deze voorloopig vermeent te moeten berigten, dat, naar inhoud van onderscheidene artikelen van het bovengemelde reglement, volledige vergoeding is gegeven:

1°. Van alle schade, aan lieden, beneden de vijf honderd guldens gegoed.

2°. Van alle winkelwaren en gereedschappen, ter uitoefening der ambachten benoodigd.

3°. Van een derde of 33⅓ ten honderd der getauxeerde waarde van alle, door de ramp vernielde, of, ten gevolge van die ramp, op hooger last, gesloopte huizen.

Dat voorts met het verleenen van verdere schadevergoeding is te werk gegaan als volgt: dat de werkzaamheden, daartoe betrekkelijk, bepaaldelijk aan de, volgens opgemeld reglement, aangestelde kommissie van schadevergoeding zijn opgedragen geweest; dat deze werkzaamheden hebben bestaan in de uitdeeling van geldelijke schadevergoeding, die niet reeds op eene andere wijze mogt zijn gebeterd, naar eene omgekeerde evenredigheid der schade tot het vermogen der schade geleden hebbende personen, zoo als dat vermogen was na het

lijden van de fchade, zoo dat, naarmate iemand meer vermogen had overgehouden, hij minder fchadevergoeding zoude erlangen, terwijl dat vermogen zoude moeten blijken door eene opgave van elk, die fchadevergoeding begeerde, aan eene, door eenen fpecialen eed, tot eeuwigdurende geheimhouding verbonden kommisfie van twee leden van den raad, en twee Notarisfen, en dienvolgens gerangfchikt zoude worden onder eene der tien navolgende klasfen, ten grondflag hebbende eene geometrifche progresfie van 1, 2, 4, 8 enz., te weten:

1fte	klasfe	van	boven	*f*	500	tot	*f*	1,000.
2de	»	»	»	-	1,000	»	-	2,000.
3de	»	»	»	-	2,000	»	-	4,000,
4de	»	»	»	-	4,000	»	-	8,000.
5de	»	»	»	-	8,000	»	-	16,000.
6de	»	»	»	-	16,000	»	-	32,000.
7de	»	»	»	-	32,000	»	-	64,000.
8fte	»	»	»	-	64,000	»	-	128,000.
9de	»	»	»	-	128,000	»	-	256,000.
10de	»	»	»	-	256,000	»	-	512,000.

terwijl, wijders, deze klasfificatie vastgefteld zijnde, zoude worden uitbetaald aan de

1fte	klasfe	100	percent.
2de	»	90	»
3de	»	80	»
4de	»	70	»
5de	»	60	»
6de	»	50	»
7de	»	40	»
8fte	»	30	»
9de	»	20	»
10de	»	10	»

of zoo veel meerder of minder als het bedrag der vrijwillige giften zou gedoogen, doch fteeds in de opgemelde percentswijze evenredigheid; dat, overeenkomftig deze bepaling en eene nadere verordening, omtrent de inftelling der opgemelde kommisfie, de Notarisfen *J. P. van Klinkenberg*, *Dozij* en *F. Booij*, aan de eerfte werkzaamheden van het ontvangen der opgaven der gegoedheid hebben deel genomen, doch vervolgens, op hun verzoek, van de verdere deelneming aan de volgende werkzaamheden zijn ontflagen, en alstoen de kommisfie is zamengefteld geworden uit de drie leden van den raad met de twee amanuenfes, in Zr. Ms. bovenftaande befluit vermeld; door alle welke perfonen, op den 20ften Met

en den 2den Junij 1808 en 1809, is gedaan eene eerste uitdeeling van schavergoeding, in opgemelde evenredigheid van 100, 90, enz., percenten, en wel:

In de 1ste	klasse aan	497	personen	ten	bedrage	van	ƒ	150,138: 7.
" " 2de	"	" 264	"	"	"	"	-	91,876: 7.
" " 3de	"	" 154	"	"	"	"	-	70,139:15.
" " 4de	"	" 125	"	"	"	"	-	96,901: 3.
" " 5de	"	" 113	"	"	"	"	-	88,953: 9.
" " 6de	"	" 71	"	"	"	"	-	62,216:14.
" " 7de	"	" 47	"	"	"	"	-	41,922: 9.
" " 8ste	"	" 30	"	"	"	"	-	42,879:
" " 9de	"	" 8	"	"	"	"	-	7,255:10.
" " 10de	"	" 2	"	"	"	"	-	1,189: 8.
		1311				Totaal	ƒ	6,53,471:19.

dat van deze uitdeeling, door overlegging van het, uit voormelde opgaven opgemaakte register der schavergoeding begeerende en tot schavergoeding geregtigde personen, naar de tien onderscheiden klassen, alsmede van derzelver kwitantiën, door de kommissie rekening is gedaan op den 21 en 22sten Maart 1810 aan den, door zijnen ambts-eed, mede tot eeuwigdurende geheimhouding verbonden verklaarden toenmaligen Minister van Binnenlandsche Zaken, den Baron *G. A. G. van der Capellen*, en de laatstgemelde kwitantiën, benevens de individueele opgaven van gegoedheid, door denzelven, in tegenwoordigheid der kommissie, zijn verbrand, doch het eerstgemelde register, ten dienste eener volgende uitdeeling, na van wederzijde behoorlijk te zijn verzegeld, eerst bij het Ministerie van Binnenlandsche Zaken, doch vervolgens, na de ontbinding van hetzelve, door de inlijving van het koningrijk Holland in het Fransche Keizerrijk, bij de regering der stad Leyden is gedeponeerd geworden; dat dezelfde inlijving het alstoen niet geraden makende, om vooreerst aan de reeds gedane uitdeeling eenige publiciteit of aan de voorgenomen tweede uitdeeling eenig gevolg te geven, te meer, daar er nog meerdere vrijwillige giften uit de Oost- en West-Indische Koloniën werden te gemoet gezien, dezelve kommissie is voortgegaan met uit zeker ander, tot dergelijk weldadig einde opgerigt, en onder hare beheering gestelde fonds, aan de, geheel en al door de ramp verarmde lieden, volgens aan haar vooraf gegeven autorisatiën, wekelijksche uitdeelingen in stilte te doen; doch dat zij, na de herstelling der onafhankelijkheid van den Nederlandschen Staat, het tijdstip herboren ziende, waarop zij met

hare werkzaamheden weder openlijk konde te voorschijn treden, in de maand December 1819, zich aan ons heeft gewend, met het voorstel, om de rekening van het boven bedoelde fonds van haar af te nemen, vervolgens tot eene tweede uitdeeling van schavergoeding over te gaan, alzoo het geheele werk ten einde te brengen, en van al het verrigte, volgens het reglement, eerst aan Z. M. den Koning, en daarna aan het publiek, kennis en rekenschap te geven; dat wij, bij Zr. Ms. besluit van den 30sten December 1819, N°. 85, geautoriseerd zijnde, om deze zaak overeenkomstig het reglement te termineren, van de meergemelde kommissie de rekening van het aan haar toevertrouwde bijzondere fonds van onderstand voor geheel verarmde tot ons volkomen genoegen hebben afgenomen, dat Z. M. wijders, bij besluit van den 12den Mei 1821, N°. 72, omtrent de tweede uitdeeling van schavergoeding, die bepalingen heeft vastgesteld, welke, hoezeer steeds in den geest van het reglement, echter, door verloop van tijd en verandering van omstandigheden, noodzakelijk waren geworden; dat dien ten gevolge het, in den tijd bij de regering der stad Leyden gedeponeerde register van klassificatie, hierboven vermeld, te voorschijn is gebragt, de staat van deszelfs zegels gaaf en ongecancelleerd bevonden, en hetzelve tot grondslag gelegd dier tweede uitdeeling, en deze door dezelve kommissie is verrigt, en wel:

In de 1ste klasse, als reeds 100 pCt. genoten hebbende								*f* 0:00.
„ „ 2de	„ aan	251	personen,	ten	bedrage	van	-	6,299:22½.
„ „ 3de	„ „	140	„	„	„	„	-	4,816:70.
„ „ 4de	„ „	114	„	„	„	„	-	6,440:15.
„ „ 5de	„ „	105	„	„	„	„	-	6,175:60.
„ „ 6de	„ „	70	„	„	„	„	-	4,267:55.
„ „ 7de	„ „	47	„	„	„	„	-	2,837:35.
„ „ 8ste	„ „	29	„	„	„	„	-	3,010:65.
„ „ 9de	„ „	8	„	„	„	„	-	521:65.
„ „ 10de	„ „	1	„	„	„	„	-	77:85.
		765					Totaal	*f* 34,446:72½.

zijnde 49 personen niet opgekomen tot het ontvangen van hun aandeel; dat ook, van deze nadere uitdeeling, door de kommissie, aan Ons, op den 21sten Januarij 1822, rekening is gedaan, met overlegging van het bovengenoemde register en der kwitantiën van de personen, welke in die tweede uitdeeling hebben deel genomen;

dat daarop dezelve kwitantiën, alsmede het register, door Ons, in tegenwoordigheid der kommissie, is verbrand, en daarvan aan Z. M. is rapport gedaan, alles overeenkomstig art. 23 van het reglement; op welk rapport het Z. M. heeft behaagd te nemen het besluit, aan het hoofd van dit berigt geplaatst.

Z. M. schonk eene somme van *f* 2000 aan de huisgezinnen van mijnwerkers, die op den 29sten Mei van het vorige jaar, in de steenkoolengroef *l'Esperance*, te Seraing bij Luik, waren omgekomen. — Ook werd door Z. M. aan de weduwe van den braven *Goffin* eene jaarwedde van *f* 250:— toegelegd, boven die, welke zij als weduwe van eenen broeder der Orde van den Nederlandschen Leeuw genoot (1). Liefdad[illegible] des Ko[illegible]

Als bewijs van 's Konings vaderlijke zucht ter bevordering van den bloei der armen-koloniën, in het algemeen, en van derzelver zedelijken welstand in het bijzonder, vinden wij voorts gewag gemaakt van een besluit van Z. M. van den 1sten Julij, waarbij het aan Hoogstdenzelven, overeenkomstig het besluit der Permanente Kommissie van de Maatschappij van Weldadigheid, behaagde toe te staan: 1°. eene som van *f* 500 in ééns, ter bereiding van een lokaal en de noodige toestel, ter uitoefening van den openbaren Eeredienst in de Koloniën voor de R. Katholieken, die te ver van de naastbijgelegen Katholieke kerk verwijderd waren; — 2°. eene jaarlijksche som van *f* 600, ter bezoldiging van een aan den Pastoor van Steenwijkerwolde toe te voegen Kapellaan, ter vervulling van den dienst, en aan al wat verder tot het herderwerk eener gemeente behoorde; — 3°. *f* 300 in ééns, tot het inrigten van twee woonvertrekken voor den Kapellaan, bij deszelfs verblijf in de Koloniën. Vo[illegible] armen-[illegible] niën.

Van het besluit van den 5den Januarij, behelzende: „ dat de personen, welke door de Maatschappij van Weldadigheid in derzelver Koloniën waren opgenomen, voor zoo verre zij in de jaren der mi- Besluit [illegible] Januarij [illegible] gens m[illegible] dienst d[illegible] kolonist[illegible] (Bijv. t[illegible] Staatsbl[illegible] IX. St. bl. 149[illegible]

(1) Verg. Jaarb. 1821, St. II. bl. 200.

litie vielen, zouden worden ingeschreven in de gemeente, onder welke de koloniën respektievelijk waren gelegen, is reeds boven melding geschied (1)."

Besluit van 13 Maart, betreffende de overneming van bedelaars in de koloniën. (Bijv. tot het Staatsbl. D. IX. St. 3. bl. 1674.)

Op den 13den Maart daaraanvolgende nam de Koning dit besluit:

Op het rapport van de kommissie, benoemd bij Ons besluit van den 3den Januarij l. l. N°. 36;

Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken en Waterstaat gehoord (advies van den 9den Maart 1821, N°. 56, B. 2);

Gelet op art. 274 en 275 van het Wetboek van Strafregt;

Willende aan de gemeenten, die bedelaars ten haren laste hebben, in de bedelaars-werkhuizen, het genot verzekeren der voordeelen, welke de voorstellen der Maatschappij van Weldadigheid haar aanbieden;

Hebben goedgevonden en verstaan te bepalen:

1°. Dat alle de in bedelaars-werkhuizen aanwezige bedelaars, geene ligchaams-gebreken hebbende, en die tot den veld-arbeid geschikt zijn, zullen overgebragt worden in zoodanige der door de Maatschappij van Weldadigheid opgerigt wordende koloniën, welke tot het opnemen van bedelaars zijn bestemd.

2°. Dat de voormelde bedelaars, bij voortduring, in de voormelde koloniën zullen verblijven, ten koste der gemeenten, waar zij hun domicilie van onderstand hebben.

3°. Dat de voorwaarden, op welke de Maatschappij van Weldadigheid de meergemelde bedelaars zal overnemen, zullen bepaald worden bij een contract tusschen den Minister van Binnenlandsche Zaken en Waterstaat en de Permanente Kommissie der Maatschappij van Weldadigheid aan te gaan; terwijl de aan deze, voor elken bedelaar, te betalen som, in geen geval, meer dan *vijf en dertig guldens* (*f* 35) 'sjaars zal mogen beloopen.

4°. Dat de bij de bedelaars-werkhuizen in werking zijnde reglementen, zoo veel mogelijk, door de Permanente Kommissie der Maatschappij van Weldadigheid zullen worden in acht genomen, met betrekking namelijk tot het ontslaan van zoodanige voorwerpen, welke in de maatschappij zouden kunnen terugkeeren, zonder dat het te duchten zij, dat dezelve zich op nieuw aan bedelarij zouden overgeven.

5°. Dat de overbrenging en het geleide der bedelaren naar de voormelde koloniën zal geschieden ten koste der

(1) Bladz. 313.

gemeenten, waar dezelve hun domicilie van onderſtand hebben; zullende die koſten worden bepaald en het uitſchot daarvan gedaan door de beſturen der bedelaars-werkhuizen.

Met dit beſluit ſtond in verband een volgend beſluit van den 6den November, zoowel uit hoofde van den inhoud als van deszelfs min algemeene bekendheid, ter overneming geſchikt (1).

Beſluit van 6 November betrekkelijk de bedelaars, weezen, verlatene kinderen, vondelingen en behoeftige huisgezinnen. (Bijv. tot het Staatsbl. D. IX. St. 3. bl. 1569—1578.)

Gezien het rapport van de kommisſie, benoemd bij Ons beſluit van den 3den Januarij l. l. N°. 36, en belast met het onderzoek naar den waren ſtaat der armen, in de onderſcheidene Provinciën des Rijks, in dato den 16den Februarij 1822, N°. 2, uitgebragt op een ontwerp van de Maatſchappij van Weldadigheid in de Noordelijke Provinciën, nopens het plaatſen van een aantal vondelingen, weezen en bedelaars in de koloniën, door die Maatſchappij opgerigt;

Gezien de voordragt van de Permanente Kommisſie der Maatſchappij van Weldadigheid, in de Noordelijke Provinciën, in dato den 27ſten Julij l. l., N°. 75, betrekkelijk het hiervoren gemeld onderwerp, alsmede nopens de middelen, welke dienſtig worden geoordeeld tot beteugeling en wering der bedelarij;

Gelet op de rapporten van Onzen Minister van Binnenlandſche Zaken en Waterſtaat, van den 26ſten September l. l., waaruit blijkt, onder andere, de genegendheid van de Maatſchappij van Weldadigheid in de Noordelijke Provinciën, om een zeker getal vondelingen, verlatene kinderen, weezen, huisgezinnen en bedelaars, gedurende zestien jaren, op te nemen;

Overwegende de noodzakelijkheid, om de bedelarij te beteugelen en om tevens maatregelen te nemen, ten aanzien van kinderen en andere hulpelooze perſonen, behoorende tot de huisgezinnen van bedelaars, die in de geſtichten der Maatſchappij van Weldadigheid zullen worden geplaatst, alsmede nopens de vondelingen, verlatene kinderen en weezen;

Gelet op het reglement van het bedelaars-werkhuis te

(1) Een dergelijk beſluit van den 9den December, in de Franſche taal, wordt gevonden in het Bijv. tot het Staatsbl. D. IX. St. 3. bl. 1879—1883.

Hoorn, goedgekeurd bij Ons Besluit van den 20sten November 1817, N°. 123;

Gelet op Ons Besluit van den 13den Maart l.l. N°. 22;

Hebben besloten en besluiten:

Art. 1. De bepalingen van het reglement voor het bedelaars-werkhuis te Hoorn, voor zooveel hetzelve handelt over de maatregelen tot wering der bedelarij, zullen ook toepasselijk zijn op de bedelaars-gestichten der Maatschappij van Weldadigheid in de Noordelijke Provinciën.

Dienvolgens zullen alle de personen, van wat jaar of kunne, welke bedelende worden gevonden buiten de plaats hunner woning, naar eene dezer inrigtingen kunnen worden opgezonden, van wege het hoofd des Bestuurs van de plaats, binnen welke zij alzoo bevonden worden te bedelen, en zulks voorzien van een certifikaat, houdende verzekering, dat zij bevonden zijn in de voormelde cathegorie te vallen.

2. Het hoofd des Bestuurs blijft bij het Gouvernement verantwoordelijk voor de waarheid van dat certificaat.

3. Acht dagen nadat dit Besluit ter kennis van de onderscheidene Gouverneurs in de Noordelijke Provinciën zal zijn gebragt, zullen zij eene publicatie doen, houdende herinnering, dat, volgens 's lands wetten, de bedelarij verboden is; en waarschuwing, dat degenen, die acht dagen na de bekendmaking dier publicatie zullen bevonden worden buiten de gemeenten, waar zij woonachtig zijn, te bedelen, zonder uitstel zullen worden gezonden naar eene der koloniën van de Maatschappij van Weldadigheid, en dat die maatregel, later, ook zal worden toegepast op hen, die binnen de gemeenten, waar zij woonachtig zijn, bedelen.

4. De Maatschappij van Weldadigheid in de Noordelijke Provinciën zal aan iederen Gouverneur in dezelve Provinciën een bepaald getal opgeven, ter concurrentie van hetwelk zij bedelaars, die naar aanleiding van art. 1 zullen worden opgevat, in de koloniën der Maatschappij, zonder voorafgaande waarschuwing, zal kunnen opnemen, en die dus derwaarts zullen kunnen worden opgezonden. Dit getal zal, naar gelang van omstandigheden, of van de meerdere of mindere talrijkheid van opgezondene of gevatte bedelaars, voor deze of gene Provincie, kunnen worden gewijzigd.

5. Nadat de voormelde opgaven aan de voornoemde Gouverneurs zullen zijn toegekomen, zal de opzending

van dusdanige perfonen, om de acht dagen, of des noods vroeger, kunnen worden bewerkftelligd, en vergezeld gaan van lijsten, bevattende:

a. Den naam.
b. De geboorteplaats.
c. Den ouderdom.
d. Den phyfieken toeftand.
e. Het beroep van ieder perfoon en
f. Het aantal leden, tot zijn huisgezin behoorende.

Van deze lijsten zullen extracten worden gezonden aan Onzen Minister van Binnenlandfche Zaken en Waterftaat.

Van wege de Maatfchappij zal, voor het overbrengen van ieder bedelaar, die naar derzelver koloniën zal worden opgezonden, betaald worden vijftig cents, voor ieder uur gaans afftand van de woonplaats van het kanton, van waar de bedelaars komen; en zulks ter goedmaking van de kosten van transport en ter voorkoming van het ontloopen.

6. De verzorging der alzoo opgezonden wordende bedelaars, blijft voor rekening van de gemeente, tot welke ieder bedelaar behoort.

7. De weezen en verlaten kinderen, wier domicilie van onderftand, ingevolge de Wet van 28 November 1818, niet kan worden bepaald, zullen met de vreemdelingen worden gelijk gefteld.

8. De vondelingen, verlaten kinderen en weezen zullen voor rekening der voor die kinderen gestichte godshuizen, en bij ontftentenis van diergelijke gestichten, of ingeval van ontoereikbaarheid der inkomften van dezen, voor rekening der gemeente, in welker resfort die kinderen aan de publieke weldadigheid zijn overgelaten, voorbehoudens de fubfidiën uit de provinciale fondfen aan dezelve te verleenen, in de koloniën der Maatfchappij opgenomen worden, en derwaarts kunnen worden opgezonden.

9. Met de Maatfchappij van Weldadigheid in de Noordelijke Provinciën zal worden gecontracteerd, tegen de volgende prijzen, als:

Voor eenen bedelaar alleen . .	*f* 35.00	's jaars.
Voor een vondeling, kind of wees, boven de 6 jaren . .	45.00	——
Als wanneer bij ieder achttal derzelve, drie bedelaars gratis overgenomen zullen worden.		
Voor een huisgezin per hoofd .	22.50	——

Voor een vondeling, verlaten kind
of wees, boven de 2 en onder de
6 jaren . . . . 40.00 's jaars.

Zullende dezelven, zoodra zij 9 jaren bereikt hebben, in de 2de cathegorie worden opgenomen.

10. In alle gevallen zal er provisioneel met de Maatschappij van Weldadigheid in de Noordelijke Provinciën kunnen worden gecontracteerd voor een globaal getal van 4000 vondelingen, verlatene kinderen of weezen; 500 huisgezinnen, uit vijf hoofden ieder bestaande; en van 1500 bedelaars; en wel tegen betaling van *f* 45.00 's jaars, gedurende 16 jaren, voor elk der voorsz. 4000 kinderen (overeenkomstig met *f* 22.50 per hoofd) en onder de verdere voorwaarden, door deze Maatschappij voorgesteld, behoudens evenwel de bepaling, hierboven gemaakt, voor kinderen onder de zes jaren.

11. De Gouverneurs in de Noordelijke Provinciën zullen, zoodra mogelijk, alle stedelijke en gemeentebesturen met Ons verlangen bekend maken, dat door alle gepaste middelen de deelneming der ingezetenen als leden van de Maatschappij van Weldadigheid aldaar alomme worde aangemoedigd; zullende te dien einde de kommissiën van Weldadigheid lijsten aan die Gouverneurs doen toekomen, die dezelve aan de gemeente-besturen zullen verzenden, om daarop inteekeningen, als lid, te verkrijgen.

12. Voor zoo verre de sub-kommissiën van de Maatschappij van Weldadigheid daarmede genoegen mogten nemen, zullen de vrijwillige inschrijvingen voor het lidmaatschap der Maatschappij in mindering kunnen strekken van de sommen, die de gemeente, voor het onderhoud der bedelaars, met welke zij belast zijn of kunnen worden, te betalen hebben, zoodanig, dat in zulk een geval, indien de inkomsten der Maatschappij, uit contributiën en giften voortvloeijende, toereikende mogten zijn, om in het onderhoud derzelve te voorzien, geene andere bijdragen van de gemeenten voor zoodanige bedelaars in de koloniën der Maatschappij verzorgd wordende, zouden behoeven plaats te hebben.

13. De provinciale Staten zullen het toezigt voeren over het beheer der fondsen, toe te staan aan de Godshuizen, waar vondelingen en verlaten kinderen onderhouden worden, en zullen aan Ons mogen voordragen zoodanige aanwijzingen van onderstand, als zij noodig zullen achten, op de fondsen, volgens art. 14 van de Wet van den 12den Julij 1821 (Staatsbl. N°. 9) daar te stellen, en zulks met in acht neming:

a. Dat de inkomsten dezer Godshuizen en de onderstandgelden der steden, tot het onderhoud der voormelde kinderen, in de eerste plaats zullen worden gebruikt tot dezelfde sommen, die daarvoor thans werkelijk bestemd zijn, tenzij om billijke redenen de onderstanden der steden mogten erkend worden, eenige vermindering te moeten ondergaan.

b. Dat in zoo verre en zoo lang het getal der kinderen in de koloniën der Maatschappij te plaatsen, in eene provincie niet zal zijn uitgeput, de subsidie of gedeeltelijke subsidie door de provinciale Staten op de provinciale fondsen daardoor aan te wijzen, nimmer zullen kunnen te boven gaan de somme van *f* 30.00 per hoofd, ten zij zulks mogt dienen, om de kinderen te plaatsen in de landbouwende koloniën, op de overeengekomen voorwaarden, of wel, dat mogt kunnen bewezen worden, dat zij voordeeliger elders kunnen worden onderhouden; en

c. Dat. in het laatste geval, de provinciale Staten of Gemeente-Besturen de keus zullen hebben, om door erkende bezuinigende middelen, in het lot der vondelingen en verlatene kinderen te voorzien.

En zal Onze Minister van Binnenlandsche Zaken en Waterstaat, dien overeenkomstig, eene instructie, voor de provinciale Staten in de Noordelijke Provinciën, ontwerpen en aan Ons ter goedkeuring aanbieden, waarin onder anderen de beginselen, sub *b*, *a*, *c*, aangenomen, zoodanig van toepassing zullen moeten worden gemaakt op de subsidiën, door de gemeenten, tot onderhoud der vondelingen en verlatene kinderen, toegestaan, dat de sommen, de gemelde prijsbepaling te boven gaande, niet zullen worden geleden in de begrootingen der gemeenten.

14. De Gemeente-Besturen zullen moeten afkondigen, dat daar eerlang ook degenen, die bedelen binnen de gemeente, waar zij woonachtig zijn, op de wijze bij art. 23 omschreven, zullen worden behandeld, aan de bedelaars, tot de gemeente behoorende, de gelegenheid wordt aangeboden, om zich aan te geven, ten einde naar de inrigtingen der Maatschappij van Weldadigheid te worden overgebragt, alwaar hun arbeid, en, in vergelding daarvan, onderhoud wordt toegezegd, met die mate van vrijheid, die hun eigen gedrag zal verdienen; zij zullen hun tevens onder het oog brengen, dat hunne kinderen, voor zoo verre het niet verkiesselijker mogt gevonden worden, om dezelve achter te laten, hen

kunnen vergezellen; en dat zij door arbeid, nijverheid en goed gedrag, aanspraak op eene zachte behandeling zullen verkrijgen, zoodat zij het aan zich zelven alleen te wijten zouden hebben, zoo er ten hunnen aanzien strengere maatregelen moesten worden genomen.

15. Daarentegen zullen de bedelaars, die geen gebruik der voorsz. aanbieding maken, en mogten voortgaan met bedelen, worden opgevat, en over het algemeen met meerdere strengheid worden behandeld.

16. Van die personen, die zich vrijwillig mogten aangeven, om in de gestichten der Maatschappij van Weldadigheid te worden geplaatst, zullen door de Gemeente-Besturen extract-lijsten worden aangeboden aan Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken en Waterstaat, bevattende:

a. Den naam;
b. De geboorteplaats;
c. Den onderdom;
d. Den physieken toestand;
e. Het beroep van ieder persoon; en
f. Het aantal leden, tot een huisgezin behoorende.

17. Na het inkomen dezer lijsten, zal Onze voornoemde Minister dezelve doen toekomen aan de Maatschappij van Weldadigheid en met deze overeenkomen, wegens den tijd en de wijze van opzending, en het getal der op te zenden personen, daarbij voegende eene opgave, tot welke gemeente dezelve behooren; en zal van het een en ander, door de zorg van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken en Waterstaat kennis worden gegeven, aan de belanghebbende Gemeente-Besturen; en voorts door gedeputeerde Staten het noodige worden verrigt, ten einde de bedoelde personen, tegen het bepaalde tijdstip, naar de koloniën der Maatschappij worden overgebragt; terwijl na de overbrenging dier personen, zoo mede van de vondelingen, verlatene kinderen en weezen, van dezelve nominatieve lijsten aan Onzen voornoemden Minister door gedeputeerde Staten zullen worden toegezonden, met aanwijzing der Godshuizen, of der administratiën, belast met het verleenen van onderstand aan de huiszittende armen, tot welke zij behooren.

18. De voldoening aan de Maatschappij van Weldadigheid van de in voege voorsz. gecontracteerde sommen wordt geguarandeerd, op de inkomsten der daarbij betrokkene gestichten, de gemeente-inkomsten en des noods op de subsidiën uit de zes opcenten, ten behoeve van le-

andere provenuën op de direkte belastingen te heffen, krachtens art. 14 der Wet van den 12den Julij 1821 (Staatsbl. N°. 9); zullende derhalve tusschen die Maatschappij en Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken en Waterstaat contracten, behoudens onze goedkeuring, worden aangegaan.

19. Bij het aangaan dier contracten, zal er worden gelet op de verhouding, welke bestaan zal tusschen het getal weezen en dat der huisgezinnen, ten einde de uitgaven voor de vondelingen en weezen, zoo veel mogelijk, te verminderen.

20. Voor het vervolg zullen de gedeputeerde Staten der Noordelijke Provinciën, elk jaar, in den loop van de maand Januarij, aan Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken en Waterstaat opgeven het getal der vondelingen, weezen en andere vrijwillige personen, die voor de koloniën der Maatschappij van Weldadigheid bestemd zullen zijn.

21. Onze Minister voornoemd zal alsdan, op gelijke wijze als bij art. 18 en 19 is vermeld, met de Maatschappij overeenkomen, omtrent het tijdstip, waarop die personen in de koloniën der Maatschappij zullen kunnen worden opgenomen, en met dezelve, te dien aanzien, de noodige contracten aangaan, en aan Onze goedkeuring onderwerpen.

Van de ongemeene vorderingen der Maatschappij van Weldadigheid en den toenemenden bloei der armen-koloniën getuigde, op de ondubbelzinnigste wijze, het reeds hierboven, aangaande dezelve, medegedeeld gunstig tafereel.

Uit de stemlijsten der kiezers, voor zoo veel die, ingevolge de bepaling, voor het einde der maand Mei waren ingekomen, bleek, dat tot leden der Kommissie van Toevoorzigt van gemelde Maatschappij, over dit jaar, waren benoemd: Z. K. H. de Prins *van Oranje*; benevens de Heeren: *D. F. van Alphen*, *W. A. Boelaerts van Blokland*, *M. C. Bichon van IJsselmonde*, *P. H.* Baron *van Boetzelaer*, *J. J. van den Brandeler*, *M. Busch*, *L. de Witte van Citters*, Generaal-Majoor *Daine*, *P. Doorman*, *J. A. Drieling*, *J. A. Dutilh*, *J. W. Hachmeester Eekhout*, *J. K.* Baron *van Golstein*, *G. K.* Grave *van Hogendorp*, *P. A.* Maatschappij van Weldadigheid.

Holland, *F. J. van Maanen*, Generaal-Majoor *A. van Hoeij Schilthouwer van Oosten*, *A. W. Philipse*, *J. S. G. van Burmania Rengers*, *L. H. Rengers*, *E. J. van Roijen* van Noord-Nieuwland, Luitenant-Generaal Grave *van Limburg Stirum*, *H. Vollenhoven*. — De Heer Baron *van Baetzelaer* voor deze benoeming bedankt hebbende, werd in deszelfs plaats uit die der leden, welke de meeste stemmen der kiezers hadden bekomen, gekozen Jhr. *O. Repelaer van Driel*. — Het honorair lidmaatschap der Maatschappij werd aangeboden aan de Heeren: *E. Prévinaire*, Kommissaris tot het Armenwezen, bij het Ministerie van Binnenlandsche Zaken en Waterstaat, in 's Hage, *W. Messchert*, te Rotterdam, *G. Bakker*, Hoogleeraar in Groningen, en den Kommandant der kust van Guinea *Poolman*, als zich in verschillende opzigten bij de Maatschappij zeer verdienstelijk hebbende gemaakt.

Algemeene vergadering.

Den 22sten Julij werd de vijfde algemeene vergadering der Kommissie van Weldadigheid, onder het voorzitterschap van Z. K. H. Prins *Frederik*, te 's Gravenhage gehouden, waarna, den 23sten, de vergadering der Kommissie van Toevoorzigt, die dit jaar bijzonder talrijk was, plaats had, onder het vice-presidentschap van den Grave *G. K. van Hogendorp*, daar Z. K. H. de Prins van *Oranje*, tot voorzitter gekozen, deze vergadering niet persoonlijk met Hoogstdeszelfs tegenwoordigheid had kunnen vereeren. — De kommissie van Weldadigheid verkoos, op voordragt van haren doorluchtigen Voorzitter, op nieuw, tot lid den Jhr. Mr. *J. M. Kemper*, die dit jaar bij loting moest aftreden, welke herkiezing, ingevolge het reglement, aan de goedkeuring der kommissie van Toevoorzigt onderworpen zijnde, door deze bekrachtigd werd. — Zeer belangrijk waren de rapporten in beide de vergaderingen uitgebragt (1). Van de niet onaan-

(1) Men vindt dezelve in de Star, No. VIII, bl. 559—618 en No. IX, bl. 632—678. — De rapporten

zienlijke uitbreiding der kolonie-woningen maakten wij reeds boven gewag, terwijl, blijkens het algemeen verslag, de gezamenlijke gronden, aan deze gebouwen behoorende, 1450 morgen beliepen en er nog omtrent 300 morgen gereed gemaakt werden, om, in het volgende jaar, ter verdere uitbreiding van het kolonie-stelsel te dienen. „Ongeveer 3,000 morgen woeste gronden waren op nieuw aangekocht, om aan de onderneming al dien omvang te kunnen geven, welke de vereeniging der omstandigheden zoude gedoogen. Behalve den arbeid, tot de gemelde ontginning gevorderd, was er eene scheepsloot gegraven, van omtrent 3 uren lengte, welke de onderlinge gemeenschap van alle de koloniën met de Zuider-zee, door middel van de rivier *de Lende*, waarmede dit kanaaltje vereenigd was, opende. Hetzelve was in het voor- en najaar van genoegzaam water voorzien, om schuiten van 15 tot 20 voeten last dragende, toe te laten, en strekte dus tot groot gerijf der koloniën, in afwachting dat een grooter kanaal, waarover de onderhandelingen steeds werden voortgezet, weldra eene nieuwe gemeenschap der koloniën met de bevaarbare oorden van het Vaderland zou toelaten, welke gewigtige onderneming, nadien haar zoo vele afzonderlijke belangen in den weg stonden, niet zeer spoedig volvoerbaar scheen, en dus de opgegevene tijdelijke gemeenschap noodzakelijk had gemaakt. Behalve al deze ondernemingen, konde men de geheele voltooijing van het Bedelaars-Instituut, voor het einde der maand, aankondigen. Een getal van 1000 of 1200 bedelaars, van Gouvernementswege door de Maatschappij over te nemen, konden gelijktijdig gevestigd worden in een gebouw, twee verdiepingen hoog, een vierkant omsluitende van ongeveer drie

wegens de inspectie der Koloniën en aangaande de verificatie der financiële verantwoording, benevens het besluit hierop door de Kommissie van Toevoorzigt, in hare vergadering van den 14den September, genomen, worden gevonden in de Star, No. X, bl. 715—742.

honderd voeten diameter en dus van ruim een morgen gronds. Iedere vleugel had eene lengte van 316 voeten, zijnde dit gebouw, zoowel wat de inwendige ruimte als wat den geheelen omvang betrof, ruimer dan er ergens een van dien aard in het Vaderland werd gevonden, en alle gemakken, zoo ter afscheiding der seksen als der meer bejaarden en kinderen, aanbiedende, gepaard met de voor de gezondheid zoo noodzakelijke gelegenheid tot ligchaamsoefeningen. Reeds waren 300 morgen gronds, in den naasten omtrek van dit gebouw, zoo geheel als ten deele, tot kultuur gebragt en bezaaid, welke in het vervolg met nog 700 andere morgen zouden vermeerderd worden (1)." — De bijzondere bepalingen ter regeling van deze groote onderneming maakten den inhoud uit van nieuwe voorschriften, welke nader ter kennis der vergadering werden gebragt en aan derzelver oordeel onderworpen. — Volgens het financiëel verslag, van wege de kommissie van Weldadigheid, overgegeven aan de kommissie van Toevoorzigt, bedroeg het getal der gezamenlijke leden der Maatschappij van Weldadigheid 19,785, terwijl de contributie f 52,837 : 65¼, en de giften niet minder dan f 21,183 : 59½ beliepen. — De zoo verdienstelijke sub-kommissie te Amsterdam had, bij de door haar genomene maatregelen, ter uitvoering van den haar opgedragen last, ook eene algemeene inzameling gevoegd, en hierdoor waren de giften bij deze sub-kommissie geklommen tot de zoo aanmerkelijke som van ruim f 4800, behalve nog twee obligatiën, ten laste der Maatschappij, ieder f 1000. Behalve deze inzameling kwamen inzonderheid in aanmerking de buitengewone milde giften bij de sub-kommissie te Utrecht ingekomen, ter somme van f 965, maar bovenal de aanmerkelijke som van omtrent f 10,000, welke door de kommissie van Batavia was overgemaakt. De bijzonderheden van de oprigting der Maatschappij en

(1) Algemeen verslag der Permanente Kommissie, bl. 561—563.

hare reglementen waren naauwelijks, dus luidde het rapport, in de Indië bekend geweest, of Z. E. de Gouverneur had met den warmsten ijver aan de uitnoodiging van het doorluchtig Hoofd der Maatschappij voldaan, en voortdurend met de hartelijkste deelneming dezelver belangen bevorderd. De ingezetenen van Neêrlandsch Indië hadden geene mindere blijken van milddadigheid en liefde voor het Moederland, dan de overige koloniën, getoond, waarvan reeds bij vorige rekening melding was gemaakt. De aldus opgemaakte som was slechts een gedeelte der bijdragen, terwijl reeds de aankondiging van eene tweede overmaking was ingekomen (1). — Onder de giften, aan de Maatschappij geschonken, kwam inzonderheid in aanmerking eene gift van *f* 1400, van Z. K. H. den Prins van *Oranje*, voor den opbouw van een schoolhuis; voorts een, voor de derde reize ingekomen, aanzienlijk geschenk, van den Heer Mr. *J. A. van der Meulen* van Maarssenbroek, ten bedrage van *f* 520, terwijl door Mejufvrouw *Maria Kruijer*, te Amsterdam overleden, bij uitersten wil een legaat van *f* 3000, zuiver bedrag, aan het fonds der Maatschappij werd vermaakt. Van de ambtenaren op St. George d'Elmina, ter kuste van Guinea, kwam een gift in van *f* 167 : 65. — Van de meer en meer toenemende belangstelling, ook buiten 's lands voor deze nieuwe schepping gaande gemaakt, getuigde, onder andere, het door zeker genootschap te London te kennen gegeven verlangen, om met het hoofdbestuur der Maatschappij in korrespondentie te treden, ten einde alle mogelijke inlichtingen te bekomen, ter voorbereiding van soortgelijke instellingen, als die der Maatschappij, in Engeland, gaande zulks gepaard met de overzending van de twee eerste Nommers van een

(1) Dezelve kwam in, ten bedrage van *f* 15,656 : 40, in de maand November, wegens achterstallige contributie en giften over 1820 en 1821 en op rekening van die van 1822.

nieuw, mede te London uitgekomen, tijdschrift, genaamd *the Inquirer*.

Staat der Koloniën.

De Kolonisten gingen voort zich door hun goed gedrag te onderscheiden, terwijl slechts weinige, tot het bijwonen van de openbare godsdienstoefening en van het bijzonder godsdienstig- en school-onderwijs, behoefden aangespoord te worden, In de maand Maart werd een kolonist, zich aan dronkenschap en brutaal gedrag, jegens de wijk- en sectiemeesters, hebbende schuldig gemaakt, voor den Kolonialen Raad van Politie, te Steenwijk, gebragt en door denzelven naar de Ommerschans verwezen; zoo als zulks mede in de volgende maand met een' anderen kolonist plaats had, welke zich op den duur aan luiheid schuldig maakte. Aan eenige jongelingen, verlangende om in de gewone Maatschappij, als dienstbare personen, terug te keeren, werd het hiertoe gedaan verzoek gereedelijk toegestaan. In de kolonie No. 4 werd de schoolzaal, tot gebruik van den Eeredienst der R. Katholieke Kolonisten, in gereedheid gebragt en reeds in de herfst de dienst aldaar verrigt. De bedelaars, welke in de maand October, ten getale van ruim 70 zielen, uit Delft, Hoorn en Namen, in de Ommerschans waren aangekomen, toonden zich in alle opzigten zeer tevreden met hunne tegenwoordige bestemming, voeding, kleeding, ligging enz. Van hunne kant beantwoordden zij zulks door een goed gedrag en behoorlijke werkzaamheid, zoodat men uit deze eerste proeve, voor de toekomst, de beste verwachting durfde koesteren. Behalve de reeds boven medegedeelde maatregelen tot handhaving van strenge tucht en orde werd insgelijks, in de maand October, aan eenen huisverzorger, welke zich grove mishandelingen jegens een der bij hem ingedeelde weesmeisjeis had veroorloofd, uit hoofde van dit verregaand wangedrag, het verder verblijf in de koloniën ontzegd. Sommige die nu en dan heimelijk de koloniën verlieten, en doorgaans, naar men wilde, uit misleide of zedenlooze jonge lieden bestonden, werden meestal of door hunne besteders of door de directie der koloniën wederom

overtuigd, vrijwillig weder. De ſchuldigſten onder hen werden door den raad van Politie te Steenwijk naar de Ommerſchans verwezen. In de maand November was het getal der aldaar aangekomene bedelaars, ook uit onderſcheidene Zuidelijke Provinciën des Rijks, tot ongeveer 300 aangegroeid. De vlijt en ijver nam onder deze ſoort van kolonisten meer en meer toe, naarmate zij zagen, dat op den arbeid belooning volgde. Er waren weinige of geene geſtrenge maatregelen noodig, om de goede orde onder de bedelaars, zoo op het land als in het geſticht zelf te bewaren, en de tevredenheid bleef algemeen heerſchende; weldra kon men derzelver doorgaande welvaart en vergenoegdheid, reeds op het uiterlijke aanzien, beſpeuren, terwijl gezondheid en krachten, bij den dagelijkſchen veldarbeid, geſtadig toenamen. De vrouwen, in dit land zelden tot dien arbeid gebezigd, zag men, als het ware, met de mannen wedijveren in het veen hakken, ſpitten enz., en nergens werden pogingen tot ontvlugten gedaan (1).

De Zuidelijke afdeeling der Nederlandſche Maatſchappij van Weldadigheid, te Brusſel gevestigd, zag hare pogingen, tot vestiging van armen-koloniën, ook in het Zuidelijk gedeelte des Rijks aanvankelijk met een gewenscht gevolg bekroond, waarvan dezelve in een, op het voorbeeld der Noordelijke afdeeling, van harentwege uitgegeven tijdſchrift, van tijd tot tijd het zakelijkst aan het publiek mededeelde (2). Eene groote uitgeſtrektheid van on- Vorderl der Maa ſchappij de Z. Pr cien.

(1) Wegens den ſtaat der gezondheid in de koloniën, gedurende dit jaar, vindt men belangrijke rapporten, door den Med. Dr. *J. B. Schuurman*, in de Star No. V—VII; en een algemeen verſlag van den ſtaat van het onderwijs, in de Star, 1823, No. II.

(2) Le philanthope, *recueil publié par ordre de la Commisſion permanente de la Societé de Bienfaisance, établie dans les Provinces Méridionales du Royaume des Pays-Bas.* Brussel-

gebouwde gronden, zeer geschikt ter vruchtbaarmaking, welke over de Provinciën Antwerpen en Limburg alleen een vijfde gedeelte der geheele oppervlakte bedroeg, bood de gunstigste gelegenheid aan, om het doel der Maatschappij, door ontginning en bebouwing der woeste gronden met fabrijkmatigen arbeid, voor eigene behoeften, gepaard, te helpen bevorderen. De tot hiertoe ontgonnene landen toonden genoegzaam aan, welke milde oogsten derzelver bearbeiding kon voortbrengen, en de schoone vlakten van het land van Waes, die voor twee en eene halve eeuw nog woest lagen, lieten, zoowel als de ontginningen van Frederiksoord, te dezen aanzien geen twijfel meer overig. Het was op dezen proefondervindelijken grond en door eenen welwillenden ijver voor het algemeen belang, die ook de Zuid-Nederlanders bezielde, dat zich aldaar een aanzienlijk getal leden *hadden* vereenigd, om eene tweede afdeeling der Maatschappij van Weldadigheid te vormen, hetwelk dagelijks toenam. Het reglement, tot grondslag dezer vereeniging strekkende, behelsde ten aanzien harer inrigting, verantwoording en beheer, dezelfde hoofdbeginselen als die der Noordelijke gewesten, terwijl ook de inrigtingen der Hoofd-kommissie (die te Brussel zitting hield en door Z. K. H. Prins *Frederik* werd gepresideerd) der Permanente Kommissie, mede uit drie leden bestaande, en der Kommissie van Toevoorzigt in dien zelfden vorm waren. Zoo ook die der plaatselijke Sub-Kommissiën, die jaarlijks, den tweeden maandag in Februarij, eene vaste vergadering hielden, waarin een kort verslag wegens den staat der Maatschappij werd voorgelezen, een vierde gedeelte der leden vernieuwd en de jaarlijksche rekening, door den Thesaurier opgemaakt, na goedkeuring aan de Permanente Kommissie werd toegezonden. Reeds aanvankelijk door den

les *chez* P. J. DE MAT. Van hetzelve zouden jaarlijks elf stukjes, te zamen nagenoeg 200 bladz. groot, het licht zien.

Troon en de Hooge Geestelijkheid begunstigd konde het niet missen, dacht men, of deze Zuidelijke afdeeling moest in de uitvoering harer opgenomene taak gelukkig slagen (1). — In de maand Julij gaf de Permanente Kommissie aan Z. M. den Koning kennis, dat de Maatschappij, zich gevestigd hebbende, hare werkzaamheid had aangevangen. Bij besluit van den 16den Augustus behaagde het Z. M., in antwoord hierop, een blijk te geven van Hoogstdeszelfs levendige belangstelling in deze instelling en van de bescherming, door het Gouvernement aan hare ondernemingen te verleenen. Eerlang bedroeg het bekende getal der leden reeds 13,000. De arbeidsman, de handwerker, de grondeigenaar, de rentenier, allen kwamen om strijd deel nemen aan deze vereeniging. Zelfs werklieden stelden hunnen meester voor, wekelijks 5 cents ieder van hun werkloon te laten staan, om dus de jaarlijksche lidmaats-contributie te voldoen. Een aantal personen bepaalde zich niet alleenlijk tot eene bijdrage dezer geringe som; Z. H. de Hertog *van Aremberg* en deszelfs broeder verbonden zich ieder voor eene jaarlijksche gift van *f* 75, en de Heer *Wellens*, Burgemeester der stad Brussel, teekende voor *f* 20, de Graaf van Salm-Salm bood *f* 100 aan. De Graaf *van Liedekerke*, Gouverneur der Provincie Luik, en de Heer *Ernst*, Hoogleeraar aan de Hooge-School dier stad, schreven ieder in voor *f* 12 jaarlijks. Te Leuven werd een navolgenswaardig voorbeeld gegeven door den Burgemeester *Donyn de Chastre* en door de leden der stedelijke regering, en, zoowel aldaar als te Verviers, door toedoen van den distrikt-kommissaris *Nicolai*, en te Soignies, door dat van den Heer *le Brun*, mede kommissaris van het distrikt, nam het getal der deelnemers dagelijks toe.

Na de aankoop van 532 bunders (hectares) heidegrond, onder de gemeente van Wortel, in de Provincie Antwerpen, werd aldaar, in de maand Mei, een aanvang met de werkzaamheden gemaakt en *Kolonie Wortel.*

(1) Verg. Jaarb. 1821, St. II, bl. 187.

reeds dadelijk alles in het werk gesteld, ten einde deze velden aan hunne vorige woestheid te ontrukken en, voor het verblijf en voeding van menschen, geschikt te maken. Weldra overtrof de hoedanigheid van den ontgonnen bodem de algemeene verwachting ten uiterste, terwijl aardappelen, in Junij geplant, spurrie, een voeder, door het vee met ongemeene graagte gezocht, en boekweit, hoewel vrij laat gezaaid, den schoonsten groei opleverden. Omstreeks de helft der maand October werden ongeveer 180 personen, in 24 gezinnen verdeeld, in de vrije kolonie ontvangen en alle noodige schikking daartoe met ijver gemaakt. Ook trad de kommissie in onderhandeling met den Minister van Binnenlandsche Zaken, over den onverwijlden afstand van 100 werkvatbare bedelaars, door het Gouvernement aan de Maatschappij, ten einde, bij voorraad, in een gedeelte van het bedelaars-gesticht te Hoogstraeten, gelegen nabij de heidegronden der Maatschappij, te worden geplaatst en tot derzelver ontginning gebezigd. — Z. K. H. Prins *Frederik*, vergezeld van den Gouverneur der Provincie Antwerpen, gaf, op den 28sten October, aan de nieuwe Kolonie een bezoek, welke Hoogstdezelve vergund had naar zijnen naam te noemen. Z. K. H. toonde zich ten uiterste voldaan, zoowel door den ijver, bij deze gelegenheid aan den dag gelegd, over den Gouverneur der Provincie, als over de onvermoeide werkzaamheid van den Direkteur der Kolonie, den Kapitein *van den Bosch*, broeder van den Generaal-Majoor van dien naam, aan welke de inrigting der armen-koloniën, in de Noordelijke Provinciën, zulke ongemeene en steeds blijvende verpligtingen had. Na de nieuwe kolonie, in alle deszelfs bijzonderheden, op het naauwkeurigst onderzocht te hebben, bezigtigde de Prins de gemeente Wortel en vervolgens het gesticht tot woning van bedelaars te Hoogstraeten, wordende, zoowel aldaar als in de kolonie, met de opregtste en levendigste vreugdebetooning, onder een herhaald geroep van *leve de Koning! leve Prins Frederik!* ontvangen. — Ook door een

aantal andere perfonen, zoowel uit het hoofdbeftuur als leden der fub-kommisfien en andere, werd de nieuwe kolonie bezigtigd en onderzocht. De Hertog *van Urfel*, beroemd als ervaren landbouw- en plantkundige, en tweede adfesfor der Hoofd-kommisfie, bezocht de Kolonie FREDERIK onderfcheidene malen en werkte, op het krachtdadigst, tot het welgelukken van het ontwerp der Maatfchappij mede. Een geacht geestelijke, de Eerw. Heer *Lammers*, Pastoor van Finisterre, deelde insgelijks een zeer belangrijk berigt, wegens zijne bevindigen bij een bezoek in de kolonie, mede, tevens zijne ongemeene voldoening over dezelve aan den dag leggende. Voortst bleek het uit de brieven der kolonisten zelve, dat zij met hunnen nieuwen toeftand zeer voldaan waren, terwijl de aanvrage van huisgezinnen, bovenal in de Provincie Antwerpen, om in de vrije kolonie geplaatst te worden, ongemeen talrijk waren. Behalve het huisgezin eens militairs uit Luik, werden de overigen, op aanvrage van een zeker getal fub-kommisfiën, genomen uit al de negen Zuidelijke Provinciën. Ook werd met den algemeenen raad van onderftand enz., te Leuven, een contract gefloten ter plaatfing van 6 armen, twee huisverzorgers en twee verarmde familiën, zamen 24 perfonen uitmakende, tegen jaarlijkfche betaling van 15 guldens voor ieder hoofd, gedurende 26 jaren, op de, ook bij de Noordelijke afdeeling der Maatfchappij gewone, en door ons reeds vroeger medegedeelde voorwaarden. De aanneming van andere voorflagen van gelijken aard, van wege plaatfelijke befturen, adminiftratiën en afzonderlijke perfonen, ter plaatfing van behoeftige huisgezinnen, weezen, vondelingen of verlatene kinderen, bleef voor het volgende jaar uitgefteld (1).

De algemeene weldadigheid deed zich wederom, bij onderfcheidene andere gelegenheden, op het voordeeligst kennen.

(1) Star, No. X, bl. 743—760 en 1823, No. I, bl. 65—71.

Hulp aan noodlijdenden te Scheveningen.

Op eene voorbeeldige wijze vooral werd, in den hoogst bedroevenden nood, van een groot aantal ongelukkige weduwen en weezen; in het dorp Scheveningen, voorzien, welke, door het achtervolgens vergaan van onderscheidene visschersvaartuigen, ten gevolge der hevige stormen van de maanden Februarij en Maart, in hunne mannen, vaders of zoonen, hunnen eenigen troost en steun moesten derven en daardoor in de diepste en jammerlijkste ellende werden gestort. — Van alle kanten zag men onophoudelijke en dikwijls zeer aanzienlijke liefdegiften inkomen, met welker ontvangst zich de Predikant *P. Faassen de Heer* en de Heer *G. Hoogenraad*, te Scheveningen, op het edelmoedigst, belastten, terwijl eene, tot dit einde te Amsterdam afzonderlijk gevestigde, kommissie, door den prijzenswaardigen ijver van den Eerw. Predikant *J. Kortenhoef Smit* en den Heer *J. Corver*, hare pogingen op eene luisterrijke wijze bekroond zag. — Te Breda maakte men de vasten-avonds vermakelijkheden, op eene navolgenswaardige wijze, tot hetzelfde weldadig einde dienstbaar, zijnde aldaar door eene troep maskers, Scheveningsche visschers, visschers vrouwen en meisjes voorstellende, eene zeer aanzienlijke inzameling, ten behoeve der ongelukkigen, geschied, welke dadelijk aan den President-Burgemeester ter hand werd gesteld.

Te Katwijk aan Zee.

Te Katwijk aan zee werden insgelijks, ten gevolge van eene verschrikkelijke storm, op den 31sten Maart, een aantal huisgezinnen niet alleen van hunne dierbaarste betrekkingen beroofd, maar ook tot het hoogst toppunt van ellende en nijpende armoede gebragt. Ook hier echter snelde de algemeene menschlievendheid, op de volvaardigste wijze, te hulp, waardoor men zich in staat zag gesteld de ongelukkige slagtoffers, door toebrengen van dadelijken troost en hulp, voor wanhoop te bewaren, en ook, zóo veel doenlijk, tot verzachting van hun toekomstige lot krachtdadig mede te werken, zijnde eene kommissie, met den Predikant der plaats, den Eerw. *J. van Harder-*

wijk aan het hoofd, tot dit einde onafgebroken werkzaam.

Op den 18den November, tegen den middag, ontstond te Grevenmacheren, in het Groothertogdom Luxemburg, op het tijdstip dat aldaar jaarmarkt werd gehouden, hetzij door een onvoorzien toeval, hetzij door onvoorzigtigheid, brand in een woongebouw, welke door de felle wind en niettegenstaande de, tot zelfs van Trier, aangebragte hulp, spoedig op het verschrikkelijkste de overhand nam. Van de 350 huizen, uit welke het stadje bestond, werd meer dan een derde gedeelte, benevens een groot aantal schuren, deels geheel in de assche gelegd, deels op het zwaarste beschadigd, hebbende men eerst den volgenden ochtend den brand meester kunnen worden. Van de parochiale kerk waren de klokken gesmolten en de toren geheel en al uitgebrand. Daar deze ramp, waardoor niemand gelukkig omkwam, voornamelijk de geringste klasse der ingezetenen het zwaarste trof, werd zoowel door eene inschrijving in de stad Luxemburg, als door eene kollekte, op last der Staten Provinciaal, in den dadelijken nood dezer hulpbehoevenden voorzien. — Brand te Grevenmacheren.

Verscheidene personen, welke zich bij gelegenheid van dezen brand, door hunnen menschlievenden ijver hadden onderscheiden, werden door Z. M. den Koning met eere-medailles, ter gedachtenis hunner zelfsopoffering geslagen, op eene uitstekende wijze, beloond. De medailles, vergezeld van eenen zeer vleijenden brief van den Minister van Binnenlandsche Zaken, werden door den Gouverneur van het Groothertogdom, den Staatsraad *Wilmarr* toegezonden aan de Heeren *J. Gemert*, te Temmers; *P. Saur*, Luitenant der Pruisische Militie, te Trier; *J. Weisz*, Schout te Mobert; *J. Petgen*, Pastoor te Machtheren; *Matthieu*, Pastoor te Kettel, en *Haak*, kommissaris van Politie te Trier. — Eerebelooningen te dezer gelegenheid.

Insgelijks werden door Z. M., in dit jaar, onderscheidene eere-blijken, voor betoonden moed en zelfsopoffering toegestaan, als: aan eenen ingezeten van — Verdere eerebelooningen.

Lenth, in Gelderland, *J. Jansfen* genaamd, voor deszelfs betoonde hulpvaardigheid, bij gelegenheid van eenen brand, op den 24ften Julij des vorigen jaars, eene belooning van *f* 50; — aan de perfonen, uitgemaakt hebbende de equipagie van het visfchers-vaartuig, *Thomas*, te Ostende te huis behoorende, genaamd *de Planter*, *Zwarts*, *Mafelen*, *Jansfen*, *Cuijk* en *Bodaer*, eene belooning van *f* 200 of gefchenk van dezelfde waarde, voor het menschlievend gedrag en het redden van drenkelingen van een Noorweegsch fchip; — aan *F. Ribeauville* van Lesfinex eene gratificatie van *f* 40, voor deszelfs betoonden moed en zelfsopoffering, bij gelegenheid van eenen brand op den 22ften Julij 1818, te Brusfel; — aan *M. Dols* van Susteren, in Limburg, eene gratificatie van *f* 25, uit hoofde van het redden van een kind, op het punt van in een' diepen floot te verdrinken; — aan den Heer *Harmugnies* van Dour eene eerebelooning van *f* 50, uithoofde van het redden van een kind uit eenen waterbak, behoorende tot de vuurmachine van eenen fteenkoolen-groef, in het bosch van Boufu; — aan *D. D. van der Duijen*, *K. Klaasz. Haasnoot*, wegens de door hen aangewende edele pogingen tot redding van fchipbreukelingen, op den 5den November des vorigen jaars.

Aan Franfche Militairen.

Voorts werd door Z. M., op het aan Hoogstdeszelfs gedaan verflag, wegens den betoonden ijver van een detachement der bezetting van de Franfche vesting te Longwy, bij gelegenheid van eenen brand in het dorp Athur in Limburg, aan de manfchappen van het gezegd detachement eene gratificatie van 500 franken, benevens eene eere-medaille voor den officier, welke hetzelve had gekommandeerd, op de meest onderfcheidende wijze, toegelegd.

Onder een aantal blijken van betoonde hulpvaardigheid, tot redding van verongelukte, kunnen de volgende, als der vermelding allezins waardig, niet onopgemerkt blijven.

Grootmoedige zelfsopofferingen ter redding.

Te St. Anna-land, in de Provincie Zeeland werd op den 18den Februarij, door zekeren *Machiel La-*

roy, oud 87 jaar, met de grootste inspanning en het uiterst levensgevaar, een kind van drie jaren, hetwelk, bij hoog water, in de haven was gestort, gered. — *D. J. van Blooïs* redde, op dezelfde wijze, te Dreisscher, op het eiland Schouwe, een meisje van omtrent 4 jaren uit het water, waaruit hetzelve geheel bewusteloos te voorschijn kwam; doch, na gelukkig aangewende pogingen, wederom in het leven teruggeroepen zijnde, aan de van blijdschap vervoerde ouders konde terug gegeven worden. — Een serjant van de tweede divisie van het korps Mariniers, te Vlissingen in garnizoen liggende, genaamd *J. van de Laer*, had het geluk op den 20sten Julij, in gemelde stad, na dikwerf herhaalde pogingen en schier onbegrijpelijke inspanning, twee kinderen van acht en elf jaren, uit het water te redden, waarin zij op het punt waren van om te komen. — Een ingezeten van Genemuiden, op schaatsen van daar naar Zwartsluis rijdende, langs het zwarte water en, op het midden van hetzelve, het ongeluk hebbende van door het ijs te zakken, had, in den uitersten nood, zijn levensbehoud te danken aan de edelaardigste, en alle beschrijving te boven gaande zelfsopoffering van de veer-knechts *W. Visscher* en *W. Wielinck*, bijgestaan van eenen ingezeten der gemelde gemeente *H. D. Bruintjes* genaamd.

Op den 9den Maart werd te Urk aangebragt schipper *J. Hendricksz. Sikking* van Heereveen, benevens deszelfs vrouw en drie kinderen, en den schippersknecht, welke alle, in den morgen, van derzelver zinkend vaartuig, in de nabijheid van het eiland Marken, waren gered door den schipper *J. Halsvoort*, te Urk woonachtig. Terwijl onderscheidene in de nabijheid liggende vaartuigen bleven aarselen, om hulp toe te brengen, ontzag deze edele man, met zijne bijhebbende manschap, noch voor zich zelven, noch voor zijne visschers-schuit, eenig gevaar, om, in het stormachtig weder, niet alleen deze schipbreukelingen, maar ook nog een gedeelte van derzelver goederen te redden, terwijl hij aan- Redding bij schipbreuk.

houdend alle belooning hiervoor weigerde. — Den 30sten Julij daaraanvolgende werd de visch-schuit van zekeren *H. de Vries*, in de Zuiderzee, tusschen het eiland Urk en de Lemmer, door eenen rukwind overvallen, waardoor de schuit met den mast op het water werd geslagen. De schipper, met den knecht en een' jongen, zich toen op het loefboord vasthoudende, tot het mogelijk zoude zijn hen te redden, had de schipper *L. Kramer*, even als de verongelukte, mede te Urk woonachtig, het geluk door het liefderijkst hulpbetoon, de drie met de dood worstelende schipbreukelingen te redden, terwijl later, ten gevolge der lofwaardige pogingen van een aantal ingezetenen, het vaartuig opgehaald en behouden werd.

Droevig voorval te Brussel.

Een op den 21sten Mei, bij het ledigen van een kuil, in een huis gelegen in de voorstad *St. Josse*, te Brussel, plaats gehad hebbend voorval levert mede een aantal bijzonderheden op, welke alhier niet kunnen verzwegen worden. Een der werklieden den emmer, dien hij in de kuil nedergelaten had, hebbende laten vallen, wilde met een ladder afklimmen, om denzelven weder te krijgen, doch had het ongeluk, door de stiklucht bedwelmd, neder te storten. Zijn vader, daarbij tegenwoordig zijnde, spoedde zich hierop naar beneden, om alles tot redding van zijnen zoon te beproeven, doch geraakte mede verstikt. Dadelijk komen, op de hulpkreeten der bewoners van het huis, drie jonge lieden, zijnde de jongste der gebroeders *Delemer*, drukkers ter genoemde stede, de veldwachter *van der Myre* en Heer *Rousseau*, beambte bij het oktrooi, aansnellen, en niets dan de inspraak van zijn hart gehoor gevende, klimt de jonge *Delemer* in de kuil, doch stort dadelijk bij de twee verongelukten neder. Nu wilde ook de veldwachter afstijgen en zoude ook, even als de vorige, het offer dezer voorbeeldelooze menschlievendheid geworden zijn, indien men hem niet, nog even bij tijds, een touw om het lijf geslagen had, waarmede hij, ook op het punt zijnde van bedwelmd neder te storten, we-

wezenloos naar boven werd gehaald. Na lang wachten ontving men eindelijk de noodige werktuigen om de in de put gevallene op te halen, doch helaas! te laat, daar alle pogingen, om hen in het leven terug te roepen, vruchteloos waren; terwijl ook het leven des veldwachters eenen langen tijd niet buiten gevaar was.

Onder de bijzonderheden van dit jaar treffen wij wederom verscheidene min of meer belangrijke opgravingen en ontdekkingen aan.

Te Capelle, een dorp in het kanton Waalwijk, Provincie Noord-Braband, vond men in de maand Maart, bij het uitgraven van een benoodigd fondament, den romp van een schip, hetwelk met den achtersteven in den grond scheen gezonken te zijn. Daar de uitgraving met merkelijke kosten verzeld ging en het schip grootendeels met moer gevuld was, onderging de daaraan vereischte arbeid merkelijke vertraging. In de maand April was het achterste gedeelte van het schip nog onder water, terwijl het aanhoudend onmogelijk bleef het geheel ontbloot te krijgen, uit hoofde van het veelvuldig welwater, hetwelk de grond doorliet. Het vreemd zamenstel van dit schip, waaraan zelfs kundige scheepstimmerlieden geenen naam konden geven, alsmede veelvuldige gissingen naar de wijze, waarop hetzelve hier was beland geraakt, hield de aandacht der beminnaars van oudheid en geschiedenis eenen geruimen tijd bezig. Vrij algemeen werd het er voor gehouden, dat het schip, ten gevolge van den vreeslijken watervloed van den 18den November 1421, te deze plaatse gezonken was, tot dat men, zoowel omtrent deszelfs maaksel als aangaande de waarschijnlijke oorzaken, waaraan deze zonderlinge ontdekking was toe te schrijven, een meer voldoend onderrigt bekwam. Hetzelve was vervat in een naauwkeurig berigt der nasporingen wegens

Oud schip te Capelle.

gemeld schip gedaan, op last van den Minister der Marine, door den Heer *C. J. Glavimans*, Onder-constructeur der Marine te Rotterdam. Volgens dit berigt was de lengte van het schip 18,065 El, de wijdte, in het midden, buitenwerks 4,16 El; en de holte, van den bovenkant des bodems tot den bovenkant van het boord, 1,88 El. De gedaante, benevens de geheele zamenstelling van hetzelve, werd volkomen in eene bij dit berigt gaande teekening aangewezen, waaruit bleek, dat het schip platbodemd en regtzijdig, voor en achter eenigzins rond toeloopend, was. De vereeniging des bodems met de zijde, of wel het geheele ondergedeelte, was zeer zwak, en het schip was daardoor niet in staat geweest, om eenige lasten op den bodem te kunnen dragen: het bovengedeelte was daarentegen zeer sterk zamengesteld, zoo door middel van eenen verbindingsgang, die het geheele schip omvatte en waardoor de inhouten aan derzelver boveneinde vereenigd waren, als door zeer zware balken; hebbende in het voor en achter gedeelte plechten gelegen, terwijl hetzelve in het midden geheel open was geweest. De gedaante en geheele zamenstelling droeg allezins de blijken, dat het schip niet tot een algemeen of gewoon, maar tot een bijzonder oogmerk had gediend. Nadien in hetzelve een mast, voorzien van drie span want, had gestaan, zoo had het kunnen zeilen, echter alleen voor den wind, omdat het geene zwaarden had gehad, om bij den wind te kunnen varen, terwijl het overigens ook door deszelfs vorm hiertoe ongeschikt was. Bij de ontgraving werden binnen in het schip gevonden eenige tegeltjes, gebakken van eene roodachtige stoffe, gedeeltelijk verglaasd, terwijl in sommige, die met figuren voorzien waren, welke het Bourgondische vuurstaal schenen voor te stellen, tevens in de rondte was ingedrukt, met oude Duitsche letters, de spreuk: *alle dinc heeft sinen tiid*, en op andere, insgelijks met ingedrukte, doch Romeinsche, letters, *eedracht heeft groote cracht*. Verders

ontdekte men een beelden- of heiligenkastje, van geelkoper, bestaande uit drie met elkander vereenigde deelen, waarvan, twee tot elkander gekeerd, het middenstuk dekken, waarop eenige figuren in half verheven beeldwerk worden gevonden, met zoogenaamd Oud-Russisch kerkschrift. Behalve dit alles werd insgelijks een ligt anker opgegraven, waarvan de gedaante weinig met die der tegenwoordig in gebruik zijnde verschilde, benevens eenig ijzerwerk, als: een taliehaak, vingerling enz., alle tot het vaartuig behoord hebbende. Het bleef aanhoudend moeijelijk te bepalen, waartoe dit schip had gediend en op welke wijze het in eenen grientakker, gelegen aan de westzijde der Nieuwvaart, op eenen afstand van 278 Ellen, achter de sluis en wel op die diepte, onder den grond, dat de bovenkant van hetzelve voor slechts 0,3 El, maar daarentegen, aan het achtereinde 3,44 El onder het maaiveld der polders was gekomen. Wanneer men de gedaante en zamenstelling van het schip naging, zoo was het, volgens het gevoelen van den gemelden ervarenen scheepsbouwkundigen, meer dan waarschijnlijk, dat hetzelve gediend had voor een schipbrug of bruggenhoofd, waarvan het middengedeelte alle kenmerken droeg, terwijl de voor- en achterplechten de geschiktheid hadden gehad, dat op dezelve eenige verdedigingsmiddelen, als kanonnen of iets diergelijks, geplaatst konden worden. Deze gissing had, naar het scheen, eenigen grond, aangezien, (volgens den *Nassauwschen Laauwerkrans*, bl. 92), bij het beleg van Geertruidenberg, door Prins *Maurits*, in die streken, en dus in de nabijheid van Capelle, schipbruggen waren gebezigd. Eenigzins waarschijnlijker dan de onderstelling, dat het schip door de overstrooming van den Zuid-Hollandschen Waard, in het jaar 1421, alhier zoude gekomen zijn, was mede die, dat het schip in of omtrent het jaar 1593 was gezonken, dewijl als toen, volgens verscheidene geschiedschrijvers, ten gevolge van het beleg van Geertruidenberg, dat gedeelte der landstraat tu-

der water gestaan had, terwijl er ook, gedurende dien tijd, op den 12den April en 5den Junij aldaar zware stormen, vergezeld van hooge vloeden, hadden plaats gehad. — Men moest echter hierbij aannemen, dat ter plaatse, alwaar het vaartuig nu gevonden was, eene wieling of uitloop in de zijde der Nieuwvaart bestaan had, waarin het geraakt was, dewijl het anders ontdekt zoude zijn geworden. Met meer zekerheid meende de Heer *Glavimans* te kunnen stellen, dat het schip, in het begin van de 17de Eeuw aldaar was gekomen en wel ten gevolge van eene doorbraak van de sluis. De plaats toch, waar het vaartuig lag, droeg allezins de stelligste blijken, dat in derzelver nabijheid eene doorbraak geweest was, dewijl het grientakkertje, te dier plaatse, en eene kleine doch diepe wieling in hetzelve daarvan de duidelijkste bewijzen opleverden. Voorts was deze plaats in de nabijheid der sluis, als nemende het grientakkertje een' aanvang onmiddellijk achter dezelve en eindigende, op een' afstand van omtrent 310 Ellen, achter haar. Uit de, onder de archieven van den Sekretaris der gemeente Capelle, voorhanden zijnde, rekening bleek, dat alstoen deze sluis, hetzij geheel vernieuwd, of ten minste zwaar hersteld was, waardoor de gemelde gissing meerderen grond kreeg. Overigens bestond in het geslacht van zekeren *Gerrit Verheide*, welks leden sedert onheugelijke jaren het dorp Capelle hadden bewoond, eene overlevering, welke hij reeds lang voor het ontdekken van het meergemeld schip aan den Schout der gemeente, den Heer *Middelkoop*, had medegedeeld, namelijk, dat hem van zijne voorouders bekend was, dat eenmaal de sluis was doorgebroken en dat alstoen een in de haven liggend schip verloren was geraakt (1). — De Minister voor publiek onderwijs, nam het aanbod der tweede klasse van het Koninklijk Nederlandsch Instituut,

(1) Alg. Konst- en Letterbode, No. 33, alwaar men de afbeelding vindt.

tot een volledig onderzoek van alles, gaarne aan, en ſtelde dezelve daartoe volkomen in ſtaat, door mededeeling der onderſcheidene voorwerpen. De Leden der klasſe, *J. de Vries*, *C. F. van Maanen*, *S. Iz. Wiſelius* en *J. P. van Cappelle* met dit onderzoek bijzonderlijk belast, kwamen tot de volgende beſluiten: 1. Het ſchip was een oorlogsvaartuig, om als kanonneerboot of tot het zamenſtellen van eene ſchipbrug, of van eene vlottende batterij te dienen, of wel ſlechts een paal- of ſluisligter, hei of kraan. 2. Heeft het tot oorlogsvaartuig gediend, dan kan en zal het waarſchijnlijk behoord hebben tot den oorlogstoeſtel te water van het jaar 1593 tegen Geertruidenberg. 3. In dat geval zal het, om deze of gene reden, na den overgang dier ſtad, in de haven van Capelle zijn achtergelaten of gebragt. 4. Hetzelve is, ter gelegenheid van het ſpringen of doorbreken der ſluis van het evengemeld dorp, omme en bij het jaar 1644 los geraakt, door den ſtroom medegeſleept, vervolgens gezonken en met aarde, zand en moer gevuld en overdekt geworden in eene wiel, hetwelk nu de grientakker is, aan *Albert Vos* toebehoorende (1).

Levende padde in een' ſteen.

In eene ſteenkolen-groeve, genaamd *la Nouvelle Haye*, nabij Luik, werd, bij het graven van eenen mijngang, door de mijnwerkers, op eene diepte van 400 voeten, eene levende padde in eenen zeer harden ſteen gevonden, zonder dat er eenige bewijs van eene ſcheur of ſpleet konde ontdekt worden, waardoor het dier binnen den ſteen had kunnen geraken. Uithoofde van de belangrijkheid dezer ontdekking, waarvan echter meer voorbeelden worden aangetroffen en in de werken der natuurkundigen medegedeeld zijn, werd deze zeldzaamheid aan de Univerſiteit van Luik toegezonden.

Oud' dennen-boſch nabij Breda.

Nabij Breda ontdekte men, op het eind van den Roſendaalſchen en Steenbergſchen Vliet, uitko-

(1) In het IIIde deel der Verhandelingen dier klasſe, met naauwkeurige afbeeldingen. Amſt. 1824.

mende op den Krommer, tegen over de Oude Tonge, de overblijffelen van een mast- of dennenbosch, ter diepte van 5 Ellen, onder de oppervlakte van het gors, of 4 Ellen 7 palmen onder den gewonen vloed, zijnde twee en een half el onder laagwater en flechts 6 palmen boven de rivier den Vliet, ter plaatfe alwaar men toen, in de maand Julij, bezig was met het graven van eene put, voor het leggen van eene fluis tot rigting dier rivier dienende. De boomen van het gemelde bosch waren afgehakt tot op omtrent een half El lengte en alle, nog regt overeinde, ftevig met de wortel in den grond ftaande en, op eenen gewonen afftand van twee tot drie ellen, van elkander geplaatst, hebbende eene dikte van 13 tot 30 duimen over kruis. De grond beftond, ter genoemde plaatfe, uit omtrent twee ellen bruine en blaauwe klei, drie ellen wit klip- of plaatzand, ruim een el modder of turfgrond, en wederom 4½ el zeer taaije klei, terwijl men vermeende, uit het heijen der palen, te kunnen opmerken, dat er lager benedenwaarts wederom zand lag. Het is opmerkelijk en het onderzoek van deskundigen overwaardig, dat het hout dezer boomen bijna geheel verteerd was, zoodat men den dikften, zonder moeite, met een mes konde doorfteken, doch, na eenige dagen aan de lucht blootgefteld te zijn, eenigzins harder en brandbaar werd, waaruit men tot de oudheid dezer boomen konde befluiten, vooral wanneer men het zeer lang tijdverloop in aanmerking nam, gedurende hetwelk masthout, onder water ftaande, deszelfs hardheid blijft behouden.

Opgraving van munten enz. bij Groningen.

Omftreeks denzelfden tijd werden, in de veenen van Ter Apel, bij Groningen, in de nabijheid van het aldaar vroeger ontdekte brug- of voetpad, een aantal van 9 of 10 ftuks zilveren munten gevonden, welke de aandacht der oudheidkundigen inzonderheid tot zich trokken en de, door fommigen reeds vroeger te kennen gegevene, verwachting, van door nieuwe ontdekkingen nadere inlichting te bekomen, we-

gens den aard en ouderdom des gezegden voetpads, waaromtrent nog steeds twijfeling scheen te bestaan, tot eene gewenschte uitkomst zoude kunnen brengen (1). De penningen, ter grootte van eene kleine duit en nog ongeschonden, hadden, aan de eene zijde, zoo ver men meende op te merken, tot randschrift H. LODOVICUS PIUS, met het oud voormalig kruisteeken, terwijl men, aan de andere zijde, dwars over de munt, las ARGENTI en daaronder HAC. V. IIAS. Op de andere penningen vond men omgekeerd HAC. V. IIAS en daaronder ARGENTI. De munten werden ontdekt bij gelegenheid, dat men omgehakt veen had gebrand, met oogmerk om boekweit te zaaijen, en waren door den Heer *Quintus*, Rentmeester der stads veenen, bij Ter Apel, van de ingezetenen opgekocht, door welke dezelve op de plaats waren gevonden, zijnde ongeveer duizend schreden van de Osfebrug, over de Musfel-A liggende. — De Heer *N. Westendorp* deelde in de maand Augustus een berigt mede nopens deze munten, aan hem toegezonden door den vermaarden oudheidkundigen en Rijks-archivist *van Wijn*, waarin dezelve, ten aanzien dezes onderwerps, werd verwezen op LE BLONT *Tableau Historique des monnayes de France*, pag. 108, No. 2, alsmede op de *Alsatia illustrata* van SCHOEPFLIN. Volgens *le Blont* behoorde men op de voorzijde te lezen *H. Ludovichius*, en op de keerzijde *Argentikacijtas*, dat is, naar het oordeel des schrijvers, *Argentina civitas* of Straatsburg (2). — Behalve deze munten ontdekte men, nagenoeg te zelfden tijde, tusschen Haar en Ter Apel, bij het vullen van eene waterachtige diepte en voormalige waterloozing, eenen zoogenaamde donder-hamer of steen wapentuig met een rond gat, zijnde vervaardigd uit eene inlandsche of al-

(1) Zie het berigt deswege van den Heer *N. Westendorp*, in de Staatscour. No. 163, en Jaarb. 1818, St. II, bl. 302.

(2) Staatscour. No. 211.

thans in de aangrenzende Graafschappen zeer verkrijgbare steensoort, en dus niet zoo hard als andere overblijfsels van gelijken aard doch uit beteren steen gewerkt.

Oudheden in Noord-Holland.

Wegens eenige in Noord-Holland ontdekte oudheden werd door den Heer *J. C.* Baron *du Tour* te Alkmaar, in de maand Augustus, het volgende wetenswaardig berigt medegedeeld:

Onder de voorwerpen, welke bij het graven van het groot Amsterdamsch kanaal gevonden worden, hebben zich voorgedaan twee steenen, die bijzonder de aandacht van de beminnaren der oudheid verdienen. — Het zijn twee roode mopsteenen, waarvan de breedte is 6 duim en 3 streek; de hoogte 2 duim en 4 streek; de dikte 2 duim, oude Alkmaarsche maat. Dezelve stellen voor gedeelten van de geschiedenis van *Suzanna* en dienen tot een voldoend bewijs van de gegrondheid der gedachten van den Nederlandschen Nestor der Vaderlandsche Oudheidkunde, over den beruchten steen van *Velleda*, te vinden in zijn *Huiszittend leven*, bl. 616, bij VAN LOON, D. I, bl. 155 en *le Marquis de* ST. SIMON, *Guerres des Bataves et des Romains*, pag. 76, voorkomende — berustende in het kabinet van wijlen Professor HAVERKAMP. Men dacht, dat deze steen voorstelde de ontvoering van *Velleda*, eene Priesteresse van de Germanen, door Romeinsche krijgsknechten, tot dat men een' gelijksoortigen steen bij Nijmegen gevonden heeft, voorstellende twee personen, die door twee krijgsknechten vervoerd worden; op beide de steenen vindt men hetzelfde beeldje met een mandje met steenen, eerstelijk genomen voor appelen.

De Heer *van Wijn*, Archivarius van het Koningrijk der Nederlanden, bekend door zijne ervarendheid in de Oudheden van ons Vaderland, heeft in zijn *Huiszittend leven*, op bl. 616, ons eene afbeelding van dezen steen gegeven en tevens aangetoond, dat deze steenen geenszins behoorden tot de tijden der Romeinen en zulks zoo door de kleeding, als de baarden, waarmede de beeldjes voorzien zijn, bewezen, maar dat dezelve waren van latere tijden van het tijdvak der Christenen en wel van de latere eeuwen, en dat dezelve afbeeldingen voorstelden uit de geschiedenis van *Suzanna*. De Heer *Hoeufft*, te Breda, betuigde een vijftal van deze steenen te hebben gezien.

Op den 17den Julij 1822 werd mij gebragt een der bovenvermelde ſteenen, voorſtellende een gebonden vrouwenbeeld, hetwelk geleid wordt door twee krijgsknechten, voor een bejaard perſoon, gezeten in een' regterſtoel: vervolgens ziet men twee bejaarde perſonen, die deze vrouw ſchijnen te beſchuldigen.

De beeldjes zijn alle van gelijken vorm, gedaante en kleeding, tot in de minſte kleinigheid, als die van den ſteen bij *van Loon* en *de St. Simon* voorkomende.

Acht dagen later kreeg ik berigt, dat er wederom zulk een ſteen gevonden was. Ik begaf mij op de plaats zelve en inderdaad bekwam ik denzelven. Deze ſtelt voor de beide bejaarde perſonen, die, gebonden, door twee krijgsknechten gevoerd worden voor een bejaard perſoon; gezeten in een regterſtoel, en een' baardeloozen jongeling, die deze bejaarde perſonen ſchijnt aan te ſpreken.

De beeldjes van dezen ſteen zijn ook wederom van gelijken vorm, gedaante en kleeding, als de bewuste ſteen.

De ſteenen zijn alle wel bewaard en van een zeer goed gietſel. Zij zijn gevonden in de Koedijker of Nieuwe Vaart, even benoorden het ſteenen Pijpje van het Berger Meer.

Wanneer men nu de afbeeldingen van deze beide ſteenen in verband brengt met de beide bekende ſteenen, dan zoude men moeten zeggen (mijnes erachtens) dat de ſteen, bij mij voorhanden, voorſtelt de beſchuldiging van *Suzanna* voor den Regter, de ſteen bij *van Loon* en *de St. Simon* afgebeeld, *Suzanna*, die vervoerd wordt om geſteenigd te worden, en *Daniël* in de biddende houding, om het onregtvaardig geſlagen vonnis, ware het mogelijk, voor te komen. De andere ſteen, die bij mij voorhanden is, verbeeldt *Daniël* ondervragende de Suzanna-Boeven, voor den regter, en eindelijk de ſteen, die te Nijmegen gevonden is, de vervoering van de Boeven om geſteenigd te worden, en alzoo zoude er nog één ſteen ontbreken, die welligt het vijftal uit zullen gemaakt hebben, waarvan de Heer *Hoeufft* ſpreekt. Ik heb van deze ſteenen afbeeldingen gemaakt en aan den Heer *van Wijn* gezonden, die met mij van een en dezelfde gedachten is.

Ik hoop dat er van deze ſteenen afbeeldingen zullen in het licht komen, ten einde men over dezelve met grond zal kunnen oordeelen, met een meer omſtandig berigt, wanneer dezelve, met hetgeen verder gevonden

is of gevonden zal worden, in het museum zal worden overgebragt. Ik heb het echter belangrijk geoordeeld, bevorens, van deze steenen eene korte beschrijving te geven.

Er zijn ter plaatse, alwaar deze steenen gevonden zijn, meerdere soortgelijke gevonden van gelijke grootte, doch voorzien met afbeeldingen van *Leeuwen*, *gevleugelde Herte-beesten*, met de jaartallen 1620, 1621; dezelve hebben behoord tot een gebouw, hetwelk daar ter plaatse of verbrand of afgebroken is. De menigte van metselsteenen, huisraad en beelden, aldaar gevonden, versterken deze gedachten (1).

Oude overblijfselen eens dorps.

Voorts werden, bij het wegruimen van den dijk bij Borrendamme, omtrent 200 roeden van het tegenwoordig hoofd, aan het einde van de haven der stad Zierikzee, onderscheidene fondamenten van het voormalig dorp van dien naam ontdekt, en daar nevens eene partij tarwe, welke, offchoon geheel zwart, nog hare volkomene hardheid, gedurende twee eeuwen, onder den grond bewaard had.

De weêrsgesteldheid was, over het algemeen, gedurende dit jaar, zeer gunstig, zoodat hetzelve met regt onder de schoone en vruchtbare jaren konde geteld worden.

Weêrsgesteldheid.

De maand Januarij onderscheidde zich door eene zachtheid en gematigdheid, welke aan deze gewesten, zoo doorgaande, zelden eigen zijn. Vele heldere en fraaije dagen werden door enkele stormachtige, met sneeuw- en hagelbuijen gepaard, afgewisseld. Op den 14den woedde een hevig onweder, van donder en blikfem vergezeld, waardoor, onder andere, te Koudum in Vriesland, brand veroorzaakt werd in den toren, welke echter door aangebragte hulp en vooral door de onversaagdheid van twee ingezetenen, *H. J. van der Heide* en *G. S. Zaags-*

(1) Alg. Konst- en Letterbode, No. 35.

in eenen tuin, in de nabijheid van het klooster der Recoletten, te Brussel gelegen, in de open lucht, een peerenboom, welke twee peeren droeg van een duim en 15 streep middellijn, en één en één halven duim lengte. Reeds begonnen zich, in deze maand, de spreeuwen te vertoonen, terwijl het gras even frisch als in de lente stond. — Februarij begon met hevigen storm, welke, in den nacht van den 2den tot den 3den, onder andere, te Antwerpen aan glasramen merkelijke schade veroorzaakte, doch leverde, voor het overige, even als de vorige maand, zacht en veeltijds fraai weder op. Onder de aanhoudende teekenen van het voordeelig jaargetijde, waarvan ook in deze maand de bloemvelden en het gezang der vogelen getuigden, vindt men gewag gemaakt van een' appelboom, in een' tuin te Scherpenesse, op het eiland Tholen staande, welke niet *alleen had* gebloeid, maar ook gezette appelen, van aanzienlijke grootte, vertoonde. Te Middelburg stond in eenen tuin, in de lage Noorderstraat, in de open lucht, een *digitalis purpurea*, hebbende eene steng van 81 Nederlandsche duimen en, in eenen anderen tuin, in dezelfde straat, een appelboom, waaraan zich nog over de 100 volwassene appelen des vorigen jaars bevonden, ten bewijze der naauwelijks noemenswaardige vorst van dezen winter. Te Zoelmond, Provincie Gelderland, stonden reeds sedert de vorige maand in vollen bloei groote of Waalsche boonen, welke in het najaar in den grond gebleven waren en nu eene lengte bereikt hadden van meer dan twee voeten. Na het afvallen der bloesems vertoonden zich aan dezelve vruchtscheden van een duim groot. Voorts zag men, zoowel op de hofstede Bekenstein bij Haarlem als in den tuin van den Heer *Limnander*, bij Gent, gedurende dezen geheelen winter, in de open lucht, in bloei eene *Pyrus japonica*, hebbende de gemelde plant, ter eerstgenoemde plaatse, eene hoogte bereikt van 8 voeten, terwijl men, tot eene hoogte van 6 voeten, ruim 150 bloemen en ruim zooveel knoppen aan dezelve telde. Aardappelen, in den postorij-tuin, te Rin-

fumageest, in Vriesland, in den vorigen herfst op de gewone wijze gepoot, leverden in deze maand reeds een genoegzaam aantal nieuwe aardappelen op. Op het einde der maand trok de ongewone hooge stand des barometers de algemeene opmerkzaamheid tot zich, zijnde, op den 28sten, op Zwanenburg, tusschen Amsterdam en Haarlem, ter hoogte van 29 d. 9½ l. waargenomen. — De maand Maart was insgelijks ongemeen zacht, offchoon er meermalen hevige stormen, van zware onweders en hagelbuijen vergezeld, woedden. Op den 8sten sloeg de bliksem, des morgens ten half vijf ure, boven in den pijnappel van den Martini toren te Groningen, op het oogenblik van eenen vrij hevigen storm. Offchoon de brand, hierdoor veroorzaakt, spoedig werd gebluscht en dus geen schade van aanbelang te weeg bragt, zoo was deze ramp echter, uithoofde der daarbij plaats hebbende ongelukken, zeer betreurenswaardig. Een jongeling van 20 jaren, welke zich, bij het bluschen, op eene voorbeeldige wijze onderscheidde, werd verpletterd en de Heer *van Wantum*, officier van Politie, raakte zoodanig aan het hoofd gekwetst, dat men voor deszelfs leven wanhoopte; hetgeen insgelijks met eenen handwerksman en eenen soldaat het geval was. De orkaan deszelfs verwoestingen tot in West-Vlaanderen voortzettende, sloeg de bliksem in de kerk der gemeente van Slijp, welke geheel afbrandde. Te Bergesse, in Noord-Braband, alsmede te Helchtere in Limburg, werd insgelijks door den bliksem brand veroorzaakt en zeer aanmerkelijke schade te weeg gebragt. Ook woedde, in den nacht van den 10den tot den 11den, een hevige storm, met donder en bliksem gepaard, waardoor, onder andere, te Gramsbergen in Overijssel groote schade werd aangerigt. Op de hoog gelegene landen zag men, gedurende deze maand, runderen in de weide gedreven, en op de helft derzelve reeds de abrikozen en perzikeboomen alom in vollen bloei. Ten bewijze van de ongemeene mildheid des voorjaarweders strekke tevens, dat de thermometer, op den middag, doorgaans boven de 50°,

en zelfs enkele reizen tusschen de 65° en 66° werd waargenomen. — De luchtsgesteldheid van Maart bleef in April nagenoeg voortduren. Offchoon eerst buijig beginnende, leverde deze maand, tot den 13den, bijna niet dan zeer zonnige en schoone dagen op. Op den namiddag van evengemelden dag had men zwaren donder, vergezeld van hagelsteenen, op sommige plaatsen bijna alle ter groote van kloeke erwten, en vele van merkelijk grooteren omvang. Gedurende de orkaan, welke deze bui vergezelde, werd de barometer steeds rijzende waargenomen. Ook herstelde het weder zeer spoedig, zoodat men doorgaans niet dan fraaije dagen had, vervangen door zachte regenbuijen, waardoor, voor het einde derzelve, het meeste geboomte groen was en reeds kamperfoelie in vollen bloei en de wijngaard in blad stond. Bij den aanvang der *maand had* men op de hofstede Brinkgreven, bij Deventer, reeds goed gewassen bloemkool van den kouden grond, welke hare volkomene grootte had bereikt. — Ongemeen schoon, groeizaam en warm was ook de daarop volgende Meimaand, waarin de thermometer somtijds tot bij de 80° rees. Op den 6den woedde een vreeslijk onweder, waardoor in de ommestreken van Brussel, Brugge en Gent, alsmede in de Ardennes wederom min of meer aanmerkelijke schade werd te weeg gebragt. Op den 7den, zijnde juist dezelfde dag, waarop de stad Huij, in de Provincie Luik, in 1689, in de assche was gelegd, werd aldaar door eene ontzettende overstrooming van den Hoyoux ongemeen groote schade en schrik verspreid. Omstreeks 6 ure des avonds van den gemelden dag nam, na eenen zwaren regen, de vloed eenen aanvang, waardoor een gedeelte van den Condrooz overstroomde, welks water zich in het riviertje de Hoyoux, hetwelk door de stad loopt, ontlast. Tegen acht uur klom laatstgemelde met ongemeene snelheid tot eene vrij meer aanzienlijke hoogte dan men, sedert het jaar 1749, gezien had, hebbende men door den ongewonen spoed des waters, ter naauwernood tijd het gevaar te ontvlugten. Binnen wei-

nige oogenblikken liep het water over de kaden en ringmuren, door de hoogste straten van het midden der stad stroomende, en het marktplein in deszelfs geheele uitgestrektheid, ter hoogte van vier of vijf voeten, overdekkende. In de huizen en kelders gedrongen, werden de goederen der kooplieden en het huisraad, voor een groot gedeelte, bedorven en alles met slijk overdekt, terwijl molens en fabrijken hetzelfde lot ondergingen. Na aanzienlijke muren en bedijkingen omver gerukt en deuren en vensters vernield te hebben, hield de verwoesting des waters eerst ten half elf ure op, zijnde alles, wat langs de rivier stond, zoo als wagens, goederen, hout, enz. door dezelve medegevoerd en de schade hierdoor merkelijk vergroot. Niet zoodra was de Gouverneur der Provincie, de Graaf *van Liedekerke*, van deze ramp onderrigt, of dezelve haastte zich, in persoon, de daardoor veroorzaakte schade en ongelukken op te nemen, terwijl ook het kollegie der gedeputeerde Staten zich, bij deze gelegenheid, op het roemvolst onderscheidde. Insgelijks was de stad dank verschuldigd aan den kommanderenden officier der marechaussée, *Voghels*, welke met deszelfs onder hebbende manschappen, niettegenstaande het dreigendst gevaar en dikke duisternis, om het zeerst wedijverde tot redding van menschen en goederen, en hierdoor alle verdere wanorde voorkwam. — Bij den afloop der maand Mei had men reeds rijkelijk aardbeziën van den kouden grond, alsmede peulen, doperwten en andere groenten. — Dit uitzigt op eene buitengewone vruchtbaarheid werd wel door Junij niet geheel gelogenstraft, doch de groote hitte, in die maand ondervonden, veroorzaakte eene sterke droogte, welke voor vele gewassen min of meer nadeelig was. Intusschen was de eerste week van dezelve niet ten einde of er was reeds nieuw hooi, en het meeste voor den afloop zeer goed gewonnen. Bij zooveel hitte had men slechts een enkele maal donder, welke, offchoon de daarmede gepaard gaande hagel, hier en daar aan het te veld staand gewas, inzonderheid in eenige ge-

meenten van Gelderland, ſchade toebragt, echter, uithoofde van een' daarop gevolgden verkwikkenden regen, na een ongemeene aanhoudende droogte, zeer weldadig werkte. In den omtrek van Dinant werden, door een' geweldigen ſtortregen, verſcheidene werkplaatſen en papiermolens, in eene ſmalle en zeer diepe valei, aan de kleine beek van Levis gelegen, overſtroomd en hierdoor aanzienlijke verliezen geleden, terwijl een aantal perſonen, in zekere papiermolen werkende, nog even bij tijds aan het gevaar ontrukt werd. — Julij, ſchoon niet zoo heet als Junij, handhaafde, door een doorgaande beſtendige warmte van 60° tot 70°, terwijl dezelve, in de vorige maand, meer dan eenmaal eene hoogte van meer dan 82° bereikte, alsmede door zachte afwisſelende regens, de fraaiheid van dezen zomer. De meermalen plaats *hebbende donder* werd, voornamelijk in de honds dagen, van koel weder gevolgd. In den namiddag van den 5den borst een vreeslijk onweder uit, waardoor, inzonderheid in Zuid-Holland en Utrecht, merkelijke ſchade aan gebouwen enz. werd toegebragt en ſommige menſchen doodelijk door den bliksem werden getroffen. Te Appelſcha, in de Grietenij Opſtſtellingwerf, in Vriesland, werden in één land vier melkbeesten, benevens twee tweejarige jonge beesten en twee kalven, te gelijk door den bliksem dood geſlagen, alle, zeer waarſchijnlijk, uit vreeze voor het gedugte onweder, te zamen geſchoold. Na hevige donderſlagen, op den 21ſten, zag men te Sluis in West-Vlaanderen, aan de Zuidwest-zijde der ſtad, zich eene luchtverheveling, waarſchijnlijk eene hoos, vormen, welke, eene rigting naar het N. O. nemende, met eene verbazende ſnelheid in den tijd van twee minuten de daken van ongeveer 22 huizen, en andere gebouwen min of meer beſchadigde, en een aantal boomen uit den grond rukte of van derzelver takken beroofde en, onder andere, een gedeelte muurs van eenen tuin, ter lengte van 14 ellen, geheel omver wierp. De ſtad Brusſel leed, benevens derzelver ommeſtreken, in den nacht van den

28ſten

18ften tot den 29ften, ten gevolge van een' ftortregen, aanmerkelijke fchade. In verfcheidene wijken der ftad ftond het water, twee of drie voeten hoog, in de kelders, terwijl men in de Bleekerftraat des morgens met booten konde varen. De voornaamfte fchade echter werd te weeg gebragt aan de boulevards, tusfchen de Schaarbeekfche poort en de Senne, zijnde de ringmuur, aan den regter oever der rivier aanfluitende, ter lengte van 30 tot 40 roeden, ingeftort. — De meeste gewasfen, inzonderheid de boekweit in het Gooiland, ftonden, niettegenftaande de droogte der vorige maand, heerlijk, terwijl alles voor den aanftaanden oogst een' grooten overvloed beloofde. Als eene buitengewone bijzonderheid, die de oudfte lieden zich niet konden herinneren, welke vroege voorjaren en heete zomers men ook in vorige tijden had gehad, verdient opgemerkt te worden, dat men den 9den te Heerjansdam eene goede foort van volkomen rijp vlas naar de fchuur had zien rijden, niettegenftaande het op den gewonen tijd gezaaid was, en zulks anders menigmaal zelfs in het begin van Augustus als eene groote zeldzaamheid wordt befchouwd. Te St. Martensdijk op het eiland Tholen had men zelfs, in het midden der vorige maand, verfcheidene gemeten van het beste vlas, hetwelk in het begin der maand Maart gezaaid was, op een ftuk land van den Heer *F. Was*, in hoopen zien ftaan, waaruit men het gevolg trok, dat men dit produkt in de Provincie Zeeland gewoonlijk te laat zaait. — Augustus ftelde de in de vorige maand gunftig opgevatte hoop niet te leur, zijnde, bij eene gedurige afwisfeling van regen en droogte, allervruchtbaarst. Blijken hiervan had men in het genot van rijpe witte druiven van den kouden grond, reeds in den aanvang dezer maand, terwijl ook de blaauwe, lang voor deszelfs einde, haren volkomen wasdom en rijpheid bereikten. — Ook September leverde bijna niet dan heerlijke en, naar het getijde, warme dagen op, die flechts door enkele winderige en regenachtige werden afgewis-

feld. Van hier reeds vroeg in dezelve een overvloed van allerlei appelen en peren, die tegen zeer geringe prijs verkrijgbaar en goed van smaak waren. Meer bijzonder was de menigte van keurige rijpe blaauwe en witte druiven, welke bij groote menigte naar Engeland werden uitgevoerd. De invloed van het ongemeen voordeelig jaargetijde was inzonderheid kenbaar uit den zeer lagen prijs der meeste levensmiddelen. — October was mede bijzonder zacht en schoon, zoodat alle landarbeid voortreffelijk ten einde kon gebragt worden. Men had doorgaans, met Z. O. en Z. W. winden, de thermometer dikwijls boven de 60°, ja tot 67°, en des avonds veeltijds zacht weder. Tot de helft der maand had men zeer goede geurige aardbeziën, kastanjes, inzonderheid in den omtrek van Haarlem, die schier de grootte van de voortreffelijkste *buitenlandsche* bereikten. — November, offschoon over het algemeen zeer droog en zacht, waardoor nog verscheidene planten in de open lucht bloeiden, herinnerde, door nachtvorsten na de eerste week, alsmede door nevels en mist, dat de zomer geweken was. Op den 15den werd in de gemeente van Heffen, nabij Mechelen, des avonds door eene soort van hoos een windmolen omver geworpen en verbrijzeld en de molenaar zelf onder de puinhoopen verpletterd. Ook verscheidene andere molens, in de ommestreken der gemelde stad, werden door dezen orkaan, welke slechts tien minuten duurde, beschadigd. De beide laatste dagen der maand had men donder en bliksem. — De aanvang van December was stormachtig, hebbende, inzonderheid in den nacht van den 5den tot den 6den, eene hevige storm, door hagelbuijen afgewisfeld, gewoed. Vijf dagen later volgde een zware mist en uit denzelven ging men tot den winter over. Meer dan de helft dezer maand had men aanhoudende vorst, in het begin matig, doch op het laatst tot 7° Fahrenheit. Een heldere lucht, met O. wind, bleef voortduren. Sneeuw viel er bijna niet, en schoon de koude scherp genoeg was, moest men het, over het geheel, fraai winterweder noemen,

waardoor nieuwe gelegenheid tot uitoefening van het zoo geliefkoosd ijsvermaak werd gegeven (1).

De hoogste en laagste stand der rivieren vinden wij opgeteekend als volgt: **Rivier-stand.**

	MAAS.		RIJN.		WAAL.	
	Laagste.	*Hoogste.*	*Laagste.*	*Hoogste.*	*Laagste.*	*Hoogste.*
	El. Str.	El. Str.	El. Str.	El. Str.	El. Str.	El. Str.
Januarij.	1, 580.	5, 330	2, 354.	4, 920.	3, 244.	4, 945.
Febr.	1, 830.	5, 290.	1, 569.	3, 950.	2, 433.	4, 683.
Maart.	1, 010.	4, 690.	1, 412.	3, 767.	2, 276.	4, 474.
April.	1, 170.	2, 895.	1, 308.	2, 852.	2, 250.	3, 453.
Mei.	1, 520.	1, 965.	1, 098.	2, 668.	2, 067.	3, 427.
Junij.	0, 304.	0, 980.	1, 126.	1, 587.	2, 040.	2, 328.
Julij.	0, 325.	0, 435.	1, 072.	1, 491.	1, 962.	2, 354.
Aug.	0, 230.	0, 510.	1, 072.	1, 569.	1, 962.	2, 460.
Sept.	0, 015.	0, 340.	0, 915.	1, 648.	1, 857.	2, 511.
Octob.	0, 260.	0, 360.	0, 628.	1, 334.	1, 491.	2, 197.
Nov.	0, 270.	0, 440.	0, 313.	0, 575.	1, 308.	1, 478.
Dec.	0, 520.	1, 840.	0, 209.	1, 543.	1, 256.	2, 407.

De gemiddelde hoogte des thermometers, buiten Haarlem waargenomen, bedroeg 52°,87, dus meer dan $1\frac{1}{4}$ hooger dan in 1821. **Thermometer.**

Op den 24sten Mei werd eene komeet, voor het eerst te Marseille ontdekt, ook te Leyden, op het Observatorium, waargenomen. Dezelve stond in het N. W. tusschen de *γ Castoris* en de *β Aurigae*, en met die sterren ten naasten bij op gelijke hoogte. Dezelve was voor het bloote oog onzigtbaar, flaauw van licht, en in kern en omvang weinig beperkt. **Komeet in Mei.**

De staat der bevolking leverde dit jaar wederom eene aanzienlijke vermeerdering op, zijnde dezelve op den 1sten Januarij 1823 als volgt (2): **Bevolking**

(1) Alg. Konst- en Letterbode 1823, No. 4. — Staats-cour. 1823, No. 26 enz.

(2) Deze opgave, aan ons van Gouvernementswege medegedeeld, verschilt eenigzins van die, welke, bij berekening opgemaakt, gevonden wordt in het *Jaarboekje*

PROVINCIEN.	BEVOLKING.
Noord-Braband	318,039.
Zuid-Braband	483,451.
Limburg	313,945.
Gelderland	275,670.
Luik	323,044.
Oost-Vlaanderen	674,253.
West-Vlaanderen	552,755.
Henegouwen	530,335.
Noord-Holland	385,163.
Zuid-Holland	424,966.
Zeeland	125,596.
Namen	185,584.
Antwerpen	315,025.
Utrecht	114,020.
Vriesland	196,667.
Overijssel	156,603.
Groningen	151,548.
Drenthe	51,617.
Luxemburg	282,866.
Totaal.	5,861,147.

In Noord-Braband bedroeg het getal der geboorten 10,516, waaronder 5391 van het mannelijk en 5125 van het vrouwelijk geslacht; dat der huwelijken 2304 en dat der overledenen 7111, zijnde 3626 M. en 3485 V. — De gang der bevolking in Noord-Holland was als volgt: geboorte 15,848; huwelijken 3657; echtscheidingen 16; overledenen 14,585. — In de Provincie Antwerpen telde men 11,055 geboorten; 2378 huwelijken en 7592 overlijdingen.

Wegens een aantal steden zijn ons de navolgende afzonderlijke opgaven voorgekomen (1).

over 1826, uitgegeven oplast van Z. M., en gedrukt ter Algemeene Landsdrukkerij, alwaar de bevolking, op den 1sten Januarij 1823, gezegd wordt te hebben bedragen 5,838,123 zielen.

(1) Het getal der echtscheidingen bedroeg te Amsterdam 13; te Rotterdam 5; te Utrecht 2; te Dordrecht 4; te Leeuwarden 4 enz.

Steden.	Geboorte. M.	V.	T.	Huwelijken.	Sterfte. M.	V.	T.
Alkmaar . . .	234	191	425	83	226	170	396
Amsterdam . .	3883	3717	7600	1834	4041	3957	7998
Antwerpen . .	1304	1241	2545	496	1030	818	1848
Axel	—	—	98	26	—	—	69
Bergen . . .	427	476	948	159	—	—	691
Brielle . . .	95	67	162	36	92	67	159
Brussel . . .	—	—	3668	747	—	—	2663
Delft	280	268	548	91	238	248	486
Dordrecht . .	356	408	774	130	247	262	509
Enkhuizen . .	101	87	188	47	50	46	96
Gent	—	—	2710	533	—	—	1901
Goes	—	—	234	43	—	—	205
Gorinchem . .	116	127	243	70	—	—	168
Gouda	265	242	507	110	213	201	414
's Gravenhage .	978	890	1868	478	—	—	1285
Groningen . .	558	567	1125	255	—	—	781
Haarlem . . .	384	383	767	129	—	—	591
Hoorn	170	144	314	60	150	160	310
Hulst	—	—	70	17	—	—	76
Leeuwarden . .	336	355	691	166	210	180	390
Leyden . . .	622	583	1205	277	414	418	832
Middelburg . .	258	245	503	123	329	311	640
Nijmegen . .	281	247	555	122	210	180	390
Rotterdam . .	1420	1299	2719	563	4041	3957	7998
Schiedam . .	—	—	467	106	—	—	417
Sluis	—	—	71	7	—	—	60
Tholen . . .	—	—	84	16	—	—	69
Utrecht . . .	760	703	1463	309	498	512	1010
Veere	—	—	48	10	—	—	54
Vlaardingen . .	125	114	239	52	82	57	139
Vlissingen . .	—	—	300	56	—	—	205
Zierikzee . .	—	—	276	47	—	—	185
Zwolle . . .	246	277	523	125	189	177	366

Als eene vermeldenswaardige bijzonderheid vonden wij aangeteekend, dat te Luik, op den 7den November, niemand was gestorven, geboren of getrouwd, welke stilstand van 24 uren in de beweging van den burgelijken stand, bij eene bevolking van

50,000 zielen; eene inderdaad zeldzaam plaats hebbende omstandigheid opleverde.

Merkwaardige geboorten.

De vrouw van zekeren *Renders*, woonachtig te Luik, beviel op den 26sten Mei van drie kinderen, zijnde twee dochters en een zoon, welke, benevens de moeder, den besten welstand genoten. — Op den 1sten Augustus daaraanvolgende bragt *Marigje Rietveld*, huisvrouw van *J. ten Brake*, kleerenmaker te Noordeloos, in Zuid-Holland, insgelijks drie zeer welschapene kinderen ter wereld, waarvan twee zoons en eene dochter. — Den 3den derzelfde maand verloste de huisvrouw van *David Davidse*, wonende te St. Geerweg buiten Middelburg, mede allervoorspoedigst van drie dochters, welke, alsmede de moeder, den besten welstand bleven genieten. — *Katharina Koolen*, huisvrouw van *D. L. Snoodijk*, arbeider van beroep en woonachtig *te Kolijnsplaat*, werd op den 4den October mede zeer gelukkig van drie welgeschapene kinderen verlost.

Hoog-bejaardheid.

Te Emmerikhoven overleed, op den 27sten Januarij, *Cornelia Groeneveld*, weduwe van *B. van de Capel*, den ouderdom van 101 jaren, drie maanden en 22 dagen bereikt hebbende. Tot aan haar laatste oogenblik toe, behield deze vrouw, welke tot de geringe volksklasse behoorde, hare verstandelijke vermogens en tot aan het sterfbed eene onafgebrokene gezondheid. — Den 6den Februarij overleed te 's Gravenhage, in eenen ouderdom mede van 101 jaren, *M. H. de Jonge*, geboortig van Amsterdam, welke, bij dagelijksche ligchaamsbeweging, gezondheid en verstandelijke vermogens tot zijne uiterste oogenblikken had blijven behouden. Insgelijks verdient het als eene bijzonderheid opgemerkt te worden, dat deze man, tot het Israëlitische Kerkgenootschap behoorende, in het jongstverloopen jaar nog eenen geheelen dag vastende in de kerk had doorgebragt. — *Maria de Kok*, weduwe van *A. Montagne*, te Leyden, op den 8sten daaraanvolgende, in eenen ouderdom van 100 jaren en elf maanden overleden, had insgelijks van hare jeugd af aan steeds onafgebroken de beste gezondheid genoten,

nalatende bij haar overlijden eene dochter, in den ouderdom van 78 jaren, en voorts 60 zoo kleinkinderen als achterkleinkinderen. — *H. van Ommen*, klompenmaker van beroep, te Oldenbroek, in de Provincie Gelderland wonende, overleed op den 20den derzelfde maand, in den buitengewoon hoogen ouderdom van 104 jaren en 10 weken. Tot zijn honderdste jaar toe behield hij het volkomen gebruik zijner zintuigen en genoegzame krachten tot het verrigten van zijn gewoon handwerk. Zijne verstandelijke vermogens en een buitengemeen sterk geheugen, bleven dezen man tot zijnen dood toe bij. Nimmer was hij ziek geweest, terwijl hij steeds een, in alle opzigten, matig leven had gevoerd. Vleesch en meelspijzen was zijn geliefkoosd voedsel, melk met paardenboonen zijn gewoon avondmaal. In 1738, voor de eerste reize, gehuwd, had hij in het huwelijk vijf kinderen verwekt, welke alle voor hem overleden waren. Uit een tweede huwelijk was nog een zoon, van 54 jaren, in leven en uit een derde huwelijk waren insgelijks vijf kinderen voor hem overleden. — In de gemeente van Maria Leerne, in Oost-Vlaanderen, overleed, op den 27sten Februarij, *Elizabeth van de Velde*, oud 101 jaren en 4 maanden, nalatende 4 kinderen, waarvan het jongste den ouderdom van 60 jaren had bereikt. — Te Longzée, in de nabijheid van Gembloux, in de Provincie Namen gelegen, overleed eenigen tijd later zekere weduwe *Bauvin*, in den hoogen ouderdom van 103 jaren, waarbij als eene zeldzaamheid opmerking verdiende, dat de bewoonster van een naburig huis 104 jaren en een ander der naburen ruim 100 jaren telde, beide bij ongekrenkte gezondheidstoestand. — Op den 24sten Maart overleed te Utrecht, in den ouderdom van 100 jaren 4 maanden en 17 dagen, *Jannetje van Loenen*, laatst weduwe van *A. van Dam*. Zij was drie malen gehuwd geweest en had in ieder der beide eerste huwelijken drie kinderen ter wereld gebragt, waarvan nog een zoon, oud 67 jaren, benevens vier kleinkinderen en een achterkleinkind, in

leven was. — Te Groningen overleed den 19den April, in den ouderdom van bijna 102 jaren, zekere *J. A. J. Scheel*, gebooren te Losdorp, den 11den Mei 1720, zijdde van Zweedsche afkomst, kledermaker van beroep, hetwelk hij tot zijn 96ste jaar had uitgeoefend. Als een blijk van den ongekrenkten staat der verstandelijke en zin-vermogens van deze man strekt, dat hij nog, daags voor zijnen dood, zonder bril, de Courant las en zijne gewone wandeling aflegde. Nimmer was hij, uithoofde van ziekte, bedlegerig geweest. — Op den 20sten October, eindelijk, overleed te Monnekezijl, in de Provincie Vriesland, zekere *Martje Hendriks*, geboren te Grijpskerk, in den hoogen ouderdom van 104 jaren en bijna 2 maanden. Elf kinderen, waarvan nog drie in leven, en het oudste 78 jaren telde, waren de vrucht van haar huwelijk, in het jaar 1743 of 1744, aangegaan met *Pieter Gerbens*. Bij een zeer goed geheugen behield deze vrouw, schier tot aan de laatste oogenblikken haars levens, behalve het gezigt, het volle genot harer zintuigen en eene aanhoudende gezondheid en opgeruimdheid.

Zeldzaam huwelijksfeest.

Te Oldenzaal, in de Provincie Overijssel, had op den 27sten Mei een zeer belangrijk huwelijksfeest plaats. Op dezen dag namelijk vierde de Oud-Burgemeester *J. E. Stork* en deszelfs echtgenoote hunnen gouden bruiloft, wordende bij den openlijken dank, welke zij ter dezer gelegenheid het Opperwezen, in de Hervormde kerk, toebragten, ter kerke vergezeld, door 10 eigen, 10 aangetrouwde en 45 kleinkinderen.

Zonderlinge redding bij lijfsgevaar.

Een nieuw en zeer merkwaardig voorbeeld van bijzondere redding bij het dreigendst lijfsgvaar levert het navolgend, te Middelburg plaats gehad hebbend, voorval op. Op den 12den Junij, des middags ten 4 ure, stortte een hoogbejaarde metselaarsknecht, genaamd *Leger van der Ven*, aan den toren ter gemelde stede werkende, door een onvoorzien toeval, uit de werkbak, ter hoogte van 21 ellen of 67½ rijnlandsche voeten. Niettegenstaande dezelve op eenen grooten oneffen puinhoop nederviel, ter plaat-

le alwaar een breede balk lag, belast met eenige blaauwe zerksteenen, en twee paar balken kruisgewijze geslagen waren, tot zekerheid van de touwen of trossen, dienende ter ophaling van voornoemde werkbak, bekwam deze man, echter zoo weinig letsel, dat reeds twee of drie dagen na dit ongeval geen spoor meer van hetzelve overig was. De rigting des ligchaams bij den val was regtstandig met de armen langs het hoofd naar boven, als van iemand, welke zich met een touw naar beneden laat glijden, en in deze houding was hij op de voeten nedergekomen, zonder door den val merkelijk te zijn bedwelmd en slechts over pijn in den rug en in de beide enkels klagende.

Bij gelegenheid van het in dit jaar, door eenen strengen vorst, ongemeen begunstigd ijs-vermaak werden door twee gebroeders, te Koog aan de Zaan woonachtig, zijnde *Klaas* en *Willem Oostindie*, bekend als zeer vlugge schaatsenrijders, op den 29sten December de zeven Noord-Hollandsche steden (Alkmaar, Medenblik, Enkhuizen, Hoorn, Purmerend, Edam en Monnikendam), benevens de steden Amsterdam, Muiden, Naarden, Weesp en Haarlem, binnen den tijd van een etmaal, op schaatsen bezocht. Tot dezen togt had eene diergelijke, op den 19den December 1676 door vier ingezetenen derzelfde plaats gedaan, aanleiding gegeven, waarbij echter, zoowel uithoofde van den grooteren vereischten omweg als wegens andere hindernissen, de volharding en bekwaamheid der gemelde beide broeders allen lof verdienden (1). Vlugheid in het schaatsenrijden.

(1) Staatscour. 1823, No. 10. — Een meer omstandig verslag, zoowel wegens den vroegeren togt, als wegens den lateren, opgemaakt uit de eigene aanteekening der broeders, vindt men in de Alg. Konst- en Letterbode, 1823, No. 4.

REGISTER

OP HET

JAARBOEK

VAN 1822.

A.

A

B.

C.

D.

E.

F.

G.

H.

M.

N.

O.

Q.

R.

T.

U.

V.

W.